

โครงการวิจัย

การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
(Stakeholders) ของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ

สิงหาคม 2554

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย”

คณะผู้วิจัย

1. รศ.ดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์
2. ผศ.ดร.ธีระ นุชเปี่ยม
3. ผศ.ดร.มนธิรา ราโท
4. ดร.โกศลรุ่ง อามระดิษ
5. ผศ.วิรัช นิยมธรรม
5. นายอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์
6. นางสาวพรพิมล ตริโซติ
7. นายอดิสร เสมแย้ม

สังกัด

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
ไทยในโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ฉ
สุนทร ชุตินทรานนท์	
บทที่ 1 การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย กรณีศึกษานักธุรกิจและภาคประชาชนชาวพม่า	1
พรพิมล ศรีโชติ	
บทที่ 2 สถานภาพและแนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยบนพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์พม่า ภายใต้ชุด โครงการ “การรับรู้และความเข้าใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชาวพม่า”	49
วิรัช นิยมธรรม	
บทที่ 3 การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย กรณีศึกษาสื่อ นักธุรกิจ ปละประชาชนลาว	91
อดิศร เสมแย้ม	
บทที่ 4 การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย กรณีศึกษาสื่อ นักธุรกิจ ปละประชาชนเวียดนาม	147
ธีระ นุชเปี่ยม และมนธิรา ราโท	
บทที่ 5 การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย กรณีศึกษานักธุรกิจและภาคประชาชนกัมพูชา	217
อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และไพรินทร์ มากเจริญ	
บทที่ 6 การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย กรณีศึกษาสื่อหนังสือพิมพ์ของกัมพูชา	241
ไกล่รุ่ง อามระดิษ	
ภาคผนวก ภาคผนวก 1 -- แบบสอบถามเพื่อสำรวจ “การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนของ ประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อประเทศไทย”	287
ภาคผนวก 2 – แบบรายงานกิจกรรม	295

บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

สืบเนื่องจากโครงการวิจัยก่อนหน้านี้คือ “อุษาคเนย์ในการรับรู้และความเข้าใจของสังคมไทยร่วมสมัย” และ “ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน” พบว่าภาพลักษณ์และการรับรู้ของไทยต่อเพื่อนบ้านหรือความเข้าใจของเพื่อนบ้านต่อไทยโดยทั่วไปนั้น มีลักษณะไม่เอื้อต่อการพัฒนาร่วมกันในภูมิภาค ดังเห็นได้จากการตอกย้ำภาพลักษณ์และอคติที่มีต่อกัน โดยมีรัฐต่างๆ ในอนุภูมิภาคของเอเชียอาคเนย์ต่างเป็นผู้ผลิตข่าวทกรมที่แสดงนัยยะประปรักษ์ต่อกัน หากแต่กระแสของความเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคที่ดำเนินเรื่อยมาตั้งแต่ยุคหลังสงครามเย็นและนโยบายมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้ ทำให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ หันมาตระหนักถึงความจำเป็นที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการติดต่อและร่วมมือกันโดยมองข้ามอคติที่มีต่อกันในอดีต คณะผู้วิจัยเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิด **ตัวแปรใหม่นอกเหนือไปจากภาครัฐในการสร้างภาพตัวตน หรือกำหนดมุมมอง การรับรู้ และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้านต่อกัน** โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงหรือติดกับไทยและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งในมิติของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ได้แก่ สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ตัวแปรใหม่นี้ดังกล่าวได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ที่เพิ่มขึ้นมามีบทบาทในการติดต่อและสานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ อันประกอบไปด้วยสื่อประเภทต่างๆ ภาคธุรกิจ และประชาชน ของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ต่างมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภาพลักษณ์และความเข้าใจของเพื่อนบ้านต่อไทยในสังคมยุคใหม่ที่เป็นสังคมแห่งข่าวสารและโลกไร้พรมแดน รวมถึงการประสานงานและการติดต่อด้านธุรกิจและการค้าของกลุ่มคนในภาคธุรกิจ หรือการเดินทางไปมาระหว่างกันที่สะดวกมากยิ่งขึ้นที่ส่งเสริมให้เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในภูมิภาคมากขึ้นและเอื้อต่อการเปิดมิติการรับรู้ของผู้คนในภูมิภาคต่อกันให้กว้างมากขึ้น **ส่งผลให้รัฐไม่สามารถดำรงบทบาทของการควบคุมหรือกำหนดการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนได้อย่างเบ็ดเสร็จเช่นเดิม** ดังนั้น การศึกษาและการสร้างฐานองค์ความรู้เกี่ยวกับ “กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ในประเทศเพื่อนบ้าน ว่ามีบทบาทและมุมมองในการรับรู้ต่อไทยอย่างไร จึงจะช่วยให้ไทยทั้งภาครัฐบาลและเอกชนสามารถกำหนดนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้นและสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศได้อย่างสอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคของทุกภาคส่วนในสังคมได้อย่างทันทั่วทั้งที่

งานวิจัยชิ้นนี้ครอบคลุมกลุ่มคนบางกลุ่มของพื้นที่ประเทศที่ต้องการศึกษา 4 ประเทศ โดยคำนึงถึงระดับความสำคัญและความใกล้ชิดที่ได้เคยส่งผลหรือยังคงส่งผลต่อการเผชิญหน้าอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ลงสู่ภาคประชาคม กลุ่มประเทศที่เป็นเป้าหมายการศึกษาได้แก่ สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ขณะที่

“กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย” ที่เลือกขึ้นมาศึกษานั้น จะเป็นกลุ่มที่คณะผู้ทำวิจัยสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้ผ่านหลักฐานเชิงลายลักษณ์อักษร การสัมภาษณ์ และการแจกแบบสอบถาม ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วมีข้อจำกัดหลายประการ ข้อจำกัดประการสำคัญคือ คณะผู้วิจัยยังไม่สามารถเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามได้จากผู้มีส่วนได้เสียในประเทศเป้าหมายโดยตรงเนื่องจากการแจกใบปลิว แจกแบบสอบถาม นั้นต้องได้รับอนุญาตจากทางการของประเทศเพื่อนบ้านก่อน ซึ่งมีแนวโน้มสูงว่าจะไม่ได้รับอนุญาต ตลอดจนข้อจำกัดด้านเวลาของการทำวิจัยและทุนทรัพย์ ในขั้นตอนของการศึกษาจึงเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ที่พำนักอยู่ในประเทศไทย แต่มีความสัมพันธ์กับประเทศเมืองแม่เป็นสำคัญ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยได้แก่ นักธุรกิจ สื่อมวลชน และผู้ใช้แรงงาน ทั้งนี้ไม่รวมถึงหลักฐานเชิงลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่สำคัญ และแพร่หลายในประเทศเป้าหมาย

สำหรับผลการศึกษาในส่วนของประเทศเพื่อนบ้านนั้น ผลการวิจัยพบว่า สื่อในพม่า ลาว และ กัมพูชา มีธรรมชาติเดียวกันคือเป็นสื่อภายใต้การควบคุมของรัฐ โดยเฉพาะสื่อในประเทศพม่าและลาว ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันคือ ในยามปกติจะนำเสนอภาพและถ้อยคำเกี่ยวกับไทยอย่างระมัดระวัง แม้จะเป็นการนำเสนอเรื่องราววิกฤติต่างๆที่ไทยมีส่วนเกี่ยวข้อง ก็ยังใช้ถ้อยคำที่พยายามหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงไทยโดยตรง โดยอาจเลี่ยงไปใช้คำอื่น เช่น “ข้าศึก” “ประเทศอีกฝั่ง” เป็นต้น แต่หากเป็นช่วงที่ไทยมีวิกฤติความขัดแย้งระหว่างประเทศ ก็จะใช้คำเรียกไทยในทางลบ

ส่วนสื่อเวียดนามนั้น แม้ว่าสื่อจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ แต่ภายหลังนโยบายโดยัมัย งานสื่อก็มีการเปิดกว้าง ซึ่งสื่อเวียดนามให้ความสนใจไทยมาก โดยดูจากการที่มีข่าวเกี่ยวกับไทยมากกว่าเพื่อนบ้านประเทศอื่น ส่วนข่าวที่นำเสนอมักเป็นข่าวทั่วไปที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ไม่ได้จำเพาะเจาะจงเหมือนในกรณี กัมพูชา ซึ่งมักนำเสนอข่าวด้านลบของไทย เช่น ความขัดแย้งเรื่องปราสาทพระวิหาร ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ความรุนแรงในสังคมไทย สถานการณ์ของแรงงานกัมพูชาในไทย เป็นต้น

ในส่วนของการศึกษาทัศนคติภาคประชาชน อันได้แก่ นักท่องเที่ยว (จากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาเที่ยวในไทย) นักธุรกิจ นักศึกษา แรงงาน พบว่า ไทยมีทั้งภาพลักษณ์ทั้งบวกและลบ ภาพลักษณ์ทางลบประการสำคัญคือ “ความวุ่นวายทางการเมืองอันนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม” ซึ่งเป็นภาพทางลบที่เห็นพ้องต้องกันในหมู่ประเทศเพื่อนบ้าน นอกนั้นก็มีการเชิงลบประปราย เช่น กลุ่มแรงงานจากพม่า ลาว กัมพูชาก็มองว่า ไทยมีชื่อเสียงในเรื่องการกดขี่แรงงาน แต่กระนั้นในแง่ลบก็ยังมีแง่บวก โดยกลุ่มแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านนี้เองที่เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติต่อไทยในเชิงบวกมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยว นักศึกษา จะมีทัศนคติที่ดีต่อไทยในระดับปานกลาง ส่วนนักธุรกิจจากประเทศเพื่อนบ้านจะมีมุมมองที่เกี่ยวกับเรื่องการทำมาหากิน เศรษฐกิจ และมักได้ติดต่อกับนักธุรกิจไทย ซึ่งมักโดนมองว่า นักธุรกิจไทยชอบมาติดต่อกับคุณๆ แต่ไม่นำไปสู่การลงทุนจริงๆเหมือนนักธุรกิจจีนและเวียดนาม

สำหรับภาพลักษณ์เชิงบวกของประเทศไทยนั้น มักเป็นเรื่องเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว กล่าวคือ การเป็นแหล่งทำมาหากิน เป็นต้นแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม มีสินค้า

นำจับจ่ายใช้สอย เป็นแหล่งให้บริการด้านต่างๆ

ช่องทางการรับรู้เรื่องของไทยนั้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม โดยกลุ่มที่จำกัดมากที่สุดคือ กลุ่มแรงงานจากพม่า ซึ่งรู้เรื่องราวของไทยจากสื่อโทรทัศน์ไทยที่ได้ดูนานๆครั้ง และจากญาติพี่น้องที่พุดถึงเมืองไทย ส่วนกลุ่มที่มีช่องทางการรับรู้เรื่องราวของไทยมากที่สุดคือ นักศึกษาชาวลาวที่มาศึกษาในประเทศไทย เนื่องจากสามารถอ่านทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จึงได้รับข่าวสารเกี่ยวกับไทยจากสื่อไทยโดยตรงและสื่อต่างชาติ ประเด็นที่น่าสนใจคือ ประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้านรับรู้เรื่องของไทยจากการใช้สินค้าและบริการของไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการสร้างการรับรู้ที่ดีต่อไทย

1. คนไทยทุกภาคส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงควรมีการผลิตงานวิชาการ ฉบับอ่านง่ายที่ให้ความรู้พื้นฐานในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
2. ในการปรับปรุงภาพลักษณ์ของไทยในการรับรู้ของประเทศเพื่อนบ้าน อาจทำได้โดยการทำเว็บไซต์ที่ เสนอข่าวเกี่ยวกับไทยเป็นภาษาอังกฤษ และควรนำเสนออย่างมีความหลากหลายเป็นข่าวสำหรับคน ทุกระดับ ทั้งข่าวการเมือง เศรษฐกิจ การเกษตร สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี รวมไปถึงข่าวกีฬา ข่าวกันเทิง ข่าวแฟชั่น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านในประเทศเพื่อนบ้าน ที่สำคัญคือข่าวที่นำเสนอต้องเป็นข่าว ทั้งด้านบวกและด้านลบ จึงทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ประชาชนเพื่อนบ้านมีโอกาสรับรู้เกี่ยวกับ ไทยโดยปราศจากการครอบงำของรัฐบาลตน
3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ภาคประชาชน อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มแรงงาน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวจาก ประเทศเพื่อนบ้านเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ซึ่งหากคนกลุ่มนี้กลับไปประเทศตนก็จะไป เผยแพร่เรื่องราวที่ดีเกี่ยวกับประเทศไทยให้คนอื่นได้ ซึ่งไทยควรจะดำเนินนโยบายที่ทำให้กลุ่มเหล่านี้ มีการรับรู้ที่ดีต่อไทย ในทางเดียวกันการที่นักท่องเที่ยวไทย หรือนักลงทุนไทย ไปท่องเที่ยว ทำธุรกิจ ในประเทศเพื่อนบ้าน จะทำให้คนกลุ่มนี้มีความรู้ความเข้าใจในประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาร่วมในระดับท้องถิ่น เช่น จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และ สปป.ลาว จังหวัดในภาคกลางของเวียดนาม จังหวัดชายแดนไทย-พม่า จังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งอยู่ห่างกันไม่ไกลนัก เดินทางติดต่อกันได้สะดวก ทั้งนี้โดยไม่ต้องผ่านระดับประเทศหรือรัฐบาล ซึ่งจะมิขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลาในการประสานงานมาก
5. การรณรงค์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และการแสดงซึ่งความเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นของประเทศ เพื่อนบ้านในหมู่ประชาชนอย่างเป็นระบบผ่านระบบการศึกษาและสื่อมวลชน ซึ่งที่ผ่านมาสื่อมวลชน ไทยมักเสนอเรื่องราวของเพื่อนบ้านในแง่ลบ

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ : การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย

คำสำคัญ : ประเทศเพื่อนบ้าน, การรับรู้, ความเข้าใจ, กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ไทย, คนไทย, ประเทศไทย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ถึงการรับรู้และความเข้าใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศสหภาพพม่า สปป.ลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และราชอาณาจักรกัมพูชาที่มีต่อไทย ซึ่งในที่นี้จะทำการศึกษากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพียง 3 กลุ่ม ได้แก่ สื่อ ภาครัฐกิจ และภาคประชาชน เป็นการวิจัยที่ใช้ทั้งเชิงคุณภาพ (qualitative research method) ร่วมกับการวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้แบบสอบถาม โดยครอบคลุมถึงการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) การวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (content analysis) การแจกแบบสอบถาม และการสังเกตการณ์

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอันได้แก่ ภาคประชาสังคม สื่อ และภาครัฐกิจมีการรับรู้เข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย ประเทศสหภาพพม่า เนื่องจากแรงงานชาวพม่าจำนวนมากมาทำงานในประเทศไทยและประกอบกับมีนักธุรกิจชาวพม่าได้ทำธุรกิจกับค้าขายกับไทย ดังนั้นแรงงานและนักธุรกิจชาวมาต่างมีทัศนคติในแง่ดีต่อประเทศไทย โดยมองว่าประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งโอกาสในการทำงาน ทำธุรกิจ นอกจากนี้สื่อของพม่าได้พยายามนำเสนอข่าวของประเทศไทยอย่างระมัดระวัง โดยจะพยายามหลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวในประเด็นที่อ่อนไหวต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินการทางการทูตของพม่าที่แยกเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับการเมืองภายในประเทศอย่างชัดเจน ประเทศลาว รัฐบาลได้ควบคุมสื่ออย่างเข้มข้น การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยเป็นไปในทางที่ดี ต่างกับสื่ออิสระเช่นสื่อทางอินเทอร์เน็ตที่ประชาชนลาวมาโพสต์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเทศไทยในทางลบเป็นส่วนมาก เนื่องจากในปี 2010 รัฐบาลลาวได้จัดงานการจัดงานเฉลิมฉลองโอกาสครบรอบ 450 ปี นครหลวงเวียงจันทน์ และได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ขึ้นจึงมีการวิพากษ์วิจารณ์ประเทศไทยอย่างรุนแรง ประเทศเวียดนาม จากการศึกษาพบว่าสื่อและประชาชนชาวเวียดนามมีทัศนคติที่ดีต่อไทย แม้จะมีอคติอันเป็นผลจากบาดแผลในอดีตอยู่บ้างแต่ด้วยปัจจุบันที่ประชาชนชาวเวียดนามเข้าถึงข่าวสารได้มากขึ้น โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตทำให้ชาวเวียดนามมีความรับรู้และเข้าใจประเทศไทยมากขึ้น โดยมองว่าไทยเป็นประเทศที่ใกล้ชิดกับเวียดนามรองจากประเทศลาวและเป็นประเทศที่น่าท่องเที่ยวและมีวัฒนธรรมที่สวยงาม ประเทศกัมพูชา จากการศึกษาพบว่านักธุรกิจ พ่อค้ารายย่อยชาวกัมพูชามีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย สินค้าไทยได้รับความนิยมอย่างมากในกัมพูชา พ่อค้าและนักธุรกิจชาวกัมพูชาต่างมีความคิดเห็นว่าอยากให้รัฐบาลทั้งสองประเทศปรับความเข้าใจกันเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ

Abstract

Title: Perceptions and understanding of Neighboring Countries' Stakeholders toward Thailand

Keywords: Perceptions, Understanding, Knowledge, stakeholders, Thailand

This research studies and analyzes perceptions and understanding of the stakeholders in Union of Myanmar, Lao People's Democratic Republic, Socialist Republic of Vietnam and Kingdom of Cambodia toward Thailand. This research studies the stakeholders in three groups; media, business and social society. And use qualitative research method and survey research method, including in-depth interview, group interview, content analysis, questionnaire and observations in research process.

The results from analysis, the stakeholders such as media, business and social society have perceptions and understanding toward Thailand in positive. Union of Myanmar Owing to many Myanmar labors work in Thailand and abound of Myanmar investors do a business with Thailand so in their perceptions Thailand is the land of occasions to do the business. The media in Myanmar prudently presents the news about Thailand and avoid presenting the news that sensitive for Thai-Myanmar relation. Myanmar divides domestic and international politic clearly. That is the way of Myanmar doing the diplomacy. Lao People's Democratic Republic The government of Lao PDR., regulates the media intensely and the media in Lao PDR. presents the news about Thailand in positive. In the other hand, on freelance media such as internet, many Lao people express their negative opinion about Thailand. In 2010, Laos holds the celebration of the 450th anniversary of Vientiane proclamation as the national capital and builds statue of Chao Anou, that is the cause of hotly criticize Thailand. Socialist Republic of Vietnam Media and Vietnamese people have good attitude toward Thailand. Although Thailand and Vietnam have some bias which is the result from the scar in the history but now it's easy for Vietnamese to reach the news about Thailand, especially from internet. It make Vietnamese know and more understanding about Thailand. In the eyes of Vietnamese, Thailand is the second country which has close relation with Vietnam, have many interesting places for holiday and have beautiful culture. Kingdom of Cambodia Cambodian businessman and retail merchants have good perceptions toward Thailand. Thai products are more favored in Vietnam. Both of businessman and retail merchants would like to see Thailand and Vietnam reconcile each other for the economy of the two countries.

ไทยในโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์

ไทยซึ่งในที่นี้รวมหมายถึงไทยในความหมายที่เป็นรัฐ ไทยในความหมายที่เป็นพลเมืองของรัฐไทย และไทยในความหมายเชิงภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน ล้วนมีอดีต ปัจจุบัน และอนาคตที่สัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความแตกต่างหากจะมีก็เป็นเพียง“โครงสร้าง” ที่กำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ให้แตกต่างกันไปตามยุคสมัย โครงสร้างตามกล่าวอาจจำแนกออกได้เป็น 5 โครงสร้างหลักอันได้แก่ “โครงสร้าง” ในรูปของรัฐบาลราชการ โครงสร้างในรูปของรัฐอาณานิคม โครงสร้างในรูปของรัฐชาติ โครงสร้างในรูปของรัฐสังคมนิยมและเสรีนิยมในกระแสสงครามเย็น และโครงสร้างของรัฐในบริบทการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกอาเซียน โครงสร้างทั้ง 5 โครงสร้างไม่เพียงกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของไทยกับโลกอาเซียน แต่ยังกำหนด “ทัศนคติ” พร้อมกันไป ทัศนคติตามกล่าวไม่เพียงจำกัดตัวเฉพาะทัศนคติที่ไทยมีต่อกลุ่มประเทศ สังคม และวัฒนธรรมที่ประกอบขึ้นเป็นโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังกำหนดทัศนคติประชาคมของโลกใบเดียวกันนี้ที่มีต่อรัฐไทยและคนไทยด้วย ประเด็นสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้ เห็นจะอยู่ที่ทัศนคติตามกล่าวนี้นั้นในมิติหนึ่งสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกจากทัศนคติที่ไทยมีให้กับตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือไทยมองตนเองเช่นไรก็จะมองโลกหรือเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามปัจจัยนั้น หากแต่ “โลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ในการรับรู้และความเข้าใจของคนไทยยังแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ซึ่งเป็นที่ปรากฏชัดว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในภาพลักษณะที่เป็น “ภูมิภาค” หรือ สมาคมประชาชาติ (Association) ย่อมมิใช่ภาพของโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่คนไทยรู้จักคุ้นเคยแต่ดั้งเดิม นอกจากนี้เหตุผลที่ทัศนคติดั้งเดิมที่คนไทยมีกับโลกรอบตัวยังแตกต่างกันไปตาม “ระดับความสัมพันธ์” อาทิ ทัศนคติที่มีกับโลกบนภาคพื้นทวีป ย่อมต่างจากทัศนคติที่มีกับโลกในภาคพื้นสมุทร และทัศนคติที่มีกับชุมชน กลุ่มวัฒนธรรม หรือบ้านเมืองของภาคพื้นทวีปแต่ละแห่งก็ยังแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ “ระดับความสัมพันธ์” ที่มีแก่กัน ปัจจัยดังกล่าวยังคงเป็นปัจจัยกำหนดทัศนคติที่เป็นอยู่แม้ในปัจจุบัน อาทิ ทัศนคติของคนไทยที่มีต่อพม่า ย่อมต่างจากที่มีต่อลาว กัมพูชา หรือเวียดนาม

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่มิอาจมองข้ามได้ ได้แก่สถานะที่ “ทัศนคติ” ที่ถูกสร้างหรือถูก “ปรุงแต่ง” ขึ้นในแต่ละยุคสมัยตาม “โครงสร้าง” ที่กำหนดครองครองความสัมพันธ์มิได้สูญหายหรือถูกกลืนเลื่อนไปตามกาลเวลา ในทางตรงกันข้าม “ทัศนคติ” ทั้งนั้นต่างถูกสั่งสม จดจำ สืบสาน ปรุงแต่ง และปรับใช้ไปตามการปรับเปลี่ยนของโครงสร้างความสัมพันธ์ ดังจะเห็นได้ว่า ทัศนคติที่ยึดกัมพูชาเป็น “ลูกไล่ทางอำนาจ” มิได้เป็นทัศนคติใหม่ หากแต่สืบสานมาแต่ยุคที่รัฐกัมพูชาเคยตกเป็นประเทศราชของรัฐไทยมาก่อน เช่นเดียวกับทัศนคติที่ไทยมีต่อพม่าในฐานะศัตรูทางประวัติศาสตร์ มิได้เสื่อมถอยสูญหาย แต่ถูกผลิตซ้ำภายใต้ปัจจัยทางการเมืองของยุคสมัยที่ต่างกันไป อาทิ ในยุคแห่งการสถาปนาสยามรัฐหรือรัฐชาติสยาม เหตุการณ์สงครามไทยพม่าก็ถูกหยิบ

ยกขึ้นมา ผลิตและให้ความหมายใหม่เพื่อสนองประโยชน์ในการสร้างสำนึกแห่งความเป็นเอกภาพให้กับรัฐชาติที่เพิ่งจะถูกสถาปนาขึ้น ทั้งๆที่ในยุคสมัยดังกล่าวสงครามระหว่างไทยกับพม่าได้ยุติไปนานแล้ว

จำเป็นต้องทำความเข้าใจในชั้นต้นว่า “ทัศนคติ” ที่ไทยมีกับโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในแต่ละยุคสมัยนั้นก็ไม่ได้มีเพียงชุดเดียว ดังจะเห็นได้ว่านโยบายต่างประเทศโดยเฉพาะนโยบายที่มีต่อเพื่อนบ้านรอบด้านของนายปรีดี พนมยงค์ กับของจอมพลป. พิบูลย์สงคราม หรือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แตกต่างกันอย่างมากระหว่างที่ต่างก็เป็นรัฐบาลที่ร่วมยุคสมัยเดียวกัน ประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้อง “ตอกย้ำ” ในที่นี้คือ ทัศนคติที่ถูกจดจำ สังคม และสืบสานโดยเริ่มจากภาครัฐ ก่อนจะถูกขยายและรับลูกโดยภาคประชาชน จะเป็นทัศนคติที่ไม่สร้างสรรค์ หรือนำไปสู่ความสัมพันธ์อันดี กล่าวได้ว่าพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ชักนำให้เกิดสถานะตามกล่าว เป็นดอกผลของการปลูกฝังสำนึกชาตินิยมในสังคมไทย และในโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรอบศตวรรษที่ผ่านมาเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ทัศนคติที่เป็นปรีกษา คูหมิ่นเหยียดหยาม คลางแคลงใจหรือไม่ไว้วางใจที่ไทยมีต่อเพื่อนบ้านที่แวดล้อมประเทศไทยอยู่ในปัจจุบันนั้น หากได้เกิดจากจิตเจตนาที่รัฐหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบในการสืบสานและปรุ้งแต่งทัศนคตินั้นจงใจจะ “โจมตี” เพื่อนบ้านโดยมีความเกลียดชังหรือไม่ไว้วางใจเป็นที่ตั้ง ในทางตรงกันข้ามเจตจำนงสำคัญกลับยึดโยงกับเงื่อนไขหรือความจำเป็นภายในคือ ความพยายามในการสร้าง “สำนึกความเป็นไทย” ผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதองสังคมให้ประชาคมที่ยังขาดซึ่งความทรงจำ ความรัก ความเชื่อ และศรัทธาได้เกิดมโนทัศน์และจิตสำนึกที่หล่อหลอมรวมกันได้เป็นอันหนึ่งอันเดียว ในนามของความเป็นคนไทยทุกคนไม่เพียงต้องมีประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน วัฒนธรรมคนเดียวกัน แต่ยังมีชะตากรรมและพันธกิจของปัจจุบันและอนาคตร่วมกันด้วย และในวงจรของการกล่อมเกลาทองสังคมนี้เองที่เพื่อนบ้านบางประเทศถูกเลือกเน้นย้ำและกล่าวถึงเพื่อแยก “ความเป็นไทย” กับ “ความเป็นอื่น” และ “ความเป็นอื่น” นี้ถูกวาดภาพให้เห็นว่าเป็นศัตรูร่วมของคนไทยหรือคำด้อยน้อยศักดิ์กว่าคนไทยในทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม

เป็นที่ปรากฏชัดว่ากระบวนการกล่อมเกลาทองสังคมเพื่อสร้าง “สำนึกความเป็นไทย” โดยภาครัฐนั้นประสบความสำเร็จเป็นอันดี จนส่งผลให้สำนึกที่ถูกปลูกฝังจนตกผลึกแล้วนั้นถูกภาคเอกชนนำไปปรุ้งแต่งต่อเพื่อสนองประโยชน์เฉพาะด้าน โดยเฉพาะการค้า การลงทุน การสร้างงานวรรณกรรม และงานบันเทิงในรูปลักษณะต่างๆ ทั้งหมดทั้งสิ้นส่งผลให้ทัศนคติของคนไทยต่อโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะต่อเพื่อนบ้านขับเคลื่อนไม่ทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาค และในเวทีนานาชาติที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งประเทศไทยมีผลประโยชน์ยึดโยง

รูปธรรมของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เด่นชัดที่สุดคือความ “ผันแปร” ของ “ตัวตน” ที่มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นตัวกำหนด เห็นได้ว่าโลกส่วนนี้ในยุคหนึ่งสมัยหนึ่งถูกรับรู้ว่าเป็นแผ่นดินทอง อาทิ “Ptolemy” แห่ง “Alexandria” (200 AD) จะเรียกว่า Aurea Chersoneses หรือ Golden Khersoneses ขณะที่วรรณกรรมชิ้นสำคัญของอินเดีย อาทิ รามเกียรติ์หรือวรรณคดี และชาดกบางเรื่องเช่น มหาชนกชาดกจะเรียกโลกส่วนเดียวกันนี้ว่า สุวรรณภูมิ ในยุคต่อมาเมื่อชาวตะวันตกเริ่มสานสัมพันธ์กับโลกส่วนนี้ก็จะเรียกดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า อินเดียไกล (Further India) หรืออินเดียเบื้องบูรพาทิศ (East India) แต่เมื่อ

เข้าสู่ยุคอาณานิคม โลกส่วนเดียวกันนี้ก็ถูกเรียกตามภาคส่วนการยึดครองของเจ้าอาณานิคมแต่ละชาติซึ่งมีทั้งส่วนที่ปรากฏชื่อว่า อินเดียของอังกฤษ (British India) อินโดจีนฝรั่งเศส (French Indochina) และเนเธอร์แลนด์อินโดนีเซีย (Netherland Indonesia) ขณะที่ในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง ดินแดนส่วนนี้ได้กลายเป็นสมรภูมิรบและเขตยุทธศาสตร์สำคัญ ก่อเกิดกองบัญชาการของฝ่ายสัมพันธมิตรที่ออกชื่อ South-East Asia Command อันเป็นที่มาของชื่อที่ใช้เรียกภูมิภาคส่วนนี้อย่างแพร่หลายต่อมาคือ “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ซึ่งปัจจุบันตัวคนที่ได้รับการยอมรับและเข้ามาแทนที่โลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ ประชาคมอาเซียน จะเห็นได้ว่า “ตัวตน” ของโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีพลวัตรสูง และพร้อมจะถูกแปรรูปไปตามเงื่อนไขและสถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

การปรับเปลี่ยน “ตัวตน” ไปตามยุคสมัย ตามที่ได้นำเสนอมาย่อมส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน “โครงสร้าง” และรูปแบบความสัมพันธ์ของไทยกับโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พร้อมกันไป แต่ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงตามกล่าวจะไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นธรรมชาติพื้นฐานของโลกส่วนนี้ที่เปิดตัวปะทะสังสรรค์กับโลกนอกภูมิภาค ในฐานะที่เป็นจุดตัดและจุดเชื่อม (cross road) ของเส้นทางคมนาคมโลก ไทยในโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบันกลับเผชิญปัญหาสำคัญที่เหนี่ยวรั้งการพัฒนา คือ ปัญหาทัศนคติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือทัศนคติของประชาคมส่วนใหญ่ในทุกระดับและภาคส่วนก้าวไปไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เห็นได้ว่าขณะที่โจทย์ใหม่ในระดับภูมิภาคขับเคลื่อนสู่การรวมตัวเพื่อความเข้มแข็งของประชาคมอาเซียนในเวทีโลกเพื่อเพิ่มพูนอำนาจการต่อรองให้กับเหล่าประเทศสมาชิก ซึ่งไม่อาจหยัดยิ่นได้อย่างโดดเดี่ยวอีกต่อไป ประเทศไทยยังขาดซึ่งการเตรียมพร้อมโดยเฉพาะการเตรียมคนด้วยความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคที่กว้างไกลและลุ่มลึกขึ้น และทัศนคติที่สร้างสรรค์กว่าที่เคยมีมาต่อประเทศเพื่อนบ้าน โลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการรับรู้และความเข้าใจของคนไทยยังคงเป็นโลกที่ถูกมองผ่านโลกทัศน์และองค์ความรู้ที่ยึดเอาไทยเป็นศูนย์กลางซึ่งทั้งโลกทัศน์และองค์ความรู้ที่ถูกให้ความสำคัญ หรือ “ผลิตซ้ำ” เป็นพิเศษนั้นไม่ได้เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ในทิศทางหรือกรอบที่ประชาคมอาเซียนมุ่งสู่คือการสร้างสำนึกความเป็นเอกภาพในทางสังคมและวัฒนธรรม

โครงการวิจัย เรื่อง “การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย” เป็นความพยายามจากภาคนักวิชาการที่เล็งเห็นถึงปัญหาความเชื่อเข้าใจผิดทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติและเสริมสร้างองค์ความรู้ให้ทั้งสอดประสานและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยเป็นการสานต่องานวิจัยที่ได้ทำมาแล้ว 2 ชุด ได้แก่ “อุษาคเนย์ในการรับรู้ของสังคมไทย” และ “ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน” จากโครงการวิจัยที่ผ่านมาพบว่าภาพลักษณ์และการรับรู้ของไทยต่อเพื่อนบ้านหรือความเข้าใจของเพื่อนบ้านต่อไทยโดยทั่วไปนั้น มีลักษณะไม่เอื้อต่อการพัฒนาร่วมกันในภูมิภาค ดังเห็นได้จากการตอกย้ำภาพลักษณ์และอคติที่มีต่อกัน โดยมีรัฐชาติต่างๆ ในภูมิภาคของเอเชียอาคเนย์เป็นผู้ผลิตซ้ำวาทกรรมที่แสดงนัยยะอันเป็นปรปักษ์ต่อกัน หากแต่กระแสความเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคที่ดำเนินเรื่อยมาตั้งแต่ยุคหลังสงครามเย็นและนโยบายมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้ ทำให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ หันมาตระหนักถึงความจำเป็นที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งยกระดับทับทวีในการติดต่อและร่วมมือกัน จำเป็นต้องมองข้ามอคติที่มีต่อกันในอดีต หรืออย่างน้อยก็จำเป็นต้องปรับระบบความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ

ให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจอันดี และการปลูกฝังมิตรภาพอันยั่งยืนเป็นรากฐาน คณะผู้วิจัยเห็นว่า ในกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงนั้นได้เกิดตัวแปรใหม่ที่นอกเหนือไปจากภาครัฐในการสร้างภาพตัวแทน หรือกำหนดมุมมอง การรับรู้ และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้านที่จะพึงมีต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงหรือติดกับไทยและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งในมิติของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ อันได้แก่ สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

หากจะให้สรุปโดยสังเขปอาจกล่าวได้ว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังยุคสงครามเย็นถือนับจากปีค.ศ.1991 นั้น ได้เกิดขึ้นในหลายภาคส่วน อาทิ การเคลื่อนย้ายประชากรจำนวนมากมหาศาลทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย การขยายตัวของการปะทะสังสน์ผ่านเส้นทางคมนาคมที่ทันสมัยเชิงกายภาพไม่ว่าจะเป็นถนน สะพาน และเที่ยวบินที่ถูกขยายและเพิ่มปริมาณขึ้น ทั้งนี้ยังไม่นับรวมการปะทะสังสน์ผ่านสื่อสารสนเทศที่ทันสมัยนานาประเภทที่เข้ามามีบทบาทเป็นตัวกลางสานและขยายความสัมพันธ์ ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกภาคส่วนหนึ่งได้แก่การขยายตัวในด้านการค้า การลงทุน การนำเข้า และการส่งออก ตลอดจนถึงการท่องเที่ยว ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ประชาคมในภูมิภาคได้รู้จัก เรียนรู้ และอยู่ร่วมกันโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยภาครัฐเป็นตัวกลางพื้นที่ของการปะทะสังสน์ยังขยายไปถึงการมีส่วนร่วมในชะตากรรมและความช่วยเหลืออันเนื่องมาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยจากโรคระบาดที่มีทั้งมนุษย์และสัตว์เป็นพาหะ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาคส่วนต่างๆตามกล่าวนำพาให้โลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นโลกที่ไร้พรมแดนขึ้นทุกขณะ ภายใต้กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงนี้พร้อมกันไปได้ “เปิดพื้นที่” ให้ประชาคมของภูมิภาคแทบทุกระดับชั้นได้สานสัมพันธ์กันทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมอันเป็นผลให้เกิดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ทั้งในส่วนของไทยและเพื่อนบ้านที่ขยายวงไปจากผู้ที่เป็นตัวแทนภาครัฐ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้ทวีบทบาทและความสำคัญในฐานะ “ตัวแปร” ที่ร่วมขับเคลื่อนในการสร้างภาพตัวแทน หรือกำหนดมุมมองของการรับรู้ และความเข้าใจให้กับเหล่าประชาคมของประเทศตนที่จะพึงมีต่อประเทศไทย และคนไทย

ตัวแปรใหม่ซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ที่เพิ่มขึ้นมามีบทบาทในการติดต่อและสานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้ ประกอบไปด้วยสื่อประเภทต่างๆ ตัวแทนภาคธุรกิจ ตลอดจนถึงผู้ใช้แรงงานและนักท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเพิ่มปริมาณขึ้นทุกขณะ กลุ่มคนเหล่านี้ต่างมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภาพลักษณ์และความเข้าใจของเพื่อนบ้านต่อไทยในสังคมยุคใหม่ที่เป็นสังคมแห่งข่าวสารและโลกไร้พรมแดน ทั้งนี้ยังไม่รวมการประสานงานและการติดต่อด้านธุรกิจและการค้าของกลุ่มคนในภาคธุรกิจ การคมนาคมที่สะดวกยิ่งขึ้นนับแต่สิ้นสุดยุคสงครามเย็น ปัจจัยตามกล่าวกว้างทั้งหมดเอื้อต่อการเปิดมิติการรับรู้ และเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้คนในภูมิภาคให้กว้างมากขึ้น และส่งผลให้รัฐไม่สามารถดำรงบทบาทของการเป็นผู้ควบคุมหรือผูกขาดการกำหนดกรอบการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนได้อย่างเบ็ดเสร็จเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

กระนั้นก็ดี ทั้งภาครัฐและเอกชนไทยต่างยังไม่ตระหนักถึงความจำเป็นในการ “กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว ปัญหาที่จะตามมาคือ บนพื้นที่ของการเปลี่ยนแปลงนี้ยังขาดการ

“จัดระบบ” เพื่อสร้างความเข้าใจและความจำเป็นในการปกป้องและสร้างภาพลักษณ์ของประเทศและประชาชนไทยภายใต้เงื่อนไขที่ผู้มีส่วนได้เสียได้เป็นตัวแปรสำคัญของโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของยุคปัจจุบันและอนาคตในการกำหนดมุมมอง การรับรู้ และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้านที่พึงมีแก่กัน การ“ปล่อยปละ”ให้การปะทะสังสนับเป็นไปตามครรลองความสัมพันธ์ที่ขยายตัวขึ้นนี้ได้เปิดพื้นที่ให้เกิด “การเอารัดเอาเปรียบ” โดยผู้ที่มีอำนาจการต่อรองเหนือกว่าทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ด้วยเหตุประการฉะนี้ การศึกษาและสร้างฐานองค์ความรู้เกี่ยวกับ“กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย” ในประเทศเพื่อนบ้านว่ามีการรับรู้และความเข้าใจต่อไทยอย่างไรจึงเป็นเรื่องจำเป็น งานวิจัยในชั้นนี้อาจไม่สามารถครอบคลุมองค์ความรู้ดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงและรอบด้าน ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยเป็นการศึกษาเพื่อเปิดมิติเบื้องต้นต่อประเด็นปัญหาที่ยังไม่เคยมีผู้ศึกษามาก่อน ภายใต้ระยะเวลาและทุนวิจัยที่จำกัด กระนั้นก็ดีผู้วิจัยก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลแห่งการวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัยจะช่วยให้ทั้งภาครัฐและเอกชนไทยตระหนักในปัญหา และร่วมกำหนดความร่วมมือ กำหนดยุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อวางทิศทางการพัฒนาคน โดยเฉพาะต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียข้างฝ่ายไทยให้เกิดความสอดคล้องกับพลวัตแห่งความเปลี่ยนแปลงในภูมิภาค

งานวิจัยชิ้นนี้ครอบคลุมกลุ่มคนบางกลุ่มของพื้นที่ประเทศที่ต้องการศึกษา 4 ประเทศ โดยคำนึงถึงระดับความสำคัญและความใกล้ชิดที่ได้เคยส่งผลหรือยังคงส่งผลต่อการเผชิญหน้าอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ลงสู่ภาคประชาคม กลุ่มประเทศที่เป็นเป้าหมายการศึกษาได้แก่ สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ขณะที่“กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย” ที่เลือกขึ้นมาศึกษานั้น จะเป็นกลุ่มที่คณะผู้ทำวิจัยสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้ผ่านหลักฐานเชิงลายลักษณ์อักษร การสัมภาษณ์ และการแจกแบบสอบถาม ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วมีข้อจำกัดหลายประการ ข้อจำกัดประการสำคัญคือ คณะผู้วิจัยยังไม่สามารถเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามได้จากผู้มีส่วนได้เสียในประเทศเป้าหมายโดยตรงด้วยข้อจำกัดด้านความปลอดภัย ระยะเวลาของการทำวิจัยและทุนทรัพย์ ในขั้นต้นของการศึกษาจึงเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ที่พักอาศัยอยู่ในประเทศไทยแต่มีความสัมพันธ์กับประเทศเมืองแม่เป็นสำคัญ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยได้แก่ นักธุรกิจ สื่อมวลชน และผู้ใช้แรงงาน ทั้งนี้ไม่รวมถึงหลักฐานเชิงลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ที่สำคัญ และแพร่หลายในประเทศเป้าหมาย

บทที่ 1

การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย กรณีศึกษานักธุรกิจและภาคประชาชนชาวพม่า

พรพิมล ศรีโชค

ความนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมักถูกกำหนดโดยรัฐผ่านนโยบายต่างประเทศ ซึ่งพิจารณาจากผลประโยชน์ของประเทศเป็นพื้นฐานอันสำคัญ ความสัมพันธ์ไทย – พม่าก็เช่นกัน จะดำเนินไปตามครรลองของข้อกำหนดของนโยบายของรัฐเป็นหลัก ในกรณีของไทยนั้นจะเห็นได้ว่า ได้มีการวางยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์ไว้ที่ความมั่นคงด้านการเมืองและด้านทหารมาโดยตลอด ซึ่งก็เป็นเรื่องไม่แปลกเพราะไทยมีทัศนคติต่อพม่าไม่สู้ดีนัก อันเนื่องมาจากการเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าถึงสองครั้ง (ค.ศ. 1567 และ ค.ศ. 1767) ดังนั้นสำหรับรัฐไทยแล้ว พม่าถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศนับตั้งแต่สมัยอยุธยาจบมาถึงสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และอาจจะไม่เป็นการเกินเลยเกินไปนักหากจะพูดว่าแม้ล่วงเข้าสู่ยุคปัจจุบันความมั่นคงก็ยังเป็นแก่นแกนสำคัญอันหนึ่งในความสัมพันธ์ไทย - พม่า

เมื่อรัฐให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคงในฐานะแก่นกลางของการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อพม่า รัฐสมัยใหม่ก็ได้สร้างกลไกและผู้รับผิดชอบกลไกต่างๆ ที่จะมาป้องกันมิให้พม่ามีโอกาสเข้ามาสั่นคลอนความมั่นคงของประเทศได้ กล่าวคือ รัฐได้มอบหมายให้กองทัพเข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบและเป็นกลไกหนึ่งในการป้องกันประเทศจากการรุกรานของกองทัพพม่า นอกจากกองทัพแล้ว ยังมีสภาความมั่นคงแห่งชาติเข้ามาเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งในการกำกับดูแลการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยตลอดจนการดำเนินงานในรูปแบบต่างๆ ควบคู่ไปกับการดูแลกำกับของกระทรวงการต่างประเทศ โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า หน่วยงานหลักทั้งสามนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการกำกับดูแลการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่าจากอดีตเรื่อยมา อย่างไรก็ตาม นโยบายความมั่นคงนี้ได้ดำเนินมาถึงจุดเปลี่ยนในช่วงหลังสงครามเย็น ซึ่งเป็นช่วงของการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในต้นทศวรรษที่ 1990 สถานการณ์ของโลกได้เริ่มผ่อนคลายจากเรื่องของการเมืองและความมั่นคงและย้ายฐานความสนใจมาอยู่ที่ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแทน ประเทศไทยเองก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการหันมาให้ความสำคัญกับความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียงใต้ในด้านเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในช่วงปี 1988 - 1991(พ.ศ.2531 - 2534)

ในยุคนี้ไทยได้ดำเนินนโยบายเปิดสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับประเทศในกลุ่มอินโดจีน อันได้แก่ สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม นโยบายหลักของพลเอกชาติชายคือ “การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นตลาดการค้า” มุ่งเน้นความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนเป็นหลัก ในขณะที่ลดระดับด้านความมั่นคงไปเป็นนโยบายรอง นโยบายนี้ได้ถูกนำมาปรับใช้กับประเทศพม่าเช่นกัน ดังนั้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศในยุคของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อพม่าและประเทศเพื่อนบ้าน จึงเป็นนโยบายเชิงรุกที่ให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจเป็นดัวนำ

กลไกสำคัญที่มีส่วนช่วยผลักดันให้ความสัมพันธ์ด้านธุรกิจดำเนินไปด้วยดีได้แก่ภาคเอกชนของไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีประวัติยาวนานในการทำธุรกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ กลุ่มนักธุรกิจและผู้ประกอบการที่อยู่บริเวณชายแดน สำหรับกับประเทศพม่าแล้วถือได้ว่าพ่อค้าไทยในจังหวัดชายแดน อาทิ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และระนอง ล้วนทำการค้ากับพม่ามาโดยตลอด ดังนั้น เมื่อรัฐบาลหันมาให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจกับประเทศพม่า นักธุรกิจชายแดนเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้นโยบายด้านนี้ดำเนินไปด้วยดี เพราะมีต้นทุนเดิมที่เป็นเครือข่ายทางด้านธุรกิจกับนักธุรกิจพม่าในบริเวณชายแดนและที่เมืองย่างกุ้งอยู่แล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องไม่แปลกที่นักธุรกิจไทยจะสามารถขยายฐานการค้าไปสู่การลงทุนในพม่าเมื่อพม่าเปิดประเทศเพื่อรับการลงทุนจากต่างชาติในปี 1988¹ และไทยก็ได้เริ่มเข้าไปลงทุนในพม่าอย่างจริงจังตั้งแต่นั้นมา จนปัจจุบันถือได้ว่าไทยเป็นประเทศที่เข้าไปลงทุนในพม้ามายกอยู่ในลำดับต้น

รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถูกรัฐประหารในปี 1991 โดยคณะนายทหารนำโดย พลเอกสุจินดา คราประยูร ซึ่งได้มีการแต่งตั้งรัฐบาลรักษาการขึ้นมาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศในระหว่าง ปี 1992 และได้แต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งก็ได้ดำเนินนโยบายต่อพม่าไม่ต่างกับสมัยของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าวได้ว่า นโยบายต่างประเทศโดยมีเศรษฐกิจนำได้กลายมาเป็นนโยบายสำคัญต่อพม่าสืบมาจวบจนถึงปัจจุบัน โดยการลงทุนของไทยนั้นได้ครอบคลุมในหลายด้าน อาทิ พลังงาน เหมืองแร่ โรงแรมและการท่องเที่ยว เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม เงินลงทุนจากไทยในพม่าอยู่ที่ประมาณ 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2009 ซึ่งถือว่าเป็นการลงทุนที่มีปริมาณค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ อาทิ ลาว กัมพูชา หรือมาเลเซีย ดังนั้น จึงถือได้ว่าพม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ไทยให้ความสำคัญมากประเทศหนึ่ง

¹ พม่าออกกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ ในปี 1988 เรียกว่า Foreign Investment Law ถือได้ว่าเป็นการเปิดประเทศรับการลงทุนจากต่างชาติหลังจากยกเลิกมาตั้งแต่ปี 1962

ความสัมพันธ์ไทย - พม่า มิได้เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังสัมพันธ์กันในหลากหลายมิติ ทั้งในมิติด้านการเมืองและสังคม และสัมพันธ์กันในหลายระดับทั้งในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น และในระดับประชาชนที่มีการไปมาหาสู่เชื่อมโยงกันโดยตลอด โดยในส่วนของประชาชนไทยได้เดินทางไปพม่ามากขึ้นนับตั้งแต่ประเทศพม่าเปิดประเทศในปี 1988 ทำให้คนไทยมีความคุ้นเคยกับประเทศพม่าและคนพม่ามากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้พม่าไม่ใช่ประเทศเพื่อนบ้านที่ไทยพึงระวังทางด้านความมั่นคงและต้องอยู่ให้ห่างไกลเช่นที่เคยเป็นมาในอดีตแต่เพียงอย่างเดียว อีกต่อไป ในทางกลับกันพม่าได้กลายมาเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจที่นักธุรกิจไทยต่างพากันแสวงหาช่องทางที่จะเข้าไปทำการค้าและลงทุนอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพม่าเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังมีพรมแดนติดต่อกับประเทศมหาอำนาจของเอเชียถึงสองประเทศ ได้แก่ จีน และอินเดีย ซึ่งมีประชากรรวมกันถึง 2400 ล้านคน (จีน- 1300 ล้านคน - อินเดีย 1100 ล้านคน) ทำให้พม่าเป็นประตูสำคัญสู่ตลาดบริโภคสินค้าขนาดใหญ่ที่ไทยไม่สามารถมองข้ามไปได้ นอกจากนั้น พม่ายังมีแรงงานที่สามารถเข้าสู่กระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก² ประกอบกับค่าแรงในพม่ายังมีราคาไม่แพงนักเมื่อเทียบกับแรงงานขั้นต่ำของไทย ด้วยเหตุนี้พม่าจึงเป็นประเทศที่ไทยให้ความสนใจที่จะเข้าไปลงทุนอยู่ในตัวเลือกอันดับต้นๆ

คำถามมีอยู่ว่าในขณะที่ประเทศไทยในหลายภาคส่วนจัดได้ลำดับความสำคัญของพม่าทั้งในทางความมั่นคงและในทางเศรษฐกิจอยู่ในลำดับต้นๆนั้น พมามีมุมมองต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย - พม่าอย่างไร รัฐบาลพม่าให้ความสำคัญกับประเด็นใดบ้างในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อไทย และนอกเหนือไปจากภาครัฐแล้ว ยังมีกลไกอื่นที่เข้ามามีส่วนผลักดันหรือดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับไทยบ้างหรือไม่ ประเด็นคำถามนี้ เป็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะคำถามสำคัญประการหนึ่งคือ ภาคประชาสังคมของพม่า “ที่ไม่ใช่รัฐ” แต่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น (Stakeholders) ในความสัมพันธ์ไทย - พม่า นั้นมีใครบ้างและมีบทบาทอย่างไรในความสัมพันธ์นี้ ตลอดจนมีทัศนคติและความเข้าใจต่อสังคมไทยมากน้อยอย่างไร

1. มุมมองรัฐพม่าต่อไทย

อันเนื่องมาจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของพม่าซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างมหาอำนาจในเอเชียเฉกเช่น จีน และ อินเดีย ทำให้พม่ามีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวพันกับสองประเทศมาเป็นเวลาช้านาน และสั่งสมประสบการณ์ความสามารถในการปรับยุทธศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการดำเนินงานต่อประเทศทั้งสองเพื่อความอยู่รอดของพม่าเอง ซึ่งพม่าก็ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับที่น่าพอใจ เพราะแม้ปัจจุบันดูเหมือนว่าจีนจะเป็นฝ่ายครอบงำพม่าในด้านเศรษฐกิจ หากแต่ในด้านการเมืองแล้ว พม่าก็ยังคงความเป็นตัวของตัวเอง โดยที่จีนไม่สามารถจะเข้าไปแทรกแซงได้มากนัก

² ปัจจุบันพม่ามีประชากรประมาณ 57 ล้านคน

เมื่อพิจารณาจากมุมมองนี้ ก็คงจะไม่เกินเลยไปนักหากจะบอกว่าพม่ามีทักษะในเชิงการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่น้อย เพราะสามารถรับมือกับมหาอำนาจได้อย่างพอดัว ไม่เสียทีเพียงพลาจันทำให้ประเทศชาติเสียผลประโยชน์ จากการที่เป็นมืออาชีพด้านนี้ส่งผลให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับไทยไม่ใช่เรื่องที่เหลือปากว่าแรงแต่อย่างไร ในทางกลับกันอาจกล่าวได้ว่า ในความสัมพันธ์แบบทวิภาคีไทย-พม่า ไทยกลับกลายเป็นฝ่ายที่ต้องคอยแก้เกมของพม่าอยู่รำไป ตัวอย่างล่าสุดเห็นจะเป็นการปิดด่านการค้าที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2010 ส่งผลให้การค้าชายแดนที่ด่านแม่สอด ซึ่งเป็นด่านที่มีปริมาณการค้าสูงสุดในบรรดาด่านการค้าที่มีอยู่ (แม่สาย: เชียงราย สันขละบุรี: กาญจนบุรี และระนอง) ปีละประมาณ 26,569.10 ล้านบาท (มูลค่าปี 2009) ต้องชะงักงัน และทำให้ไทยสูญเสียรายได้จากการส่งออกค่อนข้างสูง³ และเมื่อเวลาผ่านไปเกือบ 1 ปีแล้ว พม่าก็ยังคงไม่อนุญาตให้เปิดด่านให้ทำการค้าขายกันได้ตามปกติ⁴

สถานการณ์เช่นนี้แสดงให้เห็นว่า พม่าไม่ผู้จะให้ความสนใจกับความเดือดร้อนของนักธุรกิจไทยที่แม่สอดเท่าใดนัก นับสำคัญที่เหนือชั้นขึ้นไปก็คือรัฐบาลพม่าไม่ผู้จะเกรงใจรัฐบาลไทย แม้ว่าจะรู้ดีว่าการสั่งการปิดด่านการค้าสำคัญนี้ทำให้ไทยเดือดร้อน ดังนั้นหากจะวัดความสำคัญของไทยที่มีต่อพม่า ไทยคงไม่อยู่ในลำดับความสำคัญต้นๆเมื่อเทียบกับประเทศจีนหรือแม้แต่อินเดียที่ทำอะไรให้พม่าได้มากกว่าไทย ถ้าเช่นนั้นมุมมองของรัฐบาลพม่าต่อไทยเป็นเช่นไร คำถามนี้เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องช่วงกันหาคำตอบซึ่งที่ผ่านมาก็มีงานศึกษาหลายชิ้นที่พอจะเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่ารัฐพม่ามองไทยอย่างไร ในส่วนของสถาบันเอเชียศึกษาได้ทำงานวิจัยในเรื่อง “มุมมองเพื่อนบ้านต่อไทย” ซึ่งเป็นชุดงานวิจัยที่ทำการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามนี้ ไม่เฉพาะในมุมมองของรัฐพม่าที่มีต่อไทย หากยังศึกษา มุมมองของรัฐบาลของประเทศรอบบ้านไทย เช่น ลาว กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย

ในส่วนของพม่าได้แบ่งการศึกษาเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกสำรวจมุมมองของรัฐบาลพม่าต่อไทย เพื่อค้นหาปัจจัยสาเหตุที่ทำให้พม่ามีมุมมองเช่นนั้น จนกระทั่งผลิตแบบเรียนเสริมการเรียนรู้ว่าด้วยประเทศไทยโดยเฉพาะและในส่วนที่สองเป็นการศึกษาด้วยทแบบเรียน เพื่อศึกษาว่ามีรายละเอียดอย่างไรบ้าง

³ นักธุรกิจที่แม่สอดกล่าวว่าช่วงที่พม่าปิดด่านทำให้สูญเสียรายได้ประมาณวันละ 100 ล้านบาท

⁴ ประเด็นหลักในการปิดด่านนั้น เนื่องมาจากปัญหาภายในของพม่าเองที่ต้องการที่จะบีบให้กองกำลัง DKBA (the Democratic Karen Buddhist Army) ซึ่งเข้าเป็นมาเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพพม่า หากแต่ในทางราชการพม่า อ้างว่าเพื่อประท้วงไทยที่ทำการสร้างกำแพงริมดิ่งแม่น้ำเมย ซึ่งเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศทำให้น้ำเปลี่ยนทิศทาง

ในมุมมองของรัฐบาลพม่า รัฐไทยมิใช่ทั้งมิตรและศัตรู และในเวลาเดียวกันพม่าก็ไม่เคยเชื่อใจว่ารัฐไทยนั้น มีนโยบายสร้างสรรค์ต่อพม่าดังที่แสดงไว้ในนโยบายสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) ทั้งนี้เพราะ มีประเด็นหลายประเด็นที่แสดงให้เห็นว่ารัฐไทย มีความไม่จริงใจต่อพม่าโดยเฉพาะใน 5 ประเด็น หลักได้แก่

- 1) การให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยและกองกำลังติดอาวุธของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ บริเวณชายแดนไทย - พม่า ส่งผลให้กองกำลังเหล่านี้ยังคงอยู่และยากต่อการปราบปราม
- 2) การตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวให้กับครอบครัวของกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย และเป็นที่ช่องสุ่ม ของคนที่ทำผิดกฎหมายจากพม่าและเข้ามาหลบภัยอยู่ภายในศูนย์เหล่านี้⁶
- 3) ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนนักศึกษาพม่าด้วยการตั้งศูนย์มณิลอย ที่จังหวัดราชบุรี เพื่อรองรับ บุคคลเหล่านี้
- 4) อนุญาตให้บรรดาผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลพม่า และ NGO ต่างชาติ เข้ามาตั้งสำนักงาน เพื่อทำการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพม่าในไทย
- 5) ปัญหาข้อขัดแย้งบริเวณชายแดน อันเนื่องมาจากพื้นที่บริเวณชายแดนที่ยังไม่ได้รับการแบ่งปันอย่างเป็นทางการว่า เป็นของใคร อาทิ เนิน 491 ที่จังหวัดชุมพร พื้นที่บริเวณเจดีย์สามองค์ที่ อำเภอส้มขะบุรี จังหวัด กาญจนบุรี และเกาะ 3 เกาะในทะเลอันดามัน เป็นต้น

นอกจากนั้น พม่ายังมองว่าไทยมีความไม่คงที่กับการดำเนินนโยบาย “การสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์” (Constructive Engagement) ที่รับมาจากนโยบายต่อพม่าของอาเซียน เห็นได้จากความพยายามเปลี่ยนแปลงสาระของ นโยบายไปสู่ “ความสัมพันธ์อย่างยืดหยุ่น” (Flexible Engagement) ซึ่งนำเสนอ โดย ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรี ของไทยในสมัย ชวน 2 (ค.ศ.1997-2001) ในที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียน ที่กรุงมะนิลาประเทศฟิลิปปินส์ ในปี 1998 ซึ่งก็ไม่ได้มีการตอบรับจากประเทศสมาชิกทุกประเทศ โดยเฉพาะจากกลุ่มสมาชิกที่เข้ามาใหม่ ได้แก่ พม่า ลาว เวียดนาม และกัมพูชา จนท้ายสุดได้ตกลงกันอยู่ที่ “ความสัมพันธ์เชิงเกื้อหนุน” (Enhance Interaction) ซึ่งมี

⁵ เอมนี้มาจากชื่อหนังสือของนักวิชาการสายทหารพม่า ชื่อ Maung Aung Myo เขียนหนังสือเรื่อง “Neither Friend Nor Foe” ซึ่งเป็นเอกสาร monograph ของ Institute of Defence and Strategic Studies, Nanyang Technological University, Singapore, 2002.

⁶ ปัจจุบันศูนย์นี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้วได้ทยอยเคลื่อนย้าย นักศึกษาพม่าที่ยังตกค้างจากการไปตั้งถิ่นฐานประเทศ และฝากไว้ใน พื้นที่พักพิงชั่วคราวที่จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี และตาก

ความหมายว่าจากนี้ต่อไปประเทศสมาชิกจะมีปฏิสัมพันธ์หรือหาเรื่องกันมากยิ่งขึ้นในเรื่องต่างๆ ของภูมิภาค⁷ อย่างไรก็ตาม พม่าตีความว่าความพยายามของไทยในการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อพม่าของอาเซียนนั้น เป็นความพยายามที่จะเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของพม่า⁸ ซึ่งเป็นสิ่งที่พม่ายอมรับไม่ได้

ประเด็นทั้งหลายที่กล่าวโดยสรุปมาในที่นี่ เป็นตัวอย่างส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองของรัฐบาลพม่าที่มีต่อไทย พร้อมกันนั้นก็ได้ออกถึงมุมมองเหล่านี้ผ่านงานเขียนของชาวพม่าในหลายรูปแบบด้วยกัน อาทิ แบบเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษ ซึ่งเป็นแบบเรียนเสริมในตำราเรียนสังคมศึกษา ฉบับมาตรฐานของพม่า ซึ่งดัดแปลงจากตำราทั้งสองชุดมีเนื้อความเชื่อมโยงกันและมีส่วนเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ไทย – พม่า ซึ่งในแบบเรียนทั้งสองชุดนี้ใช้ชื่อเรียกไทยว่า “โยคะยา”⁹ ภายใต้แก่นของเรื่อง ว่าด้วยภัยลัทธิล่าอาณานิคม ดังที่ วิรัช นิยมธรรม ได้กล่าวไว้ว่า “ภัยลัทธิล่าอาณานิคม” ดัดแปลงจากตำราทั้ง 2 ชุด ประสานนัยกันเพราะต่างมีแก่นเรื่อง “ภัยต่างชาติ” ที่แจ่มแจ้งให้เชื่อว่าการเสียเอกราช ความด้อยพัฒนา และความไม่สงบภายในของพม่า มีเหตุมาจาก “ภัยจิตใจ” จากภายนอก ดังนั้น โลกภายนอกสำหรับพม่าจึงดูน่ากลัวและไม่น่าไว้วางใจ โดยเฉพาะภัยจากโยคะยาซึ่งตำราเรียน 9 ฉบับพิเศษร่ำพันไว้มาก

ตำราเรียนทั้ง 2 ฉบับนี้ได้ให้คำอธิบายถึง “ไทย” หรือ “โยคะยา” ไว้ค่อนข้างละเอียด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอุปนิสัยของคนไทย มโนทัศน์ของคนไทยและรัฐไทยต่อการแสวงหาอำนาจ การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะกับพม่าและการขยายอิทธิพลด้านเศรษฐกิจ เพื่อเอารัดเอาเปรียบพม่าในมุมมองของรัฐบาลพม่าอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะการนำเนื้อหาดังกล่าวมาประกอบสร้างเป็นตำราเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลพม่ามีความประสงค์ที่จะใช้ข้อมูลชุดนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ของพม่าได้ทำความเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับคนไทยและรัฐไทย “ตามมุมมองของรัฐบาลพม่า” ดังนั้นเยาวชนพม่าทุกคนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาของทางการก็จะได้รับรู้ข้อมูลชุดนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับไทยตลอดจนสังคมไทยด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือไปจากการเผยแพร่มุมมองของรัฐบาลพม่าต่อไทยอย่างเป็นระบบในระบบการศึกษาภาคบังคับของรัฐแล้ว รัฐบาลพม่ายังเปิดโอกาสให้คอลัมนิสต์ในหนังสือพิมพ์ของพม่า เช่น New Light of Myanmar และนิตยสารอื่นๆ ได้เขียนบทความเกี่ยวกับสังคมไทยและประเทศไทยเป็นระยะๆ ในมุมมองที่ไม่ต่างไป

⁷ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย” ใน เอเชียรายปี วัชรินทร์ ชงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ และชปา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ) (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 110-111.

⁸ Maung Aung Myoe, “Neither Friend Nor Foe”, IDSS Monograph NO.1 Institute of Defence and Strategic Studies, Nanyang Technological University

⁹ ศศ.วิรัช นิยมธรรม จากศูนย์พม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ แปลเนื้อหาของตำราเรียนชุดนี้ โดยเป็นส่วนหนึ่งของชุดงานวิจัย “ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน” โดยมี รศ.ดร.สุนทร ชูตินทรานนท์ เป็นหัวหน้าโครงการ ได้รับการสนับสนุนงานวิจัย (สกว.), 2551

จากที่แสดงไว้ในตำราเรียน และท้ายสุดบทความเหล่านี้ได้ถูกนำมารวมเล่มเพื่อเผยแพร่ต่อไป ดังนั้น หนังสือรวมบทความต่างๆเกี่ยวกับไทย อาทิ เล่มที่ชื่อ “Despite the Existence of conventions on boundaries and Special Articles” ซึ่งมีทั้งหมด 27 บทความตีพิมพ์ในปี 2002 โดยมีบทความ เรื่อง “Despite the Existence of conventions on boundaries” โดย Kyaw Htin Nawrahta เป็นบทนำ ตามมาด้วยบทความชื่อ “The Neighboring country we will have to always beware of” โดยผู้เขียนคนเดียวกันนี้ได้กล่าวถึง เรื่องเกี่ยวกับเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่าและการเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่พม่าต้องระแวดระวัง

สิ่งต่างๆเหล่านี้ แสดงให้เห็นเป้าหมายของรัฐบาลพม่าที่ต้องการจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับไทยให้กับประชาชนของตน ทั้งในรั้วสถาบันการศึกษาและในสังคมวงกว้างผ่านสื่อมวลชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังการรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยตามที่รัฐบาลต้องการ อย่างไรก็ตาม ประชาชนพม่าไม่ได้รับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและสังคมไทยผ่านช่องทางสื่อสารของรัฐบาลเพียงช่องทางเดียว หากแต่มีช่องทางในการรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยอีกหลายช่องทาง ซึ่งช่องทางหนึ่งก็คือผ่านประสบการณ์ตรงในการติดต่อสัมพันธ์กับคนไทย หรือจากคำบอกเล่าของญาติพี่น้องเพื่อนฝูงและคนในชุมชนของตนที่เคยสัมผัสกับคนไทยหรือสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นในแวดวงการค้าขายที่เกิดขึ้นตลอดแนวชายแดนไทย-พม่า หรือผ่านการใช้สินค้าไทยติดต่อมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960¹⁰ ตลอดจนการร่วมลงทุนกับบริษัทไทยนับตั้งแต่รัฐบาลพม่าออกกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศในปี ค.ศ. 1988 และสื่อข้อมูลอื่นๆนอกเหนือการควบคุมของรัฐบาลพม่า เป็นต้น

ข้อมูลชุดที่ได้มาจากประสบการณ์ตรงเหล่านี้ซึ่งมีทั้งแง่บวกและลบ ได้ส่งผลต่อการหล่อหลอมทัศนคติของชาวพม่ากลุ่มที่อยู่นอกการครอบงำของรัฐ และเป็นชุดข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่บุคคลเหล่านี้เผชิญหน้าอยู่ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่น้อยว่า บุคคลเหล่านี้มีชุดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทยและประเทศไทยอย่างไร

2. การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ใช่ภาครัฐต่อสังคมไทย

แม้ภาครัฐจะมีนโยบายที่ค่อนข้างแข็งกร้าวต่อประเทศไทย อันเนื่องมาจากนโยบายความมั่นคง แต่ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ไทย-พม่านั้น ไม่ได้ยึดโยงอยู่กับความมั่นคงแต่ประการเดียว หากแต่ยังสัมพันธ์กันในด้านอื่นๆ อาทิ เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม ด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์เหล่านี้ส่วนหนึ่งรัฐพม่าเข้ามาเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ลักษณะของความสัมพันธ์ในรูปแบบของนโยบายด้านเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันพบว่าภาคเอกชนก็เข้ามา

¹⁰ รัฐบาลพม่าหันมาปรับใช้ระบบสังคมนิยมวิถีพม่า ในปี 1962 ทำให้สินค้าภายในชาติแคลน ประเทศไทยกลายเป็นประเทศส่งสินค้าประเภทอุปโภค/บริโภค เข้าไปป้อนตลาดพม่า จวบจนถึงทุกวันนี้

มีส่วนร่วมในการกำหนดและขับเคลื่อนความสัมพันธ์นี้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจหรือด้านสังคม วัฒนธรรม

งานวิจัยชิ้นนี้จะให้ความสำคัญอยู่ที่การศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคประชาชนของพม่า อันได้แก่ แรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า นักศึกษาพม่าที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย และนักธุรกิจชาวพม่า โดยการเก็บข้อมูลนั้นจะเน้นทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก การทบทวนวรรณกรรม ตลอดจนการประมวลข้อสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย อาทิ จากการเข้าร่วมประชุมระหว่างนักธุรกิจไทยและพม่าในโอกาสต่างๆ ในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม 2010 (เป็นการประชุมพบปะรวม 6 ครั้ง ใน 6 เมืองเศรษฐกิจสำคัญ ได้แก่ ย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ เมะล่าย เนย์ปีดอว์ ตองยี และมุเซ ซึ่งได้มีโอกาสพบปะและพูดคุยกับนักธุรกิจกว่า 180 ท่าน) หรือ การร่วมกิจกรรมประจำปีของกลุ่มแรงงานชาวพม่า เช่น กิจกรรมงานวันชาติมอญที่จัดขึ้นในจังหวัดสมุทรสาคร และงานวันรำลึกกรุงหงสาวดีแตก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการทบทวนวรรณกรรม ทั้งนี้ แบบสอบถามทั้งหมดได้รับการแปลเป็นภาษาพม่าเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม และดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมีนาคม 2554 โดยใช้สัมภาษณ์กลุ่มแรงงาน กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า รวมทั้งหมดจำนวน 194 กรณี

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการทำความเข้าใจถึงการรับรู้ข่าวสาร ทักษะ ตลอดจนความเข้าใจ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ของพม่าที่มีต่อประเทศไทย ทั้งนี้โดยตั้งสมมุติฐานว่าบุคคลเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษากระบวนการรับรู้ของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ เพื่อจะได้กำหนดท่าที และรายละเอียดของการดำเนินนโยบายต่างประเทศและการดำเนินความสัมพันธ์ในทุกภาคส่วนของไทยทั้งของรัฐบาลและเอกชนได้อย่างมีระบบและสอดคล้องกับความเป็นจริงในอนาคต จากข้อมูลในเบื้องต้นที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถประมวลผลและทำการวิเคราะห์ในเบื้องต้นได้ ดังนี้

2.1 ที่มาและความสำคัญของกลุ่มที่ศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้จะให้ความสำคัญอยู่ที่การศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคประชาชนของพม่าเป็นสำคัญ อันได้แก่ แรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า นักศึกษาพม่าที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย และนักธุรกิจชาวพม่า ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นล้วนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ซึ่งถือเป็นกระบอกเสียงสำคัญในการส่งต่อความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับสังคมไทยสู่สังคมพม่าในวงกว้าง โดยแต่ละกลุ่มก็มีภูมิหลัง ความสนใจ ตลอดจนช่องทางในการสัมผัสกับสังคมไทยอย่างหลากหลายแตกต่างกันไป

ซึ่งส่วนส่งผลสำคัญต่อความเข้าใจและทัศนคติของกลุ่มคนเหล่านี้ โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) กลุ่มแรงงานพม่าในไทย เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความสัมพันธ์ไทย – พม่าที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก คนกลุ่มนี้ถือได้ว่ามีความสำคัญไม่แพ้กลุ่มอื่นๆ เพราะมีความใกล้ชิดกับสังคมไทยในหลายระดับและในหลายพื้นที่ และมีโอกาสใช้ชีวิตในสังคมไทยอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 2 ปีขึ้นไป จึงมีโอกาสรับรู้เรื่องราวสังคมไทย ประเทศไทย และคนไทยได้ค่อนข้างมาก และถึงแม้แรงงานจากประเทศพม่าส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในกลุ่มของตน ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวหรือมีกิจกรรมร่วมกับคนไทยมากนัก แต่การดำรงอยู่ท่ามกลางชุมชนที่เป็นคนไทย ก็เปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านี้ได้รับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมไทยไม่น้อย ดังนั้นทัศนคติของบุคคลเหล่านี้เกี่ยวกับสังคมไทยและคนไทย จึงมีความสำคัญในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างไทย – พม่า เป็นอย่างมาก

ทั้งนี้โดยพิจารณาจากเงื่อนไขต่างๆ ที่ทำให้การทำความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติของแรงงานเหล่านี้มีความสำคัญ ประการหนึ่งก็คือจำนวนแรงงานที่มีเป็นจำนวนมาก ทำให้ความสามารถในการกระจายชุดความรู้จึงมีอยู่มาก ปัจจุบันตัวเลขแรงงานจากพม่าในไทยที่ขึ้นทะเบียนกับทางการอยู่ที่ประมาณ 1 ล้านคน อย่างไรก็ตาม ตัวเลขเหล่านี้ไม่ใช่ตัวเลขที่แท้จริง ทั้งนี้เพราะยังมีแรงงานพม่าอีกเป็นจำนวนมากที่หลบซ่อนอยู่ตามโรงงานและพื้นที่ที่มีการจ้างงานทั่วประเทศไทยและไม่ได้ขึ้นทะเบียน ตัวเลขประมาณการของแรงงานพม่าและครอบครัวจะอยู่ที่สองถึงสามล้านคน ปัจจุบันมีแรงงานพม่าชาวพม่าที่ขอต่อเวลาในการรับใบอนุญาต ทำงานในปี 2551 จำนวน 75,614 คน และจำนวนที่นายจ้างขอจดทะเบียนจ้าง 233,978 คน หากแต่แรงงานที่อยู่นอกการสำรวจยังมีจำนวนอีกมาก และมีจำนวนไม่น้อยไปกว่าตัวเลขที่เป็นทางการ

ประการที่สอง การที่มีจำนวนมากนี้ทำให้กลุ่มแรงงานมีความสามารถในการกระจายชุดความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อไทยกับสังคมพม่าในวงกว้าง และการที่ประชากรที่เป็นกลุ่มแรงงานนี้สามารถรับรู้เรื่องราวของสังคมไทยและคนไทยที่เป็นจริงและทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลชุดนี้จึงเป็นข้อมูลที่อาจจะไม่ตรงกับข้อมูลชุดที่เผยแพร่และประชาสัมพันธ์โดยสื่อของรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นข้อมูลที่เป็นลบ ในขณะที่ข้อมูลชุดที่แรงงานได้รับจะมีทั้งลบและบวกคลเคล้ากันไป หากแต่เป็นข้อมูลที่เป็นจริง ไม่ใช่ข้อมูลที่ “ถูกประกอบสร้าง” (constructed) โดยรัฐ ในบางโอกาสข้อมูลชุดนี้ของกลุ่มแรงงานพม่าจึงจะทำหน้าที่เสมือน “ตัวถ่วงดุล” ให้กับชุดข้อมูลที่เผยแพร่กระจายอยู่ในสื่อสารมวลชนพม่า หรืออาจทำหน้าที่ “แก้ต่าง” ให้กับชุดข้อมูลเกี่ยวกับไทยที่ผลิตโดยรัฐก็เป็นได้ และความรู้ชุดที่เป็นจริงและทันสมัยนี้ จะทำหน้าที่ในการหล่อหลอมทัศนคติของบุคคลเหล่านี้ที่มีต่อไทย และเนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ที่ยังอยู่ในพม่า ทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูง ชุมชน ดังนั้นข้อมูลที่เป็นชุดความรู้นี้จะถูกกระจายไปในชุมชนและเครือข่ายของกลุ่มบุคคลเหล่านี้และมีผลต่อทัศนคติของกลุ่มบุคคลเหล่านี้เช่นกัน

ประการที่สาม การที่ถิ่นฐานที่อยู่ของแรงงานจากพม่าส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่ห่างจากชายแดนไทยมากนัก ได้แก่ พื้นที่ในรัฐกะเหรี่ยง รัฐกะเรนนิ รัฐฉาน รัฐมอญ และมณฑลตะนาวศรี แต่ก็มีอีกไม่น้อยที่เดินทางมาจาก รัฐกะฉิ่น รัฐอะวากัน หรือหัวเมืองชั้นในของพม่า พื้นที่เหล่านี้ถือเป็นปราการด่านหน้าของพม่าที่ติดกับประเทศไทย ดังนั้น การที่มีประชากรในเขตชายแดนที่มีทัศนคติที่ดีต่อไทย จึงเป็นสิ่งที่รัฐไทยพึงปรารถนา เพราะจะช่วยลดความตึงเครียดระหว่างสองประเทศ ในกรณีรัฐบาลของสองประเทศมีความขัดแย้ง และส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่าต่างมีแผนที่จะพัฒนาพื้นที่เขตชายแดน ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อาทิ เขตเศรษฐกิจเมียวดีในรัฐกะเหรี่ยง ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงกับนครแม่สอดที่จังหวัดตาก หรือเขตนิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกที่ทวาย มณฑลตะนาวศรีของพม่า ซึ่งมีแผนพัฒนาเชื่อมโยงกับจังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

2) **ชุมชนชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า** ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษร่วมสำคัญอยู่ประการหนึ่ง นั่นก็คือเติบโตมาจากการค้า ทั้งนี้เนื่องจากพม่าต้องพึ่งพาสินค้าอุปโภคบริโภคจากไทยมาตั้งแต่หลัง 1962 ที่พม่าเข้าสู่การปกครองแบบเผด็จการและกิจการทุกอย่างถูกยึดและดำเนินการต่อมาโดยรัฐ ซึ่งทำให้กำลังการผลิตในประเทศลดลงเป็นจำนวนมาก และประเทศไทยซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่ายาวกว่า 2,000 กิโลเมตรก็ได้กลายเป็นผู้ตอบสนองความต้องการดังกล่าวตลอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การค้าในที่นี่ ซึ่งปัจจุบันมักจะเรียกว่าการค้าชายแดน แท้จริงแล้วประกอบไปด้วยขนาดของธุรกิจในหลายระดับ และมีผู้คนมาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก หลากหลาย ทั้งคนไทยเองและคนในฝั่งพม่า รวมถึงธุรกิจต่อเนื่องอีกนับไม่ถ้วน ดังนั้น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจึงมีมาก และกระจายในวงกว้างทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ยกทั้งที่ประเมินได้แน่ชัด และไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงตัวเลขการนำเข้าส่งออกจากด่านศุลกากรชายแดนจุดต่างๆ เท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงการค้าชายแดนในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งจะเป็นการค้าเล็กๆ น้อยๆ บางอย่างอาจถูกมองเป็นการค้าหนีภาษีหรือผิดกฎหมาย ไม่มีการบันทึกมูลค่าอย่างเป็นทางการ และจำกัดอยู่ในระดับพื้นที่ ได้แก่ การเปิดร้านเล็กๆ หรือแม้กระทั่งแผงขายของตามแหล่งเศรษฐกิจต่างๆ ในเมืองชายแดน เช่น ตลาดสด ตลาดนัด รวมถึงตามจุดผ่านแดนทั้งแบบถาวรและจุดผ่อนปรน ซึ่งมีผู้คนผ่านเข้า-ออกอยู่เสมอด้วย โดยสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภค-บริโภคที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันทั่วไป โดยเฉพาะสินค้าที่เป็นอาหาร ทั้งผักสด เนื้อสัตว์ ไข่ไก่ และข้าวสาร เป็นต้น การค้าแบบนี้ทำให้รายได้และผลประโยชน์สามารถกระจายออกไปสู่คนจำนวนมากทั้งชาวไทยและพม่าซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคนพื้นที่ และเกิดเป็นชุมชนทางเศรษฐกิจที่มีการกระจายและจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้ทำให้เกิดชุมชนทางเศรษฐกิจที่สำคัญขึ้นตลอดแนวพรมแดนไทยพม่าที่สำคัญได้แก่ ชุมชนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก ชุมชนแม่สอด-เมียวดี และชุมชนระนอง-เกาะสอง ซึ่งชุมชนเหล่านี้นอกจากจะเป็นชุมชนซึ่งสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่กันทั้งสองฝั่งแล้ว ยังทำหน้าที่สำคัญในการเชื่อม โดยเศรษฐกิจ

ของทั้งสองประเทศเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะในทางการค้าซึ่งสินค้าไทยสามารถกระจายผ่านชุมชนเศรษฐกิจชายแดนเหล่านี้เข้าสู่เมืองใหญ่ๆ และศูนย์กลางการกระจายสินค้าสำคัญของพม่า อาทิ เมืองตองยี เมืองหลวงของรัฐฉาน เมืองมัณฑะเลย์ ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจทางตอนเหนือของพม่า เมืองเมะล่าย เมืองท่าสำคัญในอดีตและเป็นเมืองที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของพม่าในปัจจุบัน และเมืองย่างกุ้งเมืองหลวงเก่าและศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศพม่า เป็นต้น ซึ่งเมืองใหญ่ต่างๆ เหล่านี้ก็ทำหน้าที่ในการกระจายสินค้าให้กับพื้นที่อื่นๆ ในพม่าต่อไป เมืองชายแดนเหล่านี้จึงมีความสำคัญในฐานะประตูเข้าของสินค้าในพม่า เนื่องจากเมืองชายแดนทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางบริการทางด้าน เท รคคิง ชิฟปี้ง และการขนส่ง โดยมีจุดเด่นสำคัญ คือ¹¹

- มีความรวดเร็วในการขนส่งสินค้า ปัจจัยสำคัญทั้งในด้านที่ตั้งที่อยู่ใกล้เมืองเศรษฐกิจสำคัญของพม่า เช่น ย่างกุ้ง มัณฑะเลย์ เมะล่าย และตองยี ซึ่งเป็นตลาดและแหล่งกระจายสินค้าที่สำคัญ และในอีกด้านหนึ่งก็อยู่ใกล้กับกรุงเทพและปริมณฑลซึ่งเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่สำคัญ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อกับท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการนำเข้าจากต่างประเทศของไทยด้วย โดยเฉพาะอำเภอแม่สอดซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าที่ใกล้ที่สุดระหว่างย่างกุ้งและกรุงเทพรวมถึงท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งทำให้สามารถขนส่งสินค้าถึงกันได้อย่างรวดเร็ว หรืออาจเรียกได้ว่า “แม่สอดเป็นจุดเปลี่ยนเงินที่เร็วที่สุด” จึงทำหน้าที่สำคัญในฐานะจุดเชื่อมโยงแหล่งผลิตและตลาดเข้าด้วยกัน
- รับประกันความเสียหายของสินค้า ด้วยลักษณะการทำงานของนักธุรกิจชายแดนของไทยที่ให้บริการสามารถตรวจสอบความเสียหายของสินค้าในระหว่างการขนส่งก่อนส่งเข้าพม่าและสามารถไม่รับสินค้าที่เสียหายได้ ทำให้ผู้ซื้อชาวพม่านิยมที่จะส่งสินค้าผ่านทางเมืองชายแดนของไทยมากกว่าการนำเข้าทางท่าเรือย่างกุ้ง ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ไทยมีสินค้าผ่านแดนไม่ว่าจะจากญี่ปุ่นหรือมาเลเซียเข้าทางท่าเรือแหลมฉบังผ่านชายแดนเข้าพม่าเป็นส่วนมาก มากกว่าที่จะนำเข้าจากประเทศเหล่านี้โดยตรงเข้าสู่ท่าเรือที่ย่างกุ้ง
- ความไว้วางใจ เนื่องจากระบบการโอนเงินและแลกเปลี่ยนสินค้ายังไม่เป็นสากลแลขาดระบบการตรวจสอบที่ดี ทำให้นักธุรกิจที่ทำการนำเข้าส่งออกสินค้าต้องอาศัยความไว้วางใจในการดำเนินธุรกิจเป็นสำคัญ ซึ่งนักธุรกิจชายแดนที่สามารถประกอบธุรกิจด้านนี้ได้ต้องมีสายสัมพันธ์และเคยค้าขายแลกเปลี่ยนกับนักธุรกิจฝั่งพม่าเป็นเวลานานจึงจะได้รับความไว้วางใจ นักธุรกิจต่างถิ่นซึ่งไม่รู้จักมักคุ้นจึงยากที่จะเข้ามาแบ่งปันผลประโยชน์ในธุรกิจดังกล่าวได้

¹¹ สัมภาษณ์ คุณชัยสิทธิ์ (นักธุรกิจไทยในแม่สอด), 10 มีนาคม 2554

ด้วยลักษณะเด่นโดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้รัฐบาลพม่าเองเห็นความสำคัญและนโยบายที่จะพัฒนาเมืองชายแดนในฝั่งพม่าเองเพื่อเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ อาทิการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในเมืองเมียวดีห่างจากชายแดนไทยประมาณเพียง 10 กิโลเมตร ตรงข้ามกับอำเภอแม่สอด ซึ่งตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางการค้าเป็นลำดับแรก และพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมในลำดับถัดมา และเป็นเขตเศรษฐกิจ ที่รัฐบาลพม่าตั้งใจจะพัฒนาให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล เพื่อรองรับธุรกิจระดับนานาชาติ ที่จะเกิดขึ้นบนระเบียงเศรษฐกิจ East-West Economic Corridor โครงการเชื่อมเศรษฐกิจ ของประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS: Greater Mekong Sub-region) ซึ่งเป็นโครงการที่ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB: Asia Development Bank) เป็นผู้ริเริ่มขึ้นมาเพื่อตัดถนนเชื่อมระหว่างเมืองท่ามะละไยในพม่า ผ่านแม่สอด พิชณุโลก ไปยังจังหวัดมุกดาหาร และเชื่อมต่อเข้าลาวออกสู่เมืองดานังของเวียดนาม แม่สอดและเมียวดีซึ่งอยู่ในระเบียงเศรษฐกิจเส้นนี้จึงต้องพัฒนาเพื่อสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศโครงการนี้

นอกจากนี้ เมืองชายแดนยังมีวิวัฒนาการที่แปรเปลี่ยนไปตามความต้องการของชุมชนในพื้นที่และตามการขยายตัวของรูปแบบทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้จำกัดตัวเองอยู่เฉพาะเรื่องของการค้าขายเท่านั้น แต่ยังขยายพื้นที่ไปสู่ภาคการผลิตทั้งด้านเกษตรและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในช่วงหลังการประกาศใช้กฎหมายการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของพม่าในปี 1988 เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักลงทุนต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้เศรษฐกิจในชายแดนคึกคักมากขึ้น และได้เติบโตสูงสุดเมื่อเริ่มมีโรงงานอุตสาหกรรมย้ายฐานการผลิตไปอยู่ตามเมืองชายแดนเพื่อใช้ประโยชน์จากแรงงานราคาถูก และวัตถุดิบจำนวนมากจากประเทศพม่า โดยเฉพาะด้านสิ่งทอซึ่งนักธุรกิจต่างชาติได้ย้ายฐานการผลิตมาอยู่ที่แม่สอด และในด้านการประมงที่ระนองได้กลายเป็นศูนย์กลางในด้านการแปรรูปและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้เมืองชายแดนจึงเป็นศูนย์รวมนักธุรกิจ ผู้ประกอบการ และแรงงานข้ามชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทย โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศพม่า ยังมีโรงงานมาตั้งเพิ่มมากขึ้นเท่าใดก็สามารถดึงดูดแรงงานจากพม่ามากขึ้นเท่านั้น แรงงานพม่าจึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของประชากรเมืองชายแดนของไทยและพึ่งพาบริการต่างๆทั้งของรัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล การดำเนินชีวิต ซึ่งก็ไปใช้บริการ ทั้งร้านค้า ร้านอาหาร ตลาด และสถานที่ต่างๆที่อยู่ในตัวเมืองฝั่งไทย เกิดกิจกรรมสร้างบ้านพักให้แรงงานเหล่านี้อาศัย ซึ่งท้ายสุดได้แปรสภาพไปเป็นชุมชนชาวพม่ากระจายอยู่ทั่วไป เกิดปรากฏการณ์เมืองซ้อนเมือง (City within city) ชุมชนซ้อนชุมชน ซึ่งเรียกร้องการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในขณะที่เดียวกันแรงงานพม่าก็สามารถผันตัวไปเป็นผู้ประกอบการด้านบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนายหน้าหาแรงงาน เปิดกิจการร้านค้าโชห่วยขนาดเล็ก ร้านอาหารที่มีอาหารส่งตรงจากพม่า พม่าค้าแม่ค้าในตลาดสดที่ขายของจากพม่าเพื่อให้บริการ

แรงงานพม่าในไทย เมืองชายแดนจึงเป็นโอกาสในการปรับสถานภาพของแรงงานพม่าไปด้วยและคนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่าไม่น้อยหน้ารัฐบาลพม่าเลย

บทบาทของเมืองชายแดนในฐานะประตูสำคัญสู่พม่านั้น ไม่เพียงแต่เป็นประตูสำหรับการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือแรงงาน หากแต่ยังเป็นช่องทางสำคัญสำหรับส่งต่อข้อมูลข่าวสารเข้าสู่ประเทศพม่า การเติบโตของเมืองชายแดนทั้งในแง่ของเศรษฐกิจและประชากร ทำให้เมืองชายแดนเป็นจุดกระจายชุดความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับสังคมไทยสู่สังคมพม่าได้อย่างดี ผ่านการสื่อสารแบบปากต่อปาก และเป็นชุดข้อมูลที่มีความหลากหลายทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจเกี่ยวกับเมืองไทย สถานการณ์ชายแดนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนอุปนิสัย วิถีความเป็นอยู่ของคนไทย เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ชาวพม่าที่อยู่อาศัยตามแนวชายแดนรับรู้อยู่ตลอด กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวก็ได้ ดังนั้น คนกลุ่มนี้จึงทำหน้าที่สำคัญในฐานะผู้ส่งสารต่อไปยังชาวพม่าในส่วนอื่นๆ ของประเทศ ชุดความรู้เกี่ยวกับสังคมไทยที่คนกลุ่มนี้มีอยู่จึงมีความสำคัญไม่น้อย

3) กลุ่มนักศึกษาพม่าในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองของพม่ามาโดยตลอด นับตั้งแต่พม่ามีมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาเทียบเท่าระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยชั้นนำของพม่าคือมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ที่ตั้งมาตั้งแต่ปี 1920 นักศึกษาพม่าโดยเฉพาะที่ย่างกุ้งมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง เป็นผู้ที่มีความรู้สึกชาตินิยม มักเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้มีอำนาจ มักเห็นใจพลังของฝ่ายต่อต้าน นักศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนเมืองมากกว่าเป็นคนชนบท นักศึกษามีอิทธิพลสูง ได้รับความนับถือยกย่องจากชาวบ้านเพราะเป็นผู้มีการศึกษา และเป็นผู้รู้เรื่องราวของความเปลี่ยนแปลงของโลก¹² ด้วยลักษณะนิสัยและสถานะดังกล่าวของนักศึกษาในสังคมพม่า ทำให้กลุ่มนักศึกษามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของพม่าในทุกยุคสมัย ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 ที่มีบทบาทสำคัญในการปลุกกระแสชาตินิยมของชาวพม่า และต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากเจ้าอาณานิคมอังกฤษ วิจารณ์และผู้นำคนสำคัญในยุคนี้ เช่น อองซาน ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งเอกราชพม่าจวบจนปัจจุบัน อูนุ นายกรัฐมนตรีคนแรกของพม่า หรือเนวินผู้กลายมาเป็นผู้กุมอำนาจสูงสุดในยุคเผด็จการทหาร ผู้นำเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญและร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา และบทบาทสำคัญของนักศึกษาในยุคต่อมาคือการโค่นล้มระบอบเนวิน ซึ่งเป็นเผด็จการทหารที่กุมอำนาจของประเทศยาวนานกว่า 26 ปี และสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศทั้งในทางการเมืองและในทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งนักศึกษาในยุคนี้มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องประชาธิปไตย หากแต่การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาในครั้งนี้ แม้ว่าจะสามารถล้มระบอบเนวินได้

¹² โจเซฟ ชิลเวอร์สไตน์, Burma: Military Rule and the Politics of Stagnation, 1977 อ้างถึงใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง, 2552.

หากแต่ก็ได้ก่อให้เกิดการขึ้นมามีอำนาจของเผด็จการทหารกลุ่มใหม่ในชื่อ SPDC และนำมาซึ่งการปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์วันที่ 8 สิงหาคม 1988 หรือที่เรียกว่าเหตุการณ์ “ประท้วงใหญ่ครั้ง 8888”¹³

การประท้วงใหญ่ในครั้งนั้นของภาคประชาชนโดยมีกลุ่มนักศึกษา นักข่าว รวมถึงนักเคลื่อนไหวประชาธิปไตยเป็นแกนนำสำคัญนั้น ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงและจับกุมโดยกองทัพ ทำให้บุคคลเหล่านี้ต้องหลบหนีไปยังพื้นที่ติดชายแดนประเทศเพื่อนบ้านในเขตอิทธิพลชนกลุ่มน้อยในเบงกอล และได้เข้าไปตั้งหลักแหล่งในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงประเทศไทยด้วยและได้เคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า โดยการใช้สื่อเป็นเครื่องมือหลักและในภายหลังก็ได้มีการพัฒนารูปแบบของสื่อที่มีความเป็นทางการมากขึ้น เช่น นิตยสาร *The Irrawaddy* และเว็บไซต์ข่าว ที่ผลิตในประเทศไทย เว็บไซต์ข่าว *Mizzima* ซึ่งมีฐานการผลิตในอินเดีย รวมถึงสถานีวิทยุและเว็บไซต์ข่าวของสำนักข่าว DVB ที่มีฐานอยู่ในประเทศนอร์เวย์ ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนารูปแบบไปสู่การเปิดช่องสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมด้วย นักศึกษากลุ่มนี้ได้ทำการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้เกิดประชาธิปไตยในพม่ามาโดยตลอดอย่างต่อเนื่องตราบจนปัจจุบัน โดยอาศัยประเทศเพื่อนบ้านซึ่งรวมถึงประเทศไทยเป็นฐานในการเคลื่อนไหว ดังนั้น นักศึกษากลุ่มดังกล่าวซึ่งถือเป็นกลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าของพม่า ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในพม่าอย่างมาก ย่อมมีอิทธิพลในฐานะผู้ส่งต่อแนวความคิด และภาพลักษณ์เกี่ยวกับประเทศไทยและสังคมไทยสู่สังคมพม่าไม่น้อย

นอกจากกลุ่มนักศึกษาซึ่งเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพม่าแล้ว ยังมีนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นบนของพม่าที่เข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยเป็นจำนวนไม่น้อย และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของพม่าที่ขาดการพัฒนาอันเนื่องมาจากความหวาดระแวงของรัฐบาลต่อกลุ่มนักศึกษาที่อาจรวมตัวและกลายเป็นพลังในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มหาวิทยาลัยในพม่าจึงถูกละเลยและไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐตามสมควร ดังนั้น ชนชั้นกลางซึ่งเติบโตขึ้นจากการทำธุรกิจ ซึ่งส่วนหนึ่งก็จากการร่วมธุรกิจกับคนไทยและเริ่มมีกำลังทรัพย์ ก็พยายามที่จะส่งลูกหลานไปเรียนยังต่างประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ได้มาตรฐานกว่าทั้งในประเทศแถบยุโรป อเมริกา และประเทศในภูมิภาค เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย รวมถึงประเทศไทยด้วย ที่ผู้ปกครองซึ่งได้ทำธุรกิจและมีความใกล้ชิดกับสังคมไทยส่วนหนึ่ง และด้วยระยะทางที่ไม่ไกลมากนัก ค่าครองชีพที่ไม่สูงเกินไป ตลอดจนลักษณะวัฒนธรรมที่มีความใกล้เคียง เหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีนักศึกษาพม่าหลังไหลเข้ามาศึกษาต่อเป็นจำนวนมาก

นักศึกษากลุ่มดังกล่าวก็ได้ถูกคาดหวังว่าจะเป็นปัญญาชนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศในยุคต่อมา โดยเฉพาะเมื่อพม่าเริ่มเปิดประเทศในทางเศรษฐกิจ รวมถึงเปิดกว้างในทางการเมืองมากขึ้น และชาวพม่าที่มีความรู้ที่

¹³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง, หน้า 113-131, 2552.

อาศัยอยู่ทั่วทุกมุมโลกสามารถที่จะมีอิทธิพลในการใช้ความรู้ความสามารถของตนในการหาเลี้ยงชีพในประเทศพม่าได้ ดังนั้น ชุดความรู้และทัศนคติต่อสังคมไทยของนักศึกษากลุ่มนี้จึงมีความสำคัญในฐานะชุดความรู้ของผู้ร่วมกำหนดทิศทางของพม่าในยุคต่อไป ทั้งทิศทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง การศึกษาถึงความเข้าใจของสังคมไทยของบุคคลเหล่านี้จึงมีความสำคัญไม่น้อย

4) **กลุ่มนักธุรกิจพม่า** ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับภาคเศรษฐกิจของไทย นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสถานการณ์ภายในของพม่าเอง ซึ่งในปี 1962 ได้เกิดการปฏิวัติโดยคณะนายทหารนำโดยนายพลเนวิน และได้ยกเลิกการปกครองระบบประชาธิปไตยมาสู่ระบบสังคมนิยม¹⁴ พร้อมกันนั้นได้ดำเนินนโยบายปิดประเทศ โดยเปิดสัมพันธ์กับต่างประเทศเท่าที่จำเป็นทำให้พม่ากลายเป็นประเทศที่แทบจะจางหายไปจากเวทีการเมืองระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตามในช่วงที่รัฐพม่าจำกัดกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น กลับพบว่า ภาคเอกชนได้เข้ามาดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านผ่านการค้านอกระบบ เพื่อหาสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคเข้าไปป้อนตลาดภายในประเทศที่เริ่มขาดแคลน อันเนื่องมาจากการบริหารเศรษฐกิจในรูปแบบสังคมนิยมวิधिพม่า ภาคเอกชนที่กล่าวมานี้มีทั้งกลุ่มนักธุรกิจที่เป็นชาวม่าและกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน สินค้าที่นำเข้ามีทั้ง เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยารักษาโรค ชิ้นส่วนของเครื่องจักร จักรเย็บผ้า รถจักรยาน วัสดุก่อสร้าง จักรยานยนต์ เครื่องเล่นเทป ตลอดจนเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ และเนื่องจากการค้าในบริเวณชายแดนนี้ไม่สามารถทำการค้าโดยใช้เงินจัตได้ เพราะเงินจัตไม่เป็นที่ไว้วางใจของพ่อค้าไทย ดังนั้นพ่อค้าพม่า จึงต้องลักลอบนำสินค้าภายใน ซึ่งเป็นที่ต้องการไปแลก อาทิ หยก อัญมณี ของเก่า (antiques) สินค้าทางเกษตร และวัวควายเป็นต้น¹⁵ และเนื่องจากผลผลิตของอุตสาหกรรมโรงงานภายในพม่าในระหว่างช่วงของสังคมนิยมวิधिพมานั้น ตกต่ำอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ การนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะไทย เป็นปัจจัยสำคัญของสังคมพม่า การค้าชายแดนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจไทยและนักธุรกิจ จึงเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่ทำให้พม่ายังคงมีสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอยู่ แม้ว่าภาครัฐจะละเลยกับการดำเนินงานด้านต่างประเทศ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าบรรดานักธุรกิจพม่าที่ทำการค้ากับนักธุรกิจประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับประเทศไทยในบริเวณชายแดน ซึ่งมีประวัติยาวนานมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกลไกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยและพม่าไปโดยปริยาย

¹⁴ พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี 1948 และได้ปกครองประเทศในระบบประชาธิปไตยมาจน ค.ศ.1962 คณะนายทหารได้ทำการปฏิวัติและเปลี่ยนระบบปกครองและระบบเศรษฐกิจไปสู่ระบบ “สังคมนิยมวิधिพม่า” พร้อมกับได้ทำโอนย้ายระบบเศรษฐกิจเสรีมาเป็นกำกับดูแลของรัฐ โดยรัฐได้ทำยึดยึดกิจการต่างๆของเอกชน

¹⁵ Kyaw Yin Hlaing, “The Political Economy of Hmong – Kho in Socialist Myanmar” วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกมหาวิทยาลัย และ Andre and Louis Boucaud, “Burma’s Golden Triangle”, Asia 2000 Ltd., Hong Kong, 1988

บทบาทของนักธุรกิจพม่ายิ่งทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเมื่อพม่าเปิดประเทศในปี 1988 หลังจากปิดประเทศมาเป็นเวลา 26 ปี (ค.ศ.1962 - 1988) พร้อมกับการออกกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Investment Law: FIL) ส่งผลให้ทุนจากต่างชาติทะลักเข้าสู่พม่าอย่างไม่ขาดสาย โดยเข้าไปลงทุนในด้านพลังงาน อุตสาหกรรมโรงงาน การเกษตร ภาคบริการ โดยเฉพาะด้านการโรงแรมและท่องเที่ยว

สาระสำคัญหนึ่ง ของ FIL คือรัฐบาลอนุญาตให้นักลงทุนจากต่างชาติ สามารถเข้าไปลงทุน ร้อยละร้อยละ เป็นเจ้าของกิจการเองทั้งหมดหรือร่วมทุนกับนักลงทุนท้องถิ่นซึ่งเป็นชาวพม่า โดยชาวพม่าจะต้องถือหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 35¹⁶ ซึ่งส่วนใหญ่ นักลงทุนจากต่างชาติมักร่วมทุนกับนักธุรกิจชาวพม่า เพราะจะทำให้ดำเนินกิจการได้สะดวก โดยมีชาวพม่าเป็นผู้ให้คำแนะนำ ซึ่งนักลงทุนจากประเทศไทยที่เข้าไปลงทุน ส่วนหนึ่งก็ด้วยการร่วมทุนกับนักธุรกิจชาวพม่าที่คุ้นเคยกันมาเป็นอย่างดี ในการทำการค้าร่วมกับในบริเวณชายแดน นักธุรกิจ ชาวพม่าเหล่านี้มีอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในบริเวณรัฐชายแดนอาทิ รัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญหรือมณฑลตะนาวศรี ซึ่งมีพื้นที่ติดกับประเทศไทย และแม้กระทั่งในเมืองย่างกุ้งเอง ซึ่งมีการติดต่อ ซื้อขายสินค้าเพื่อนำเสนอไทยไปขายในเมืองย่างกุ้ง และเมืองอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง ส่งผลให้มีความคุ้นเคยกับพ่อค้าไทยเป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อทุนไทยสามารถขยายพื้นที่จากพื้นที่ชายแดนเข้าสู่พื้นที่ชั้นในและแม้แต่ในเมืองหลวงเช่น ย่างกุ้ง นักธุรกิจชาวพม่าเหล่านี้จึงเป็นหัวเชื้อที่จุดประกายให้กับทุนไทยเข้าไปขยายกิจการด้านการค้าและการลงทุนในพม่าได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ไทยเป็นประเทศที่มีการลงทุนอันดับหนึ่งของพม่าในช่วงปี 1988 – 1990 ในระยะแรกของการเปิดรับทุนจากต่างชาติของพม่า

นักธุรกิจพม่าในเมืองย่างกุ้งและเมืองสำคัญ อาทิ มัณฑะเลย์ ตองยี มูเซ มะริด ทวาย ซึ่งแม้ไม่ใช่หัวเมืองที่มีชายแดนติดต่อกับไทย แต่นักธุรกิจเหล่านี้ก็ถือเป็นแรงขับเคลื่อนความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับพม่าที่สำคัญ โดยเฉพาะนักธุรกิจพม่าที่ย่างกุ้ง เมะล่าย และมัณฑะเลย์นั้น ล้วนมีความคุ้นเคยกับสินค้าไทยและพ่อค้าไทย เพราะมีการติดต่อค้าขายมานับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 ดังนั้น จึงมีความกระตือรือร้นที่ได้ร่วมลงทุนกับนักธุรกิจไทย จากการร่วมประชุมระหว่างนักธุรกิจไทยนำโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ร่วมกับสมาพันธ์หอการค้าและอุตสาหกรรมของพม่า หรือ Union of Myanmar Chamber of Commerce and industry (UMFCCI) ของเมืองย่างกุ้ง เมะล่าย และมัณฑะเลย์ ในช่วงปี 2010-2011 พบว่ามีนักธุรกิจพม่าสนใจมาร่วมประชุมกับนักธุรกิจไทยเป็นจำนวนมาก (ประมาณ 100-150 คน) เกือบทุกครั้ง และในแต่ละครั้งก็มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติด้านการลงทุน ตลอดจนจับคู่ในการทำธุรกิจร่วมกันและมีหลายกรณีที่ได้ร่วมลงทุนในที่สุด

¹⁶ Mya Than, "The Union of Burma Foreign Investment Law", from "Myanmar Dilemma and Options" (Mya Than and Joseph L.H Tan - editors), Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1990, p.189

จากการสัมภาษณ์คุณประจวบ สุภินิ¹⁷ ทูตพาณิชย์ไทยประจำกรุงย่างกุ้ง ท่านได้ให้ข้อมูลว่า นักธุรกิจพม่าสนใจที่จะร่วมทุนกับนักธุรกิจไทย เพราะคนพม่าต่างคุ้นเคยกับสินค้าไทย ดังนั้นหากผู้ประกอบการจะย้ายฐานไปผลิตในประเทศพม่า นักธุรกิจพม่าก็ยินดีที่จะร่วมทุนด้วย และส่วนใหญ่แล้วนักธุรกิจพม่าจะเข้ามาสำรวจตลาดสินค้าและเทคโนโลยีของไทยอยู่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนไทยและเอกชนพม่าดำเนินไปด้วยดี โดยมีนักธุรกิจพม่าเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ

ด้วยเหตุนี้จึงถือได้ว่า นักธุรกิจชาวพม่าทั้งที่เป็นพ่อค้า ชายแดนไทย – พม่า ตลอดจนนักธุรกิจที่ร่วมทุนกับนักลงทุนของไทย ซึ่งกระจัดกระจายไปในเมืองใหญ่ของพม่า อาทิ ที่เมืองย่างกุ้ง เมะล่าย มะริด ทวาย เกะสอง และมันตะเลย์ นั้น เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญกลุ่มหนึ่งใน ความสัมพันธ์ไทย – พม่า ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่จะได้ทำการศึกษาถึงทัศนคติและความคิดเห็นของบุคคลเหล่านี้ ที่มีต่อประเทศและคนไทย ตลอดจนทำการสำรวจแหล่งข้อมูล และช่องทางในการเก็บข้อมูลและสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยของบุคคลเหล่านี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และจัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลไทยในการวางบทบาทและท่าที ในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ อีกทั้งเพื่อกำหนดรูปแบบในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่องค์ความรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ให้กับบุคคลเหล่านี้ เพื่อนำไปสู่การสร้างสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างไทย – พม่า ต่อไปในอนาคต

ด้วยเงื่อนไขกล่าวมาแล้วนี้ จึงทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญไม่น้อย ในความสัมพันธ์ไทย – พม่า การศึกษาช่องทางในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับคนไทย สังคมไทย และประเทศไทย ตลอดจนข้อมูลที่กลุ่มคนเหล่านี้รับรู้ทั้งแง่บวกและลบนั้นมีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ของไทยมากน้อยเพียงใด ทัศนคติที่มีต่อคนไทย สังคมไทยและประเทศไทยเป็นอย่างไร คำถามเหล่านี้ล้วนต้องการคำตอบด้วยระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การศึกษาในขั้นตอนนี้เป็นเพียงการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณทั้งหมดที่มีอยู่ ซึ่งไม่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มทั้งหมดได้ หากแต่การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นในการสำรวจเบื้องต้น เพื่อสำรวจว่าทิศทางของการรับรู้ ข่าวสารและการหล่อหลอมทัศนคติของบุคคลเหล่านี้ที่มีต่อไทยจะเป็นไปในทิศทางใดและจะครอบคลุมไปในประเด็นใดบ้างเป็นสำคัญ

2.2 ช่องทางในการรับรู้และประเภทข้อมูลที่สนใจเกี่ยวกับคนไทยและสังคมไทย

จากการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ แรงงาน นักธุรกิจและชุมชนที่อาศัยบริเวณชายแดนไทย-พม่า และนักศึกษาพม่าในไทย โดยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้ คือ

¹⁷ สัมภาษณ์ ณ กรุงย่างกุ้ง สหภาพพม่า, มิถุนายน 2554

1) ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ช่องทางที่กลุ่มคนเหล่านี้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมไทย มีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต และความจำเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ โดยจะพบว่าในกลุ่มที่ศึกษาทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในไทยมีช่องทางการรับรู้ที่จำกัดมากที่สุด กล่าวคือ จะรับรู้เกี่ยวกับสังคมไทยผ่านสื่อโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ช่องของประเทศไทยเป็นสำคัญ¹⁸ โดยมีการรับรู้ผ่านสื่ออื่นในปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับสื่อโทรทัศน์ และการรับรู้ผ่านช่องทางอื่นๆก็ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากแรงงานเหล่านี้มักจะอาศัยอยู่ร่วมกันมีความผูกพันในระหว่างแรงงานด้วยกันค่อนข้างสูง เพราะแรงงานที่มาจากพม่าใน ตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่จะเป็นชาวมอญ ความผูกพันที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันทำให้ลดทอนความขัดแย้ง และด้วยสาเหตุของการที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนมาด้วยกัน ผจญความลำบากด้วยกัน ทำให้เกิดความผูกพัน และมีสำนึกของชุมชนสูง ลักษณะการอาศัยอยู่ด้วยกันทำให้แรงงานเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยในพื้นที่น้อย และจะทำตัวเป็นผู้สังเกตการณ์อยู่รอบนอก พื้นที่ที่มักจะไปชุมนุมสังสรรค์นอกเวลางานมักจะเป็นวัด เพราะชาวพม่าเป็นผู้เคร่งศาสนา และชอบทำบุญ ดังนั้น ช่วงวันหยุดจะเป็นเวลาที่แรงงานที่มาจากพม่าจะพากันไปทำบุญที่วัด วัดจึงกลายเป็นที่พบปะสังสรรค์ของแรงงานพม่าจากต่างชุมชน¹⁹ นอกจากนี้ แรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในไทยส่วนใหญ่มีเป้าหมายที่จะเข้ามาทำงานเก็บเงิน และกลับไปใช้ชีวิตยังบ้านเกิดในท้ายที่สุด ดังนั้นจึงไม่แปลกที่แรงงานเหล่านี้จะไม่ค่อยกระตือรือร้นสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาไทยเท่าที่ควร ทำให้เป็นการจำกัดช่องทางการรับรู้เกี่ยวกับสังคมไทยไปโดยปริยาย

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความเป็นอยู่ดังกล่าว ทำให้โอกาสในการที่แรงงานพม่าจะได้ปะทะสังสรรค์กับคนไทยโดยตรงจึงมีน้อย นอกจากกลุ่มคนไทยบางกลุ่มซึ่งแรงงานเหล่านี้จำเป็นต้องพบปะติดต่อดูแล ได้แก่ นายจ้าง เจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะตำรวจ เพื่อนร่วมงาน และคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกันบ้าง เป็นต้นอย่างไรก็ตาม ในแรงงานบางกลุ่มที่เป็นแรงงานถูกกฎหมายและมีพาสปอร์ต สามารถเดินทางออกนอกเขตพื้นที่จังหวัดที่ตนทำงานอยู่ได้ก็มักจะเดินทางไปท่องเที่ยวตามที่ต่างๆ เช่น ห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นต้น²⁰ แรงงานกลุ่มนี้จึงสามารถรับรู้เกี่ยวกับสังคมไทยได้หลากหลายมากกว่า แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อยของกลุ่มแรงงานทั้งหมดเท่านั้น

การมีช่องทางการรับรู้ที่จำกัดของกลุ่มแรงงานพมานี้ มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มนักศึกษาพม่าที่เข้ามาศึกษาในไทย กล่าวคือมีการรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยหรือสังคมไทยผ่านสื่อเป็นหลัก หากแต่มีความหลากหลายของสื่อ

¹⁸ จากการสัมภาษณ์ แรงงานจำนวน 76 คน พบว่ารับรู้ข่าวสารผ่านทางสื่อโทรทัศน์ของไทยคิดเป็นร้อยละ 98.7

¹⁹ สัมภาษณ์ องค์กร LPN, 24 เมษายน 2554

²⁰ สัมภาษณ์ นางสาวสุลลย (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

มากกว่ากลุ่มแรงงาน คือรับรู้โดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสำคัญตามลำดับ²¹ โดยมีช่องทางรับรู้อื่นๆค่อนข้างจำกัด เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะมีเพื่อนเป็นนักศึกษาชาวต่างชาติอื่นๆ ไม่ค่อยมีเพื่อนเป็นคนไทย และมักจะอยู่อาศัยในอพาร์ทเมนต์ที่มีผู้เช่าส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาต่างชาติด้วยกัน²² กลุ่มคนไทยที่มักได้ติดต่อด้วยบ้างก็ได้แก่ อาจารย์ที่มหาวิทยาลัย และญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่เป็นคนไทยบ้าง เป็นต้น²³ ซึ่งเรื่องที่ติดต่อด้วยกันก็มักจำกัดเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการเรียนเป็นสำคัญ

เมื่อเปรียบเทียบแล้วจะพบว่า กลุ่มคนพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนจะมีช่องทางในการรับรู้เกี่ยวกับสังคมไทยที่หลากหลายมากกว่ากลุ่มแรงงานและนักศึกษา ทั้งจากหุ้นส่วนธุรกิจที่เป็นคนไทย จากญาติพี่น้องหรือเพื่อน ตลอดจนสื่อประเภทต่างๆ²⁴ เนื่องจากชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนส่วนใหญ่จะทำธุรกิจร่วมกับคนไทย อาทิ การเช่าหน้าร้านต่อจากคนไทยเพื่อขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว การนำเข้า-ส่งออกสินค้าทั้งในปริมาณน้อยอย่างการซื้อของเพื่อไปขายยังร้านค้าในฝั่งพม่า หรือการนำเข้า-ส่งออกปริมาณมากเพื่อกระจายไปยังเมืองอื่นๆของพม่า หรือการที่คนไทยไปร่วมลงทุนสร้างร้านค้าในฝั่งพม่าโดยมีคนพม่าเป็นคนดำเนินกิจการ ตลอดจนการอยู่หน้าร้านเพื่อขายของในร้านของคนไทยแทนคนไทยโดยได้รับค่าจ้างเป็นส่วนแบ่งจากการขายของได้ในแต่ละวัน เป็นต้น²⁵

โดยกลุ่มคนไทยที่ชาวพม่าเหล่านี้ได้ติดต่อด้วยมากที่สุดได้แก่กลุ่มนายจ้างหรือเจ้านายคนไทย กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ ซึ่งหมายรวมถึงหุ้นส่วนที่ประกอบธุรกิจร่วมกันด้วย และยังมีกลุ่มที่เรียกได้ว่าเป็นเครือข่าย²⁶ ซึ่งเป็นธรรมชาติของเมืองชายแดนซึ่งมีการติดต่อกันระหว่างบุคคลจากทั้งสองฝั่ง จากการสัมภาษณ์พบว่าคนที่อาศัยอยู่

²¹ จากการสัมภาษณ์ นักศึกษาจำนวน 48 คน พบว่ารับรู้ข่าวสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ / ของพม่า / และของไทย คิดเป็นร้อยละ 68.8 / 58.3 / และ 43.8 ตามลำดับ รับรู้ผ่านสื่อโทรทัศน์ของไทยคิดเป็นร้อยละ 37.5 และรับรู้ผ่านหนังสือพิมพ์ของประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 22.9 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

²² สัมภาษณ์ นักศึกษาชาวพม่าที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, มกราคม 2554.

²³ จากการสัมภาษณ์ นักศึกษาจำนวน 48 คน พบว่ากลุ่มบุคคลที่นักศึกษาเหล่านี้ติดต่อด้วยมากที่สุดได้แก่ กลุ่มครูอาจารย์และนักวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 89.6 รองลงมาได้แก่กลุ่มญาติพี่น้องหรือเพื่อนคนไทย คิดเป็นร้อยละ 45.8 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

²⁴ จากการสัมภาษณ์ชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน จำนวน 70 คน พบว่าช่องทางในการรับรู้เกี่ยวกับสังคมไทยมากที่สุดได้แก่ ผ่านทางหุ้นส่วนธุรกิจคนไทย คิดเป็นร้อยละ 48.6 ผ่านทางญาติพี่น้องหรือเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 18.6 และรับรู้ผ่านสื่อต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 17.1 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

²⁵ สัมภาษณ์ ชาวพม่าที่ร่วมทำธุรกิจกับคนไทย (ตลาดชายแดนแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย), มกราคม 2554

²⁶ จากการสัมภาษณ์ชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน จำนวน 70 คน พบว่ากลุ่มคนไทยที่ติดต่อด้วยมากที่สุดได้แก่ กลุ่มนายจ้างเจ้านายคนไทยคิดเป็นร้อยละ 62.9 รองลงมาได้แก่กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจคิดเป็นร้อยละ 52.9 และกลุ่มญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่เป็นคนไทย คิดเป็นร้อยละ 40 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ในบริเวณชายแดนซึ่งมีการติดต่อระหว่างกันเป็นปกติ มีการแต่งงานระหว่างกัน มีการโยกย้ายที่อยู่อาศัย หรือในเมืองชายแดนบางแห่งผู้คนทั้งสองฝั่งก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมาแล้วแต่เดิม เช่นที่อำเภอแม่สาย ซึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสายไท-ใหญ่เช่นเดียวกันกับเมืองท่าขี้เหล็กฝั่งพม่า เป็นต้น²⁷ เช่นตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ชาวพม่ารายหนึ่งที่ข้ามเข้ามาฝั่งไทยซึ่งกล่าวว่า

“.....ข้ามเข้ามาหาน้องสาวฝั่งนี้ พอคืนน้องมาแต่งงานแล้วก็มีบ้านอยู่.....น้องก็ข้ามไปหาบ่อยๆ อย่างตอนมีงานทำบุญก็พาหลานไปเที่ยวฝั่งโน้นบ้าง....”

นอกจากนี้ กลุ่มคนไทยที่ชาวพม่ามีปฏิสัมพันธ์ด้วยรองลงมาได้แก่กลุ่มข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐไทย ซึ่งส่วนมากได้แก่เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองซึ่งชาวพม่าเหล่านี้ต้องติดต่อด้วยเสมอเวลาข้ามแดน และกลุ่มที่สำคัญอีกกลุ่มได้แก่กลุ่มครูอาจารย์ นักวิชาการ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ไทยที่ประจำอยู่จุดผ่อนปรนท่าดินดำ ซึ่งเป็นจุดสำหรับให้คนท้องถิ่นใช้ข้ามแดน พบว่า ในแต่ละวันจะมีนักเรียนข้ามเข้ามาเรียนฝั่งไทยเป็นจำนวนมาก เฉพาะที่จุดผ่อนปรนท่าดินดำนี้ก็มีกว่าวันละ 200 คน²⁸

สำหรับนักธุรกิจชาวพม่านั้น เมื่อสอบถามถึงช่องทางในการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเมืองไทยและคนไทยก็มีหลากหลาย ส่วนหนึ่งได้จากข่าวสารทางสื่อสารมวลชน แม้ว่ารัฐบาลพม่าจะมีอำนาจควบคุมสื่อกระแสหลักของพม่า หากแต่ในเวลาเดียวกัน ชาวพม่าก็รับฟังข่าวต่างประเทศผ่านทางวิทยุและหนังสือพิมพ์ โดยหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่นของไทยค่อนข้างแพร่หลายในเมืองย่างกุ้ง นอกจากนี้ ยังพบว่าในปัจจุบันชาวพม่าส่วนหนึ่ง สามารถเข้าถึงระบบสื่อสาร ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งรวดเร็วและค่อนข้างแพร่หลาย ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเมืองไทยจึงหลากหลายและรวดเร็วและเท่าทันต่อเหตุการณ์ นอกเหนือไปจากการนำเสนอของสื่อสิ่งพิมพ์ของรัฐหรือที่รัฐควบคุมที่มักจะวิพากษ์วิจารณ์การเมืองไทยและสังคมไทยไปในทางลบแล้ว ข่าวสารที่ได้รับจากการบอกเล่าและประสบการณ์ตรง ก็เป็นอีกสองช่องทางที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมทัศนคติของบุคคลเหล่านี้ต่อไทยและสังคมไทยเช่นกัน ซึ่งก็มีทั้งข้อมูลชุดที่เป็นบวกและข้อมูลชุดที่เป็นลบ แตกต่างหลากหลายกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล²⁹

²⁷ สัมภาษณ์ นายบุญธรรม ทิพย์ประสงค์ ประธานหอการค้าแม่สาย จังหวัดเชียงราย, มกราคม 2554

²⁸ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองไทย (จุดผ่อนปรนบ้านท่าดินดำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย), มกราคม 2554

²⁹ การลงภาคสนามระหว่างปี 2009 – 2010 ในประเทศพม่าทั้งที่เมืองย่างกุ้ง พะโค มัณฑะเลย์ เมียวดี ท่าขี้เหล็ก เกาะสอง มะริด/ทวาย ลาโซและมูเซ

2) ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่สนใจ

เมื่อพิจารณาถึงประเภทของข้อมูลข่าวสารที่ชาวพม่ากลุ่มต่างๆสนใจเสพ พบว่า กลุ่มแรงงานและกลุ่มชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนจะสนใจรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยในเรื่องของเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานเหล่านี้พบว่า สาเหตุที่แรงงานมักจะคิดถึงเรื่องเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก ก็เพราะว่าการรับรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมไทยหรือประเทศไทยก็คือเป็นแหล่งหางานทำ ซึ่งก็ตรงกับความต้องการของแรงงานเหล่านี้ที่ประสบกับภาวะการว่างงานในประเทศของตน และเมื่อเข้ามาในเมืองไทยแล้วก็จะมุ่งทำงานเพื่อเก็บเงินให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการให้เร็วที่สุด เพื่อกลับไปใช้ชีวิตในบ้านเกิดของตน ดังนั้นจึงไม่แปลกที่แรงงานเหล่านี้จะสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไทยจำกัดอยู่ในเฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ การทำงาน และการหารายได้ และใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการดังกล่าว ดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์แรงงานคนหนึ่งอายุ 47 ปี เข้ามาทำงานในเมืองไทยได้ประมาณ 10 ปี สามารถเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งและมีความตั้งใจว่าจะกลับไปใช้ชีวิตที่เหลือ ในบ้านเกิด ให้สัมภาษณ์ว่า³⁰

“....ตอนนี้ก็เก็บเงินได้เยอะแล้ว ก็จะกลับไปอยู่บ้านแล้ว ปล่อยให้ลูกอยู่ทำกัน.....กลับไปทำนา มีที่นาอยู่เงินที่มีก็เก็บเอาไปใช้ตอนจำเป็น.....เก็บไว้รักษาตัวตอนแก่บ้าง...”

ดังนั้นจึงไม่แปลกที่กลุ่มแรงงานชาวพม่าที่เข้ามาทำงานในไทยนี้จะสนใจรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมไทยเฉพาะแต่ในเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยสนใจรับรู้เรื่องอื่นๆเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก³¹ เมื่อเทียบกับกลุ่มชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนแล้ว จะพบว่ากลุ่มชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนมีความหลากหลายของความสนใจต่อข้อมูลข่าวสารประเภทต่างๆมากกว่า โดยนอกจากข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกอบอาชีพแล้ว ชาวพม่ากลุ่มนี้ยังสนใจรับรู้เกี่ยวกับเรื่องสังคม วัฒนธรรม การเมือง การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย³² สาเหตุสำคัญเนื่องจากชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนเกือบทั้งหมดจะเป็นการอยู่อาศัยแบบถาวร บางส่วนได้ตั้งรกรากมานานแล้วตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ดังนั้นความสนใจที่จะรับรู้ข่าวสารจึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หากแต่จะสนใจรับรู้ข่าวสารโดยทั่วไป ทั้งเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในระยะยาว และเพื่อความบันเทิงทั่วไป

³⁰ สัมภาษณ์ นายควา (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

³¹ จากการสัมภาษณ์แรงงานชาวพม่าจำนวน 76 คน พบว่ามีความสนใจรับรู้เรื่องเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 65.8 รองลงมาได้แก่เรื่องวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 11.8 และละคร/ภาพยนตร์ คิดเป็นร้อยละ 10.5 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

³² จากการสัมภาษณ์ชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน จำนวน 70 คน พบว่า มีความสนใจรับรู้เรื่องเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 88.6 รองลงมาได้แก่เรื่องสังคมคิดเป็นร้อยละ 45.7 เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 27.1 เรื่องวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 22.9 เรื่องการเมืองร้อยละ 21.4 และเรื่องการท่องเที่ยวร้อยละ 20 เป็นต้น (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เมื่อพิจารณาประเภทของข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มนักศึกษาสนใจ จะพบว่ามีความแตกต่างจากสองกลุ่มข้างต้น กล่าวคือ กลุ่มนักศึกษาจะสนใจรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสังคมไทยในเรื่องของการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก รองลงมาจึงเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม วัฒนธรรม³³ จากการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาเหล่านี้มองว่าการท่องเที่ยวเป็นผลพลอยได้จากการเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย และบางส่วนเป็นเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจเข้ามาเรียนในประเทศไทยด้วย เนื่องจากภาพลักษณ์ของประเทศไทยก่อนที่จะเข้ามาศึกษาของกลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ ซึ่งก็คือกลุ่มวัยรุ่นชนชั้นกลางและสูงของพม่า นั้น จะเป็นประเทศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามมากมาย มีวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงาม ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีความทันสมัยและความหรูหรา เช่น ห้างสรรพสินค้าต่างๆ โรงแรม รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องดึงดูดสำคัญที่ทำให้นักศึกษาเหล่านี้ตัดสินใจเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย³⁴ ซึ่งข้อมูลต่างๆเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนไทยที่เกี่ยวข้อง ผ่านทางสื่อโทรทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญในการหาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการศึกษาของคนกลุ่มนี้ และส่วนหนึ่งเป็นผลจากการบอกเล่าของนักศึกษารุ่นก่อนหน้าที่ได้เข้ามาศึกษาในไทย ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกระแสของความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวของคนในโลกยุคปัจจุบัน และเมื่อมีโอกาสได้เข้ามาศึกษาต่อแล้วจึงไม่พลาดโอกาสที่จะไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆเพื่อไม่ให้เป็นการเสียโอกาส

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่าชาวพม่าที่ได้มีการสำรวจมีลักษณะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสังคมไทยที่ค่อนข้างจำกัด กล่าวคือ จะรับรู้ผ่านสื่อเป็นช่องทางหลักโดยกลุ่มแรงงานจะรับรู้ผ่านสื่อโทรทัศน์ ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาจะรับรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางหลัก ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มคนที่อยู่ชายแดนที่มีช่องทางการรับรู้ที่หลากหลายกว่าทั้งจากกลุ่มนายจ้างหรือหุ้นส่วนธุรกิจชาวไทย หรือญาติพี่น้องคนไทย เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเหตุจากโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันทั้งจากลักษณะเครือข่ายทางสังคม ความรู้ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากสื่อทั้งในด้านเทคโนโลยีและภาษา แต่สาเหตุสำคัญก็เนื่องจากความสนใจและวัตถุประสงค์ในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับสังคมไทยที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มแรงงานที่มีวัตถุประสงค์ที่จะเข้ามาหางานทำก็จะสนใจรับข้อมูลเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจ กลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาต่อเพียงชั่วคราวก็จะสนใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เป็นการเสียโอกาสที่เข้ามาศึกษาในต่างประเทศ และกลุ่มคนที่อยู่ตามแนวชายแดนที่มีความสนใจที่หลากหลายเพราะคนกลุ่มนี้ใช้ชีวิตอยู่ในที่ดังกล่าวเป็นการถาวร จึงสนใจรับรู้ข่าวสารโดยทั่วไปเพื่อเป็นประโยชน์

³³ จากการสัมภาษณ์นักศึกษาวพม่า จำนวน 48 คน พบว่า มีความสนใจรับรู้เรื่องการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาเป็นเรื่องเศรษฐกิจ 45.8 เรื่องการเมืองร้อยละ 31.2 วัฒนธรรมร้อยละ 31.2 เรื่องสังคมร้อยละ 27.1 เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร้อยละ 25 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

³⁴ สัมภาษณ์ นักศึกษาวพม่าที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, มกราคม 2554.

ต่อการดำเนินชีวิตในระยะยาว ความแตกต่างทั้งในด้านช่องทางการรับรู้ และความสนใจในประเภทของข้อมูล ข่าวสารทำให้ภาพลักษณ์ของสังคมไทยในสายตาชาวพม่าแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

2.3 ทศนคติ ภาพลักษณ์ และความเข้าใจต่อคนไทย/สังคมไทย

แม้ว่าช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความสนใจในประเภทของข้อมูลข่าวสาร จะมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มที่ศึกษา หากแต่ภาพลักษณ์ของสังคมไทยในสายตาชาวพม่าแต่ละกลุ่มโดยภาพรวม ก็มีความซ้อนทับและมีลักษณะร่วมอย่างมีนัยยะสำคัญ เพราะแม้ว่าแต่ละกลุ่มจะมีจุดเน้นของความสนใจที่ต่างกันไป หากแต่ขอบข่ายของความสนใจไม่ได้ห่างกันมากนัก โดยชาวพม่าเหล่านี้จะมีขอบข่ายของความสนใจในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว วัฒนธรรม การเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นสำคัญ³⁵ ซึ่งขอบข่ายความสนใจเหล่านี้ได้สร้างให้เกิดภาพลักษณ์ของสังคมไทยขึ้นในสายตาชาวพม่า ซึ่งในที่นี้สามารถประมวลภาพลักษณ์ที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ภาพการเป็นแหล่งเศรษฐกิจและการหางานทำ 2) ภาพการเป็นแหล่งวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว 3) ภาพการเป็นแหล่งบริการด้านสุขภาพและการศึกษา 4) ภาพการเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและหุ้นส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจ 5) ภาพการเป็นแหล่งที่มีอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการก่อกวน โดยแต่ละภาพนั้นมีรายละเอียดของที่มานี้

● แหล่งเศรษฐกิจและการหางานทำ

ภาพลักษณ์การเป็นแหล่งเศรษฐกิจและการหางานทำเป็นภาพลักษณ์หนึ่งของประเทศไทย/สังคมไทยในสายตาของชาวพม่า เพราะโดยข้อเท็จจริงแล้วประเทศไทยได้เป็นที่รองรับแรงงานพม่ามาเป็นเวลาช้านาน ไม่ว่าจะเป็นแรงงานในระดับล่างหรือแรงงานฝีมือในระดับบน อันเนื่องมาจากภาวะการว่างงานในประเทศพม่า อันเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมาเป็นเวลาช้านาน ชาวพม่าที่อยู่ในเขตเมืองนั้นก็ดำรงชีพด้วยการทำงานในโรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ และต้องดำรงชีพอยู่ด้วยค่าครองชีพที่สูง แต่ก็ต้องตกอยู่ในสภาวะจำยอมเนื่องจากไม่มีตัวเลือกในการทำงานมากนัก ในขณะที่ชาวพม่าในชนบทก็ทำเกษตรกรรมแบบพอเลี้ยงชีพเท่านั้น เนื่องจากไม่มีตลาดที่จะรองรับผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ไม่มีรายได้ที่เป็นตัวเงินดังตัวอย่างจากการสัมภาษณ์แรงงานรายหนึ่งที่กล่าวว่า³⁶

³⁵ จากการสัมภาษณ์ชาวพม่า จำนวน 194 คน พบว่า มีความสนใจรับรู้เรื่องข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยในเรื่องเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาได้แก่เรื่องสังคมคิดเป็นร้อยละ 39.5 เรื่องการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 23.7 เรื่องวัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 20.6 การเมืองคิดเป็นร้อยละ 27.6 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 26.1 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

³⁶ สัมภาษณ์ นายควา (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

“.....อยู่ที่บ้านไม่มีอะไรทำ ก็อยู่ไปเรื่อยๆ ไม่มีอะไร ที่น่าก็มี ก็ทำนาทำไร่ไป แต่มันไม่มี รายได้อะไรเลย..... ได้ยินว่าที่เมืองไทยมีงานทำ เห็นคนแถวบ้านก็มาทำกัน พอเข้ามาทำกันอีกก็เลย ตามมาด้วย...มาทำงานที่เมืองไทยดี มีเงินเก็บอย่างถ้าวันนึงได้ 500 ก็ใช้ซัก 100 ที่เหลือก็เก็บได้ ส่งไปที่บ้านได้ แต่ที่โน่นได้น้อย ได้มากก็ต้องใช้หมด ไม่มีเหลือเก็บ....ตอนนี้ก็เก็บเงินได้เยอะแล้ว ก็ จะกลับไปอยู่บ้านแล้ว ปล่อยให้ลูกอยู่ทำกัน....”

ดังนั้น สิ่งที่อยู่ในความคิดของชาวพม่าอยู่ตลอดเวลา ก็คือการหางานทำ เพื่อให้ได้รายได้เป็นตัวเงินทั้งเพื่อใช้ เลี้ยงชีพและเป็นเงินเก็บเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน ในขณะที่ประเทศไทยซึ่งกำลังพัฒนาทั้งในด้านเกษตรกรรมและ อุตสาหกรรม และมีความต้องการใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของไทยและ พม่า ความใกล้ชิดทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมอื่นๆ ทำให้แรงงานเหล่านี้ตัดสินใจเข้ามาหางานทำในประเทศไทย ได้อย่างไม่ยากนัก ดังตัวอย่างครอบครัวของแรงงานครอบครัวหนึ่งซึ่งเข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทยถึง 3 รุ่น ได้แก่ ตัวผู้ให้สัมภาษณ์ รุ่นลูก และรุ่นหลานในเมืองไทย โดยได้ให้ข้อมูลว่า³⁷

“ที่บ้านก็มีแต่เด็กกับคนแก่อยู่ที่เหลือก็มาทำงานในเมืองไทยหมด....ผมเข้ามาทำงานก่อน พอทำไปซักพักก็ชวนลูกสาวมาทำด้วยอีก 2 คน ก็ได้แต่งงานที่นี้ไปหมดแล้ว.....แล้วก็มีหลาน แล้วคนหนึ่ง ก็ทำงานได้แล้ว....ถามหลานว่าอยากกลับไปอยู่บ้านมั๊ย ก็ไม่อยากกลับไปกันแล้ว”

แม้แรงงานเหล่านี้เมื่อเข้ามาหางานทำในไทยก็ประสบกับประสบการณ์การทำงานทั้งดีและร้าย หากแต่ภาพที่ ส่งกลับไปยังญาติพี่น้องในบ้านเกิดจะเป็นภาพของการประสบความสำเร็จ เช่นการส่งเงินกลับทางบ้านบ่อยๆ มีเงิน เก็บสามารถกลับมาสร้างบ้านหลังใหม่ได้³⁸ บางรายสามารถกลับมาลงทุนมีกิจการเล็กๆเป็นของตัวเอง เนื่องจากได้ สะสมทั้งทุนและความรู้ เทคโนโลยีต่างจากการทำงานในประเทศไทย บางคนเมื่อมาทำงานในไทย เมื่อกลับบ้านก็ จะเอารูปที่ไปเที่ยวตามที่ต่างๆในเมืองไทย หรือรูปชุดเครื่องแบบพนักงานที่เขาได้สวมใส่กลับไปให้คนในหมู่บ้านดู ซึ่งก็ส่งผลทำให้คนอื่นๆในหมู่บ้านรู้สึกว่ามีเมืองไทยน่ามาทำงานและคงจะอยู่สบายกว่าที่บ้าน³⁹ จากประสบการณ์ตรง ของผู้วิจัย ที่ได้เข้าไปในพม่าเพื่อทำวิจัยและมักจะได้พบปะกับเครือข่ายของกลุ่มแรงงานพม่าในต่างวาระและใน สถานที่ต่างๆ ซึ่งก็มักจะได้รับการต้อนรับที่อบอุ่นเมื่อรู้ว่าเป็นคนไทย เพราะบางคนมีลูกหลานที่เข้ามาทำงานใน เมืองไทย และส่งเงินกลับไปให้พ่อแม่ญาติพี่น้องในพม่า คนเหล่านี้ซาบซึ้งในคนไทยและประเทศไทย ที่ให้โอกาส

³⁷ สัมภาษณ์ นายควา (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554

³⁸ สัมภาษณ์ นางสาวสุลลย (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

³⁹ สัมภาษณ์ นายเหว่ย (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554

ลูกหลานของเขาได้เข้ามาทำงานและสามารถสร้างฐานะให้ครอบครัวของตนในพม่าได้ โดยการเก็บเงินที่ทำงานได้ในประเทศไทยและกลับไปตั้งตัวในพม่า ตัวอย่างเช่นแรงงานคนหนึ่งซึ่งเคยมีประสบการณ์มาทำงานกรีดยางในภาคใต้ของไทย และได้เรียนรู้วิธีเพาะกล้ายาง การดูแลสวนยาง กรีดยาง และผลิดยางแผ่น ทำให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการทำสวนยางประกอบกับได้พบกับนายจ้างที่ดี ซึ่งส่งเสริมให้เขากลับมามีสวนยางของตัวเองที่บ้านเกิดในเมืองทวาย และสามารถเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขได้⁴⁰

ภาพลักษณ์ที่ปรากฏแก่สายตาชาวพม่าโดยทั่วไปเหล่านี้เป็นการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของชาวพม่าที่ต้องการหางานทำ ต้องการหารายได้ จึงไม่แปลกที่ชาวพม่าซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวจะเกิดภาพลักษณ์ต่อประเทศไทยและสังคมไทยเป็น “แหล่งเศรษฐกิจและการหางานทำ” และสร้างความรู้สึกด้านบวกต่อประเทศไทย/สังคมไทยไม่น้อย

● แหล่งศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

นอกจากเรื่องเศรษฐกิจแล้ว จะพบว่าเรื่องของวัฒนธรรมที่ดึงดูด การท่องเที่ยว ตลอดจนเรื่องของอาหารการกิน เป็นสิ่งที่ชาวพม่าที่ได้สอบถามมักจะนึกถึงเมื่อพูดถึงประเทศไทย⁴¹ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ดูในรายละเอียดแล้วจะพบว่าภาพดังกล่าวเป็นภาพเดียวกันกับภาพที่หน่วยงานของรัฐบาลไทยใช้ประชาสัมพันธ์ประเทศไทยและความเป็นไทย อันเป็นผลมาจากความพยายามในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งทางโทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเน้นเผยแพร่ในระดับนานาชาติ ซึ่งส่งผลต่อชาวพม่าไม่น้อย เนื่องจากด้วยสถานะที่สื่อภายในประเทศของพม่าถูกควบคุมโดยรัฐบาล โดยเฉพาะในเรื่องเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยจะหนักไปทางการโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้ประเด็นที่น่าสนใจกลับแทบไม่หลากหลาย ขาดสีสัน และไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อผู้เสพเท่าใดนัก สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ชาวพม่าต้องแสวงหาสื่อจากต่างประเทศ ได้แก่ โทรทัศน์สัญญาณดาวเทียม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น⁴² สื่อเหล่านี้ก็มักจะเสนอภาพความเป็นไทยด้วยเรื่องของวัฒนธรรม อาหารไทย แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และได้ส่งต่อถึงกลุ่มผู้เสพสื่อ โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาซึ่งมีศักยภาพในการเข้าถึงสื่อต่างชาติเหล่านี้ ภาพของความเป็นไทยดังกล่าวจึงถูกสร้างขึ้นในกลุ่มนักศึกษา และกลุ่มชาวพม่าทั่วไปไม่น้อย

ภาพการเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวดังกล่าว ไม่เพียงแต่เป็นผลจากการประกอบสร้างและนำเสนอของรัฐบาลไทยเท่านั้น หากแต่ยังเป็นผลพลอยได้จากการแสวงหาสื่อไทยอีกด้วย โดยประเด็นที่ถูกสื่อถึงชาวพม่าใน

⁴⁰ สัมภาษณ์ อดีตรองแรงงานชาวพม่าในไทย (ณ เมืองทวาย), 2551.

⁴¹ จากการสัมภาษณ์ชาวพม่า จำนวน 194 คน เกี่ยวกับสิ่งที่คิดถึงเมื่อพูดถึงประเทศไทย พบว่าได้แก่เรื่องสถานที่ท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 26.8 เรื่องอาหารไทยคิดเป็นร้อยละ 22.6 เรื่องวัฒนธรรมไทยคิดเป็นร้อยละ 19 (ข้อคำถามตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

⁴² ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์, รายงานการวิจัย “ความขัดแย้งของการเมืองไทยในสายตาสื่อพม่า”, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

ช่องทางนี้ได้แก่ความทันสมัยของเมือง ความหรูหราของวิถีชีวิตคนไทย ความเจริญและคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ถูกเชื่อมต่อกับภาพดั้งเดิมเกี่ยวกับความเป็นไทยผ่านสินค้าไทยที่มีคุณภาพดี และราคาแพง ทำให้คนจำนวนไม่น้อยอยากที่จะเข้ามารู้จักกับชีวิตในเขตเมืองของไทยโดยเฉพาะในกรุงเทพ ห้างสรรพสินค้าต่างๆ สถานที่ท่องเที่ยวที่ทันสมัย เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ชาวพม่าจำนวนไม่น้อยที่เข้าเที่ยวเมืองไทย จุดหมายปลายทางที่ขาดไม่ได้ก็คือห้างสรรพสินค้าต่างๆ เช่น สยามพารากอน มานูญครอง แพลตตินั่ม หรือแม้แต่ชาวพม่าที่เข้ามาเที่ยวไม่ถึงในเขตกรุงเทพเข้ามาเที่ยวเพียงในเขตเมืองชายแดนก็ต้องไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าที่อยู่ในเมืองนั้น เช่น ชาวพม่าที่เข้ามาเที่ยวในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ก็ต้องเข้าไปเที่ยวที่โลตัสแม่สาย ไม่ต่างกับคนไทยที่เมื่อไปเที่ยวแม่สายต้องเข้าไปเที่ยวตลาดทำใจเหล็กของพม่า ดังข้อมูลจากไกด์ชาวพม่าที่กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“พวกคนพม่าเข้ามาเที่ยวในไทยก็ต้องพาไปโลตัส....คนพม่าจะชอบกันมาก ถ้าเราไม่พาไปนี่
โกรธเลยนะ.....ถ้าใครมีตังค์หน่อยไปเที่ยวกรุงเทพก็ต้องไปมานูญครอง ไปพารากอน เคยพากัน
ไปเที่ยวที่ประตูน้ำที่ขายเสื้อเยอะๆด้วย ชอบมาก”⁴³

ภาพเหล่านี้ ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นจากการเสพลือเท่านั้น หากแต่ยังเป็นผลจากการสัมผัสโดยตรงด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานพม่าในสังคมไทย จากการสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุที่ชอบสังคมไทย / คนไทย ของแรงงานพม่าบางส่วน พบว่าเหตุผลหนึ่งที่ชอบเป็นเพราะชอบลักษณะสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนอุปนิสัยของคนไทย โดยสิ่งที่มักได้ยินในการสัมภาษณ์คือ สังคมไทยดี วัฒนธรรมดี คนไทยจิตใจดี มนุษย์สัมพันธ์ดี เห็นใจผู้อื่น ประเทศไทยมีอิสระเสรีและการเมืองดี รวมถึงชอบดารานักร้องไทย เป็นต้น ดังตัวอย่างความประทับใจของแรงงานเหล่านี้ เช่น

“....ชอบคนไทยมารยาทดี พูดยเพราะ แล้วก็มิน้ำใจช่วยเหลือหลายอย่าง ที่ทำงานก็แนะนำ
เรื่องที่ไม่รู้หลายเรื่อง.....ประทับใจคนไทยมิน้ำใจดี อย่างเวลาขึ้นรถ ถ้าบางทีรถคนเยอะๆเราไม่มีที่
นั่ง บางทีก็มีลูกให้นั่ง หนูเคยเจอหลายครั้ง...”⁴⁴

ด้วยการรับข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ตรงดังกล่าวจึงทำให้ภาพลักษณ์หนึ่งของสังคมไทยในสายตาชาวพม่าคือภาพของการเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว และส่งผลสืบเนื่องสำคัญถึงการนิยามความเป็นไทยและความรู้สึกที่ดีต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก

⁴³ สัมภาษณ์ คุณวิคตอเรีย ไกด์ภาษาไทยชาวพม่า, 10 มีนาคม 2554.

⁴⁴ สัมภาษณ์ นางสาวสาลิ (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

● แหล่งบริการด้านสุขภาพและการศึกษา

ภาพลักษณ์นี้เป็นผลสืบเนื่องจากการขาดแคลนบริการขั้นพื้นฐานซึ่งรัฐพม่าพึงสนับสนุนให้แก่ประชาชน ทั้งในเรื่องบริการทางสาธารณสุขและบริการทางการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากภาวะความขัดแย้งทางการเมืองในพม่าที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ได้รับเอกราช รวมเวลาถึงปัจจุบันแล้วก็มากกว่า 163 ปี ทำให้รัฐบาลในแต่ละยุคแต่ละสมัยต้องทุ่มเททรัพยากรต่างๆ ของประเทศในการต่อสู้ทางการเมืองทั้งการกำจัดคู่แข่งฝ่ายตรงข้าม การทำสงครามกับกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ตลอดจนการปราบปรามประชาชนให้ยอมสยบอยู่ใต้อำนาจรัฐ สิ่งเหล่านี้ทำให้ระบบการบริการขั้นพื้นฐานของประเทศถูกละเลย และจัดลำดับความสำคัญอยู่ในลำดับท้ายๆ

กรณีของการพัฒนาด้านการศึกษา นั้น นอกจากไม่ได้รับการสนใจจากภาครัฐแล้ว ยังถูกทำให้แย่มากยิ่งขึ้นด้วย โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อันเนื่องมาจากการเดินขบวนต่อต้านอำนาจรัฐโดยมีกลุ่มขบวนการนักศึกษาเป็นแกนนำสำคัญ อันนำมาซึ่งการ นับตั้งแต่การรัฐประหารของนายพลเนวิน (1962-1988) ซึ่งได้ทำการปราบปรามกลุ่มนักศึกษาที่ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้าน และยังได้ทำลายตึกกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ซึ่งเป็นเสมือนศูนย์รวมสำคัญของกลุ่มขบวนการนักศึกษา และกลุ่มนักศึกษาที่ถูกเพ่งเล็งอย่างหนัก โดยรัฐบาลมาโดยตลอด และได้ใช้นโยบายกาปิดมหาวิทยาลัยมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการกับกลุ่มนักศึกษาเมื่อมีความสงสัยว่าจะมีการรวมกลุ่มและเคลื่อนไหวทางการเมือง มหาวิทยาลัยจึงถูกปิดบ่อยครั้ง แต่ครั้งถึงเวลานานนับปี นักศึกษากลายเป็นนักกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัย และคุณภาพด้านการศึกษาถูกละเลยและถดถอยลงอย่างมาก ซึ่งแม้พม่าจะมีมหาวิทยาลัยแห่งแรกคือมหาวิทยาลัยย่างกุ้งตั้งแต่ปี 1920 ใกล้เคียงกับประเทศไทยซึ่งก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกในปี 1917 หากแต่ในปัจจุบันระบบการศึกษาของทั้งสองประเทศก็พัฒนาไปแตกต่างกันมาก จากสถิติปี 1985 พม่ามีมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษารวม 35 แห่ง มีจำนวนนักศึกษารวมประมาณ 200,000 คน เมื่อเทียบกับไทยซึ่งมีเกือบ 1 ล้านคน ก็เรียกได้ว่าเป็นอัตราที่ต่ำ เพราะพม่ามีประชากรประมาณ 40 ล้านคน ขณะที่ไทยมีกว่า 50 ล้านคนในสมัยนั้น⁴⁵

ในด้านการบริการสาธารณสุขนั้น ประเทศพม่ายังขาดแคลนอยู่มากทั้งแหล่งบริการขนาดเล็กในชุมชนและสถานพยาบาลขนาดใหญ่ในเขตเมือง ข้อมูลจากทางการพม่าระบุว่าในปี 1998 พม่ามีสถานพยาบาลขั้นต้นและขั้นกลางจำนวน 86 แห่ง และมีโรงพยาบาลเพียง 734 แห่ง⁴⁶ ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ของประเทศขนาดใหญ่ และการคมนาคมยังไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงบริการด้าน

⁴⁵ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง, หน้า 102-107, 2552.

⁴⁶ Hla Tun Aung, Myanmar: The Study of Process and Patterns, Nation Centre for human resource development, Ministry of Education, Myanmar, 2003.

สาธารณสุขของรัฐ และโรงพยาบาลที่มีก็เป็นโรงพยาบาลขนาดเล็ก ขาดแคลนเครื่องมือ อุปกรณ์การแพทย์ที่จำเป็น อันเนื่องมาจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร แต่สาเหตุสำคัญคือการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ในพม่า โดยข้อมูลจากทางการพม่าระบุว่าในปี 1998 ประเทศพม่ามีหมออยู่เพียง 14,007 คน คิดเป็นสัดส่วนโดยประมาณต่อประชากรในขณะนั้นคือหมอ 3 คน ต่อประชากร 10,000 คน⁴⁷ ถือเป็นสัดส่วนที่ต่ำมาก ซึ่งสาเหตุสำคัญหนึ่งก็สืบเนื่องมาจากระบบการศึกษาในประเทศที่ไม่ได้รับการสนับสนุนและกีดกันโดยภาครัฐ ทำให้ไม่สามารถผลิตบุคลากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพสูงได้มากนัก ประกอบกับอัตราผลตอบแทนที่ต่ำซึ่งเป็นผลพวงสืบเนื่องจากความตกต่ำทางเศรษฐกิจ ก็ทำให้เกิดภาวะสมองไหลขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในทุกวงการของพม่าที่คนที่มีคุณภาพมักถูกบีบโดยปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ให้ออกไปทำงานยังต่างแดน

ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว สุขภาพสุขอนามัยของชาวพม่าจึงไม่ดีนัก มีโรคระบาดเกิดขึ้นทั่วไป เช่น มาลาเรีย วัณโรค ไข้เลือดออก โรคเท้าช้าง อหิวาตกโรค และไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น แม้จะมีองค์กรเอกชนที่จัดตั้งและเข้าไปให้ความช่วยเหลือหลายองค์กร อาทิ องค์กรกาชาดสากล / สมาคม Myanmar Maternal and Child Welfare / สมาคม Myanmar Medical (Dental) / องค์การอนามัยโลก (WHO)⁴⁸ ตลอดจนการจัดตั้งโดยผู้นำท้องถิ่นซึ่งมักจะเป็นพระในชุมชน ในการจัดตั้งสถานพยาบาลขนาดเล็กถึงโรงพยาบาลขนาดกลางเพื่อดูแลสุขภาพประชาชน หรือช่วยเหลือในรูปแบบของอาสาสมัครเช่นกรณีหมอชินเทียซึ่งได้จัดตั้งสถานพยาบาลเพื่อสงเคราะห์รักษาชาวพม่าที่ยากจนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เป็นต้น

หากแต่สถานการณ์ด้านสุขภาพของชาวพม่าก็ยังถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีเท่าที่ควรนัก สาเหตุหนึ่งก็มีส่วนมาจากความหวาดระแวงของรัฐบาลด้วย เนื่องจากการที่องค์กรเอกชนเหล่านี้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้คน ทำให้เป็นที่นิยมในหมู่ชาวพม่า รัฐบาลมักมองว่าองค์กรเอกชนเหล่านี้กำลังสร้างอิทธิพลสร้างความศรัทธาในหมู่ชาวพม่า ซึ่งเป็นเรื่องคู่สมเสี่ยงต่อเสถียรภาพของรัฐบาล รัฐบาลจึงพยายามจำกัดขอบเขตการทำงานขององค์กรเหล่านี้ องค์กรเหล่านี้จึงไม่สามารถขยายงานได้อย่างกว้างขวางนัก

ด้วยข้อจำกัดต่างๆ ทำให้ชาวพม่าส่วนหนึ่งที่มีศักยภาพต้องแสวงหาบริการเหล่านี้จากภายนอกประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักธุรกิจพม่าในหลายวาระ พบว่า คนเหล่านี้ล้วนใช้บริการการรักษาพยาบาลภายนอกประเทศ จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจรายหนึ่งที่จังหวัดทวาย ประเทศพม่า ซึ่งเคยเข้ามารักษาดัวจากโรคไตที่โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ในกรุงเทพฯ ที่ถึงแม้ค่าใช้จ่ายจะสูง หากแต่นักธุรกิจรายนี้ก็พอใจกับการบริการ และมาตรฐานการรักษาพยาบาล ทำให้เกิดความไว้วางใจ

⁴⁷ เฟิ่งอ้าง

⁴⁸ เฟิ่งอ้าง

และเชื่อถือ เกิดการบอกต่อ และความเชื่อดังกล่าวก็ได้แพร่กระจายในสังคมนักธุรกิจพม่าไม่น้อย⁴⁹ จนปัจจุบัน โรงพยาบาลดังกล่าวก็ต้องจ้างล่ามชาวพม่าประจำเพื่อให้บริการนักธุรกิจพม่าเหล่านี้ นอกจากเรื่องการรักษาพยาบาลแล้ว นักธุรกิจเหล่านี้ยังนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาต่อในไทยด้วย ส่วนหนึ่งก็เนื่องจากความคุ้นเคยกับสังคมไทย ผ่านการค้าเงินธุรกิจร่วมกับคนไทยมาเป็นเวลานาน และการที่อยู่ไม่ไกลจากประเทศพม่ามากนัก ตลอดจนมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน และมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยในไทย ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ทำให้ปัจจุบันประเทศไทยมีชาวพม่าเข้ามาศึกษาต่อมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในหลักสูตรนานาชาติที่มหาวิทยาลัยต่างๆ เปิดสอน เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC) มหาวิทยาลัย AIT ตลอดจนมหาวิทยาลัยของรัฐเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น นอกจากนี้ ชาวพม่าที่อยู่อาศัยตามแนวชายแดนไทยก็เป็นกลุ่มที่ได้พึ่งพาบริการทั้งทางด้านการศึกษาและการสาธารณสุขของไทยด้วยเช่นกัน โดยจะพบว่าโรงพยาบาลอำเภอชายแดน โดยเฉพาะที่อำเภอแม่สาย แม่สอด และระนองจะมีชาวพม่าเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก ตลอดจนการส่งลูกหลานข้ามเข้ามาเรียนในฝั่งไทย โดยเฉพาะในระดับประถม และมัธยมต้น โดยนักเรียนเหล่านี้จะข้ามเข้ามาเรียนในตอนเช้า และข้ามกลับบ้านในตอนเย็น ซึ่งภาพเหล่านี้กลายเป็นภาพปกติและคุ้นเคย เป็นวิถีชีวิตประจำวันของคนชายแดน⁵⁰

ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ในสายตาของชาวพม่าไม่น้อยจะมีภาพลักษณ์ของประเทศไทยผูกโยงไปกับเรื่องของบริการการศึกษาและบริการสาธารณสุขเพราะเป็นสิ่งที่คนเหล่านี้ผูกพันและต้องพึ่งพา ในยามจำเป็น ซึ่งภาพลักษณ์ดังกล่าวได้สร้างความรู้สึที่ดีต่อสังคมไทยไม่น้อย

● เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและหุ้นส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ภาพลักษณ์ดังกล่าว เกิดขึ้นจากความใกล้ชิดของสังคมไทยและสังคมพม่าในทุกระดับมาเป็นเวลายาวนาน ตั้งแต่สินค้าไทยซึ่งแพร่หลายอยู่ในพม่าตั้งแต่ปี 1962 ที่พม่าประกาศปิดประเทศและกิจการการผลิตต่างๆ ถูกโอนเป็นของรัฐ ทำให้ภาคการผลิตในพม่าต้องหยุดชะงักและต้องพึ่งพาสินค้าจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศไทย⁵¹ ซึ่งการใช้สินค้ามาอย่างยาวนานดังกล่าวทำให้แบรนด์ของประเทศเป็นที่ยอมรับ ของสังคมพม่าอย่างแพร่หลาย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีสินค้าจากจีนเข้าสู่พม่าเป็นจำนวนมากซึ่งมีทั้งรูปแบบที่หลากหลายและราคาที่ถูกลงกว่ามาก หากแต่ชาวพม่าก็ยังคงยึดมั่นและเชื่อถือต่อสินค้าของประเทศไทย ซึ่งแม้จะมีราคาแพงกว่า แต่หากพอมีกำลังทรัพย์ก็จะไม่ลังเลที่จะซื้อหามาใช้สอย จนเกิดเป็นค่านิยมในประเทศพม่าที่ว่าสินค้าไทยเป็นสินค้าชั้นดี คนที่ใช้สินค้าไทยก็จะมีสถานะ

⁴⁹ สัมภาษณ์ นักธุรกิจพม่า ณ เมืองทวาย, 2551.

⁵⁰ จากการลงภาคสนามสำรวจจุดผ่อนปรนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย, มกราคม 2554.

⁵¹ พรพิมล ตรีโชติ, การต่างประเทศพม่า ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชนกลุ่มน้อย, หน้า 128-129, 2551.

ทางสังคมที่ดูดีตามไปด้วย⁵² การมีสินค้าไทยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันทำให้คนพม่าโดยทั่วไปจึงมีความรู้สึกที่ใกล้ชิดกับประเทศไทยมากยิ่งขึ้น และมีความสนใจความเป็นไปของประเทศไทยมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ชาวพม่าซึ่งอยู่อาศัยตามแนวชายแดน ซึ่งต้องถือว่าเป็นคนกลุ่มคนที่มีความสำคัญไม่น้อย เพราะเมืองชายแดนของพม่าที่มีติดต่อกับประเทศไทยเป็นเมืองใหญ่มีประชากรจำนวนมากเพราะเป็นแหล่งที่ผู้คนในพม่าจะอพยพหลบภัยเข้ามาตั้งรกราก และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งคนกลุ่มดังกล่าวต้องคลุกคลีอยู่กับสังคมไทยอย่างเข้มข้น ทั้งการทำงานร่วมกับคนไทย ใช้สินค้าไทย บริโภคสื่อไทย มีกิจกรรมทางศาสนาวัฒนธรรมร่วมกัน แบ่งปันผลประโยชน์จากการเติบโตของเศรษฐกิจชายแดนร่วมกัน ตลอดจนการแต่งงานมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ดังการสัมภาษณ์ชาวพม่ารายหนึ่งซึ่งกล่าวถึงสังคมไทยว่า

“คนไทยและสังคมไทยเป็นที่คุ้นเคยดี พวกเราได้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมรอบตัวผม เพราะคนไทยกับคนพม่าที่นี่มีวัฒนธรรมและภาษาเดียวกัน และเป็นญาติพี่น้องกัน และผมก็อยู่ที่ท่าจี้เหล็กใกล้ชายแดนไทย ผมทำงานร่วมกับคนไทย.....”⁵³

สิ่งที่สังเกตได้อีกประการหนึ่งก็คือ ชาวพม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนเหล่านี้ ได้มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงคนไทยมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นด้านการแต่งกายที่ละม้ายคล้ายคลึงกับคนไทยมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและวัยกลางคนที่รสนิยมในการแต่งกายเปลี่ยนไปและเข้าสมัยกับแฟชั่นที่เห็นทั่วไปในแม่สอดและกรุงเทพ นอกจากการแต่งกายจะเปลี่ยนไปแล้ว ยังรวมไปถึงรสนิยมในการใช้ข้าวของเครื่องใช้ที่ทันสมัยขึ้น กล่าวโดยย่อ สิ่งใดเป็นที่แพร่หลายในแม่สอด ก็จะเป็นที่นิยมในเมียวดีเช่นเดียวกัน วัฒนธรรมการกินอยู่เปลี่ยนแปลงไป สังเกตได้จากสินค้าที่ส่งออกไปยังเมียวดี ทำให้เขาในได้รสนิยมการดำรงชีวิตของคนพม่าก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเพราะการซึมซับจากวัฒนธรรมไทย และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะโอกาสทางด้านเศรษฐกิจดีขึ้นเช่นกัน⁵⁴

สัมพันธภาพที่น่าสนใจได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจพม่าและนักธุรกิจไทย ในอดีตอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ในการติดต่อค้าขายระหว่างไทย-พม่าจะอยู่บริเวณชายแดน เช่น แม่สาย-ท่าจี้เหล็ก แม่สอด-เมียวดี สังขละบุรี-พญาทองซู ระนอง-เกาะสอง ด้านสิงขร-มะริด เป็นต้น ส่งผลให้เมืองชายแดนพม่าที่ติดต่อกับประเทศไทย มีความเติบโตด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุหนึ่งคือการเข้าไปลงทุนของนักธุรกิจไทยในเมืองชายแดน

⁵² สัมภาษณ์ ประจวบ สุภินิ พุดพาดิชย์ไทยประจำสหภาพพม่า, มิถุนายน 2554.

⁵³ สัมภาษณ์ ชาวพม่าที่เมืองท่าจี้เหล็ก, 10 มีนาคม 2554.

⁵⁴ จากการสำรวจภาคสนาม ณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก, 9 มีนาคม 2554.

สำคัญของพม่าเหล่านี้ เมืองที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับไทยอย่างเห็นได้ชัดคือ ท่าจีเหล็ก เมียวดี เกาะสอง และมะริด

เมืองท่าจีเหล็กเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของรัฐฉานที่ติดกับประเทศไทยที่เมืองแม่สาย ปัจจุบันเมืองท่าจีเหล็กเปลี่ยนจากเมืองชนบทเล็กๆ ที่มีชาวไร่ชาวนาชาวไท-ใหญ่นำผลผลิตจากป่า เช่น เนื้อสัตว์ เขาสัตว์ หนังสัตว์ น้ำผึ้ง สมุนไพร มาขายเป็นส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวไทยที่เข้าไปเที่ยวเมืองท่าจีเหล็กก็จะซื้อสินค้าพื้นเมือง เช่น หมวกไท-ใหญ่ ผ้าฝ้าย กระดาษสา ดินมื่อเป็นที่ระลึกกลับไป แต่ปัจจุบันท่าจีเหล็กได้พัฒนาเป็นเมืองค้าขายสำคัญ โดยเฉพาะสินค้าอันหลากหลายจากพม่าและจีน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างไทย-จีน-พม่า ผ่านเส้นทาง R3B ซึ่งรัฐบาลไทย จีน และพม่าร่วมกันพัฒนา ส่งผลให้การเคลื่อนที่ของสินค้าทุน และผู้คน เต็มไปด้วยความสะดวกสบายขึ้น นักธุรกิจไทยได้ร่วมทุนกับนักธุรกิจพม่าในการค้าขาย สร้างอาคารพาณิชย์ และดำเนินการนำเข้า-ส่งออก ส่งผลให้เมืองท่าจีเหล็กเติบโตขึ้นภายในระยะเวลา 10-15 ปี อย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนักธุรกิจไทยจะเข้าไปลงทุนในท่าจีเหล็กแล้ว นักธุรกิจพม่าก็เข้ามาลงทุนในแม่สายไม่น้อยด้วยเช่นกัน เห็นได้ชัดจากบรรดาร้านขายของที่ระลึกจากพม่าซึ่งส่วนใหญ่จะเห็นสินค้าจีนและพม่าประเภทของหัตถกรรม ร้านค้าเหล่านี้มีชาวพม่าเป็นเจ้าของ บางรายไปเช่า-เย็นกลับ กล่าวคือเช่าที่ข้ามจากท่าจีเหล็กมาเปิดร้านที่แม่สายและตอนเย็นก็ข้ามกลับบ้าน ในขณะที่หลายรายก็มีบ้านอยู่ในแม่สาย จากการสัมภาษณ์พ่อค้า-แม่ค้าเหล่านี้พบว่าเข้ามาเปิดตลาดในเขตตลาดแม่สาย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวมานานแล้ว จนพูดภาษาไทยคล่อง บุคคลเหล่านี้นิยมส่งลูกหลานมาเรียนในเมืองไทย เช่น ร้านค้าหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์ ลูกสาวของร้านสามารถอ่านเขียนภาษาไทยคล่องแคล่วและตอบแบบสอบถามชุดภาษาไทย แทนที่จะใช้ภาษาพม่า สำหรับนักธุรกิจรายย่อยเหล่านี้ ประเทศไทยโดยเฉพาะตลาดแม่สายเป็นพื้นที่สำคัญของพวกเขา ถือว่าเป็นหุ้นส่วนสำคัญของการดำรงอยู่ของธุรกิจที่จังหวัดท่าจีเหล็กของรัฐฉานก็ว่าได้ นักธุรกิจเหล่านี้มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศ และขอมพื่อใจที่จะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-พม่าราบรื่นและปราศจากอุปสรรคใดๆ นอกจากจะใช้ประเทศไทยเป็นแหล่งทำมาหากินแล้ว ยังให้บริการอื่นๆ ของไทยอีกมากมายไม่ว่าจะเป็นการศึกษา สาธารณสุข การรักษาพยาบาล ซึ่งคนพม่านิยมข้ามมาหาหมอในเมืองไทย เข้ามาซื้อของโดยเฉพาะตลาดแม่สายและห้างโลตัสซึ่งเพิ่งเปิดตัวได้ไม่นานนัก ไทยจึงเป็นหุ้นส่วนสำคัญของประชาชนพม่าในบริเวณชายแดนเขตนี้

อำเภอแม่สอดจังหวัดตาก ก็ไม่แตกต่างกับอำเภอแม่สายเท่าใดนัก อาจกล่าวได้ว่า เพราะแม่สอด จังหวัดเมียวดีของพม่าจึงเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจากการค้าระหว่างประเทศ เมื่อเมียวดีเติบโตขึ้นก็มีนักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุนในเขตเมียวดีไม่น้อย ในเวลาเดียวกันก็มีนักธุรกิจพม่าทั้งรายเล็กและรายใหญ่ เข้ามาค้าขายและลงทุนในอำเภอแม่สอด หากเป็นรายเล็กๆ จะพบว่าตลาดสดของอำเภอแม่สอด เต็มไปด้วยพ่อค้าแม่ค้าจากพม่า บุคคลเหล่านี้เข้า

มาเช่าแผงลอยในตลาดเพื่อทำการค้า จากการสัมภาษณ์พ่อค้ารายหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในแม่สอดได้ 10 กว่าปีแล้ว ปัจจุบันมีแผงลอยในตลาดสดพาเจริญขายของทุกชนิดทั้งส่งและขายปลีก สินค้าส่วนหนึ่งมาจากพม่าเพื่อบริการแรงงานชาวพม่าในไทยทั่วประเทศซึ่งมีไม่เพียงเฉพาะในอำเภอแม่สอดเท่านั้น เพราะมีขอสั่งซื้อมาจากทั้งกรุงเทพ ชลบุรี และจังหวัดอื่นๆ พ่อค้าคนนี้มีลูกสองคน ตั้งใจจะให้เรียนหนังสือในไทย พร้อมทั้งบอกว่าเมื่อลูกโตขึ้นก็จะให้ลูกตัดสินใจว่าจะอยู่เมืองไทยหรือจะกลับพม่า ประเทศไทยจึงไม่ใช่แค่หุ้นส่วนทางเศรษฐกิจแต่อาจถึงเรือนตายในอนาคต นักธุรกิจเหล่านี้ มีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยและเห็นว่าประเทศไทยมีเสรีภาพที่เขาจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเสรี เมื่อเทียบกับชีวิตในพม่า

จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจไทยที่ร่วมลงทุนกับนักธุรกิจพม่า พบว่าชาวพม่ามีความไว้วางใจนักธุรกิจไทย โดยเฉพาะบางรายทำการค้ามาตั้งแต่รุ่นพ่อ และติดต่อค้าขายจนในที่สุดสามารถร่วมทุนกับทุนไทยทั้งในเขตแม่สอดและเมียวดีได้ นอกจากความสัมพันธ์ด้านธุรกิจแล้ว ยังขยายพื้นที่ไปถึงครอบครัว มีการช่วยเหลือลูกหลานของหุ้นส่วนชาวพม่าให้เข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย และช่วยเหลือเกี่ยวเนื่องอีกหลายประการ สำหรับนักธุรกิจพม่าเหล่านี้แล้ว ประเทศไทยจึงเป็นมากกว่าหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ แต่เป็นหุ้นส่วนชีวิตที่มีผลต่อการพัฒนาทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนมาตรฐานการดำรงชีวิต และบุคคลกลุ่มนี้มีจำนวนไม่น้อย จึงถือเป็นพลังเงียบที่ให้การสนับสนุนประเทศไทย แม้จะไม่ออกหน้าออกตา เพราะรัฐบาลพม่าค่อนข้างเข้มงวดในด้านการปกครอง แต่ในความเป็นจริงแล้ว บุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มบุคคลที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของพม่าอยู่ พวกเขาจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ไทยไม่ควรละเลยในการที่ผูกมิตรด้วย

เกาะสองและเมืองมะริด เมืองสำคัญของมณฑลตะนาวศรีของพม่า ซึ่งอยู่ใกล้กับไทยบริเวณจังหวัดระนองชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ ก็เป็นเมืองที่เจริญเติบโตขึ้นมาอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เกาะสองและจังหวัดระนอง ทำการค้าขายกันมานาน นอกจากจะมีแรงงานพม่าอยู่เป็นจำนวนมากในจังหวัดระนองแล้ว นักธุรกิจพม่าก็เข้มาร่วมทุนกับนักธุรกิจไทยมีระนองก็มีจำนวนไม่น้อยที่น่าสนใจก็คือ ทุนไทยนั้นได้กระจายเข้าไปในเขตอุตสาหกรรมเมืองมะริดอย่างเห็นได้ชัด ทีมวิจัยได้เคยเข้าไปสำรวจธุรกิจในเมืองมะริด พบว่ามีนักธุรกิจไทยเข้าไปร่วมทุนกับนักธุรกิจพม่าอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งด้านประมง ประมงต่อเนื่อง ธุรกิจห้องเย็น อาหารทะเลแปรรูป ตลอดจนธุรกิจด้านการเกษตร เช่น การปลูกยางพารา และการทำไม้ เป็นต้น ถือได้ว่านักธุรกิจพม่าเองก็ได้อาศัยทุนและเทคโนโลยีจากไทยในการต่อยอดธุรกิจของจังหวัดเกาะสอง และจังหวัดมะริดอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ยังไม่ได้นับรวมถึงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและเขตอุตสาหกรรมที่เมืองทวาย ซึ่งบริษัทไทยก็ได้เป็นผู้รับสัมปทานในการเข้าไปพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้

ทีมวิจัยได้มีโอกาสพูดคุยและสัมภาษณ์นักธุรกิจพม่าเหล่านี้ ในหลายโอกาสนับตั้งแต่ปี 2008-2011 เป็นต้นมา ทุกคนต่างมีทัศนคติที่ดีต่อไทยและอยากจะเห็นความสัมพันธ์ไทย-พม่าราบรื่นและแนบแน่นกว่าที่เป็นอยู่ เพราะ

คนไทยกับคนพม่ามีการติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1900 เมื่อพม่าเปิดประเทศเป็นต้นมา และผู้คนระหว่างสองประเทศโดยเฉพาะในบริเวณชายแดนต่างก็มีการติดต่อสัมพันธ์อันดีมาตลอด ดังนั้นจึงเป็นเรื่องไม่แปลกที่บุคคลเหล่านี้จะกลายเป็นผู้มีอิทธิพลในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า เห็นได้จากตัวอย่างของการแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่นซึ่งมีปัญหาเปิด-ปิดด้านการค้า ส่วนใหญ่แล้วจะได้นักธุรกิจทั้งไทยและพม่าเหล่านี้เป็นผู้ประสานงาน และแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่สภาวะปกติอยู่อย่างสม่ำเสมอ นั้น เป็นกลุ่มบุคคลที่รัฐไทยควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

● แหล่งที่มีอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการกีดกัน

ภาพลักษณ์ดังกล่าวแม้จะเกิดขึ้นไม่มากนักแต่เป็นภาพลักษณ์ด้านลบของสังคมไทยในสายตาชาวพม่า โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงาน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ในทางลบที่พบเจอในสังคมไทยที่มักจะได้รับจากกลุ่มคนไทยใน 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจไทย นายจ้างไทย และกลุ่มวัยรุ่นไทย ตัวอย่างเช่นกรณีของกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจไทย ประสบการณ์ที่แรงงานมักจะพบคือการรีดไถในกรณีต่างๆ และคอยกวดขันการเดินทางของพวกเขา จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ซึ่งทำงานกับองค์กรผู้คุ้มครองแรงงานพม่าที่มหาชัยพบว่า แรงงานพม่าจะมีประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพราะจะถูกจับเป็นประจำ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะถูกจับเพราะไม่มีบัตร ซึ่งแรงงานที่ขึ้นทะเบียนจะมีบัตรสำหรับแสดงว่า เป็นลูกจ้างที่ขึ้นทะเบียนแล้ว แต่เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ เป็นแรงงานนอกกฎหมาย จึงไม่มีบัตร และกลุ่มนี้ก็มักจะถูกจับอยู่เสมอๆ ในระหว่างเดินทางสัญจรไปมาระหว่างที่พักอาศัยที่ทำงาน ตลาด หรือวัด⁵⁵ จากการสัมภาษณ์แรงงานรายหนึ่งได้เล่าให้ผู้วิจัยทราบ⁵⁶

“.....ตำรวจเค้าก็จะชอบโบกรถให้จอดแล้วก็จะขอตรวจบัตรหนู เรามีบัตรถูกต้องแล้วเราก็อาให้ตรวจ พอตรวจแล้วก็ขอดูกระเป๋า เราก็อถามว่าแล้วจะดูกระเป๋าทำไม บัตรเราก็อาให้ตรวจแล้วจะดูอะไรอีก เราก็อถามว่าเค้าจะดูอะไรแล้วจะเอาอะไรไปทำไมเค้าใส่กระเป๋าเรา.....บางทีคืนแล้วก็ถามว่าเอาเงินมาด้วย ทำไมไม่เอามาด้วย (หัวเราะ) เราก็บอกว่าออกมาหาเพื่อนจะเอามาทำไม...”

นอกจากนี้ ประสบการณ์ที่เลวร้ายที่แรงงานเหล่านี้เจอ จะเป็นกรณีของนายจ้างและกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งถ้าเป็นกรณีของนายจ้างจะเป็นลักษณะของการกีดกันแรงงาน ส่วนกลุ่มวัยรุ่นจะเป็นลักษณะของการปล้นจี้และก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ จากการสัมภาษณ์แรงงานคนเดียวก็ได้เล่าให้ผู้วิจัยทราบ

⁵⁵ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร (LPN), ธันวาคม 2554.

⁵⁶ สัมภาษณ์ นางสาวสาตี (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

“.....หนูเคยเจอนายจ้างๆตอนทำงานที่รีสอร์ท เขาจะเอาแต่ค่าๆไม่สอนอะไร ค่าแรงมากๆ ค่าพ่อค่าแม่เลย เราก็ไม่อยากอยู่แล้ว เราก็ไปขอลาออก เขาก็ไม่ยอมให้ออก เราก็หนีมา เขาก็ตามมาอีก แล้วก็เอาตำรวจมาจับด้วย.....”⁵⁷

“.....พวกวัยรุ่นที่ติดยา ก็จะชอบมาจี้อาเงิน มีอยู่ครั้งนึงหนูก็อยู่ที่ห้องกับเพื่อนตอนกลางวัน เขาก็มาเคาะประตูห้องเลย บอกว่าจะมาเก็บค่าน้ำค่าไฟ เราก็ไม่รู้ พอเปิดเขาก็เข้ามาเลย มีปืนด้วย เอาไปหมดเลยเงิน 7,000 กว่าบาท มือถือด้วย แล้วจะเอาบัตรหนูไปด้วยหนูก็ถามว่าจะเอาบัตรไปทำไม หนูก็ไม่ให้เขาก็ยังดื้อยักินให้...”⁵⁸

“กลุ่มคนไทยที่ไม่ชอบเลยคือพวกนักเลงที่มาคอยคักจี้อาเงินไป พวกมันจะรู้ว่าคนงานในโรงงานเงินจะออกเมื่อไหร่ แล้วก็ขี่มอเตอร์ไซด์มาคอยคักจี้อาเงินตามซอยเปลี่ยวๆมีดๆ ซึ่งเราก็ต้องเดินผ่านทุกวัน เราไม่มีพาสปอร์ตจะขี่มอเตอร์ไซด์ไม่ได้ เราขี่จักรยานหรือเดิน ยังไงก็หนีไม่ทันพวกที่ขี่มอเตอร์ไซด์ไล่จีเรา”⁵⁹

อย่างไรก็ตาม แม้แรงงานเหล่านี้จะพบเจอประสบการณ์ในแง่ลบอยู่บ้างตามที่ได้กล่าวมา หากแต่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญหรือส่งผลสำคัญให้เกิดความรู้สึกด้านลบต่อสังคมไทย / คนไทยแต่อย่างใด แรงงานเหล่านี้จะกลับมองในแง่ที่ว่า เป็นความโชคร้ายของตน เป็นเพราะนิสัยส่วนตัวคนนั่นเอง ไม่ใช่คนไทยจะเป็นทุกคน หรือมองว่าเรื่องเลวร้ายที่เจอมีน้อยมากเมื่อเทียบกับเรื่องดีๆที่เจอ เป็นต้น ดังตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เคยถูกตำรวจค้นตัว....แต่ก็ไม่ได้รู้สึกเกลียดตำรวจไทยที่โดนค้นตัวบ่อยๆแบบนี้ เพียงแค่รู้สึกไม่สบายใจมากกว่า และคิดว่าที่เขาทำไปเพราะหน้าที่ของเขา.....มีคนไทยบางคนที่ชอบพูดจาดูถูก พูดจาไม่เพราะ แต่คิดว่าเป็นนิสัยของคนนั่นเอง ไม่คิดว่าคนไทยจะเป็นแบบนี้ทุกคน เพราะส่วนใหญ่ที่เจอก็เป็นคนดี อย่างที่ทำงานก็คอยแนะนำสิ่งที่ไม่รู้”⁶⁰

แม้ว่าภาพลักษณ์ในทางลบเหล่านี้จะไม่ได้ส่งผลต่อทัศนคติของแรงงานต่อสังคมไทยเท่าใดนัก หากแต่ภาพเหล่านี้ส่วนหนึ่งก็ได้แพร่กระจายเข้าสู่สังคมพม่าไม่น้อย จากการสัมภาษณ์ถึงเรื่องที่ไม่ชอบเกี่ยวกับสังคมไทย พบว่าแรงงานเหล่านี้รวมถึงญาติพี่น้องที่อยู่ในพม่า จะมีความกังวลอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และไม่ค่อยอยากให้ลูกหลานเข้ามาทำงานในเมืองไทยเท่าใดนัก หากแต่เพราะสภาพทางเศรษฐกิจบังคับ จึงต้องยอมให้เข้ามาทำงาน

⁵⁷ เพิ่งอ้าง

⁵⁸ เพิ่งอ้าง

⁵⁹ สัมภาษณ์ นายองศา (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

⁶⁰ สัมภาษณ์ นายห่วย (แรงงานชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร), 24 เมษายน 2554.

สำหรับประเทศไทยแล้วภาพลักษณ์ดังกล่าวจึงควรต้องได้รับการดูแลและแก้ไขต่อไป เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีของ
ไทยต่อเพื่อนบ้านในอนาคต

3. สรุป

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในโลกยุคปัจจุบัน รัฐไม่อาจกุมอำนาจนำในการกำหนดพฤติกรรมของประชาชน
ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกต่อไป ไม่แม้เฉพาะพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์กับรัฐข้างเคียง ซึ่งทำให้เห็นภาพซ้อน
ระหว่างนโยบายต่างประเทศของรัฐและผลในเชิงปฏิบัติที่ไม่ได้แนบสนิเป็นเนื้อเดียวกัน อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะ
ขยายช่องว่างมากขึ้นเรื่อยๆ การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว มากยิ่งขึ้นในยุคปัจจุบัน ทั้งในรูป
ของสื่อที่มีความหลากหลาย ง่ายต่อการผลิต ง่ายต่อการเข้าถึง อันเป็นผลสำคัญจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยี หรือการ
พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งทำให้การเคลื่อนย้ายของคนเป็นไปอย่างกว้างขวางและเข้มข้นขึ้น สิ่งเหล่านี้ได้เป็น
การเพิ่มความหลากหลายของช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความหลากหลายของตัวข้อมูลข่าวสารเองที่รอบ
ด้านและเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และทำให้การกำกับของรัฐเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น การพิจารณาความสัมพันธ์
ระหว่างรัฐจึงไม่สามารถวิเคราะห์เฉพาะนโยบายต่างประเทศหรือปฏิบัติการจากทางภาครัฐเพียงเท่านั้น หากแต่ยังต้อง
พิจารณาจากภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม ซึ่งมีความอิสระในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ประกอบเป็นทัศนคติที่เป็นตัว
ของตัวเองและลดทอนอิทธิพลการครอบงำจากรัฐลงโดยปริยาย

ดังในกรณีของพม่านั้น ที่แม้ในมุมมองของรัฐบาลพม่า รัฐไทยมิใช่ทั้งมิตรและศัตรู หากแต่การดำเนิน
ความสัมพันธ์นั้นก็เต็มไปด้วยความหวาดระแวง อันเนื่องมาจากการแสดงตัวของรัฐไทยในหลายโอกาส ซึ่งรัฐพม่า
มองว่าเป็นการคุกคามต่อพม่า ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยและกองกำลังติดอาวุธ
ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนไทย – พม่า ในรูปของการตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวให้กับครอบครัวของกอง
กำลังกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย และกลายเป็นที่ซ่อนตัวของคนที่ทำผิดกฎหมายจากพม่าและเข้ามาหลบภัยอยู่ภายใน
ศูนย์ฯ เหล่านี้ การให้การช่วยเหลือกลุ่มนักศึกษาพม่าและกลุ่ม NGO ต่างชาติ ในการเป็นที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล
พม่า หรือปัญหาข้อขัดแย้งบริเวณชายแดน อันเนื่องมาจากพื้นที่บริเวณชายแดนที่ยังไม่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ เป็น
ต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อทัศนคติของรัฐบาลพม่าต่อไทยที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวง และพยายามที่จะปลูกฝัง
ทัศนคติดังกล่าวลงสู่ภาคประชาชนผ่านตำราเรียนและสื่อกระแสหลักซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมโดยรัฐ

หากแต่ด้วยสภาวะการณ์ปัจจุบันที่สภาพการรับรู้ข่าวสารของประชาชนนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางและไม่ได้
อยู่ภายใต้การกำกับโดยรัฐทั้งหมด ทำให้ทัศนคติต่อประเทศไทยนั้นก็มีความหลากหลาย แตกต่าง และแน่นอน ไม่ได้
เป็นไปตามที่รัฐได้วางไว้เท่าใดนัก ซึ่งในงานศึกษาชิ้นนี้ได้ศึกษากลุ่มแรงงานชาวพม่าที่เข้ามาทำงานในไทย กลุ่มชาว
พม่าที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า กลุ่มนักศึกษาพม่าที่เข้ามาศึกษาต่อในไทย และกลุ่มนักธุรกิจพม่า โดยหาก

พิจารณาแล้วกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐอย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากมีวิถีชีวิตที่คลุกคลีอยู่กับสังคมไทย สัมผัสโดยตรงกับสังคมไทย จึงเป็นการรับรู้ข้อมูลจากประสบการณ์ตรง ทั้งกลุ่มแรงงานที่ต้องเข้ามาอยู่ในสังคมไทยเป็นระยะเวลานาน คนตามแนวชายแดนที่ตั้งรกรากและติดต่อค้าขาย ทำธุรกิจ หรือแม้กระทั่งการมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ หรือกลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทยเป็นเวลาหลายปี ตลอดจนนักธุรกิจซึ่งได้มีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับนักธุรกิจไทย นอกจากนี้ กลุ่มเหล่านี้ยังมีโอกาสในการรับสื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากหลายที่มาทั้งสื่อของไทยเอง สื่อของพม่า และสื่อจากต่างประเทศอื่นๆ

ด้วยช่องทางการรับรู้ และข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายดังกล่าว ทำให้คนกลุ่มที่ศึกษามีชุดความรู้และความเข้าใจต่างออกไปจากชุดที่รัฐต้องการปลูกฝัง ซึ่งแต่ละชุดความรู้นั้นมีความเชื่อมโยงสำคัญต่อภูมิหลังหรือความต้องการพื้นฐานของแต่ละกลุ่ม ตลอดจนช่องทางและประเภทของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งทำให้เกิดภาพลักษณ์ของสังคมไทยในกลุ่มคนเหล่านี้ ได้แก่ ภาพการเป็นแหล่งเศรษฐกิจและการหางานทำ ซึ่งสะท้อนปัญหาการว่างงานในประเทศพม่า และปัญหาการขาดแคลนแรงงานและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย ซึ่งทำให้ชาวพม่ากลุ่มนี้มองว่าไทยเป็นแหล่งหารายได้และสร้างภาพความรู้สึกเชิงบวกต่อสังคมไทยอย่างมาก ภาพการเป็นแหล่งวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของสื่อในการฉายภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งวัฒนธรรม ตลอดจนการนำเสนอภาพความทันสมัยของวัตถุในสังคมของไทย หรือภาพการเป็นแหล่งบริการด้านสุขภาพและการศึกษา ซึ่งเป็นบริการที่จำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในขั้นพื้นฐาน หากแต่รัฐบาลพม่าไม่สามารถตอบสนองได้อย่างเพียงพอ ไทยจึงกลายเป็นแหล่งพึ่งพิงอันจำเป็นสำหรับชาวพม่า และภาพการเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและหุ้นส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันในระดับรากหญ้ามาอย่างยาวนาน ในลักษณะการพึ่งพาอาศัยและพัฒนาจนเป็นเครือข่ายทางธุรกิจที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจของไทยและพม่าเข้าด้วยกันในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ในบรรดาภาพลักษณ์ด้านบวกของไทยดังที่ได้กล่าวมา ก็ยังมีภาพลักษณ์ด้านลบของการเป็นแหล่งที่มีอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สิน และการกดขี่ ซึ่งเป็นภาพที่ได้รับจากประสบการณ์ตรง ซึ่งสะท้อนสภาพของสังคมไทยในเรื่องประสิทธิภาพของการดูแลจัดการด้านอาชญากรรม การจัดระบบแรงงานต่างด้าว หรืออาจสะท้อนในเรื่องของการละเลยและเลือกปฏิบัติต่อแรงงานต่างชาติ ซึ่งภาพลบดังกล่าวนี้แม้จะเกิดขึ้นไม่มากหากแต่มีความหมายสำคัญยิ่งยวดต่อการทบทวนและสำรวจตัวเองของสังคมไทย

ภาพลักษณ์ของสังคมไทยในการรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสองแง่ แ่งหนึ่งซึ่งหากพิจารณาแล้วจะพบว่าคนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักศึกษาและปัญญาชนซึ่งมีความสำคัญในฐานะคนรุ่นต่อไปที่จะมีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ หรือกลุ่มนักธุรกิจที่มีน้ำหนักสำคัญในแวดวงอำนาจของพม่าในปัจจุบัน ในอีกแง่หนึ่งได้แก่

ความสามารถในการถ่ายทอดชุดความรู้ความเข้าใจดังกล่าวสู่สังคมพม่าในวงกว้าง ทั้งกลุ่มแรงงานที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้และความเข้าใจของสังคมพม่าในระดับล่าง หรือกลุ่มนักศึกษา นักธุรกิจที่คลุกคลีอยู่กับชนชั้นกลาง และชนชั้นผู้มีอำนาจในพม่า ความสำคัญดังกล่าวนอกจากจะทำให้สังคมพม่าสามารถรับรู้และเข้าใจสังคมไทยได้อย่างรอบด้านและเป็นจริงมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังสามารถมองในฐานะเครื่องมือสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างทั้งสองประเทศและเป็นการลดความเสี่ยงในการเกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศ ที่สามารถจำกัดวงอยู่เฉพาะความขัดแย้งในระหว่างภาครัฐ ไม่ลุกลามกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชน ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการก้าวข้ามอคติชาตินิยมสู่ความร่วมมือในระดับภูมิภาคที่เข้มแข็งในอนาคต

4. ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัย ทำให้เห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์ในภาครัฐนั้น ประกอบไปด้วยกลุ่มคนหลายกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มนั้นก็มีความแตกต่าง หลากหลาย ทั้งภูมิหลังความสัมพันธ์กับสังคมไทย ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นฐานในการก่อตัวของทัศนคติและภาพลักษณ์ของสังคมไทยที่มีความต่างไปในแต่ละกลุ่ม ซึ่งจุดมุ่งหมายของงานวิจัยชิ้นนี้นอกจากจะพยายามทำความเข้าใจกับกระบวนการดังกล่าวแล้ว ยังพยายามที่จะนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติตลอดจนภาพลักษณ์ต่อสังคมไทยในทางที่ดีขึ้น โดยกลุ่มที่เป็นเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาพม่าในไทย กลุ่มนักธุรกิจพม่า และกลุ่มแรงงานพม่าในไทย ดังนี้

4.1 กลุ่มนักศึกษาพม่าในไทย

เป็นกลุ่มสำคัญที่นอกจากจะเป็นช่องทางในการกระจายภาพลักษณ์ของไทยสู่สังคมพม่าโดยเฉพาะสังคมชนชั้นกลางแล้ว ยังได้รับการคาดหมายว่าจะเป็นกลุ่มที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายประเทศในอนาคต อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของทีมวิจัยพบว่าประเทศไทยยังให้ความสนใจกับการมีอยู่ของคนกลุ่มนี้ไม่มากเท่าที่ควร ตั้งแต่การเก็บข้อมูลของนักศึกษาพม่าที่เข้ามาศึกษาในไทยที่ยังขาดความสมบูรณ์ในภาพรวมทั้งประเทศ หากแต่จะเป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะของแต่ละมหาวิทยาลัยเท่านั้น ซึ่งข้อมูลภาพรวมทั้งประเทศที่ลงลึกในรายละเอียดและมีความครบถ้วน จะเป็นสิ่งสำคัญในเบื้องต้นนำไปสู่การจัดการที่ดีในอนาคต โดยข้อเสนอของทีมวิจัยได้แก่การสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักศึกษาเหล่านี้ได้ทำความรู้จักกับสังคมไทยในหลายแง่มุม ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้นักศึกษาเหล่านี้เข้าใจสังคมไทยได้อย่างรอบด้านและเป็นจริงมากขึ้น ไม่ถูกจำกัดช่องทางการรับรู้ผ่านเพียงสื่อบางประเภทหรือคนบางกลุ่มเท่านั้น นอกจากนี้ การอำนวยความสะดวกในเรื่องการดำเนินการในการพำนักในประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากปัจจุบันประเด็นดังกล่าวค่อนข้างเป็นอุปสรรคและต้องใช้

เวลาในการดำเนินงานพอสมควร และหากจะมีการพิจารณาให้ทุนการศึกษาจากทางภาครัฐก็จะเป็นการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของกลุ่มนักศึกษาต่อประเทศไทยได้ไม่น้อย

4.2 กลุ่มนักธุรกิจพม่า

นอกจากกลุ่มนักศึกษาแล้ว กลุ่มที่มีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกับสังคมไทยอีกกลุ่มได้แก่กลุ่มนักธุรกิจพม่าที่ติดต่อทำธุรกิจร่วมกับคนไทยทั้งที่อยู่ในเขตเมืองชั้นใน และอยู่ในเมืองชายแดน คนกลุ่มนี้ภาครัฐสามารถประสานงานกับภาคเอกชนของไทยที่มีธุรกิจร่วมอยู่เพื่อเป็นการสำรวจข้อมูลและรับรู้ความต้องการของคนกลุ่มนี้โดยเป้าหมายสำคัญเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ ทั้งในเรื่องการดำเนินธุรกรรมต่างๆ ตลอดจนการเดินทางเข้า-ออกและการพำนักอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ ภาครัฐยังสามารถสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายทางธุรกิจทั้งสองประเทศซึ่งนอกจากจะเอื้อต่อการประสานงานในการดำเนินธุรกิจแล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันทั้งในเรื่องการจัดการทางธุรกิจตลอดจนเทคโนโลยีในการผลิตทั้งในทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจไทย-พม่ามีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น และทำให้การค้าการลงทุนระหว่างประเทศทั้งสองเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเติบโตอย่างยั่งยืน

4.3 กลุ่มแรงงานพม่าในไทย

ประเทศไทยมีความต้องการแรงงานจากต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานจากประเทศลาว กัมพูชา และพม่า เพื่อเข้ามาทำงานในกิจการที่คนไทยไม่ประสงค์จะเข้ามาเป็นเวลานานหลายทศวรรษแล้ว ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐบาลไทยก็ได้มีความพยายามในการจัดการและแก้ไขปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้นเรื่อยมา จากเดิมที่แรงงานทั้งสามสัญชาติเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยแบบผิดกฎหมาย ก็ได้มีการผ่อนผันโดยการสร้างนโยบายขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อลดปัญหาการเอารัดเอาเปรียบและการคุ้มครองด้านสวัสดิการให้แก่แรงงานต่างชาติ ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาการทางด้านนโยบายการนำเข้าแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายซึ่งพบว่าได้ผลกับแรงงานจากประเทศลาวและกัมพูชา แต่กับกลุ่มแรงงานจากประเทศพม่ากลับยังไม่สามารถเดินทางได้เท่าที่ควร ทั้งๆที่ประเทศไทยมีจำนวนแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่าเข้ามามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับชาติอื่นๆ ดังนั้นการหิวยกประเด็นเรื่องแรงงานพม่าขึ้นมาแก้ปัญหาจึงควรเป็นอันดับแรก ในความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น โดยมีเหตุมาจากอุปสรรคในด้านการพิสูจน์สัญชาติและสถานะการเมืองภายในพม่า

ในด้านของการรับรู้และความเข้าใจต่อประเทศไทย หากเปรียบเทียบระยะเวลาของการดำรงชีวิตและการได้สัมผัสประเทศไทยและคนไทยในทุกๆด้านระหว่างกลุ่มแรงงานจากประเทศพม่ากับกลุ่มอื่นๆ กลุ่มแรงงานจากประเทศพม่าถือเป็นกลุ่มที่มีโอกาสนั้นมากที่สุด นอกจากแรงงานเหล่านี้จะดำรงชีวิตและทำงานอยู่แทบทุกจังหวัดในประเทศไทยแล้ว แรงงานจากประเทศพม่าที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยนี้ ยังถือเป็นกลุ่มที่พบเห็นข้อจริงของ

ประเทศไทยทั้งด้านมืดและด้านสว่างอย่างแท้จริง ดังนั้นแรงงานจากประเทศพม่าเหล่านี้จึงเป็นกลุ่มคนสำคัญที่จะเป็น ผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงที่พบเจอในประเทศไทยให้แก่คนในประเทศพม่าที่ยังไม่เคยสัมผัสประเทศไทยได้รับรู้ โดยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จะส่งผลกระทบต่อการรับรู้และความเข้าใจในประเทศไทยในด้านเลวร้าย คือ การบังคับ ใช้แรงงานพม่าในลักษณะเอารัดเอาเปรียบ แม้ว่าแรงงานพม่าจำนวนหนึ่งจะเข้าสู่ระบบการขึ้นทะเบียนแรงงานและ นำเข้าแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็ยังมีแรงงานเถื่อนจากประเทศพม่าอีกจำนวนมากที่ยังทำงานอยู่ใน ประเทศไทย แรงงานกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องตกเป็นเหยื่อของการเอารัดเอาเปรียบมากที่สุด เพราะจะไม่ได้รับสวัสดิการ ต่างๆที่เหมือนกับแรงงานที่ขึ้นทะเบียน อาทิเช่น การประกันสุขภาพ การประกันค่าแรงขั้นต่ำ แล้ว ยังต้องประสบ ปัญหาการหลบซ่อนจากการถูกจับกุมและกระทบต่อสุขภาพจิตที่ต้องดำรงชีวิตแบบผิดกฎหมาย ดังนั้น การละเลยที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้จึงไม่เป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย

แม้ว่าเราจะรับทราบได้ว่าแรงงานจากประเทศพม่ากลุ่มนี้ คือ “ผู้นำสาร” โดยตรง อันจะสามารถเสกสร้างให้ ภาพลักษณ์ของประเทศไทยเป็นไปในด้านดีหรือด้านเลวได้ก็ตาม หากแต่รัฐบาลไทยหรือแม้แต่คนไทยโดยทั่วไป กลับมีเคยคำนึงว่ามีคนกลุ่มนี้อยู่หรือเห็นว่ากลุ่มนี้จะเป็นตัวจักรสำคัญในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจต่อคน พม่าทั่วไปได้ ดังนั้น จึงสมควรแก่เวลาแล้วที่รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจรวมไปถึงภาคประชาชนที่มีควรจะนั่งเฉยหรือ มองข้ามแรงงานจากประเทศพม่ากลุ่มนี้อีกต่อไป ด้วยเหตุนี้งานวิจัยชิ้นนี้จึงขอเสนอแนะแนวทางที่ควรปฏิบัติต่อ แรงงานจากประเทศพม่าทั้งต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนไทย ดังนี้

● หน่วยงานภาครัฐ

1. หน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ ดูแล และคุ้มครอง แรงงานข้ามชาติ ในประเทศไทย เช่น กรมการจัดหางาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เจ้าหน้าที่ตำรวจ สำนักงานตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง ฯลฯ พึงปฏิบัติต่อแรงงานเหล่านี้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกับแรงงานไทย โดยยึดถือหลักการ ตามหลักสิทธิมนุษยชนและสิทธิในความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญ เพื่อตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่และสภาพการ ทำงานของแรงงานข้ามชาติและป้องกันไม่ให้สถานประกอบการที่ใช้แรงงานข้ามชาติทำการเอารัดเอาเปรียบหรือใช้ แรงงานในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการรับรู้ว่ารัฐบาลไทยได้สร้างมาตรฐานและมีการปฏิบัติต่อพวกเขาอย่าง เป็นธรรม

2. ควรเร่งส่งเสริมและเดินหน้านโยบายการนำเข้าแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะในส่วน ของแรงงานจากประเทศพม่าให้เกิดเป็นผลรูปธรรมให้มากที่สุด ปัจจุบันรัฐบาลประเทศพม่าเปิดรับแนวทางนี้มากขึ้น ซึ่งทำให้ขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติสามารถดำเนินการไปได้ค่อนข้างเห็นผล จึงไม่ควรรีรอ เพื่อให้แรงงานจากประเทศ พม่าสามารถเดินทางเข้ามาทำงานได้อย่างถูกต้องกฎหมาย ซึ่งจะทำให้แรงงานเหล่านี้สามารถได้รับสวัสดิการต่างๆตามที่ รัฐบาลไทยพึงให้และแรงงานพึงได้

3. ดำเนินการทางด้านกฎหมายกับนายจ้างหรือเจ้าของกิจการที่ใช้แรงงานข้ามชาติในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการช่วยเหลือแรงงานกรณีที่เกิดเป็นเหยื่อของการถูกเอารัดเอาเปรียบหรือตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ทางด้านแรงงาน

4. จัดหาล่ามแปลภาษา ในหน่วยงานที่ต้องทำหน้าที่ในการให้บริการหรือให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานข้ามชาติ เช่น สำนักงานจัดหางาน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน โรงพยาบาล ฯลฯ เพื่อให้ได้รับทราบและให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้องแก่แรงงานข้ามชาติเหล่านี้มากที่สุด

5. ควรมีการเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ของสถานประกอบการที่จ้างแรงงานข้ามชาติของเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุข และตรวจสอบสภาพให้แก่แรงงานข้ามชาติในสถานประกอบการ เพื่อลดปัญหาทางด้านสุขภาพให้แก่แรงงาน รวมทั้งพยายามให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิดและการวางแผนครอบครัวให้แก่แรงงาน

● นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ

1. พยายามหลีกเลี่ยงการจ้างแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย หรือหากมีความจำเป็นควรให้สิทธิและสวัสดิการ รวมไปถึงค่าจ้างแก่แรงงานอย่างยุติธรรม และไม่ใช้แรงงานข้ามชาติในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม

2. ปรับปรุงดูแลสภาพแวดล้อมและสุขอนามัยต่างๆ เช่น ห้องน้ำ น้ำดื่ม บริเวณพักผ่อน ของสถานประกอบการให้ดีและสะอาดอยู่เสมอ เพื่อลดปัญหาการเจ็บป่วยจากโรคระบาดของแรงงาน

3. ส่งเสริมให้แรงงานสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ได้ ควรสนับสนุนให้แรงงานข้ามชาติได้เรียนหนังสือหรือเรียนภาษาไทย เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร

● องค์การเอกชนและประชาชนทั่วไป

1. ร่วมมือกับทางราชการเพื่อช่วยเหลือและสอดส่องสถานประกอบการที่ใช้แรงงานข้ามชาติในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม

2. ให้ความช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติกรณีที่เกิดปัญหา เช่น ช่วยเหลือทางด้านกฎหมายหากเกิดกรณีที่แรงงานข้ามชาติเกิดข้อพิพาทต่างๆ ขึ้น

3. รมรณรงค์ เรือกร้องไห้ให้นายจ้างดำเนินการเรื่องการนำเข้าแรงงานจากประเทศพม่าอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หรือพาลูกจ้างไปขึ้นทะเบียนแรงงาน เพื่อให้ได้รับสิทธิและสวัสดิการตามที่กฎหมายกำหนด

รายการอ้างอิง

หนังสือและเอกสารวิชาการ

โจเซฟ ซิลเวอร์สไตน์. **Burma: Military Rule and the Politics of Stagnation, 1977.** อ้างถึงใน ชาญวิทย์

เกษตรศิริ, พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง, 2552.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง, 2552.

ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์. รายงานการวิจัย “ความขัดแย้งของการเมืองไทยในสายตาสื่อพม่า.” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

พรพิมล ศรีโชติ. การต่างประเทศพม่า ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชนกลุ่มน้อย, หน้า 2551.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. “ไทย” ใน เอเชียรายปี. วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ศรีโชติ และชปา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ).

กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541

Hla Tun Aung. Myanmar: The Study of Process and Patterns, Nation Centre for human resource development, Ministry of Education, Myanmar, 2003.

Kyaw Yin Hlaing. “The Political Economy of Hmong – Kho in Socialist Myanmar” วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยและ Andre and Louis Boucaud, “Burma’s Golden Triangle”, Asia 2000 Ltd., Hong Kong, 1988.

Maung Aung Myoe. “Neither Friend Nor Foe”, IDSS Monograph NO.1 Institute of Defence and Strategic Studies, Nanyan Technological University.

Mya Than. “The Union of Burma Foreign Investment Law”, from “Myanmar Dielemmas and Options” (Mya Than and Joseph L.H Tan - editors), Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1990, p.189

ภาคผนวก

ตารางข้อมูลสำคัญบางประการจากแบบสอบถาม

1. ตารางแสดงลักษณะกลุ่มอาชีพที่ศึกษา

กลุ่มอาชีพ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 นักศึกษา/นักวิชาการ (ABAC+ราชภัฏฯ)	48	24.7	24.7	24.7
2 แรงงาน (มหาชัย)	76	39.2	39.2	63.9
3 คนขายแดน (แม่สอด+ แม่สาย+ระนอง)	70	36.1	36.1	100.0
Total	194	100.0	100.0	

2. ตารางแสดงข้อความทัศนคติในเชิงบวกสูงสุด 3 ลำดับแรก

(1) ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและ ศิลปวัฒนธรรม * กลุ่มอาชีพ Crosstabulation

			Placegr กลุ่มอาชีพ			Total
			1 นักศึกษา/ นักวิชาการ	2 แรงงาน	3 คนชายแดน (แม่สอด+แม่ สาย+ระนอง)	
A3.3 ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม	1 ไม่เห็นด้วย	Count	1	0	0	1
	อย่างย้ง	% within Placegr กลุ่มอาชีพ	2.1%	.0%	.0%	.5%
	2 ไม่เห็นด้วย	Count	1	2	0	3
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	2.1%	2.6%	.0%	1.5%
	3 ไม่แน่ใจ ไม่ ทราบ	Count	5	16	6	27
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	10.4%	21.1%	8.6%	13.9%
	4 เห็นด้วย	Count	24	51	47	122
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	50.0%	67.1%	67.1%	62.9%
	5 เห็นด้วย อย่างย้ง	Count	17	7	17	41
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	35.4%	9.2%	24.3%	21.1%
Total		Count	48	76	70	194
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

(2) ประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน * กลุ่มอาชีพ Crosstabulation

			Placegr กลุ่มอาชีพ			Total
			1 นักศึกษา/ นักวิชาการ	2 แรงงาน	3 คนขายแดน (แม่สอด+แม่ สาย+ระนอง)	
A3.1 ประเทศไทย 1 ไม่เห็นด้วย เป็นต้นแบบการ อย่างยิ่ง พัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศเพื่อน บ้าน	2 ไม่เห็นด้วย	Count	0	1	0	1
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	.0%	1.3%	.0%	.5%
	3 ไม่แน่ใจ ไม่ ทราบ	Count	4	2	2	8
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	8.3%	2.6%	2.9%	4.1%
	4 เห็นด้วย	Count	12	17	6	35
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	25.0%	22.4%	8.6%	18.0%
	5 เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง	Count	23	36	43	102
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	47.9%	47.4%	61.4%	52.6%
	Total	Count	9	20	19	48
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	18.8%	26.3%	27.1%	24.7%
Total		Count	48	76	70	194
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

(3) สินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี * กลุ่มอาชีพ Crosstabulation

			Placegr กลุ่มอาชีพ			Total
			1 นักศึกษา/ นักวิชาการ	2 แรงงาน	3 คนขายแดน (แม่สอด+แม่ สาย+ระนอง)	
A3.6 สินค้าที่ ผลิตจาก ประเทศไทยเป็น สินค้าที่มี คุณภาพดี	2 ไม่เห็นด้วย	Count	1	1	2	4
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	2.1%	1.3%	2.9%	2.1%
	3 ไม่แน่ใจ ไม่	Count	14	11	14	39
	ทราบ	% within Placegr กลุ่มอาชีพ	29.2%	14.5%	20.0%	20.1%
	4 เห็นด้วย	Count	28	54	36	118
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	58.3%	71.1%	51.4%	60.8%
	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	Count	5	10	18	33
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	10.4%	13.2%	25.7%	17.0%
Total		Count	48	76	70	194
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

3. ตารางแสดงข้อความทัศนคติในเชิงลบสูงสุด 3 ลำดับแรก

(1) การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำการผลิตอย่างไม่มีการควบคุมทำให้สภาวะแวดล้อมของไทย
เสียหาย * กลุ่มอาชีพ Crosstabulation

			Placegr กลุ่มอาชีพ			Total
			1 นักศึกษา/ นักวิชาการ	2 แรงงาน	3 คนชายแดน (แม่สอด+แม่ สาย+ระนอง)	
A3.8 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำการผลิตอย่างไม่มีการควบคุมทำให้สภาวะแวดล้อมของไทยเสียหาย	1 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	Count % within Placegr กลุ่มอาชีพ	9 18.8%	20 26.3%	4 5.7%	33 17.0%
	2 เห็นด้วย	Count % within Placegr กลุ่มอาชีพ	9 18.8%	23 30.3%	24 34.3%	56 28.9%
	3 ไม่แน่ใจ ไม่ทราบ	Count % within Placegr กลุ่มอาชีพ	26 54.2%	26 34.2%	38 54.3%	90 46.4%
	4 ไม่เห็นด้วย	Count % within Placegr กลุ่มอาชีพ	4 8.3%	6 7.9%	4 5.7%	14 7.2%
	5 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	Count % within Placegr กลุ่มอาชีพ	0 .0%	1 1.3%	0 .0%	1 .5%
Total		Count % within Placegr กลุ่มอาชีพ	48 100.0%	76 100.0%	70 100.0%	194 100.0%

(2) การเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวาย มักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ * กลุ่มอาชีพ

Crosstabulation

			Placegr กลุ่มอาชีพ			Total
			1 นักศึกษา/ นักวิชาการ	2 แรงงาน	3 คนขายแดน (แม่สอด+แม่ สาย+ระนอง)	
A3.14 การเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวาย มักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ	1 เห็นด้วยอย่างยิ่ง	Count	8	5	7	20
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	16.7%	6.6%	10.0%	10.3%
	2 เห็นด้วย	Count	18	24	15	57
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	37.5%	31.6%	21.4%	29.4%
	3 ไม่แน่ใจ ไม่ทราบ	Count	13	41	46	100
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	27.1%	53.9%	65.7%	51.5%
	4 ไม่เห็นด้วย	Count	9	5	0	14
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	18.8%	6.6%	.0%	7.2%
	5 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	Count	0	1	2	3
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	.0%	1.3%	2.9%	1.5%
Total		Count	48	76	70	194
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

(3) คนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยมจากตะวันตกมากจนละทิ้งค่านิยมอันดีงามของตน * กลุ่มอาชีพ

Crosstabulation

			Placegr กลุ่มอาชีพ			Total
			1 นักศึกษา/ นักวิชาการ	2 แรงงาน	3 คนชายแดน (แม่สอด+แม่ สาย+ระนอง)	
A3.19 คนไทยรับ เอาแบบอย่าง ค่านิยมจาก ตะวันตกมากจน ละทิ้งค่านิยมอันดี งามของตน	1 เห็นด้วย	Count	7	4	7	18
	อย่างยิ่ง	% within Placegr กลุ่มอาชีพ	14.6%	5.3%	10.0%	9.3%
	2 เห็นด้วย	Count	20	23	19	62
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	41.7%	30.3%	27.1%	32.0%
	3 ไม่แน่ใจ ไม่ ทราบ	Count	15	38	41	94
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	31.2%	50.0%	58.6%	48.5%
	4 ไม่เห็นด้วย	Count	6	7	3	16
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	12.5%	9.2%	4.3%	8.2%
	5 ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	Count	0	4	0	4
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	.0%	5.3%	.0%	2.1%
Total		Count	48	76	70	194
		% within Placegr กลุ่มอาชีพ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

บทที่ 2

สถานภาพและแนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยบนพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์พม่า ภายใต้ชุดโครงการ “การรับรู้และความเข้าใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชาวพม่า”

วิรัช นิยมธรรม

1. บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (ค.ศ. 1988-2008) รัฐพม่ากับรัฐไทยมีผลประโยชน์ร่วมและความขัดแย้งกันหลายเรื่อง ในส่วนที่นำมาสู่ปัญหาขัดแย้งนั้น¹ ข่าวสารของฝ่ายรัฐบาลพม่าได้สะท้อนว่ารัฐบาลพม่ารู้สึกถึงผลกระทบใน 3 ด้านอันเนื่องมาจากนโยบายของฝ่ายไทย ได้แก่ ในด้านทรัพยากร จากนโยบายปิดป่า (Nationwide Logging Ban - 1989) ในด้านการเมือง จากนโยบายแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Intervention - 1998) และในด้านยาเสพติด จากนโยบายทำสงครามกับยาเสพติด (War on Drugs - 2003) นโยบายของไทยดังกล่าวนี้ อาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของรัฐบาลพม่าใน 2 เรื่อง เรื่องแรกคือการจัดระเบียบชายแดน ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหากองกำลังชนกลุ่มน้อย การจัดการทรัพยากร และการปราบปรามยาเสพติด ส่วนอีกเรื่องหนึ่งคือการสร้างความชอบธรรมของกองทัพในทางการเมือง เพื่อก้าวสู่แนวทางประชาธิปไตยในวิถีพม่า ดังนั้น นโยบายของรัฐไทยใน ๓ เรื่องจึงถูกรัฐบาลพม่ามองว่ารบกวนแนวทางการเมืองและการพัฒนาของพม่า โดยตีพิมพ์คำอธิบายที่อ้างไปถึงกรณีพิพาทหรือความขัดแย้งดังปรากฏเป็นระยะ ได้แก่ เนิน 491 ศูนย์อพยพ God Army คอยโอ-7 และเมืองยอน พร้อมกับมีการตอบโต้ไทยด้วยการปิดด่านชายแดน การต่อต้านสินค้าไทย และการใช้สื่อประณามไทย เป็นต้น ที่ผ่านมานั้นพบว่าด้วยทวิภาคีที่พม่าพาดพิงถึงไทยโดยตรงและโดยอ้อมนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก² มีการเผยแพร่เป็นระยะตามสถานการณ์ของความขัดแย้งและที่เผยแพร่อย่างเป็นระบบ คือ การผลิตตำราสังคมศึกษาว่าด้วย “ภัยมหาโยคยะยา” ด้วยทฤษฎีนี้ทำให้ไทยกับพม่ามี “สงครามสื่อ” สอดประสานไปกับกรณีพิพาททางชายแดน จนทำให้รัฐไทยและคนไทยมีภาพลักษณ์เป็นศัตรูภายนอกของพม่าที่เสมือนกลับมาอุบัติซ้ำในยุคหลังสงครามเย็น³

¹ ไทยมีกรณีพิพาทกับพม่าเริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๕ ในปี ค.ศ. 1992 แล้วพัฒนาเรื่อยมาจนถึงช่วงวิกฤตมากสุดในปี ค.ศ. 2001-2002

² โดยตรงคือวิจารณ์ไทยในภาพของภัยภายนอก โดยอ้อมคือกล่าวหาว่าไทยเช่นเมื่อวิจารณ์กองกำลังชนกลุ่มน้อย ในกรณีหลังนี้สื่อพม่าจะไม่เรียกนามประเทศไทยโดยตรง แต่จะใช้ว่า “ประเทศอิกฟาก” (တစ်ဘက်နိုင်ငံ)

³ ภัยภายนอกของรัฐบาลพม่าที่รับรู้กันในยุคสงครามเย็น ได้แก่ ภัยเจ้าอาณานิคม (อังกฤษ) และภัยกองทัพฟาสซิสต์ (ญี่ปุ่น) ส่วนศัตรูภายในยุคนั้น ได้แก่ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ และกองกำลังเชื้อชาตินิยมแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ตะเข็บชายแดน

ตัวบทของฝ่ายรัฐบาลพม่าที่ว่าด้วย “กัมมहाโยคยะยา” นั้น เป็นองค์ความรู้ (Body of Knowledge) สำคัญชุดหนึ่งที่ได้มีการนำมาประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ในรายละเอียด เพื่อทำความเข้าใจหลักปฏิบัติของพม่าในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ⁴ และ “กัมมहाโยคยะยา” นับเป็นภาพลักษณ์อุบัติ (Emerging Image) ของไทยในพื้นที่ที่สื่อรัฐพม่าที่ฝ่ายพม่าสร้างภาพตัวแทนใหม่ของ “ศัตรูภายนอก” ให้เสริมตัวบทภัยเก่าคือลัทธิอาณานิคม รัฐไทยจึงมีภาพลักษณ์เชิงลบไปตามบริบทความขัดแย้ง อาทิ “เพื่อนบ้านที่ไม่ดี” “เพื่อนบ้านที่ไม่วางใจ” “เพื่อนบ้านที่ต้องเฝ้าระวัง” “เพื่อนบ้านที่ชอบหาเรื่อง” “เพื่อนบ้านที่ชอบแอบขยี้รื้อ” “เพื่อนบ้านที่เลี้ยงสุนัขไว้ให้กัด” “เพื่อนบ้านที่โขยกลั่นจุนรบกวน” “เพื่อนบ้านที่ไม่เห็นหัวใคร” และที่แรงสุดคือ “เพื่อนบ้านที่เปิดบ่อนสราญ” (สื่อรัฐพม่าได้เลี้ยงคำหยาบ) เป็นต้น⁵ อันที่จริง ภาพลักษณ์เหล่านี้ก็คือสะกิดความนึกคิดที่น่าจะพลั้งหลุดมาจากกรอบความคิดหรือสำนึกฝังราก (Mindset) ที่ฝ่ายรัฐพม่าใช้เป็น “แว่น” มองคนไทยและรัฐไทย ไม่ว่าจะโดยอ้างหลักฐาน ประเด็นขึ้นหรืออาศัยการตีความก็ตาม ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากรอบความคิดเช่นนี้ก็คือหลักนิยม (Doctrine) ของพม่า ที่อาจถูกปรับใช้เป็นภาคปฏิบัติ (practices) บนพื้นที่สื่อในทุกครั้งเมื่อบังเกิดความขัดแย้งกับรัฐไทย

อย่างไรก็ตาม พม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ไทยต้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ฝ่ายไทยจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจสถานภาพและแนวโน้มทางทัศนะของพม่าให้รอบด้าน ทั้งในมิติปกติ (มิตรประเทศ) และในมิติที่ไม่ปกติ (ภัยภายนอก) ทางหนึ่งที่สามารถเข้าถึงได้ในมิติลึกแต่กลับถูกละเลยมานานก็คือ การเข้าถึงทัศนะพม่าต่อประเทศไทยโดยผ่านการวิเคราะห์การนำเสนอประเทศไทยในพื้นที่สื่อพม่าโดยตรง และสื่อที่นำมาศึกษาก็ต้องเป็นสื่อสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ของพม่าจากภาครัฐ ภาคการเมือง และภาคเอกชน นั่นคือสื่อสิ่งพิมพ์ของรัฐและเอกชนที่เป็นภาษาพม่า

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประมวลสถานภาพและวิเคราะห์แนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยในช่วงก่อนวิกฤต (1978-1991) ช่วงวิกฤต (1992-2002) และช่วงหลังวิกฤต (2003-2009) โดยศึกษาจากตัวบทประเภทข่าวสาร ความเรียง และวรรณกรรม

1.2 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาจากสาระสำคัญในการนำเสนอประเทศไทยของสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาพม่า ที่เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ. 1978-2009 เป็นหลัก ได้แก่ สารานุกรมประเทศพม่ารายปี (Myanmar Swesonkyan Hnitchuot) หนังสือพิมพ์รัฐบาลพม่ารายวัน (Myanmar Alin ~ The New Light of Myanmar) และหนังสือพิมพ์เอกชนรายสัปดาห์ (Myanmar Times) ซึ่งผู้อ่านมักเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองและเศรษฐกิจของพม่า อาทิ ข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน นักการเมือง พ่อค้านักธุรกิจ และนักการทูต

⁴ อ่านรายละเอียดได้ในงานวิจัย สกว. โดย วิรัช นิยมธรรม (2552)

⁵ ภาพลักษณ์ด้านลบของไทยเหล่านี้ถูกประมวลเกริ่นไว้ในหนังสือว่าด้วย มหาโยคยะยา เขียนโดย

1.3 ทบทวนวรรณกรรม

ที่ผ่านมาความสนใจใคร่รู้ถึงความคิดเห็นของคนพม่าหรือรัฐพม่าที่มีต่อคนไทยและประเทศไทยยังนับว่าน้อย และหากเทียบกับการรับรู้ถึงภาพลักษณ์ไทยในสายตาคนลาวหรือคนเขมรแล้ว อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยมีค้อยได้รับรู้ถึงภาพลักษณ์ไทยในสายตาคนพม่ามากนัก ปัจจัยสำคัญน่าจะมีอยู่ 3 ข้อ คือ ข้อแรกคนไทยไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของฝ่ายรัฐพม่าได้โดยตรงหรือไม่สะดวกด้วยมีอุปสรรคทางภาษา ดังนั้นคนไทยจึงอาจไม่ค่อยได้อินเรื่องปมด้อยหรือปมแข็งของพม่าในเวลาที่เขาพูดถึงไทย ข้อสองอาจเป็นเพราะรัฐพม่าไม่ได้ให้เสรีภาพแก่สื่อภายในประเทศในการเสนอทัศนคติต่อประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะด้วยการยกย่องเชชมหรือการวิพากษ์วิจารณ์ ดังนั้นคนพม่าจึงไม่ค่อยใส่ใจที่จะแสดงความเห็นต่อไทยอย่างเปิดเผย และอีกข้ออาจเป็นเพราะคนพม่ามิได้บริโภคสื่อไทยมากนักจนกลายเป็นกระแสความนิยมอย่างที่เคยเกิดกับประเทศลาวและกัมพูชา⁶ ดังนั้นรัฐบาลพม่าจึงอาจมิได้กังวลว่าประชาชนของตนจะถูกสื่อไทยครอบงำ

อย่างไรก็ตาม ถ้าเชื่อว่าคนไทยจะไม่เคยได้ยินเสียงวิจารณ์ถึงภาพลักษณ์ไทยจากฝ่ายพม่า หากย้อนกลับไปยังเหตุการณ์ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2001 คนไทยและประเทศไทยเคยถูกฝ่ายพม่าวิจารณ์อย่างรุนแรงผ่านสื่อทางการของพม่าจนถึงขนาดผลิตเป็นตำราเผยแพร่ในโรงเรียน ในคราวนั้นอาจถือเป็นอุบัติการณ์ที่เรียกว่า “สงครามสื่อ” ระหว่างไทยกับพม่าเป็นครั้งแรก และคนไทยก็เพิ่งจะได้มีโอกาสรับรู้อย่างจริงจังว่าฝ่ายพม่ามองไทยไว้เช่นไร สังคมไทยในเวลานั้นก็ตอบสนองกระแสนั้นอยู่ชั่วขณะ กระนั้นก็กลับมิได้สนใจในเวลาต่อมา แล้วภาพลักษณ์ร้าย ๆ ของพม่าก็ยังคงปรากฏทางสื่อบันเทิง สื่อข่าว และสื่อโฆษณาเป็นปกติ⁷ ส่วนการศึกษาวิจัยเชิงตัวบทและสำรวจเพื่อให้เห็นภาพลักษณ์ของไทยในสายตาของคนพมานั้นก็ไม่มีมีการเผยแพร่กว้างขวาง เหตุนี้ไทยในสายตาพม่าจึงอาจรับรู้และทำความเข้าใจกันในวงจำกัดเท่านั้น ส่วนความพยายามในการนำเรื่องราวการรับรู้ของพม่าที่มีต่อไทยนั้นมิอยู่บ้าง ผลงานทางวิชาการที่ว่าด้วย “ไทยในมุมมอง/สายตาพม่า” ที่พอเข้าถึงได้ และอาจนำมาทบทวนเป็นวรรณกรรมวิจัย มีจำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

1.3.1 หนังสือรวมบทความ เรื่อง พม่ามองไทย : ว่าด้วยประวัติศาสตร์และศิลปะไทยในทัศนะพม่า โดย ดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์ เป็นบรรณาธิการ (2542) พิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชน บทความส่วนใหญ่ในหนังสือเล่มนี้ถือว่าเป็นบทความวิชาการและเขียนโดยชาวพม่า ส่วนเนื้อหาต่างเป็นเรื่องเกี่ยวกับไทยในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมพม่า ได้แก่ ศักดิ์เบงชเวตี้และสิกนุเรนอง (อุซานเฮง) ศักกลองพญา (เมียวเมี่ยน) เชลยอยุธยาในราชสำนัก (ดร.ทันทุน) เชลยไทยในมณฑลเยล (อุหม่องหม่องทิน) บทเพลงโยคะยาสามเพลงอันแสดงถึงลักษณะไทยในประเทศพม่า : คนตรีพม่ายุคจารีต (เมียนทจี) หากพิจารณาโดยภาพรวมบทความชุดนี้ได้ช่วยให้เห็นภาพของความเป็นไทยที่ถูกปรับแต่งเข้าสู่ความเป็นพม่าโดยสมบูรณ์ โดยมิต่างจากการศึกษาอารยธรรมมอญของนักวิชาการพม่าเพื่อชี้ให้เห็นถึง

⁶ อิทธิพลของสื่อในลาวและเขมรที่ส่งผลถึงไทยในด้านลบ อาจอ่านจากงานวิจัยของอดิสร (2552) และไกสรวง (2552) ตามลำดับ

⁷ ภาพยนตร์เป็นนวัตกรรมความบันเทิงไทยที่เด่นชัด ที่ยังมีบทบาทปลูกจิตสำนึกความรักชาติด้วยตัวบทสงคราม และพม่าก็ยังถือว่าเป็นผู้ร้ายหลักทางประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยเฉพาะเรื่องบางระจัน และตำนานพระนเรศวร

ความยิ่งใหญ่ของชนชาติพม่าในอดีตที่สามารถผสมผสานวัฒนธรรมอื่นไว้ได้ด้วยการทำสงคราม⁸ อย่างไรก็ตาม แม้คนพม่าจะรับรู้ข้อมูลเช่นนี้กันในวงแคบ ๆ แต่ก็ถือว่ารับรู้กันในระดับมั่นคงของประเทศ ในบทความชุดนี้นักวิชาการพม่าที่ถกมุมมองให้ต่างไปจากเจตจำนงของรัฐพม่าว่าจะมีอยู่เพียงผู้เดียว คือ ดร.ทันทุน เพราะในท้ายบทความนั้น ผู้เขียนได้เสนอมุมมองต่อเชลยอยุธยาว่า “อย่างไรก็ตาม จะพิจารณาตัดสินลงไปว่าพวกลูกหลานชาวกรุงศรีอยุธยาเหล่านี้ไม่รักชาติ โดยเหตุที่เขาได้ตัดความเกี่ยวข้องของเขากับเมืองกรุงศรีอยุธยาออกไปเสียสิ้นนั้นย่อมไม่ได้ เพราะพวกเขายังไม่เข้าใจใน “ลัทธิความรักชาติ” (patriotism) อย่างที่พวกเรารู้จักกันในทุกวันนี้”⁹ ความเห็นแบบนี้มีไม่มากในวงวิชาการพม่าที่จะกล้าเตือนให้ระมัดระวังแบบชาตินิยม ดังนั้นเกร็ดไทย ๆ ที่ตกหล่นอยู่ในเอกสารพม่า อย่างที่บทความชุดนี้นำเสนอ จึงแค่ใช้เสริมความเป็นพม่าเท่านั้น และได้สะท้อนถึงความอยากรู้จักเมืองไทยอย่างจริงจัง ส่วนแรงบันดาลใจในการนำบทความชุดนี้มานำเสนอเป็นรูปเล่มน่าจะเป็นเพราะเนื้อหาต่างมีความเชื่อมโยงกับสงครามไทยกับพม่าในยุคโบราณ ซึ่งสะท้อนว่าองค์ความรู้ไทยต่อพม่ายังข้ามไม่พ้นจากกับดักทางประวัติศาสตร์สงคราม

1.3.2 หนังสือ เรื่อง โยเดียกับราชวงศ์พม่า : เรื่องจริงที่ไม่มีใครรู้ โดย มิกกี ฮาร์ท (2550) นักธุรกิจชาวพม่าในประเทศไทย พิมพ์โดยสถาบันการเรียนรู้และสร้างสรรค์ (พิพิธภัณฑการการเรียนรู้) จุดเด่นของงานชิ้นนี้คือการนำเสนอข้อมูลจากหลักฐานประเภทพงศาวดารพม่าและกวีนิพนธ์พม่าเกี่ยวกับโยเดียหรือไทย ผู้เขียนจะมีเจตนาที่จะบอกว่าคนไทยรับรู้เรื่องราวพม่าผ่านการตีความที่ต่างไปจากผู้เขียนและคนพม่า ความหลายตอนจะเป็นข้อตำหนิมุมมองแบบไทยต่อพม่าตามความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงเล่ห์เหลี่ยมของชาติตะวันตกในอดีตที่ล้มราชวงศ์พม่าและผูกขาดการตีความประวัติศาสตร์ให้ร้ายพม่า แนวการเขียนและความคิดเห็นจึงมีกลิ่นไอของชาตินิยมในแบบพม่า อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ทราบอคติแบบไทยบางแง่มุมในสายตาของชาวพม่าคนหนึ่งที่ต้องการปกป้องคุณค่าในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของฝ่ายพม่า¹⁰

1.3.3 หนังสือ เรื่อง Neither Friend Nor Foe : Myanmar's Relations with Thailand Since 1988 (A View From Yangon) โดย Muang Aung Myoe (2002) นักวิชาการพม่า งานชิ้นนี้เขียนตามขนบทางวิชาการ พิมพ์โดย Institute of Defence and Strategic Studies ประเทศสิงคโปร์ เนื้อหาในงานชิ้นนี้ถือว่าร่วมสมัยกว่างานสองเล่มแรก เพราะได้เสนอมุมมองของรัฐบาลพม่าชุดปัจจุบันต่อประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 ว่าพม่ามีได้มองไทยเป็นมิตรหรือศัตรู (Neither Friend Nor Foe) ด้วยมุมมองแบบรัฐชาติที่ไม่ยอมต่อรองในเรื่องอธิปไตย ฐานข้อมูลที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นความเรียงเพื่อชาติที่ดีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ของ

⁸ ตัวอย่างวรรณกรรมที่พม่าได้รับจากมอญ คือ ราชธาธิราชยุทธนา ของพญาทะเล ส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากไทย ได้แก่ อีเหนารามเกียรติ์ และชุดความรู้ศิลปะ โยคะยา เช่น เพลงโยคะยา รำโยคะยา ด้ายโยคะยา ฯลฯ

⁹ ความเห็นของ ดร.ทันทุน เช่นนี้ บ่งบอกความหวงแหนต่อแนวคิดของนักวิชาการพม่าฝ่ายอนุรักษนิยม ที่มักถูกอิทธิพลทางการศึกษาภาครัฐครอบงำด้วยอคติทางชนชาติ จนอาจไม่ทันได้แยกแยะกับความเป็นพลเมืองของรัฐที่ย่อมมีลักษณะของพหุลักษณะ ส่วนรายละเอียดอ่านได้ในบทความแปลของ สุพรรณิ กาญจนนัฐิ ใน สุนทร ชุตินทรานนท์ (2542) หน้า 127

¹⁰ ขบวนการเขียนงานวิชาการของพม่าที่รับอิทธิพลจากสื่อรัฐพม่าและนักวิชาการสายอนุรักษนิยมนั้น มักจะปฏิเสธความเห็นของนักวิชาการตะวันตกต่อการตีความประวัติศาสตร์พม่า งานชิ้นนี้ก็อาจถือว่ามีอยู่ในกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลดังกล่าว

รัฐบาลพม่าในช่วงไทยมีกรณีพิพาททางชายแดนกับพม่าในปี ค.ศ. 2001 และเอกสารทางการของพม่าอีกหลายเล่ม ทั้งยังอ้างถึงวิทยานิพนธ์ของฝ่ายพม่าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-พม่าจำนวน 3 เล่ม¹¹ พร้อมกับอ้างอิงความคิดเห็นของนักวิชาการตะวันตก นักวิชาการไทย และสื่อไทยอีกด้วย หนังสือเล่มนี้มีความน่าสนใจอยู่ที่การนำความคิดเห็นของรัฐบาลพม่ามาประมวลเป็นประเด็นปัญหาที่ทำให้ฝ่ายพม่าไม่ไว้วางใจไทยหรือระแวงไทย หัวข้อสำคัญ ได้แก่ Constructive Engagement: a Myanmar perspective; Buffer Zone: a source of tension; Insurgency, Counter-insurgency and Refugees; Myanmar-Thai Boundary Issues และ Other Issues: Bilateral Relations น้าหนักของความเห็นของผู้เขียนและบทสรุปที่ว่าไว้นั้นค่อนข้างจะกล่าวโทษฝ่ายไทยว่าขาดความจริงใจในการดำเนินนโยบายต่อพม่า ฉะนั้น งานวิชาการชิ้นนี้จึงเป็นดุจ “ภาวขยาย” ของความคิดเห็นของรัฐบาลพม่า ด้วยการนำส่วนเลี้ยวจากความจริงเพื่อชาติในสื่อทางการพม่าที่วิจารณ์รัฐไทยมาปรุงแต่งเสียใหม่ในรูปแบบของหนังสือวิชาการ ซึ่งย่อมเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่ตรรกะของฝ่ายรัฐบาลพม่า อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้นับว่าช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นเปิดเผยที่สะท้อนภาพลักษณ์ของไทยได้อย่างสอดคล้องกับมุมมองของรัฐบาลพม่าได้เป็นอย่างดี

1.3.4 รายงานการวิจัย เรื่อง “ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของพม่า: กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาว่าด้วยความสัมพันธ์เมียนมา-โยดะยา” โดยวิรัช นิยมธรรม (2552) เป็นงานวิจัยภายใต้ชุดโครงการ “ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน” ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เนื้อหาสำคัญมี 2 ส่วน คือ สารสำคัญในตำราเรียนชุดสังคมศึกษาฉบับพิเศษที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ไทยกับพม่า และบทวิเคราะห์การประกอบสร้างเนื้อหาในตำราดังกล่าว ผู้วิจัยประยุกต์ศาสตร์การตีความตัวบทในแนวทฤษฎีโครงสร้างนิยม เพื่อชี้ให้เห็นแก่นสารหรือโน้ตทัศน์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในตัวบทของตำราชุดนี้ พร้อมกับค้นหาความหมายแฝงจากโครงสร้างของตัวบท โดยพบว่าตำราชุดนี้มีเจตนาเพื่อสร้างภวาคติให้แก่เยาวชนพม่า ด้วยการปรุงแต่งเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยยุคโบราณให้มาเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ไทย-พม่าในปัจจุบัน¹² แล้วกล่าวหาว่ารัฐไทยมักเอาเปรียบและไม่จริงใจต่อประเทศเพื่อนบ้าน จนอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของพม่าในอนาคต อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้อาจฆ่าแหล่มากเกินไป (over kill) เพราะใช้ทฤษฎีแนวโครงสร้างนิยมที่ดูยุ่งยาก อีกทั้งยังไม่มีการตรวจสอบความคิดเห็นในภาคประชาชน

1.3.5 รายงานการวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของคนพม่าต่อคนไทยและประเทศไทย” โดย วิรัช นิยมธรรม (2553) เป็นงานวิจัยภายใต้การสนับสนุนของกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อสำรวจว่าจินตภาพ (Perception) ของไทยในสายตาคนพม่านั้นจะมีความสอดคล้องกับภาพตัวแทน (Representation) ของไทยในมุมมองของรัฐพม่าหรือไม่และเพียงใด ผลการวิจัยสรุปได้ว่าคนพม่าอาจมองคนไทยเห็นห่างและน่ารังเกียจ อาจเพราะเห็นว่าคนไทยคิดในสุชนิยมและวัตถุนิยม จึงต่างจากมุมมองแบบชาตินิยมของรัฐบาลพม่าที่สร้างภาพให้ไทยน่า

¹¹ งานวิจัย 3 เล่ม ได้แก่ ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์เมียนมา-ไทย ช่วง 1958-1974 (Naing Myint-1997:ภาษาพม่า) ; Myanmar-Thai Relationship 1962-1987 (Ngae Ngae-1997) ; Myanmar-Thailand Relationship Since 1988 (Khin Thida Tun-1999) สังเกตได้ว่าความสนใจจะเริ่มตั้งแต่กองทัพเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองชัดเจน คือ ปี ค.ศ. 1958

¹² ดูรายละเอียดใน 3. การนำเสนอประเทศไทยแบบไม่ปกปิด

กล่าว โดยอ้างว่าไทยมักถูกล้อเลียนไทย สร้างอิทธิพล แสวงประโยชน์ ส่งเสริมอคติ และพื้มหาอำนาจ¹³ ผลวิจัยยังพบว่าคนพม่ากลับมองไทยทั้งในด้านลบและด้านบวก กล่าวคือ ในด้านลบคนพม่าเห็นว่าคนไทยมักมีนิสัยชอบดูถูกเอาอย่างตะวันตก ชอบการพนัน รักสนุก แล้งน้ำใจ พุ่มเฟิย และทิ้งขวับ อีกผลจากการเปรียบเทียบคนพม่ายังเห็นว่าเมืองพม่าดีกว่าเมืองไทยในหลายเรื่อง อาทิ ความรักสงบ ความอดทน ความจริงใจ ความรักชาติ การรักษาสัจจะ ความน่าคบ ความสามัคคี ความน่าอยู่ และการพึ่งพาตนเอง ดังนั้นเมืองไทยจึงอาจไม่ใช่แบบอย่างหรือไม่ดีไปกว่าเมืองพม่าในทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ส่วนในด้านบวกคนพม่าเห็นว่าเมืองไทยเป็นแหล่งรายได้ นายจ้างใจดี นิสัยคนไทยไม่ต่างจากคนพม่า และเมืองไทยให้ทางเลือกใหม่ด้านอาชีพ และจากการที่คนพม่ายังผูกพันในบ้านเกิดและไม่ทิ้งวิถีชีวิตเดิม ดังนั้นคนพม่าที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยอาจมองเมืองไทยเป็นเพียง “บ้านชั่วคราว” ที่แค่ขอพักพิงเท่านั้น และคงมิได้ถือเป็น “บ้านหลังที่สอง” ที่น่าหวนคะนึ่ง นอกจากนี้ รัฐบาลพม่ายังมีมุมมองต่อไทยในประเด็นเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการต่างประเทศไปในทางลบในหลายประเด็น อาทิ นโยบายเอเปียบ การค้าออกกระบบ สำนักเกลียดชัง ความมั่นคงฝ่ายเดียว นโยบายไม่จริงใจ และนโยบายคู่ตามลม ส่วนเหตุที่รัฐบาลพม่ามองไทยในด้านลบนั้น น่าจะเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่าฝ่ายไทยนิยมโลกตะวันตก ฝักฝ่ายกลุ่มต่อต้านรัฐพม่า และจงใจสุ่มปัญหา ส่วนในการสร้างความไว้วางใจกับพม่านั้น ผู้วิจัยเสนอให้ฝ่ายไทยส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับประชาชน สานต่อความร่วมมือโดยคำนึงถึงความเสมอภาค สนับสนุนทัศนคติเชิงบวก และสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับพม่าในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมให้มากขึ้น

จากการศึกษางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทยกับพม่าจำนวน 5 ชิ้นนั้น พบว่าเนื้อหาจะครอบคลุมประเด็นการรับรู้และความเข้าใจของพม่าต่อไทย ตามที่สะท้อนออกมาจากเอกสารโบราณ ตำราเรียน และการสำรวจข้อมูลในภาคสนาม ผลการศึกษาดังกล่าวก็ได้ช่วยให้เห็นมโนทัศน์และจินตภาพอันอาจถือเป็นภาพตัวแทนหรือภาพความเป็นไทยในสายตาพม่าทั้งในระดับรัฐและประชาชนได้พอควร อย่างไรก็ตาม ไทยในการรับรู้ของพม่านั้นมิได้หยุดนิ่งอยู่จำเพาะภาพลักษณ์ใดภาพลักษณ์หนึ่ง อีกทั้งภาพในด้านลบอย่างที่เคยปรากฏในตำราเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษและสื่อรัฐพม่าในปลายช่วงวิกฤตนั้นก็ถือเป็นแค่ภาพลักษณ์อุปัติที่บังเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางการเมืองของประเทศพม่าที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ไทย-พม่าในหลายกรณีพิพาท ทั้งนี้เพราะก่อนหน้าช่วงวิกฤตในช่วงวิกฤต และหลังช่วงวิกฤตนั้น ไทยยังถูกนำเสนอบนสื่อรัฐในภาพปกติตามธรรมเนียมของการนำเสนอข่าวต่างประเทศของฝ่ายพม่า ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นความพยายามที่จะวิเคราะห์เนื้อหาและข่าวสารในสื่อภาษาพม่าที่ว่าด้วยไทยโดยรวม ภายใต้สภาวะการณ์ของไทยที่ไม่ใช่ภาพสร้างของสื่อพม่า และภายใต้ความสัมพันธ์ไทย-พม่าทั้งในกระแสการรับรู้ที่ปกติและไม่ปกติ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นพัฒนาการของการนำเสนอเรื่องราวของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง และเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มความสนใจของสื่อพม่าที่มีต่อประเทศไทย

¹³ ดูรายละเอียดใน 3.2 ภาพตัวแทนไทยที่สื่อรัฐพม่าสร้างขึ้น

2. สถานภาพของสื่อสิ่งพิมพ์พม่าที่นำเสนอประเทศไทย

2.1 การควบคุมเนื้อหาสื่อของพม่าโดยทั่วไป

รัฐบาลพม่าเข้าควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์อย่างเด็ดขาดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1964 และประกาศยึดกิจการสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดเป็นของรัฐในปี ค.ศ. 1966 และมีได้เฉพาะภาษาพม่าและภาษาอังกฤษ ไม่อนุญาตให้พิมพ์ในภาษาอื่นอย่างภาษาจีน และภาษาแวก จนในปี ค.ศ. 1969 มีเฉพาะหนังสือพิมพ์แนวซ้ายแค่ 6 ฉบับเท่านั้น ภายหลังสำนักข่าว BBC และ VOA ก็ถูกขับออกนอกประเทศ คงเหลือเฉพาะสำนักข่าว Tass ของรัสเซีย และ Xinhua ของจีน การนำเสนอข่าวสาร ความรู้ และความคิดเห็นในยุคสังคมนิยมนั้นจะต้องอยู่ในกรอบอุดมการณ์สังคมนิยมวิธีพม่าเท่านั้น

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1988 นานกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลพม่าได้อาศัยสื่อของรัฐในการปลุกกระแสชาตินิยมและทหารนิยมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปของสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ในส่วนสิ่งพิมพ์ของเอกชนนั้นต้องสละพื้นที่บางส่วนเพื่อเสนอมุมมองของรัฐเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การพัฒนาประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่เรียกว่า รัฐทัศนะ (State opinion) โดยจะตีพิมพ์ในรูปของความเรียงเพื่อชาตินอกจากนี้ ในหน้าแรกของสิ่งพิมพ์เกือบทุกประเภท ยกเว้นสิ่งพิมพ์ทางศาสนาและหนังสือธรรมะ ต่างจะต้องมีคำประกาศหน้าทีพลเมือง อุดมการณ์ของประชาชน และนโยบายของรัฐบาลทหารในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลทหารพม่าทั้งในสมัย SLORC และ SPDC ได้ใช้สื่อรัฐทุกแขนงในการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) อย่างเข้มข้น เพื่อเสนอ “ความจริง” เพียงด้านเดียว ส่วน “ความจริง” อีกด้านนั้น ก็นำเสนอในแบบด้านการโฆษณาชวนเชื่อ (anti-propaganda) ซึ่งจะรอดรัฐเข้ามาได้ก็แค่ทางวิทยุคลื่นสั้นของ VOA RFA DVB และ BBC อีกไม่อาจเข้าถึงได้ทางสิ่งพิมพ์ในประเทศ หรือแม้สื่ออินเทอร์เน็ตก็ถูกปิดกั้น เพราะมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดโดยกระทรวงข่าวสาร (Ministry of Information)

ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารนำโดยสภา SLORC (1989-1997) และ SPDC (1997-2011) นั้น สื่อสิ่งพิมพ์ถูกตรวจสอบอย่างใกล้ชิดภายใต้การสอดส่องของหน่วยข่าวกรอง (Military Intelligence) จึงไม่เปิดพื้นที่ทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับการบ้านการเมืองอย่างอิสระ การนำเสนอความเห็นต่อการเมืองจะต้องอยู่ในกรอบอุดมการณ์ชาตินิยมพม่าในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม และมักมีการนำเสนอเนื้อหาโจมตีกระแสนิยมโลกตะวันตก ด้วยภาพประกอบสร้างภัยอาณานิคมแนวใหม่ (Neo-colonialism) อย่างต่อเนื่อง ประเทศพม่ามีการควบคุมสิ่งพิมพ์อย่างเข้มงวด โดยเฉพาะในประเด็นทางการเมือง จึงยากมากที่นักเขียนจะแทรกคำวิจารณ์ที่มีต่อรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ แม้จะเลี่ยงด้วยการแทรกความที่มีนัยยะพาดพิงก็ยังไม่พ้นสายตาของคณะกรรมการตรวจสอบสื่อสิ่งพิมพ์ (Press Scrutiny Board : PSB) ของกระทรวงข่าวสาร (Ministry of Information) ซึ่งภายหลังเรียกว่าหน่วยตรวจสอบและลิขสิทธิ์สื่อสิ่งพิมพ์ (Press Scrutiny and Registration Division) หากนับเริ่มแต่พม่าได้รับเอกราชเป็นต้นมา เสรีภาพในการวิจารณ์ของสื่อเคยปรากฏเฉพาะในช่วงรัฐบาลสมัยรัฐสภา (ค.ศ. 1948-1962) เท่านั้น ครั้นพองกัทัพพม่าเข้ายึดอำนาจในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1962 รัฐก็ได้เข้าควบคุมสื่ออย่างเข้มงวดมาตลอดจนถึงปัจจุบัน มีเพียงช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในปี ค.ศ. 1988 ที่เสรีภาพสื่อได้รับการผ่อนปรน แต่ก็แค่ช่วงเวลาอันสั้น จากนั้นนักเขียน

จำเป็นต้องใช้กลวิธีทางภาษาซ่อนนัยยะให้พ้นจากการตรวจสอบ ตัวอย่างงานเขียนทำนองนี้ได้รับการแปลและวิเคราะห์โดย Anna J. Allott (1993)

ในตลอดสมัยรัฐบาลทหารนั้น อุดมการณ์ชาตินิยมพม่าและทหารนิยมมีพื้นที่แสดงออกอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง นับเริ่มจากการเปลี่ยนชื่อประเทศ สะกดชื่อเมืองถนนและชื่อทางภูมิศาสตร์ด้วยสำเนียงพม่า¹⁴ การค้นหาสืบสร้างความเป็นพม่าในกรอบประวัติศาสตร์ชาติ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมระดับชาติ การสร้างบูรณะพุทธเจดีย์ การส่งเสริมพุทธศาสนา การใช้สื่อของรัฐประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐและแนวทางทางการเมือง การตั้งองค์กรพิทักษ์ชาตินิยมพม่า (USDA) การกำกับให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยอมรับกองทัพเป็นสถาบันสูงสุด และที่เกี่ยวข้องกับตัวบทประเภทสื่อโดยตรงก็คือ การเขียนความเรียงเพื่อชาติ¹⁵ อาจกล่าวได้ว่าความเรียงที่ผลิตหรือพิมพ์ขึ้นนั้นต่างต้องอยู่ในกรอบแนวคิดชาตินิยมพม่าและสนับสนุนกองทัพแห่งชาติ โดยเน้นความภาคภูมิใจในชาติผ่านประวัติศาสตร์กองทัพ บทบาทของกองทัพแห่งชาติในทางการเมือง และภัยต่างชาติทั้งก่อนยุคอาณานิคม ยุคอาณานิคม และหลังจากได้รับเอกราชเป็นต้นมา

2.2 สื่อสิ่งพิมพ์พม่าที่นำเสนอประเทศไทย

พม่ามีหนังสือพิมพ์รายวันเพียง 2 ฉบับ ได้แก่ Myanmar Alin (မြန်မာအလင်း) หรือ The New Light of Myanmar (NLM) และ Kyaymon (ကြေးမုံ) หรือ The Mirror (TMR) จัดพิมพ์โดยกระทรวงข่าวสาร ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1914 เริ่มพิมพ์ในรูปแบบนิตยสาร ภายหลังจึงเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน เมื่อมีการยึดกิจการหนังสือพิมพ์มาเป็นของรัฐ ในปี ค.ศ. 1963 แล้วออก လူဝင်္ဂ္ဂးပြည်သူ့နေ့စဉ် และ Working People's Daily แทน พอในเดือนเมษายน ค.ศ. 1993 จึงเปลี่ยนมาเป็น NLM และตามมาด้วย TMR สำหรับ NLM นั้นมีทั้งฉบับภาษาพม่าและภาษาอังกฤษ ส่วน TMR มีเฉพาะฉบับภาษาพม่า เนื้อข่าวผลิตโดย Myanmar News Agency (MNA) ส่วนข่าวต่างประเทศมาจากสำนักข่าวต่างชาติ โดยเฉพาะ Reuters ที่ต้องผ่านการตรวจสอบโดย MNA เนื้อหาภายในเล่มของหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนี้เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีการนำข่าวรัฐบาลลงในเว็บไซต์ของรัฐบาลเป็นรายวันอีกด้วย คือ www.myanmar.com

หนังสือพิมพ์ NLM และ TMR ต่างนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจของผู้นำประเทศ รัฐมนตรีกระทรวง และแม่ทัพภาค ประเด็นข่าวหลักๆ ได้แก่ การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ทางรถไฟ สะพาน อ่างเก็บน้ำ มหาวิทยาลัย ฯลฯ) การแสดงผลงานของรัฐบาล (การยกย่องผลงานของรัฐ การประณามนักการเมือง

¹⁴ การประกาศเปลี่ยนแปลงชื่อประเทศ เมือง ถนน และสถานที่สำคัญ ในปี 1989 ซึ่งเดิมเป็นนามฝรั่งอังกฤษนั้น มีประกาศในสารานุกรมประเทศ ฉบับปี 1990 หน้า 273-280 และปัจจุบันชื่อประเทศพม่า Myanmar กับ Burma ก็ยังคงเป็นวาทกรรมการเมืองระหว่างฝ่ายรัฐและฝ่ายต่อต้านรัฐ ความนิยมที่ต่างกันในการเรียกชื่อบนพื้นที่สื่อจึงบ่งชี้ทัศนะทางการเมืองต่อรัฐพม่า

¹⁵ ความเรียงเพื่อชาติ หรือที่เรียกว่า စာစီစာကုံး นั้นเป็นร้อยแก้วพรรณนาและสรรเสริญประเทศของตน ในโรงเรียนพม่าจะมีการสอนแต่งความเรียงดังกล่าว และคู่มือแนวการเขียนความเรียงและตัวอย่างความเรียงสำหรับเยาวชนก็เป็นหนังสือที่พบวางขายอยู่ทั่วไป การเขียนความเรียงรูปแบบนี้สร้างนักเขียนพม่าในยุคสังคมนิยมไว้มาก จนปัจจุบันนักเขียนมักหันมาเขียนความเรียงแนวชาตินิยมและทหารนิยม

กองกำลังติดอาวุธ และต่างชาติโดยเฉพาะโลกตะวันตก) การฉลองวันรัฐนิยม (วันเอกราช วันเอกภาพ วันประชาชน วันกรรมกรชาวไร่ชาวนา วันวีรบุรุษ) การร่างรัฐธรรมนูญ การบำรุงพุทธศาสนา (สร้างเจดีย์ งานวันประเพณี ผู้นำถวายปัจจัยแด่พระสงฆ์และคนชรา) การบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ การมอบรางวัลเกียรติคุณ (เยาวชนดีเด่น ศิลปิน นักประพันธ์) การแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาติ (การประกวดนาฏศิลป์ ดนตรี การประพันธ์) การสร้างความปรองดองในชาติ (ผลสำเร็จจากการเจรจาหยุดยิงกับกองกำลังชนกลุ่มน้อย) การปราบปรามภัยความมั่นคง (ภัยผู้ก่อการร้าย ความแตกแยกของพรรค NLD) ตลอดจนข่าวกีฬา และข่าวต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีบทความสาระความรู้ บทความวิจารณ์การเมือง ส่วนข่าวสารในภาคประชาชนนั้นจะลงให้ 2 หน้า เรียกว่าเรื่องสุขเรื่องทุกข์ (၁၁၁၆၃၃၁၆၃၃) เป็นคำประกาศงานแต่ง งานบวชเณร งานเจาะหู งานวันเกิด และงานศพ เป็นต้น

ในส่วนที่เป็นเนื้อหากล่าวถึงไทยนั้น หากเป็นเหตุการณ์ปกติ มักจะนำเสนอภาพข่าวการเยือนของฝ่ายไทย พบปะกับผู้นำพม่าแต่ไม่เสนอรายละเอียดมากนัก หากเป็นช่วงที่มีกรณีพิพาทก็จะนำเสนอเป็นบทความวิจารณ์ที่เรียกว่าความเรียงเพื่อชาติ และข่าวภาพพร้อมคำปราศรัยของกลุ่มพลังมวลชนที่รัฐบาลเกณฑ์ให้มารวมตัวกันกลางลานกว้างในแต่ละมณฑลและรัฐต่างๆ เป็นการแสดงพลังในแบบเดียวกับประเด็นอื่นที่พบทางสื่อของรัฐเป็นระยะ การปราศรัยจะเป็นการอ่านตามที่มีการเตรียมไว้ล่วงหน้า มีประธานในพิธี คณะผู้นำ และโฆษก ส่วนมวลชนที่มา รวมกันจะนั่งเก้าอี้เป็นระเบียบ คอยนั่งฟังและยืนยกมือขวาตะโกนรับคำประกาศพร้อมกัน 3 หน คำร้องรับที่ได้ยินประจำคือ *เรื่องของเรา* (ဒို့အရေး) *ต้องต่อต้าน* (ဆန့်ကျင်ကြ) และ *ต้องกำจัด* (ချမှတ်ကြ) ภาพข่าวที่ออกมาบนสื่อจะใช้มุมกล้องกว้างจนเห็นผู้ร่วมชุมนุมทั้งหมด

หนังสือพิมพ์ที่มีขอดีจำหน่ายสูงอีกฉบับหนึ่งคือ Myanmar Times & Business Review (MT) ต่อมาจึงมีฉบับภาษาพม่าชื่อเดียวกันว่า မြန်မာတိုင်း(စ်) MT เป็นหนังสือพิมพ์เอกชนรายสัปดาห์ และเป็นสิ่งพิมพ์เพียงฉบับเดียวที่ลงทุนโดยต่างชาติ เจ้าของคือ Myanmar Consolidated Co., Ltd. มีหุ้นส่วนเป็นเอกชนพม่ากับนักลงทุนต่างชาติ (ออสเตรเลีย) เริ่มจำหน่ายในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2000 ปัจจุบันมีสำนักงานใหญ่อยู่ย่างกุ้งและมีสาขาอยู่ที่มณฑลพะเยาหลังยังเพิ่มสาขาที่เนปีดอในเดือนตุลาคม 2006 โดยอ้างเพื่อความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข่าวรัฐบาลและกระทรวงต่างๆ MT มีทั้งฉบับภาษาอังกฤษ (ขนาด 40 หน้า ออกทุกวันจันทร์ ยอดพิมพ์ 3,000 ฉบับ เริ่มจำหน่ายในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2000) และภาษาพม่า (ขนาด 68 หน้า ออกทุกวันพฤหัสบดี ยอดพิมพ์ 25,000 ฉบับ เริ่มจำหน่ายในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2001) พิมพ์ด้วยกระดาษเนื้อดี สีสดชัดเจนกว่าสิ่งพิมพ์ทั่วไป ในการทำข่าวในแบบโลกประชาธิปไตยนั้น นักข่าวรุ่นใหม่จะได้รับการอบรมด้วยการสนับสนุนมูลนิธิ Sasakawa Peace Foundation ของญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง ลูกค้าเป้าหมายหลักได้แก่ชาวต่างชาติที่ทำงานในพม่า โรงแรม บริษัท ภัตตาคาร สถานบันการศึกษาระดับสูง สถานทูต และสำนักงานบริการท่องเที่ยว ในการตรวจสอบเนื้อหานั้นเคยอยู่ในการควบคุมของหน่วยข่าวกรอง (Military Intelligence : MI) จนเมื่อ MI ถูกยุบในปี ค.ศ. 2005 จึงมาอยู่ในการดูแลของหน่วยตรวจสอบ PSB กระทรวงข่าวสาร เช่นเดียวกับสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ และยังคงแบ่งพื้นที่เสนอบทความรัฐทัศนะ (State Opinion) ที่เลือกมาจากหนังสือพิมพ์ NLM หรือ TMR เนื้อหาเน้นข่าวด้านเศรษฐกิจในระบบกลไกตลาด ข่าวภารกิจสำคัญของผู้นำ การประชุมร่างรัฐธรรมนูญ ข่าวความปรองดอง (โดยเฉพาะ BGF) ข่าวต่างประเทศ ข่าวอาเซียน ข่าวประเทศเพื่อนบ้าน ข่าวสาธารณภัย ข่าวภัยธรรมชาติ ข่าวการปราบปรามยาเสพติด ข่าวการลี้ภัย ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าว

สุขภาพ ข้าวเทคโนโลยี ข้าวแฟชั่น และข้าวสังคม นอกจากนี้ ยังแบ่งพื้นที่โฆษณาสินค้าและโฆษณาฟรีไว้ค่อนข้างมาก ข้อมูลจาก MT จะช่วยให้เห็นข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยและประเทศอาเซียน ตลอดจนกิจกรรมและทักษะของฝ่ายรัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม มีคำวิจารณ์ว่า MT คือกระบอกเสียงของรัฐบาลอีกฉบับหนึ่งที่แนบเนียนกว่าฉบับ NLM หรือ TMR เพราะสิ่งพิมพ์ทุกประเภทรวมถึงวารสารและนิตยสารจำนวนกว่า 350 ฉบับนั้น ต่างอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอย่างเข้มงวด ดังนั้น MT จึงไม่อาจลงข่าวได้ทุกเรื่องอย่างประเทศประชาธิปไตย และไม่อาจลงรายละเอียดโดยเสรีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การกิจของผู้นำประเทศ และความมั่นคง การนำเสนอข่าวจึงแค่ทำให้เนื้อหาข่าวและรูปแบบเป็นที่น่าสนใจ ไม่มีบทวิจารณ์ทางการเมือง ยกเว้นการเสนอบทความการเมืองของรัฐที่เรียกว่า รัฐความเห็น (State Opinion) และบทวิจารณ์การเมืองต่างประเทศ จากการที่ MT ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล อีกทั้งมีการอบรมและพัฒนาคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง MT จึงวางเป้าหมายว่าจะก้าวเป็นหนังสือพิมพ์เอกชนรายวันฉบับแรกของในยุคประชาธิปไตยแบบมีวินัยของพม่าในอนาคต

ในส่วนที่เป็นรายงานประจำปีนั้น มีทั้งรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล และยังมีการ จัดพิมพ์สารานุกรมประเทศพม่ารายปี ได้แก่ (မြန်မာ့သမိုင်းကျမ်း (Myanmar Swesonkyan Hnitchuot : MSH) สารานุกรมชุดนี้จัดพิมพ์โดยสำนักวรรณกรรม (၁၁၆၀၀၀၀) ของรัฐบาล เป็นงานที่ต่อเนื่องมาจากการจัดทำสารานุกรมพม่า (မြန်မာ့သမိုင်း) จำนวน 15 เล่ม ซึ่งทยอยตีพิมพ์ในช่วง ค.ศ. 1954-1976 ส่วน MSH นั้น เริ่มตีพิมพ์ประจำทุกปีตั้งแต่ ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประมวลเรื่องราวสำคัญในรอบปีที่ผ่านมา โดยแบ่งเนื้อหาหลักออกเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาคแรกเป็นบันทึกเหตุการณ์สำคัญรายวันของข่าวภายในประเทศ ภาคที่สองเป็นบทความหรือผลงานการค้นคว้าที่เป็นเรื่องเด่นในรอบปี อาทิ การศึกษา วรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ อุบัติภัยทางธรรมชาติ และภาคที่สามเป็นประมวลเรื่องราวบุคคลสำคัญของประเทศและต่างประเทศที่ล่วงลับหรือมีผลงานโดดเด่น อีกทั้งเรื่องราวโดยสังเขปทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของนานาประเทศ โดยไล่เรียงตามตัวอักษร ในส่วนที่ว่าด้วยประเทศไทยนั้น จะประมวลสาระเด่นๆ ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษและภาษาจีน เนื้อหาจะว่าด้วยสถานการณ์ทางการเมืองของไทยเป็นหลัก สำคัญรองลงมาคือเรื่องเศรษฐกิจการค้าการลงทุนในประเทศไทยและความสัมพันธ์กับต่างประเทศในด้านการค้าการลงทุน ส่วนเรื่องสังคมนั้นมักจะกล่าวถึงสภาพปัญหาหรืองานฉลองสำคัญที่เกิดขึ้นในรอบปี ประเด็นที่กล่าวถึงอย่างต่อเนื่องคือปัญหายาเสพติด ปัญหาสังคมเมืองอย่างปัญหาการจราจร ส่วนที่เป็นปัญหากับประเทศเพื่อนบ้านจะเอ่ยถึงปัญหาการแบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ และปัญหาชายแดนไทยกับกัมพูชาในประเด็นเขาพระวิหาร มีข้อสังเกตว่าสารานุกรมนี้จะไม่กล่าวถึงปัญหาระหว่างไทยกับพม่าในทุกกรณีพิพาท และที่น่าสนใจอย่างมากคือในสารานุกรมประเทศประจำปี 2002 ซึ่งประมวลเหตุการณ์ของปี 2001 นั้น ไม่ปรากฏส่วนที่ว่าด้วยประเทศไทย นั่นคือพม่าตัดเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยออกไปจากสารานุกรมของปีดังกล่าว ในปีนั้นไทยมีกรณีพิพาทในพื้นที่ภาคเหนือ ที่พม่าเรียกว่ากรณีพิพาทคอยโอ-7 และเป็นปีที่ไทยกับพมามีสงครามสื่อโจมตีซึ่งกันและกัน จนนำมาสู่การผลิตตำราเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษของพม่าว่าด้วยมหาโยคะยา ตามที่ได้เคยมีการวิจัยไว้ก่อนหน้านี้

ส่วนที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับไทยนั้น พบว่ามีหนังสือเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ปัญหาระบบการเงินไทยและอาเซียน ปัญหาความความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ นิทานไทย และนิยายอิง

ประวัติศาสตร์ ในส่วนที่เป็นบทความทางวิชาการนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมโยคะยาที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมพม่า และสงครามไทยกับพม่าในยุคโบราณ ส่วนที่เป็นวิทยานิพนธ์นั้นจะให้ความสนใจศึกษาหัวข้อความสัมพันธ์ไทย-พม่านั้นแต่สมัยเอกราชมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อบททวนวรรณกรรม หัวข้อ 1.3.3

ในการวิเคราะห์แนวโน้มในการนำเสนอประเทศไทยทางสื่อสิ่งพิมพ์หลักของประเทศพม่านั้น จะอ้างอิงสารานุกรม MSH เป็นฐานข้อมูลหลักสำหรับพรรณาสถานภาพของเนื้อหาตามช่วงเวลา ก่อน-ใน-หลังช่วงวิกฤต อ้างหนังสือพิมพ์รัฐ NLM ในการสะท้อนภาวะไม่ปกติของการนำเสนอประเทศไทยในช่วงวิกฤต และอ้างหนังสือพิมพ์เอกชน MT ในการสะท้อนภาวะปกติของการนำเสนอประเทศไทยในช่วงหลังวิกฤต และนอกจากจะศึกษาการนำเสนอประเทศไทยจาก MSH NLM และ MT แล้ว ยังจะนำบางแง่มุมของแนวการเขียนนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทย-พม่าเรื่องอยุธยาที่จะ เพื่อสะท้อนการนำเสนอไทยในโลกจินตนาการของพม่า และจะอ้างไปถึงการพรรณาเรื่องเมืองไทยฐานะมิตรประเทศในยุคก่อนปี ค.ศ. 1970 ซึ่งตกอยู่ปลายยุครัฐสภาพม่าในสมัยอูนูและต่อด้วยต้นยุคแนวทางสังคมนิยมวิถิพม่าในสมัยนายพลเนวิน

3. ประเด็นสำคัญในการนำเสนอประเทศไทยแบบไม่ปกติ

ก่อนที่พม่าจะเขียนตำราว่าด้วยประเทศไทยขึ้นโดยเฉพาะนั้น ฝ่ายไทยมิได้ใส่ใจว่าพม่าจะมองประเทศไทยเช่นไร มีแค่การคบค้าและคบหากันไปภายใต้กรอบความร่วมมือและผลประโยชน์ แต่ครั้งพม่าสร้างภาพตัวแทนไทยให้เป็นภยันตรายนอกที่ใกล้ชิดจากตำราชุดนั้น ก็ต้องถือว่าการนำเสนอประเทศไทยเป็นครั้งแรกที่ไม่ปกติ และก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ฝ่ายไทยจำเป็นต้องหันมาสนใจศึกษาทัศนคติของรัฐบาลพม่าและประชาชนพม่าโดยรวมมากขึ้น ภาพลักษณ์อุบัตินี้ที่พม่าสร้างขึ้นมานั้นมีความอ่อนไหวต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศ และมีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจสถานภาพและแนวโน้มในการนำเสนอประเทศไทย ดังนั้น ก่อนที่จะกล่าวถึงประเด็นสำคัญของการนำเสนอแบบปกติในหัวข้อต่อไป จึงขอนำเสนอบริบทและภาพตัวแทนไทยโดยสังเคราะห์มาจากการวิจัยเรื่อง *ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของพม่า : กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาว่าด้วยความสัมพันธ์เมียนมา-โยคะยา* (วิรัช นิยมธรรม, ชุดโครงการวิจัยไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2552)

3.1 บริบทความสัมพันธ์ไทยกับพม่าในช่วงวิกฤต

โดยภาพรวมของความสัมพันธ์ไทยกับพม่าในยุครัฐบาลทหารพม่านั้น ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1992 (รัฐบาลชาติชาย) และช่วงหลังปี ค.ศ. 2002 (รัฐบาลทักษิณ) จะเน้นในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ทว่าในช่วงปี ค.ศ. 1992 – 2002 นั้นถือเป็นช่วงหนึ่งทศวรรษที่ไทยกับพม่ามีกรณีพิพาทอยู่เป็นระยะถึง 5 กรณี ได้แก่ กรณีพิพาทเนิน 491 กรณีกองกำลังกองกำลัง MTA และ KNU กรณีกองทัพพระเจ้าบุฮยิดสถานทูตพม่าในไทย กรณีพิพาทคอยโอ-7 กับกองกำลัง SSA-S และกรณีว่าเมืองยอนในประเด็นยาบ้า เหตุของกรณีพิพาทจะเชื่อมโยงกับความมั่นคงเป็นหลัก ในบรรดากรณีพิพาททั้ง 5 นั้น กรณีพิพาทคอยโอ-7 (2000-2001) นับว่าเป็นจุดสูงสุดของความขัดแย้งเท่าที่เคยมีมาระหว่างไทยกับพม่า กรมเอเชียตะวันออกกราชทูตพม่าในวโรวว่า “ความบาดหมางในความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองนับตั้งแต่เหตุการณ์ยึดสถานเอกอัครราชทูตพม่าในปี ค.ศ. 1999 จนกระทั่งถึงการปะทะกันตามแนวชายแดนและการ

ทำสงครามจิตวิทยาโจมตีซึ่งกันและกันอย่างรุนแรงในห้วงต้นปี ค.ศ. 2001 ส่งผลให้บรรยากาศความสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในสถานะตึงเครียด และตกต่ำถึงขีดสุดเมื่อรัฐบาลพม่าตีพิมพ์บทความจาบจ้วงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย ซึ่งพัฒนาการความขัดแย้งดังกล่าวได้ก่อให้เกิดกระแสชาตินิยมและ ความรู้สึกต่อต้านพม่าอย่างกว้างขวางในหมู่สาธารณชนไทย¹⁶ จากเหตุการณ์คราวนั้น ทางกรพม่าได้อาศัยเป็นโอกาสปลุกกระแสชาตินิยมพม่าโดยผลิตตำราเรียนเพื่อปลูกฝังเยาวชนพม่าให้รักเกียไทย อีกทั้งยังมีการคัดเรื่องราวเกี่ยวกับไทยออกจากสารานุกรมรายปี และวิพากษ์วิจารณ์ไทยอย่างดุเดือดด้วยข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อตีความกรณีพิพาทดังกล่าว ส่วนบริบทที่นำมาสู่ตัวบทที่นำเสนอภาพลักษณ์ไทยให้เป็นศัตรูของพมานั้น อาจกล่าวโดยสังเขปดังนี้

เหตุการณ์ความไม่สงบในพม่าในปี ค.ศ. 1988 มีผลทำให้รัฐบาลพม่าต้องยกเลิกการเมืองแบบสังคมนิยมและปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจด้วยการเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้าไปลงทุน ส่วนฝ่ายไทยนั้นมีการทำข้อตกลงทางการค้าอย่างเป็นทางการ เสนอให้มีการสร้างสะพานมิตรภาพแม่สอด-เมียวดี โดยเฉพาะการได้รับสัมปทานป่าไม้และประมงจากพม่า ผลจากความร่วมมือทางการค้านั้นส่งผลกระทบต่อกองกำลังชนกลุ่มน้อยบริเวณชายแดนไทย-พม่า อีกกลุ่มว่า(คอมมิวนิสต์)ก็ประกาศหยุดยิงในปี ค.ศ. 1989 พอในปี ค.ศ. 1990 พม่าปกครองโดยรัฐบาลชุดสหภาพ SORC (รัฐบาลชอหม่อง) และมีการเลือกตั้งตามรูปแบบประชาธิปไตยแบบพหุพรรค แต่ก็ชะลอการถ่ายโอนอำนาจให้รัฐบาลพลเรือน ส่งผลให้นางอองซานซูจีได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี ค.ศ. 1991 พอในปี ค.ศ. 1992 พม่าเปลี่ยนผู้นำใหม่ (รัฐบาลตานฉ่วย) ไทยเสนอให้อาเซียนรับพม่าเข้ามาสังเกตการณ์ประชุมแต่ไม่สำเร็จ ในปีนี้เกิดกรณีพิพาทเนิน 491 หลังจากนั้นพม่าหยุดให้สัมปทานป่าไม้และประมงแก่ไทย อีกทั้งมีการเรียกร้องให้ปล่อยนางอองซานซูจีโดยคณะผู้ได้รับรางวัลโนเบลที่มาเยือนไทย ในปี ค.ศ. 1993 พม่าเริ่มประชุมร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาธิปไตยแบบมีวินัย และมีการเจรจาหยุดยิงกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยจนได้ 13 กลุ่มในปี ค.ศ. 1994 ในปีนี้ฝ่ายไทยเชิญพม่าร่วมประชุมอาเซียนได้สำเร็จ พอในปี ค.ศ. 1995 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ประกาศสมอบปริญญาคุณวุฒิตดบัณฑิตแก่นางอองซานซูจี และกองทัพพม่าร่วมกับกองกำลังกะเหรี่ยงพุทธ (DKBA) ตีค่ายกะเหรี่ยงคริสต์ (KNU) แตก ส่งผลให้มีผู้อพยพเข้ามาไทยมากขึ้น และมีค่ายผู้ลี้ภัยในฝั่งไทยเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเหตุการณ์เผ่าค่ายกะเหรี่ยง ส่วนฝ่าย KNU ก็ขอเจรจากับรัฐบาลทหารพม่า แต่ไม่สำเร็จ อีกกองกำลังของชนสำคัญอย่างอาวูร นอกจากนี้ ไทยยังมีข้อพิพาททางน่านน้ำกับพม่า จนพม่าปิดด่านและระงับการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ แต่ก็มีมีการเจรจาข้อตกลงการค้าชายแดน ในปีนี้ พลเอกตานฉ่วยเข้าร่วมประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่กรุงเทพฯ (รัฐบาลบริหาร) และพม่าได้สถานะผู้สังเกตการณ์อาเซียน พอในปี ค.ศ. 1997 สภามหาวิทยาลัยเปลี่ยนเป็น SPDC พม่าได้เป็นสมาชิกอาเซียน และมีการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ต่อมาในปี ค.ศ. 1998 กองกำลัง DKBA เผ่าศูนย์อพยพห้วยกะโหลกในฝั่งไทย กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ (SSA) ต่อสู้กับกองทัพพม่าที่ชายแดนไทย-พม่า นำมาสู่ปัญหาเส้นเขตแดนและการล่องล้าอธิปไตย ในปีนี้ไทยกับพม่ามีการตกลงร่วมทางการท่องเที่ยว และไทยยังได้เสนอ Flexible Engagement ต่ออาเซียน (รัฐบาลชวน) ในปี ค.ศ. 1999 พลเอกตานฉ่วยเยือนไทย แต่มาเกิดกรณีกองกำลังพระเจ้า (God's Army) ยึดสถานทูตพม่าในไทย พม่าจึงสั่งปิดด่านพร้อมยกเลิกสัมปทานประมงแก่ไทย ฝ่ายไทยตอบโต้ด้วยการส่งคืนแรงงานผิดกฎหมาย ต่อมาในปี ค.ศ.

¹⁶ <http://www.mfa.go.th/web/848.php?id=49> กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ

2000 กองกำลังพระเจ้าบุญชัย โรงพยาบาลราชบุรี อีกมีปัญหาเรื่องยาเสพติด และไทยเสนอ Forward Engagement ที่เน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ต่อมาในปี ค.ศ. 2001 เกิดกรณีพิพาททศโย-7 (รัฐบาลทักษิณ) ในปีนี้เลขาธิการสภาทหาร SPDC (พลโทจิ้นซุ่น) เยือนไทย 2 ครั้ง ผู้นำระดับสูงสองฝ่ายพบปะกันบ่อยครั้ง มีการหารือเรื่องแรงงานผิดกฎหมาย และการแก้ปัญหา ยาเสพติด ต่อมาในปี ค.ศ. 2002 ไทยตกลงซื้อก๊าซธรรมชาติจากพม่า แต่มีการปะทะกันระหว่างไทยกับกองกำลังว้าแดง (UWSA) นำมาสู่ประเด็นยาเสพติดจากเมืองยอน ในปี ค.ศ. 2003 ไทยกับพม่ามีการพูดคุยกันในประเด็นผู้ลี้ภัย ยาเสพติด และกองกำลังชนกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม ในสายตาของฝ่ายไทย กรมเอเชียตะวันออกกราบงานไว้ว่า “พม่ายังคงมีความหวาดระแวงต่อการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของไทยอยู่ โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งนโยบายส่งเสริมการค้าการลงทุนของไทย นอกจากนี้ พม่ายังคงปกป้องความเปราะบางของสถาบันการเมืองของตนจากแนวคิดเสรีนิยมจากไทย พมามีท่าทีปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงต่อบทบาทของไทยในกระบวนการพัฒนาการเมืองภายในของพม่าไม่ว่าจะภายใต้บริบทใด”¹⁷ อย่างไรก็ตาม กรณีพิพาทหรือประเด็นขัดแย้งระหว่างไทยกับพม่านั้น มีต้นตอมาจากประเด็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยเป็นประเด็นหลัก

แผนภูมิต่อไปนี้แสดงกรณีพิพาทหรือประเด็นขัดแย้งทั้ง 5 กรณี อันนำมาสู่ภาพตัวแทนไทยตามที่ปรากฏทางสื่อทางการของพม่า

TIME					
1992	1994	1999	2001	2002	
CONTEX					
CS1	CS2	CS3	CS4	CS5	
TEXT					
EIM1	EIM2	EIM3	EIM4	EIM5	

วิกฤตการณ์ (Crisis) CS1 กรณีพิพาทเนิน 491 CS2 กรณีกองกำลังติดอาวุธ CS3 กรณีสถานทูตพม่าถูกยึด CS4 กรณีพิพาททศโย-7 CS5 กรณีว้าเมืองยอน	ภาพลักษณ์อุบัติ (Emerging Image) EIM1 โกงแผ่นดิน EIM2 เพื่อนบ้านไม่ดี EIM3 ไม่จริงใจ EIM4 มหาโยคยา EIM5 หาเรื่องให้ร้าย

¹⁷ <http://www.mfa.go.th/web/848.php?id=49> กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ

แผนภูมิข้างต้นกำหนดกรอบเวลาในช่วงวิกฤตการณ์ (Crisis) เท่าที่เอกสารพม่ากล่าวถึง และสมมุติฐานเบื้องต้นของคำสำคัญ (Key Words) สำหรับภาพลักษณ์อุบัติ (Emerging Image) ในตัวบทประเภทความเรียงเพื่อชาติตามที่เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ NLM หรือ MTR และที่รัฐบาลพม่าจัดพิมพ์รวมเล่มไว้หลายชุด แผนภูมินี้อธิบายว่าในช่วงเวลา (Time Setting) ค.ศ. 1992 – 2002 นั้น มีบริบท (Context) ที่เกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับพม่าจำนวน 5 ครั้ง (CS1-CS5) แต่ละบริบทนั้นต่างทำให้เกิดตัวบทที่มีการผลิตซ้ำภาพลักษณ์อุบัติ 5 แบบ (EIM1-EIM5) กล่าวคือ CS1 คือ กรณีพิพาทเนิน 491 ซึ่งก่อภาพลักษณ์โกงแผ่นดิน, CS2 คือ กรณีกองกำลังติดอาวุธ ซึ่งก่อภาพลักษณ์เพื่อนบ้านไม่ดี, CS3 คือ กรณีสถานทูตพม่าถูกยึดซึ่งก่อภาพลักษณ์ไม่จริงใจ, CS4 คือกรณีพิพาทคอยโอ-7 ซึ่งก่อภาพลักษณ์มหาโยคยะ และ CS5 คือ กรณีว่าเมืองขอน ซึ่งก่อภาพลักษณ์หาเรื่องให้ร้าย ในภาพลักษณ์เหล่านี้ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏชัดเจนและมีการผลิตซ้ำมากเป็นพิเศษ ได้แก่ เพื่อนบ้านไม่ดี (EIM2) และมหาโยคยะ (EIM4) ส่วนภาพลักษณ์อีกสามแบบ ได้แก่ โกงแผ่นดิน (EIM1) ไม่จริงใจ (EIM3) และหาเรื่องให้ร้าย (EIM5) นั้น ต่างได้จากการประเมินเจตนาของตัวบท

3.2 ภาพตัวแทนไทยที่สื่อรัฐพม่าสร้างขึ้น

ในการค้นหาทัศนะของพม่าต่อไทยในช่วงวิกฤต ได้อาศัยการอ่านตัวบทตำราเรียนสังคมศาสตร์ฉบับพิเศษว่าด้วยมหาโยคยะ¹⁸ และความเรียงเพื่อชาติที่ตีพิมพ์ใน NLM¹⁹ ผลจากการวิเคราะห์อาจสรุปภาพตัวแทนไทยจากการนำเสนอประเทศไทยแบบไม่ปกติของสื่อพม่า ดังนี้

รัฐไทยรุกล้ำอธิปไตย ด้วย [การรุกราน] อ้างจากการรุกรานหรือยึดพื้นที่ของพม่าเมื่อมีจังหวะได้เปรียบ การอาศัยกองทัพไทยรุกตั้งฐานในพื้นที่พม่าและบนตะเข็บชายแดน การประกาศกวาดล้างพม่าบนคอยโออิง การตัดถนนเข้าไปในพื้นที่พม่าที่เป็นฐานของกองกำลังต่อต้าน การรุกรานเอาดินแดนคืนในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง การอ้างแผนที่ไทยทำเองเพื่ออ้างเอาดินแดน [การหนุนหลัง] อ้างจากการสนับสนุนกองกำลังต่อต้าน (KNU และ SURA) อาศัยพื้นที่ไทยเป็นฐานต่อสู้กับกองทัพพม่า การให้เงินชาว ม้งชาว และลาวฝ่ายขวาเป็นกันชนเพื่อป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ การช่วยเหลือเขมรแดงทำสงครามในกัมพูชา การใช้ยุทธวิธีหมู่บ้านป้องกันตัวเองแทนพื้นที่กันชนแบบเก่า การยอมให้ฝ่ายต่อต้านกบดานในพื้นที่ไทย การปล่อยให้กลุ่มต่อต้านเคลื่อนไหวกล่าวโจมตีพม่า [การอำพราง] อ้างจากการตั้งศูนย์อพยพสำหรับฝ่ายต่อต้าน การยอมให้ผู้นำกองกำลังต่อต้านพม่าพักอยู่ในเมืองไทย การให้เงินชาวตั้งสำนักงานในกรุงเทพฯ การปล่อยให้กลุ่มอุญมิพื้นที่เคลื่อนไหวในกรุงเทพฯ การใช้หน่วยสายลับพิเศษเข้าติดต่อกับกองกำลังฝ่ายต่อต้าน การปล่อยให้ต่างชาติเข้ามาฝึกอาวุธให้กองกำลังต่อต้านในพื้นที่ชายแดน ดังนั้น **คนไทยจึงมักก้าวร้าว** ด้วยมี [นิสัยคุกคาม] อ้างจากมะกะโทเขยเจ้าสุโขทัยไทยยึดครองมะตะมะ ท้าไทยเคยรุกรานยึดทวายและตะนาวศรีในสมัยอยุธยา ไทยรุกยึดเมืองเชียงตุงเมืองบันโนรัฐฐานในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ไทยช่วยเหลืออเมริกาหนุนเงินชาวรุกเข้ารัฐฐาน ไทยให้อเมริกาตั้งฐานทัพไปตั้งระเบิดในเวียดนาม ไทยเคยเลียนแบบแนวคิดแบบนาซีและฟาสซิสต์ ปัจจุบันไทยรุกพม่าโดยสร้างพื้นที่ทับซ้อนล้ำเข้าเขตพม่า [นิสัยก่อวุ่น] อ้างว่าพระนเรศวรเคยทำให้มอญ

¹⁸ วิรัช นิยมธรรม (2552)

¹⁹ ดูรายละเอียดได้จากงานวิจัยของกรมสารนิเทศ โดย วิรัช นิยมธรรม (2553b) หัวข้อ 3.2 จินตภาพไทยในสายตาสื่อรัฐพม่า

แตกกับพม่า ช่วยชนกลุ่มน้อยให้ได้ที่พักพิงเพื่อรบกับกองทัพพม่า ช่วยเขมรแดงทำสงครามกลางเมือง พอพม่ามีเศรษฐกิจดีขึ้นไทยก็เริ่มสร้างปัญหา พอไทยมีกำลังก็สร้างสถานการณ์ทางชายแดนและสร้างปัญหาเขตแดน [นิตยสงศ์ม] อังการให้เงินชาวเป็นกันชนด้านกัมพูชา การอาศัยชนกลุ่มน้อยเป็นกันชนมาตั้งแต่สมัยสงครามเย็น การตั้งหมู่บ้านป้องกันตนเองตามชายแดน การใช้ศูนย์อพยพของผู้อพยพผู้ก่อการร้าย [นิตยชมเหง] อ้างเรื่องที่แรงงานพม่าถูกเอาเปรียบและถูกทำร้าย

รัฐไทยสร้างอิทธิพล ด้วย [การแปรเปลี่ยนท่าที] อ้างจากการประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า การให้ความสำคัญต่อเศรษฐกิจมากกว่าความมั่นคง การประกาศห้ามตัดไม้ทำประมง การประกาศเป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือทางวิชาการและการลงทุนในระดับภูมิภาค การอ้างท่าทีแทรกแซงเชิงสร้างสรรค์ การสนับสนุนให้พม่าเป็นสมาชิกอาเซียน การปรับเปลี่ยนผู้แสดงบทบาทด้านความสัมพันธ์กับพม่าจากกองทัพมาเป็นกระทรวงการต่างประเทศ [การอ้างความร่วมมือ] อ้างจากการประกาศว่าได้ร่วมก่อตั้งซีโต้และองค์การสหประชาชาติ การยินยอมให้องค์กรนานาชาติด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกดดันทางการเมืองของประเทศพม่า การร่วมฝึกรบกับอเมริกาในพื้นที่ชายแดนใกล้กับประเทศพม่า ดังนั้น **คนไทยจึงมักมุ่งร้าย** ด้วยมี [นิตยให้ร้าย] อ้างจากข้อกล่าวหาว่าผลิตยาบ้า พม่าสนับสนุนการค้ายาเสพติด การอ้างว่ากลุ่มยึดสถานทูตเรียกร้องประชาธิปไตย การฟังความเฉพาะจากฝ่ายเคลื่อนไหวทางการเมือง การที่ไทยทำที่ผู้แพ้ไม่ว่าใครคือศัตรูของตน (ประเด็นในสมัยสงครามโลก) [นิตยชอบพวน] อ้างจากการไม่อยากให้พม่ามีความปรองดองในชาติด้วยการสนับสนุนกองกำลังชนกลุ่มน้อยและขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย [นิตยยั่วยุ] อ้างจากไทยชอบทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่โดยการใช้สื่อและการทูต การยุยงให้เกิดปัญหาความไม่สงบในพม่าหรือทำให้แตกแยก

รัฐไทยแสวงประโยชน์ ด้วย [การเอาเปรียบ] อ้างจากการให้ความสำคัญเฉพาะเรื่องที่ฝ่ายไทยได้ประโยชน์ การกดค่าแรงและข่มขู่แรงงานพม่า การพัฒนาเศรษฐกิจโดยอาศัยแรงงานและทรัพยากรราคาถูก การปล่อยให้มีความไม่สงบเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจไทย การที่ผู้อพยพถูกเอาเปรียบจากการช่วยเหลือของต่างชาติ การหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความไม่สงบทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน [การลักลอบค้า] อ้างจากการปล่อยให้กองกำลังจีนชาวปุกผิ่นและผลิตฝิ่น การที่พ่อค้าและเจ้าหน้าที่ไทยร่วมมือกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยทำการค้านอกระบบ การมีศูนย์อพยพเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไทยในทางเศรษฐกิจ การที่ไทยเป็นทางผ่านของขบวนการลักลอบค้าอาวุธไปให้กองกำลังต่อต้านรัฐพม่า การลักลอบค้าทรัพยากรพม่า การละเมิดสำประทาน การลักลอบจับปลาในเขตน่านน้ำพม่า ดังนั้น **คนไทยจึงมักไม่จริงใจ** ด้วยมี [นิตยเจ้าเล่ห์] อ้างจากนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า การประกาศปิดป่าและห้ามทำการประมง นโยบายต่างประเทศแบบตีสองหน้าหรือเหยียบเรือสองแคม การใช้นโยบายความมั่นคงฝ่ายเดียว การยอมให้กองทัพญี่ปุ่นอาศัยเป็นทางผ่านเพื่อประโยชน์ตน การยอมให้อเมริกาดำรงฐานทัพเพื่อให้ได้สนามบินท่าเรือและเส้นทางยุทธศาสตร์ ในอดีตไม่รักษาสัจจะต่อพม่า [นิตยฉกฉวย] อ้างจากการลักลอบทำการค้าขนานนอกระบบกับชนกลุ่มน้อย การลักลอบค้าอาวุธ การลักลอบค้าแรงงานราคาถูก การลักลอบค้าวัตถุดิบราคาถูก (ไม้ อัญมณี สินแร่ ประมง) การลักลอบค้าวัตถุโบราณ หาประโยชน์กับต่างประเทศจากความช่วยเหลือผู้อพยพหวังใช้พม่าเป็นตลาดระบายสินค้าสำเร็จรูป [นิตยเมินเฉย] อ้างจากการปล่อยให้เงินชาวกัมพูชาและฝิ่น การปล่อยให้สถานทูตพม่าถูกยึด ปล่อยให้มีการประทุ้งหน้าสถานทูตพม่า การปล่อยให้ฝ่ายต่อต้านใช้พื้นที่กล่าวโจมตีพม่า การ

ปล่อยให้กองกำลังติดอาวุธกบดานในไทย การปล่อยให้มีการลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย [นิสัยเอาดีใส่ตัว] อ้างจากกล่าวโทษพม่าเรื่องยาเสพติดให้เป็นแพะรับบาป การประกาศว่าไม่สนับสนุนกองกำลังชนกลุ่มน้อย การแสดงความหวังดีต่อพม่า การอวดว่าเคารพในสิทธิมนุษยชน

รัฐไทยส่งเสริมอคติ ด้วย [การปลุกฝัง] อ้างจากตำราประวัติศาสตร์ของไทยที่เน้นสงครามไทยรบพม่า การสร้างภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ (สุริโยไท บางระจัน) การสร้างตำนานพระสุพรรณกัลยา การทิ้งเมืองเก่าอยุธยาให้คงสภาพเดิม การกำหนดวันประกาศอิสรภาพจากพม่าเป็นวันกองทัพไทย การอาศัยความเกลียดชังพม่าเป็นเครื่องมือทางการเมือง [การบิดเบือน] อ้างจากคำกล่าวของผู้ยึดสถานทูตเป็นกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตย การยกย่องกองกำลังชนกลุ่มน้อยว่าช่วยปราบปรามยาเสพติด (KNU และ SURU) การปกปิดความหละหลวมของเจ้าหน้าที่รัฐไทย การยกย่องชนชาติไทยข่มชนชาติอื่น (หลวงวิจิตรวาทการ) การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเฉพาะต่อตนเอง การลบหลู่พม่าเป็นพวกมิจาติฐิ (โจรผู้ร้าย ปล้นสมบัติพระ) การหลงลืมความดีของกษัตริย์พม่าที่เคยดีต่อไทยในอดีต [การกล่าวโทษ] อ้างจากคำกล่าวหาว่ากองทัพพม่าผลิตยาเสพติด การโทษว่าพม่าผลิตยาบ้าเพื่อพัฒนาเมืองแต่กลับทำลายเยาวชนไทย การประกาศว่าพม่าเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุดในโลก [การส่งเสริมความรุนแรง] อ้างจากการที่ฝ่ายไทยปล่อยให้มีการยึดสถานทูตพม่า การปล่อยให้ฝ่ายต่อต้านประท้วงอยู่หน้าสถานทูตพม่า การสังหารกลุ่มผู้บุกยึดโรงพยาบาลราชบุรี การปลัดดันและข่มเหงแรงงานพม่า การหยามแรงงานพม่าด้วยถ้อยคำรุนแรง ดังนั้น **คนไทยจึงมักอามาตแค้น** ด้วยมี [นิสัยช่วงคิดช่วงแค้น] อ้างจากตำราเรียนเน้นสงครามไทยรบพม่า สื่อบันเทิงภาพยนตร์และ นิยายอิงประวัติศาสตร์ การนำเสนอข่าว ภาพเขียนตามวัด และการสร้างตำนานพระสุพรรณกัลยา [นิสัยผูกใจเจ็บ] อ้างจากผู้นำไทยบางคนมีใจเกลียดพม่าแล้วใช้เป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคี นักการเมืองใช้สำนึกนั้นเพื่อหวังผลทางการเมือง ชักนำเยาวชนไทยได้พบเห็นซากเมืองเก่าอยุธยา ยกย่องวีรกรรมพระนเรศวรและชาวบ้านบางระจัน กำหนดวันกองทัพให้เป็นวันประกาศอิสรภาพ [นิสัยหวาดระแวง] อ้างจากคำกล่าว อาทิ หากไทยอ่อนแอพม่าจะรุกราน หากพม่าแข็งแกร่งจะเป็นภัยต่อไทย พม่าเป็นศัตรูของไทยตลอดกาล พม่าเป็นภัยความมั่นคงไทย พม่าเป็นพวกนิยมการเมืองฝ่ายซ้าย พม่าทำลายพุทธศาสนา พม่าเป็นผู้ร้ายป่าเถื่อน บุเรงนองเป็นพวกล่าอาณานิคม

รัฐไทยพึ่งมหาอำนาจ ด้วย [การยอมตามมหาอำนาจ] อ้างจากการยอมเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่เจ้าอาณานิคมอังกฤษ การยอมให้กองทัพฟาสซิสต์ญี่ปุ่นอาศัยเป็นทางผ่านเพื่อเข้ายึดพื้นที่ในประเทศเพื่อนบ้าน การหันไปพึ่งอเมริกาเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในสถานะผู้แพ้สงคราม การที่ไทยยอมให้อเมริกาใช้เป็นฐานทัพพร้อมไปกับดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบลู่ตามลมเพื่อเอาตัวรอดและป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ การยกย่องจีนและหันไปคบหาจีนเมื่ออเมริกาแพ้สงครามเวียดนาม การยอมให้ IMF เข้ามาปกครองฐานะทางการเงินและอุ้มเศรษฐกิจไทย ดังนั้น **คนไทยจึงมักอ่อนแอ** ด้วยมี [นิสัยพึ่งพิง] อ้างว่าไทยกลัวมหาอำนาจจึงใช้นโยบายแบบลู่ตามลม ผู้นำไทยยกย่องวัฒนธรรมฝรั่งและจีน ยอมเป็นสมุนมหาอำนาจ ยอมเสียเปรียบนักล่าอาณานิคมเพราะผู้นำกลัวเสียอำนาจ [นิสัยจี้แพ้ว] อ้างไทยทำสงครามแพ้พม่าในหลายครั้ง ไทยเคยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า พม่าเรียกไทยว่าโยคะยา เพราะเคยเสียกรุงศรีอยุธยา ย้ายเมืองหลวงจากอยุธยามากรุงเทพฯ-ธนบุรีเพื่อหนีภัยพม่า ไทยตีเชียงใหม่ไม่ได้เพราะพม่าคอยช่วยเหลือ พม่าสร้างอาณาจักรได้ก่อนไทย ไทยไม่อาจเอาชนะลาวในศึกบ้านร่มเกล้า [นิสัยมักง่าย] อ้างไทยไม่

กล้าเผชิญทัพพม่าแต่ถ้าพม่าถอยจึงถอยตามตีหรือรอธรรมชาติช่วย คนไทยชอบความสนุก ชอบความสบาย ไม่พึ่งตัวเอง ไม่ชอบงานตรากตรำ และรักสวยรักงาม

4. ประเด็นสำคัญในการนำเสนอประเทศไทยแบบปกติ

ภาพตัวแทนไทยที่สื่อรัฐพม่าสร้างขึ้นมาในรูปของความเรียงเพื่อชาติดังที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ NLM นั้น เป็นภาพตัวแทนไทยที่หยุดนิ่ง (Static) ซึ่งเกิดจากความพยายามของรัฐพม่าในการสร้าง “ภัยโยคะยา” ให้เป็นภัยใหม่ของชาติ โดยอาศัยการลอกเลียนสหบท (Intertextuality) ว่าด้วยภัยต่างชาติ เพื่อให้ประชาชนเชื่อหรือตระหนักว่ามีภัยภายนอกสืบเนื่องเรื่อยมานับจากภัยอาณานิคมและภัยฟาสซิสต์ในยุคก่อนที่ประเทศพม่าจะได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1948 อย่างไรก็ตาม รัฐพม่าก็มีข้อมูลอีกชุดหนึ่งที่กล่าวถึงไทยอย่างมีพลวัต (Dynamic) ดังพบในเอกสารประเภทสารานุกรมรายปี ไทยในสารานุกรมชุดนี้มีได้มุ่งสร้างภาพตัวแทนให้ไทยเป็นศัตรูดังเช่นในความเรียงเพื่อชาติหรือในตำราเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษ แต่เป็นเพียงการประมวลปรากฏการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในประเด็นที่ฝ่ายพม่าให้ความสนใจ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา เพื่อให้เห็นสถานภาพของการนำเสนอประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ไทยช่วงก่อนวิกฤต (ค.ศ. 1970-1991) ไทยช่วงวิกฤต (ค.ศ. 1992-2002) และไทยช่วงหลังวิกฤต (ค.ศ. 2003-2009)

4.1 ไทยช่วงก่อนวิกฤตกับพม่า (ค.ศ. 1970-1991)

ในช่วงเวลาดังกล่าว ประเทศไทยอยู่ในช่วงระหว่างการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง มีการจลาจลเรียกร้องประชาธิปไตยเป็นผลสำเร็จ แล้วค่อยๆ มีการถ่ายโอนอำนาจจนสามารถได้นายกรัฐมนตรีมาจากพรรคการเมือง รัฐบาลในช่วงนี้นับจากสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม รัฐบาลสัญญา รัฐบาลเสนีย์ รัฐบาลถิรฤทธิ์ และรัฐบาลธานินทร์ แต่สารานุกรมประเทศพม่าเริ่มกล่าวถึงประเทศไทยนับจากสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ รัฐบาลพลเอกเปรม รัฐบาลพลเอกชาติชาย และรัฐบาลอานันท์ ในฝ่ายพม่านั้นตรงกับสมัยรัฐบาลปฏิวัติพลเนวิน รัฐบาลแนวทางสังคมนิยมอูเนวิน รัฐบาลแนวทางสังคมนิยมอูซานยู และรัฐบาลเส่งสวิน รัฐบาลหม่องหม่อง รัฐบาลปฏิวัติชอหม่อง สาระสำคัญในการนำเสนอประเทศไทยในช่วงนี้ มีดังนี้

ประเทศไทยก่อนปี 1970 ในสารานุกรมพม่า (မြန်မာ့ဝေဖန်ကြေး) ฉบับเอกราชที่พิมพ์มาตั้งแต่รัฐบาลอูนูนั้น กล่าวถึงหัวข้อว่าด้วยประเทศไทย ปรากฏอยู่ในสารานุกรมฉบับที่ 11 พิมพ์ในปี ค.ศ. 1970 หมวดอักษร ย เรื่องประเทศโยคะยา (ယိုးဒယားနိုင်ငံ)²⁰ แต่ในเนื้อหามักจะใช้ชื่อประเทศไทย หรือ Thailand ซึ่งเป็นนามใหม่ในปี 1949 สารานุกรมเล่มนี้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ ชนชาติและประชากรไทย วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ เศรษฐกิจท้องถิ่นและสินค้าส่งออกสำคัญ และประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง สมัยสงครามโลก จนถึงสิ้นสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สารานุกรมฉบับนี้ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทย คนไทย และวิถีชีวิตไทยไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

²⁰မြန်မာ့ဝေဖန်ကြေး (1970) หน้า 4-16

ชาวตะวันตกยกย่องประเทศไทยเป็น “เมืองยิ้ม” และ “แดนจิ๋ว” ไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของประเทศใดในยุโรปมาก่อน พร้อมกับกล่าวว่าข้อนี้คือลักษณะพิเศษของประเทศไทย ไทยแปลว่า “อิสระ” และคนไทยเรียกประเทศของตนว่า “เมืองไทย” ประเทศไทยมี 4 ภาค คือ เหนือ กลาง ใต้ และตะวันออก ในแต่ละภาคมีแม่น้ำสำคัญ ภาคเหนือตั้งขนานด้วยแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำโขง มีภูเขาทอดแนวยาวจากเหนือลงใต้ สูงสุดคือดอยอ่างกา ภาคตะวันออกเป็นที่ราบสูงโคราชซึ่งแห้งแล้ง ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม มีเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสำคัญ เรียกว่า แม่น้ำ (อ๋อ) เป็นแหล่งปลูกข้าว มีประชากรหนาแน่น ส่วนภาคใต้เป็นแหล่งทำเหมือง ไทยรับลมมรสุมและอากาศมกัรอนขึ้น ภาคเหนือ กลาง ตะวันออกมีสามฤดูเหมือนพม่า ส่วนภาคใต้มีสองฤดู คือ ร้อนและเย็นช่วงสั้น ประเทศไทยอุดมด้วยทรัพยากร อาทิ ดินบุก ทั้งสะเตน ตะกั่ว ถ่านหิน ทอง อัญมณี ป่าไม้ พื้นที่ตอนกลางของประเทศเหมาะกับการทำเกษตรกรรม มีผลไม้หลากหลาย และสัตว์ป่ารวมถึงนกและปลา มีนานาพันธุ์ สัตว์เลี้ยงใช้งานคือ วัว ความ และช้าง แมวไทยมีชื่อเสียงไปทั่วโลก ประชากรร้อยละ 90 เป็นชนชาติไทย นอกนั้นเป็นจีน แขก มาเลย์ ชนชาติส่วนน้อยได้แก่ พม่า มอญ กะเหรี่ยง ละว้า มูเซอ แม้ว และเย้า

คนไทยมีรูปร่างไม่ต่ำไม่สูง ผิวคล้ำ จมูกแบน ปากเด่น คางกาง ผมดำหยาบตัดสั้น ชอบไว้หนวดเลาๆ นิยมกินหมากเหมือนคนพม่า นิยสนักไทยเทิดทูนอิสรภาพสมชื่อไทย พราดเพียร กรำศึกพลีชีพมาทุกรูปแบบ จิตใจกล้าแกร่งยิ้มสู้ อีกทั้งยิ้มแย้มแจ่มใส ฝรั่งเศสเรียกประเทศไทยเป็นเมืองยิ้ม คนไทยนั้นมีจิตใจงาม คนไทยกินข้าวเจ้า เช่นเดียวกับพม่า กับข้าวของคนชั้นกลางจะมีแกง 4-5 อย่าง แกงเผ็ด 2-3 อย่าง แกงจืด 1 ถ้วยมีประจำทุกสำหรับ หลังอาหารควากินผลไม้ตามฤดู และชอบกะปิปลาหรือน้ำปลาเหมือนคนพม่า แกงไทยต่างจากแกงพม่าที่เผ็ดคนไทยชอบใส่กะทิและน้ำตาล แกงมีครบทุกรส หวาน ขม เผ็ด เค็ม เครื่องปรุงเหมือนพม่าคือพริก หอมกะเทียม ขิง คนไทยผัดคั่วแกง ขนมหวานจะไม่ขาดมะพร้าว ขนพม่าชื่อไทยเช่น ข้าวหลาม ขนมหมื่อแกง ลอกช่อง ต่างต้องปรุงกะทิ ซึ่งพม่าก็เรียกตามคนไทย

คนไทยแต่ก่อนนุ่งผ้าถุงคล้ายโด้แบบแขก ชาววังชายหญิงสวมเสื้อขาวผ้าถุงสีกรมมะท่า แต่คนไทยปัจจุบันแต่งกายสวมเสื้อเชิ้ตกางเกงกระโปงแบบฝรั่ง กล่าวกันว่าวัด ศาลา พุทธรูป เจดีย์ มีมากกว่าจำนวนประชากร พุทธสถานโดดเด่นคือพระปฐมเจดีย์ วัดพระแก้ว และวัดอรุณ คนไทยและต่างชาตินิยมมาเที่ยวเวียนไหว้พระปฐมเจดีย์กันอยู่ไม่ขาด ชายไทยทุกคนต้องบวชพระเมื่อถึงวัย ฝรั่งเศสเรียกเมืองไทยว่าแดนจิ๋ว

คนไทยมีวัฒนธรรมสูง โดยเฉพาะร้องรำคนตรี คนพม่าคุ้นเคยกับรำโยดะยา เพลงโยดะยา รามเกียรติ์ และลายโยดะยา ในนาฏศิลป์พม่าถึงขนาดกล่าวว่ารำเป็นก็ต่อเมื่อผ่านรำโยดะยา หากร้องเพลงโยดะยาไม่ได้ก็ไม่ยกย่องว่าเป็นศิลปิน และจะเป็นช่างวาดช่างแกะที่ดีได้ก็ต่อเมื่อวาดแกะลายโยดะยาได้ชำนาญ ในด้านกีฬา ไทยมีชื่อในดำนมวย ตะกร้อ แข่งโอบว่าว คนไทยสนใจฟุตบอล บาสเกตบอล ... และนิยมแข่งปลากัด

ประเทศไทย 1977²¹ แม้ไทยจะเป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคม แต่การเมืองในประเทศกลับไม่สงบ ในปี 1957 พลเอกสฤษดิ์ยึดอำนาจแล้วขึ้นเป็นนายก แต่ต่อมาเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งตับในปี 1963 จากนั้นพลเอกถนอมจึงเป็นนายกต่อมา พร้อมกับว่าการกระทรวงกลาโหม หลังเลือกตั้งในปี 1969 พล

²¹ MSH (1978) หนา

เอกธนอมเป็นนายกต่อในรัฐบาลผสม ต่อมาในปี 1973 นักศึกษาต่อการจลาจลและล้มรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขึ้นเป็นนายก ต่อมาในปี 1974 ครุประท้วงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา นายก สัญญาขอลาออก แต่สภาขอให้เป็นต่อ มีการเลือกตั้งในปี 1975 มีการจัดตั้งรัฐบาลผสม มรว.เสนีย์ ปราโมชเป็นนายก และเป็นครั้งแรกในรอบ 18 ปีที่ไทยได้นายกจากในสภา แต่สภากลับไม่ไว้วางใจจึงมีอายุแค่เพียง 8 วัน แล้ว มรว.กึกฤทธิ์ ปราโมชได้รับความไว้วางใจให้เป็นนายกในรัฐบาลผสม แต่ก็มีความขัดแย้งในนโยบายเศรษฐกิจ การเมืองไม่สงบ และประสบปัญหาภัยก่อการร้าย อีกทั้งมีปัญหาชายแดนกับลาวและความสัมพันธ์กับกัมพูชาไม่ราบรื่น กองทัพเกรงว่าฝ่ายซ้ายจะได้อำนาจจึงขอให้มีการยุบสภาแล้วเลือกตั้งใหม่ มรว.เสนีย์ได้กลับมาเป็นนายกใหม่ภายใต้รัฐบาลผสม แต่เป็นได้ไม่นานกองทัพก็เข้ายึดอำนาจ ล้มสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญ มีการตรวจสอบสื่ออย่างใกล้ชิด ฝ่ายขวาเสนอนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายก แต่กองทัพก็เข้ายึดอำนาจอีกครั้งในปี 1977 ได้พลเอกเกรียงศักดิ์เป็นนายก และเปิดความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศคอมมิวนิสต์ ได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา และลาว ซึ่งถือเป็นนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลชุดนี้

ประเทศไทย 1978²² ไทยมีประชากรราว 44 ล้านคน มีผู้ลี้ภัยสงครามและเกินครึ่งหนึ่งมาจากเวียดนาม กัมพูชา และลาว ไทยจึงมีปัญหาความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอินโดจีน ฝ่ายไทยจึงประกาศยกเลิกการช่วยเหลือผู้อพยพจากอินโดจีน และร้องขอให้นานาชาติเข้ามาแบ่งเบาปัญหา นายกไทยไปเยือนอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีการตกลงเส้นเขตแดนทางทะเลกับอินโดนีเซีย มีการยกเลิกอัตราแลกเปลี่ยนคงตัวระหว่างเงินบาทกับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ ตกลงทางการค้ากับลาว มีการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนที่พญาและกำหนดให้อาเซียนเป็นเขตสันติภาพ มีมติผ่านร่างรัฐธรรมนูญและกำหนดให้มีการเลือกตั้งในกลางปีหน้า และมีความร่วมมือกับกัมพูชาในการแก้ปัญหาชายแดน แลกเปลี่ยนการค้า และการทูต มีการปรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีต่างประเทศของฝรั่งเศสเข้าพบนายกเพื่อทำความร่วมมือทางเศรษฐกิจ นายกเวียดนามเยือนไทย นโยบายหลักของนายกเกรียงศักดิ์คือการสร้างความปรองดองในชาติ ปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศไทย 1979²³ ในสมัยนายกเกรียงศักดิ์ ไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน มีการส่งผู้อพยพชาวเวียดนามกลับประเทศ ไทยกับลาวตกลงร่วมกันให้แม่น้ำโขงเป็นพรมแดนสันติภาพและมิตรภาพ นายกไทยเดินทางเยือนอเมริกา พม่า ประธานาธิบดีเนวินเยือนตอบแทน เพื่อเจรจาผลประโยชน์และถกสถานการณ์โลก มีการเลือกตั้งในเดือนเมษายน 1979 พลเอกเกรียงศักดิ์ได้เป็นนายกต่อ พร้อมกับว่าการกระทรวงการคลังและกระทรวงเกษตร ประกาศนโยบายพัฒนาความมั่นคง ขยายกองทัพ ตั้งกองกำลังอาสาสมัคร ส่งเสริมอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว แก้ปัญหาผู้อพยพอินโดจีน โดยขอความช่วยเหลือจากสหประชาชาติเพราะเกินกำลังจะรับได้ไหว อีกประกาศผลักดันผู้อพยพที่เข้ามาใหม่ ไทยพบกับปัญหาน้ำมันขาดแคลนและมีราคาแพง เกิดภาวะเงินเฟ้อกระทบถึง

²² MSH (1979) หน้า

²³ MSH (1980) หน้า 174-175

คนชนบท ชาวประมง กรรมกรในเมือง และเจ้าของกิจการอุตสาหกรรม จนสร้างความไม่พอใจแก่ประชาชน จึงขอให้นายกลาออก

ประเทศไทย 1980²⁴ ฝ่ายค้านไม่พอใจรัฐบาลเกรียงศักดิ์ เพราะไม่แต่งตั้งบุคคลจากพรรคการเมืองเข้าร่วมในคณะรัฐบาล และไม่สนใจความเห็นจากสภาล่าง อีกพรรคฝ่ายขวาไม่พอใจกับนโยบายความสัมพันธ์กับจีนและเวียดนาม นอกจากนี้พรรคฝ่ายค้านและกองทัพไม่พอใจนโยบายต่อผู้อพยพอินโดจีน มีการประท้วงของกรรมกรและปิดโรงงาน นายกรัฐมนตรีต้องยกเลิกการเดินทางเยือนเยอรมันตะวันตก น้ำมันขึ้นราคา เจ้าของเรือประมงประท้วงถึงที่ทำการรัฐบาล ส่งผลให้มีการปรับรัฐมนตรี แต่งตั้งพลเอกเปรมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ฝ่ายค้านขอเปิดสภาวิจารณ์นโยบายการเมืองและเศรษฐกิจ พอเรียกประชุมสภาสูงก็ล่ม สมาชิกที่ไม่เข้าร่วมเป็นนายทหารฝ่ายพลเอกเปรม นายกรัฐมนตรีจึงเข้าเฝ้าในหลวงเพื่อให้พลเอกเปรมเป็นนายกแทน แล้วเปิดสภาเพื่อประกาศลาออกจากตำแหน่ง พลเอกเปรมเป็นนายกต่อมา พร้อมกับร้องตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศเยือนพม่าอย่างเป็นทางการเพื่อกระชับความสัมพันธ์ รัฐบาลประกาศว่าพื้นที่ของคอมมิวนิสต์ได้ลดลงใน 6 เดือนแรก มีการประชุมอาเซียนที่พญา และร่วมมือกันในการค้นหาแหล่งพลังงานแห่งใหม่ ไทยณรงค์ประหยัดพลังงาน โดยดับไฟฟ้าในเมืองเวลากลางคืนยกเว้นเฉพาะไฟทาง ปิดปั๊มน้ำมันวันอาทิตย์ และกำหนดเวลาขาย

ประเทศไทย 1981²⁵ รัฐบาลเปรมมีนายบุญชู โรจน.. เป็นรองนายกรัฐมนตรีไทย ให้ความสนใจปรับปรุงทางเศรษฐกิจ แต่ก็ยังมีปัญหาเงินเฟ้อ น้ำตาลขาดตลาด สินค้าบริโภคขึ้นราคา จึงมีการปรับคณะรัฐมนตรีบางตำแหน่ง มีการประชุมคณะกรรมการลุ่มน้ำโขง ซึ่งมีไทย ลาว และเวียดนาม เพื่อความร่วมมือในการพัฒนา นายกรัฐมนตรีเยือนไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศพม่าเยือนไทยตามคำเชิญ นายกรัฐมนตรีเยือนไทย ฝ่ายไทยยังปะทะกับฝ่ายลาว ไทยจึงปิดพรมแดนชั่วคราว ผู้นำรัสเซีย เกาหลี มาเลเซียเดินทางมาเยือนไทย รัฐมนตรีสาขารัฐกิจสังคมลาออก มีข่าวลือเรื่องปฏิวัติ นายกรัฐมนตรีสั่งรัฐบาลผสมชุดที่สอง มีความพยายามปฏิวัติในขณะที่นายกรัฐมนตรีอยู่โคราช แต่ไม่สำเร็จ นายกรัฐมนตรีจึงปรับปรุงกองทัพ ปลดนายทหารที่ร่วมปฏิวัติและโยกย้ายตำแหน่ง ปรับคณะรัฐมนตรีชุดที่สาม มีการประกาศเศรษฐกิจนอกชายฝั่งทะเลออกไป 200 ไมล์ทะเล เพื่อค้นหาแหล่งพลังงานและปกป้องทรัพยากร และมีการเปิดท่อส่งก๊าซแห่งแรกของไทย

ประเทศไทย 1982²⁶ มีการฉลองกรุงเทพฯ และราชวงศ์จักรีครบรอบ 200 ปี มีการอภัยโทษและลดโทษผู้ต้องขัง ส่วนหนึ่งเป็นชาวต่างชาติผู้ต้องคดียาเสพติดและผู้ลักลอบเข้าเมือง ปรากฏคอมมิวนิสต์ทางภาคใต้และภาคเหนือ มีการยึดค่าย กระเนว่ายังมีคอมมิวนิสต์เหลืออยู่ราว 7 พันคน อีกมีการวางอาวุธและยุบกองกำลังอยู่เรื่อยๆ อเมริกาช่วยเหลือเงินกู้ในการพัฒนากองทัพและเศรษฐกิจ ธนาคารโลกให้ไทยกู้เงินเพื่อพัฒนาผลผลิตข้าว ตัดถนนส่งเสริมการทำสวนยางพารา และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ลงนามข้อตกลงด้านภาษีและการค้า ไทยกับลาวมีการยัง

²⁴ MSH (1981) หน้า

²⁵ MSH (1982) หน้า

²⁶ MSH (1983) หน้า

ปะทะกันเป็นระยะ จึงมีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับรัฐมนตรี ฝ่ายไทยตกลงซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนน้ำจึมในลาวมีสัญญาสิบปี และมีการปรับคณะรัฐมนตรี

ประเทศไทย 1983²⁷ บทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญฉบับ 1978 หมดวาระลงในปี 1983 แต่มีความเห็นต่างว่าจะขยายเวลาหรือไม่ พลเอกอาทิตย์เสนอให้ปรับแก้บทเฉพาะการด้วยการการลงมติ แต่ข้อเสนอออกไป จึงลาออกจากสมาชิกวุฒิสภา มีการประชุมสภาวิสามัญร่วมสองสภาเพื่อพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญ มีความเห็นต่างทั้งในและนอกสภา มีการเลือกตั้ง ไม่มีพรรคใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาด และเสนอให้พลเอกเปรมเป็นนายก พร้อมกับรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในปี 1977 มีคอมมิวนิสต์ในไทยราว 14,000 คน และบางส่วนทางภาคเหนือใกล้ชายแดนลาววางอาวุธ ส่วนในเขตภาคใต้ก็เหลือจำนวนไม่มาก ฝ่ายไทยมีความร่วมมือกับมาเลเซียในการแก้ปัญหาดังกล่าว ในประเทศไทยพื้นที่การเกษตรราวร้อยละ 76 ใช้ทำนาปลูกข้าว ราคาข้าวตกต่ำ แต่ราคายางพาราและมันสำปะหลังกลับได้ราคาดี แล้วกล่าวถึงภาวะเงินเฟ้อ ค่าเงินบาท ภาวะคนว่างงาน และรายได้ต่อหัวของคนไทย

ประเทศไทย 1984²⁸ ไม่ตั้งหัวข้อประเทศไทย แต่กล่าวรวมอยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียน ในปี 1983 สันวาระการใช้บทเฉพาะกาลตามรัฐธรรมนูญ 1978 จึงถึงเวลาลดอำนาจวุฒิสภาและเลิกการแต่งตั้งคนนอกหรือทหารมาเป็นรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่เป็นนายทหาร เกิดความเห็นต่างเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มีการต่ออายุราชการพลเอกอาทิตย์

ประเทศไทย 1985²⁹ ในขณะที่นายกเปรมและพลเอกอาทิตย์แม่ทัพไทยเดินทางไปต่างประเทศ ได้เกิดการปฏิวัติยึดอำนาจ มีการยิงปืนใหญ่ นักข่าวต่างชาติเสียชีวิตรวมอยู่ด้วย แต่รัฐบาลก็สามารถคุมสถานการณ์ไว้ได้ ในเวลานั้น ในหลวงเสด็จภาคใต้ ผู้ร่วมยึดอำนาจมีพลเอกเกรียงศักดิ์รวมอยู่ด้วย และยังเป็นหัวหน้าพรรคการเมือง จึงถูกตั้งข้อหาเป็นกบฏ การยึดอำนาจมีมาอย่างต่อเนื่องนับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ปีนี้การส่งออกเพิ่มขึ้นกว่าปี 1983 การบินไทยซื้อเครื่องบินแอร์บัส 2 ลำ

ประเทศไทย 1986³⁰ มรว.คึกฤทธิ์ลาออกจากหัวหน้าพรรคกิจสังคมในปลายปี 1985 พรรคนี้แยกมาจากพรรคประชาธิปัตย์เมื่อ 1975 และเป็นนายกในช่วง 1975-1976 จากนั้นพลอากาศเอกสิทธิ์เป็นหัวหน้าพรรคต่อมา ไทยมีปัญหาการส่งออกข้าว ทำให้ต้องปรับคณะรัฐมนตรี พลอากาศเอกสิทธิ์เป็นทั้งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ต่อมารัฐบาลเปรมแพ้โหวตร่างกฎหมายภาษียานยนต์ จึงต้องยุบสภาล่าง พลเอกเปรมไม่เข้าร่วมในการเลือกตั้ง แต่ได้รับตำแหน่งนายกเป็นสมัยที่สามในรัฐบาลผสม สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่เป็นนายทหาร ส่วนพลอากาศเอกสิทธิ์รับตำแหน่งเฉพาะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ไทยได้รับผลกระทบในการส่งออกข้าวจากกฎหมายของอเมริกาที่ช่วยเหลือผู้ส่งออกข้าวของตน กำหนดราคาดึงดูดต่างชาติ ราคาข้าวในตลาดโลกจึงลดต่ำ และทำให้ลูกค้าไทยเชื่อว่าราคาข้าวจะลดลงและไม่ซื้อข้าวไทย และข้าวอเมริกันก็ดีกว่าข้าวไทย ทำให้ไทยได้รับ

²⁷ MSH (1984) หน้า

²⁸ MSH (1985) หน้า

²⁹ MSH (1986) หน้า

³⁰ MSH (1987) หน้า

เงินตราต่างประเทศลดลง ปัญหาบ้านร่มเกล้าระหว่างไทยกับลาวยังไม่คลี่คลาย กองกำลังฝ่ายไทยเข้าไปในพื้นที่ตั้งแต่ปี 1984 แล้วถอนกำลังในปี 1985 อย่างไรก็ตามทั้งสองฝ่ายยังวางกองกำลังอยู่บริเวณนั้นและปะทะกันอยู่บ่อย แม้เคยมีการประชุมแต่ก็ไม่ได้ข้อยุติ ช่วงต้นปี ลาวส่งกองกำลังข้ามแม่น้ำโขงแล้วยิงปืนถล่มหมู่บ้านในฝั่งไทย แต่ฝ่ายลาวกลับปฏิเสธ และฝ่ายลาวยังเข้าโจมตีอีกหมู่บ้านหนึ่ง ในเวลานั้น ในศูนย์อพยพฝั่งไทยมีผู้อพยพลาวหลายหมื่นคน

ประเทศไทย 1987 ³¹ ไม่ตั้งหัวข้อประเทศไทย มีเฉพาะเรื่องการแข่งขันกรีฑาเชื่อมความสัมพันธ์ไทย-พม่า เพื่อฉลองพระชนมายุ 60 พรรษาของในหลวง มีประเทศที่ส่งนักกรีฑามาร่วม 11 ประเทศ

ประเทศไทย 1988 ³² ไม่ตั้งหัวข้อประเทศไทย แต่รวมเรื่องไว้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ในด้านการเมือง รัฐมนตรีในสังกัดประชาธิปไตยลาออกจากตำแหน่ง มีการเลือกตั้งใหม่ พลตรีจำลองตั้งพรรคพลังธรรม พลเอกอาทิตย์ก็ตั้งพรรค พรรคพลังธรรมหาเสียงด้วยการชูนโยบายต่อต้านการฉ้อฉลและการซื้อเสียง หลังการเลือกตั้ง พรรคร่วมเสนอพลเอกเปรมเป็นนายกต่อหลังจากที่เป็นต่อเนื่องมาถึง 5 รัฐบาลตั้งปี 1980 แต่พลเอกเปรมปฏิเสธรับตำแหน่ง นายกในรัฐบาลผสมชุดใหม่ นายกคนต่อมาจึงเป็น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าวว่าไทยมีปัญหาความสัมพันธ์กับอเมริกาในเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญา จึงต้องออกกฎหมายควบคุมการละเมิดผลิตภัณฑ์ด้านศิลปะ วรรณกรรม เพลง วิดีโอ และซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ ซึ่งมีการลักลอบนำมาวางขายอย่างเปิดเผย นอกจากนี้ ไทยกับลาวเกิดกรณีพิพาทชายแดนติดจังหวัดพิษณุโลก มีการปะทะกัน ต่างฝ่ายสูญเสียชีวิตทหารไปนับร้อย ฝ่ายไทยมอบคืนเครื่องบินและเฮลิคอปเตอร์ 8 ลำที่เคยชนส่งผู้ลี้ภัยจากลาวข้ามมาไทยเมื่อช่วงปี 1975-1984 และมีการเจรจายุติการสู้รบในเวลาต่อมา พร้อมกับแลกเปลี่ยนเชลยทั้งสองฝ่าย แล้วตกลงกันเรื่องเขตแดน นับเป็นการสู้รบแย่งพื้นที่บนคอยที่ร้ายแรงที่สุดในรอบ 40 ปี เหตุจากการมีปัญหาเส้นเขตแดนนั้นเป็นผลมาจากสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศสปี 1907 และเริ่มเจรจากันมาตั้งแต่ปี 1964 หลังจากที่ลาวเปลี่ยนมาใช้กลไกตลาดในปี 1988 และปัญหายุติลง ฝ่ายไทยจึงได้เริ่มเข้าไปร่วมลงทุนเป็นครั้งแรก มีการส่งเสริมการค้าระหว่างไทยกับเวียดนามและกัมพูชา นายชาติชายได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า ในช่วงปลายปีนายชาติชายเยือนลาว ถือเป็นครั้งแรกที่นายกไทยไปเยือนลาวนับแต่ปี 1979 ในด้านความสัมพันธ์ไทย-จีน ฝ่ายไทยซื้อรถถังและรถหุ้มเกราะจากประเทศจีน

ประเทศไทย 1989 ³³ ไม่ตั้งหัวข้อประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านอื่นที่ติดพรมแดน ยกเว้นอินเดียเท่านั้น แต่กล่าวถึงกีฬาเอเชียนเกมส์

ประเทศไทย 1990 ³⁴ (กำลังจัดซื้อเอกสารชุดนี้)

ประเทศไทย 1991 ³⁵ กองทัพไม่พอใจรัฐบาลชาติชาย ซึ่งมาจากการเลือกตั้งในปี 1988 จนกังวลว่าจะมีการรัฐประหาร จึงมีการปรับคณะรัฐมนตรี ที่สุดนายชาติชายจึงลาออกจากตำแหน่ง แล้วตั้งรัฐบาลผสมขึ้นใหม่หวังให้

³¹ MSH (1988) หน้า

³² MSH (1989) หน้า

³³ MSH (1990) หน้า

³⁴ MSH (1991) หน้า

³⁵ MSH (1992) หน้า 224-228

เป็นที่พอใจของกองทัพ แต่ก็ไม่อาจเลี่ยงการรัฐประหาร แล้วกองทัพก็เข้ายึดอำนาจโดยคณะ รสช. โดยอ้างเหตุผลคดี และคิดล้มล้างกองทัพ แต่เหตุผลแท้จริงเป็นเพราะนายกษัตริย์ขัดใจกับนายทหารในกองทัพ ในประเด็นที่ ฝ่ายรัฐบาลกล่าววิจารณ์พลเอกชวลิต แล้วลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม ส่วนกองทัพก็อยู่ฝ่ายแม่ทัพของตน อีกยังจะตั้งพลเอกอาทิตย์ขึ้นเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ส่วนนายกษัตริย์ก็ตั้งตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดังกล่าว รสช.ได้ประกาศกฎอัยการศึกและยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ 1978 MSH ยังชี้ให้เห็น การรัฐประหารที่เกิดขึ้นมาตลอดนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1932 เป็นต้นมา และการ รัฐประหารครั้งนี้จึงเป็นครั้งที่ 19 และสำเร็จเป็นครั้งที่ 10 ในประวัติศาสตร์การเมืองประชาธิปไตยแบบรัฐสภาโดยมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข MSH ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์ กองทัพไทย และพรรค การเมืองไทย และว่ากองทัพอาศัยโอกาสที่ประชาชนไม่พอใจรัฐบาลแล้วอ้างยึดอำนาจ แต่เหตุผลจริง ๆ คือเศรษฐกิจ ประเทศเริ่มดีขึ้น แต่โอกาสกลับไปตกอยู่กับกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจและนักอุตสาหกรรม กองทัพจึงถูกลดเกียรติและลด บทบาททางการเมืองอันเคยเป็นช่องทางให้บุคลากรในกองทัพได้รับสิทธิพิเศษและครอบครองผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจจนร่ำรวย นั่นแปลว่ากองทัพไทยมีบทบาทเกี่ยวข้องทางการเมืองและเศรษฐกิจโดยตลอด และว่าทุกครั้งที่มิ รัฐประหารในไทย อารมณ์ของคนส่วนใหญ่ก็หวังพึ่งองค์พระมหากษัตริย์ให้ทรงพระราชทานหนทางสู่สภาวะปกติ โดยไว เพราะในอดีตนั้นพบว่าในหลวงจะคอยปรามการรัฐประหาร อีกว่าพระองค์ทรงต่อต้านการเปลี่ยนแปลงด้วย กำลัง และเชื่อกันว่าผู้ยึดอำนาจจะครองอำนาจอยู่ได้นานเพียงใดนั้นจะขึ้นอยู่กับพระองค์เท่านั้นครานี้พระองค์ดู เหมือนจะเข้าข้างฝ่ายนายทหาร³⁶ แต่ก็ทรงเตือนมิให้กองทัพโกหกประชาชนและให้เร่งรื้อฟื้นประชาธิปไตย และ กองทัพก็ให้สัญญา มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคณะรัฐบาลชาตินาย แล้วประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้มีการเลือกตั้งภายใน 6 เดือน พร้อมทั้งตั้งรัฐบาลชั่วคราวนำโดยนายอานันท์ ปันยา รชุน เศรษฐกิจกลไกตลาดของไทยเติบโตมาตั้งแต่ 1987 แต่เหตุจากสงครามอ่าวเปอร์เซียได้ส่งผลกระทบต่อการ ท่องเที่ยวไทย ในสมัยนี้เริ่มให้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง มีเสียงวิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ว่าเปิดโอกาส กลับไปสู่ระบอบเผด็จการได้อีก จึงมีการแก้ไขใหม่แล้วประกาศวันเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ก็ให้โอกาส รสช. แต่งตั้ง สมาชิกวุฒิสภา และให้วุฒิสภาสามารถเสนอมติไม่ให้วางใจรัฐบาลได้

4.2 ไทยในช่วงวิกฤตกับพม่า (ค.ศ. 1992-2002)

ในช่วงเวลาดังกล่าว ประเทศไทยอยู่ในช่วงระหว่างการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง ตามด้วยปัญหา วิกฤตการณ์ทางการเงิน และมีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 รัฐบาลในช่วงนี้นับจากสมัยรัฐบาลพลเอกสุจินดา รัฐบาล อานันท์ รัฐบาลชวน-1 รัฐบาลบรรหาร รัฐบาลพลเอกชวลิต รัฐบาลชวน-2 และรัฐบาลทักษิณ ในฝ่ายพม่านั้นตรงกับ สมัยรัฐบาลปฏิวัตินายพลตันฉ่วย-1 (SLORC) และรัฐบาลปฏิวัตินายพลตันฉ่วย-2 (SPDC) สำคัญในการนำเสนอ ประเทศไทยในช่วงนี้ มีดังนี้

³⁶ อย่างไรก็ตาม MSH ฉบับ 1994 ซึ่งตรงสมัยนยกชวอน กล่าวว่าปกติพระมหากษัตริย์จะเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม จะไม่ ทรงข้องเกี่ยวกับการเมือง เว้นในช่วงพฤษภาทมิฬ ที่ปรากฏว่าทรงเข้ามาดูแลทางการเมือง

ประเทศไทย 1992³⁷ มีเสียงวิจารณ์ว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มอบอำนาจให้แก่วุฒิสภามากเกินไป และยังสามารถเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีที่มีได้มาจากการเลือกตั้งได้อีก แต่เมื่อได้แก้ไขรัฐธรรมนูญจึงมีการเลือกตั้ง มีการประกาศพันธมิตรระหว่างพรรคการเมือง พลตรีจำลองลาออกจากตำแหน่งผู้ว่ามาลงสมัครในนามหัวหน้าพรรคพลังธรรม ส่วนพลเอกชาติชายก็ประกาศไม่เล่นการเมือง ฝ่ายรสช.เห็นว่านายคนใหม่ควรเป็นนายทหาร พลเอกชวลิตประกาศลงเลือกตั้งในนามหัวหน้าพรรคความหวังใหม่และเห็นว่านายควรมาจากการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งพรรคที่กองทัพหนุนได้คะแนนนำ แม้การเลือกตั้งผ่านไปด้วยดี แต่ก็พบว่ามีการซื้อเสียงและทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง นายอานันท์ปฏิเสธรับตำแหน่ง พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายก มีข่าวว่าจะเกิดความวุ่นวาย จึงเสนอนายณรงค์ วงศ์วรรณ แต่ถูกวิจารณ์จากอเมริกาว่าพัวพันการค้ายาเสพติด ที่สุดพลเอกสุจินดาจึงเป็นนายก ขณะที่กลุ่มนักศึกษาร่วมลงชื่อคัดค้าน จึงสิ้นรัฐบาลชุดนายอานันท์ซึ่งดูสะอาดที่สุด แต่ก็มีการประท้วงมาต่อเนื่อง ผู้นำการประท้วงที่โดดเด่นคือพลเอกชวลิตและพลตรีจำลองซึ่งอดอาหารประท้วงรัฐบาลเผด็จการ จนเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 (ค.ศ. 1992) ซึ่งเริ่มด้วยการประท้วงแบบสันติวิธีด้วยการอดข้าว มีคนล้มตายเป็นร้อย ถูกจับกว่าพันคน โดยนายกรัฐมนตรีกล่าวโทษเป็นการแทรกแซงของคอมมิวนิสต์ แต่ปัญหาก็ยุติลงได้ด้วยการเข้ามาใกล้ชิดของพระเจ้าอยู่หัวอันเป็นที่รักของปวงชนชาวไทย พร้อมกับเล่าถึงการถ่ายทอดสดในการเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวและพระราชดำรัสเพื่อยุติความขัดแย้ง นายสุจินดาลาออก ยังมีการเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายขวาและฝ่ายประชาธิปไตย ในหลวงจึงแต่งตั้งนายอานันท์เป็นนายก เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายมาจากการเลือกตั้ง และเตรียมการเลือกตั้ง มีการให้นายทหารถอนตัวจากตำแหน่งเอื้อผลประโยชน์ในบริษัทเอกชน และให้กองทัพยอมรับผลจากการเลือกตั้ง พรรคที่ฝ่ายประชาธิปไตยหนุนอยู่ได้โอกาสจัดตั้งรัฐบาล นายชวน หลีกภัยเป็นนายก

ประเทศไทย 1993³⁸ กล่าวถึงสมัยนายกชวน 1 โดยให้ความสนใจในต่อคำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรี การให้สัมภาษณ์ของเจ้าฟ้าชายที่มีพระดำรัสถึงการแอบอ้างพระนามเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ การหนุนหลังเขมรแดงของฝ่ายไทย การแก้ปัญหากองทัพเขมรแดงโดยสหประชาชาติ การสูญเสียผลประโยชน์ทางการค้าชายแดนไทย-เขมร โดยเฉพาะอัญมณีและการทำไม้ของพ่อค้าไทยในพื้นที่คุ้มครองของกลุ่มเขมรแดง การฝักร่วมรบไทย-อเมริกา เพื่อพัฒนาศักยภาพของกองทัพไทย การเจรจาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ อาทิ บราซิล ฟิลิปปินส์ อินเดีย อเมริกา และอังกฤษ รวมถึงกับมาเลเซียและอินโดนีเซียในความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ในตอนที่นายกชวนไปอเมริกานั้น กล่าวว่าฝ่ายไทยถูกสื่อวิจารณ์เรื่องการหนุนกองกำลังเขมรแดง นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงแผนการสร้างเมืองหลวงใหม่ใกล้ทะเลเชิงเขาเพราะปัญหาความแออัดและรถติดในกรุงเทพฯ โดยมีแผนระยะ 16 ปี เพื่อสร้างที่ทำการรัฐบาล บ้านพักข้าราชการ สถานศึกษา และศูนย์การค้า ส่วนประเด็นปัญหาของไทย ได้แก่ ปัญหาจราจรในกรุงเทพฯ กล่าวถึงพระกระส่ำระสายถึงความหวังไขและการบริหารจัดการทรัพยากรส่วนพระองค์เพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว และกล่าวถึงปัญหาการระบาดของโรคเอดส์ในไทยอันเนื่องมาจากการลักลอบเมดิทาส เพศ ธุรกิจโสเภณี และปัญหาโสเภณีเด็ก พร้อมกับกล่าวว่าการค้าประเวณีในประเทศไทยนั้น แม้ถือว่าผิดกฎหมาย แต่กลับพบดาษดื่น เพราะมีความย่อยหย่อนในการใช้กฎหมาย นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงปัญหาภูมิคุ้มกันแบ่งแยกดินแดนในสามจังหวัดภาคใต้ พร้อม

³⁷ MSH (1993) หน้า

³⁸ MSH (1994) หน้า 204-209

กันยกประเด็นความเห็นฝ่ายมาเลเซียว่าเป็นเรื่องภายในของไทย ส่วนประเด็นการเมืองกล่าวถึงความพยายามของพรรคฝ่ายค้านในการทำทลายอำนาจด้วยการดึงพรรคร่วมรัฐบาลออกมา แต่ไม่ประสบความสำเร็จ

ประเทศไทย 1994³⁹ กล่าวถึงการแก้ปัญหาจราจรในกรุงเทพฯ ซึ่งปริมาณรถยนต์เพิ่มขึ้นถึงวันละ 450 คัน และมอเตอร์ไซด์ 400 คัน นั่นคือโครงการสร้างทางรถไฟใต้ดิน ซึ่งเริ่มศึกษาเส้นทางในปี 1994 และคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 1998 โดยจะสามารถรองรับผู้โดยสารได้ชั่วโมงละหนึ่งแสนคน กล่าวถึงสาเหตุจากการไม่เคารพกฎจราจร และปริมาณรถยนต์มากเกินไป อีกว่าในหลวงทรงย้ำถึงปัญหาอีกครั้งพร้อมกับทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อบรรเทาปัญหา อีกทั้งกล่าวถึงการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว และการศึกษารองจากกรุงเทพฯ เพื่อเตรียมงานกีฬาเอเชียนเกมส์ และโครงการตัดถนนรอบเมืองเพื่อเลี่ยงปัญหาการจราจรในอนาคต ส่วนในทางการเมืองกล่าวถึงความพยายามของฝ่ายค้านที่จะล้มรัฐบาลในประเด็นการใช้อำนาจ โดยมีชอบ มีการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยเฉพาะกำหนดลดอายุผู้เลือกตั้งจาก 20 มาเป็น 18 ปี กล่าวถึงความพยายามที่จะเสนอให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศเพื่อกระจายอำนาจ เพราะรัฐไทยปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5(เพิ่มปัญหาของรัฐบาลหลายพรรค) ในด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ มองว่าไทยต้องการแสดงบทบาทนำทางเศรษฐกิจเป็นเสี้ยวที่ห้าด้วยการเยือนประเทศเวียดนามเพื่อปิดพื้นที่การลงทุนในเวียดนามแข่งกับสิงคโปร์ โดยมีการลงทุนความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม และชี้ว่านักลงทุนฝ่ายไทยสนใจเข้าไปจับปลาในน่านน้ำของเวียดนามเท่านั้น แต่กลับไม่ค่อยสนใจที่จะสร้างโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำในเวียดนาม ในประเด็นทางสังคม ชี้ให้เห็นปัญหาโสเภณีเด็ก โดยกล่าวว่าการค้าประเวณีแม้ผิดกฎหมาย แต่กลับมีกระจายไปทั่วประเทศ แม้ข้อมูลทางการว่ามีแค่ 8 หมื่นคน แต่มีการคาดว่ามีถึง 2.8 ล้านคน และว่าโสเภณีไทย 5 คน จะมี 1 คนที่อายุน้อยกว่า 18 ปี นอกจากนี้ยังมีการค้าประเวณีโดยอาชญากรอีก อันยังหน้า ฝ่ายไทยจึงได้ออกกฎหมายเพิ่มโทษการค้าประเวณีให้ครอบคลุมมากขึ้น นอกจากนี้ ไทยยังรับเป็นเจ้าภาพในการประชุมความร่วมมือในการถ่ายทอดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นประเทศแรก ด้วยเห็นว่าเจริญกว่าประเทศรอบบ้าน อันได้แก่ เวียดนาม พม่า กัมพูชา และลาว

ประเทศไทย 1995⁴⁰ นายชวนนับเป็นนายกไทยที่มาจากการเลือกตั้งและอยู่ในวาระได้นานที่สุด แม้จะมีกระแสการปฏิวัติก็ตาม ในสมัยนายชวนนั้นมีการกู้เงินจากญี่ปุ่น และเพิ่มการลงทุนจากแคนาดา และมีการแต่งตั้งนักธุรกิจด้านโทรคมนาคมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ (ทักษิณ ชินวัตร) ภายใต้เสียงคัดค้านว่าได้รับสัมปทานจากภาครัฐมากมาย ทักษิณจึงโอนกิจการให้แก่ภรรยา และได้รับความนิยมนักธุรกิจและอยากให้เป็นนายก กล่าวถึงการซื้อเสียงซื้อตัวผู้แทน และว่าเป็นสิ่งเลวร้ายที่สุดในระบอบประชาธิปไตยของไทย อีกทั้งมีการจับกุมนักการเมืองพวกรุน นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นอิทธิพลของอเมริกาต่อการตั้งรัฐบาล เช่น รัฐบาลผสมชุดนายกบรรหารมีความเห็นแตกในการแต่งตั้งรัฐมนตรีที่รัฐบาลอเมริกาตั้งข้อหาไว้ว่าเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด และนักลงทุนจากยุโรปยังเคยขอร้องให้ไทยลดสิทธิพิเศษแก่บริษัทเอกชนอเมริกากลางบ้าง อีกทั้งกล่าวถึงปัญหาโรคเอดส์ที่คาดว่า

³⁹ MSH (1995) หน้า 227-231

⁴⁰ MSH (1996) หน้า

จะร้ายแรงจนส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจไทย ไทยมีรายได้มากขึ้นจากธุรกิจการท่องเที่ยว และแม้ไทยจะสามารถส่งออกสินค้าสำเร็จรูปได้มาก แต่ประชากรเกือบร้อยละ 60 ยังยึดอาชีพเกษตรกรรม ในวันเกิดในหลวง มีการบริจาคโลหิตถวายเป็นกุศลถวายแด่ในหลวง แม้แต่ย่านพัฒน์พงษ์ยังหยุดบริการ พระองค์ได้รับความเคารพจากประชาชนยิ่งขึ้น เพราะทรงเสด็จช่วยเหลือชาวบ้านภายใต้โครงการนั้บพัน

ประเทศไทย 1996⁴¹ ในสมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณเป็นรองนายกรัฐมนตรีในฐานะพรรคหมายเลขสามร่วมรัฐบาลและเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวปรับคณะรัฐมนตรีเพราะเห็นไม่มีความสามารถทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนพรรคหมายเลขสองมีพลเอกชวลิตเป็นรองนายกรัฐมนตรีทักษิณ มีการปรับรัฐมนตรีบางส่วน นายชวนเป็นผู้นำฝ่ายค้าน ชักฟอกรัฐบาลในประเด็นการรับสินบน การใช้อำนาจโดยมิชอบ การบริหารเศรษฐกิจผิดพลาด ขาดประสิทธิภาพ มีความลำเอียง พรรคพลังธรรมถอนตัวจากการร่วมรัฐบาล นายกบริหารถูกกล่าวหาในเรื่องคัดลอกผลงานวิทยานิพนธ์ปริญญาโท นายกบริหารออกจากตำแหน่ง หลังเลือกตั้ง พรรคความหวังใหม่เป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคชาติไทย เข้าสมัยนายกชวลิต มีการทำพิธีสาบานตนรับตำแหน่งที่บ้านซึ่งประธานาธิบดีอเมริกาเคยเยือน สมัยนี้หุ้นตกลงมากเพราะต่างชาติมีความกังวล ส่วนพรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายค้าน แต่ก็เป็นพรรคการเมืองที่نگลงทุนต่างชาติพอใจมากที่สุด ในปี 1996 ธุรกิจนอกระบบมีมูลค่าถึงร้อยละ 60 ของมูลค่าผลผลิตภายในประเทศ และเป็นเงินหมุนเวียนสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย ตัวอย่างธุรกิจนอกระบบได้แก่ ธุรกิจการพนัน ธุรกิจค้าประเวณี และการค้ายาเสพติด แม้ประเทศไทยจะมีเศรษฐกิจดีที่สุดในภูมิภาค แต่ระบบการศึกษาที่ย่ำแย่ทำให้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขาดหลักประกัน ดังนั้นประเทศไทยจึงอาจตามไม่ทันประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างสิงคโปร์และมาเลเซีย

ประเทศไทย 1997⁴² นายกชวลิตว่าจะดำรงตำแหน่งนายกไม่เกิน 2 ปี ตอนหาเสียงก็ประกาศว่าจะเข้ามาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้แล้วใน 8 เดือน การเงินและหุ้นไทยดิ่งลง เงินบาทก็อ่อนค่า และมีปัญหาในการตั้งงบประมาณสำหรับปีถัดมาเหตุเพราะเศรษฐกิจถดถอย ทำให้เก็บภาษีได้น้อยติดต่อกันหลายปี ส่งผลให้ต้องตัดงบประมาณ มีการเสนอให้พัฒนาเกาะภูเก็ตเป็นเมืองท่าเช่นเดียวกับฮ่องกงและสิงคโปร์ โดยกำหนดแผนพัฒนารองรับหลายโครงการ และไทยเปรียบภูเก็ตเป็นไข่มุกภาคใต้ มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วร่างก็ผ่านสภา ไทยหาเงินทุนสำรองได้แต่ต้องยอมปฏิบัติตามคำเรียกร้องของ IMF ในด้านวินัยการเงินเพื่อแก้ปัญหาอันเนื่องจากเศรษฐกิจย่ำแย่อย่างต่อเนื่อง นายกชวลิตประกาศลาออกจากตำแหน่ง แล้วนายชวนได้รับความไว้วางใจในการแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน และสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนต่างชาติ นายชวนพยายามเรียกคืนความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจให้กลับคืน แม้เงินบาทไทยจะยังอ่อนไหวอยู่มากก็ตาม ประชาชนและกองทัพต่างเชื่อมั่นว่ารัฐบาลนายชวนจะนำพาประเทศไปได้ และในหลวงทรงกำชับให้รัฐบาลให้ความสำคัญสูงสุดกับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจด้วยความอุสาหะและจริงใจ ส่วนฝ่ายพลเอกชวลิตก็ให้สัญญาว่าจะให้ความร่วมมือกับรัฐบาล ส่วนประเทศที่เข้ามาช่วยเหลือไทยได้แก่ ญี่ปุ่น จีน ฮ่องกง มาเลเซีย ออสเตรเลีย และสิงคโปร์

⁴¹ MSH (1997) หน้า

⁴² MSH (1998) หน้า

ประเทศไทย 1998⁴³ นักชวณถูกฝ่ายค้านโจมตีว่า เหตุเศรษฐกิจไทยแย่จนถึงที่สุดในตอนนี้ เป็นผลจากการบริหารของรัฐบาลชวณในช่วง 1992-1995 และพยายามเรียกร้องให้ยุบสภาแล้วเลือกตั้งใหม่ก่อนกำหนด แต่รัฐบาลกลับมีจำนวน ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลเพิ่มขึ้น ค่าเงินบาทตกลงอย่างมาก แต่ที่ไทยประเทศมหาอำนาจทุนค่าเงินบาทของไทยมีการปิดสถาบันการเงินเกือบหมด มีการขอบริจาคทองเพื่อค้ำเงินทุนสำรอง และมีการมอบทองและอัญมณีมีค่าที่หลวงตามหาบัวและกองทัพไทยเรียไรมมาได้ มีการประกาศ FTA และมีการหารือกับมาเลเซียในแนวทางการลดการพึ่งพาเงินสกุลดอลลาร์อเมริกาในภูมิภาคอาเซียน มีความพยายามในการแก้ปัญหาแรงงานต่างชาติที่ลักลอบเข้าเมืองซึ่งมีกว่าหนึ่งล้านคน พร้อมจะส่งกลับประเทศต้นทางโดยจะดูแลด้านค่าใช้จ่ายให้ เพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยที่ว่างงานมีงานทำ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีการส่งเสริมให้คนไทยเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ ในด้านสังคมพบว่าเยาวชนไทยเสพลั้งเสพลัดแผ่วระบาดไปถึงโรงเรียนจนเป็นปัญหาสังคมที่แก้ได้ยาก ไทยส่งผู้อพยพกลับภูมิลำเนาไปประเทศภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่างสองประเทศ

ประเทศไทย 1999⁴⁴ กล่าวถึงทางการเมืองไทยสั่งห้ามเผยแพร่หนังสือเล่มหนึ่ง (The Revolutionary King) ว่าด้วยพระเจ้าแผ่นดินและสมาชิกในราชวงศ์ เพราะใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม ล่วงเกินความเป็นส่วนพระองค์ และใช้หลักฐานผิด และอ้างความเห็นว่ามีประเทศไทยจะมีกฎหมายห้ามหมิ่นพระบรมเดชานุภาพและกำหนดบทลงโทษไว้สูงก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ รัฐบาลก็มักมิได้เอาผิดขนาดนั้น เพียงแค่คอยตรวจสอบมิให้มีการหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้น กล่าวถึงการค้านอกระบบของกลุ่มอิทธิพล โดยอ้างจากงานวิจัยของนักวิชาการไทย อาทิ การค้ายาเสพติด การค้าอาวุธเถื่อน การค้าน้ำมันเถื่อน การลักลอบขนคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย การค้าประเวณี บ่อนการพนัน การเล่นหวยใต้ดิน ซึ่งมีเม็ดเงินจำนวนมากจากธุรกิจนอกระบบและการค้ากำไรได้ส่งผลกระทบต่อการค้าและเศรษฐกิจของประเทศไทย มีการกล่าวถึงเส้นทางยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านที่เปลี่ยนไป และว่าไทยมีขบวนการค้ายาเสพติดสูงกวาคติประเทศอื่นถึงร้อยละ 70 นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงการแก้ปัญหาการว่างงานด้วยนโยบายการสร้างงาน ปัญหาความยากจนและปัญหาการเลิกจ้างหลังจากเกิดปัญหาวิกฤตการเงินในปี 1997 และการผลักดันแรงงานเถื่อนออกนอกประเทศ โดยผ่อนผันให้อยู่ต่อได้ไม่เกิน 3 เดือน เว้นแต่ว่าแรงงานเหล่านั้นไม่สร้างปัญหา หรือนายจ้างยังมีความต้องการ ก็จะได้รับอนุญาตให้ทำงานต่อไปได้ ส่วนใหญ่จะได้ค่าแรงน้อยกว่าคนไทย งานที่แรงงานต่างชาติเข้าไปทำมักเป็นงานที่คนไทยไม่ทำ ได้แก่ เกษตรกรรม งานประมง งานก่อสร้าง ในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ได้กล่าวถึงความช่วยเหลือและความร่วมมือจากจีนนับเนื่องจากปี 1997 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับเวียดนามในด้าน การเกษตรอุตสาหกรรมจากไทยและพลังงานและก๊าซธรรมชาติจากเวียดนาม และมีโครงการปรับปรุงเส้นทางรถไฟจากอรัญประเทศไปกัมพูชา

ประเทศไทย 2000⁴⁵ ฝ่ายค้านในสภาพพยายามกดดันรัฐบาลชวณแต่ไม่สำเร็จ จึงเปลี่ยนมาใช้วิธีการประท้วงบนท้องถนน ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นครั้งแรก พบว่านายทหารเก่าได้รับเลือกน้อยลง ส่วนพรรคใหม่ไทยรัก

⁴³ MSH (1999) หน้า

⁴⁴ MSH (2000) หน้า

⁴⁵ MSH (2001) หน้า

ไทยของมหาเศรษฐีทักษิณก็พยายามแย่งพื้นที่ของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้ มีการรณรงค์ประหัตประหารน้ำมันด้วยการกำหนดวันถนนปลอดรถยนต์ ก่อนเลือกตั้งมีการสร้างพันธมิตรทางการเมือง แต่โดยธรรมชาติการเมืองไทย พรรคพันธมิตรมักไม่อาจรักษาสัจจะต่อกัน มีการประกาศให้ภูมิภาคอาเซียนปลอดยาเสพติดภายใน 15 ปี (ภายในปี 2005) และความร่วมมือในการแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติ โรคระบาด และสิ่งแวดล้อม และรับเป็นเจ้าภาพในการประชุมนานาชาติเพื่อแก้ปัญหายาเสพติด โดยไทยขอให้ทุกประเทศในภูมิภาคร่วมมือกันยิ่งขึ้น มีการจับกลุ่มผู้ค้ายาบ้าซึ่งมีจำนวนมากขึ้น และประกาศจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว มีการประชุมสุดยอดอาเซียนที่กรุงเทพฯ มีการพบปะผู้นำปากีสถานเพื่อหาหรือความร่วมมือใหม่ๆ และเตรียมฉลองครบรอบ 50 ปีความสัมพันธ์ทางการทูต นายกรัฐมนตรีเวียดนามเดินทางมาพบปะเพื่อกระชับความร่วมมือในอนาคต พร้อมกับตกลงในการอนุญาตเข้าเมืองโดยไม่ต้องขอวีซ่าทั่วไป เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเจรจาเพิ่มปริมาณการค้าการลงทุนระหว่างสองประเทศ ความร่วมมือในการส่งออกข้าว ประธานาธิบดีอินโดนีเซียพบปะเพื่อเจรจาความร่วมมือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปกครองเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในภูมิภาค สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ทรงเป็นผู้แทนพระองค์ในการเสด็จเยือนประเทศจีนอย่างเป็นทางการ และว่าฝ่ายจีนเอ่ยถึงหลักปรัชญาสืบทอดการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ทางด้านเศรษฐกิจของไทยเติบโตตามคาดหมาย มีการส่งออกได้มากขึ้น คนว่างงานลดน้อยลง และหวังจะไม่เกิดปัญหาเช่นก่อน อีกมีแนวโน้มจะใช้หนี้สินได้หมด และหนี้สินก็ถือว่าน้อยกว่าอีกหลายประเทศ

ประเทศไทย 2001 ⁴⁶ ไม่มีหัวข้อเรื่องการกล่าวถึงประเทศไทย

ประเทศไทย 2002 ⁴⁷ ในปี 2002 ต่างชาติได้ย้ายฐานการผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาในไทย โดยเฉพาะภาคธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร การประกอบรถยนต์ การผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไทยต้องการก้าวนำด้านการลงทุนและหวังเป็นที่นำลงทุนที่สุดในอาเซียน และในอีกสามปีจะขอเป็นรองแค่อเมริกาและจีน เพราะมีความมั่นคงทางการเมือง มีระบบกฎหมายที่ดี มีความเป็นธรรมด้านภาษี แรงงานมีฝีมือ มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และมีความพร้อมด้านโรงงาน แต่จุดอ่อนของไทยอยู่ที่จำนวนแรงงานซึ่งส่งผลต่อต้นทุนการผลิตและโอกาสทางการตลาด ประเทศเยอรมันก็สนใจลงทุนในไทยนอกเหนือจากที่เคยให้ความสำคัญเฉพาะสิงคโปร์ มาเลเซีย และฮ่องกง แต่เศรษฐกิจไทยโดยรวมเริ่มฟื้นตัว นายทักษิณเดินทางเยือนอินโดนีเซียเพื่อกระชับความร่วมมือและลงนามความร่วมมือทางการประมง ในหลวงเสด็จวางศิลาฤกษ์สนามบินสุวรรณภูมิ นายทักษิณเยือนอินเดีสองครั้งเพื่อพัฒนาความร่วมมือ ไทยมีแผนพัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นเมืองหลวงที่ทันสมัยในสิบปี (ปี 2005) และจะสร้างให้เป็นเมืองส่งออกอัญมณีเสื้อผ้าเครื่องหนังภายใน 5 ปี มีความร่วมมือสี่ประเทศในการปราบปรามยาเสพติดในภูมิภาคแม่น้ำโขงตอนบนตลอดแนว 400 กิโลเมตร คือ ไทย ลาว พม่า และจีน และว่ามีการลักลอบค้าเสพติดจากยูนนานประเทศจีนโดยอาศัยพม่าและลาวเป็นทางผ่านส่งมายังประเทศไทย และเมืองไทยมีผู้ติดยาถึง 3 ล้านคน หรือร้อยละ 4 ของประชากร อีกกล่าวถึงไทยประกาศสงครามยาเสพติด ในการประชุมลัทธิมนุษยธรรมต่างประเทศอาเซียน เรื่องการต่อต้านการก่อการร้ายสากลและการค้าเสรีในภูมิภาค กล่าวว่าตลอดสิบปีที่ผ่านมอาเซียนมีความเข้มแข็งทาง

⁴⁶ MSH (2002) หน้า

⁴⁷ MSH (2003) หน้า

เศรษฐกิจ เว้นแต่ในช่วงปี 1997-1998 อีกทั้งเรียกร้องให้ร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการต่อต้านการก่อการร้ายสากล และลดความระแวงต่อกัน และยังมีการประชุมร่วมรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาของกลุ่มประเทศอาเซียน

4.3 ไทยช่วงหลังวิกฤตกับพม่า (ค.ศ. 2003-2009)

ในช่วงเวลาดังกล่าว ประเทศไทยอยู่ในช่วงระหว่างการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง ตามด้วยปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงิน และมีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 รัฐบาลในช่วงนี้นับจากสมัยรัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสุรยุทธ์ รัฐบาลสมัคร รัฐบาลสมชาย และรัฐบาลอภิสิทธิ์ ในฝ่ายพม่านั้นตรงกับสมัยรัฐบาลปฏิวัตินายพลตันส่วย-2 (SPDC) ช่วงนี้มีการประกาศ Road Map 7 ขั้นเพื่อก้าวสู่ประชาธิปไตย เป็นสมัยที่ฐานอำนาจของนายพลเนวินมาถึงจุดจบ เพราะพลเอกชินชุนถูกปลดจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 2004 มีการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับ 2008 เพื่อให้มีการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2010 สาระสำคัญในการนำเสนอประเทศไทยในช่วงนี้ มีดังนี้

ประเทศไทย 2003 ⁴⁸ ไทยลงนามความร่วมมือกับฟิลิปปินส์ทางด้านการเกษตรและพลังงาน โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องความมั่นคงทางพลังงาน มีความร่วมมือทั้งการค้าปกติและการค้าชายแดนระหว่างไทย พม่า ลาว และกัมพูชา โดยลดข้อจำกัดและข้อขัดแย้ง ฝ่ายไทยยังมีการพัฒนาการขนส่งสินค้าทางการเกษตร และทั้งสี่ประเทศจะมียุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ได้แก่ การขนส่ง การเกษตร อุตสาหกรรม เส้นทางการค้า การท่องเที่ยว และการพัฒนาฝีมือแรงงาน มีการดำเนินการตามข้อตกลงในการพัฒนาเส้นทางสายเอเชียจากเมืองโฮรี (อินเดีย) และแม่สอด (ไทย) โดยผ่านมาทางพุกาม (พม่า) และมีแผนตัดเส้นทางจากกาญจนบุรีถึงท่าเรือน้ำลึกทวายข้ามไปท่าเรือของอินเดีย ปริมาณการส่งออกรถยนต์เพิ่มขึ้น ตลาดส่งออกสำคัญของไทยได้แก่ อเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ฮ่องกง จีน และมาเลเซีย การส่งออกเครื่องประดับอัญมณีก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในด้านสังคม กรุงเทพฯเต็มไปด้วยสุนัขจรจัดกว่าหนึ่งแสนตัวจึงต้องลดการขยายพันธุ์ และยังเลือกนำมาฝึกเพื่อค้นหายาเสพติด และนำไปประจำอยู่ตามสถานีรถไฟและสนามบิน มีประชนุนาชาติและเสนอให้มีการส่งเสริมปลูกพืชทดแทนฝิ่น แม้พม่ากับลาวจะลดการปลูกฝิ่นได้แล้ว แต่ก็ยังกังวลถึงการปลูกฝิ่นในปากีสถาน ส่วนฝ่ายไทยก็สามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยได้มาก จำเพาะที่กรุงเทพฯ ได้กว่า 4 พันคนในเวลาเพียง 15 วัน และนายกทักษิณยังสัญญาว่าจะกวาดล้างให้หมดประเทศไทยใน 3 เดือน นอกจากนี้ ยังสร้างเครือข่ายปราบปรามยาเสพติดร่วมกับ 4 ประเทศลุ่มน้ำโขงตอนบน คือ ไทย พม่า ลาว และจีน เพื่อสกัดกั้นการขนยาบ้าและผงขาวไปถึงจีนตอนใต้ผ่านลำน้ำโขง นอกจากนี้ มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์กับอินโดนีเซียในเรื่องความร่วมมือป้องกันการก่อการร้ายสากล กับจีนในเรื่องความสัมพันธ์แบบบ้านพี่เมืองน้อง กับอินเดียในเรื่องการค้าเสรี ความร่วมมือต่อต้านการก่อการร้าย การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และกับลาวในการสร้างสะพานมิตรภาพ

ประเทศไทย 2004 ⁴⁹ วุฒิสภาเห็นชอบในการถอนกำลังทหารที่เข้าร่วมปฏิบัติการในประเทศอิรัก และผู้ใหญ่ในกองทัพก็ออกความเห็นว่าการไทยเหมือนคนถูก เพราะไม่ได้รับอนุญาตให้ไปไหนได้เลย อีกผลสำรวจคนไทยส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อการส่งกองเสนารักษ์และวิศวกร นายกทักษิณรับปากว่าหากมีความไม่ปลอดภัยก็จะเรียกกลับ

⁴⁸ MSH (2004) หน้า

⁴⁹ MSH (2005) หน้า

ทันที ในด้านความร่วมมือกับต่างประเทศ มีความตกลงพหุภาคี 7 ประเทศ ได้แก่ บังคลาเทศ อินเดีย พม่า ศรีลังกา ไทย ภูฏาน และเนปาล เพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุนร่วมกันให้มากกว่าแต่ก่อน และทำข้อตกลง FTA มีการส่งเสริมความร่วมมือกับจีน และฉลองครบรอบความสัมพันธ์ 40 ปีทางการทูต ด้วยโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชน เพิ่มความร่วมมือด้านสื่อ..(ทรัพยากร..) และพลังงาน ในด้านสาธารณสุข กล่าวถึงการแก้ปัญหาโรคเอดส์ โรคหัวใจ จิตเวช โรคภัยเนื่องกับยาเสพติด และ(อุบัติเหตุ) มีการห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา สำนักงาน โรงพยาบาล สถานศึกษา รถโดยสาร ร้านอาหาร และร้านค้า อีกทั้งห้ามขายบุหรี่เหล้าในสถานศึกษาและวัด และห้ามขายให้แก่เยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี มีการกำหนดเวลาขายได้วันละสิบชั่วโมงตามเวลาที่กำหนดเท่านั้น กล่าวถึงการลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านความรู้สมัยใหม่ ในด้านเศรษฐกิจ กล่าวถึงการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ ภาวะตลาดเงินตรา การค้าขายแลกเปลี่ยน ผลกำไรด้านการบริการสุขภาพ การส่งออกข้าวที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น มีการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและการติดต่อทางการค้าระหว่างไทยกับจีน ตลอดจนความร่วมมือด้านทรัพยากรและพลังงาน และมีการหารือความร่วมมือในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง โดยจะมีการลงทุนในด้านการขนส่ง พลังงาน การเกษตร และการค้าขาย

ประเทศไทย 2005 ⁵⁰ เศรษฐกิจไทยเติบโตขึ้นจากการลงทุนในการปรับปรุงภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ และระบบสาธารณูปโภค จีนเข้ามาลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น 4 เท่า การลงทุนจากต่างชาติก็เพิ่มขึ้น เปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว (น้ำเหือง??) คำกับญี่ปุ่น??? ไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลก รองมาคือเวียดนาม กล่าวถึงการส่งออกรถยนต์ของไทย ไทยหวังจะส่งออกสินค้าสู่อินเดียเพิ่มเป็นสองเท่าผลจากการลดภาษีนำเข้า และสามารถพัฒนาสายฟ้าและส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ตลาดสำคัญคืออเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น มีความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชาในความร่วมมือปราบปรามการค้ายาเสพติด และมีข้อตกลงร่วมมือดังกล่าวระหว่างกัมพูชา ไทย ลาว เวียดนาม จีน พม่า และ UNDCP ผลจากภัยสึนามิทำให้หมู่เกาะอันดามัน รวมเกาะภูเก็ตมีการขยับตัว และกล่าวถึงการเตรียมพร้อมของไทยต่อภัยพิบัติดังกล่าว

ประเทศไทย 2006 ⁵¹ ไทยถูกอเมริกาวิจารณ์เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน กำหนดพื้นที่แถบสนามบินสุวรรณภูมิเป็นเทศบาลนคร ไทยเสนอคนไทยชิงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ รัฐบาลทักษิณโดนยึดอำนาจนำโดยพลเอกสนธิโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ และมีการตั้งรัฐบาลชั่วคราวมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมประกาศว่าจะทำให้เศรษฐกิจเติบโตและประชาชนสุขสบาย มีคณะรัฐบาลที่ไม่ทุจริต ร่างรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อการเลือกตั้งภายในหนึ่งปี ไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ ถอดถอนชื่อผู้ชิงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ มีการเล่าประวัติของนายสุรยุทธ์โดยสังเขป และมกุฎราชกุมารทรงเป็นผู้แทนพระองค์เปิดสภาอย่างเป็นทางการ การประกาศกฎอัยการศึกทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น อเมริกากระชับการช่วยเหลือ จึงกระทบต่องบประมาณการซ่อมรถ การรักษา สันติภาพ การจัดซื้ออาวุธ และเงินประกันสังคม นายกรัฐมนตรีเยือนมิตรประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ลาว กัมพูชา มาเลเซียและฟิลิปปินส์ และก่อนที่ประธานาธิบดีจะมาร่วมประชุมสุดยอดระดับภูมิภาค ไทยก็ประกาศยกเลิกกฎ

⁵⁰ MSH (2006) หน้า

⁵¹ MSH (2007) หน้า

อัยการศึก ทางด้านเศรษฐกิจ มีการทำข้อตกลงในการรับซื้อผลไม้ปรับแต่งพันธุ์กรรมจากไทย มีการส่งเสริมการส่งออกไก่และกุ้ง รักษาตำแหน่งส่งออกข้าวให้เป็นลำดับหนึ่งของโลกต่อไป ส่วนผลผลิตยางพาราลดลง จึงส่งผลต่อการส่งออกยางรถยนต์ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซียมีความร่วมมือกันในการเป็นผู้นำส่งออกยางพารา นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือกับจีนในการส่งเสริมการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยว ทางด้านสาธารณสุข กล่าวถึงความร่วมมือจากนานาชาติในการแก้ปัญหาไข้หวัดนก การเฝ้าระวัง พบผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อ จึงมีการผลิตยารักษาขึ้นในประเทศ ในด้านสังคม มีการฉายภาพยนตร์นานาชาติ และคัดเลือกหนังในเอเชียเพื่อส่งชิงรางวัลออสการ์ มีการบริจาคโลหิตในวันบริจาคโลหิตสากลเพื่อเฉลิมฉลองการครองราชย์ครบรอบ 60 ปีของในหลวง สิงคโปร์บริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมภาคเหนือของไทย มีการประกวด... มีการประกาศห้ามสูบบุหรี่ในสำนักงาน ในด้านความสัมพันธ์ต่างประเทศ มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเยาวชนไทย-จีน กล่าวถึงเจ้าฟ้าหญิงสิรินทรทรงสนพระทัยประวัติศาสตร์ ภาษา และวัฒนธรรมจีนเป็นพิเศษ มีการปล่อยดาวเทียมสื่อสารไทยคอม มีความร่วมมือไทย-ลาวด้านการค้าและการท่องเที่ยวด้วยการเปิดด่านชั่วคราว เปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาวที่มุกดาหาร จะสร้างโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ฮอนด้า มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เสริมความงามสู่ตลาดอาเซียน ในด้านวัฒนธรรม กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ของไทยโดยสังเขป ในด้านแรงงาน กล่าวถึงคนว่างงานเพิ่มขึ้นอันเนื่องจากราคาน้ำมันสูงขึ้น ดอกเบี้ยสูงขึ้น การลงทุนและการบริโภคลดลง และแรงงานขาดองค์กรดูแลผลประโยชน์แรงงาน ในด้านภัยธรรมชาติ กล่าวถึงวาตภัยในภาคกลาง อุทกภัยและดินถล่มทางภาคเหนือและภาคใต้ และมีการประชุมการเตือนภัยสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย

ประเทศไทย 2007 ⁵² กล่าวถึงปัญหามุสลิมแบ่งแยกดินแดนในสามจังหวัดภาคใต้และการสังหารหมู่ที่ตากใบ ในสมัชชาภคกัณธิ์ที่ทำให้มีปัญหาความสัมพันธ์กับมาเลเซีย และนายกสุรยุทธ์จึงพยายามรื้อฟื้นความสัมพันธ์ และจะทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลับสู่ความสงบสันติ เกิดระเบิดในกรุงเทพฯ ที่เชื่อว่าเป็นประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมือง มีการลงประชามติรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่ฝ่ายต่อต้านเห็นว่าเพิ่มอำนาจให้กองทัพและผู้มีอำนาจ และจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ รัฐบาลปฏิเสธการเข้าสังเกตการณ์ของอียู มีการประกาศภาวะฉุกเฉินในบางพื้นที่ มีการทำฝนเทียมในพื้นที่ฝนแล้ง การแปรปรวนของสภาพอากาศและภาวะแห้งแล้งจะส่งผลต่อเศรษฐกิจไทยซึ่งส่งออกข้าวและยางพารามากที่สุดในโลก มีการย้ายเที่ยวบินภายในประเทศกลับมาที่ดอนเมือง เช่นเดิม และกล่าวถึงสภาพปัญหาของสนามบินสุวรรณภูมิ การท่องเที่ยวภูเก็ตกลับฟื้นตัวได้ใหม่หลังภัยสึนามิ มีการจับกุมผู้ค้ายาบ้า เกิดภัยน้ำท่วมดินถล่มทางภาคเหนือเนื่องจากพายุไซโคลนจากอ่าวเบงกอล และเกิดไฟป่าลามทางภาคเหนือส่งผลเสียต่อสุขภาพคนชรา

ประเทศไทย 2008 ⁵³ มีการฟ้องร้องเรื่องทุจริตเลือกตั้ง ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคพลังประชาชนซึ่งชนะการเลือกตั้ง และนำการจัดตั้งรัฐบาล ได้นายสมัครเป็นนายก และประกาศปราบปรามยาเสพติดให้ถึงรากถึงโคน เช่นเดียวกับสมัชชาภคกัณธิ์ ส่วนกองทัพก็ประกาศว่าจะไม่มีการยึดอำนาจอีก จะปกป้องเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์

⁵² MSH (2008) หน้า

⁵³ MSH (2009) หน้า

และประชาชน โดยจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง การแก้ปัญหาการเมืองต้องแก้ด้วยวิถีทางการเมือง ไม่ควรใช้ความรุนแรง แต่นายกสมัครก็ออกมาบอกว่ายังมีกลุ่มบุคคลพยายามก่อความไม่สงบเพื่อให้มีการทำรัฐประหารอีกครั้ง โดยไม่เกี่ยวกับกองทัพ และให้กลุ่มผู้ประท้วงย้ายที่ประท้วงให้พ้นจากเส้นทางเสด็จพระราชดำเนิน นายคนต่อมาคือ นายกสมชาย ที่แรกก็มีเสียงคัดค้านภายในพรรคไทยรักไทย แต่ก็ยอมรับภายหลัง ไทยมีกรณีพิพาทเขาพระวิหารกับ กัมพูชา กัมพูชาขอให้ฝ่ายไทยถอนกองกำลังออกจากพื้นที่พิพาทชายแดน และหันมาเจรจายุติปัญหาโดยสันติวิธี ประธานาธิบดีอเมริกาแวะเยือนเมืองไทยเพื่อฉลอง 175 ปีความสัมพันธ์ทางการทูต เริ่มสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งใหม่ กล่าวถึงกองทุนหมู่บ้านและการส่งเสริมภาคธุรกิจเล็กใหญ่ มีการจัดงานมอเตอร์โชว์นานาชาติ กล่าวถึง ปัญหาความไม่สงบทางชายแดนภาคใต้ เช่น การลอบโจมตีกองลาดตระเวนฝ่ายรัฐ และการลอบวางระเบิด นับจากเริ่ม เกิดความไม่สงบ ชาวบ้านเสียชีวิตไป 2800 คน และกล่าวถึงการตัดสินใจคัดค้านการลอบยิงของนางพจมานและคดีทุจริต ของอดีตนายกทักษิณ

ประเทศไทย 2009⁵⁴ ในทางการเมือง อดีตนายกทักษิณยังหลอกล่อนการเมืองไทย เช่น การจัดงานวันเกิด และการตามล่าตัวอดีตนายกทักษิณ ส่วนนายอภิสิทธิ์ก็ประกาศแก้ปัญหความไม่สงบในพื้นที่ที่บัญชาได้อย่างจริงจัง มีการบุกเข้าไปพิชิตหามาในสุหร่า เชื่อว่าเป็นแผนให้คนท้องถิ่นโกรธแค้นก่อเหตุนองเลือด มีความพยายามแก้ปัญหา ด้วยการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด และหยิบนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ส่งผลดีขึ้นมา จึงขยายเวลา ประกาศภาวะฉุกเฉินต่ออีกสามเดือน จากที่เริ่มใช้มาตั้งแต่ช่วงหลังของปี 2005 ส่วนในกรุงเทพฯ เหตุการณ์กลับสู่ปกติ และมีให้มีการชุมนุมประท้วงทางการเมือง มีกล่าวถึงการปฏิเสธส่งพ่อค้าอาวุธรัสเซียไปอเมริกาตามคำขอ ด้วย เห็นว่าเป็นคดีทางการเมือง มีการถอดถอนนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลด้วยผิดรัฐธรรมนูญในประเด็นเล่นหุ้น ไทยยังมี ปัญหาเกี่ยวกับกัมพูชากรณีเขาพระวิหารจากการที่ฝ่ายไทยไม่พอใจที่กัมพูชาเสนอเป็นมรดกโลกฝ่ายเดียวเมื่อกลางปี 2008 แต่เหตุแท้จริงมาจากฝ่ายเสื้อเหลืองใช้อ้างเพื่อสู้มไฟก่อกวนรัฐบาลสมัครซึ่งใกล้ชิดกับอดีตนายกทักษิณด้วยการส่งคน เสื้อเหลืองไปยึดตัวปราสาท จึงเกิดการยิงปะทะกัน ฝ่ายไทยลดท่าที และนายไทยไปเยือนกัมพูชา เชื่อว่าหากฝ่ายใด ไม่ลดละ ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา ก็คงยากจะคืนสู่ภาวะปกติ ในด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจไทยหดตัวตามเศรษฐกิจ โลก การส่งออกลดลง แต่แทนที่จะพึ่งเศรษฐกิจในประเทศ กลับยังหวังพึ่งเฉพาะการส่งออกเช่นช่วงปลายทศวรรษ 1990 ด้วยเป็นทางออกที่ง่ายครั้งเมื่อเศรษฐกิจโลกเติบโต ดังนั้นการส่งออกจึงเป็นภาคเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่าภาค เศรษฐกิจจากการบริโภคภายในประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดปัญหาทางการเมืองจากการเคลื่อนไหวของฝ่ายทักษิณ ในขณะที่ประเทศอื่นทุ่มแก้ปัญหาเศรษฐกิจ แต่ไทยกลับมัวเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีถึง 3 คน มีการประท้วงปิด สนามบินและนักท่องเที่ยวลดลง ฝ่ายไทยหันไปพึ่งเงินให้เข้ามาลงทุนในไทย ในด้านสาธารณสุข มีแนวโน้มการ กลับมาระบาดของไข้หวัดนก และที่ผ่านมามีคนคิดเชื่อดังกล่าวตายไปแล้วกว่าร้อยคน ในด้านสื่อ กล่าวถึงคดีหมิ่น พระบรมเชษฐาภาพโดยสื่อต่างชาติ ในด้านปัญหายาเสพติด มีการจับกุมผู้ต้องสงสัยคนไทยที่เล็ดลอดไปค้ายาเสพติด กับราชาฝิ่นระดับโลก กล่าวถึงการก่อการร้ายในภาคใต้ซึ่งมีปัญหายืดเยื้อมา 5 ปี จากการลอบวางระเบิดตามที่ต่างๆ และยังมีเป้าหมายต่อกองกำลังคุ้มครองพระสงฆ์ขณะบิณฑบาต ในด้านการท่องเที่ยว มีการยกเว้นวีซ่าแก่นักท่องเที่ยว

⁵⁴ MSH (2010) หน้า

ต่างชาติระยะสามเดือน เพื่ออาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวชดเชยการส่งออกที่ลดลงไป ส่วนสนามบินสุวรรณภูมิได้รับการจัดลำดับให้เป็นสนามบินชั้นนำระดับห้าของโลก

5. วิเคราะห์และประเมินแนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยของสื่อพม่า

จากประเด็นสำคัญในการนำเสนอประเทศไทยของสื่อรัฐในแบบไม่ปกติและแบบปกตินั้น พบว่าในภาวะไม่ปกติไทยได้ถูกสร้างให้เป็น “ภาพตัวแทน” ของภัยภายนอกของรัฐพม่า ผ่านกระบวนการกล่อมเกลารบบการศึกษาระดับพื้นฐาน (เกรด 1-10) ผ่านความเรียงเพื่อชาติที่ดีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ NLM และผ่านการแสดงพลังมวลชนรัฐ (USDA) เงื่อนไขของการกำเนิดตัวบทมีสาเหตุหลักมาจากปัญหาเกี่ยวเนื่องกับความพยายามในการจัดระเบียบชายแดนของพม่าที่ยังไม่ลงตัว จนเกิดการกระทบกระทั่งกับฝ่ายไทย หากพิจารณาเฉพาะในช่วงวิกฤต (ค.ศ. 1992-2002) และก่อนหน้านั้นราว 3 ปี ฝ่ายรัฐบาลพม่าแจ้งว่าประสบความสำเร็จในการเจรจาหยุดยิงกับกองกำลังคอมมิวนิสต์และกองกำลังชนกลุ่มน้อยได้เกือบหมด แต่ก็ยังมีบางส่วนของพื้นที่อาศัยตะเข็บชายแดนไทย-พม่าเคลื่อนไหวต่อต้านการกดขี่ของกองทัพพม่ามาจนถึงช่วงหลังวิกฤต (ค.ศ. 2003-2009) แล้วยังแข็งขันเรื่อยมาด้วยการสร้างแนวร่วมทางการเมืองและกองกำลังร่วมในช่วงหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2008 และยังบ่งเบี่ยงการเข้าร่วมเป็นกองกำลังรักษาชายแดน (Border Guard Force-BGF) ดังนั้น ภาพตัวแทนไทยในแบบไม่ปกติจึงปรากฏชัดขึ้นบนพื้นที่สื่อในช่วงปี ค.ศ. 2001-2002 และยังมีแนวโน้มว่ายังมีความพยายามในการคงไว้ซึ่งภาพตัวแทนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง สื่อรัฐพม่าก็นำเสนอประเทศไทยอย่างค่อนข้างจะเป็นกลางและวิจารณ์ทางการเมืองไทยอย่างมีเหตุมีผล โดยมีได้มีการเสริมแต่ง อ้างอิง หรือตอกย้ำภาพตัวแทนนั้นอย่างชัดเจน อีกทั้งมิได้มีการพาดพิงถึงกรณีพิพาทระหว่างสองประเทศในช่วงวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอประเทศไทยในช่วงวิกฤตหรือนอกช่วงวิกฤตก็ตาม ข้อมูลจากสารานุกรมประเทศพม่ารายปี ช่วงปี ค.ศ. 1978-2010 จึงเป็นอีกด้านหนึ่งของการนำเสนอประเทศไทยผ่านสื่อของรัฐ ส่วนการนำเสนอไทยโดยไม่เกี่ยวข้องกับภาพตัวแทนภัยภายนอกหรือการวิจารณ์ประเทศไทยในประเด็นทางการเมืองนั้น จะพบอยู่ในสื่อภาคเอกชน อย่างหนังสือพิมพ์ งานทางวรรณกรรม และบทความทางวิชาการในด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ยุคโบราณ อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณาเฉพาะเนื้อหาข่าวใน MT และภาพจินตนาการไทยในนิยายเรื่องอยุธยาสะจะเท่านั้น การนำเสนอประเทศไทยในสื่อแต่ละแบบจึงอาจสรุปแนวโน้มได้ ดังนี้

5.1 การนำเสนอประเทศไทยแบบไม่ปกติของสื่อรัฐพม่า

ในภาวะไม่ปกติช่วงปี ค.ศ. 2001-2002 รัฐบาลพม่าได้ผลิตชุดตำราเรียนสังคมศึกษาฉบับพิเศษว่าด้วยมหาโยคะยา ที่สร้างภาพตัวแทนไทยให้เป็นภัยภายนอกไว้อย่างคมชัด โดยอ้างฝ่ายไทยซึ่งคนพม่านิยมเรียกโยคะยานั้นว่า ขอบรุกราน ก่อวุ่น ลักลอบ หาเรื่อง กล่าวหา และเมินเฉย โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายเขตแดน สร้างอิทธิพลหาประโยชน์ และปลูกฝังความเกลียดชังพม่า ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น หนังสือพิมพ์ NLM และ TMR ก็ได้นำเสนอความเรียงเพื่อชาติที่ตอกย้ำให้เห็นภาพตัวแทนไทยในทางเศรษฐกิจ ความมั่นคง และการต่างประเทศ⁵⁵ เพื่อจะบอกว่าฝ่ายไทยมักเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ รักษาความมั่นคงฝ่ายเดียว และไม่มีความจริงใจในการสร้างความสัมพันธ์กับพม่า

⁵⁵ อ้างใน วิรัช นิยมธรรม (2553b)

หนังสือพิมพ์ NLM ในช่วงที่รัฐบาลพม่าผลิตตำราเรียนประณามไทยนั้น สื่อมวลชนพม่าได้เสนอจินตภาพ (Perception) ต่อไทยไปในการทำนองเดียวกับภาพตัวแทนไทยในตำราเรียนพม่า ดังนั้น จึงต้องถือว่าความคิดเห็นของสื่อมวลชนพม่านั้นเป็น “ภาคขยาย” ของความคิดของรัฐบาลพม่า ต่างกันเพียงรายละเอียดและรูปแบบภาษาที่ใช้เขียนเท่านั้น กล่าวคือสื่อรัฐพม่าจะร่ำพันด้วยถ้อยคำที่มีสีสันและรุนแรงมากกว่าตำราเรียน จนอาจเห็นได้ชัดว่ารัฐไทยยังคงคลั่งไคล้ใน “ลัทธิมหาโยคะยา” และคลั่งชาติเพื่อมุ่งขยายดินแดน ส่วนข้อมูลสนับสนุนจินตภาพนั้น สื่อรัฐพม่าได้อาศัยคำอธิบายของประวัติศาสตร์ไทยในมุมมองรัฐพม่า แล้วตีความให้เห็นว่าแนวคิดมหาโยคะยาของรัฐไทยนั้นมีมานานแล้ว โดยย้อนไปตั้งแต่สมัยรามคำแหงกรณีมะกะโทราชบุตรเขยของกษัตริย์สุโขทัยยกทัพลงมายึดเกาะตะมะ ในสมัยกรุงศรีอยุธยากรณีพระนเรศวรยกทัพมาถึงพื้นที่ของพม่าในเขตมอญและฉาน และในต้นสมัยรัตนโกสินทร์กรณีกองทัพไทยบุกเมืองเชียงตุงในสมัยรัชกาลที่ 4 พอประสบกับภัยคุกคามจากลัทธิอาณานิคม ลัทธิมหาโยคะยาจึงอ่อนพลังลง แต่ก็กลับมามีพลังอีกในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในเวลานั้นไทยอยู่ใต้ร่มเงาของกองทัพญี่ปุ่น สื่อรัฐพม่าประเภทความเรียงใน NLM เห็นรัฐบาลไทยในสมัยนั้นชื่นชอบแนวทางฟาสซิสต์และนาซี จนพัฒนามาเป็นลัทธิชาตินิยมสุดขั้ว แล้วก็เข้ายึดเอาดินแดนของประเทศเพื่อนบ้านคืนจากเจ้าอาณานิคมเดิม แต่พอกองทัพญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ลัทธิมหาโยคะยา ก็อ่อนพลังลงอีก กระนั้นก็ยังเหมือนรอเวลาฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่

สื่อรัฐพม่ากล่าวว่าการกลับมาใหม่ของลัทธิมหาโยคะยานั้นได้เริ่มขึ้นในช่วงสมัยสงครามเย็น คราวนี้ไทยอยู่ใต้ร่มเงากองทัพอเมริกาเพื่อร่วมสงครามต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ก่อนหน้านี้นี้ฝ่ายไทยได้ร่วมมือกับอเมริกาช่วยจีนขาวหรือกองกำลังจีนคณะชาติเข้าไปก่อวินาศกรรมในรัฐฉานของพม่า ภายหลังไทยยังได้ร่วมรบกับกองทัพอเมริกาในสงครามเวียดนาม ครั้นเมื่ออเมริกาแพ้สงครามเวียดนามแล้วถอนกำลังออกจากประเทศไทย ฝ่ายไทยก็หันมาใช้นโยบายความมั่นคงฝ่ายเดียวด้วยการสร้างพื้นที่กันชนตามบริเวณชายแดน แล้วส่งผลให้กลุ่มแบ่งแยกดินแดนหรือกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าต่างสามารถปฏิบัติการก่อวินาศกรรมเพื่อไม่ให้พม่ามีสันติภาพ พร้อมไปกับการป้องกันภัยคอมมิวนิสต์ สื่อรัฐพม่าจึงกล่าววาทะนี้คือโฉมหน้าใหม่ของลัทธิมหาโยคะยาที่ฝังอยู่ในใจของผู้นำไทยตลอดมา และโทษว่านโยบายความมั่นคงของไทยในสมัยสงครามเย็นนั้น ได้สร้างความเสียหายต่อพม่าอย่างมาก โดยเฉพาะด้านความมั่นคงของพม่า แต่ยังทำให้พม่าต้องสูญเสียทรัพยากรเป็นอันมาก และสภาพการณ์เช่นนี้กำลังแปรขบวนเข้ามาในรูปใหม่ในสมัยหลังสงครามเย็น ด้วยการประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงสภาพปัญหาเส้นเขตแดน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักลอบค้า ปัญหากองกำลังชนกลุ่มน้อย และปัญหากลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า เป็นต้น

5.2 การนำเสนอประเทศไทยแบบปกติของสื่อรัฐพม่า

ในภาวะปกติ สื่อรัฐพม่าจะนำเสนอไทยใน 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบข่าวการเยือนของผู้นำ และรูปแบบประมวลเหตุการณ์ สำหรับรูปแบบแรกจะเสนอในหนังสือพิมพ์รายวัน และนำไปสรุปเหตุการณ์ในสารานุกรมประเทศ ส่วนรูปแบบหลังนั้น จะเสนอเป็นบทความรายงานในสารานุกรมประเทศในหัวข้อ ประเทศไทย หรือ ประเทศอาเซียน มีข้อสังเกตต่อเนื้อหาดังนี้

หนังสือพิมพ์ NLM โดยธรรมเนียมปกติ หนังสือพิมพ์ของรัฐอย่าง NLM หรือ TMR นั้น จะกล่าวถึงไทยด้วยภาษาทางการ และมีความระมัดระวังในประเด็นที่น่าเสนอ ไม่เสนอข่าวเชิงวิพากษ์วิจารณ์ไทยในประเด็นทางการเมือง

เศรษฐกิจ หรือสังคม ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวกับไทยมักจะเป็นข่าวการเยือนของคณะผู้นำหรือผู้แทนไทยที่เดินทางไปพบปะกับผู้นำระดับสูงของพม่า โดยไม่แจ้งรายละเอียดในเนื้อหา ประชาชนพม่าจึงไม่ทราบที่มาที่ไปของของการมาเยือนจากฝ่ายไทย ส่วนในการเรียกชื่อประเทศไทยนั้น จะเรียกว่า ประเทศไทย (ထိုင်းနိုင်ငံ) รัฐบาลไทย (ထိုင်းအစိုးရ) นายกรัฐมนตรีไทย (ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်) กองทัพไทย (ထိုင်းတပ်မတော်) โดยไม่ใช้คำว่าโยดะยา (ယိုးဒယား) คำหลังนี้จะใช้เฉพาะในเอกสารทางประวัติศาสตร์ และหนังสือหรือความเรียงเพื่อชาติที่กล่าวโจมตีไทยเท่านั้น ปัจจุบัน การกำหนดพื้นในการใช้ชื่อเรียก “ไทย “ หรือ “โยดะยา” ให้ต่างกันนั้น นับว่าช่วยบ่งชี้ทัศนคติของตัวบทพม่าในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับไทย อย่างไรก็ตาม หากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไปของภาคเอกชนจะมีการใช้ปนกันโดยมิได้จำแนกทัศนคติเหมือนกับสิ่งพิมพ์ของฝ่ายรัฐ ดังนั้นการใช้โยดะยาในแง่ยั่วยุความเกลียดชังจึงเป็นนวัตกรรมชาตินิยมพม่าที่ทำให้โยดะยานับไปในทางลบ ทำนองเดียวกับการเรียกแขกอินเดีย หรือแขกมุสลิม ว่า กุลา หรือ กะลา (ကုလား) อย่างไรก็ตาม ในการกล่าวถึงไทยในความเรียงเพื่อชาติของ NLM ที่วิจารณ์ถึงกองกำลังชนกลุ่มน้อยทางชายแดนพม่าติดกับไทยนั้น จะมีการเลี่ยงการเอ่ยชื่อไทยหรือโยดะยาโดยตรง โดยจะเรียกในเข้าใจโดยนัยว่า “ประเทศอีกฟาก” (တစ်ဘက်နိုင်ငံ) จึงนับว่าพม่ามีธรรมเนียมปฏิบัติในการแยกแยะระหว่างการนำเสนอข่าวปกติกับการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อไม่ให้กระทบประเทศไทย หรือประเทศเพื่อนบ้านอย่างจีน อินเดีย บังคลาเทศ และลาว นั่นคือ หากเป็นปัญหาภายในประเทศก็จะไม่เอ่ยนามของประเทศข้างเคียง

สารานุกรมพม่า พิมพ์ในปี ค.ศ. 1970 พบว่ามีการนำเสนอที่ให้อาภาพประเทศไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ มีศิลปวัฒนธรรมน่ายกย่อง จนชาวพม่าสมัยโบราณยังต้องยอมรับเอาวัฒนธรรมไทยด้านศิลปะการแสดงมาเป็นแม่แบบ อาทิ เพลงโยดะยา รำโยดะยา ลายโยดะยา และวรรณคดีบางเรื่อง ตลอดจนอาหารไทยบางชนิด และยังคงกล่าวถึงความคล้ายคลึงกันระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมพม่าที่ต่างได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาสายเถรวาท นอกจากนี้ พม่ายังกล่าวชื่นชมไทยที่เป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ในส่วนของสงครามไทยกับพม่าในอดีตนั้น ก็กล่าวถึงโดยสังเขป โดยมิได้ยกย่องความยิ่งใหญ่ของพม่าที่เคยรบชนะไทย แต่กลับชมวิสัยทัศน์ของผู้นำไทยในการพัฒนาประเทศ ที่สามารถปรับตัวไปตามยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

สารานุกรมประเทศพม่า พิมพ์มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 กลับให้ความสนใจไทยในประเด็นทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองในวิถีประชาธิปไตยที่มีการปฏิวัติรัฐประหารมาอย่างต่อเนื่อง แม้จะสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างก็ตาม พร้อมกับกล่าวถึงอิทธิพลของกองทัพไทยต่อการเมืองไทยในระดับวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนการหนุนหลังพรรคการเมืองบางพรรคหรือฝ่ายนิยมขวาในการจัดตั้งรัฐบาล อีกไม่ลงเลที่จะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่านายทหารในกองทัพไทยได้รับสิทธิประโยชน์จากการเข้ายึดอำนาจจากพรรคการเมือง และการเข้าไปมีส่วนได้ส่วนเสียกับธุรกิจภาคเอกชน จนสร้างความรำวุ่นให้แก่เหล่านายทหารบางคน ในส่วนที่กล่าวถึงสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทขององค์พระมหากษัตริย์ในการเข้ามาคลี่คลายสถานการณ์ทางการเมือง ทรงเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน และยกย่องว่าทรงสามารถต่อรองให้กองทัพคืนอำนาจให้แก่พรรคการเมืองและประชาชนเพื่อคืนสู่วิถีประชาธิปไตยของไทย

พรรคการเมืองถูกนำเสนอในภาพของความอ่อนแอ จากการขาดพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลที่ได้เสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด จึงต้องประนีประนอมกันตั้งเป็นรัฐบาลผสม บางครั้งต้องเชิญคนนอกมาเป็นนายกรัฐมนตรี และ

รัฐมนตรีบางคนก็มาจากคนนอกพรรค นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการซื้อเสียง การคอร์ปชั่น การเล่นพรรคเล่นพวกที่กลายเป็นจุดอ่อนให้กองทัพอ้างเข้ายึดอำนาจ อีกแม้พรรคการเมืองจะมีการสร้างพันธมิตรกันบ้างก็ตาม แต่ก็เสียสัจจะต่อกันในภายหลัง อีกมีการประท้วงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ต่างชาติมีความไม่มั่นใจในหลายรัฐบาลยกเว้นรัฐบาลจากพรรคประชาธิปัตย์ และอเมริกาอาจเข้ามามีบทบาทกดดันในการจัดตั้งรัฐบาลในระดับการเสนอตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่นในกรณีพัวพันกับการค้ายาเสพติด และจะตัดความช่วยเหลือหากการเมืองไม่เป็นเสรีประชาธิปไตย หรือมีรัฐบาลบาลที่เกิดจากการรัฐประหาร

ในทางสังคม ผมจะกล่าวถึงภาพบวกในด้านวัฒนธรรมพุทธที่ไทยมีเหมือนพม่า อย่างประเพณีสงกรานต์ แต่ก็กล่าวถึงปัญหาสังคมของไทย เช่น ปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาแรงงานต่างด้าวจากประเทศในกลุ่มอินโดจีน โดยไม่ยกกล่าวถึงแรงงานพม่าในประเทศไทย ปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ ที่ในหลวงต้องทรงเข้าช่วยแก้ปัญหา ตลอดจนผลกระทบจากปัญหาภัยธรรมชาติ และจากภัยการก่อการร้ายในพื้นที่ชายแดนสามจังหวัดภาคใต้

ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะกล่าวถึงความร่วมมือกับนานาชาติในทางเศรษฐกิจ และความช่วยเหลือจากต่างชาติในกรณีที่เกิดวิกฤตทางการเงิน นอกจากนี้ ไทยยังมีกรณีพิพาทกับลาว แต่ไม่ยกกล่าวถึงกรณีพิพาทกับไทย และเอ่ยถึงปัญหาการละเมิดกฎหมายลิขสิทธิ์ทางปัญญาที่อเมริกาเป็นฝ่ายเรียกร้อง อย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยมีความปรารถนาจะเป็นศูนย์กลางในระดับภูมิภาค แต่ก็ไม่สามารถไล่ตามทันมาเลเซีย และสิงคโปร์ และเห็นว่าไทยพึ่งพาการส่งออกมากเกินไป การพึ่งพาเศรษฐกิจจากการบริโภคภายในประเทศ อีกทั้งไทยยังขาดแคลนแรงงานในการพัฒนาประเทศในภาคอุตสาหกรรม

5.3 การนำเสนอประเทศไทยแบบปกติของสื่อเอกชนพม่า

ตัวบทวรรณกรรม ในการเขียนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับไทย มีไม่มากนัก แต่ก็พบว่าในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ปรากฏนิยายอิงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-พม่า เรื่อง *อยุธยาสะจ๊ะ* (အယုဒ္ဓယသေတ္တာ) ของดิ่งตานอู (တင်တန်းအိုး) ผู้แต่งเป็นนายทหารระดับนายพันที่เข้าใจและซึมซับแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐ ภายใต้งื่อนไขที่รัฐพม่าควบคุมสื่อทุกประเภทอย่างเข้มงวดมาตั้งแต่สมัยสังคมนิยม นิยายดังกล่าวจึงเผยมุมมองที่มีต่อไทยในช่วงเวลาตอนที่แนวคิดทางการเมืองแบบใหม่ของรัฐบาลทหาร (SLORC และ SPDC) จะเข้ามาแทนที่อุดมการณ์สังคมนิยมของอูเนวิน

นิยายเรื่องอยุธยาสะจ๊ะมีความยาว 832 หน้า เขียนจบในราวกลางปี ค.ศ. 1991 และตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1993 ผู้แต่งเคยมาเที่ยวเมืองเก่าที่จังหวัดอยุธยาในปี ค.ศ. 1989 ก่อนที่จะมาเมืองไทยนั้น เขาเคยคิดจะเขียนนิยายเกี่ยวกับการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งสุดท้าย โดยตั้งใจจะตั้งชื่อนิยายเรื่องนั้นว่า คนรักอยุธยา (အယုဒ္ဓယသေတ္တာ) ตัวแสดงของเรื่องจึงน่าจะอยู่ในช่วงต้นยุคคอนบองของพระเจ้าอลองพญา แต่พอมารู้จักเมืองไทยแล้วเห็นซากเมืองอยุธยา ผู้แต่งจึงเปลี่ยนใจเพราะประทับใจที่คนไทยชื่นชมพระเจ้าบุเรงนอง และพระนเรศวรที่เป็นวีรบุรุษของชาวไทย ฉะนั้น ถ้าแต่งนิยายโดยอิงประวัติศาสตร์พม่าในสมัยของพระเจ้าบุเรงนองก็น่าจะได้ประโยชน์ทั้งสองด้าน กล่าวคือ ด้านแรกจะช่วยฉายให้เห็นพระบารมีของพระเจ้าบุเรงนองในการสร้างราชอาณาจักรพม่าในยุคที่สองจนโลกภายนอกอย่างไทยก็รู้จักดี

และยังมีบทเรียนจากการล่มสลายของอาณาจักรหงสาวดีในยุคนั้นทบทวน ส่วนอีกด้านหนึ่งจะได้ฉายให้เห็นความยิ่งใหญ่ที่ต่างชาติเคยมีต่อพม่าและแบบอย่างการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองในยุคโบราณ อย่างกรณีของพระนเรศวรที่เคยมีต่อพระเจ้าบุเรงนอง และยังแฝงนัยว่าพม่าเหนือไทยในยุคนี้ อีกทั้งบุเรงนองและนเรศวรต่างเป็น National Hero ทั้งสองพระองค์ จึงเป็นตัวละครเด่นในเรื่องได้ชัดกว่า และเรื่องราวก็น่าสนใจกว่า เหตุผลอีกอย่าง บุเรงนองเป็นราชบุตรเขยของกษัตริย์ตองอู และเติบโตมากในกองทัพและราชสำนักจึงมีความรอบรู้ทางการเมือง ในขณะที่พระเจ้าอลองพญาที่เคยมาตีกรุงศรีอยุธยา ก่อนเสียกรุงครั้งที่สองนั้นเป็นเพียงผู้นำที่นำอัสสัมชัญ เพราะเป็นแค่สามัญชนแต่กลับสามารถสร้างอาณาจักรได้ กระนั้น กำพืดและการเจเนอานของบุเรงนองจึงย่อมเหนือกว่าอลองพญาและน่าจะมี ความลุ่มลึกกว่าในการปกครองบ้านเมือง ผู้แตงน่าจะมาเมืองไทยในครั้งนั้นอย่างเป็นทางการ จึงคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากเขียนเรื่องเสียกรุงครั้งที่สองนั้นก็กระทบความสัมพันธ์ได้ เพราะสมัยนั้นกรุงศรีอยุธยาเสียหายยับเยิน ประกอบกับรัฐบาลก็ยังไม่สนับสนุนให้แต่งนิยายที่ทำลายภาพลักษณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน นั้นแสดงให้เห็นว่ารัฐสามารถกำกับความนึกคิดของนักเขียน แม้แต่ในเรื่องการจินตนาการที่ประเทศไทยถูกร่วมนำเสนอในทางประวัติศาสตร์ชาติและความสัมพันธ์ของสองประเทศ

หนังสือพิมพ์เอกชน MT เริ่มตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2000 มีการนำเสนอเนื้อหาตามกฎหมายควบคุมสื่อ เช่นเดียวกับสื่อเอกชนรายอื่น MT เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ และมีกลุ่มผู้อ่านเป็นผู้มีการศึกษา มีรายได้ดี และเป็น คนในสังคมเมือง ราคาฉบับละประมาณ 25 บาท เนื้อข่าวหลากหลาย ได้แก่ ข่าวเศรษฐกิจท้องถิ่น ข่าวธุรกิจ ข่าวท่องเที่ยว ข่าวอสังหาริมทรัพย์ ข่าวไอที ข่าวการเมืองภาครัฐ ข่าวต่างประเทศ ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวเทศกาล ประเพณี ข่าวการศึกษา ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวภัยพิบัติทางธรรมชาติ ข่าวการพัฒนาประเทศ และคำสัมภาษณ์หลากหลายอาชีพ แต่ไม่มีข่าวความขัดแย้งทางการเมือง ข่าวคดีความ และข่าวอาชญากรรม ส่วนบทวิจารณ์การเมืองนั้นรัฐจะผูกขาดการนำเสนอในหัวข้อ State Opinion จึงไม่ถือว่า MT เป็นหนังสือพิมพ์ในระดับมหาชนเสียทีเดียว อย่างไรก็ตาม MT ก็จัดว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูง และมีคุณภาพเนื้อกระดาษและรูปแบบการนำเสนอดีกว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นโดยทั่วไป และเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบการในการยกระดับสินค้าในพื้นที่โฆษณาบน MT เนื้อหาภายในเล่มยังอัดแน่นด้วยโฆษณาธุรกิจ และโฆษณาฟรีอย่างประกาศรับสมัครงาน อีกทั้งเนื้อหาที่คล้ายกับ นิตยสารทางเศรษฐกิจรายเดือนอีกหลายฉบับที่เคยเป็นที่นิยมมาก่อนหน้า

ในส่วนข่าวที่เกี่ยวกับประเทศไทย มักจะเป็นความเคลื่อนไหวตามกระแสข่าวในไทย เพราะอาศัยการซื้อข่าว มาแปล โดยเฉพาะจากหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในไทยและต่างประเทศ เนื้อข่าวจะเป็นประเด็นเด่นในมุมมองของ ชาวโลกหรือที่เห็นว่านักธุรกิจชาวพม่าควรต้องสนใจ เช่น ข่าวในหลวง(พระพลานามัยและการช่วยบรรเทาปัญหาฝน แล้ง) ข่าวเงินโยบาย ข่าวปัญหาทางการเมือง การค้าชายแดนไทย-พม่า สะพานมิตรภาพไทย-พม่า การปลูกพืช เศรษฐกิจ พืชคัดแปลงพันธุกรรม ความร่วมมือการปลูกพืชทดแทนฝิ่นในเขตว่า การลงทุนทำประมงในน่านน้ำพม่า การส่งออกข้าว สินค้าไทย นิทรรศการสินค้าไทย ความร่วมมือด้านสาธารณสุข การแก้ปัญหาไข้หวัดนก โรคเอดส์ ภัย พิบัติสึนามิ การฝึกอบรมกับกองทัพสหรัฐอเมริกา พม่ากู้เงินไทยพัฒนาเขตอุตสาหกรรม โลจิสติกส์ การท่องเที่ยว ไทยกับพม่า กิจกรรมสมาคมผู้ประกอบการไทย-พม่า ผลกระทบเขตการค้าเสรี ข่าวความร่วมมือไทย-พม่า โครงการ เกี่ยวเนื่องกับปัญญาพุกาม ความร่วมมือทางการศึกษาด้านเศรษฐกิจและไอที การดูงานของฝ่ายพม่า ความร่วมมือ

ของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง นักกีฬาไทย กีฬากลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง การแข่งขันมวยเชื่อมความสัมพันธ์ไทย-พม่า การจัดประเพณีสงกรานต์ร่วมภูมิภาค ปัญหาการค้ามนุษย์ แรงงานพม่าในไทย ชะตากรรมลูกเรือประมงพม่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับชาวต่างชาติ ปัญหาชายแดนภาคใต้ การลักลอบค้าสินค้าผิดกฎหมาย ขบวนการที่เกี่ยวกับพม่า และพระสงฆ์รักษาโรคเอดส์ เป็นต้น

อาจกล่าวสรุปโดยรวมได้ว่า MT เป็นหนังสือพิมพ์ที่พยายามสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ข่าวสารอย่างประเทศทุนนิยม ต่างจาก NLM ที่มีเฉพาะข่าวผู้นำรัฐบาล และภารกิจของรัฐมนตรีประจำกระทรวงและแม่ทัพภาคเป็นหลัก และ MT ก็เน้นการข่าวยาวและการโฆษณาให้เป็นฐานเงินทุนเพื่อความอยู่รอด แต่ก็มิได้นำเสนอข่าวเรียกร้องความสนใจผู้อ่าน ทั้งนี้เป็นเพราะไม่มีคู่แข่งการทำข่าวอย่างประเทศเสรีนิยม อีกทั้งกฎหมายควบคุมสื่อพม่าก็ยังปิดกั้นเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร

6. หัยสำคัญที่น่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงนโยบาย

จากการพิจารณาเนื้อหาสื่อพม่าที่เป็นของรัฐและเอกชน ช่วยให้ทราบและตระหนักว่าพม่าใช้กฎหมายควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์ที่เข้มงวดในเรื่องเนื้อหา และให้มีความระมัดระวังในการกล่าวหาต่างประเทศด้วยทัศนยะส่วนตัว ส่วนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างไทยนั้น สื่อภาครัฐเท่านั้นที่มีสิทธิ์เสนอคำวิจารณ์ต่อไทยโดยตรง อย่างที่เคยเกิดขึ้นในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ไทย-พม่า ส่วนสื่อเอกชนนั้นมีหน้าที่เพียงนำเสนอข่าวไปตามสถานการณ์ที่สื่อต่างชาติกล่าวถึง และหากเป็นคำวิจารณ์ถึงไทยก็มักต้องว่าไปตามเนื้อข่าวต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ก็มีนักเขียนประจำคอลัมน์ที่วิจารณ์ถึงสถานการณ์โลก แต่เมื่อกล่าวถึงประเด็นเรื่องเมืองไทยก็จะไม่พาตึงไปถึงประเด็นความมั่นคงหรือกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั่นคือสื่อเอกชนไม่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ และไม่สามารถเสนอคำวิจารณ์ประเทศไทยจนเกินหน้าสื่อของรัฐอย่าง NLM และ MSH อีกทั้งพบว่าสื่อรัฐทั้งสองฉบับที่นำมาศึกษานี้ จะให้ความสนใจเรื่องการเมืองไทยเป็นพิเศษ โดยกล่าวอย่างตรงไปตรงมาถึงโครงสร้างการเมืองไทย และตัวแสดงสำคัญทางการเมือง ระหว่างกองทัพไทยและพรรคการเมืองไทย ดังที่งานวิจัยนี้ได้ประมวลมาโดยสังเขป

หากมองไปที่บริบททางการเมืองพม่าซึ่งอยู่ในการกำกับของกองทัพมาตลอดนับตั้งแต่สมัยนายพลเนวินนำกองทัพเข้าปฏิบัติยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนแบบรัฐสภาประชาธิปไตยในสมัยอูอูเมื่อปี ค.ศ. 1962 แล้วตามมาด้วยสมัยพลเอกอูอูโซตานด้วยตั้งรัฐบาลทหารปกครองประเทศในนาม SLORC และ SPDC มาตั้งแต่หลังจลาจลในปี ค.ศ. 1988 ซึ่งรวมเวลาที่ทหารเข้ามามีอำนาจและขึ้นนำการเมืองการปกครองนานเกือบ 50 ปีหรือครึ่งศตวรรษนั้น ดังนั้น โลกข้อมูลข่าวสารของพม่าจึงเสมือนถูกขังอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเชิงอุดมการณ์ทหารนิยม สังคมนิยม และชาตินิยม มาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การรับรู้ข่าวสารในภาคประชาชนมีข้อจำกัดและไม่อาจแสดงความคิดเห็นที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ การติดตามข่าวสารจึงไม่ตื่นตัวในหมู่ประชาชน และค่านิยมที่ทำท้ายรัฐหรือสังคมในการเสนอคำวิจารณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมด้วยแนวคิดแตกต่างหรือหลากหลายก็ไม่อาจเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้มากนัก ดังพบว่ากลุ่มที่มีแนวคิดทางการเมืองต่างจากรัฐหรือกองทัพต้องออกมาผลิตสื่อในแนวทางของตนในต่างประเทศอย่างที่เราพบเห็นในประเทศเพื่อนบ้านของพม่าเช่นไทยและอินเดีย ผลคือสื่อภายในพม่าจึงมีความชำนาญแค่การเสนอ

ข่าวสารแบบเล่าเรื่อง และรัฐก็ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อประโยชน์ของการรักษาอำนาจรัฐไว้กับกองทัพ

หากพิจารณาในเชิงสหบทที่เป็นฐานให้แก่วรรณนิยมนการผลิตข่าวสารภายในประเทศพม่า จึงอาจกล่าวได้ว่า เนื่องจากบริบททางการเมืองพม่าที่ผ่านมานั้นเอื้อให้รัฐจำกัดเสรีภาพของสื่อ ดังนั้น ด้วยทิวทัศน์พื้นที่สื่อภายในประเทศพม่าจึงผูกติดกับแนวคิดในการนำเสนอตามรูปแบบสหบทที่คุ้นเคยมานาน จนเจ้าของสื่อและผู้ผลิตด้วยทิวทัศน์คุ้นเคยกับการตรวจสอบตัวเองอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม จากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังการเลือกตั้งรัฐบาลพลเรือนภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เมื่อปลายปี ค.ศ. 2010 นั้น อาจส่งผลให้สื่อพม่าได้รับอนุญาตในการปรับเปลี่ยนแนวทางการนำเสนอข่าวสารในการพาดพิงประเทศไทย แทนที่รัฐจะผูกขาดคำวิจารณ์ทางการเมืองต่อประเทศไทยเช่นใน MSH หรือผูกขาดการสร้างภาพตัวแทนไทยอย่างที่เสนอใน NLM ในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ดังกล่าว ปัญหาสำคัญคือ หากสื่อเอกชนพม่าได้รับเสรีภาพมากขึ้นในการนำเสนอประเทศไทย ก็อาจอ้างอิงหรือผลิตซ้ำด้วยภาพตัวแทนไทยในฐานะภัยต่างชาติ และกล่าววิจารณ์ไทยถึงโครงสร้างทางการเมืองในประเด็นที่พาดพิงถึงกองทัพไทยที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ทั้งนี้เพราะภาคประชาชนพมามักจะคุ้นเคยกับชุดความรู้ในระบบโรงเรียนที่ชี้ให้เห็นว่ากองทัพพม่าเป็นผู้นำทางการเมืองก็เพราะพรรคการเมืองพม่าไม่มีความเข้มแข็ง และกองทัพพม่าได้เข้านำการเมืองก็เพื่อประชาชน จนกว่าพรรคการเมืองจะเข้มแข็ง จึงเป็นไปได้มากกว่าสื่อเอกชนที่อาจได้รับเสรีภาพมากขึ้นนั้น อาจจะถ่ายโอนสิทธิในการนำเสนอประเทศไทยของรัฐอย่างมีสีสัน หากเกิดกรณีพิพาทเช่นที่เคยเกิดมาในช่วงวิกฤตความสัมพันธ์ไทยกับพม่า

บรรณานุกรม

งานวิจัยและหนังสือ

- นิตนากรณ์ พรหมปัญญา และมาโนช พรหมปัญญา. พม่าในแบบเรียนไทย. ชาตินิยมในแบบเรียนไทย (สุนทร ชุตินทรานนท์ บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มติชน, 2552.
- พรพิมล ศรีโชติ. การต่างประเทศพม่า : ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชนกลุ่มน้อย. สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- มิกกี ฮาร์ท. โยเดียกับราชวงศ์พม่า : เรื่องจริงที่ไม่มีใครรู้. สถาบันการเรียนรู้และสร้างสรรค์ (พิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้), กรุงเทพฯ, 2550.
- วิรัช นิยมธรรม. ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของพม่า : กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาว่าด้วยความสัมพันธ์เมียนมา-ไทย. ชุดโครงการวิจัยไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2552.
- วิรัช นิยมธรรม. มโนทัศน์ทางการเมืองของรัฐพม่าบนพื้นที่สื่อรัฐบาลทหาร. ชุดโครงการวิจัยประเทศพม่าศึกษา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2553a.
- วิรัช นิยมธรรม. การศึกษาความคิดเห็นของคนพม่าต่อคนไทยและประเทศไทย. กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2553b.
- สุนทร ชุตินทรานนท์ (บรรณาธิการ). พม่ามองไทย : ว่าด้วยประวัติศาสตร์และศิลปะไทยในทัศนะพม่า. สำนักพิมพ์มติชน, 2542.
- Allot, Anna J. Inked Over, Ripped Out: Burmese Storytellers and the Censors. PEN American Center, USA, 1993.
- Muang Aung Myoe. Neither Friend Nor Foe : Myanmar's Relations with Thailand Since 1988 (A View From Yangon). Institute of Defence and Strategic Studies, Singapore, 2002.
- တင်သန်းဦး ၊ အပုဒ်လူသေသေ ၊ မြဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၊ ရန်ကုန် ၊ ၁၉၉၃။ (နာဏိယစုစုစာအုပ်အား, 1993)
- နော်ရထာ ၊ နိုင်ငံတော်၏ရှေ့ခရီး ၊ သတင်းနှင့်စာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်း ၊ ရန်ကုန် ၊ ၁၉၉၅။ (หนังสือ
หนทางข้างหน้าของประเทศ, 1995)
- ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန ၊ ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် (စတုတ္ထတန်း) ၊ တပ်မတော်အစိုးရ ၊ ---။
(แบบเรียนจิตใจสหภาพ)
- ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန ၊ မြန်မာ-ယိုးဒယားဆက်ဆံရေး (အခြေခံပညာအထက်တန်းအဆင့်) ၊
ဖိုတိုလစ်သိုပုံနှိပ်စက်ရုံနှင့် ဂျီတီစီပုံနှိပ်စက်ရုံ ၊ ရန်ကုန် ၊ ၂၀၀၁။
(แบบเรียนความสัมพันธ์เมียนมา-ไทยศึกษา ฉบับชั้นสูง, 2001)
- ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန ၊ သိမှတ်ဖွယ်ရာ ပြည်မြန်မာ ၊ တပ်မတော်အစိုးရ ၊ ၁၉၉၉။ (หนังสือเรื่อง
น่ารู้เกี่ยวกับประเทศพม่า, 1999)

หนังสือพิมพ์ (Myanmar Time : MT)

မြန်မာတိုင်း(မ်) ။ (น.ส.พ.เมียนมาไทน์ ฉบับในช่วง ค.ศ. 2004-2010)

□ မြန်မာတိုင်း(မ်) ၊ အတွဲ ၂၃၊ အမှတ် ၄၄၄ (၁၁-၁၇၊ ၁၂၊ ၁၀၀၀၉)။ (น.ส.พ.เมียนมาไทน์ ฉบับครบรอบ
สิบปี, 11-17 ธันวาคม 2009)

ความเรียง (New Light of Myanmar : NLM)

ကျော်ထင်နော်ရထာ ၊ အမြဲသတိထားရမည့်အိမ်နီးချင်း၊ မိတ်ကောင်းပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်၊

၂၀၀၂။ (หนังสือรวมบทความจำนวน 35 เรื่อง ที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลพม่า หัวข้อเรื่อง
เพื่อนบ้านที่ต้องเฝ้าระวัง, 2002)

ပြန်ကြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ရွှေပြည်သာသံသိလွမ်းချိုကြရာဝယ် နှင့်အခြားဆောင်းပါးများ ၊

တပ်မတော်အစိုးရ၊ ၂၀၀၈။ (รวมบทความชุดรวมก้าวสู่แผ่นดินทองฝันใหม่, 2008)

သတင်းနှင့်စာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်း၊ မပြောချင်လို့ ကြည့်နေတာကြာပြီ နှင့် အထူးဆောင်းပါးများ၊

ရန်ကုန်၊ ၂၀၀၁။ (หนังสือรวมบทความจำนวน 51 เรื่อง ที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลพม่า
หัวข้อเรื่อง เห็นนานแล้วไม่ยากพูด และความเรียงอื่น ๆ, 2001)

สารานุกรม (Myanmar Swesonkyan and Myanmar Swesonkyan Hnitchuot : MSH)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း-၁၉၇၀၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมพม่า-1970)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၇၈၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1978)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၇၉၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1979)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၀၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1980)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၁၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1981)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၂၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1982)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၃၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1983)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၄၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1984)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၅၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1985)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၆၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1986)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၇၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1987)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၈၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1988)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၈၉၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1989)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၉၀၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1990)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၉၁၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1991)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၉၂၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1992)

စာပေဗိမာန်၊ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်-၁၉၉၃၊ ရန်ကုန်။ (สารานุกรมประเทศพม่ารายปี-1993)

<http://www.mfa.go.th/web/848.php?id=49> กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ

บทที่ 3

การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย

กรณีศึกษา ลีอ นักธุรกิจ และประชาชนลาว

อดิศร เสมแย้ม

ความนำ

ไทยและลาวเป็นประเทศที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านขนบธรรมเนียม ศาสนา ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม อันมีรากเหง้าจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ จนอาจกล่าวได้ว่า ไทยและลาวเป็นเพียงสองประเทศที่ไม่จำเป็นต้องใช้ล้ามเป็นสื่อกลางในการเจรจาติดต่อสัมพันธ์กัน ความคล้ายคลึงดังกล่าวแม้จะเอื้ออำนวยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน แต่ทว่าก็เป็นปัจจัยสำคัญอันละเอียดอ่อนซึ่งส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพของทั้งสองประเทศ สถานะภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในหลายๆเรื่องแม้ว่าจะมีการแก้ไขคล่องไปด้วยดี แต่ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงมิติทางประวัติศาสตร์ที่มีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้งซึ่งมีความอ่อนไหวเป็นพิเศษ และเป็นปัจจัยพื้นฐานทางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หลังปี 1975 ซึ่งเป็นปีที่ลาวเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาเป็นระบบสังคมนิยม การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวส่วนใหญ่เน้นไปในมิติปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ แต่หลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นและผลจากจากนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าในสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี รวมทั้งเงื่อนไขสถานะแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจไปสู่กลไกตลาดของลาวตามนโยบาย “จินตนาการใหม่” ในปี 1986 ทำให้การศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวหันไปสู่ประเด็นการศึกษามิติของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการศึกษาถึงตัวแปรซึ่งเป็นกลไกในการดำเนินการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านใน “กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ที่เป็นภาคประชาชน นอกเหนือไปจาก “รัฐ” ซึ่งเป็นผู้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยผ่านนโยบายต่างประเทศยังมีการศึกษาไม่มากนัก โดยเฉพาะ “กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ซึ่งมีความสำคัญในบริบทของการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันระหว่างประเทศในสังคมสมัยใหม่ เฉพาะอย่างยิ่งในภาคประชาชน และสื่อซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของงานวิจัยนี้ว่าในฐานะเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นมีทัศนคติและความเข้าใจต่อไทยอย่างไร เนื่องจากการกำหนดและดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ โดยอาศัยภาพที่ตนมองเห็นเป็นสำคัญบนความสัมพันธ์ที่มักจะสำคัญตนว่าเป็นฝ่ายถูกเสมอ อาจเป็นภาพจริงหรือภาพหลอกได้ การไม่สนใจใฝ่รู้ต่อความรู้สึกของอีกฝ่ายว่าคิดกับเราอย่างไร ทำให้เพื่อนบ้านมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีต่อไทย มีปัญหากระทบกระทั่งระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเกิดขึ้นอีก หากไทยยังไม่รู้จักปรับปรนนโยบายความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน และขจัดปัญหาสำคัญที่

ขัดขวางความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งอาจนำไปสู่กระบวนการทศน์ในการรังสรรค์การแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน เมื่อใดก็ตามที่ไทยจะรู้จักเพื่อนบ้านมากขึ้น รู้ว่าเพื่อนบ้านคิดกับเราอย่างไร และไทยควรจะดำเนินนโยบายต่อเพื่อนบ้านอย่างไร เมื่อนั้นปัญหากับเพื่อนบ้านก็จะลดน้อยลง

การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาคประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานเขียน และการศึกษาในส่วนของไทยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ส่วนใหญ่เริ่มในช่วงหลังปี 1975 ซึ่งลาวเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาเป็นระบบสังคมนิยมภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและส่งผลต่อสัมพันธภาพของสองประเทศที่แตกต่างกันด้านการเมือง การปกครอง ทำให้งานส่วนใหญ่เน้นไปในมิติด้านปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศซึ่งขณะนั้นอยู่ในยุคสงครามเย็นที่มีสาเหตุหลักมาจากปัญหาความขัดแย้งตามพรมแดนบริเวณแม่น้ำโขงที่กั้นระหว่างสองประเทศ จากการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างสยามและฝรั่งเศสตามอนุสัญญาปี 1925 ที่ไทยตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบจากการกำหนดให้ร่องน้ำใกล้ฝั่งไทยเป็นแนวพรมแดน เนื่องจากร่องน้ำลึกบางส่วนอยู่ในเขตแดนลาวขณะที่บางส่วนอยู่ในเขตแดนไทย ตลอดจนปัญหาการเกิดแผ่นดินงอกเชื่อมเกาะที่ติดอยู่กับฝั่งไทย เมื่อร่องน้ำเดิมตื้นเขินทำให้ไทยต้องใช้ร่องน้ำใหม่ซึ่งอยู่ในเขตแดนลาวจนกระทั่งเกิดปัญหาการละเมิดพรมแดนลาวอยู่เสมอๆ รวมไปถึงปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นดินที่งอกใหม่ เช่น กรณีปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ในดอนแดงของสองฝ่ายในปี 1975 สำหรับลาวถือว่ากระทำของไทยเป็นการรุกรานอธิปไตยที่ไทยจำเป็นต้องรับผิดชอบ หรือความขัดแย้งกรณีดอนชิงซูและดอนสังคิในปี 1977 ซึ่งลาวถือเป็นเหตุการณ์ภายในที่ฝ่ายไทยมีส่วนสนับสนุนฝ่ายกบฏหรือลาวฝ่ายขวาที่พยายามยึดดอนชิงซู ความสัมพันธ์ลักษณะความขัดแย้งได้ขึ้นสู่ภาวะตึงเครียดสูงสุดสมัยรัฐบาลของนายธานินทร์ โกรวิเชียร ซึ่งดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นบริเวณชายแดนจนทำให้มีการปะทะกันด้วยกำลังทหารหลายครั้งตามตะเข็บชายแดนทั้งทางบก และทางน้ำ นับตั้งแต่ปี 1975-1992 และรุนแรงขึ้นตามลำดับ ตัวอย่างเช่นของการศึกษาถึงสภาพปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวได้แก่ งานวิจัยของ สุรัชย์ ศิริไกร เรื่อง “สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว : 1975-1981” ซึ่งให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวนับตั้งแต่ปี 1975-1981 และข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาวจากปัญหาพรมแดนไทย-ลาวในแนวแม่น้ำโขง และงานวิจัยของทวีเกียรติ เจนประจักษ์ เรื่อง “ข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว”¹ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงภูมิหลังที่มาของปัญหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับข้อพิพาททางเขตแดนไทย-ลาว กฎหมายที่ใช้บังคับในฐานะกฎหมายสนธิสัญญา ปัญหาการตีความสนธิสัญญาและหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเขตแดนไทย-ลาว รวมทั้งปัญหาความไม่ยุติธรรมของพรมแดนไทย-ลาวในแม่น้ำโขง

สภาพความสัมพันธ์ไทย-ลาวได้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นสมัยพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี 1977 ความตึงเครียดบริเวณชายแดนเริ่มน้อยลง ภายใต้นโยบายปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นสังคมนิยม หลังการเดินทางไปเยือนลาวของพลเอกเกรียงศักดิ์ ทำให้ไม่ปรากฏเหตุการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรง

¹ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์ ข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว , มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์: กรุงเทพฯ , 2540

บริเวณพรมแดน โดยเฉพาะข้อตกลงเกี่ยวกับพรมแดนแม่น้ำโขงที่ยึดถือหลักการผ่อนปรนและรักษามิตรภาพซึ่งกันและกันเป็นหลัก และการเดินทางมาเยือนไทยของนายไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว และร่วมกันยืนยันเจตนารมณ์ที่จะทำให้แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพ มิตรภาพ และผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งความร่วมมือในการป้องกันกระทำของผู้ก่อการร้ายที่ใช้พื้นที่บริเวณชายแดนเคลื่อนไหว ตามข้อตกลงที่จะไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ดีลาวยังคงหากระแสฝ่ายไทยมาตลอดทำให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวที่บางส่วนอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพที่ตั้งอยู่บริเวณแนวชายแดนของไทยและเข้าไปทำการการปฏิบัติการในลาว เนื่องจากซี.ไอ.เอ.ได้อพยพชาวม้งของนายพลวังเปกว่า 30,000 คน มาอยู่ในไทย ขณะที่ไทยระบุว่า ลาวทำสงครามรับใช้เวียดนามที่มีแผนครอบงำลาวและกัมพูชา เพื่อก่อตั้งสหพันธ์อินโดจีนขึ้น ทำให้ปัญหาตามพรมแดนระหว่างสองประเทศได้ปะทุขึ้นอีกหลายครั้งบริเวณพรมแดนแม่น้ำโขงในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จนนำไปสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงจากกรณีปัญหาการพิพาทแย่งชิงดินแดนสามหมูบ้าน คือ บ้านสว่าง บ้านใหม่ และบ้านกลาง อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับเมืองปากลาย แขวงไซยะบูลี ของลาว ในปี 1984 โดยไทยได้สร้างถนนผ่านเข้าไปในบริเวณสามหมูบ้านที่ทั้งสองฝ่ายต่างอ้างว่าเป็นดินแดนของตน ทำให้เกิดความขัดแย้งในลักษณะยืดเยื้อ มีการใช้กำลังทหารปะทะกันหลายครั้ง แม้จะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาด้วยการใช้วิธีเจรจาทางการทูตแต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ และนับเป็นครั้งแรกที่ทั้งสองประเทศได้ใช้องค์การสหประชาชาติเป็นเวทีในการตอบโต้เพื่อระงับข้อพิพาทดังกล่าว นอกจากความขัดแย้งตามแนวพรมแดนในกรณีปัญหาสามหมูบ้านแล้ว ในปลายปี 1987 ความตึงเครียดยังได้ขยายตัวลุกลามเพิ่มขึ้นอีกจุดหนึ่งที่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับเมืองบ่อแต่น แขวงไซยะบูลี ของลาว ที่ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำเหืองกับแม่น้ำเหืองงา เป็นหมูบ้านชายแดนที่ไทยได้จัดให้ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยตามนโยบาย 66/23 เข้าอยู่อาศัยในรูปหมูบ้านป้องกันตนเอง โดยไทยและลาวได้อ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดังกล่าวว่าเป็นของตน และทางลาวยังกล่าวหาว่าไทยได้อนุญาตให้พวกม้งกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวมาตั้งถิ่นฐานอยู่ จนกลายเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งถึงขั้นใช้กำลังสู้รบกันอย่างรุนแรงตั้งแต่ปี 1987-1988 ทำให้ทั้งสองฝ่ายสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้มีความพยายามระดับสูงสุดของทั้งสองฝ่ายในการเจรจาแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งจนกระทั่งนำไปสู่การยุติสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ด้วยการเจรจาหยุดยิงในเดือนกุมภาพันธ์ 1988 โดยงานเขียนที่เกี่ยวกับการพิพาทกันในบริเวณชายแดนที่นำมาสู่การปะทะกันด้วยกำลังอาวุธจากกรณีสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ได้แก่ “พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์” โดยมิตรสัมพันธ์² “ลาว-ไทย ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง?” โดย สุพจน์ ด้านตระกูล³ “เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว 3000 ล้านบาท ที่บ้านร่มเกล้า” โดย ยอดธง ทับทิวไม้⁴ “วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-ลาว”⁵ ของกระทรวงการ

² มิตรสัมพันธ์ พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ , ศรีสะเกษ : มนตรีศาสตร์, 2532

³ สุพจน์ ด้านตระกูล ลาว-ไทย ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง? กรุงเทพฯ : สันติธรรม, 2531

⁴ ยอดธง ทับทิวไม้ เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว 3000 ล้านบาท ที่บ้านร่มเกล้า, โรงพิมพ์หนึ่งเจ็ดการพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2531

⁵ กระทรวงการต่างประเทศ วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-ลาว โรงพิมพ์ศิริศรี: กรุงเทพมหานคร, 2527

ต่างประเทศ รวมทั้งงานเขียนที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของทั้งสองประเทศโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เรื่อง “ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว”⁶ โดย วงศ์ พลนิกร

นอกจากนี้ยังปรากฏงานของนักวิชาการต่างประเทศโดย เดวิด โอลด์ฟิลด์ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น : ทศวรรษ 1950-ค.ศ. 1991”⁷ รวมทั้งงานที่แสดงให้เห็นถึงสาเหตุของความขัดแย้งของปัญหาที่เกิดจากความไม่ไว้วางใจและความหวาดระแวงระหว่างผู้นำไทยกับลาว เรื่อง “ผู้นำและนโยบายของไทยประวัติศาสตร์ ไทยลาว-อีสาน”⁸ เรียบเรียงโดย นิวัฒน์ พุนศรี ศรีสุวรรณนท์

หลังสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทยและลาวคลี่คลายและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น งานเขียน และงานวิจัยส่วนใหญ่ในระยะหลังประเด็นหลักยังคงเป็นไปในเรื่องปัญหาความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ เช่น เรื่อง “ผลกระทบของสัญญาอนุญาตวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว”⁹ โดย วิภา อุดมฉันทน์ ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทสื่อมวลชนในความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทย-ลาวจากสัญญาอนุญาตวิทยุ-โทรทัศน์ข้ามพรมแดน การตีความหมายสื่อไทยของผู้รับสารลาว และผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการพึ่งพาและการครอบงำซึ่งลาวมองว่าเป็นการรุกรานทางวัฒนธรรม งานเรื่อง “การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว” ของจันทรร พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี¹⁰ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ชินวัฒน์ แม้นเดช เรื่อง “ความสัมพันธ์ลาว-ไทย : ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง 2001”¹¹ งานของ สุวิทย์ ชีรสาคัด เรื่อง “จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง”¹² ซึ่งแสดงสาเหตุของปัญหาอธิปไตยเหนือแม่น้ำโขงที่มีที่มาจากปัญหาของสนธิสัญญา 3 ตุลาคม พ.ศ. 2436 และการเสียฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสที่ส่งผลต่อปัญหาเขตแดนไทย-ลาว ด้านแม่น้ำโขง ตั้งแต่พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน งานวิจัยของ โสมเพ็ญ พุทธานนท์ เรื่อง “ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย : ศึกษาพัฒนาการนโยบายของไทยต่อลาวระหว่าง พ.ศ. 2518-2523”¹³ งานวิจัยของ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ เรื่อง “ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน”¹⁴ งานวิจัยของ

⁶ วงศ์ พลนิกร ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.], 2531

⁷ เดวิด โอลด์ฟิลด์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น : ทศวรรษ 1950-ค.ศ. 1991, ศูนย์อินโดจีนศึกษาวิทยาลัยการบริการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, [ม.ป.ป.]

⁸ นิวัฒน์ พุนศรี ศรีสุวรรณนท์ ผู้นำและนโยบายของไทยประวัติศาสตร์ ไทยลาว-อีสาน มิตรนราการพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2539

⁹ วิภา อุดมฉันทน์ ผลกระทบของสัญญาอนุญาตวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, 2544

¹⁰ จันทรร พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543

¹¹ ชินวัฒน์ แม้นเดช ความสัมพันธ์ลาว-ไทย : ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง 2001 วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544

¹² สุวิทย์ ชีรสาคัด จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง กรุงเทพฯ : มติชน, 2552

¹³ โสมเพ็ญ พุทธานนท์ ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย : ศึกษาพัฒนาการนโยบายของไทยต่อลาวระหว่าง พ.ศ. 2518-2523 วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526

¹⁴ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531

ความาส อิมสำรวจรัชต์ เรื่อง “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูป่านระหว่างไทยกับลาว”¹⁵ งานวิจัยของ พันทะวง บุคตะสะวง เรื่อง “การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย, 1987-1996”¹⁶ งานวิจัยของ บั้วร สุกลาแสง เรื่อง “30 ปี สะพานมิตรภาพ : ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965-1995”¹⁷ เป็นต้น

หลังจากกรณีปัญหามันร่มเกล้าและการสิ้นสุดของสงครามเย็นทำให้ความตึงเครียดระหว่างไทยและลาวได้ลดระดับลงเนื่องจากการพยายามปรับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวจึงได้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ผลจากจากนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าในสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี รวมทั้งเงื่อนไขสภาวะแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากทีลาวปฏิรูปเศรษฐกิจไปสู่กลไกตลาด ในปี 1986 และเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ในปี 1997 การศึกษาวิจัยในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวได้หันไปสู่ประเด็นการศึกษามิติของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในด้านการค้าและการลงทุนและปัญหาของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว เช่น งานของ บุญญรักษ์ นิงสานนท์ เรื่อง “ลู่ทางใหม่ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและลาว”¹⁸ งานวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีวรรณะ เรื่อง “นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า บทวิเคราะห์ด้านสังคมจิตวิทยา : ศึกษาเฉพาะกรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”¹⁹ งานวิจัยของ ศุภมาส พยัคฆพันธ์ เรื่อง “การลงทุนทางตรงของไทยในลาว”²⁰ งานวิจัยของ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “การค้าชายแดน”²¹ ที่แสดงถึงปัญหาและทิศทางการค้าชายแดนไทย-ลาว งานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของคนไทยต่อคนลาวปัญหาและแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว (สิงหาคม 2531-กุมภาพันธ์ 2534)”²² โดย เพาพงา อูยยานนท์ งานวิจัยเรื่อง “เศรษฐกิจการค้าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”²³ โดย ศรีวัฒน์ สุวรรณ งานวิจัยเรื่อง “ลู่ทางขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทย

¹⁵ ความาส อิมสำรวจรัชต์ การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูป่านระหว่างไทยกับลาว วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535

¹⁶ พันทะวง บุคตะสะวง การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย, 1987-1996 วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547

¹⁷ บั้วร สุกลาแสง 30 ปี สะพานมิตรภาพ : ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965-1995 วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549

¹⁸ บุญญรักษ์ นิงสานนท์ ลู่ทางใหม่ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและลาว , 2520 [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.]

¹⁹ สมศักดิ์ ศรีวรรณะ นโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า บทวิเคราะห์ด้านสังคมจิตวิทยา : ศึกษาเฉพาะกรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534

²⁰ ศุภมาส พยัคฆพันธ์ การลงทุนทางตรงของไทยในลาว วิทยานิพนธ์ (ศ.ม.) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537

²¹ วิทยา สุจริตชนารักษ์, การค้าชายแดน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537

²² เพาพงา อูยยานนท์ ทัศนคติของคนไทยต่อคนลาวปัญหาและแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว (สิงหาคม 2531-กุมภาพันธ์ 2534) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ, 2535

²³ ศรีวัฒน์ สุวรรณ เศรษฐกิจการค้าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กรมการค้าต่างประเทศ, 2535

กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”²⁴ ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ได้มอบหมายให้ บริษัทปทุมธุรกิจ ศึกษาวิจัย สถานการณ์และนโยบายเศรษฐกิจการค้า การลงทุนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โอกาสและสู่ทางการค้ากับ สปป.ลาว งานวิจัยเรื่อง “การค้าชายแดนและการค้าผ่านแดน กับประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงนโยบาย กฎ ระเบียบ และข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจปัญหาการค้าชายแดนไทย-ลาว : (นครพนม-คำม่วน และ เชียงราย-บ่อแก้ว)”²⁵ โดยคณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และงานวิจัยของ นกคต ชาติประเสริฐ เรื่อง “การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว”²⁶ รายงานการวิจัย เรื่อง “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับลาว”²⁷ โดย ทรงฤทธิ์ โพนเงิน รายงานการวิจัย เรื่อง “ความร่วมมือในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว”²⁸ โดย บงกช หงส์คำมี งานวิจัยถึงความร่วมมือไทย-ลาวในโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว เรื่อง “ความร่วมมือไทย-ลาว ในกรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว (1993-1997)”²⁹ โดย พาฬิน นิลสวัสดิ์ งานวิจัยเรื่อง “การค้าอันกระชับชายแดนไทย-ลาว (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต)”³⁰ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ งานวิจัยของ หน่วยปฏิบัติการวิจัยแม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “การค้าชายแดนไทยกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง”³¹ งานวิจัยของ ทานตะวัน มโนรมย์ เรื่อง “การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย-ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงราย พะเยา และน่าน)”³² และการศึกษาแนวทางความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมระดับอนุภูมิภาค ระหว่างไทย-สปป.ลาว เช่น “โครงการศึกษาแนวทางความ

²⁴ บริษัทปทุมธุรกิจ สู่ทางขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทย กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : กรุงเทพฯ, 2537

²⁵ คณะทำงานร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชายแดนและการค้าผ่านแดน กับประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง นโยบาย กฎ ระเบียบ และข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจปัญหาการค้าชายแดนไทย-ลาว : (นครพนม-คำม่วน และ เชียงราย-บ่อแก้ว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: กรุงเทพฯ, 2539

²⁶ นกคต ชาติประเสริฐ การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว วิทยานิพนธ์ (ร.ด.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540

²⁷ ทรงฤทธิ์ โพนเงิน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับลาว, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541

²⁸ บงกช หงส์คำมี ความร่วมมือในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

²⁹ พาฬิน นิลสวัสดิ์ ความร่วมมือไทย-ลาว ในกรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว (1993-1997), สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

³⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การค้าอันกระชับชายแดนไทย-ลาว (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต), ขอนแก่น, 2546

³¹ วชิรินทร์ ชงศิริ การค้าชายแดนไทยกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง หน่วยปฏิบัติการวิจัยแม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547

³² ทานตะวัน มโนรมย์ การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย-ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงราย พะเยา และน่าน) , วิทยานิพนธ์ (ศ.ม.), 2544

ร่วมมือด้านอุตสาหกรรม ระหว่างไทย-สปป. ลาว-เวียดนาม ตามแนวนอนหมายเลข 9 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กวังตรี-ดานัง)”³³ เป็นต้น

ในส่วนของงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ลาว-ไทย ในส่วนของลาว หลังปี 1975 ส่วนใหญ่เป็นงานเขียนที่ส่วนใหญ่อยู่ในรูปหนังสือประวัติศาสตร์และตำราเรียน ซึ่งเกิดจากความจำเป็นในการสร้างประวัติศาสตร์ชาติ หลังได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสหลังปี 1945 ของรัฐบาลสมัยราชอาณาจักรในการสร้างรัฐชาติ (Nation State) และการปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) แก่ประชาชน ให้เกิดความสำนึกว่าตนเป็นพลเมืองของชาติและ เป็นส่วนหนึ่งของประเทศชาติ งานเขียนประวัติศาสตร์ชาติสำคัญในสมัยราชอาณาจักร ได้แก่ “ประวัติศาสตร์ลาว”³⁴ ของมหาสิลา วีระวงค์ “พงสาวดารชาติลาว” ของเจ้าคำ ห่มั่น วงกตรัตนะ “พงสาวดารลาว สมัยเป็นเมืองขึ้นของประเทศสยามและประเทศฝรั่ง” ของท้าวขุน อ่อนพม และ “ปิตุภูมิที่รัก” ของ น.บุบผานูวงศ์ เป็นต้น ลักษณะการเขียนและสร้างประวัติศาสตร์ชาติลาวในสมัยนี้มีลักษณะการนำเสนอให้เห็นว่าลาวเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและยิ่งใหญ่ในอดีตภายใต้การปกครองของกษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้นำในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับอาณาจักรลาวล้านช้าง แต่มีบางยุคสมัยที่คนลาวเกิดความไม่สามัคคีกัน ทำให้บ้านเมืองอ่อนแอ และตกเป็นเมืองขึ้นของ “สยาม” เนื่องจากการขาดความสามัคคี ซึ่งเป็นบทเรียนที่คนรุ่นหลังจะต้องเรียนรู้

หลังชัยชนะของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในปี 1975 การสร้างประวัติศาสตร์ชาติมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสมัยราชอาณาจักร คือ การนำเสนอบทบาทการต่อสู้ของขบวนการประชาชนและขบวนการปะเทดลาว การนำเสนอศัตรูของชาติในการเขียนประวัติศาสตร์ชาติสมัยสังคมนิยมมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสมัยราชอาณาจักร ก็คือ การเน้นศัตรูของชาติอย่างชัดเจน โดยศัตรูของชาติในประวัติศาสตร์ชาติสมัยสังคมนิยมที่ปรากฏในหนังสือ และแบบเรียนประวัติศาสตร์ ที่สำคัญ คือ “ศักดินาสยาม” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้รุกราน และยึดเอาอาณาจักรล้านช้างเป็นเมืองขึ้น อย่างกดขี่ ขูดรีด รวมทั้งการให้ความสำคัญกับเนื้อหาในการนำเสนอถึงวีรกรรมและความกล้าหาญของเจ้าอนุในการกอบกู้เอกราช โดยเจ้าอนุที่ไทยกล่าวหาว่าเป็น กบฏ แต่สำหรับลาวแล้วถือเป็น วีรบุรุษที่มีความสำคัญยิ่งต่อการกู้ชาติ และการที่เวียงจันทน์ถูกกองทัพสยามเผาทำลายจนกลายเป็นเมืองร้างหลังความพ่ายแพ้ เช่น”ประวัติศาสตร์ชาติลาว”³⁵ ฉบับที่จัดพิมพ์โดยกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ชาติลาวมีประวัติศาสตร์แห่งชาติสมบูรณ์แบบที่ไม่ได้เป็นพงสาวดาร และยังปรากฏในงานของผู้นำการเมืองลาวหลายท่าน เช่น ในงานของไกสอน พมวิหาน ประธานประเทศ และเลขาธิการใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวขณะนั้น เรื่อง “บทเรียนต้นตอ และบางปัญหาเกี่ยวกับทิศทางใหม่ของการปฏิวัติลาว” งานของพูมี วงวิจิต เรื่อง “ประเทศลาว และการต่อสู้มีชัยของประชาชนลาวด้านลัทธิเมืองขึ้นแบบใหม่ของอเมริกา” และเรื่อง “ความทรงจำของชีวิตเราในขบวนการวิวัฒน์แห่งประวัติศาสตร์ของชาติลาว” ประวัติศาสตร์ชาติลาวฉบับที่จัดพิมพ์โดยกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม งานของพู

³³ บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล คอนซัลแทนซี เน็ทเวอร์ค จำกัด โครงการศึกษาแนวทางความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม ระหว่างไทย-สปป. ลาว-เวียดนาม ตามแนวนอนหมายเลข 9 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กวังตรี-ดานัง) บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล คอนซัลแทนซี เน็ทเวอร์ค, กรุงเทพฯ, 2540

³⁴ สิลา วีระวงค์ ประวัติลาว สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526

³⁵ ทรงคุณ จันทกร, ประวัติศาสตร์ลาว สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551

มี ยังเสนอเหตุการณ์หลังจากไทยเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศสหลังปี 1897 เมื่อลาวประกาศเอกราช ต่อสู้กับฝรั่งเศสปี 1893-1937 โดยขบวนการกู้เอกราชที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะเสรีไทยภายใต้รัฐบาลของนาย ปรีดี พนมยงค์ ก่อนจอมพล ป.พิบูลสงคราม จะขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในปี 1947 ยกเลิกนโยบายช่วยเหลือรัฐบาลลาว พลัดถิ่น หลังการพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสในอินโดจีนปี 1954 ทำให้กลุ่มการเมืองในลาวได้แตกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ฝ่ายซ้าย กับฝ่ายเวียงจันทน์หรือฝ่ายขวา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ดังนั้นความสัมพันธ์ไทย-ลาวในช่วงปี 1950-1975 จึงมีลักษณะการแทรกแซงของไทยต่อลาวโดยการร่วมมือกับสหรัฐฯ ใช้กำลังแทรกแซงการปฏิวัติของลาว ด้วยการฝึกทหารลาวฝ่ายขวา และส่งทหารรับจ้างไปช่วยฝ่ายขวารบ รวมทั้งให้ใช้สนามบินในไทยเป็นฐานในการทำ สงครามทางอากาศทิ้งระเบิดในลาว ซึ่ง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเรือนทรัพย์สินและชีวิตของชาวลาอย่าง มหาศาลและมีผลต่อเนื่องแก่ประชาชนคนลาว

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 1975 รัฐบาลภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้สร้าง จิตสำนึกความเป็นชาติผ่านรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอุดมการณ์ความเป็นชาติสู่ ประชาชนโดยมีสถาบันคั่นคว่ำวิทยาศาสตร์การศึกษาแห่งชาติของกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในการแต่ง ตำราและแบบเรียน อุดมการณ์ความเป็นชาติ ความทรงจำของชาติ หนึ่งในวิบุรุษของชาติที่แบบเรียนลาวถูกเลือกให้ จำ ได้เลือกสงครามกู้ชาติจากสยามภายใต้การนำพาของ เจ้าอนุ มาเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์จากความ จมื่นที่ถูกกดขี่ ชูตรีด และรุกรานจากศัตรูของชาติ คือ ศักดินาสยาม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระตุ้นความรักชาติจาก การเสียสละเพื่อชาติบ้านเมืองของเจ้าอนุ ในการปลดแอกจากสยามแม้จะไม่สำเร็จ และยังนำเสนอเรื่องราวการต่อสู้ ด้านการแทรกแซงจากสหรัฐฯในปี 1954-1962 ของประชาชนลาวที่ไทยมีส่วนร่วมโดยการส่งทหารรับจ้างไปช่วยฝ่าย ขวารบ นอกจากนี้ยังมีงานของนักวิชาการลาว คือ ดร.เผยพันและดร.มยุรี เห่งสิ่วพันธ์ เรื่อง “Kith and Kin Politics : the relationship between Laos and Thailand”³⁶ ที่วิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวหลังปี 1975 ว่า เกิดจากเงื่อนไขภูมิรัฐศาสตร์และดุลย์ของผลประโยชน์ในช่วงสงครามเย็น

แต่งงานที่มีอิทธิพลและปลุกกระแสความสนใจในการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวสมัยเจ้าอนุแก่นักวิชาการลาว คือ งานของ สายพิน แก้วงามประเสริฐ ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ดีเด่นสาขาประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ สำนักพิมพ์มติชนนำมาตีพิมพ์ใหม่ในปี 1996 เรื่อง “การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี” ที่นำเสนอว่า ท้าวสุรนารี ไม่มี บทบาทตัวจริงในเหตุการณ์ และกลายเป็นข้อที่นักวิชาการลาวเห็นว่าฝ่ายไทยพยายามบิดเบือนโดยสร้างหลักฐานเท็จ ซึ่งได้ปลุกกระแสความสนใจแก่นักวิชาการลาวเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวสมัยเจ้าอนุ เห็นได้จาก การจัด สัมมนาประวัติศาสตร์ลาวในหัวข้อ “ตามหาสอยเจ้าอนุวงศ์” โดยคณะภาษาวรรณคดีและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย แห่งชาติลาว ระหว่างวันที่ 21-23 มกราคม 1997 ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว วิทยาเขตคงโคก วัตถุประสงค์เพื่อ เผยแพร่ความจริง และต้องการให้คนรุ่นหลังเข้าใจถึงปัญหาอย่างถูกต้องในสภาพความเป็นจริงของประวัติศาสตร์ลาว สมัยเจ้าอนุ และการจัดงานพบปะสัมมนาทางวิชาการว่าด้วย “วีระกัมพระเจ้าอนุวงศ์” ขึ้นในระหว่างวันที่ 15-16

³⁶ Mayoury and Pheuiphanh *Kith and Kin Politics : the relationship between Laos and Thailand Manila : Journal of Contemporary Asia Publishers, 1994*

สิงหาคม 2001 โดยมีแผนกประวัติศาสตร์ อารยธรรม สังคมและวัฒนธรรม เป็นผู้รับผิดชอบ วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความกระจำทางประวัติศาสตร์ลาวและไทย ตามที่นักวิชาการลาวได้ทำการศึกษาจาก แหล่งข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารของลาว ของไทย ของคณะทูตชาวตะวันตก ที่มาเห็นสภาพความขัดแย้งของ ลาวและไทย เอกสารประเภทพงศาวดารของลาว ซึ่งมุ่งเสนอให้เห็นถึงเอกสารหลักฐานบางชิ้นของไทยที่พยายาม บิดเบือนต่อเติม เพื่อหวังผลทางการเมืองโดย “กลุ่มนิคมลัทธิไทใหญ่” ที่หวังกลืนกินชาติที่เล็กกว่าและด้อยพัฒนา ด้วยการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์

นักวิชาการลาวเห็นว่าหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ลาวสมัยเจ้าอนุ มีปัญหามากและค่อนข้างสับสน ทั้ง ยังขาดการใช้เอกสารลาว เช่น พื้นเวียง การใช้เอกสารของเพื่อนบ้าน ซึ่งมีลักษณะบิดเบือนที่ฝ่ายไทยได้แต่งเติมเสริม ต่อ เมื่อนำมาใช้จึงเกิดความเข้าใจไปตามนั้น ทั้งที่ไม่เป็นความจริง และเข้าใจผิดต่อเรื่อง เจ้าอนุ เช่น เข้าใจว่า คุณหญิงโมมีจริง เอกสารไทยที่นำเชื่อถือได้ในสายตาของนักวิชาการลาว ได้แก่ จดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียง จันทร์ ประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทร์ อานามสยามยุทธ ของกสร.กุหลาบ และนิราศหนองคาย ของ นายทิม สุขยางค์ ซึ่งเห็นว่าไม่ได้มีการกล่าวถึงวีรกรรมของ คุณหญิงโม เลย และเอกสารของนักวิชาการไทย เช่น รายงานการวิจัย “พื้นเวียง : การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมอีสาน” และเอกสารบรรยายเรื่อง “พื้นเวียง” ของ ธวัช ปุณโณชก และงานของ ประทีป ชุมพล เรื่อง “พื้นเวียง : วรรณกรรมแห่งการกดขี่” ซึ่งนักวิชาการลาว ได้ให้ความ สนใจเช่นกันโดยมีการศึกษาเอกสารพื้นเวียงสมัยเจ้าอนุขึ้น โดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติในปี 2004 อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระแสด้านความสนใจในการศึกษาประวัติศาสตร์ลาวสมัยเจ้าอนุของนักวิชาการลาวอย่างจริงจังจะเกิดขึ้นในปี 1996 แต่ในความเป็นจริงแล้ว นักวิชาการลาวบางท่าน เช่น ดร. มยุรี และ ดร. เผยพันธ์ เหง้าสีวทัน ได้ให้ความสนใจ ศึกษาถึงปัญหาสงครามสมัยเจ้าอนุมาตั้งแต่ก่อนปี 1988 โดยนำ เอกสารภาษาไทย เวียดนาม จีน เฉพาะอย่างยิ่ง เอกสารตะวันตก ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และหลังเหตุการณ์ มาเปรียบเทียบกัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่างานเขียน และการศึกษาที่เกี่ยวข้องด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ส่วนใหญ่ เป็นงานที่เริ่มในช่วงหลังปี 1975 ซึ่งส่วนใหญ่เน้นไปในมิติด้านปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ หลังการสิ้นสุด ของสงครามเย็นและผลจากจากนโยบายการเปลี่ยนนามรบเป็นสนามการค้าในสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็น นายกรัฐมนตรี รวมทั้งเงื่อนไขสถานะแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการ ปฏิรูปเศรษฐกิจไปสู่กลไกตลาดของลาว ในปี1986 ทำให้การศึกษาวิจัยในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวได้ หันไปสู่ประเด็นการศึกษามิติของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การศึกษาตัวแปรที่นอกเหนือไปจาก “รัฐ” โดยเฉพาะ “กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ของประเทศเพื่อนบ้าน ยังมีการศึกษาไม่มากนัก การศึกษามุมมอง การ รับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้านที่พบส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาถึงมุมมอง การรับรู้และความเข้าใจของ ภาคประชาชนในมิติความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม เช่น รายงานการวิจัย เรื่อง “มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่าง ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาชายแดนไทย-ลาว พื้นที่จังหวัดหนองคาย”³⁷ โดยอมรทิพย์ อมราภิบาล ซึ่งให้ ภาพความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในมิติเชิงประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่ปรากฏใน

³⁷ อมรทิพย์ อมราภิบาล มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาชายแดนไทย-ลาว พื้นที่จังหวัดหนองคาย ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

ระดับพื้นที่ และรายงานการวิจัย ของสุภาภรณ์ ตังตรงไพโรจน์ เรื่อง “มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว : กรณีศึกษาพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร”³⁸ เป็นต้น โดยพบว่าม้งงานวิจัยที่เข้าข่ายเป็นการศึกษา การศึกษามุมมอง การรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้านของภาคประชาชน ได้แก่ งานวิจัยของสุภลักษณ์ เชาวันเกษม เรื่อง “ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทัศนะของคนลาว : กรณีกำแพงนครเวียงจันทน์”³⁹ ซึ่งเป็นการศึกษา ถึงภาพลักษณ์ของคนลาวในกำแพงนครเวียงจันทน์ โดยศึกษาจากกลุ่มนักการเมือง/ข้าราชการ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มสื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป โดยพบว่า ภาพลักษณ์ของไทยในทัศนะของคนลาวมีทั้งภาพลักษณ์ในด้านบวกและด้านลบ โดยคนลาวไม่ได้แสดงแนวคิดหรือการกระทำที่เป็นการต่อต้านคนไทย แต่คนลาวเห็นว่า คนไทยยัง พูดถึงคนลาวในลักษณะล้อเลียน หรือมีการล้อลงหญิงสาวไปในทางไม่ดี และเห็นว่า สื่อของไทย ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับลัทธิบริโภคนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีหรือไม่ดีของไทยและคนไทยต่อสายตาคนลาว และเป็น ตัวกลางที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดระหว่างสองชนชาติให้ได้รับรู้ซึ่งกันและกันทางด้านบวกและด้านลบ และงานวิจัย ของเขียน ธีระวิทย์ และคณะ เรื่อง “ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในสายตาของคนลาว”⁴⁰ ซึ่งเป็นการศึกษามุมมองของลาว เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรณีบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น กรณีด่านช่องเม็ก-วังเต่า และกรณี “นิโคล” ซึ่งเป็นการศึกษาจำนวนและระดับความรู้สึก (perception study) ของคนลาวที่มีต่อไทย ซึ่งแบ่งกลุ่ม สำนวณความคิดเห็นชาวลาวยกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ผู้นำระดับชาติ ผู้นำระดับแขวง 5 แขวง นักศึกษาลาวในไทย และประชากรลาวที่ข้ามด่านมาฝั่งไทย 4 จุด รวมทั้งสิ้น 216 คน พบว่า คนลาวร้อยละ 61 เห็นว่าไทยเคยทำสิ่งที่แสดง ว่าเป็นมิตรที่ดีต่อลาว ซึ่งความเป็นมิตรของไทยที่เข้าตาชาวลาวยาวมากที่สุด แสดงออกผ่านการช่วยเหลือด้านการศึกษา วิชาการ แต่เกินกว่าครึ่งก็เห็นว่าไทยเคยทำสิ่งที่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อลาว แต่ในภาพรวมแล้วเมื่อถามว่าไทยเป็นมิตรหรือ ศัตรูของลาว ประชากรทุกกลุ่มก็เห็นพ้องต้องกันว่า ไทยยังเป็นมิตรมากกว่าศัตรู โดยกลุ่มคนไทยที่คนลาวคิดว่ามีท่าที เป็นมิตรที่สุดคือ นักวิชาการและปัญญาชนไทย ส่วนกลุ่มคนไทยที่ลาวเห็นว่าอยู่คนละขั้วมากที่สุด คือ สื่อมวลชน ถึง ร้อยละ 49 สำหรับการให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน คนลาวเห็นว่าไทยให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา อบรม และดูงานมากที่สุด โดยเกินกว่าครึ่งมองการช่วยเหลือของไทยในแง่ดีว่าเพื่อเป็นการผูกมิตร และยกฐานะความเป็นอยู่ ของลาวให้อยู่ดีกินดีมากขึ้น ส่วนภาพรวมในเรื่องของการค้าระหว่างสองประเทศ คนลาวส่วนมากยังเชื่อมั่นว่าจะทำ ให้ความสัมพันธ์ดีขึ้น และร้อยละ 77 อยากให้นักธุรกิจไทยไปลงทุนในลาวเพิ่มขึ้น ด้านการสำรวจเรื่องทัศนคติการดู ถูกคนจนโดยเปรียบเทียบกับชาติอื่นๆ ความคิดเห็นของชาวลาวยกพบว่า เห็นว่าไทยว่าเป็นประเทศที่ชอบดูถูกลาว มากที่สุด โดยการตอบแบบสอบถาม ตัวอย่างที่เป็นผู้นำระดับชาติ ผู้นำแขวง และนักศึกษาลาวในไทย เลี่ยงการตอบ คำถามข้อนี้ สำหรับคำถามว่า คนไทยกลุ่มใดที่ผู้ตอบรู้สึกว่าจะแสดงพฤติกรรมดูถูกลาว ยกพบว่า คนลาวเห็นว่ากลุ่ม

³⁸ สุภาภรณ์ ตังตรง ไพโรจน์ มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว : กรณีศึกษาพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549

³⁹ สุภลักษณ์ เชาวันเกษม ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทัศนะของคนลาว : กรณีกำแพงนครเวียงจันทน์, วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. ภูมิภาคศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544

⁴⁰ เขียน ธีระวิทย์ อติสร เสมแย้ม, ทานตะวัน มโนรมย์ ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในสายตาของคนลาว สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ, 2544

ของนักรูทการโทรทัศนสูงที่สุดถึงร้อยละ 40 ตามมาด้วยสื่อมวลชนร้อยละ 27 โดยคนลาวร้อยละ 51 เชื่อว่านักรูทสาว นิโคล เทริโอ เคยพูดถูกลาว ส่วนคำถามเรื่องความจริงใจของฝ่ายไทยต่อลาวเมื่อเทียบกับประเทศที่ใกล้ชิดลาวประเทศอื่นๆ คนลาวจัดอันดับความจริงใจของไทยให้เป็นอันดับ 3 รองเวียดนาม และญี่ปุ่น และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในสายตาของกลุ่มผู้นำประเทศลาวจำนวน 39 คนไม่มีใครเห็นว่าไทยมีความจริงใจที่สุดเลยแม้แต่คนเดียว โดยความผูกพันใกล้ชิดของไทยกับลาวยังเป็นรองเวียดนามอยู่มาก เพราะคนลาวความเห็นว่าเป็นมิตรอันดับหนึ่งของลาวถึงร้อยละ 44 โดยการที่ลาวมีความใกล้ชิดกับเวียดนามมากกว่า เพราะเวียดนามให้ความช่วยเหลือลาวมากกว่าในหลายด้าน ทั้งสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น สร้างถนน เป็นต้น ด้านความคิดเห็นเรื่องบทบาทด้านความมั่นคงของประเทศที่ไทยมีต่อลาว ปรากฏว่ากลุ่มผู้นำระดับชาติคิดว่าไทยคุกคามความมั่นคงของลาวสูงร้อยละ 77 ลดลงจากอดีตที่สูงถึงร้อยละ 97 แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงความหวาดระแวงที่ระดับบริหารของลาวมีต่อไทย ในขณะที่ภาพรวมปัจจุบัน คนลาวหวาดระแวงเรื่องการคุกคามน้อยลงจากเดิมร้อยละ 70 เหลือเพียงร้อยละ 35 อย่างไรก็ตามจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในเรื่องต่าง ๆ นั้น คนลาวจำนวนมากยังเชื่อว่ามีทางจะปรับปรุงให้ดีขึ้นและเป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายต้องหันหน้าเข้าหากัน และยังอยากให้รัฐบาลไทยปฏิบัติต่อลาวให้เท่าเทียมกันในทุกโอกาส

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้คำตอบถึงรูปแบบการรับรู้ที่ส่งผลต่อมุมมอง ทักษะ และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย

กลุ่มประชากรในการศึกษาประกอบด้วย

1. คนลาวในบริเวณพื้นที่ชายแดนที่ข้ามมายังฝั่งไทยตามลักษณะของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของลาวที่มีชายแดนติดต่อกับไทย ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 173 ราย ประกอบด้วย 1) พื้นที่ด่านช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี - ด่านเมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก ร้อยละ 24.9 (43 ราย) 2) พื้นที่ด่านอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร- ด่านเมืองโกสोन พมวิทาน แขวงสะหวันนะเขต ร้อยละ 16.8 (29 ราย) 3) พื้นที่ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย- เมืองหาดทรายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์ ร้อยละ 20.2 (35 ราย) 4) พื้นที่ด่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย- ด่านเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ร้อยละ 14.5 (25 ราย) 5) พื้นที่ด่านอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย- ด่านเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว ร้อยละ 14.5 (25 ราย)
2. สมาชิกสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติลาว โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 10 ราย
3. ผู้ประกอบการลาวที่ดำเนินธุรกิจร่วมกับผู้ประกอบการไทย และลูกจ้างหรือพนักงานของบริษัทธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในลาว โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 11 ราย
4. นิสิตนักศึกษาลาวที่เข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนโดยได้รับทุนจากรัฐบาลไทย องค์การระหว่างประเทศ หรือทุนส่วนตัว โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 15 ราย
5. แรงงานลาวทั้งที่เป็นแรงงานที่เข้ามาทำงานในไทยโดยได้รับอนุญาตให้ทำงานและแรงงานลาวที่ลักลอบทำงานในไทยไม่ได้ขออนุญาตจากทางการไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 30 ราย

6. สมาชิกสมาคมมิตรภาพลาว-ไทย โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 6 ราย

ข้อค้นพบจากการศึกษา

ภูมิหลังของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ด้านภูมิหลังของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่า เพศของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นชาย ร้อยละ 35.8 (62 ราย) เป็นหญิง ร้อยละ 64.2 (111 ราย) เหตุผลที่เดินทางมาไทยของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ท่องเที่ยว ร้อยละ 43.4 (75 คน) ซื้ของ ร้อยละ 24.9 (43 ราย) ทำงาน ร้อยละ 16.2 (28 ราย) ศึกษาต่อ ร้อยละ 9.8 (17 ราย) อื่นๆ ร้อยละ 5.8 (10 ราย) ตามลำดับ

ด้านการประกอบอาชีพ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอาชีพพ่อค้า/นักธุรกิจ ร้อยละ 27.2 (47 ราย) เกษตรกร ร้อยละ 19.1 (33 ราย) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 15.0 (26 ราย) รับจ้าง ร้อยละ 11.6 (20 ราย) นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 9.2 (16 ราย)

สำหรับด้านการศึกษากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า เรียนจบระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 23.7 (41 ราย) มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 22.5 (39 ราย) ประถมศึกษา ร้อยละ 19.1 (33 ราย) ปริญญาตรี ร้อยละ 16.2 (28 ราย) ไม่ได้เรียน ร้อยละ 9.2 (16 ราย) สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 5.8 (10 ราย) อนุปริญญา หรือ ปวส. ร้อยละ 2.3 (4 ราย)

การที่ลาวอยู่ในฐานะเพื่อนบ้านใกล้ชิด ที่มีพรมแดนติดต่อกัน มีภาษาพูด ภาษาเขียนที่เกือบเป็นภาษาเดียวกัน มีศาสนา ชาติพันธุ์ ประเพณี และวัฒนธรรม ที่คล้ายกัน ทำให้พบว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถอ่านภาษาไทยได้คล่อง ร้อยละ 41.0 (71 ราย) ได้แต่ไม่คล่อง ต้องสะกดคำ ร้อยละ 37.6 (65 ราย) อ่านไม่ได้ ร้อยละ 21.4 (37 ราย) เขียนภาษาไทยไม่ได้ ร้อยละ 76.3 (132 ราย) เขียนได้ ร้อยละ 23.7 (41 ราย) เมื่อติดต่อกับคนไทย ส่วนใหญ่ใช้ภาษาอื่นๆ ในการติดต่อ ร้อยละ 50.9 (88 ราย) ใช้ภาษาไทยในการติดต่อ ร้อยละ 45.7 (79 ราย)

สำหรับการรับรู้และภูมิหลังที่มีต่อไทยก่อนและหลังมาประเทศไทยและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับไทย พบว่า ก่อนมาประเทศไทยรู้สึกชอบคนไทยหรือประเทศไทย ร้อยละ 57.8 (100 ราย) เฉยๆ ร้อยละ 20.8 (36 ราย) ทั้งชอบและไม่ชอบ ร้อยละ 17.9 (31 ราย) ไม่ชอบ ร้อยละ 2.3 (4 ราย)

การที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มีอาชีพพ่อค้า/นักธุรกิจ ความถี่ในการเดินทางมาประเทศไทยมากกว่า 10 ครั้ง ร้อยละ 67.1 (116 ราย) 1-3 ครั้ง ร้อยละ 19.1 (33 ราย) 4-9 ครั้ง ร้อยละ 13.9 (24 ราย) เดินทางมาประเทศไทยมากกว่า 1 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 34.7 (60 ราย) 1 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 20.2 (35 ราย) ทุกวัน ร้อยละ 8.7 (15 ราย) มากกว่า 1 ครั้งต่อปี ร้อยละ 13.3 (23 ราย) เพิ่งเคยเดินทางมาเป็นครั้งแรก และ 1 ครั้งต่อปี ร้อยละ 7.5 (13 ราย) น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี ร้อยละ 4.0 (7 ราย) และพบว่า มีระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทย 2-7 วัน ร้อยละ 32.4 (56 ราย) ไปเข้าเย็นกลับ (1 วัน) ร้อยละ 26.0 (45 ราย) 8-30 วัน ร้อยละ 17.3 (30 ราย) 1 - 12 เดือน ร้อยละ 12.7 (22 ราย) 1 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.9 (5 ราย) ข้อค้นพบสำคัญ ก็คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นแรงงานลาวทั้งที่เป็นแรงงานที่เข้ามาทำงานในไทยโดยได้รับอนุญาตให้ทำงานและแรงงานลาวที่ลักลอบทำงานในไทยไม่ได้ขออนุญาตจากทางการไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากกว่า 1 ครั้ง ระยะเวลาที่อาศัยส่วนใหญ่คือ 1 ปี มาก

ที่สุด คือ 5 ปี ใช้หนังสือเดินทางโดยผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองอย่างถูกต้องด้วยวัตถุประสงค์มาเที่ยวในไทย และทุกเดือนต้องนำหนังสือเดินทางไปต่ออายุและกลับไปเยี่ยมบ้าน ด้วย บางรายจะกลับบ้านเดือนละครั้ง หลายรายมีประสบการณ์ในการถูกเจ้าหน้าที่ไทยจับกุม แต่หลังจากถูกส่งกลับแล้วทุกรายยังเดินทางกลับเข้ามาทำงานในไทยอีก และยังพบว่าหลังจากมาประเทศไทยแล้ว ความรู้สึกของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อคนไทยหรือประเทศไทยส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ร้อยละ 51.4 (89 ราย) ไม่เปลี่ยน ร้อยละ 41.6 (72 ราย) และเลวลง ร้อยละ 1.2 (2 ราย) ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ส่วนตัวที่ได้รับขณะอยู่ในไทยโดยเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นแรงงานลาวทั้งที่เป็นแรงงานที่เข้ามาทำงานในไทยโดยได้รับอนุญาตให้ทำงานและแรงงานลาวที่ลักลอบทำงานในไทยไม่ได้ขออนุญาตจากทางการไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การปฏิบัติของนายจ้างที่เอารัดเอาเปรียบ หรือการได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่ไม่ถูกต้องจากการกระทำของข้าราชการของไทย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยรายหนึ่งเล่าให้ฟังว่าเคยถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจของไทยจับกุมขณะเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านและถูกเอาเงินที่ติดตัวไปเกือบหมดก่อนจะปล่อยตัวไป

ทัศนคติของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเมื่อนึกถึงประเทศไทย

การที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวซึ่งส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่เน้นไปในการการค้าและการลงทุนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มีอาชีพพ่อค้า/นักธุรกิจ ทำให้เมื่อพูดถึงประเทศไทยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงนึกถึงความมั่งคั่งของเศรษฐกิจไทยเป็นลำดับแรกร้อยละ 18.5 (63 ราย) รองลงมาคือ สถานพยาบาลร้อยละ 17.0 (58 ราย) สถานที่ท่องเที่ยวร้อยละ 16.4 (56 ราย) วัฒนธรรมร้อยละ 8.5 (29 ราย) คารา/นักร้อง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่ากันคือร้อยละ 5.6 (19 ราย) สถานที่ศึกษาร้อยละ 5.3 (18 ราย) ละคร/ภาพยนตร์/คอนเสิร์ตเพลงร้อยละ 4.7 (16 ราย) อาหารร้อยละ 4.4 (15 ราย) ตามลำดับ

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คิดว่าไทยเกี่ยวข้องกับเพื่อนบ้าน เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมร้อยละ 51.8 (142 ราย) เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือร้อยละ 15.3 (42 ราย) เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้าร้อยละ 12.4 (34 ราย) เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศช่วยเหลือ ร้อยละ 8.0 (22 ราย) ขณะที่เห็นว่าเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีที่มีผลต่อการบั่นทอนสภาพสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรมร้อยละ 5.1 (14 ราย) เป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/คู่แข่งทางการค้าและเป็นผู้มาดักดวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร้อยละ 1.8 (5 ราย)

โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการติดต่อกับคนไทยกลุ่มญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่เป็นคนไทย ร้อยละ 33.7 (82 ราย) พ่อค้า นักธุรกิจร้อยละ 32.5 (79 ราย) ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐของไทยร้อยละ 9.1 (22 ราย) ครู อาจารย์ นักวิชาการร้อยละ 8.6 (21 ราย) นายจ้าง เจ้านายคนไทยร้อยละ 7.4 (18 ราย) คารา นักร้อง นักแสดง พิธีกรร้อยละ 2.5 (6 ราย)

การที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มีอาชีพพ่อค้า/นักธุรกิจ ทำให้รู้จักคนไทยหรือประเทศไทยจากช่องทางค้าขายทำธุรกิจร่วมกับคนไทยร้อยละ 23.7 (41 ราย) จากญาติพี่น้องหรือเพื่อนร้อยละ 20.2 (35 ราย) โรงเรียน หนังสือ ตำราเรียนร้อยละ 16.2 (28 ราย) เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยร้อยละ 15.6 (27 ราย) ทำงานในบริษัทของไทยและเข้ามาศึกษาในประเทศไทยร้อยละ 7.5 (13 ราย) ใช้สินค้าของไทยร้อยละ 4.0 (7 ราย)

นอกจากนี้การที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มีอาชีพพ่อค้า/นักธุรกิจทำให้มีการติดต่อกับคนไทยพ่อค้าในย่านการค้าต่างๆบ่อยครั้งมากที่สุดร้อยละ 31.8 (55 ราย) เพื่อนหรือญาติพี่น้องที่เป็นคนไทยร้อยละ 27.7 (48 ราย) นายจ้าง

ลูกจ้างร้อยละ 10.4 (18 ราย) เพื่อนนักศึกษา อาจารย์ในมหาวิทยาลัยร้อยละ 9.2 (16 ราย) หุ้นส่วนทางธุรกิจร้อยละ 5.8 (10 ราย) ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐร้อยละ 5.2 (9 ราย)

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับไทย

ไทยและลาวเป็นประเทศที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านขนบธรรมเนียม ศาสนา ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม อันมีรากเหง้าจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ จนอาจกล่าวได้ว่า ไทยและลาวเป็นเพียงสองประเทศที่ไม่จำเป็นต้องใช้ล่ามเป็นสื่อกลางในการเจรจาติดต่อสัมพันธ์ ฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าทำให้สื่อไทยโดยเฉพาะวิทยุ และโทรทัศน์ ได้เปรียบลาวทั้งในแง่ปริมาณจากจำนวนสื่อที่ข้ามไปจากไทย จำนวนชั่วโมงออกอากาศที่ต่อเนื่องและยาวนานกว่า และคุณภาพ จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย และทุนการดำเนินงานที่สูงกว่ามาก และการจัดรายการของไทยที่มีสีสันมากกว่าส่งผลให้รายการของไทยมีลักษณะตามใจตลาด สามารถสร้างแรงดึงดูดผู้ชมได้มากกว่าสื่อของลาวซึ่งถูกกำหนดให้ทำหน้าที่ทางการเมือง และได้เปรียบในแง่ภาษาที่คนลาวเข้าใจมากกว่าภาษาอื่น

การครอบงำจากสื่อไทยที่มีบทบาทแทรกซึมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนลาวเกิดจากการที่รัฐบาลลาวไม่ได้มีนโยบายในการปิดกั้นไม่ให้ประชาชนเข้าถึงสื่อต่างประเทศ เนื่องจากการขาดสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุกระจายเสียง ทำให้รัฐบาลอนุญาตให้ประชาชนมีสิทธิที่จะฟังวิทยุหรือชมรายการโทรทัศน์จากนอกประเทศ โดยกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมได้อนุญาตให้เอกชนบริการเคเบิลทีวีในประเทศ และการอนุญาตให้มีการใช้งานรับสัญญาณดาวเทียมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งยังอนุญาตให้มีการดำเนินการโครงการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมโดยเอกชน

จากการศึกษาพบว่า แหล่งรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไทยส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ของไทย ร้อยละ 27.7 (48 ราย) ซึ่งสอดคล้องกับงานของรองศาสตราจารย์ภา อุดมฉันทน์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ข้ามพรมแดนไทย-ลาว ค้นพบว่า สื่อโทรทัศน์ของมีบทบาทแทรกซึมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนลาวในพื้นที่ซึ่งสามารถรับชมได้โดยเฉพาะนครหลวงเวียงจันทน์ที่สามารถรับชมโทรทัศน์ไทยได้ดีเกือบทุกช่อง หรือใช้งานรับสัญญาณดาวเทียมราคาถูกลงของจีนรับชมในพื้นที่ห่างไกลออกไปด้วยอุปกรณ์งานรับดาวเทียม ร้อยละ 80 ขึ้นไปของเครื่องรับโทรทัศน์ส่วนใหญ่เปิดรับรายการไทย ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือ การที่คนลาวเข้าใจภาษาไทยมากกว่าภาษาอื่น อย่างไรก็ตาม สัญญาณโทรทัศน์ที่ล้นข้ามแดนไปยังเผยแพร่พฤติกรรมวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมต่างชาติบางส่วนทั้งดีและเลวเข้าไป รองลงมา ได้แก่ สื่อวิทยุของไทย ร้อยละ 14.7 (86 คน) และสื่อโทรทัศน์ของลาว ร้อยละ 14.2 (83 ราย) สื่อวิทยุของลาว ร้อยละ 7.3 (43 ราย) ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานด้านการศึกษาของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการที่สื่อสิ่งพิมพ์ยังคงไม่สามารถเข้าถึงกับประชาชนทุกคนในประเทศโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ทำให้สื่อหนังสือพิมพ์ของไทย สื่อหนังสือพิมพ์ของประเทศไทย ร้อยละ 9.9 (58 ราย) และสื่อหนังสือพิมพ์ของลาว ร้อยละ 6.5 (38 ราย) สื่อนิตยสารของไทย ร้อยละ 4.4 (26 ราย) สื่อนิตยสารของลาว ร้อยละ 2.7 (16 ราย) สื่ออินเทอร์เน็ตของไทย ร้อยละ 4.4 (26 ราย) และสื่ออินเทอร์เน็ตของลาว ร้อยละ 3.6 (21 ราย) สื่อหนังสือตำราเรียนของลาว และสื่อหนังสือ ตำราเรียนของไทยเท่ากัน คือ ร้อยละ 2.0 (12 ราย)

ความแตกต่างในแง่พื้นเพ ฐานะ และอาชีพ ทำให้คุณสมบัติที่มีความสำคัญ คือ ภูมิหลังของแต่ละคน ดังนั้นจึงพบว่า ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความรู้ลึกทางบวกต่ออิทธิพลของสื่อไทย ในแง่ของสีสัน ความ

ตื่นเต้น และความรุนแรง ในการนำเสนอ ซึ่งตรงข้ามกับสื่อประเภทเดียวกันของลาวที่เป็นเครื่องมือของพรรคและรัฐ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อให้เป็นตามนโยบายของพรรคและรัฐ โดยมีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแล การแพร่ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่เสนอความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์และการนำเสนอ เรื่องไม่ดี เห็นได้จากการที่สื่อของลาวมีความพยายามในการนำเสนอเรื่องราวข่าวสารของไทยในเฉพาะแต่เรื่องที่เป็น การช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ และเลี่ยงการนำเสนอเรื่องที่อาจกลายเป็นประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความขัดแย้ง เลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ โดยเป็นเพียงการแจ้งข่าวความเคลื่อนไหว ข่าวเกี่ยวกับไทยซึ่งปรากฏในพื้นที่สื่อของลาวจึงเป็นการนำเสนอข่าวซึ่งขึ้นกับสภาพความสัมพันธ์ของสองประเทศ หรือสภาพเหตุการณ์ ขณะนั้น นอกจากนี้การที่สำนักข่าวसानประเทศลาว คือ เป็นแหล่งข้อมูลหลักในประเทศ และ ส่งผ่านไปยังหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ทำให้เนื้อหาของข่าวสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกระจายเสียง มีลักษณะไม่ แตกต่างกัน แม้แต่ช่วงสถานการณ์ความตึงเครียดทางการเมืองในไทยในเดือนพฤษภาคม 2010 สื่อของลาวได้ หลีกเลี่ยงการนำเสนอและหลีกเลี่ยงการเสนอความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ นอกจากการแจ้งการหรือประกาศของ กระทรวงการต่างประเทศลาวที่เตือนประชาชนลาวในการเดินทางไปไทยหากไม่มีความจำเป็นรวมทั้งแรงงานลาวที่ ประเทศไทยในการไปยังเขตพื้นที่ที่มีการประท้วงระหว่างวันที่ 11-23 มีนาคม 2010 และการเตือนถึงสภาพความวุ่นวาย ของการเมืองในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งที่ขยายความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่วันที่ 13 พฤษภาคม 2010 ซึ่งมีการ ประทะกันระหว่างกำลังทหาร ตำรวจ กับประชาชนผู้ประท้วงกลุ่มนปช. ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยของประชาชนลาว กระทรวงการต่างประเทศลาวจึงขอให้พลเมืองลาวที่จะเดินทางไปประเทศไทยและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในประเทศไทยให้มีความระมัดระวังสูงและหลีกเลี่ยงการเดินทางไปพื้นที่ที่มีการชุมนุมประท้วงหากไม่จำเป็น

จากการศึกษายังพบว่า การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งผ่านอุดมการณ์ชาตินิยมของรัฐบาล ภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว หลังปี 1975 ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีปัจจัยพื้นฐานด้าน การศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง การรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยหรือคนไทยส่วนหนึ่งเกิดจากตกผลึกผ่านวาทกรรม (Discourse) ซึ่งเป็นรูปแบบของความคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีการสืบทอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันซึ่งแสดงออก ผ่านทางการพูด หรือการถ่ายทอดความทรงจำผ่านการบอกเล่าแบบปากต่อปาก เช่น คำบอกเล่า หรือนิทานพื้นเมือง เป็นต้น เช่น กรณีการจัดงานเฉลิมฉลองโอกาสครบรอบ 450 ปี นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งรัฐบาลลาวได้มีการสร้าง อนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ พบว่า ชุดการรับรู้เรื่องเจ้าอนุวงศ์ของแรงงานลาวไม่ได้เป็นการรับรู้ที่เกิดจากกระแสดความคิดหลัก ที่ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากประวัติศาสตร์ชาติ และตำราเรียน โดยพรรคและรัฐ แต่เกิดจากวาทกรรมทาง สังคมที่มีมาแต่ครั้งอดีต ซึ่งชาวบ้านได้ถ่ายทอดและเผยแพร่จากที่หนึ่งสู่ที่หนึ่ง จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง นอกจากเป็น เรื่องเล่า (Narrative) ที่ให้ความบันเทิง เป็นที่คุ้นเคยกันในวัฒนธรรมนั้นๆ แล้ว ยังสะท้อนภาพสังคม ทักษะคติ ความ เชื่อ และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยหรือคนไทยซึ่งสอดคล้องกับฐานความเชื่อของประชาชนทางพุทธศาสนา ซึ่งมีอิทธิพลสูงในสังคมลาว เช่น ความเชื่อเรื่องนาค แม้จะไม่รู้หนังสือก็ตาม เช่น นิทานพื้นเมืองลาวเรื่อง “เซียง เมียง” เรื่อง “กลองหมากแข้ง” เรื่อง “ธาตุดำ” จากการที่เซียงเมียงที่เป็นได้ศึกปลอมตัวมา อุดรพญานาคที่ธาตุดำ และ ทำลายกลองหมากแข้งจนพญานาค ไม่สามารถขึ้นมาช่วยได้ทำให้เวียงจันทน์ต้องพบกับความพ่ายแพ้กองทัพไทย หรือความเชื่อในเรื่องคำสาปของท้าวศรีโคตรบองที่สาปว่าลาวจะประสบกับความเสื่อมจนกว่าจะมีสิ่งต่างๆเกิดขึ้น

เช่น มีหินโผล่ขึ้นกลางแม่น้ำโขง และมีผู้มีบุญไปเหยียบแผ่นดินลาวซึ่งก็คือการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวข้ามแม่น้ำโขง และการที่เข้ามาหาชีวิตหรือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทยเสด็จไปเยือนลาวหลังการเปิดสะพาน

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มองว่าสื่อไทยเป็นทางเลือกในการบริโภค มีทั้งสีสัน ความสนุกและความรู้ อันหลากหลายโดยเฉพาะละครของไทย ขณะเดียวกันก็รู้สึกสนใจในการนำเสนอของสื่อไทยในประเด็นข่าวซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปในทางลบ ขอบขยายข่าว บิดเบือนข่าวใส่ร้ายลาว เช่น การเสนอข่าวผู้หญิงลาวที่ถูกล่อลวงไปขายตัวที่ไทย ปัญหาเสพติดที่สื่อมวลชนไทยมักลงข่าวว่ามาจากลาว ข่าวคาราไทยที่ถูกคนลาว และความรูสึกดูถูกดูหมิ่นที่ทำให้รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจซึ่งสะท้อนออกมาจากคำถามที่ว่าทำไมตัวตลกหรือคนรับใช้ในละครของไทยต้องเป็นคนอีสานหรือพูดภาษาลาว นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นแรงงานลาวให้ความสนใจเกี่ยวกับประเทศไทยค่อนข้างมากเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับประเด็นความขัดแย้งในทางการเมืองเนื่องจากมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนในไทยโดยตรง และยังพบว่าทัศนคติในทางการเมืองของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในไทย ส่วนใหญ่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางเห็นอกเห็นใจกลุ่มปช. เพราะเห็นว่าคนเสื้อแดงส่วนใหญ่เป็นคนลาวอีสาน และยังมีความรู้สึกชื่นชม พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าอดีตนายกรัฐมนตรี ได้สร้างความเจริญให้แก่ประเทศไทย

ข้อค้นพบสำคัญ ก็คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดรับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับประเทศไทยทุกวัน ร้อยละ 71.7 (124 ราย) 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 14.5 (25 ราย) 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 4.0 (7 ราย) 3-4 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 2.3 (4 ราย) การที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มีอาชีพพ่อค้า/นักธุรกิจ ทำให้เนื้อหาของข่าวสารเกี่ยวกับไทยที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสนใจ ได้แก่ เศรษฐกิจ ร้อยละ 18.0 (62 ราย) ละคร/ภาพยนตร์ ร้อยละ 15.7 (54 ราย) การเมือง ร้อยละ 14.5 (50 ราย) การท่องเที่ยว ร้อยละ 14.0 (48 ราย) คารา/นักร้อง ร้อยละ 10.5 (36 ราย) ความสัมพันธ์กับต่างประเทศและประเทศลาว ร้อยละ 6.4 (22 ราย)

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของข่าวสารเกี่ยวกับไทยโดยรวมที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสนใจส่วนใหญ่เป็นเรื่องความบันเทิง เช่น ละคร/ภาพยนตร์ คารา/นักร้อง มากกว่าเรื่องอื่นๆ โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่จะรู้จักคารา/นักร้องไทยเป็นอย่างดี เช่น ณเดชน์ ญาญ่า หรือแม้แต่ผู้ดำเนินรายการข่าวของไทย เช่น สรยุทธ โก๊ะดี ก็รู้จักเป็นอย่างดี และชื่นชมสรยุทธที่มีการท้าทายผู้ชมชาวลาวผ่านทางรายการ นำเสนอข่าวเกี่ยวกับลาวในทางที่ดี และเคยไปทำข่าวการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ที่ลาวด้วยตนเอง

ทัศนคติที่มีต่อไทย

ความชอบ

เนื่องจากการเก็บกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามลักษณะของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของลาวที่มีชายแดนติดต่อกับไทย ทำให้พบว่า ในบรรดาประเทศในภูมิภาคอาเซียน 10 ประเทศ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชอบประเทศไทยมากที่สุด ร้อยละ 71.1 (123 ราย) รองลงมา คือ เวียดนาม ร้อยละ 13.3 (23 ราย) ซึ่งมีความสัมพันธ์พิเศษระหว่างลาวกับเวียดนามจากการที่เวียดนามได้เข้ามาช่วยเหลือลาวในการต่อสู้กับอเมริกาในช่วงสงครามปลดปล่อยและยังคงช่วยเหลืออยู่ถึงปัจจุบันแม้จะไม่ชอบที่คนเวียดนามหลังไหลเข้ามาทำมาหากินในลาวและมองว่าเป็นการแย่งงานคนลาว และ

สิงคโปร์ ร้อยละ 4.6 (8 ราย) รองลงมาตามลำดับ⁴¹ และยังพบว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกือบทั้งหมดบอกว่าหากกลับไปลาวและมีโอกาสจะเดินทางกลับมาประเทศไทย ร้อยละ 93.1 (161 ราย) ไม่กลับ (ร้อยละ 1.7) (3 ราย) เหตุผลที่กลับมาประเทศไทย เพราะ ค่าขาย/ทำงานในไทย ร้อยละ 18.6 (30 ราย) ประเทศไทย/คนไทยดี มีน้ำใจ ร้อยละ 13.0 (21 ราย) กลับมาเยี่ยมครอบครัว/ญาติ/เพื่อนในไทย ร้อยละ 7.5 (12 ราย) ซื้องานและท่องเที่ยว ร้อยละ 11.8 (19 ราย) ศึกษาต่อ ร้อยละ 5.0 (8 ราย) หาหมอ ร้อยละ 4.3 (7 ราย) เมื่อกลับไปลาวแล้ว จะติดต่อคบหากับคนไทยอีก ร้อยละ 87.9 (152 ราย) ไม่ติดต่อคบหาอีก ร้อยละ 4.0 (7 ราย)

โดยที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคิดว่าคนในลาวรู้สึกชอบคนไทย/ประเทศไทย ร้อยละ 74.6 (129 ราย) มีทั้งชอบและไม่ชอบ ร้อยละ 15.6 (27 ราย) ไม่ชอบ ร้อยละ 7.5 (13 ราย) เหตุผลที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรู้สึกชอบประเทศไทยหรือคนไทย ในความคิดของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เห็นว่าเพราะคนไทยใจดี มีน้ำใจ ร้อยละ 29.5 (38 ราย) การเป็นบ้านพี่เมืองน้อง มีวัฒนธรรมคล้ายกัน ร้อยละ 17.1 (22 ราย) การที่ไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและมีสินค้า ข้าวของที่สวยงาม มีคุณภาพ และราคาไม่แพงให้เลือกมากมาย ร้อยละ 7.8 (10 คน) ค่าขาย/ทำงานในไทย ร้อยละ 3.1 (4 ราย) มีครอบครัวและญาติอยู่ในไทย ร้อยละ 2.3 (3 ราย)

ความไม่ชอบ

ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ส่วนหนึ่งตั้งอยู่บนฐานของเหตุผลของบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกันและไม่จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความจริงหรือเหตุผล คำถามดังกล่าวมีลักษณะอ่อนไหวและอาจไม่สามารถให้คำตอบตรงไปตรงมาได้ โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคิดว่าคนในลาวส่วนใหญ่รู้สึกชอบประเทศไทยหรือคนไทย แต่ก็อาจจะมีคนไม่ชอบบ้างเป็นเรื่องธรรมดา

ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับความไม่ชอบ คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคิดว่าเหตุผลที่คนลาวรู้สึกไม่ชอบประเทศไทย/คนไทย เพราะคนไทยมักดูถูกคนลาว ร้อยละ 38.5 (5 ราย) ขณะที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นนิสิตนักศึกษาลาวที่เข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โดยได้รับทุนจากรัฐบาลไทย องค์กรระหว่างประเทศ หรือทุนส่วนตัว เห็นว่าเหตุผลที่ไม่ชอบเกิดจากไทยเคยส่งทหารไปรบกับลาว ให้ที่หลบซ่อนแก่ “คนไม่ดี” ไทยเคยรบกับลาวที่ “ศึกบ่อแตน” คนไทยเคยปล้นสะดมพระแก้วมรกต เผาผลาญบ้านเมืองลาว ขโมยโบราณวัตถุของลาว แต่ทุกกลุ่มมีความรู้สึกต่อไทยที่ค่อนข้างดีโดยเฉพาะความรู้สึกต่อพระมหากษัตริย์ไทยและพระบรมวงศานุวงศ์ แม้ว่าโครงการความช่วยเหลือตามพระราชดำริต่างๆ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจไม่ทราบทุกราย เช่น โครงการพระราชดำริห้วยข้าว-ห้วยซอน หลัก 22 ในแขวงเวียงจันทน์ โรงเรียนวัฒนธรรมชนเผ่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายรายทราบถึงความช่วยเหลือบางส่วนของไทย เช่น การก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 3 การช่วยอบรมเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ก่อสร้างและปรับปรุงโรงพยาบาลแขวงบ่อแก้ว การบริจาคเครื่องมืออุปกรณ์การแพทย์ และรถพยาบาล ขณะที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นนิสิตนักศึกษาลาวที่เข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โดยได้รับทุนจากรัฐบาลไทย องค์กรระหว่างประเทศ หรือทุนส่วนตัว เห็นถึงความช่วยเหลือของไทยในด้านการศึกษาวิชาการ การให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรม และดูงาน โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองว่า ความช่วยเหลือของ

⁴¹ ร้อยละของการเลือกอันดับตามรายชื่อประเทศ 3 อันดับแรก

ไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นมิตร และช่วยพัฒนาให้ลาวเจริญขึ้น ขณะที่มีความรู้สึกไม่ดีต่อข้าราชการไทย รวมทั้งทหารและตำรวจ ซึ่งอาจจะเกิดจากประสบการณ์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนของแรงงานลาวหลายราย เคยถูกจับกุมและได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม และไม่ชอบพฤติกรรมของคนไทยที่ชอบดูถูก เช่น กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนหนึ่งเล่าว่าขณะที่ขึ้นรถโดยสารหลายครั้ง เคยได้ฟังการนินทา หรือดูถูกคนลาว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจิตสำนึกการดูถูกลาวของคนไทยยังเป็นปัญหาที่สำคัญในความสัมพันธ์ไทย-ลาว และคนลาวอ่อนไหวในเรื่องนี้มาก นอกจากนี้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ยังมีความรู้สึกไม่ดีต่อ ศิลปิน ดารา นักร้องไทย แม้ว่าจะมีความนิยมชื่นชอบ แต่เห็นว่ามักชอบดูถูกคนลาว โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่าเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวดาราคนหนึ่งในการแสดงนำเรื่องสหายดีหลวงพระบางมาเป็นบอย ปรกรณ์ เพราะดาราคนนั้น คือ เป้ อารักษ์ พูดจาถูกคนลาว ซึ่งอาจเกิดจากการสัมผัสกับสื่อไทยค่อนข้างใกล้ชิดและสะสมพฤติกรรมของคนลาวที่ชอบดูถูกลาวไว้มากสำหรับทัศนคติที่มีต่อประเทศไทย

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองว่า เป็นสังคมที่วุ่นวายไม่สงบ เสี่ยงต่อการถูกหลอกร้อยละ 30.8 (4 ราย) และมักเข้าไปยุ่งวุ่นวายกับเรื่องภายในประเทศอื่น ร้อยละ 7.7 (1 ราย) โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคิดว่าคนในประเทศลาวได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยร้อยละ 87.9 (152 ราย) เนื่องจากการรับรู้จากสื่อของไทยไม่ใช่สื่อของลาว โดยเห็นว่าไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริง ร้อยละ 8.1 (14 ราย) เห็นว่าหากคนในประเทศลาวได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นจริงเกี่ยวกับประเทศไทยหรือคนไทยจะรู้สึกดีและชอบ จะรู้สึกดี/ชอบ ร้อยละ 64.2 (111 ราย) โดยเห็นว่ารู้สึกไม่ดี/ไม่ชอบ ร้อยละ 8.7 (15 ราย)

ความสัมพันธ์ในด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะในด้านการค้าและการลงทุน โดยการค้าชายแดนไทย-ลาวในปี 2010 มีมูลค่า 87,192 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปี 2009 มูลค่า 71,700 ล้านบาท ร้อยละ 21.6 เป็นการส่งออก 64,118 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.3 นำเข้า 23,074 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.5 ไทยได้เปรียบดุลการค้า 41,044 ล้านบาท⁴² และการลงทุนในปี 2010 ไทยลงทุนในลาว จำนวน 32 โครงการ มูลค่า 438 ล้านดอลลาร์สหรัฐเป็นลำดับที่ 3 รองจากเวียดนามและจีน โดยมีมูลค่าการลงทุนสะสมในลาว ตั้งแต่ปี 2000-2010 จำนวน 245 โครงการ มูลค่าการลงทุน 2,653 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อยู่ในอันดับ 2 รองจากจีน ทำให้ทัศนคติที่มีต่อประเทศไทยของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยากให้ไทยเข้าไปลงทุนเพิ่มขึ้น โดยเห็นด้วยว่าประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว ร้อยละ 47.4 (82 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 26.0 (45 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 22.5 (39 ราย) ขณะที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 5.2 (9 ราย) และเห็นด้วยว่าเศรษฐกิจไทยมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว ร้อยละ 49.1 (85 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 26.0 (45 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 18.5 (32 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 5.8 (10 ราย)

การที่ไทยเป็นคู่ค้าและนักลงทุนรายใหญ่ในลาว นั้นหมายความว่าย่อมหลีกเลี่ยงปัญหาการขัดผลประโยชน์โดยธรรมชาติไม่ได้ นอกจากหน่วยราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์แล้วก็มีคนลาวไม่มากนักทราบว่าแต่ละปีลาวเสียดุลการค้าให้กับไทยมากน้อยเพียงใด และเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น หรือการลงทุนอะไรที่สร้างความรู้สึกไม่ดีให้แก่คนลาว โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้ประกอบการลาวที่ดำเนินธุรกิจร่วมกับผู้ประกอบการไทยและสมาชิกสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติลาว ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การค้าและการลงทุนจะทำให้

⁴² สำนักความร่วมมือการค้าและการลงทุน กรมการค้าต่างประเทศ

ความสัมพันธ์ไทยและลาวดีขึ้น หากมีความจริงใจ ทำจริง ตรงไป ตรงมา ทำตามคำพูด ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่เข้าไปแสวงหาประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว โดยในสายตาของและผู้ประกอบการลาวที่ดำเนินธุรกิจร่วมกับผู้ประกอบการไทย และสมาชิกสภาการค้าและอุตสาหกรรมแห่งชาติลาว เห็นว่านักธุรกิจไทย มีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าเมื่อเปรียบกับจีน และเวียดนาม “ เจริญช้ามาก บ่มีอะไรคืบหน้า บ่ลงมือเฮ็ดสักเทื่อ” แต่เห็นว่านักธุรกิจไทยส่วนน้อยที่สร้างปัญหาให้รู้สึกไม่ดีต่อคนไทย และยกย่องตัวอย่างการลงทุนของนายวิมล กิจบำรุง ที่เข้าไปลงทุนประกอบการรีสอร์ทและร้านอาหารในแขวงจำปาสักและยังทำต่อไปแม้จะประสบโรคภัยจนทำให้ตาบอดแต่ก็ไม่ทอดย ใจประสบความสำเรีจ

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเห็นว่าประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม ร้อยละ 61.3 (106 ราย) เห็นด้วยอย่างร้อยละ 27.7 (48 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 9.2 (16 ราย) ขณะที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 1.2 (2 ราย) และเห็นประเทศไทยเป็นเป้าหมายในการท่องเที่ยวอันดับแรกหากมีโอกาสไปเที่ยว ร้อยละ 52.6 (91 ราย) ซึ่งเกิดจากการได้เห็นหรือได้ทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามของ ไทยผ่านรายการโทรทัศน์ของไทย โดยไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 15.0 (26 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 23.7 (21 ราย) ขณะที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 7.5 (13 ราย)

การที่มีแรงงานลาวจำนวนประมาณ 200,000-300,000 คน ทำงานอยู่ในไทย และจำนวนอย่างน้อย 60,000 คน ลักลอบข้ามแดนไปทำงานในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย รวมถึงการที่เห็นแรงงานหลายชาติ เช่น พม่า หรือเขมร ฯลฯ หลั่งไหลเข้ามาทำงานในไทย ทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเห็นด้วยว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งหางานทำที่สำคัญของภูมิภาค ร้อยละ 43.4 (75 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 29.5 (51 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 20.8 (36 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 4.6 (8 ราย)

การที่ไทยครองส่วนแบ่งการตลาดสูงสุดในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค ในสัดส่วนร้อยละ 70 โดยเวียดนามเป็นอันดับ 2 ร้อยละ 8.9 และจีนเป็นอันดับ 3 ร้อยละ 8 ทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นด้วยว่า สินค้าที่ผลิตจาก ประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี ร้อยละ 63.0 (109 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 24.3 (42 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 10.4 (18 ราย) และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 2.3 (4 ราย) โดยเห็นด้วยว่าประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของลาว ร้อยละ 49.1 () ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 26.0 (45 ราย)เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 19.7 (34 ราย)ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 4.6 (8 ราย)แต่ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำการผลิตอย่างไม่มีการควบคุม ทำให้สภาวะแวดล้อมของไทยเสียหาย ร้อยละ 42.8 (74 ราย)โดยเห็นด้วยร้อยละ 23.7 (41 ราย)ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 17.3 (30 ราย)เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 15.0 (26 ราย) และไม่แน่ใจ/ไม่ทราบว่าประเทศไทยเข้ามาดักดวงทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน ร้อยละ 52.6 (91 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 17.3 (30 ราย) เห็นด้วย ร้อยละ 16.8 (29 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 11.0 (19 ราย)ทั้งยังไม่แน่ใจ/ไม่ทราบว่า ประเทศไทยกีดกันแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ร้อยละ 45.7 (79 ราย)เห็นด้วย ร้อยละ 18.5 (32 ราย)ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 22.0 (38 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 8.7 (15 ราย)

ปัญหาความไม่สงบภายในประเทศไทยและการไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองได้สร้างความวิตกกังวลให้แก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยมองว่าเป็นปัญหาสำหรับลาวจากการมีชายแดนติดกับไทยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของแรงงานลาวจากสถานการณ์การชุมนุมประท้วงในไทยในพ.ศ.2553 เนื่องจากอาจมีผลกระทบต่องานในไทย

เช่น การที่สถานประกอบการอาจปิดหรือหยุดงาน โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคิดว่ารัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่/ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ รัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่ ร้อยละ 35.8 (62 ราย) เห็นด้วย ร้อยละ 32.4 (56 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 23.7 (41 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 8.1 (14 ราย) แต่ไม่แน่ใจว่าการเลือกตั้งในประเทศไทยทำให้ได้คนดีไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ ร้อยละ 47.4 (82 ราย) เห็นด้วย ร้อยละ 32.4 (56 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 13.9 (24 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 5.8 (10 ราย) จากการที่เคยเห็นข่าวการทุจริตหรือโกงของนักการเมืองไทยในข่าวทางโทรทัศน์ไทยทำให้ประเทศไทยไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร และเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวาย มักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ ร้อยละ 38.2 (66 ราย) เห็นด้วย ร้อยละ 36.4 (63 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 15.0 (26 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 7.5 (13 ราย) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเห็นด้วยว่าความวุ่นวายทางการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของลาว ร้อยละ 31.8 (55 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 28.9 (50 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 22.0 (38 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 13.9 (24 ราย) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางคนบอกว่า การเมืองของไทยสับสน ยุ่งเหยิง โดยตนเคยดูการถ่ายทอดการประชุมสภาของไทยดูแล้ววุ่นวายน่าปวดหัว ชอบแย้งกันพูด มีการพูดจาหยาบคาย ซึ่งแตกต่างกับการประชุมสภาในลาว โดยรู้จักหน้าต่านักการเมืองไทยหลายคน เช่น อภิสิทธิ์ จตุพร และชินชอป ร.ตอ.เฉลิม ที่มีก๊อกร่างออกทางขณะอภิปรายและพูดสนุกคิดว่า “คึกคัก” แต่ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบว่านักการเมืองและข้าราชการไทย มักจะคดโกงและมีการคอร์รัปชันเสมอทำให้ประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร ร้อยละ 56.6 (98 ราย) เห็นด้วย ร้อยละ 23.7 (41 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 12.1 (21 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 6.9 (12 ราย)

นอกจากนี้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังแน่ใจ/ไม่ทราบว่าประเทศไทยมักเข้าไปก้าวก่ายเรื่องภายในของประเทศเพื่อนบ้าน ร้อยละ 51.4 (89 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 20.2 (35 ราย) เห็นด้วย ร้อยละ 12.1 (21 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 9.8 (17 ราย) แม้ขณะที่ศึกษาอยู่ในช่วงที่ความสัมพันธ์ไทย-ลาวเป็นปรกติ ทำให้ทางการลาวและสื่อมวลชนลาวหลีกเลี่ยงและไม่เสนอเสนอข่าวที่จะนำมาซึ่งความขัดแย้ง แต่อาจเกิดขึ้นจากสภาพปัญหาและผลกระทบความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทยในจากความเชื่อว่ายังมีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวแฝงอยู่ในบริเวณชายแดนไทย-ลาว และกลุ่มต่อต้านเหล่านี้คือส่วนหนึ่งของกองกำลังในระบอบเก่า ซึ่งรัฐบาลลาวถือว่ากลุ่มดังกล่าว เป็นกลุ่ม “คนไม่ดี” ที่พยายามก่อวินาศกรรมทำลายความสงบเรียบร้อยรวมทั้งปัญหา “ม้งลาวอพยพ” โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นนิสิตนักศึกษาลาวที่เข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน โดยได้รับทุนจากรัฐบาลไทย องค์การระหว่างประเทศ หรือทุนส่วนตัวซึ่งอาจเกิดจากกระแสดูคิดหลักที่ผ่านกระบวนการจัดเกล้าทางสังคมจากประวัติศาสตร์ชาติ และตำราเรียน

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเห็นอีกด้วยว่าประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามน่าชื่นชม ร้อยละ 50.3 (87 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 32.4 (56 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 12.7 (22 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 2.9 (5 ราย) และเห็นด้วยว่าคนไทยเป็นคนที่มีความตั้งใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง ร้อยละ 47.4 (82 ราย) ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายหนึ่งได้เล่าให้ฟังว่าครั้งหนึ่งลูกของตนไม่สบาย ตนจึงพาข้ามมาหาหมอที่โรงพยาบาลในไทย แม้ตนจะไม่มีเงิน แต่หมอก็ยังรักษาและให้การดูแลเป็นอย่างดี โดยเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 30.6 (53 ราย) ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 19.1 (33 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 2.9 (5 ราย) แต่เกือบทั้งหมดเห็นว่าคนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยม

จากตะวันตกมากขึ้นไปโดยเฉพาะวัยรุ่น เช่น การยอมผสมสีสันต่างๆ การแต่งตัวหวาดเสียว จนละทิ้งค่านิยมอันดีงามของตน ร้อยละ 35.8 (62 ราย) ซึ่งแตกต่างกับที่ลาว และยังเห็นว่า คนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาคนน้อยลงเมื่อเทียบกับคนลาว โดยไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ ร้อยละ 34.1 (59 ราย) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 24.3 (42 ราย) ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 4.0 (7 ราย) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเห็นด้วยว่าคนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาคนน้อยลงร้อยละ 41.6 (72 ราย)

สรุป

การรับรู้ มุมมอง ทักษะ และความเข้าใจ ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อไทย หลีกเลียงไม่ได้ที่จะข้องเกี่ยวกับภูมิหลัง ประสบการณ์ชีวิต ค่านิยม ข้อมูล ความรู้ และความเชื่อของแต่ละคน รวมทั้งสภาวะอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนั้นๆ แม้โครงสร้างทางการเมืองของพรรคประชาชนปฏิวัติจะผูกขาดอำนาจรัฐเช่นเดียวกับประเทศสังคมนิยมทั่วไปในการควบคุมกลไกของรัฐ การที่สิทธิของคนลาวในการรับรู้ข่าวสารมีลักษณะที่เปิดกว้างเพิ่มขึ้นทำให้ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทยหรือคนไทยไม่แตกต่างจากคนลาวทั่วไปที่ภาพของประเทศไทยและคนไทยได้บุกเข้าไปปรากฏในจอโทรทัศน์ของพวกเขาแทบทุกวัน และผ่านระบบทุนนิยมของไทยที่นำสินค้าไทยเข้าไปวางขายให้ซื้ออย่างกลาดเกลื่อนในตลาดลาวซึ่งกระตุ้นให้ต้องรู้เรื่องของไทยเป็นธรรมดา รวมทั้งการคบหาสมาคมกับพี่น้องหรือเพื่อนที่เป็นคนไทย และการติดต่อกับนายจ้าง หรือเจ้านายคนไทยที่ตนขายแรงงานอยู่ การที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการค้าขายและการลงทุน เป็นเรื่องธรรมดาที่ทำให้เมื่อพูดถึงประเทศไทยแล้วกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่บอกว่าจะนึกถึงเรื่องเศรษฐกิจ และการค้าจากการที่ต้องบริโภคสินค้าของไทยในชีวิตประจำวันของคนลาวตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้าไปจนเข้านอนตอนค่ำ

การจัดรายการที่มีสีสัน ความสนุกสนาน และความหลากหลาย แม้จะมีเรื่องอาชญากรรม ความรุนแรง และสารที่เป็นพิษต่อสังคมทำให้สื่อโทรทัศน์ของไทยเป็น แหล่งรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไทยที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแม้จะมีสิ่งที่ไม่ดีซึ่งแสดงให้เห็นตัวอย่างในสื่อของไทย ขณะเดียวกันก็รู้สึกขมขื่นในการนำเสนอของสื่อไทยในประเด็นข่าวที่เป็นไปในเชิงลบและยังคงสับสนในความชื่นชอบและรู้สึกไม่พอใจดารา นักร้องไทยที่มักถูกคนลาวแต่ก็ยังคงบริโภคความบันเทิงในสื่อของไทยทุกวันต่อไป ในกรณีของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีปัจจัยพื้นฐานด้านการศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง การรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยหรือคนไทยส่วนหนึ่งเกิดจากตกผลึกผ่านวาทกรรม (Discourse) ที่มีการสืบทอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันซึ่งแสดงออกผ่านทาง การพูด หรือการถ่ายทอดความทรงจำผ่านการบอกเล่าแบบปากต่อปาก ซึ่งสอดคล้องกับฐานความเชื่อของประชาชนแม้จะไม่รู้หนังสือก็ตาม

ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบส่วนหนึ่งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลของบุคคลที่มีพื้นฐานและค่านิยมต่างกันซึ่งเป็นความรู้สึก หรือความนึกคิด ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความจริงหรือเหตุผลเสมอไป โดยในบรรดาประเทศในภูมิภาคอาเซียน 10 ประเทศ ที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ชอบมากที่สุด คือ ไทย อาจเป็นประเทศที่คนลาวรู้จักเพราะมีเขตแดนติดกันก็ได้ซึ่งแน่นอนว่าต้องรู้จักดีกว่าประเทศอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลออกไป ความชอบและไม่ชอบไม่ได้พฤติกรรมที่เหมือนกันทุกคน อย่างไรก็ตาม แม้แรงงานลาวจะคิดว่าคนในลาวส่วนใหญ่รู้สึกชอบประเทศไทยหรือคนไทย แต่การมีคนไม่ชอบบ้างเป็นเรื่องธรรมดา ทักษะคิดที่มีต่อประเทศไทยที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองว่า เป็นสังคมที่มีความไม่สงบวุ่นวายอาจเกิดจากซึ่งอาจเกิดจากการสัมผัสกับสื่อไทยค่อนข้าง

ใกล้ชิด และไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นเป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยเพราะเป็นการรับรู้จากสื่อของไทย ชีวิตทางเศรษฐกิจที่มั่งคั่งในสายตาของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำให้มองไทยเป็นต้นแบบในการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวและมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นเรื่องธรรมดาที่ปัญหาความไม่สงบภายในประเทศไทยจะสร้างความวิตกกังวลให้แก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรี เช่นแรงงานลาวทั้งที่เป็นแรงงานที่เข้ามาทำงานในไทยโดยได้รับอนุญาตให้ทำงานและแรงงานลาวที่ลักลอบทำงานในไทยไม่ได้ขออนุญาตจากทางการไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากมีผลกระทบต่อชีวิตการทำงานในไทย และการที่ระบบการเมืองในลาวมีลักษณะที่ผูกขาดหรือยึดกุมอำนาจโดยพรรคประชาชนปฏิวัติที่เป็นพรรคการเมืองเดียว ทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองการเมืองไทยว่ามีความยุ่งเหยิงสับสน และมีความขัดแย้งของคนในสังคมเมื่อเทียบกับคนลาว แม้การรับรู้ มุมมอง ทศนะ และความเข้าใจ ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อไทยซึ่งเป็นหนึ่งในภาคประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจจะไม่มีผลกับการกำหนดหรือดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการ “ผูกขาด” โดยรัฐผ่านนโยบายต่างประเทศ แต่ก็ส่งผลในแง่ของสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในส่วนหนึ่งของภาคประชาชนในฐานะ “ตัวกลาง” ต่อการเผยแพร่ภาพลักษณ์ ความรู้หรือข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับไทยต่อญาติพี่น้องหรือคนรู้จักทั่วไป ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศในสังคมสมัยใหม่ และเหตุผลที่รู้สึกไม่ชอบประเทศไทยหรือคนไทยยังอาจทำให้ประเทศไทยหรือคนไทยปรับปรุงตัวได้ง่ายขึ้น

สื่อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ แม้จะมีการศึกษาเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับลาว แต่เป็นการศึกษาในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฯลฯ แต่ในมิติเกี่ยวกับสื่อระหว่างไทย-ลาว นั้น พบว่ามีการศึกษาไม่มากนัก และไม่เข้าข่ายลักษณะการวิจัย คือ หนังสือเรื่อง “สายใยไทย-ลาว : ข่าวเกี่ยวกับลาวในสื่อไทย”⁴³ โดยเจียน ชีระวิทย์ และคณะ จัดพิมพ์โดยสมาคมไทย-ลาว และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเพียงการประมวลเรื่องราวเกี่ยวกับลาวที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยในระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2537-กันยายน 2538 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดูว่าคนไทยรู้จักคนลาวมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอะไรที่เกิดขึ้นจากการใช้ถ้อยคำของสื่อมวลชนไทยที่ควรนำไปทบทวน นอกจากนี้พบในบางตอนเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว ของคนลาวในงานวิจัย “เรื่อง ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาของคนลาว”⁴⁴ โดยเจียน ชีระวิทย์ และคณะ ที่ต้องการหาคำตอบว่า คนลาวมองไทยผ่านสื่ออะไรบ้าง ในการรับข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยหรือพฤติกรรมของคนไทย ซึ่งพบว่า ร้อยละ 27 ได้รับข่าวจากโทรทัศน์ไทย รองลงมา คือ จากวิทยุไทย ร้อยละ 13

⁴³ เจียน ชีระวิทย์ กนกพรรณ อยู่หา พรรณศิริ พรหมพันธุ์ม สายใยไทย-ลาว : ข่าวเกี่ยวกับลาวในสื่อมวลชนของไทย, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, 2538

⁴⁴ เจียน ชีระวิทย์ อติสร เสมแยม ทานตะวัน มโนรมย์ ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาของคนลาวสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544

และโทรทัศน์ลาว ร้อยละ 11 และได้รับข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยและหนังสือพิมพ์ลาวเท่ากัน คือ ร้อยละ 10 ตามลำดับ สำหรับการศึกษาที่มีลักษณะเป็นการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับสื่อโดยตรงนั้น พบว่า มิงงานวิจัยของ วิภา อุดมฉันทน์ เรื่อง “ผลกระทบของสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว”⁴⁵ ที่ผลการวิจัยพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าทำให้สื่อกระจายเสียงไทยได้เปรียบลาวในด้านจำนวนคลื่นวิทยุที่ข้ามไปจากไทย จำนวนชั่วโมงออกอากาศที่ต่อเนื่องและยาวนานกว่า เทคโนโลยีที่ทันสมัย และทุนการดำเนินงานที่สูงกว่ามาก ความแตกต่างในระบบการเมืองยังทำให้สื่อของทั้งสองระบบแตกต่างกัน ส่งผลให้รายการของไทยมีลักษณะตามใจตลาด สามารถสร้างแรงดึงดูดผู้ชมได้มากกว่าสื่อของลาวที่ถูกกำหนดให้ทำหน้าที่การเมือง การวิจัยยังพบว่า ประชาชนไทยในจังหวัดชายแดนซึ่งอยู่ในรัศมีที่รับคลื่นวิทยุจากลาวได้ ร้อยละ 80.3 เคยรับสื่อจากลาว แต่เป็นการรับโดยบังเอิญ โดยร้อยละเท่านั้นที่ระบุว่าตั้งใจเปิดรับ เช่น ฝ่ายความมั่นคง ซึ่งเฝ้าฟังข่าวในภาวะที่มีเหตุการณ์ไม่ปกติ สื่อมวลชนไทยเปิดรับเพื่อเฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงของสื่อในลาว ส่วนประชาชนดูหรือฟังเป็นบางครั้งเมื่อเห็นรายการบางอย่างแปลกไปจากรายการของไทย หรือดูถ่ายทอดสดกีฬาเพราะไม่มีโฆษณาบกรวน โดยที่พฤติกรรมเปิดรับสื่อจากลาวของคนไทยยังไม่อาจจัดว่าเป็นผู้รับสารที่แท้จริง การที่รายการวิทยุและโทรทัศน์ของไทยสามารถเข้าถึงประชาชนลาวประมาณร้อยละ 70-75 และร้อยละร้อยละของชนลาวที่มีเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ คือ ผู้รับสื่อไทยที่แท้จริง ทำให้สื่อกระจายเสียงของไทยเข้าไปครอบงำลาว ทำให้ลาวอยู่ในสภาพที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก พยายามหามาตรการมาปกป้องแต่ก็ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของสื่อกระจายเสียงไทยต่อเศรษฐกิจ การเมือง จิตวิทยา ภาษาวรรณกรรม รวมถึงผลกระทบต่อระบบกระจายเสียงของลาวเอง และวิเคราะห์ทัศนคติของผู้รับสารที่มีต่อรายการวิทยุโทรทัศน์ของไทยซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนตามภูมิหลังส่วนตัวและสถานภาพทางสังคมของแต่ละกลุ่มคน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่อง “การศึกษาพัฒนาการของสื่อมวลชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. 1950-1977” ของทองปาน สมพะวง⁴⁶ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมของลาว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจพัฒนาการ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบสื่อสารมวลชนลาวในระหว่างปี 1950-1997 และแนวโน้มของระบบสื่อสารมวลชนลาวในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ระบบการสื่อสารมวลชนของลาวกำเนิดเกิดขึ้นจากความเรียกร้องต้องการของผู้นำทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย โดยมีการพัฒนาดังนี้ ในยุคที่หนึ่งระบบสื่อสารมวลชนลาวมีรูปแบบเป็น 2 ระบบในประเทศเดียวกัน คือ ฝ่ายราชอาณาจักรลาวมีหนังสือพิมพ์ 13 ฉบับ วิทยุกระจายเสียง 8 แห่ง และโรงภาพยนตร์ 15 แห่ง ฝ่ายประเทศลาว มีหนังสือพิมพ์ 3 ฉบับ วิทยุกระจายเสียง 2 แห่ง ในยุคที่สอง ระบบสื่อสารมวลชนลาวมีระบบเดียว เป็นระบบสื่อสารมวลชนของรัฐ เพื่อทำหน้าที่สนองต่ออุดมการณ์ของรัฐในการสร้างประเทศขึ้นมาใหม่ มีหนังสือพิมพ์ 8 ฉบับ วิทยุกระจายเสียง 6 แห่ง โรงภาพยนตร์ 6 แห่ง และวิทยุโทรทัศน์ 1 แห่ง ในยุคที่สาม ระบบสื่อสารมวลชนลาวควบคุมโดยรัฐ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีหนังสือพิมพ์ 11 ฉบับ วารสาร 27 ฉบับ วิทยุกระจายเสียง 15 แห่ง และวิทยุโทรทัศน์ 17

⁴⁵ วิภา อุดมฉันทน์ ผลกระทบของสัญญาณวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, 2544

⁴⁶ ทองปาน สมพะวง การศึกษาพัฒนาการของสื่อมวลชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. 1950-1977 วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

แห่ง ลักษณะความสัมพันธ์ของระบบสื่อสารมวลชนลาว เป็นการรวมตัวอย่างเหนียวแน่น ซึ่งสื่อแต่ละประเทศต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐและ/หรือบทความสัมพันธ์ลาว ในแต่ละยุคสมัยที่ต่างกัน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบสื่อสารมวลชน คือ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี โดยมีปัจจัยทางการเมืองเป็นตัวกำหนดให้สื่อมวลชนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดมา แนวโน้มของระบบสื่อสารมวลชนลาวในอนาคตจะพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี และอิทธิพลของบรรษัทข้ามชาติจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเนื้อหาจะมีความหลากหลายสนองต่อความต้องการของมวลชนอย่างรวดเร็วกว่าเดิม นอกจากการศึกษาของของทองปานแล้ว ยังมีการศึกษาของ สุภาภรณ์ นันทา เรื่อง “การเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากสปป.ลาว ของผู้รับสารตามแนวชายแดนไทย”⁴⁷ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพของสัญญาณวิทยุ-โทรทัศน์จากสปป.ลาวที่ข้ามเข้ามายังชายแดนไทยและการเปิดรับสื่อจากสปป.ลาวของผู้รับสาร ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจรายการวิทยุ-โทรทัศน์ลาว ผลการวิจัยพบว่า สัญญาณวิทยุ-โทรทัศน์ของสปป.ลาวที่ข้ามมายังชายแดนไทยได้แก่ สัญญาณจากสถานีส่งนครเวียงจันทน์ ที่ข้ามเข้ามายัง จังหวัดหนองคาย สัญญาณจากสถานีส่งแขวงสะหวันนะเขต ข้ามเข้ามายังจังหวัดมุกดาหาร สัญญาณจากสถานีส่งแขวงจำปาสัก ข้ามเข้ามายัง จังหวัดอุบลราชธานี และลักษณะเด่นของรายการวิทยุ-โทรทัศน์ลาว คือ ไม่มีโฆษณา และเนื้อหามุ่งให้ความรู้แก่ผู้ฟังผู้ชม แต่มีจุดด้อยคือ เทคนิคการนำเสนอภาพและเสียง รูปแบบรายการที่ยังไม่พัฒนา โดยผู้รับสารตามแนวชายแดนไทยส่วนใหญ่เปิดรับรายการลาวโดยไม่ได้ตั้งใจเปิดรับมีจำนวนถึงร้อยละ 76.92 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงในการเปิดรับสื่อลาว มีจำนวนน้อยมากเพียงร้อยละ 3.41 และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เปิดรับสื่อลาวมีร้อยละ 19.6 ซึ่งปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างตั้งใจเปิดรับสื่อลาว ได้แก่ ปัจจัยด้านภาษา และเนื้อหารายการของลาวบางรายการที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนไทย รวมทั้งปัจจัยด้านเทคนิคของสถานีวิทยุ-โทรทัศน์ไทย ตลอดจนความต้องการของผู้รับสารเอง

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เคยทำมาทั้งในประเทศและต่างประเทศมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสื่อระหว่างไทย-ลาวไม่มากนัก แม้ว่ามีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับลาวแต่ก็เป็นในมิติอื่น และไม่พบว่ามีงานภาษาต่างประเทศเลยที่ศึกษาในมิติเกี่ยวกับสื่อ

หากพิจารณาจากพัฒนาการของสื่อลาวจะพบว่าถูกสถาปนาโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวซึ่งมีวิธีการรักษาอำนาจโดยการผูกขาดอำนาจรัฐเช่นเดียวกับประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ซึ่งพรรคและรัฐเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคและรัฐโดยมีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลการแพร่ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่ออื่นๆ อย่างไรก็ตามแม้การรับรู้ข่าวสารในลาวจะเป็นแบบแผนเดียวกับประเทศสังคมนิยมทั่วไป แต่สิทธิของคนลาวในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมีลักษณะตึงเครียดจากการควบคุมน้อย สิทธิเสรีภาพในการพูดและพิมพ์ค่อนข้างเปิดกว้างขึ้น โดยเอกชนได้รับอนุญาตให้เป็นเจ้าของนิตยสารและสถานีโทรทัศน์ ยกเว้นแต่หนังสือพิมพ์และสถานีวิทยุที่เป็นสื่อซึ่งยังคงสงวนหรือดำเนินการโดยหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐอยู่ วิธีการวิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข่าวเกี่ยวกับไทยจากสื่อของลาว ตั้งแต่เดือนมกราคม- ธันวาคม 2011 เป็นระยะเวลา 1 ปี ดังต่อไปนี้

⁴⁷ สุภาภรณ์ นันทา การเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากสปป.ลาว ของผู้รับสารตามแนวชายแดนไทยวิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

1. สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาลาว 3 ฉบับ ได้แก่

1.1 หนังสือพิมพ์ประชาชน เป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาลาว ซึ่งมียอดการพิมพ์มากที่สุด คือ 7,000 ฉบับต่อวัน เหตุที่ผู้วิจัยเลือกหนังสือพิมพ์ประชาชนเนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ที่ก่อตั้งขึ้นในระหว่างการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยในปลายปี 1940 ภายใต้การดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการป้องกันและการพัฒนาประเทศ หนังสือพิมพ์ประชาชน ขึ้นกับกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการให้ข้อมูลเพื่อตอบสนองหน้าที่ทางการเมืองของพรรค มีพันธกิจในการสร้างความเชื่อมั่น และรับใช้ภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไปของพรรค และความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับประชาชนให้มั่นคงแน่นแฟ้น

1.2 หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาลาวซึ่งมียอดการพิมพ์ 3,700 ฉบับต่อวัน โดยความรับผิดชอบของกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม ซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากนครหลวงเวียงจันทน์โดยถูกเปลี่ยนชื่อจากเวียงจันทน์โพสต์ในปี 1975 เหตุที่ผู้วิจัยเลือกหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ที่นิยมของผู้อ่านอย่างกว้างขวางในเวียงจันทน์และแขวงใหญ่อื่น ๆ เพราะเนื้อหาครอบคลุมแง่มุมต่างๆรวมถึงกิจกรรมของรัฐและเอกชน

1.3 ข่าวรายวัน ที่เรียกว่า “ใบข่าวसानปะเตดลาว” (KPL Bulletin) ตีพิมพ์ในปี 2001 ภายใต้การดำเนินงานของสำนักข่าวสารปะเตดลาวซึ่งมีฐานะเป็นสำนักข่าวแห่งชาติ ลักษณะเป็นการแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมลาว เช่น การเคลื่อนไหวของผู้นำพรรครัฐและผลงานของหน่วยราชการ แจ้งข่าวสารสถานการณ์โลก และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ

2. สื่อวิทยุ จากข่าวซึ่งออกอากาศโดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติลาว (NRS) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 1960 เรียกว่าวิทยุปะเตดลาว ออกอากาศในที่มั่นของขบวนการปะเตดลาวที่แขวงห้วยพัน เป็นกระบอกเสียงของแนวลาวยุทธศาสตร์ร่วมกับหนังสือพิมพ์ลาวรักชาติ มีบทบาทเพื่อเผยแพร่นโยบายของพรรคและแนวลาวยุทธศาสตร์ ในการปลุกกระดมประชาชนเพื่อต่อสู้กับการรุกรานจากต่างชาติ ปัจจุบันร้อยละ 60 ของประชากรสามารถที่จะได้รับฟังได้อย่างชัดเจน

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ข้อมูลความคิดเห็นของคนลาวข่าวเกี่ยวกับไทยจากเวบบอร์ดภาษาลาวในเวปไซด์ ได้แก่ <http://bailane.com>

พัฒนาการของสื่อสารมวลชนในลาว

ประวัติของสื่อสารมวลชนลาวไม่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้กับลัทธิล่าอาณานิคม สื่อสารมวลชนของลาวมีพัฒนาจากการเป็นองค์กรการเมืองในการต่อสู้เพื่อเอกราชในปี 1930 ในรูปจดหมายข่าวของกลุ่มคนเวียดนามและคนลาวรักชาติ ชื่อ “เงื่องจุง” ในภาษาเวียดนามและชื่อ “เพื่อนจน” ในภาษาลาว พิมพ์จำนวน 1 หน้า ครั้งละ 150-200 ฉบับ โดยการบอกรับเป็นสมาชิก มีจุดมุ่งหมายเพื่อปลุกกระดมต่อต้านจักรวรรดินิยม แต่ไม่นานก็เลิกไปเนื่องจากถูกฝรั่งเศสปราบปราม ต่อมาได้มีการก่อตั้งหนังสือพิมพ์ “ลาวใหญ่” ขึ้นในปี 1941 เพื่อปลุกกระดมประชาชนลาวให้รักชาติและ

ชักชวนชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวในภาคอีสานให้ร่วมการต่อสู้กับฝรั่งเศส นับเป็นหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกของลาว มีแหล่งเงินทุนและรายได้จากสมาคมเยาชนลาว โดยออกตามสะดวก และจำหน่ายในแขวงใหญ่ๆ เช่น สะหวันนะเขต จำปาสัก หลวงพระบาง คำม่วน ต่อมาได้แยกออกเป็น 2 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์ “เสียงลาว” ซึ่งมีนายกู สุวันนะวง เป็นบรรณาธิการ และหนังสือพิมพ์ “ลาวใหญ่” มีนายบง สุวันนะวง เป็นบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ลาวในระยะแรกประกอบด้วยหนังสือพิมพ์รายวัน เช่น “เสียงลาว” “ชาติลาว” “เสียงเสรี” “สายกลาง” “เวียงจันทน์” หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ เช่น “ลาวร่วมสัมพันธ์” หนังสือพิมพ์รายเดือน เช่น “ปิตุพุม” “ลาวสมัย” “ไผ่หนาม” “เพื่อนแก้ว” “ขวัญฮีอน” “พินลาว” “ตำรวจสัมพันธ์” ซึ่งดำเนินการกิจการโดยเอกชนทั้งหมดยกเว้นหนังสือพิมพ์ของขบวนการปะเทดลาว เกือบทุกฉบับได้ล้มเลิกไปหลังปี 1975 โดยมีการจัดตั้งกระทรวงแถลงข่าวโฆษณา เพื่อแถลงข่าวและกลั่นกรองข่าวของรัฐบาล และห้ามหนังสือพิมพ์รายงานข่าวที่เป็นการเสื่อมเสียกระบอบใหม่

สำหรับหนังสือพิมพ์ในส่วน of ขบวนการปะเทดลาว มีต้นกำเนิดในปี 1940 ในรูปแบบใบปลิวเผยแพร่ปลุกกระดมเพื่อต่อต้านต่อฝรั่งเศสและญี่ปุ่น หลังกองทหารญี่ปุ่นยอมจำนนและฝ่ายลาวอิสระถือโอกาสก่อตั้งรัฐบาลและประกาศเอกราชจากฝรั่งเศสในวันที่ 12 ตุลาคม 1945 ใบปลิวทั้งภาษาลาวและภาษาฝรั่งเศสได้ถูกแจกจ่ายไปยังเวียงจันทน์ สะหวันนะเขตและแขวงอื่น ๆ เพื่อเผยแพร่แถลงการณ์กระตุ้นให้ประชาชนต่อสู้เพื่อเอกราช หลังการหวนกลับคืนลาวของฝรั่งเศสในปี 1946 ฝ่ายลาวอิสระไม่สามารถที่จะต่อสู้กับกองกำลังฝรั่งเศสและหนีไปยังไทยและเวียดนาม แต่ยังคงออกแถลงการณ์เผยแพร่กระตุ้นให้ประชาชนต่อสู้กับลัทธิล่าอาณานิคม โดยวันที่ 13 สิงหาคม 1950 สมัชชาของแนวลาต่อต้าน (Lao Resistance Front) ได้ออกหนังสือพิมพ์ ชื่อ “ลาวอิสระ” (ลาวอิสระ) เป็นกระบอกเสียง และเปลี่ยนเป็นหนังสือพิมพ์ลาวอักษาด หนังสือพิมพ์เสียงประชาชน และหนังสือพิมพ์ประชาชนในเวลาต่อมา มียอดพิมพ์จำนวน 200 ฉบับ เผยแพร่แถลงการณ์และนโยบายของแนวลาอิสระ⁴⁸ และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประเทศ ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะกรรมการโฆษณาศึกษาอบรมและวัฒนธรรม โดยมีนายสีชนะ สีสาน เป็นบรรณาธิการ⁴⁹

ในเดือนกันยายน 1950 ขบวนการปะเทดลาวซึ่งมีฐานที่มั่นที่จำเหนือ ในแขวงหัวพัน ได้ขยายการต่อสู้ในลักษณะกองโจรจากภาคเหนือไปยังภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจัดตั้งเป็นเขตปลดปล่อย โดยหนังสือพิมพ์ลาวอิสระมีหน้าที่รับผิดชอบในการแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบถึงการต่อสู้เพื่อเอกราช หลังความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสในเวียดนามฟู ลาวได้รับอิสรภาพตามสนธิสัญญาเจนีวาในปี 1954 แต่การก้าวเข้ามาแทนที่ฝรั่งเศสของสหรัฐทำให้ลาวกลายเป็นหนึ่งในสนามรบของสงครามอินโดจีน โดยในเขตปลดปล่อยของขบวนการปะเทดลาว สื่อของขบวนการปะเทดลาวได้ทำหน้าที่สื่อสารให้ประชาชนทราบถึงการปลดปล่อยและการรวมประเทศ

จากความพยายามในการรวมประเทศในปี 1957 ของฝ่ายขบวนการปะเทดลาว และฝ่ายเวียงจันทน์ ซึ่งได้ลงนามในสนธิสัญญาเวียงจันทน์ก่อตั้งรัฐบาลผสม ทำให้หนังสือพิมพ์ “ลาวอักษาด” ได้ถือกำเนิดขึ้นในเวียงจันทน์ ภายใต้การสนับสนุนของแนวลาอักษาด (ขบวนการปะเทดลาว) ซึ่งได้รับชัยชนะการเลือกตั้งในเดือนพฤษภาคม

⁴⁸ ชื่อเดิมของขบวนการปะเทดลาว

⁴⁹ เวียงจันทน์ใหม่, 22 ตุลาคม 2010

1958 ตีพิมพ์เป็นรายสัปดาห์มียอดพิมพ์ประมาณ 10,000 ฉบับ หลังการจัดตั้งรัฐบาลในเดือนสิงหาคม 1958 ของนาย ผุย ชะนะนิกอน ที่ได้รับการสนับสนุนจากซีไอเอ ซึ่งปราศจากการเข้าร่วมของแนวลาวยักซาด โดยมีการจับกุมและคุมขังเจ้าสุพานวงและผู้นำแนวลาวยักซาด เช่น นายคำผาย บุนผา ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ลาวยักซาด และปิดโรงพิมพ์ในเวียงจันทน์ หนังสือพิมพ์ของขบวนการปะเทดลาวในระยะนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์“เสียงประชาชน” รายวัน ซึ่งพัฒนามาจากหนังสือพิมพ์ลาวอิสระ หนังสือพิมพ์“กองทัพบ” รายปักษ์ เป็นกระบอกเสียงของกองทัพในการโฆษณาชัยชนะและปลุกกระดมนำใจรุกรบของนักรบและประชาชน หนังสือพิมพ์“แสงสว่าง” รายไตรมาส เป็น “คู่มือพรรค” หรือกระบอกเสียงของพรรค ซึ่งอยู่ในความควบคุมของขบวนการปะเทดลาว และกองทัพประชาชนลาว

หลังเจ้าสุพานวงและผู้นำแนวลาวยักซาด หนีออกจากคุกเมื่อ 24 พฤษภาคม 1960 ถึงเขตปลดปล่อยในซาเหินือ วิทยุได้กลายเป็นสื่อที่แจ้งให้ประชาชนทราบถึงการปฏิวัติและการปลดปล่อยภายใต้การดูแลของเจ้าสุก วงลัก และนายคำไต สีพันดอน โดยกระจายเสียงเป็นครั้งแรกในวันที่ 13 สิงหาคม 1960 ที่เมืองเวียงไซ มินาสีชะนะ สีสาน เป็นผู้อำนวยการ ใช้เครื่องส่ง 500 วัตต์ ด้วยการสนับสนุนจากจีนและเวียดนาม และได้ปรับปรุงขีดความสามารถของเครื่องส่งจาก 500 วัตต์ เป็น 15 กิโลวัตต์ และต่อมาได้มีการก่อตั้ง สถานีวิทยุแห่งที่ 2 ขึ้นในปี 1968 ที่เขตปลดปล่อยในแขวงเชียงขวาง

สำนักข่าวसानปะเทดลาว (KPL) ได้ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 1968 ในเมืองเวียงไซเพื่อรวบรวมข่าวสำหรับวิทยุปะเทดลาวและหนังสือพิมพ์ลาวรักชาติ และเป็นกระบอกเสียงของการเคลื่อนไหวปฏิวัติ ภายใต้การดูแลของประธานศูนย์กลางแนวลาวยักซาด มินาสีชะนะ สีสาน เป็นผู้อำนวยการ ส่งข่าวภาษาอังกฤษผ่านวิทยุคลื่นสั้นในการเผยแพร่ข่าวสารไปยังโลกภายนอก

หลังการปลดปล่อยในปี 1975 นอกเหนือจากการเผยแพร่ข่าวภาษาลาวและข่าวประจำวันในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ในเดือนเมษายนปี 1979 สำนักข่าวसानปะเทดลาว ได้ออกนิตยสารราย 3 เดือน ชื่อ “ปะเทดลาว” และในปี 1987 ได้ออกฉบับภาษาอังกฤษ และออกเป็นนิตยสารรายเดือนในปี 1997 ในปี 1990 สำนักข่าวसानปะเทดลาวได้ปรับปรุงระบบส่งข่าวที่เคยใช้โทรเลขเป็นวิทยุคลื่นสั้น คอมพิวเตอร์ โทรสาร และ ระบบอินเทอร์เน็ตสำหรับการส่งข่าวและข้อมูลในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีสำนักงานสาขาในทุกแขวง และได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรสำนักข่าวเอเชียและแปซิฟิก (Organization of the Asian and Pacific News Agencies) ในฐานะสำนักข่าวแห่งชาติ

บทบาทหลักที่สำคัญของของสำนักข่าวसानปะเทดลาว คือ เป็นแหล่งข้อมูลหลักในประเทศ และส่งผ่านไปยังหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ โดยการผลิตข่าวหลักสำหรับหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เรียกว่า “ใบข่าวसानปะเทดลาว” หรือข่าวรายวัน เป็นการแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมลาว เช่น การเคลื่อนไหวของผู้นำพรรครัฐและผลงานของหน่วยราชการ แจ้งข่าวสถานการณ์โลก และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ เกิดขึ้นในปี 1970 มีการแจกจ่ายไปยังหน่วยงานของรัฐบาลทุกวันไม่คิดมูลค่า โดยผลิตข่าวทุกวันจำนวน 324 ฉบับในภาษาลาว 304 ฉบับในภาษาฝรั่งเศสและ 536 ฉบับในภาษาอังกฤษ ซึ่งยอดการพิมพ์จะแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้อ่าน ในปี 1992 สำนักข่าวสารปะเทดลาว สามารถเผยแพร่ข่าวได้จำนวน 84,360 ฉบับในภาษาลาว 125,666 ฉบับในภาษาอังกฤษและ 84,360 ฉบับ ในภาษาฝรั่งเศส โดยในปี 1996 ข่าวในภาษาลาว ได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 88,512 ฉบับ และ 176,592 ฉบับในภาษาอังกฤษ 99,124 ฉบับ ในภาษาฝรั่งเศส และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของตน คือ <http://www.kplnet.net>

หลังประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก่อตั้งขึ้นในปี 1975 องค์การสื่อมวลชนต่างๆ ได้ย้ายจากฐานที่มั่นการปฏิบัติเก่าเข้ามาอยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ โดยมีกรมสื่อมวลชน กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อสารมวลชนในด้านวิธีการ เนื้อหาและรูปแบบของการนำเสนอตามแนวทางนโยบายของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว รวมทั้งการศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาข้อมูลข่าวสารแก่ หนังสือพิมพ์ สำนักข่าว สถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ กำหนดกฎระเบียบและกฎหมายสื่อสารมวลชน การตรวจสอบวิดีโอและภาพยนตร์ตลอดจนเรื่องลิขสิทธิ์ของวิดีโอและภาพยนตร์ที่ผลิต

ในช่วงปี 1986-2000 สื่อสารมวลชนลาวได้เติบโตขึ้นทั้งในด้านคุณภาพและความหลากหลาย โดยงบประมาณที่รัฐบาลลงทุนในด้านสื่อสารมวลชนและวัฒนธรรมได้เพิ่มขึ้นจาก 2,000 ล้านกีบ ระหว่างปี 1994-1995 เป็น 49,000 ล้านกีบในปี 1999-2000 และรัฐบาลยังคงลงทุนต่อเนื่องเป็นจำนวน 52,030 ล้านกีบ หรือประมาณร้อยละ 2.6 ของงบประมาณในปี 2000-2001 โดยมีแผนในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพของวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร เพื่อขยายการเข้าถึงสื่อแก่ประชากรทั้งหมด นอกจากการลงทุนของรัฐแล้วสื่อยังได้รับรายได้จากแหล่งอื่น ๆ ตามมติเลขที่ 36 ของกรมการเมือง ศูนย์กลางพรรค ลงวันที่ 19 มิถุนายน 1993 ซึ่งกำหนดให้องค์กรสื่อต้องหาวิธีที่จะแสวงหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเอง ทำให้สื่อได้มีการดำเนินการใหม่ ๆ เช่น การหารายได้จากโฆษณาและสมาชิก โดยรัฐมีความเชื่อมั่นว่าการแข่งขันระหว่างสื่อจะสร้างการเติบโตในอนาคต

นโยบายของรัฐบาลยังขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่ว่าความร่วมมือกันของการลงทุนของรัฐและผลกำไรของสื่อจะช่วยเร่งการเจริญเติบโตของสื่อสารมวลชน การเพิ่มจำนวนและการปรับปรุงคุณภาพเนื้อหาของรายการวิทยุและโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์นอกจากเป็นการยกระดับสื่อให้เป็นมืออาชีพแล้วรัฐยังเปิดรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการฝึกอบรมด้านสื่อเพื่อเรียนรู้วิธีการจัดการสื่อในสังคมที่แตกต่างกัน โดยมีการตั้งศูนย์ฝึกอบรมสื่อสารมวลชน (Mass Media Training Centre) ขึ้นในปี 1980 เพื่อฝึกอบรมนักข่าว โดยเฉพาะนักข่าวจากภูมิภาค เน้นการฝึกอบรมสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ มีหลักสูตรตั้งแต่หนึ่งสัปดาห์จนถึงสามเดือน ภายใต้อาณัติของ UNESCO และความร่วมมือกับหลายหน่วยงาน เช่น UNICEF, ASEAN และ AMIC ในการฝึกอบรมนักข่าวในสื่อที่แตกต่างกันทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น และอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องดิจิทัล และซอฟต์แวร์ รวมทั้งฝึกอบรมด้านไอทีเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม การตัดงบประมาณอุดหนุนของรัฐแก่องค์กรสื่อทำให้หนังสือพิมพ์ นิตยสารรายสัปดาห์และรายเดือนหลายฉบับต้องปิดตัวลง เช่น หนังสือพิมพ์ธุรกิจของกระทรวงการค้า และอุตสาหกรรม เนื่องจากต้นทุนการพิมพ์ที่สูงและตลาดผู้อ่านซึ่งมีขนาดเล็ก ทั้งยังขาดรายได้จากผู้ลงโฆษณาและการขาดทักษะด้านการตลาด และการจัดการ รวมทั้งการปรับปรุงเนื้อหาและคุณภาพของสิ่งพิมพ์ โดยปัจจุบันมีเพียงหนังสือพิมพ์ Vientiane Time และหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ ซึ่งสามารถเลี้ยงตนเองได้

สื่อสิ่งพิมพ์

หลังนโยบาย “จินตนาการใหม่” (New Economic Mechanism) ในปี 1986 และการเปิดประตูสู่โลกภายนอก ภายใต้อาณัติที่ว่าการกระแสสื่อและวัฒนธรรมจากต่างประเทศจะช่วยยกระดับวัฒนธรรมและการศึกษาในลาว แม้จะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลของสื่อบางกระแสและวัฒนธรรมต่างประเทศเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบของความรุนแรง

เนื้อหาalamกอนาการและการกักร่อนวัฒนธรรมท้องถิ่น สื่อสิ่งพิมพ์ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว การออกหนังสือพิมพ์ทำได้ง่ายกว่าเดิมแต่ยังคงจำกัดอยู่ในวงการรัฐ ความต้องการหนังสือพิมพ์และนิตยสารที่เพิ่มขึ้นทำให้จำนวนของสื่อสิ่งพิมพ์ได้เพิ่มขึ้นจาก 13 ฉบับในปี 1985 เป็น 90 ฉบับ ในปี 2010 จากหนังสือพิมพ์รายวัน 2 ฉบับเป็น 8 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ประชาชน ธุรกิจ-สังคม หนังสือพิมพ์ปะเทดลาว หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ หนังสือพิมพ์ลาวพัฒนา หนังสือพิมพ์กองทัพ และหนังสือพิมพ์ข่าวกีฬา และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษรายวัน 1 ฉบับ ภาษาฝรั่งเศสรายสัปดาห์ 1 ฉบับ และใบข่าวसानปะเทดลาวหรือใบข่าวรายวันที่เป็นภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ 1 ฉบับ) ทั้งยังมีวารสารทั้งหมด 59 ฉบับ โดยเป็นวารสารของเอกชนจำนวน 18 ฉบับ

ปัจจุบันหนังสือพิมพ์รายวันภาษาลาวที่พิมพ์จำหน่ายมีหลายฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์ “ประชาชน” ซึ่งเป็นเสียงของศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ก่อตั้งในปี 1950 ในชื่อ ‘ลาวอิสระ’ และเปลี่ยนชื่อเป็น “เสียงประชาชน” ในปี 1975 โดยเป็นหนังสือพิมพ์รายวันระดับชาติที่มียอดการพิมพ์กว่า 10,000 ฉบับ มีฉบับแท็บลอยด์คือ “วันอาทิตย์รายสัปดาห์” ที่เปิดตัวในปี 1990 ซึ่งผลิตโดยหนังสือพิมพ์ประชาชน เน้นข่าว สถานการณ์ปัจจุบัน ข่าวธุรกิจ กีฬา และบันเทิง มียอดการพิมพ์ 2,500 ฉบับ นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์ “ปะเทดลาว” ตั้งขึ้นในปี 2001 เนื้อหาประกอบด้วยข่าวต่างประเทศและในประเทศรวมทั้งธุรกิจ บันเทิงและกีฬา และมีหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศอีก 2 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ คือ “Vientiane Times” ตั้งขึ้นในปี 1994 เนื้อหาประกอบด้วย ข่าว บันเทิง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และกีฬา ซึ่งกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบ และเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับแรกของลาวที่ตีพิมพ์สัปดาห์ละสองครั้ง และมียอดการพิมพ์ 7,000 ฉบับ/ครั้ง มีสมาชิกจากกว่า 30 ประเทศทั่วโลก และเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการธุรกิจ มีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยมีรายรับจากโฆษณาและจากสมาชิก จากอัตราค่าโฆษณาซึ่งมีราคาถูกเมื่อเทียบกับหนังสือพิมพ์ของประเทศอื่นๆ และหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ภาษาฝรั่งเศส คือ “Le Renouvateur” ตั้งขึ้นในปี 1998 มียอดการพิมพ์ 2,000 ฉบับ โดยกรมสื่อมวลชน กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบ ในการผลิตหนังสือพิมพ์รายวันประชาชน หนังสือพิมพ์วันอาทิตย์รายสัปดาห์ ข่าวรายวันของสำนักข่าวสารปะเทดลาว หนังสือพิมพ์ปะเทดลาว และวารสารวัฒนธรรม และหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ คือ Le Renouvateur และ Vientiane Times

ในส่วนของหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาลาวและเป็นกระบอกเสียงของคณะพรรคอำนาจการปกครองของนครหลวงเวียงจันทน์ภายใต้การชี้นำของกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม มียอดการพิมพ์ 3,700 ฉบับ/วัน ได้รับเงินอุดหนุนจากนครหลวงเวียงจันทน์โดยถูกเปลี่ยนชื่อจากเวียงจันทน์โพสในปี 1975 โดยในระหว่างปี 1975-1990 มีเพียง 4 หน้า และยอดการพิมพ์ 1,200 ฉบับ/วัน ปัจจุบันเป็นหนังสือพิมพ์ที่นิยมของผู้อ่านอย่างกว้างขวางในนครหลวงเวียงจันทน์และแขวงใหญ่อื่น ๆ เพราะเนื้อหาครอบคลุมแง่มุมต่างๆรวมถึงกิจกรรมของรัฐและเอกชน และการวิจารณ์ปรากฏการณ์ทางสังคม และสะท้อนความจริงมากที่สุด ซึ่งใช้ภาษาในระดับเดียวกับคนธรรมดาทั่วไปใช้และเปิดรับบทความจากนักเขียนภายนอก ผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน ส่วนใหญ่สมาชิกอยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ โดยมีจำนวน 8 หน้า และจากที่ไม่มีโฆษณา ปัจจุบันมีโฆษณาประมาณ 10-20 หน้า และยอดการพิมพ์ 5,000 ฉบับ/วัน ทั้งยังได้พิมพ์หนังสือพิมพ์รายอาทิตย์ขึ้น 1 ฉบับ ยอด

การพิมพ์ 1,000 ฉบับ/อาทิตย์ และได้เปิดเว็บไซต์ของตนขึ้นในปี 2005⁵⁰ หลังจากที่รัฐบาลเริ่มต้นนโยบายในการให้สื่อหารายได้เลี้ยงตัวเองในปี 1994 ปัจจุบันหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ยังไม่มีรายได้เพียงพอ แม้จะสามารถหารายได้สำหรับการพิมพ์ก็ตาม แต่เงินเดือนของพนักงานยังต้องได้รับเงินอุดหนุนจากนครหลวงเวียงจันทน์อยู่

นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์ทั้งรายสัปดาห์และรายเดือนที่ออกโดยกระทรวงต่างๆ และองค์กรจัดตั้งมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์กองทัพ ของกระทรวงป้องกันประเทศ ยอดการพิมพ์ 2,500 ฉบับ มีเป้าหมายสำคัญที่จะเป็นกระบอกเสียงของคณะพรรคและกระทรวงป้องกันประเทศ ในการเผยแพร่นโยบายของพรรค รัฐ โดยเฉพาะแนวทางป้องกันชาติและป้องกันความสงบ สร้างความเข้มแข็งด้านการเมือง แนวคิด และการก้าวขึ้นเป็นกองทัพที่มีแบบแผนทันสมัย ทั้งยังเป็นการให้เจ้าหน้าที่ทางการทูตและที่ปรึกษาฝ่ายทูตทหารของลาวในต่างประเทศได้รับรู้และเข้าใจลึกซึ้งในทัศนะและทิศทางการนำของพรรคและรัฐได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน และยังมีหนังสือพิมพ์ “ธุรกิจ” ของกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรม ยอดการพิมพ์ 2,000 ฉบับ หนังสือพิมพ์ “แม่หญิงลาว” เป็นหนังสือพิมพ์ของศูนย์กลางสหพันธ์แม่หญิงลาว ก่อตั้งในปี 1980 ออกเป็นรายเดือน ยอดการพิมพ์ 4,000 ฉบับ หนังสือพิมพ์ “หนุ่มลาว” ขององค์กรชาวนุ่มเยาวชนปฏิวัติลาว ก่อตั้งในปี 1979 ออกเป็นรายปักษ์ ยอดการพิมพ์ 1,200 ฉบับ หนังสือพิมพ์ “กรรมกร” ของศูนย์กลางสหพันธ์กรรมบาลลาว ก่อตั้งในปี 1980 ออกเป็นรายปักษ์ ยอดการพิมพ์ 2,500 ฉบับ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ของแขวงใหญ่ๆ 3 แขวง คือ เวียงจันทน์ สะหวันนะเขต และจำปาสัก

โดยที่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับในลาวจะเป็นสมาชิกของสมาคมนักข่าวลาว (Lao Journalists' Association) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1968 ทำหน้าที่ดูแลสื่อต่างๆ ให้เป็นสื่อสารมวลชนอย่างแท้จริง เป็นองค์กรที่รวบรวมบรรณาธิการนักข่าว ผู้ผลิตรายการ ช่างภาพ และช่างเทคนิคโทรทัศน์และวิทยุ เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ความชำนาญและจัดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรและเทคนิคการทำงานในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในปี 2004 สมาคมนักข่าวลาวได้มีการทำข้อตกลงกับสมาคมนักข่าวเวียดนาม โดยรัฐบาลเวียดนามได้ให้ทุนก่อสร้างอาคารสำนักงานจำนวน 84,000 เหรียญสหรัฐ นอกจากนี้สมาคมนักข่าวลาว องค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชน ของลาวยังประกอบด้วย สมาคมช่างภาพลาว (Lao Photographers' Association) ก่อตั้งขึ้นในปี 2003 วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการถ่ายภาพ จัดแสดงนิทรรศการพิเศษและกิจกรรมการฝึกอบรมสำหรับสมาชิกทั่วประเทศ และสมาคมนักเขียนลาว (Lao Writers) ซึ่งก่อตั้งในปี 1991 มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมวรรณกรรมของลาว สร้างมิตรภาพในหมู่นักเขียนและปกป้องสิทธิของนักเขียน และอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ปัจจุบันมีนักเขียนเป็นสมาชิกกว่า 100 คน โดยสมาคมได้เผยแพร่การดำเนินงานผ่านวารสาร “เสียงแคนลาว” แต่ปัจจุบันนี้ได้ยุติการพิมพ์แล้ว

สื่อกระจายเสียง

แม้ลาวจะเริ่มใช้อินเตอร์เน็ตตั้งแต่ปี 1996 แต่การที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสิ่งพิมพ์ยังคงไม่สามารถเข้าถึงกับประชาชนทุกคนในประเทศโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ทำให้สื่อกระจายเสียงนับว่ามีบทบาทสำคัญที่สุดในลาว โดยสื่อวิทยุยังคงเป็นหลักในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารไปยังชุมชนในชนบท คน ครอบครัวร้อยละ 59 ของ

⁵⁰ เวียงจันทน์ใหม่, 6 กันยายน 2010

ประชากรทั้งหมดของประเทศ ใน 58 เมือง จำนวน 5,900 หมู่บ้าน ซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่กว่า 2.4 ล้านคน ขณะที่สื่อโทรทัศน์เข้าถึงประชากรเพียงร้อยละ 31 โดยออกอากาศครอบคลุม 26 เมือง จำนวน 2,500 หมู่บ้าน

สถานีวิทยุแห่งแรกของลาวก่อตั้งในปี 1949 ที่เวียงจันทน์ โดยความช่วยเหลือของฝรั่งเศส ต่อมาหลังการได้รับความช่วยเหลือจากออสเตรเลียและสหรัฐฯ ในปี 1968 ได้พัฒนาเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งพระราชอาณาจักรลาว ขณะที่การตั้งสถานีวิทยุในเขตปลดปล่อยเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 1950 และกลายเป็นสถานีวิทยุแห่งชาติ (Lao National Radio) ในปี 1975 หลังการเข้ายึดครองอดีตสถานีวิทยุของฝ่ายราชอาณาจักรในนครหลวงเวียงจันทน์ โดยระหว่างปี 1983- 1993 อยู่ภายใต้การบริหารงานร่วมกับสถานีโทรทัศน์แห่งชาติและแยกตัวออกมาในปี 1993 ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม

ปัจจุบันลาวมีวิทยุกระจายเสียงจำนวน 44 สถานี ในส่วนกลาง 10 สถานีและท้องถิ่นอีก 34 สถานี ซึ่งกระจายเสียงในระบบ SW ระบบ AM และระบบ FM ทั้งมีการร่วมมือกับบางประเทศเพื่อถ่ายทอดรายการทางวิทยุ เช่น จีน ฝรั่งเศสและออสเตรเลีย โดยสถานีวิทยุแห่งชาติ ออกอากาศในระบบ AM 567 KHz 6.130 KHz และระบบ SW 7.145 KHz และระบบ FM สองสถานี FM1 (103.7 MHz) และ FM2 (97.25 MHz)

รายการในการออกอากาศทั้งระบบ AM และระบบ SW จะมุ่งเน้นในรายการข่าวและรายการที่กำหนดเป้าหมายสำหรับเกษตรกร ชาวชน สตรี ฯลฯ แต่สำหรับสถานี FM1 จะผสมกันระหว่างข่าว บันเทิง และรายการที่กำหนดเป้าหมาย ส่วนสถานี FM2 จะเน้นความบันเทิงอย่างเดียว สถานี FM ทั้งสองสถานีมีการเปิดรับโฆษณา โดยสถานี FM2 มีรายได้จากค่าโฆษณาสูงสุด⁵¹ ทั้งระบบ AM และระบบ FM กระจายเสียงถ่ายทอดไปทั่วประเทศผ่านดาวเทียมไปยังสถานีวิทยุอื่น ๆ ใน 17 แขวงทั่วประเทศและมีการออกอากาศในภาษาของชนเผ่าต่างๆ นอกจากนี้ประชาชนลาวยังสามารถฟังรายการต่างประเทศจากสถานีวิทยุต่างๆทั่วโลก เช่น จากเวียดนาม ไทย ฝรั่งเศส จีน และบีบีซี โดยรายการของสถานีวิทยุในแขวงที่มีขนาดใหญ่ เช่น แขวงหลวงพระบาง สะหวันนะเขต มีแนวโน้มในการผลิตรายการของตัวเอง และในเดือนมิถุนายน 2003 สถานีวิทยุแห่งชาติยังได้เริ่มออกอากาศรายการข่าวผ่านเว็บไซต์ของตน คือ <http://www.lnr.org.la> เป็นภาษาลาว ม้ง ฝรั่งเศสและอังกฤษ

ปัจจุบันลาวมีสถานีโทรทัศน์ทั่วประเทศ 32 สถานี ในส่วนกลาง 5 สถานี และท้องถิ่นอีก 27 สถานี สถานีโทรทัศน์ของเอกชนอีก 2 สถานี ทั้งยังมีการร่วมมือสถานี VTV ของเวียดนาม CCTV4 และ CCTV9 ของจีนอีกด้วย

โดยสถานีโทรทัศน์แห่งชาติ 2 ช่อง ตั้งอยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์แห่งชาติช่อง 9 ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1983 ออกอากาศครั้งแรกสามชั่วโมงต่อวันในพื้นที่เมืองหลวงเพราะส่งสัญญาณได้เพียง 1 กิโลเมตร ต่อมาในปี 1993 ได้มีการปรับปรุงเครื่องส่งสัญญาณที่ได้รับความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์และผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิค

⁵¹ ในปี 1994 รัฐบาลลาวได้อนุญาตให้สถานีวิทยุโฆษณาสินค้าในรายการบันเทิงซึ่งครอบคลุมถึงร้อยละ 70 ของรายการเผยแพร่ต่อวัน ทั้งสถานีส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แต่เนื้อหาของโฆษณาต้องไม่เป็นเท็จเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าที่โฆษณาที่จะนำไปสู่ข้อมูลการให้ที่ผิดกับลูกค้าและผู้บริโภค ระยะเวลาที่อนุญาตให้ใช้สำหรับการโฆษณาไม่เกินร้อยละ 10 ของเวลาทั้งหมดของรายการ

จากรัฐบาลญี่ปุ่น และสถานีโทรทัศน์แห่งชาติช่อง 3 ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1994 เรียกว่าช่อง IBC หรือสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ก่อตั้งโดยบริษัทร่วมทุนไทย ผลิตรายการออกอากาศ 10 ชั่วโมงต่อวัน ส่งผ่านดาวเทียมไปยังสถานี AsiaSat และได้เปลี่ยนเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งชาติช่อง 3 ในปี 1995 ปัจจุบันเป็นของรัฐบาลทั้งหมด นอกจากนี้แต่ละแขวงยังมีสถานีสาขาที่รับและขยายสัญญาณเสียงและภาพจากสถานีโทรทัศน์แห่งชาติ

ปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ของลาวออกอากาศ 17 ชั่วโมง/วันและอัตราร้อยละ 70 ของรายการมีการออกอากาศผ่านดาวเทียมไปยังส่วนต่างๆของประเทศ เนื่องจากการขาดสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุกระจายเสียง ทำให้ประชาชนลาวมีสิทธิที่จะฟังวิทยุหรือชมรายการโทรทัศน์จากนอกประเทศ โดยกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมได้อนุญาตให้บริษัท โทรภาพใช้สาย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างนักธุรกิจลาวกับนักธุรกิจจีนให้บริการเคเบิลทีวีในประเทศซึ่งช่วยให้ผู้ชมลาวที่อยู่อาศัยในนครหลวงเวียงจันทน์สามารถรับชมเคเบิลทีวีได้ถึง 30 ช่อง นอกเหนือจากสามารถดูช่องโทรทัศน์จากทั่วโลกจากการที่รัฐบาลได้อนุญาตให้มีการใช้งานรับสัญญาณดาวเทียมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เช่น BBC, CNN, CNBC, WorldNet, ABC Asia Pacific, TV5 (ฝรั่งเศส) DW (เยอรมัน) RAI (อิตาลี), MTV, Startsport รวมทั้งช่องโทรทัศน์ของประเทศจีน เวียดนาม ไทย กัมพูชา เกาหลี ฯลฯ รัฐบาลยังได้อนุญาตให้มีการดำเนินการโครงการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมโดยเอกชน โดยมีสถานีโทรทัศน์เอกชน 2 สถานี คือ โทรทัศน์ลาวสตาร์ (ลาวสตาร์ แฉวนแวน) ของสโมสรส่งเสริมวัฒนธรรมบรรดาเผ่า (สวผ) ออกอากาศในปี 2007ผ่านทางดาวเทียมไทยคม 5 เนื่องจากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าคนลาวทั่วประเทศรวมทั้งคนไทยโดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้งานรับสัญญาณดาวเทียมหันเข้าหาดาวเทียมไทยคม 5 และโทรทัศน์ MV ลาว กำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง นอกจากนี้องค์การวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ยังได้ลงนามในโครงการพัฒนาดาวเทียมและดำเนินธุรกิจระบบวิทยุ โทรทัศน์และโทรคมนาคมกับกลุ่มทุนจีนร่วมกับกลุ่มบริษัทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการบินอวกาศของจีน (CASC) บริษัท ดาวเทียมโทรคมนาคมเอเชียแปซิฟิก-จีน จำกัด และบริษัท อุตสาหกรรมกำแพงเมืองจีน จำกัด⁵²

เช่นเดียวกับสถานีวิทยุ โดยทางรัฐบาลได้อนุญาตให้สถานีโทรทัศน์โฆษณาสินค้าได้ในปี 1994 สำหรับในด้านคุณภาพของรายการโทรทัศน์นั้นรายการสารคดีเพื่อการศึกษาเด็กและเยาวชนของโทรทัศน์แห่งชาติลาวชื่อ “เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษา” (Every Child Has a Right to Education) ความยาว 15 นาที ซึ่งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กผู้หญิงที่เป็นชนกลุ่มน้อยคนหนึ่งในพื้นที่ห่างไกลของแขวงหลวงพระบางซึ่งต้องเดินเท้าเป็นระยะทางเกือบ 2 กิโลเมตร เพื่อไปเรียนหนังสือ ประกอบด้วยเพลงที่ชักชวนให้บรรดาเด็กผู้หญิงของลาวไปโรงเรียนกัน ได้รับรางวัลเอมมี (Emmy Awards) ซึ่งเป็นรางวัลนานาชาติในอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์และวิทยุ เนื่องในโอกาสวันเด็กสากล

⁵² เวียงจันทน์ใหม่, 26 กุมภาพันธ์ 2010

สื่อภาพยนตร์

ด้านสื่อภาพยนตร์นั้นในระหว่างปี 1950-1975 ลาวมีการผลิตภาพยนตร์ 8 เรื่อง เป็นภาพยนตร์บันเทิง 2 เรื่อง นอกนั้นเป็นสารคดี และข่าว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองในการโฆษณาชวนเชื่อ โดยในปี 1976 ลาวมีโรงภาพยนตร์จำนวน 15 แห่ง ในปี 1985 มีการสร้างภาพยนตร์เพียงเรื่องเดียว คือ “เสียงปืนจากทุ่งไห” โดยมีเนื้อหาทางการเมืองซึ่งได้รับความร่วมมือทางวิชาการจากเวียดนาม แม้ลาวจะไม่ได้ผลิตสื่อภาพยนตร์ตั้งแต่ปี 1989 แต่ภาพยนตร์ลาวได้เริ่มเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เช่น ภาพยนตร์เรื่อง “บัวแดง” (Red Lotus) ที่สร้างในปี 1987 และได้รับรางวัลงานเทศกาลภาพยนตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กัมพูชาในปี 1997 นอกจากนี้ลาวยังได้มีการผลิตสื่อภาพยนตร์ ภาพยนตร์เรื่อง “ฮักเพียงนาง” โดยการสนับสนุนขององค์การยูนิเซฟในการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อต่อต้านการล่อลวงค้าเด็กและสตรีลาวมายังไทยเพื่อขายบริการทางเพศ และเป็นสื่อกลางให้กับเด็กและสตรีลาวตระหนักถึงอันตรายอันโหดร้ายของจากการค้ามนุษย์ gonhvsk เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหญิงสาวชาวลาที่ถูกขบวนการค้ามนุษย์บังคับขู่เชื้อให้มาค้าประเวณีในไทย ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเรื่องแรกในโครงการที่จะจัดสร้างขึ้นมาทั้งหมด 5 เรื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งได้มีการแพร่ภาพออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์แห่งชาติ และนำออกฉายตามแขวงต่างๆ

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาสื่อสารโทรคมนาคมตั้งแต่ปี 1990 ได้เร่งการเติบโตของสื่อในลาว โดยมีการปรับปรุงไปรษณีย์และบริการการสื่อสารโทรคมนาคมและระบบโทรศัพท์ในปี 1993 โดยในปี 2010 จำนวนของกลุ่มสายโทรศัพท์ได้เพิ่มขึ้นเป็น 340,000 สาย หรือ 5 สาย/100 คน มีการใช้โทรสารอย่างแพร่หลายทั่วประเทศทั้งในภาครัฐและเอกชน และการติดต่อกับต่างประเทศโดยตรง (IDD) ซึ่งสามารถใช้ได้จากตู้โทรศัพท์สาธารณะทั่วประเทศ จำนวนการใช้โทรศัพท์ทั้งในและต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 1976 การใช้โทรศัพท์ระหว่างประเทศมีจำนวน 148,000 นาที และเพิ่มขึ้นเป็น 21,038,000 นาทีในปี 2000 โดยในปี 2008 ลาวมีโทรศัพท์พื้นฐาน 97,600 สาย และโทรศัพท์มือถือ 2.022 ล้านเลขหมาย ซึ่งร้อยละ 75 อยู่ในนครหลวงเวียงจันทน์ และมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 130,000 คน การส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลายไม่เฉพาะแต่ในนครหลวงเวียงจันทน์แต่ยังขยายไปในเมืองห่างไกลและในพื้นที่เขตภูเขา และมีการเปิดอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ขึ้นในเมืองใหญ่ๆ ทั่วไป โดยในช่วงปลายปี 1990 รัฐบาลได้เริ่มต้นมีเว็บไซต์ข่าวของตัวเอง เช่น <http://www.kplnet.net> ของสำนักข่าวसानประเทศลาว และ <http://www.vientianetimes.gov.la> ของหนังสือพิมพ์ vientianetimes เพื่อให้บริการข้อมูลข่าวสารกับผู้อ่าน

ข้อค้นพบจากการศึกษา

สื่อสารมวลชนได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของพรรคและรัฐบาลนับตั้งแต่การก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปี 1975 โดยสื่อของลาวมีลักษณะไม่แตกต่างจากในประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ซึ่งถูกควบคุมโดยรัฐ มีหน่วยงานซึ่งเป็นองค์กรสื่อในฐานะสำนักข่าวแห่งชาติ คือ สำนักงานข่าวसानประเทศลาว ซึ่งมีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้รับผิดชอบ โดยสื่อถือเป็นเป็นอาวุธอันแหลมคมของพรรคและรัฐในการเผยแพร่นโยบายรวมทั้งการปฏิบัติตามแนวทางของพรรคและรัฐ ให้ประชาชนทราบ

จากการที่เนื้อหาของสื่อลาวมีพัฒนาการมาจากการโฆษณาชวนเชื่อหน้าที่ในการนำเอาแนวคิดอุดมการณ์ไปเผยแพร่แก่ประชาชน เป็นอุปกรณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและควบคุมทางสังคมในกรอบที่กำหนด เพื่อสนองอุดมการณ์ของรัฐในการให้ประชาชนเชื่อถือและศรัทธาในพรรครัฐ โดยการชี้นำของกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม นักข่าว นักเขียน และบรรณาธิการ จึงเป็นคนของพรรคและจงรักภักดีต่อพรรค ซึ่งต้องผ่านการอบรมทางการเมืองเป็นผู้ขึ้นชมแนวทางของพรรคคู่กับความรู้ด้านวิชาชีพสื่อมวลชน

ฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าทำให้สื่อกระจายเสียงไทยได้เปรียบลาวในด้านจำนวนคลื่นวิทยุที่ข้ามไปจากไทย จำนวนชั่วโมงออกอากาศที่ต่อเนื่องและยาวนานกว่า เทคโนโลยีที่ทันสมัย และทุนการดำเนินงานที่สูงกว่ามาก ส่งผลให้รายการของไทยมีลักษณะตามใจตลาด สามารถสร้างแรงดึงดูดผู้ชมได้มากกว่าสื่อของลาวซึ่งถูกกำหนดให้ทำหน้าที่ทางการเมือง สื่อจากไทย ด้วยอุปกรณ์จากรับดาวเทียมของประชาชนซึ่งเป็นงานรับสัญญาณภาพของจีนที่ราคาถูก ประมาณ 30,000 เครื่องทั่วประเทศ ปัจจุบันรายการวิทยุและโทรทัศน์ของไทยสามารถเจาะลึกไปถึงชายแดนลาวด้านที่ติดกับจีนและเวียดนาม เข้าถึงประชาชนลาวประมาณร้อยละ 70-75 แต่ที่สำคัญก็คือร้อยละ ร้อย (100%) ของคนลาวที่มีเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์คือผู้รับสื่อไทยที่แท้จริง สื่อกระจายเสียงของไทยจึงเข้าไปครอบงำลาว ทำให้ลาวอยู่ในสภาพที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก พยายามหามาตรการมาปกป้องแต่ก็ไม่บังเกิดผลในทางปฏิบัติ

สื่อกระจายเสียงของไทยไม่ได้ก่อผลกระทบต่อลาวมากมายอย่างที่คิด เพราะโครงสร้างการเมืองแบบสังคมนิยมและเศรษฐกิจที่ยากจนของลาวคอยทำหน้าที่ปกห้องคุ้มกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากสื่อไทย แต่ในอนาคตมีแนวโน้มว่าการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของผู้นำลาวจะช่วยเสริมพลังให้แก่สื่อไทยในการรุกรานวัฒนธรรมลาวและทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของลาวเบี่ยงเบนไป

ไทยและลาวเป็นประเทศที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านขนบธรรมเนียม ศาสนา ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรม อันมีรากเหง้าจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ จนอาจกล่าวได้ว่า ไทยและลาวเป็นเพียงสองประเทศที่ไม่จำเป็นต้องใช้ล่ามเป็นสื่อกลางในการเจรจาติดต่อสัมพันธ์กัน ความคล้ายคลึงดังกล่าวแม้จะเอื้ออำนวยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน แต่ทว่าก็เป็นปัจจัยสำคัญอันละเอียดอ่อนซึ่งส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพของทั้งสองประเทศ อย่างไรก็ตามการครอบงำจากสื่อไทยโดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ที่มีบทบาทแทรกซึมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของคนลาวแม้ว่าสิทธิในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนลาวจะเริ่มมีมากขึ้นก็ตาม แต่สื่อประเภทเดียวกันนี้ของลาวไม่สามารถแข่งขันกับไทยได้ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ เพราะเทคโนโลยีและการจัดรายการของไทยที่มีสีสน่มากกว่าและได้เปรียบในแง่ภาษาที่คนลาวเข้าใจมากกว่าภาษาอื่น ความรู้สึกกังวลต่อการที่กระแสวัฒนธรรมไทยซึ่งเข้าไปสู่สังคมลาวโดยผ่านสื่อต่างๆ ได้สร้างความหวาดหวั่นแก่ลาวว่าจะไม่สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของตนไว้ได้ สะท้อนให้เห็นได้จากความพยายามในการต่อต้านอิทธิพลของวัฒนธรรมไทย เช่นการที่สมาคมสื่อศิลปะลาว (Lao Art Media) และสื่อมวลชนลาวได้เรียกร้องให้ร้านค้า สถานคาราโอเกะและสถานบันเทิงต่างๆ ร่วมกันสนับสนุนธุรกิจบันเทิงในประเทศด้วยการลดการเปิดเพลงไทยและเพลงจากประเทศอื่นๆ ลง และเพิ่มการเปิดเพลงลาวให้มากขึ้น และการที่กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมของลาวได้ออกคำสั่งในเดือนมกราคม ปี 2004 ให้สถานบันเทิงต่างๆ เปิดเพลงลาว ร้อยละ 70 กับเพลงอื่นๆ ร้อยละ 30 เพื่อบ่งบอกถึงความเป็นชาติเอกราช และมีวัฒนธรรมอันเป็นของตัวเอง รวมทั้งการที่กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมได้ออกประกาศในวันที่ 14 พฤษภาคม 2004 ที่ลงนามโดย นายพันดวงจิต วงสา รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ห้ามไม่ให้สถานที่สาธารณะ

และสถานบริการทั้งหลาย เปิดรายการโทรทัศน์และทำการฉายห้ามฉายภาพยนตร์ วิซีดี และเปิดโทรทัศน์ช่องไทย และต่างประเทศ ตามที่สาธารณะ และสถานบริการต่างๆ ผู้ที่ฝ่าฝืนไม่เพียงจะถูกตักเตือนเท่านั้น หากยังจะถูกปรับและลงโทษอีกด้วย⁵³ โดยให้เหตุผลว่าจะทำให้เสียภาพลักษณ์ เสียเอกลักษณ์ของชาติและกระทบเกียรติ ศักดิ์ศรีของชาติลาว ทำให้ดังกล่าวแสดงออกให้เห็นได้อย่างเด่นชัดถึงการต่อต้านการครอบงำของวัฒนธรรมไทยต่อลาว หรือการที่สื่อของทางการลาวได้เรียกร้องไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ ให้ควบคุมดูแลการใช้ภาษาของประชาชน ซึ่งปัจจุบันภาษาลาวได้ฟื้นไปอย่างมาก เนื่องจากอิทธิพลจากไทยที่ทำให้ชาวลาวและแม้กระทั่งสื่อของทางตนเองหันไปใช้ภาษาไทยมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันประโยคในภาษาลาว รวมทั้งคำสามัญต่างๆ สูญหายไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการหันไปใช้ภาษาไทยแทน ซึ่งเป็นกระแสกรณภาษาลาว ซึ่งมีที่มาจากหลายสาเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อในประเทศใกล้เคียงที่ชาวลาวสามารถรับชมและรับฟังได้ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หรือ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่างๆ ของไทย โดยได้เสนอให้สื่อของรัฐปรับปรุงและพัฒนาเพื่อดึงดูดให้ประชาชนหันไปติดตาม นอกเหนือจากการเผยแพร่ภาษาลาวทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์รายวัน และสิ่งพิมพ์ต่างๆ

สื่อยังมีความสำคัญในบริบทของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรืออาจสร้างความริ้วรานให้เกิดขึ้นได้ การที่สื่อของลาวเป็นเครื่องมือของพรรคและรัฐซึ่งพรรคและรัฐเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อให้เป็นตามนโยบายของพรรคและรัฐ มีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลการแพร่ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โดยนักข่าวซึ่งเป็นพนักงานของรัฐที่เป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติจะหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ และการนำเสนอเรื่องไม่ดีเห็นได้จากการที่สื่อของลาวมีความพยายามในการนำเสนอเรื่องราว ข่าวสารของไทยในเฉพาะแต่เรื่องที่เป็นการช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีเหตุการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ของไทย ซึ่งสื่อของทางลาวพยายามจะหลีกเลี่ยงไม่นำมาเสนอ เว้นแต่ในกรณีซึ่งได้รับการอนุญาตหรือมอบหมายในฐานะกระบอกเสียงของรัฐใช้เป็นช่องทางในการตอบโต้สื่อของไทยที่ส่วนใหญ่ของปัญหามักเกิดจากการขาดความระมัดระวังของสื่อไทยและเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ลักษณะความสัมพันธ์ของระบบสื่อสารมวลชนลาว เป็นการรวมตัวอย่างเหนียวแน่น เนื่องจากสื่อแต่ละประเภทอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐและบทบาทความสัมพันธ์ในแต่ละยุคสมัยที่ต่างกันโดยมีปัจจัยทางการเมืองเป็นตัวกำหนด เช่น การที่หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ฉบับวันที่ 10 มกราคม 2006.01.1 ได้กล่าวโจมตีวิทยุเอเชียเสรีว่าเสกสรรปั้นแต่งข่าวและขาดจรรยาบรรณนักข่าวเกี่ยวกับการตัดสินใจอย่างรวดเร็วตัดตอนของศาลลาว ที่อ้างว่าได้รับจดหมายจากผู้อ่านซึ่งเป็นแหล่งข่าวที่ไม่ประสงค์จะออกนามว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด และมีการปฏิบัติกันอยู่ในวงการสื่อมวลชนหรือไม่ เช่น กรณีนิตยสาร "Spicy" ของไทย ฉบับวันที่ 11-24 กรกฎาคม 2005 ที่ได้ลงตีพิมพ์ล้อเลียนภาษาลาวที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในคอลัมน์ Relationship มีข้อมูลเกี่ยวกับลาว 29 ข้อ ซึ่งหลายข้อมีถ้อยคำถูกเหยียดหยามสตรีลาว และทำ

⁵³ คำสั่งดังกล่าวไม่น่าจะเป็นเรื่องการกีดกันหรือปิดกั้นการรับรู้ข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของโลก เพราะไม่ห้ามรายการโทรทัศน์ของต่างประเทศ เช่น BBC ของอังกฤษ CNN ของสหรัฐอเมริกา TV 5 ของฝรั่งเศส CCTV ของจีน และรายการโทรทัศน์ของเวียดนาม พบว่า ชาวลาวส่วนใหญ่ไม่ทราบประกาศของกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมมากนัก ยังเปิดชมรายการโทรทัศน์ของไทยอย่างเปิดเผย

ให้เกิดความเข้าใจผิดต่อภาษา วัฒนธรรม ประเพณีของลาว ทำให้ชาวลาวยุคใหม่ในนครหลวงเวียงจันทน์ที่อ่านคอลัมน์ดังกล่าวได้แจ้งให้สื่อลาวทราบ ส่งผลให้ หนังสือพิมพ์กีฬารายวัน ได้นำเสนอข่าวปฏิกิริยาของชาวลาวยุคใหม่ 2 วัน กระทั่งหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ ได้นำประเด็นมาขยายผ่านคอลัมน์ 'ก้องฟ้าบ้านเทิงลาว' ในฉบับวันที่ 4 กรกฎาคม 2005 โดยผู้เขียนที่ใช้นามปากกาว่า 'ผักตบ' "ในบทความ "วารสาร SPICY ของไทย ได้อะไรจากข้อเขียนอันโง่งง" "กองบรรณาธิการพวกเราได้รับเสียงโทรศัพท์ และจดหมายจากเพื่อนผู้อ่านแสดงทัศนะเข้ามาอย่างมากมาย หนักบ้าง เบาบ้าง ตามแต่อารมณ์ของแต่ละคน ซึ่งตามที่พวกเราสรุปแล้วก็ได้นื้อหาแบบเดียวกัน ซึ่งขอนำเสนออย่างย่อ ดังนี้ "ในนามคนลาว ต่างมีความรู้สึกไม่พอใจ และเกลียดชังที่สุดต่อคำพูดดังกล่าว เพราะมันเป็นการดูถูก และไม่ให้เกิดดีต่อประเทศลาว" "กองบรรณาธิการเราไม่ได้ลละ โดยมอบหมายให้ข้าพเจ้าติดตามเรื่องนี้ และก็สามารถหาวารสารฉบับดังกล่าว ซึ่งพอมาอ่านดูแล้ว ก็ใช้อย่างนั้นจริงๆ "บทเขียนที่ใส่หัวข้อว่า 'ความสัมพันธ์ระดับประเทศ' ตีพิมพ์อยู่ในหน้า 34-35 ของวารสาร SPICY ฉบับวันที่ 11-24 มิถุนา 2005 โดยบริษัท โน้ตพับลิชชิง จำกัด เป็นเจ้าของ มีนางพรทิภา สกฤษชัย เป็นประธานบริหาร บทเขียนดังกล่าวไม่ได้บอกชื่อผู้เขียน เท่าที่อ่านก็รู้ได้ว่าเป็นสำนวนของเพสหญิง "เนื้อหาโดยรวมที่จงใจกล่าวถึงประเทศลาว เขาได้วางเป็นข้อๆ ไว้ 29 ข้อด้วยกัน มีถูกบ้าง ผิดบ้าง แต่ข้อที่สร้างความไม่พอใจอย่างแรงต่อประชาชนลาวนั้น ก็คือความจงใจหรือว่าโง่งงของผู้เขียนเองก็มีอาชญากรรมได้ ซึ่งมีอยู่หลายข้อที่บิดเบือนความเป็นจริง มีการอุปโลกน์คำพูดที่ต่ำช้า สันดาน..มาเขียนโดยอ้างว่าเป็นคำที่คนลาวใช้กัน เช่น ถ้าจะชมผู้หญิงสวยให้พูดว่า 'สวยตายห่า' หรือถ้าจะเรียกผู้หญิงว่า 'อีดอกทอง' จะถูกใจ เพราะมองว่ามีค่าดี (อีดอกทอง ในความหมายของไทยคือโสเภณี) "ถ้าชมผู้ชายหล่อมากให้พูดคำว่า 'หล่อฉิบหาย' เวลาถ้าสรุปรวมหมู่ให้พูดว่า 'มาแหกตาสามัคคีกันเถอะ' "นอกจากนี้ ยังมีคำพูดเสียดสีอีกมากมายที่ไม่มีมูลความจริง เช่นหนึ่งไทย เวลาเข้าฉายในลาวเรื่องเด็กกำพร้า ต้องเปลี่ยนเป็น 'เด็กน้อยบ่มีพ่อมีแม่' ถ้าไม่อย่างนั้นคนลาวจะเข้าใจว่าเป็นเรื่องเด็กถือมีดไล่ฟันชาวบ้าน ซึ่งฟังดูแล้วมันเป็นเรื่องที่ฟังไม่ขึ้น เพราะคำพูดคำนี้ในภาษาลาวก็มี และใช้กันมานานมานานแล้ว "และคำว่า 'เด็กกำพร้า' ก็ไม่ได้มีความหมายดังที่หล่อนั้นแปล เพราะศัพท์ในภาษาลาว เด็กน้อยที่ไม่มีพ่อไม่มีแม่จะเรียกว่า 'เด็กกำพอย' ส่วนคำว่า 'เด็กกำฟ้า' ก็เป็นเด็กที่มีพ่อแต่ขาดแม่ หรือมีแม่ไม่มีพ่อ "ฉะนั้นแล้ว ข้อความที่เขายกมาอ้าง จึงเป็นการอุปโลกน์ชนิดที่ว่า 'โง่โง่ฉลาด' และยังมีอีกหลายข้อความ แต่ข้าพเจ้าขอยกเอาเพียงเท่านี้ก่อน เพราะเพียงเท่านี้มันก็ชี้ชัดแล้วว่า ผู้เขียนบทความดังกล่าวมีเจตนาอะไร และหวังอะไรจากบทฯ นี้ "ตามความเป็นจริงในจิตสำนึกของนักเขียนที่มีความสวี่โลซ่ทางความคิด จะรู้ดีว่าการจะเขียนอะไรออกไป การตรวจสอบข้อมูลนั้นคือเรื่องสำคัญ "แล้วคนนี้มีคามสำนึกจุดนี้มากน้อยแค่ไหน หรือหากว่านี่คือการกลั่นกรองแล้วก็เหน้อยใจ เพราะคนนี้ คงจะเป็นนักเขียนที่มีผลงานเลวร้ายที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประเทศไทย "เพราะนักเขียนคนนี้เขียนไปโดยไม่มีการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ตนเองเขียนนั้น มันไม่สอดคล้องกับความจริง และใช้คำพูดที่หยาบคายเพื่อหวังให้คนอ่านของประเทศตนมีความหลงเพลินกับข้อความหลอกลวงดังกล่าว ขณะเดียวกัน ผู้คนที่เจริญแล้วคงไม่คิดว่า นี่คือนิสัยที่เลวร้าย แต่มันได้สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกอันต่ำช้าของคนผู้หนึ่ง ซึ่งอาศัยรบนักเขียนบังหน้า "ในฐานะที่ข้าพเจ้าก็อยู่ในอาชีพนี้ ขอบอกว่าอินางผู้นี้เป็นนักเขียนที่ใช้การไม่ได้ ขาดซึ่งจรรยาบรรณของสื่อมวลชน "ขณะเดียวกัน ผู้บริหารวารสารฉบับนี้ ก็คงไม่แตกต่างกัน เพราะถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว คงไม่ปล่อยให้บทความที่มึนเอนหาแบบนี้เ็ดลอดออกมาแน่นอน" นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ปะเทดลาว ยังได้ตีพิมพ์บทความเรื่อง 'รู้จักเวียงจันทน์ ดีแค่ไหน?' พร้อมกับนำปกนิตยสาร SPICY ลงประกอบ "เอาละ กล่าวถึงเวียงจันทน์และคนลาวมาตั้งหลายอย่าง แต่เรื่องหลักๆ เพื่อให้เนื้อแท้ของความเป็นลาว ซึ่ง

วารสารสไปซ์ไม่ได้กล่าวนั้นก็ยังมี และสำคัญที่สุดนั้นก็คือ คนลาวทั้งชาติ รักเกียรติ รักศักดิ์ศรี และวัฒนธรรม ที่มีอยู่ถึงจะเป็นประเทศน้อย และรักความสงบ แต่เมื่อมีภัยยามใด ปวงชนทุกคนเผ่าก็สามัคคีกันต่อสู้ดังคำว่า 'เห็นวามคตวน้อย อย่าคิดว่าเข้มแข็งได้ หากว่ามคได้รวมแรงกันเข้า ก็ฆ่าช้างได้ "

การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ฉบับ เห็นได้ว่าสอดคล้องกับปฏิกิริยาของภาครัฐ โดยกรมข่าวกระทรวงการต่างประเทศลาว ได้ส่งเรื่องผ่านสถานทูตไทยในนครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อเรียกร้องให้นิตยสาร SPICY ลงบทความขอโทษประชาชนลาวในนิตยสาร เนื่องจากบทความที่ออกไปก่อนหน้านี้ที่ถือเป็นการดูถูกประชาชนลาวอย่างรุนแรง ซึ่งต่อมา ทางนิตยสารได้ทำหนังสือชี้แจงแสดงความเสียใจผ่านกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศไทย ซึ่งทางลาวถือว่าการไม่ถูกต้องและไม่เพียงพอโดยท่านยัง จันทะลังสี โฆษกกระทรวงการต่างประเทศลาวได้ให้สัมภาษณ์ว่า "ธรรมดาคนเรา ทำความผิดที่ไหนก็ควรจะไปแก้ที่นั่น การทำหนังสือชี้แจงให้กรมสารนิเทศไทยอย่างนั้น ประชาชนลาวจะรับทราบได้อย่างไร ถ้าทางนิตยสารมีความจริงใจและเห็นแก่ความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างไทยและลาว ก็สมควรทำการตีพิมพ์คำขอโทษในนิตยสาร" และยังเรียกร้องให้สมาคมสื่อมวลชนของไทยทำการคัดเตือนสมาชิกของตนเองให้ระมัดระวังในการเสนอบทความที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้าน และหาทางให้นิตยสารดังกล่าวตีพิมพ์คำขอโทษอย่างเป็นทางการต่อประชาชนลาว "ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศกำลังดำเนินไปด้วยดี ไม่ควรที่จะมีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นมาทำให้ประชาชนลาวเสียความรู้สึก เรื่องนี้เป็นเรื่องของเกียรติยศของประเทศชาติ ไม่ใช่การดูหมิ่นเฉพาะบุคคล เราจึงต้องดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง" หรือจากกรณีที่หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ได้เผยแพร่คำแถลงของโฆษกกระทรวงการต่างประเทศลาว ที่ออกปฏิเสธรายงานของหนังสือพิมพ์หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ที่อ้างว่า มีนักการเมืองไทยในจังหวัดนครพนม ข้ามไปประชุมร่วมกันในลาวหลังเหตุการณ์ที่มีการลักลอบวางเพลิงสถานที่ราชการหลายแห่งในไทย ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับลาว โดยระบุว่าสามารถตรวจสอบได้ และที่ผ่านมาไม่เคยมีนักการเมืองของไทยเข้าไปเคลื่อนไหวในลาว ซึ่งหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ได้ประณามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ว่า "รายงานข่าวอย่างไรจรรยาบรรณ ไร้สติและความรับผิดชอบ" หรือกรณีที่สำนักข่าวสารปะเตดลาว และหนังสือพิมพ์ประชาชนวันที่ 2 มกราคม 2007 ได้ออกรายงานตอบโต้หนังสือพิมพ์ Bangkok Post ของไทยที่ออกรายงานในช่วงเปิดสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ว่า สะพานแห่งนี้ได้ทำให้หญิงโสเภณีในแขวงสะหวันนะเขตลี้ภัย โดยสื่อของลาว ได้พาดหัวเรื่องว่า "สะพานมิตรภาพไม่ได้มีไว้รับใช้หญิงโสเภณี" ระบุว่าหนังสือพิมพ์ Bangkok Post ของไทยมองโลกในแง่ลบ มองศักยภาพของสะพานมิตรภาพในทางที่ผิด ตำด้อยและไร้รสนิยม และยังอธิบายอีกว่า สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ถูกเปิดใช้อย่างเป็นทางการด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศ ซึ่งได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์กับความร่วมมืออันแน่นแฟ้นระหว่างสองประเทศเพื่อนบ้าน "ใครๆ ก็รู้ว่าสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 มุกดาหาร-สะหวันนะเขตนี้ ตั้งอยู่บนถนนเศรษฐกิจสายตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับภูมิภาคอีกด้วย สะพานแห่งนี้ จึงไม่ได้สร้างขึ้นมาเพื่อรับใช้หญิงโสเภณี ตามที่หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับดังกล่าวรายงาน"

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การที่สื่อของลาวเป็นเครื่องมือหรือกระบอกเสียงของพรรคและรัฐ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อ ทำให้สื่อของลาวหลีกเลี่ยงการนำเสนอเรื่องไม่ดีที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและไม่วิพากษ์วิจารณ์ ดังนั้นข่าวเกี่ยวกับไทยซึ่งปรากฏในพื้นที่สื่อของลาวจึงเป็นการนำเสนอข่าวซึ่งขึ้นกับสภาพ

ความสัมพันธ์ของสองประเทศหรือสภาพเหตุการณ์ ณ ขณะนั้น ดังนั้นการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับไทยที่ปรากฏในตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม 2011 ซึ่งสภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว เป็นไปด้วยดีโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งหรือการกระทบกระทั่งใดๆ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ศึกษา คือ สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาลาว 3 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ประชาชน หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ซึ่งเป็นและข่าวรายวันของสำนักข่าวसानปะเตดลาว และสื่อวิทยุ จากข่าวซึ่งออกอากาศโดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติลาว จึงเป็นการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับไทยในสื่อลาวจึงเป็นไปในทางบวก นอกจากนี้การที่สำนักข่าวसानปะเตดลาว คือ เป็นแหล่งข้อมูลหลักในประเทศและส่งผ่านไปยังหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ทำให้เนื้อหาของข่าวสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกระจายเสียงไม่แตกต่างกันโดยข่าวเกี่ยวกับไทยที่ปรากฏในสื่อลาวสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการเดินทาง พบปะ เยี่ยมเยือน ของบุคคลสำคัญของทั้งสองประเทศเพื่อกระชับความสัมพันธ์ เช่น รองนายกรัฐมนตรี ต้อนรับผู้แทนเวียดนามและไทย (หนังสือพิมพ์ประชาชน 08/10/2010) รมต.ต่างประเทศลาว รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกไทย (ข่าวสารประเทศลาว 23/03/2010) นายกฯ ลาว ให้ความสำคัญต่อการร่วมมือลาว-ไทย (ข่าวสารประเทศลาว 02/06/2010) ลาว-ไทย หาวิธีปัญหาสิ่งแวดล้อม (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 28/06/2010) รมต.ต่างประเทศของไทยเยือนลาว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 16/09/2010) สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยเยือนลาว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 01/02/2010)

2. การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งมีปริมาณหรือพื้นที่ในการนำเสนอมากที่สุด เช่น แอร์เอเชียเปิดสายการบินอุดร-ภูเก็ต-เวียงจันทน์ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 16/01/2010) เริ่มก่อสร้างด่านประเพณีลาว-ไทย ที่บ้านหนองคา (ข่าวสารประเทศลาว 21/06/2010) บริษัทหลักทรัพย์ไทยประกาศพร้อมร่วมมือกับธนาคารธุรกิจลาว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 29/01/2010) บริษัท ชไนเดอร์ (ไทยแลนด์) จำกัดร่วมลงนามความร่วมมือด้านการจัดการพลังงานไฟฟ้าในลาว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 24/02/2010) การก่อสร้างสะพานมิตรภาพคำม่วน-นครพนม คืบหน้าไปกว่า 32 % แล้ว (หนังสือพิมพ์ประชาชน 05/03/2010) เลื่อนการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว 4 เป็นเมษายนนี้ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 12/03/2010) NEDA ตกลงให้ทุนรัฐบาลลาวซ่อมแซมถนน (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 04/02/2010) งานแสดงสินค้าลาว-ไทย 2010 เริ่มขึ้นแล้ว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 08/07/2010) เชื้อเพลิงไฟฟ้าหงสา เร่งสร้างถนน โดยใช้งบกว่า 830.75 พันล้านกีบ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 16/07/2010) โรงงานไฟฟ้าหงสา จะเริ่มก่อสร้างปีนี้ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 15/09/2010) ธนาคารการค้าต่างประเทศลาว จะสร้างตลาดหลักทรัพย์แห่งแรกในลาว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 19/05/2010) ปิดอุโมงค์เพื่อกักเก็บน้ำในโครงการสร้างเขื่อนน้ำจิม 2 (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 22/03/2010) TOA ลาว ตั้งเป้ายอดขายในปี 2010 ที่ 30,000 ล้านดอลลาร์ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 01/03/2010) สะพานข้ามแม่น้ำโขงไทย-ลาว แห่งที่ 4 จะเริ่มก่อสร้างปลายเดือนหน้า (ข่าวสารประเทศลาว 29/01/2010) งานแสดงสินค้าลาว-ไทย 2010 เริ่มขึ้นแล้ว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 08/07/2010) เชื้อเพลิงไฟฟ้าหงสา เร่งสร้างถนน โดยใช้งบกว่า 830.75 พันล้านกีบ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 16/07/2010) ธนาคารการค้าต่างประเทศลาวและ KTZ จับมือก่อตั้งตลาดหลักทรัพย์ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 04/09/2010) รองประธานสภาแห่งชาติ เยี่ยมโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง 3 (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 08/09/2010) โรงไฟฟ้าหงสา จะเริ่มก่อสร้างปีหน้า (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่

15/09/2010) ลาว-จีน- ไทย หรือสร้างทางรถไฟเชื่อมต่ออาเซียน (ข่าวสารประเทศลาว 25/08/2010) ราชนบุรี โฮลคิง เดินทางพัฒนาโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าในลาว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 19/09/2010)

3. การนำเสนอข่าวความร่วมมือด้านความมั่นคง เช่น ลาว-ไทย หรือเกี่ยวกับกรมการทหารอาเซียน (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 01/02/2010) ผลการประชุมคณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาวครั้งที่ 16 (ข่าวสารประเทศลาว 16/10/2010) โดยเฉพาะความร่วมมือการที่ไทยได้ส่งขามังลาวกลับประเทศในปลายเดือน ธันวาคม 2009 ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ พุทธชาติตะวันตกขอทราบ ขามังลาวที่กลับจากไทยแล้ว (หนังสือพิมพ์ประชาชน 21/01/2010) พุทธชาติตะวันตก ขอทราบขามังลาวที่กลับจาก ไทย (หนังสือพิมพ์ประชาชน 21/01/2010) ลาวย้ำการปิดศูนย์ห้วยน้ำขาวเป็นผลสำเร็จแห่งความสัมพันธ์ลาว-ไทย (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 01/02/2010)

4. การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความร่วมมือด้านวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มอบปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์แก่นายกรัฐมนตรีลาว (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 11/03/2010) ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ลาว-ไทย ลงนามความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (หนังสือพิมพ์ประชาชน 11/03/2010) ความร่วมมือด้านสาธารณสุข เช่น ลาว-ไทย ร่วมพัฒนากสิกรรม-ป่าไม้ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 08/10/2010) ลาว-ไทย ร่วมมือด้านการแพทย์เฉพาะทางเกี่ยวกับโรคหัวใจ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 23/09/2010) เป็นต้น

5. การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการประชุม/และกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น กระทรวงการต่างประเทศไทยเฉลิมฉลอง 60 ปี กองกฐินพระราชทานได้ถูกนำมาถวายที่วัดพมสิดา บ้านเกิดประธานไกสอน พมวิหาน (ข่าวสารประเทศลาว 14/11/2010) ความสัมพันธ์การทูตไทย- ลาว (ข่าวสารประเทศลาว 21/12/2010)ลาว-ไทยร่วมเฉลิมฉลองบุญพระธาตุศรีสองรัก (ข่าวสารประเทศลาว 15/11/2010)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สื่อของลาวเป็นเครื่องมือของพรรคและรัฐ สื่อ ทำให้สื่อของลาวหลีกเลี่ยงการนำเสนอ เรื่องที่อาจกลายเป็นประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง โดยเป็นการแจ้ง ข่าวกวามเคลื่อนไหวและไม่เสนอความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ เช่น ข่าวนายลอง วิชาโล รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา ได้รับเกียรติจากสถาบันการต่างประเทศและกรมเอเชียแปซิฟิก กระทรวงการ ต่างประเทศของลาว ปาฐกถาเรื่องเกี่ยวกับปราสาทเปรียะวิเชียร์ (ปราสาทพระวิหาร) ในวันที่ 5 มกราคม 2010 ที่ศูนย์ ความร่วมมือสากลและการฝึกอบรม (ICTC)

โดยหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ รายงานเพียงว่า นายลอง วิชาโล ก็ได้ขึ้นบรรยายความเป็นมาของปราสาท เปรียะวิเชียร์ โดยกล่าวว่า เป็นปราสาทหินตั้งอยู่บนเขาตงรัก ที่มีความสูงถึง 525 เมตร ในจังหวัดเปรียะวิเชียร์ ทาง ภาคเหนือของกัมพูชาใกล้กับชายแดนอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ของไทย ถือ เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความ มหัศจรรย์ในสมัยศตวรรษที่ 6 รูปแบบการก่อสร้างแสดงถึงแก่นจิตใจและความเจริญรุ่งเรืองของเขมร มีการก่อสร้าง หลายชั้นตอนจากพระมหากษัตริย์เขมรหลายพระองค์ เพื่อสืบทอดความมหัศจรรย์ทางด้านสถาปัตยกรรมเขมร และ ชื่อของปราสาทเปรียะวิเชียร์ได้กลายมาเป็นชื่อของจังหวัดเปรียะวิเชียร์ของกัมพูชาจนถึงปัจจุบัน โดยศาลโลกได้ ตัดสินมอบปราสาทหินแห่งนี้ให้อยู่ในอำนาจอธิปไตยของกัมพูชาและในวันที่ 7 กรกฎาคม 2008 องค์การ UNESCO ได้ขึ้นบัญชีปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 06/01/2010) หรือว่ารัฐมนตรีลาวถูก กลุ่มคนเสื้อแดงปิดล้อมที่เชียงรายในวันที่ 13 พฤษภาคม 2010 โดยนายสมมาต พนเสนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

โยธาธิการและขนส่งของลาวได้เดินทางไปยังโรงแรมดุสิตไฮแลนด์ รีสอร์ท จังหวัดเชียงราย เพื่อเตรียมลงนามในข้อตกลงเรื่องการสร้างสะพานมิตรภาพลาว-ไทย แห่งที่ 4 ในวันศุกร์ที่ 14 พฤษภาคม 2010 ขณะที่นายโสภณ ชาร์มย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ได้เดินทางเข้ามายังโรงแรมดังกล่าว ไม่นานกลุ่มคนเสื้อแดงกว่า 100 คน ได้เดินขบวนติดตามมา และต้องการเข้าไปยังโรงแรม แต่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าไปสกัดกั้นทางเข้าโรงแรมไว้ได้ก่อน ต่อมานายโสภณ ได้เข้าไปเจรจากับกลุ่มผู้ประท้วง ในขณะที่เจ้าหน้าที่และพนักงานของโรงแรมกำลังเตรียมรับรองรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ทางการลาวกลุ่มผู้ประท้วงได้กล่าวโจมตีรัฐบาลปัจจุบันอย่างรุนแรงและปักหลักอยู่บริเวณทางเข้าโรงแรมนานพอสมควรก่อนจะเดินทางไปประท้วงที่อื่น เพราะเกรงเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้าปราบปรามอย่างไรก็ตาม งานต้อนรับคณะผู้แทนลาวสามารถดำเนินไปได้โดยไม่มีปัญหา แต่ก็ยังสงสัยและหวั่นเกรงว่าคนเสื้อแดงจะเข้ามาประท้วงรัฐมนตรีของไทยในวันลงนามข้อตกลงอีกหรือไม่ (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 14/05/2010) แม้แต่ช่วงสถานการณ์ความตึงเครียดทางการเมืองในไทยในเดือนพฤษภาคม 2010 สื่อของลาวได้หลีกเลี่ยงการนำเสนอและหลีกเลี่ยงการเสนอความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ นอกจากการแจ้งการหรือประกาศของกระทรวงการต่างประเทศลาวที่เตือนประชาชนลาวในการเดินทางไปไทยหากไม่มีความจำเป็นรวมทั้งแรงงานลาวที่ประเทศไทยในการไปยังเขตพื้นที่ที่มีการประท้วงระหว่างวันที่ 11-23 มีนาคม 2010 และการเตือนถึงสภาพความวุ่นวายของการเมืองในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งที่ขยายความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่วันที่ 13 พฤษภาคม 2010 ซึ่งมีการปะทะกันระหว่างกำลังทหาร ตำรวจ กับประชาชนผู้ประท้วงกลุ่มนปช. ทำให้มีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอีก และบาดเจ็บจำนวนมาก โดยรัฐบาลไทยได้ประกาศขยายกำหนดเวลาการใช้กฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉินในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งขยายพื้นที่ออกไปอีก 20 จังหวัด โดยมีจังหวัดในภาคอีสานของไทย 5 จังหวัด ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยของประชาชนลาว กระทรวงการต่างประเทศลาวจึงขอให้พลเมืองลาวที่จะเดินทางไปประเทศไทยและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในประเทศไทยให้มีความระมัดระวังสูงและหลีกเลี่ยงการเดินทางไปพื้นที่ที่มีการชุมนุมประท้วงหากไม่จำเป็น

อย่างไรก็ตามพบว่ามีคนนำเสนอว่าซึ่งเป็นไปในทิศทางลบในลักษณะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์และโต้ตอบเอกสารของนักวิชาการไทยในการสัมมนาวิชาการ “ฟากถึงนักค้นคว้าประวัติศาสตร์ไทย” ซึ่งเป็นการนำเสนอในลักษณะของบทความในหนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ โดยกล่าวว่า ได้อ่านบทความของอาจารย์จากมหาวิทยาลัยแห่งชาติ ในหัวข้อ “การเคลื่อนไหวเสี่ยงภัยของนักค้นคว้าทางประวัติศาสตร์” ที่พูดถึงกรณีของผู้จัดสัมมนาคนไทย มีเล่ห์กลที่ต้องการพลิกฟื้นประวัติศาสตร์ ซึ่งเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2010 ที่ผ่านมามีการจัดสัมมนาหัวข้อ “บทบาทและยุทธศาสตร์การต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้าน” จัดโดยสถาบันศึกษาความมั่นคงนานาชาติ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นเจ้าภาพ เล่ห์กลที่ว่าก็คือ คณะผู้จัดสัมมนาได้แจกเอกสาร ที่ไม่เกี่ยวกับการสัมมนา เนื้อหาของเอกสารมีส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับลาวด้วย มีชื่อว่าเอกสารเกี่ยวกับชายแดนด้านบูรพาทิศ ซึ่งผู้เสนอยังถือว่าเป็นดินแดนของไทย ซึ่งบทความของอาจารย์ จากมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาวได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนแล้วกับเอกสารดังกล่าว ในฐานะผู้รับผิดชอบคอลัมน์ “เนาวลาว” ฟังแล้วรู้สึกคันปาก คันไม้คันมือ จึงอยากจะเขียนบอกกล่าวไปยังนักค้นคว้าประวัติศาสตร์ไทย นักวิชาการที่เสนอเรื่องดังกล่าวว่า จะเอาพื้นที่ใดของประวัติศาสตร์มาพูดถึงเรื่องดินแดน หากต้องการค้นประวัติศาสตร์ขึ้นมาถกเถียงกันขอถือเอาประวัติศาสตร์ ย่านอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งสมัยเจ้าฟ้าจุ้มมหาราชรวบรวมอาณาจักรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เมื่อต้นศตวรรษที่ 18 จะเห็นว่ารวมดินแดนประเทศใดบ้างในปัจจุบัน คิดว่าใคร ๆ ก็ทราบดี ไม่ว่าจะเป็นนักประวัติศาสตร์ คนลาว คนไทย คนธรรมดา แม้แต่เด็กระดับ

ประณศึกษายังรู้ดีคนไทยเองก็ยังเรียกคนที่อาศัยตามจังหวัดต่าง ๆ 17 จังหวัด ว่าคนลาวอีสาน และคนเหล่านี้ก็มีอิทธิพลครอบงำชนบทรูปร่าง ภาษาพูด คล้ายคนลาวไม่ผิดเพี้ยน ดังนั้น เมื่อพูดถึงประวัติศาสตร์ย่านนี้แล้วนักค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ผู้นั้นจะว่าอย่างไรทางออกที่ดีคือ เรื่องประวัติศาสตร์ต้องทิ้งไว้เบื้องหลัง ปิดฉากประวัติศาสตร์แล้วจับมือกันเดินหน้าร่วมสามัคคี พัฒนาประเทศชาติของตนเอง ให้เจริญรุ่งเรือง ประชาชนอยู่ดีกินดี อยู่กันอย่างผาสุกปัญหาที่เกิดขึ้นในของตนก็ยังแก้ไม่ตก แต่ด้วยเหตุใดจึงมักจะสะกิดุญเหี้ยประเทศเพื่อนบ้าน ไม่กลัวประชาชนไทย คนไทยลงโทษเลยหรือ หากว่าเก่งจริง ก็ช่วยแก้ปัญหาบ้านเมืองของตนเสียก่อน เรื่องประเทศเพื่อนบ้านค่อยว่ากันทีหลัง ซึ่งฟังดูแล้ว การนำเสนอเอกสารอย่างนั้น ก็เหมือนกับคนหมดปัญญา (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 23/03/2010) รวมทั้งเรื่องวัยรุ่นไทยรายหนึ่งกระทำผิดหนีเข้าลาวและก่อเหตุฆ่า ยิงชาวตะวันตกบาดเจ็บ 2 รายในเวียงจันทน์เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2010 เวลาประมาณ 02.00 นาฬิกา โดยชายวัยรุ่นไทยรายหนึ่ง มีลายสักเต็มตัว เป็นคนเชียงราย ซึ่งหลบหนีการกระทำผิด ข้ามไปยังประเทศลาวโดยผิดกฎหมายนั้น ได้ก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิงชาวอเมริกันและชาวออสเตรเลียที่กำลังนั่งรับประทานอาหารภายในร้านองทิน หมู่บ้านหายโสโก อำเภอจันทะบุลี กรุงเวียงจันทน์ ส่งผลให้ชาวอเมริกันบาดเจ็บเล็กน้อย ส่วนชาวออสเตรเลียบาดเจ็บสาหัสหลังเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน กรุงเวียงจันทน์ ประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ ติดตามผู้กระทำความผิดและสามารถจับกุมได้ระหว่างพยายามหลบหนีลงแม่น้ำโขง เขตท่าวัดจัน เมืองจันทะบุลี ในเวลา 09.00 นาฬิกาของวันเดียวกัน ทราบชื่อนาย ปรัญ สุขอร่าม อายุ 29 ปี สัญชาติไทย อยู่ที่บ้านแม่สาย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยจากการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพว่า เดินทางเข้ามาลาวอย่างผิดกฎหมายโดยผ่านอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เข้ามาทางแขวงบ่อแก้วของลาว เพื่อหนีความผิดที่ก่อขึ้นในประเทศไทยเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2010 ผู้ต้องหาร่วมกับเพื่อนอีกหนึ่งคน ที่มาจากแขวงอุดมไซ เดินทางมาถึงเวียงจันทน์ และเข้าพักในโรงแรมอนุพาราไคซ์ บ้านหายโสโก เมืองจันทะบุลี ในเวลาค่ำทั้งสองได้ไปเที่ยวสถานบันเทิงและพบกับคนลาวอีก 2 คน จึงชักชวนกันไปยังร้านที่เกิดเหตุ จากคำให้การของเจ้าของร้านทำให้ทราบว่า ชาวอเมริกันและออสเตรเลีย ที่เป็นเพื่อนกัน เข้ามาภายในร้านก่อน จากนั้นอีกประมาณ 5 นาที ชายไทยและเพื่อนคนลาวอีก 3 คน ก็เดินเข้ามาในร้าน และนั่งโต๊ะใกล้ชาวอเมริกัน หลังรับประทานอาหารเสร็จ คนไทยและเพื่อนก็ออกจากร้านไปก่อน อีกประมาณ 10 นาที ผู้ต้องหาที่เข้ากลับมาในร้านอีก ในสภาพที่ไม่ได้ใส่เสื้อ เผยให้เห็นลายสักที่มีอยู่เต็มตัว จากนั้นก็ได้กล่าวขอโทษเจ้าของร้านและชักปืนยิงเข้าใส่ชาวอเมริกันและออสเตรเลีย ประมาณ 5 - 6 นัด กระสุนถูกขาของชาวอเมริกัน และเข้าเจาะหน้าอกและแขนขวาของชาวออสเตรเลีย บาดเจ็บสาหัส ซึ่งทั้งสองถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลในเวลาต่อมา ส่วนผู้ที่บาดเจ็บสาหัสถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในไทย นายปรัญ ให้การรับสารภาพอีกว่า ในขณะที่ก่อเหตุ ตนอยู่ในอาคารมีนเมาและโกรธชาวต่างชาติสองคนที่ตนยิงอย่างโดยไม่มีเหตุผล ซึ่งหลังจากออกจากร้านไปแล้ว ตนได้กลับไปยังที่พักเพื่อนำปืนที่นำมาจากไทยและซุกซ่อนไว้ในโรงแรมกลับมายิงใส่ผู้เสียหาย หลังจากก่อเหตุ ตนพยายามหลบหนี แต่เพราะไม่คุ้นกับสถานที่ จึงกลับไปยังบริเวณโรงแรมที่พัก ก่อนไปซ่อนตัวใต้ถุนบ้านของชาวบ้านหายโสโกจนกระทั่งรุ่งเช้าจึงมุ่งหน้าไปยังริมแม่น้ำโขงที่เขตท่าวัดจัน เพื่อหาทางหลบหนี แต่ขณะนั้นมีทหารดูแลโครงการก่อสร้างป้องกันคลังพังและสวนเจ้าอนุวงพบเห็นตนในสภาพไม่ได้ใส่เสื้อ มือถืออาวุธปืน จึงนำกำลังเข้าจับกุมด้านเจ้าหน้าที่กล่าวว่า ผู้ต้องหาได้โยนปืนทิ้งลงแม่น้ำโขงและกระโดดลงน้ำใกล้กับเรือของชาวบ้านที่จอดไว้ริมแม่น้ำ ขณะนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังดำเนินหาคำพยานที่คนร้ายโยนทิ้งลงแม่น้ำ เพื่อนำมาประกอบสำนวนคดีส่งให้อัยการนำฟ้องศาลตัดสินตามกฎหมายลาว โดย

หัวหน้ากองบัญชาการป้องกันความสงบกรุงเวียงจันทน์ กล่าวว่า ผู้กระทำผิดใช้อาวุธปืนยิงผู้อื่นอย่างอุกอาจ ทำลายต่อกฎหมายลาว ทำให้ภาพพจน์และบรรยากาศของความสงบในเวียงจันทน์เสื่อมเสีย เพราะในขณะนี้ชาวกรุงเวียงจันทน์และชาวลาวทั่วประเทศ กำลังพยายามช่วยกันรักษาความสงบ ความปลอดภัยให้กับสังคมเพื่อต้อนรับวันก่อตั้งกรุงเวียงจันทน์ครบรอบ 450 ปี (หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ 31/08/2010)

อย่างไรก็ตามจากการที่ปี 2010 มีการจัดงานเฉลิมฉลองโอกาสครบรอบ 450 ปี นครหลวงเวียงจันทน์ และการที่รัฐบาลลาวได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าอะนูนขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่สื่อลาวจะต้องมีการนำเสนอหรือพาดพิงถึงไทยซึ่งเป็นไปในทางลบจากความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยพบว่า สื่อของทางการลาวทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกระจายเสียงได้ระมัดระวังที่จะใช้ถ้อยคำที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ทั้งได้ใช้คำที่สร้างขึ้นใหม่ว่า “สัคดีนาต่างด้าว” “สัคดีนาอาณาจักรใกล้เคียง” “ผู้รู้กราน” แทนคำว่า “สัคดีนาสยาม” เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับไทย

กล่าวโดยสรุป การที่สื่อของลาวเป็นเครื่องมือของพรรคและรัฐซึ่งเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อให้เป็นตามนโยบายของพรรคและรัฐ มีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลการแพร่ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โดยนักข่าวซึ่งเป็นพนักงานของรัฐที่เป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติจะหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ และการนำเสนอเรื่องไม่ดี เห็นได้จากการที่สื่อของลาวมีความพยายามในการนำเสนอเรื่องราว ข่าวสารของไทยในเฉพาะแต่เรื่องที่เป็นการช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ซึ่งตรงข้ามกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ความคิดเห็นของคนลาวจากเวปบอร์ดภาษาลาวในเวปไซด์ต่างๆ ซึ่งรัฐควบคุมได้ยาก จากการศึกษาความคิดเห็นของคนลาวจากเวปบอร์ดภาษาลาวในเวปไซด์ <http://bailane.com> ในระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม 2011 มีลักษณะตรงข้ามโดยสิ้นเชิงกับสื่อของพรรคและรัฐ พบว่า หัวข้อกระทู้ที่นำมาโพสต์ส่วนใหญ่จะเป็นการนำประเด็นข่าวจากสื่อของไทยซึ่งส่วนใหญ่ความคิดเห็นจะเป็นไปในทางลบ เช่น

กระทู้หัวข้อ “**โผผู้ยิงลาว 17 คนถูกล่อไปขายตัวที่ไทยโดยมีนายหน้าอยู่สปปล**” “**ตำรวจไทย บุกเข้าโรงเรียนลาว ถึง 20 คน โผเด็กยิงลาว 20 คน**” “**สาวไทยถูกจับหลังเอายาบ้าจากลาว**” (สาวไทยถูกจับหลังเอายาบ้าจากลาว)

โดยพบว่า คนลาวได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับประเทศไทยค่อนข้างมากเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความขัดแย้งในทางการเมือง เช่น กระทู้หัวข้อ

“**เกมการเจรจา ระหว่างรัฐบาลไทย/นปช**” (เกมการเจรจาระหว่างรัฐบาลไทย/นปช)

โดยมีผู้โพสต์ให้ความเห็นว่าฝั่งลาวให้ความสนใจต่อการเมืองในประเทศไทยและวิพากษ์วิจารณ์อย่างเผ็ดร้อน ทั้งยังเห็นว่าประเทศไทยสมกับสมญานาม “สยามเมืองยิ้ม” เพราะเห็นว่าการจับมือกันแกมยิ้มอย่างน่าชื่นตาบานระหว่างสองฝ่ายซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคนเอเชียที่ต่างจากตะวันตก

“ເມືອງໄທຍສົມກັບສົມຍານາມ”ສະຫຍາມເມືອງຍື້ມ“ແທ້ງນໍ່ເບິ່ງເສື້ອແດງເສື້ອຂາວເພີນຈັບມືກັນແຖມຍື້ມໜ້າຊິນຕາບານຕື່ມອີກຖ້າເບິ່ງພວກຕະວັນຕົກຕຶງຄຽດກັນຂະໜາດນີ້ເຂົາຍື້ມກັນບໍ່ຄ່ອຍອອກ”

โดยบางคนโพสต์ให้ความเห็นว่า ที่สนใจเพราะเสื้อแดงส่วนใหญ่เป็นคนลาวอีสาน และเห็นว่าเสื้อแดงทำได้ดีมากในการเจรจาครั้งนี้ และคิดว่าบางกลุ่มที่ยังลังเลและไม่เคยเชื่อเสื้อแดง เมื่อได้เห็นการเจรจาแล้วมีแนวโน้มว่าจะเข้าร่วมการชุมนุมเพิ่ม เพราะเห็นว่าฝ่ายเสื้อแดงยื่นคำขาดต่อฝ่ายรัฐบาลอย่างชัดเจนว่าให้ยุบสภาอย่างเดียว

“ຄົນເສື້ອແດງແມ່ນເຮັດໄດ້ດີຫລາຍໃນການເຈລະຈາມື້ແລງວານນີ້ຄິດວ່າບາງກຸ່ມທີ່ຍັງຫລັງໆເຫລ່ງໆວ່າຈະໄປທາງໃດແລະບໍ່ເຄີຍເຊື່ອເສື້ອເສື້ອແດງແຕ່ວ່າໄດ້ເຫັນການເຈລະຈາແລງວານນີ້ແລ້ວອາດມີແນວໂນ້ມບໍ່ຫລາຍກໍ່ຫນ້ອຍນຳຝ່າຍເສື້ອແດງຄົນເຂົ້າຮ່ວມຊຸມນຸມອາດເພີ່ມຂຶ້ນອີກເພາະເຫັນຝ່າຍເສື້ອແດງຍື່ນຄຳຂາດໃຫ້ຝ່າຍລັດຖະບານ ຢ່າງຈະແຈ້ງແລ້ວ ຄື ຍຸບສະພາສະຖານດຽວ”

และกระหู่หัวข้อ “ທັກສິນ ເຮັດເພື່ອຄົນໃຜຄົນຈົນ ຫລືເພື່ອໂຕເອງ” (ທັກຍືນທຳເພື່ອໃຜ ຄົນຈົນຫລືເພື່ອຕົນເອງ)

โดยมีเนื้อหาของกระหู่หัวว่า พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวผ่านดาวเทียมมายังชุมชนเสื้อแดงว่าอย่ายอมแพ้ เมื่อใดกลับเข้ามาจะเคลียร์หนี้สินให้ แต่เมื่อประชาชนอีสานไม่สามารถต้านทานกระแสทุนป็นได้ ก็หมายความว่าไม่ใช่ผู้นำของเสื้อแดง จึงเป็นคำถามว่าทักษิณต่อสู้เพื่อคนจนหรือใช้คนลาวอีสานเพื่อหวนคืนสู่อำนาจ

“ທັກສິນກ່າວຜ່ານດາວທຽມຫາຊຸມຊົນເສື້ອແດງວ່າຢ່າຍອມແພ້ເມື່ອໃດເຂົາກັບມາຈະເຄຣຍຫນີສິນໃຫ້ບາດບຸລຸອີສານບໍ່ສາມາດຕ້ານກະສູນລູກປືນໄດ້ກັບບືນຄຳວ່າເພີນບໍ່ແມ່ນຜູ້ນຳເສື້ອແດງຜູ້ຊະງິງຈົນເຊື່ອຄຳຖາມທັກສິນຕໍ່ສູ້ເພື່ອຂ້າທາດຄົນຈົນຫລືໃຜຄົນລາວອີສານເພື່ອຫວນຄົນສູ່ອຳນາດກັນແທ້ຫລືນີ້ຄືໃນໃສທີ່ແທ້ຈິງຂອງນັກທຸຣະກິດ”

โดยมีผู้เข้ามาโพสต์ให้ความเห็นว่า คำพูดของนักการเมืองเป็นการตกแต่งให้สวยงามไม่ได้แสดงความจริงใจเสมอไป นักการเมืองผู้ใดก็ตามที่เหมือนทักษิณไม่ใช่ทักษิณคนเดียว ที่พูดเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาไม่ใช่มีแต่ทักษิณ ผู้เอานะทักษิณได้ในครั้งนี้ก็เช่นกันแล้วแต่สถานการณ์ โดยผลงานของเขาเท่านั้นเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้ซึ่งมีทั้งบวกและลบ ซึ่งต้องสรุปเอาผลเฉลี่ยถ้าออกมาเป็นบวกแสดงว่านักการเมืองนั้นมีผลงานดี และเห็นว่าทักษิณก็ได้สร้างความดีแก่ประเทศไทย เช่น ระบบรักษาพยาบาลสามสิบบาท ฝ่ายต่อต้านทักษิณก็นำเอาเรื่องการพัฒนาชนบทว่าเงินกระจายไม่ทั่วถึงแต่ไปกระจุกอยู่ที่กลุ่มคนชนบทจำนวนหนึ่ง

“ແຕ່ແນວໃດທ່ານທັກສິນກໍ່ໄດ້ສ້າງຄວາມດີໃຫ້ແກ່ປະເທດໄທຍຄືກັນຕົວຢ່າງລະບົບຮັກສາພະຍາບານ³⁰ບາດສຳລັບຄົນໄທຍທຸກຄົນການເອົາໃຈໃສ່ເປັນພິເສດແກ່ການພັດທະນາຊົນນະບົດເປັນຕົ້ນຝ່າຍຕ້ານທັກສິນກໍ່ນຳເອົາເລື່ອງພັດທະນາຊົນນະບົດນີ້ມາວິພກວິຈານວ່າເງິນກະຈາຍບໍ່ທົ່ວເຖິງແຕ່ໄປ

ກະຈຸກຢູ່ໃນກຸ່ມຄົນຊົນນະບົດຈຳນວນໜຶ່ງເທົ່ານັ້ນໂດຍສະເພາະແມ່ນຫົວໜ້າ ຊຸມຊົນຫົວໜ້າບ້ານແລະຜູ້ໃກ້ຊິດການວິຈານເວົ້າອີກວ່າບາງຄົນສວຍໂອກາດ ກູ້ຍົມເອົາເງິນພັດທະນາຊົນນະບົດນັ້ນໄປໃຊ້ຫຼິ້ນອກລະບົບແຮງເປັນການ ພອກພູນຫົນສິນຂຶ້ນຕື່ມວ່າໄປແນວນັ້ນເອົາແຕ່ຜູ້ໃດຊື່ວ່າ“

ແຕ່ເຫັນວ່າຂາວໄຮ່ຂາວນາຮາກຢູ່ມີຄວາມພໍໃຈໃນໂຍນາຍຂອງທັກຍົມ

“ແຕ່ຜົນສະຫລຸບແມ່ນຊາວໄຮ່ຊາວນາຄົນຮາກຫຍ້າມີຄວາມພໍໃຈໃນ ນະໂຍບາຍທີ່ທ່ານທັກສິນນຳໃຊ້ເຮົາເຫັນໄດ້ຈາກຄວາມນິຍົມທີ່ມີຕໍ່ເພີ່ມຈາກ ປະຊາຊົນຊາວໄທຍລະດັບຮາກຫຍ້ານີ້“

ແລະເຫັນວ່າທັກຍົມເຮັດເພື່ອຕົນເອງຫຼືປະຊາຊົນນັ້ນເຫັນວ່າທັງສອງຢ່າງ ໂດຍຕົນເອງຈະມີຊື່ສຽງໄດ້ຕ້ອງເຮັດ ປະຊາຊົນເຫັນກ່ອນ ເມື່ອປະຊາຊົນນິຍົມແລ້ວຕົນເອງກໍຈະມີຊື່ສຽງໄປໃນຕົວ

“ຕໍ່ຄຳຖາມທີ່ວ່າທັກສິນເຮັດເພື່ອຕົນເອງຫຼືເພື່ອປະຊາຊົນຂພຈຕອບ ວ່າແມ່ນທັງສອງຢ່າງຕົນເອງຈະມີຊື່ສຽງຈະໄດ້ຮັບຄວາມນິຍົມກໍຕ້ອງເຮັດດີ ໃຫ້ປະຊາຊົນເຫັນກ່ອນເມື່ອປະຊາຊົນນິຍົມແລ້ວຕົນເອງກໍມີຊື່ສຽງໄປໃນ ຕົວສະນັ້ນການເຮັດເພື່ອຕົນເອງແລະເພື່ອສ່ວນຮວມເປັນສອງຢ່າງທີ່ແຍກ ກັນບໍ່ອອກນີ້ແມ່ນກົດເກນທຳມະຊາດລະຫວ່າງຜູ້ຊະນະແລະຜູ້ປະລາໄຊ“ ຫຼື

“ເລືອກຕັ້ງໄທຍເພື່ອໄທຍຊະນະຂາດຮອຍຕັ້ງລຖບໄດ້ໂດຍລຳພັງພັກ ດຽງ

ວການເມືອງໃນປະເທດໄທຍ໌ນັບແຕ່ນີ້ເປັນຕົ້ນໄປຈະເປັນໄປໃນຮູບ ແບບໃດ“ (ເລື່ອກຕັ້ງໄທຍ : ເພື່ອໄທຍະນະຂາດຮອຍຕັ້ງລຖບໄດ້ໂດຍລຳພັງພັກເມືອງໃນປະເທດໄທຍ໌ນັບແຕ່ ນີ້ຈະເປັນໄປໃນຮູບແບບໃດ)

ໂດຍຕັ້ງຄະຖະຖະສາດການເມືອງໃນປະເທດໄທຍ໌ຈະເປັນໄປຢ່າງໃດຈາກພວກວິຊາການທີ່ພວກຂາວສີແດງເອີ້ນວ່າ ອຳນາດຍຸດທະສາດໃນການເລືອກຕັ້ງນີ້ ໂດຍມີຜູ້ເຂົ້າມາໂພສຕີ້ແຕ່ງຕັ້ງຄວາມເຫັນຕ່າງໆ ບາງຄົນເຫັນວ່າ ຫາກທາງຍຸດທະສາດອຳນາດຈະຖືກ ປະຊາຊົນຈາກທັງໝົດໂລກແລະການປະຕິບັດຈະໃຫ້ໄທຍ໌ໂດດເດັ່ນໃນເວທີສາກົນ

“ທະຫານກຳຊີບກຳຍືດອຳນາດດອກເພາະຈະຖືກປະນາມຈາກທົ່ວ ໂລກ ຜູ້ບັນຊາການກອງທັບບົກກໍບອກແລ້ວວ່າຈະເປັນກາງເຄັ່ງຄັດໃຜ ຊະນະເລືອກຕັ້ງກໍຕາມຖ້າປະຕິວັດຈະເຮັດໃຫ້ປະເທດໄທຍ໌ໂດດເດັ່ນໃນ ເວທີ ສາກົນ“

ແລະເຫັນວ່າທາງດ້ານພ.ຕ.ທ.ທັກຍົມ ກໍຈະຕ້ອງປ່ຽນແປງເປັນໄປຢ່າງໃດຈາກພວກວິຊາການທີ່ພວກຂາວສີແດງເອີ້ນວ່າ ອຳນາດຍຸດທະສາດໃນການເລືອກຕັ້ງນີ້ ໂດຍມີຜູ້ເຂົ້າມາໂພສຕີ້ແຕ່ງຕັ້ງຄວາມເຫັນຕ່າງໆ ບາງຄົນເຫັນວ່າ ຫາກທາງຍຸດທະສາດອຳນາດຈະຖືກ ປະຊາຊົນຈາກທັງໝົດໂລກແລະການປະຕິບັດຈະໃຫ້ໄທຍ໌ໂດດເດັ່ນໃນເວທີສາກົນ

“ຍິ່ງລັກສະນະຊົນນະບົດໄດ້ເວົ້າຢ້ຳແລ້ວຢ້ຳອີກວ່າ “ຂພຈເຈົ້າມາເຮັດວຽກ ເພື່ອແກ້ໄຂບໍ່ແມ່ນເພື່ອແກ້ແຄ້ນ” ເປັນຄຳເວົ້າທີ່ກົນໃຈຫລາຍໆຄົນໂດຍ ສະເພາະສົມວນຊົນ“

ซึ่งจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด โดยรัฐบาลเขมรได้แสดงความดีใจโดยหวังว่าปัญหาการแก้ไขเรื่องเขาพระวิหารจะง่ายขึ้น

“ลຸບຂະແໜງກໍສະແດງຄວາມດີອົກດີໃຈນຳໂດຍຫວັງວ່າບັນ ຫາ ເຂົາພຣະວິຫານຈະໄດ້ຮັບການກໍ່ໂຂງຍື່ນຂຶ້ນ”

โดยผู้โพสต์เชื่อว่าในกรณีนี้ทหารคงไม่กล้ายึดอำนาจแน่นอน รวมทั้งการที่พรรคเพื่อไทยได้เสียงถึง 264 เสียง สามารถจัดรัฐบาลได้พรรคเดียวแต่ก็ยังใจกว้างเชิญอีก 4 พรรคเข้าร่วมรัฐบาลผสม ผู้โพสต์ได้แสดงความเห็นว่าการร่างกฎหมายสำหรับนิรโทษกรรมสำหรับทุกคนรวมทั้งพ.ต.ท.ทักษิณ หลังการยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน 2006 จะสามารถออกได้หรือไม่โดยปราศจากการต่อต้าน และถ้าได้กลับบ้านพ.ต.ท.ทักษิณจะเอาเงินถูกยึดที่ถูกศาลตัดสินว่าฉ้อราษฎร์บังหลวงกลับคืนมาหรือไม่ ซึ่งเคยให้สัมภาษณ์ว่าไม่สนใจเอาเงินคืนแต่ต่อมาก็พูดว่ารัฐบาลขโมยเงินตนเอง

“ບັນຫາມີຜູ້ວ່າຮ່າງກົດໝາຍນີ້ລະໂທດກຳສຳລັບທຸກຄົນຮວມທັງ ທັກສິນມີຜົນຍ້ອນຫຼັງ ຕັ້ງແຕ່ວັນທີ 19 ກັນຍາ 2006 ວັນທີທັກສິນຖືກຍຶດ ອຳນາດເປັນຕົ້ນມານັ້ນຈະສາມາດອອກມາໄດ້ໂດຍບາດສະຈາກການຕໍ່ຕ້ານ ຫລືບໍ່ ຖ້າໄດ້ກັບບ້ານທັກສິນຈະເອົາເງິນ 46 ພັນລ້ານບາດຄືນມາຫລືບໍ່ທີ່ຖືກ ສານຍຶດໄປຍ້ອນຖືກກ່າວຫາວ່າ ສໍ້າລາດບັງຫລວງ ທັກສິນເລີຍໃຫ້ສຳພາດວ່າບໍ່ ສົນໃຈຈະເອົາເງິນນີ້ຄືນ ຕໍ່ມາເວົ້າໃໝ່ອີກວ່າ ລຸບ ລັກເອົາເງິນຂ້ອຍ”

ซึ่งผู้โพสต์เห็นว่าจำเป็นต้องติดตามดูต่อไป และไม่ต้องการให้รู้່นวายเพราะไม่มีผลเฉพาะแต่ไทยแต่ยังมีผลกระทบต่อการลงทุนของไทยในลาวซึ่งมีจำนวนมาก โดยผู้เข้ามาโพสต์ส่วนใหญ่เห็นว่าน่าจะรู้່นวายเหมือนเก่า มีบางความเห็นมองว่านางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เคยเป็นผู้จัดการในวงศ์ตระกูลของพ.ต.ท.ทักษิณ การก้าวกระโดดในลักษณะนี้ต้องใช้พลังและไหวพริบมหาศาลจึงจะสำเร็จได้

“ທ່ານຍິ່ງລັກຊິນນະວັດເລີຍເປັນ manager ບໍລິສັດຕ່າງໆໃນວົງຕະກຸນຂອງ ຕັກສິນການກ່າວກະໂດດຂັ້ນຈາກຂັ້ນໄດຂັ້ນລຸ່ມຫາຂັ້ນເທິງໃນລັກສະນະ ນິຕອງໃຊ້ພະລັງງານແລະພິກໄຫວອັນມະຫາສານຈຶ່ງເຖິງຜົນສຳເລັດໄດ້”

แต่ก็ยังเห็นว่า สภาพการเมืองไทยที่ไม่มั่นคงส่งผลสะท้อนไม่ดีต่อสังคมไทยให้เศรษฐกิจ พระเจ้าอยู่หัว คนไทย และการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

“ສະຖຽນລະພາບໃນການເມືອງໄທບໍ່ໝັ້ນຄົງເຊິ່ງສົ່ງຜົນສະທ້ອນອັນບໍ່ດີ ໃຫ້ສັງຄົມໄທໃຫ້ເສດຖະກິດໄທໃຫ້ພຣະເຈົ້າຢູ່ຫົວໃຫ້ຄົນໄທແລະໃຫ້ການ ພົວພັນປະເທດເພື່ອນບ້ານຕົນເອງອີກດ້ວຍ”

และเห็นว่าผู้ที่แก้ไขปัญหาคือความสับสนวุ่นวายต้องมีประสบการณ์ ขณะที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ไม่เคยมีประสบการณ์และบทบาททางการเมืองมาก่อน

“ຜູ້ທີ່ເມາະສົມແກ້ໂຂງບັນຫາສັບສົນວຸນວາຍນີ້ຜ່ານໄດ້ຕ້ອງແມ່ນຄົນທີ່ ມີບົດຮຽນໃນການນຳພາຂັ້ນລັດຖະບານມາກອນທ່ານຍິ່ງລັກຊິນນະວັດ ບໍ່ ເລີຍມີບົດຮຽນ ແລະບົດບາດໃນການເມືອງໄທມາກ່ອນ”

จากการที่ปี 2010 มีการจัดงานเฉลิมฉลองโอกาสครบรอบ 450 ปี นครหลวงเวียงจันทน์ และการที่รัฐบาลลาวได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ ซึ่งทำให้มีการเสนอหัวข้อกระทู้เกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์และการวิพากษ์วิจารณ์ไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปในทางลบอย่างรุนแรงเช่นกระทู้หัวข้อ “**“ฉบับเชื้อพระวงศ์ลัทธิเจ้าอนุวงศ์” บ่อนทำลายลาวให้ต่ำต้อยผู้รุกราน**” (พบเชื้อพระวงศ์คนที่ 6 “เจ้าอนุวงศ์” บรมกษัตริย์ลาว ซึ่งให้อภัยผู้รุกราน)

โดยที่ผู้ตั้งหัวข้อกระทู้ข้องใจว่าเพราะอะไร อนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ จึงหันหน้าไปทางประเทศไทย

“ข้าพเจ้ายังข้องใจว่าฉบับยัง เจ้าอนุวงศ์ ถีบปั่นท้าวไปทางประเทศไทยมิใช่รู้แน่วอใจยังข้าพเจ้าแค้น”

โดยมีผู้เข้ามาโพสต์บางคนเห็นว่าเป็นเพราะห่วงแผ่นดินและประชาชนลาวที่ถูกสยามยึดครองสมัยท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน

“เจ้าอนุวงศ์เดินปั่นท้าวไปทางฝั่งไทยยังอับเดินยังปั่นท้าวเดินดินและปะชาชนลาวก็ทักสยามยึดเอาไปสไมเดิน เบ้นพระเจ้าแผ่นดิน”

ขณะที่บางคน เห็นว่าเหตุที่ต้องหันหน้าไปไทยเพราะเวลาคนมาราบหัวจะได้หันกันไปให้ผู้นำเผด็จการของไทยได้คม

“ต้องปั่นท้าวไปไทยเพราะเวลาคนมาบูชาขอขมาขอโทษจะได้ปั่นท้าวไปทักให้ผู้รุกรานไทย”

เพราะหากหันหน้าเข้าหาแผ่นดินลาว เวลาสักการบูชาต้องหันหน้าไปฝั่งไทยเหมือนกราบหัวบูชาประเทศเขา

“เพราะถ้าเดินปั่นท้าวเข้ามาเดินดินเรียดเอาเวลาสักการบูชาขอขมาขอโทษปั่นท้าวไปทักให้ผู้รุกรานไทย”

และกระทู้หัวข้อ **“เจ้าอนุวงศ์ กับการต่อสู้กู้ชาติจากพวกสยาม”** (เจ้าอนุวงศ์กับการต่อสู้กู้ชาติจากพวกสยาม)

โดยเนื้อหาของกระทู้กล่าวว่า ประวัติศาสตร์สมัยสยามมารุกรานและได้นำมาคนลาวจำนวนมาก ได้ตัดเอาศีรษะคนลาวแล้วเอาไม้เสียบไปตั้งไว้แม่น้ำโขง ทำให้คนลาวแตกตื่นขวัญหาย สยามได้เข้ามามารุกรานยึดครองกวาดต้อนคนลาวขูดคลองโดยกดขี่ขูดรีด ทำให้ประชาชนลาวตายไปพร้อมกับการขูดคลองมาก คลองนั้นจึงมีชื่อว่าคลองแสนแสบ โดยผู้เข้ามาโพสต์แสดงความเห็นบางคน เห็นว่า คนลาว และเมืองลาว เคยถูกศักดินาสยามรุกราน อีกไม่นานศักดินาสยามก็จะถูกรุกรานตามสนอง

“ลัทธิลวอเมือลวอ เลียดทักสยาดินาสะทยามมารุกราน อิทบ่ดิน สักดินาสะทยามทักจะทักทำตามสะทยาม”

และบางคนตั้งคำถามว่า เจ้าอนุวงศ์เป็นวีรบุรุษหรือกบฏ โดยให้คนลาวหาอ่านจากเว็บไซต์ไทย

“ຫົວຂໍ້ນີ້ອາດແຮງໃນຂະນະນີ້ແຕ່ໃຫ້ຄົນລາວອ່ານຈາກເວັບໄທຍນີ້ແລ້ວ ຮູ້ສຶກບໍ່ດີເລຍທີ່ໄທຂຽນຫົວຂໍ້ວ່າ “ເຈົ້າອະນຸວົງ ວິລະບຸລຸດ ຫລື ກະບົດ”

ແລະຍັງຕັ້ງຄໍາຄາມຕໍ່ໄປອີກວ່າປະເທດທີ່ໄດ້ດຳເນີນຫລືເລີ່ມທຸກິດທີ່ພວກເຮົາຈະເຈີຍູ້ຈຶ່ນກັບມາດູກປະເທດອື່ນທີ່ມີ ປະຫວັດສາດສະໄໝທີ່ຕ້ອງສັມພັນກັນຕ້ອງອາດໂຕ ຄາມຕ່ຽງໄປກໍ່ຄືວ່າສອງປະເທດນີ້ເປັນພື້ນຖານຫລືສຳພັນ ເລື້ອຍດີເຊັ່ນກັນຫລືບໍ່

“ເປັນຍັງປະເທດທີ່ໄດ້ດຳເນີນຫລືເລີ່ມຕົ້ນທຸກິດທີ່ຈະຈະເລີນຂຶ້ນ ກັບມາດູກປະເທດອື່ນທີ່ໄດ້ທຸກິດທີ່ຈະຈະເລີນຂຶ້ນ ອອດໄຕແລະທຸກິດທີ່ດີຂະໜາດນັ້ນບໍ່ວ່າສາດມີຂໍ້ສະຫລຸບທຸກິດກ່ອນມີ ກັນທຸກິດທີ່ດີບໍ່ຄືວ່າສອງປະເທດນີ້ອາດນ້ອງຫລືສາຍເລືອດສືບສາຍມາ ດຽວກັນບໍ່”

ພະທີ່ບາງຄົນເຂົ້າມາໂພສຕ໌ເຫັນວ່າ ຕົວເຈົ້າອະນຸວົງເປັນກະບົດສົມເດັດພຣະນະເລສວນກໍ່ເປັນກະບົດເຊັ່ນ

“ທຸກິດເຈົ້າອະນຸວົງເປັນກະບົດສົມເດັດພຣະນະເລສວນກໍ່ເປັນກະບົດເຊັ່ນ ດຽວກັນ”

ເພາະ ເຫັນວ່າເພາະສາຍພັນເຈົ້າອະນຸວົງເປັນເລື້ອຍແຕ່ເລີ່ມ ແລະເລີ່ມຈຸດໃຫຍ່ ຄືຄ້າຍກັບບຸນຮຸນຮອງ ຈັບອະດີດໄປ ເປັນເລື້ອຍ

“ເພາະວ່າສະຫຍາມຈັບເຈົ້າອະນຸວົງໄປສະເລີຍແຕ່ນ້ອຍແລະລ້ຽງດູຈົນ ໃຫຍ່ ຄ້າຍກັບ ບຸນຮຸນຮອງ ຈັບອະດີດໄປເປັນສະເລີຍທັນ”

ແລະຫລາຍຄົນເຫັນວ່າ ເຈົ້າອະນຸວົງເປັນວິກິດສະໄໝຂອງລາວ ແລະເປັນກະບົດຂອງສະຫຍາມສະໄໝນັ້ນ

“ເປັນວິລະກະສັດຂອງລາວ ເປັນກະບົດ ຂອງສະຫຍາມສະໄໝນັ້ນ”

ແຕ່ເປັນພຣະເຈົ້າ ເປັນຄວາມເຈັບແຄ້ນອັນຜິດທີ່ສືບມາ ເປັນການເຍື້ອຍຍາມດູກ

“ເປັນບົດຮຽນເປັນຄວາມເຈັບແຄ້ນແທ້ໆໃຈອັນຜິດເປັນຕະກຸນທີ່ ສືບມາເປັນການຢຽບຢາມດູກເປັນການຈົດຈຳໄວ້ເພື່ອຮູ້ໄວ້”

ແລະຜູ້ເຂົ້າມາໂພສຕ໌ບາງຄົນຕັ້ງຄໍາຄາມຕໍ່ໄປວ່າ ການທີ່ສາຍພັນໄປສູ່ລາວ ແລະລາວອາດຖືກສ້າງເປັນຄວາມຜິດຫລື

“ສະຫຍາມເລາະໄປຫາຕົວລາວ ແລະລາວອາດຖືກສ້າງເປັນຄວາມຜິດຫລື ພຸມຊາຍ ນະພາ”

ພະທີ່ບາງຄົນບອກວ່າ ບໍ່ເອົາອອກຄວາມຄິດເຫັນ ເພາະປະຫວັດສາດປ່ຽນແປງໄປໄດ້ຢູ່ແລ້ວ ແຕ່ເຫັນວ່າ ເຈົ້າອະນຸວົງເປັນວິກິດສະໄໝຂອງລາວ ບໍ່ຍອມຈຳນນຕໍ່ສັກດິນສາຍພັນ

“ວິລະກະສັດລາວ ຜູ້ບໍ່ຍອມຈຳນນຕໍ່ສັກດິນສາຍພັນ”

ແຕ່ບາງຄົນເຫັນວ່າໃຫ້ຮຽນໃນການສະແດງຄວາມເຫັນ ເນື່ອງຈາກປະຫວັດສາດເປັນພຣະເຈົ້າທີ່ດີ ແຕ່ຍ່າເອົາເລື່ອງເກົ່າ ມາເລີຍກັນ

“ເຮັດບັດຈຸຍັນໃຫ້ດີແຕ່ອະດີດໄວ້ເປັນບົດຮຽນ ສະແດງຄຳເຫັນຕ້ອງ ລະວັງໜ້ອຍໜຶ່ງ ປະຫວັດສາດເປັນບົດຮຽນທີ່ດີ..ຢ່າເອົາຄວາມເກົ່າມາຖຽງ ກັນຊິຜິດກັນເອົາຊິງ”

และบางคนมองว่าไทยเห็นแก่ตัว อะไรที่พูดก็ถูกเสมอ สมน้ำหน้าบ้านเมืองไม่สงวนขอให้คำสาปแต่ชาติปางก่อนจงเกิดกับไทย

“ไทม์แซนแดทอ๊อแม่มทยังม้นกั๋อ้าม้นทิกสะเซมิ, สิมน้ำทู้บ้านเมืองม้นบ่สะทงบ่บั้นจักเทืออ๋อให้ถ่าลวบแฉ่งแฉ่งบ่บั้นจ้งเทิดทักไทด้อยเทิดสาทสาทสาท”

นอกกระพุ่มหัวข้อเกี่ยวกบเจ้าอะนุแล้ว กระพุ่มเรื่องพระแก้วมรกตเป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่มีผู้เข้ามาวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมาก เช่น

“เบ้นด้อยเตดไถพะแກ້ວມໍລະກົດຂອງລາວຈົ່ງໄປຢູ່ໄທ” (เป็นด้วยเหตุใด พระแก้วมรกตของลาวจึงไปอยู่ไทย)

กระพุ่มดังกล่าวเป็นการขยายเรื่องที่ได้รับอิเมล์ต่อกันมา โดยอ้างว่าได้มาจากหอสมุดของแขวงหลวงพระบาง มีเนื้อหว่าหลังจากเจ้าอนุวงศ์เจ้ากรุงธนบุรี ศึกดินสยามได้พยายามเอาพระแก้วมรกตของลาวไปประดิษฐานที่ประเทศไทย โดยใช้ความพยายามหลายวิธีแต่ก็ไม่สามารถยกเอาพระแก้วมรกตได้ จึงให้ไพร่ชาวลาว 5 คนไปอ้อนวอนโดยให้เหตุผลว่าขณะนั้นลาวยังไม่มีศาสนา ถ้าหากเมื่อใดลาวสงบแล้วจะส่งพระแก้วมรกตคืน โดยได้สาบานว่าหากสยามไม่ปฏิบัติตามขอให้มีหัตถ์ 5 อย่าง แก่สยาม คือ ขอให้คนสวดมนต์ทำให้น้ำเกิดท่วมบ้านเมือง ขอให้ประเทศไทยไม่มีความสงบเจริญรุ่งเรือง การเมืองขอให้มีความสับสนอลเวง ความเป็นเอกราชของชาติให้ถูกทำลาย ราชบัลลังก์ขอให้ถูกโค่นล้ม พื้นที่ส่วนหนึ่งขอให้จมลงแม่น้ำ ทะเล

“ຫາກວ່າໄທ(ສະຫຍາມ)ບໍ່ປະຕິບັດຕາມຄໍາສາບານດັ່ງກ່າວນີ້ແລ້ວຂໍໃຫ້ມີມະຫັນຕະໂພຣຢ່າງເກີດຊື່ນແກ່ປະເທດໄທ(ສະຫຍາມ)ດັ່ງນີ້: ນາຄາຂໍໃຫ້ສະດັງຕີນເຮັດໃຫ້ນໍ້າເກີດເບັນຄືນຖ້ວມບ້ານເມືອງ. ປະເທດໄທ(ສະຫຍາມ)ບໍ່ໃຫ້ມີຄວາມສະຫງົບຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງ. ການເມືອງຂໍໃຫ້ມີຄວາມສັບສົນອັນລະເວງ. ອານາຈັດດຽວຂໍໃຫ້ແບ່ງເບັນຫລາຍລາດ, ຄວາມເບັນເອກະລາດຂໍໃຫ້ມຸ້ນທະລາຍລາຊະບັນລັງຂໍໃຫ້ຖືກໂຄ້ນລົ້ມດິນສ່ວນຫນຶ່ງຂໍໃຫ້ຈົມລົງພື້ນແມ່ນໍ້າທະເລ. ເມື່ອສັກດີນາສະຫຍາມໄດ້ຍັງຍືນຄໍາສາບານຂອງຕົນຄືດັ່ງກ່າວແລ້ວໝໍໂຫນລາວທງຣຄົນຈິງໄດ້ພ້ອມກັນອັງເອີນພະແກ້ວມໍລະກົດຕາມຈຸດປະສົງຂອງຕາມຈຸດປະສົງຂອງສະຫຍາມ. ຈາກນັ້ນພວກສັກດີນາສະຫຍາມຈິງສາມາດເອົາພະແກ້ວມໍລະກົດຂອງລາວໄປປະດິດສະຖານໄວ້ທີ່ກຸງເທບປະເທດໄທຈົນເຖິງປະຈຸບັນ”

หลายความเข้ามาโพสต์ให้ความเห็นว่าไม่เชื่อก็ต้องเชื่อ โดยเห็นว่าจากสภาพบ้านเมืองของไทยปัจจุบันที่ไม่ค่อยมีสันติสุขเหมือนเก่า เช่นภาคใต้ของไทย แต่บางคนเคยเห็นว่าการพิมพ์ใส่กระดาษ A4 แต่ไม่รู้ว่ามีการสร้างกระแสนี้เพื่ออะไร ถ้าอยากได้พระแก้วมรกตด้วยวิธีนี้คงไม่ได้แน่นอนและบางคนก็เชื่อว่าคนลาวไม่น้อยก็อยากได้พระแก้วคืน แต่คงจะไปเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ไม่ได้และคงเป็นไปได้แน่นอน

“เชื่อว่าอินลวอับบ๋อยก่ทลายแฉ่มยารกได้พะแถ้วอินแฉ่จ้งใจ
เรื่อก่ล้งจะไปป๋วงแฉ่บะทอวดสาบได้พะฉะฉิ่นได้บันทึกมาแฉ่
บันแฉ่แฉ่ล้งจะล้งเบ้นไปได้ยารกทีลวอเรื่อก่ได้ล้ง”

บางรายให้ความเห็นว่า ภัย 5 อย่าง คือ ขอให้คนสะตุ๋งต๋ืนทำให้น้ำเกิดท่วมบ้านเมือง คือ สีนามิ ขอให้
ประเทศสยามไม่มีความสงบเจริญรุ่งเรือง การเมืองขอให้มีความสับสนอลเวง คือ เสือแดง ความเป็นเอกราชของชาติ
ให้ถูกทำลาย คือ ภาคไต้ ราชบัลลังก์ขอให้ถูกโค่นล้ม ยังไม่เห็น พื้นดินส่วนหนึ่งขอให้จมลงแม่น้ำ ทะเล ยังไม่เห็น

ปัญหาการดูถูก ดูหมิ่น คนลาว ของคนไทย ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในด้านสัมพันธภาพ สะท้อนให้เห็นจาก
การโต้ตอบและการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง จากกระทู้หัวข้อ “ดวลไทยปากหมาดูถูกลาวอีกแล้ว” (ดาราไทยปากหมาดูถูกลาวอีกแล้ว)

โดยบางคนได้เข้ามาโพสต์ให้ความเห็นว่าไม่เข้าใจว่าเป็นอย่างไรหรือปัญหาลาวไทยที่ไม่มีราคาจึงเกิดจาก
คำพูดของดาราและนักการเมืองไทยเป็นครั้งคราว เพราะเป็นดาราจึงขาดการศึกษา หรือไม่ก็เป็นนักการเมืองแต่มักก่อ
เรื่อง

“บางทีเผลอจก่บ่เข้าใจเชื่อบันว่าแบ้นท้งเลื่องทลิวบันทา
ลาวไท้ทีบ่มีลาถาย่างนิจิวกักแบ้นผูดອງดวลแฉ่บักทากนเมือງไท้
แบ้นล้งแบ้นลาอแบ้นยอับบ๋ว่าแบ้นดวลแฉ่ขาดทากนสิทสา???ทลิวก่บ่แบ้น
บักทากนเมือງแฉ่มก่เลื่อง”

แต่กรณีที่รุนแรงที่สุดปัญหาการดูถูก ดูหมิ่น คนลาว ของคนไทย น่าจะเป็นกระทู้หัวข้อ “แบ้นเลื่อง
จันได้ก่บ่วิดิโอ “ลาว???” (เป็นเรื่องจนได้กับวิดิโอลาว)

เนื้อหากระทู้กล่าวถึงการที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ยื่นคำขอโทษอย่างเป็นทางการต่อสถาน
เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ภายหลังคลิปวิดีโอ ลาว ถูกเผยแพร่โดยได้มีนักศึกษามหาวิทยาลัย -
ธรรมศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้สร้างวิดีโอสั้น ในคลิปวิดีโอ เริ่มต้นด้วยคำว่า “ลาว” “อีลาว” “ไอ้ลาว” “แต่งตัวลาว” “โคด
ลาว” ซึ่งคำเหล่านี้สื่อความหมายจากนักศึกษาไทยว่าเป็นคำที่เรียกใช้คนที่หน้าตาไม่สวย แต่งตัวไม่งาม การ
ประพฤติไม่ดี หรือล้าหลังไม่พัฒนา ภายหลังคลิปวิดีโอดังกล่าวมีผู้เข้าชมกว่าสองแสนคน โดยคนลาวที่ชมได้ดูแล้วมี
ปฏิกิริยาตอบโต้อย่างรุนแรง ทำให้มีคนลาวคนหนึ่งเข้าใจว่าเป็นนักศึกษาทำวิดีโอตอบโต้ โดยกระแสด้าน
พฤติกรรมการทำวิดีโอของนักศึกษาไทยแรงพอที่จะทำให้ศ.ร. สมคิด เลิศไพฑูรย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัย -
ธรรมศาสตร์ต้องทำจดหมายขอโทษมามอบให้นายอ้วน พมมะจัก เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ซึ่งในจดหมาย
นั้นกล่าวถึงการที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าคลิปวิดีโอที่สร้างขึ้นทำส่งอาจารย์ในวิชาส
หวิทยาการมนุษยศาสตร์ โดยมีเจตนาเสนอปัญหาที่คนไทยจำนวนหนึ่งใช้คำว่า “ลาว” โดยไม่เหมาะสมและขาดความ
เคารพต่อประชาชนลาว เพื่อณรงค์ให้คนไทยที่มีพฤติกรรมดังกล่าวยุติพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าเจตนาของ
นักศึกษากลุ่มนี้จะมีความตั้งใจดี แต่วิธีการที่ใช้ไม่เหมาะสมและขาดความระมัดระวัง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงขอ
อภัยประชาชนลาวที่นักศึกษาได้กระทำในสิ่งที่กระทบต่อความรู้สึกของประชาชนลาว และจะดำเนินการตักเตือน
นักศึกษาโดยจะไม่ให้เกิดปัญหานี้อีกในอนาคต

ແຮງຈັດງານລະດັບພາກພື້ນ ຈັດຊືເກມຈັດກອງປະຊຸມໃຫຍ່ຕ່າງໆກໍຍັງບໍ່
ເຫັນມັນອອກບາກຍ້ອງຈັກດີຊ້າບໍ່ ໜ້າມັນຍັງຊອກຊຸດຊອກຄູ່ຍາແນວມາ
ດ່ຳຂ້າພະເຈົ້າຍັງຈື່ບໍ່ລືມເວລາໄຫລະພາບໄຫມ້ນຂ້າວອອກເລື່ອງບາແຕ່ກ
ຕອນມັນມາເອົາຂ້າວໄລຍະຊືເກມເບິ່ງແມ້ຮອດ ບານນີ້ມັນກໍຍັງຊຸດຄູ່ຍາຂຶ້ນ
ມາເວົ້າ“

และยังแสดงความคิดเห็นว่าเป็นสันดานของคนไทย

“ສັນດານຂອງໝາພານເຖິງເຮົາຊີວິດບານໃດມັນກໍ່ຫາເລື່ອງພານຫັນ
ແລ້ວທ່ານ ສັນດານຍັງວ່າສັນດານ“

โดยผู้มาโพสต์แสดงความคิดเห็นบางคนมองว่าอย่าไปสนใจเพราะทุกวันนี้ประเทศไทยก็กัดกันอย่างกับหมา
เหมือนกับสำนวนโบราณที่ว่าเล่นกับหมา หมาเลียปาก

“ຢ່າໄປສົນໃຈໄຫຍ້ມັນເທະ ແຕ່ທຸກມື້ນີ້ປະເທດມັນກັດກັນຢ່າງກັບໝາ
ຈັກໜ້ອຍກະຕາຍເອງແລ້ວ ສຳນວນບູຮານເວົ້າວ່າຫຼິ້ນກັບໝາໝາເລຍ
ບາກ ເຮົາບໍ່ອຍໃຫ້ມັນເຫຼົ່າຢູ່ຊັ້ນແຫຼະທ່ານຖ້າມັນເຫຼົ່າດັງຫຼາຍກະດຶກໄມ້ຄ້ອນ
ໃສ່ລະກະແລ້ວ“

รวมทั้งบางความเห็นที่มองว่าพวกที่ดูหมิ่นประมาทคนอื่นนั้นเป็นไปตามเชื้อสายเผ่าพันธุ์เพราะว่าลูกไม้
หล่นไม่ไกลต้น

“ພວກທີ່ມັກດູໝິ່ນປະໝາດຍຽບຢາມຄົນອື່ນນັ້ນມັນກໍ່ເປັນໄປຕາມ
ເລື່ອງສາຍກົກເລົາເຜົາພັນຂອງມັນເພາະວ່າໝາກໄມ້ລົງບໍ່ໄກ ຕົ້ນ“

สรุป

สื่อสารมวลชนของลาวมีพัฒนาจากการเป็นองค์กรการเมืองในการต่อสู้เพื่อเอกราช หลังการปลดปล่อยในปี
1975 สื่อสารมวลชนได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของพรรคและรัฐ เป็นอาวุธอันแหลมคมของพรรคและรัฐ ในการ
เผยแพร่นโยบายรวมทั้งการปฏิบัติตามแนวทางของพรรคและรัฐ ให้ประชาชนทราบ จากการที่เนื้อหาของสื่อมี
พัฒนาการมาจากการโฆษณาชวนเชื่อหน้าที่ในการนำเอาแนวคิดอุดมการณ์ไปเผยแพร่แก่ประชาชน เป็นอุปกรณ์เพื่อ
การเปลี่ยนแปลงและควบคุมทางสังคมในกรอบที่กำหนด เพื่อสนองจุดมุ่งหมายของรัฐในการให้ประชาชนเชื่อถือ
และศรัทธาในพรรครัฐ โดยการชี้นำของกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม นักข่าว นักเขียน และบรรณาธิการ จึงเป็น
คนของพรรคและจงรักภักดีต่อพรรค ซึ่งต้องผ่านการอบรมทางการเมืองเป็นผู้ขึ้นชมแนวทางของพรรคคู่กับความรู
ด้านวิชาชีพสื่อมวลชน

สื่อยังมีความสำคัญในบริบทของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรืออาจสร้างความริ้วฉานให้
เกิดขึ้นได้ การที่สื่อของลาวเป็นเครื่องมือของพรรคและรัฐซึ่งพรรคและรัฐเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อให้เป็นตามนโยบาย
ของพรรคและรัฐ มีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลการแพร่ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โดย
นักข่าวซึ่งเป็นพนักงานของรัฐที่เป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติจะหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ และการนำเสนอเรื่องไม่ดี
เห็นได้จากการที่สื่อของลาวมีความพยายามในการนำเสนอเรื่องราว ข่าวสารของไทยในเฉพาะแต่เรื่องที่เป็นการช่วย

ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่นในกรณีเหตุการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ของไทย ซึ่งสื่อของทางลาวพยายามจะหลีกเลี่ยงไม่นำมาเสนอ เว้นแต่ในกรณีซึ่งได้รับการอนุญาตหรือมอบหมายในฐานะกระบอกเสียงของรัฐใช้เป็นช่องทางในการตอบโต้สื่อของไทยที่ส่วนใหญ่ของปัญหามักเกิดจากการขาดความระมัดระวังของสื่อไทยและเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ลักษณะความสัมพันธ์ของระบบสื่อสารมวลชนลาว เป็นการรวมตัวอย่างเหนียวแน่น เนื่องจากสื่อแต่ละประเภทอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐและบทบาทความสัมพันธ์ในแต่ละยุคสมัยที่ต่างกัน โดยมีปัจจัยทางการเมืองเป็นตัวกำหนด การที่สื่อของลาวเป็นเครื่องมือหรือกระบอกเสียงของพรรคและรัฐ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อ ทำให้สื่อของลาวหลีกเลี่ยงการนำเสนอเรื่องไม่ดีที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและไม่วิพากษ์วิจารณ์ ดังนั้นข่าวเกี่ยวกับไทยซึ่งปรากฏในพื้นที่สื่อของลาวจึงเป็นการนำเสนอข่าวซึ่งขึ้นกับสภาพความสัมพันธ์ของสองประเทศหรือสภาพเหตุการณ์ ขณะนั้น ดังนั้นการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับไทยที่ปรากฏในตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม 2011 ซึ่งสภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว เป็นไปด้วยดีโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งหรือการกระทบกระทั่งใดๆ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ศึกษา คือ สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาลาว 3 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ประชาชน หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ซึ่งเป็นและข่าวรายวันของสำนักข่าวसानปะเตดลาว และสื่อวิทยุ จากข่าวซึ่งออกอากาศโดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติลาว จึงเป็นการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับไทยในสื่อลาวจึงเป็นไปในทางบวก นอกจากนี้การที่สำนักข่าวसानปะเตดลาว คือ เป็นแหล่งข้อมูลหลักในประเทศ และส่งผ่านไปยังหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ทำให้เนื้อหาของข่าวสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกระจายเสียงไม่แตกต่างกัน โดยข่าวเกี่ยวกับไทยที่ปรากฏในสื่อลาวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการเดินทาง พบปะ เยี่ยมเยือน ของบุคคลสำคัญของทั้งสองประเทศเพื่อกระชับความสัมพันธ์
2. การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งมีปริมาณหรือพื้นที่ในการนำเสนอมากที่สุด
3. การนำเสนอข่าวความร่วมมือด้านความมั่นคง เช่น ลาว-ไทย
4. การนำเสนอข่าวความร่วมมือด้านวิชาการ
5. การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการประชุม/และกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

เนื่องจากปี 2010 มีการจัดงานเฉลิมฉลองโอกาสครบรอบ 450 ปี นครหลวงเวียงจันทน์ และการที่รัฐบาลลาวได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่สื่อลาวจะต้องมีการนำเสนอหรือพาดพิงถึงไทยซึ่งเป็นไปในทางลบจากความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยสื่อของทางการลาวทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกระจายเสียงได้ระมัดระวังที่จะใช้ถ้อยคำที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ทั้งได้ใช้คำที่สร้างขึ้นมาใหม่ว่า “ศึกดินตางด้าว” “ศึกดินอาณาจักรไกลเคียง” “ผู้รุกราน” แทนคำว่า “ศึกดินสยาม” เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับไทย

การที่สื่อของลาวเป็นเครื่องมือของพรรคและรัฐซึ่งเป็นผู้ควบคุมองค์กรสื่อให้เป็นตามนโยบายของพรรคและรัฐ มีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมเป็นผู้ดูแลการแพร่ข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โดยนักข่าวซึ่งเป็นพนักงานของรัฐที่เป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติจะหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ และการนำเสนอเรื่องไม่ดี เห็นได้จากการ

ที่สื่อของลาวมีความพยายามในการนำเสนอเรื่องราว ข่าวสารของไทยในเฉพาะแต่เรื่องที่เป็นการช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ เช่นในกรณีเหตุการณ์ความไม่สงบทางภาคใต้ของไทย ซึ่งสื่อของทางลาวพยายามจะหลีกเลี่ยงไม่นำมาเสนอ ซึ่งตรงข้ามกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ความคิดเห็นของคนลาวจากเวปบอร์ดภาษาลาวในเวปไซด์ต่างๆ ซึ่งรัฐควบคุมได้ยาก จากการศึกษาความคิดเห็นของคนลาวจากเวปบอร์ดภาษาลาวในเวปไซด์ <http://bailane.com> ในระหว่างเดือนมกราคม- ธันวาคม 2011 มีลักษณะตรงข้ามโดยสิ้นเชิงกับสื่อของพรรคและรัฐ พบว่าหัวข้อที่เสนอส่วนใหญ่จะเป็นการนำประเด็นข่าวจากสื่อของไทยซึ่งส่วนใหญ่ความคิดเห็นจะเป็นไปในทางลบ โดยพบว่า คนลาวได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับประเทศไทยค่อนข้างมากโดยเฉพาะประเด็นความขัดแย้งทางการเมือง จากการที่ปี 2010 มีการจัดงานเฉลิมฉลองโอกาสครบรอบ 450 ปี นครหลวงเวียงจันทน์ และการที่รัฐบาลลาวได้มีการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าอนุวงศ์ ผลของ “ประวัติศาสตร์บาดแผล” ทำให้มีการนำเสนอหรือวิพากษ์วิจารณ์ไทยไปในทางลบอย่างรุนแรง

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. **วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-ลาว**. โรงพิมพ์ศิริศรี: กรุงเทพมหานคร, 2527.
- เจียน ชีระวิทย์ กนกพรรณ อยู่ชา พรรณศิริ พรหมพันธุ์. **สายใยไทย-ลาว : ข่าวกีฬาเกี่ยวกับลาวในสื่อมวลชนของไทย**, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, 2538.
- เจียน ชีระวิทย์ อติสร เสมแย้ม, ทานตะวัน มโนรมย์. **ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในสายตาของคนลาว**. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ, 2544.
- คณะกรรมการร่วมธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวชายแดนและการค้าผ่านแดน กับประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง. **นโยบาย กฎ ระเบียบ และข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจ ปัญหาการค้าชายแดนไทย-ลาว : (นครพนม-คำม่วน และ เชียงราย-บ่อแก้ว)**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: กรุงเทพฯ, 2539.
- จันทอร พงศ์พันธุ์ชูภัทติ. **การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว**. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ความาส อิมสำราญรัชต์. **การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมู่นบ้านระหว่างไทยกับลาว**. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- เดวิด โอลด์ฟิลด์. **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น : ทศวรรษ 1950-ค.ศ. 1991**. ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริการรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, [ม.ป.ป.].
- จินวัฒน์ แม้นเดช. **ความสัมพันธ์ลาว-ไทย : ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง 2001**. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ทรงคุณ จันทกร. **ประวัติศาสตร์ลาว**. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. **ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับลาว**. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ทวีเกียรติ เจนประจักษ์. **ข้อพิพาทเขตแดนไทย-ลาว**. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์: กรุงเทพฯ, 2540.
- ทองปาน สมพะวง. **การศึกษาพัฒนาการของสื่อมวลชนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ค.ศ. 1950-1977**. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ทานตะวัน มโนรมย์. **การศึกษาการลักลอบทำการค้าชายแดนไทย-ลาว : กรณีศึกษาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (เชียงราย พะเยา และน่าน)**. วิทยานิพนธ์ (ศ.ม.), 2544.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **การค้าอันกระชับชายแดนไทย-ลาว (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต)**. ขอนแก่น, 2546.

- นภคล ชาติประเสริฐ. การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว. วิทยานิพนธ์ (ร.ด.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- นิวัฒน์ พุนศรี ศรีสุวรรณนท์. ผู้นำและนโยบายของไทยประวัติศาสตร์ไทยลาว-อีสาน. มิตรนราการพิมพ์ : กรุงเทพฯ 2539.
- บงกช หงส์คำมี. ความร่วมมือในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- บริษัทปฤษฎรรกิจ. คู่มือทางขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทย กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : กรุงเทพฯ, 2537.
- บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล คอนซัลแทนซี่ เน็ทเวอร์ค จำกัด. โครงการศึกษาแนวทางความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมระหว่างไทย-สปป. ลาว-เวียดนาม ตามแนวนโยบายเลข 9 (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กวังตริ-ดานัง) บริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล คอนซัลแทนซี่ เน็ทเวอร์ค. กรุงเทพฯ, 2540.
- บุญญรักษ์ นิงสานนท์. คู่มือใหม่ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและลาว, 2520 [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].
- บัววร สุกลาแสง. 30 ปี สะพานมิตรภาพ : ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965-1995. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549. ..
- พันทะวง บุคทะสะวง. การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย, 1987-1996. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- พาฝัน นิลสวัสดิ์. ความร่วมมือไทย-ลาว ในกรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว (1993-1997). สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- เพาพาง อูยานนท์. ทศนคติของคนไทยต่อคนลาวปัญหาและแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว. (สิงหาคม 2531-กุมภาพันธ์ 2534) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ, 2535.
- มิตรสัมพันธ์. พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์. ศรีสะเกษ : มนตรีศาสตร์, 2532.
- ยอดธง ทับทิวไม้. เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว 3000 ล้านบาทที่บ้านร่มเกล้า. โรงพิมพ์หนึ่งเจ็ดการพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2531.
- วงศ์ พลนิกร. ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.], 2531.
- วิรัช ร่วมพงษ์พัฒน. ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- วิภา อุตมฉันท. ผลกระทบของสัญญาอนุญาตวิทยุและโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย-ลาว. สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ, 2544.
- วิทยา สุจริตนารักษ์. การค้าชายแดน. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

วัชรินทร์ ยงศิริ. การค้าชายแดนไทยกับอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. หน่วยปฏิบัติการวิจัยแม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สมศักดิ์ ศรีวรรณะ. นโยบายการเปลี่ยนนามรบเป็นนามการค้า บทวิเคราะห์ด้านสังคมจิตวิทยา : ศึกษาเฉพาะกรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.

ลีลา วีระวงศ์. ประวัติลาว. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526.

สุวิทย์ ชีรสาคัด. จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง. กรุงเทพฯ : มติชน, 2552.

สุภาศพรณ ตั้งตรงไพโรจน์. มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว : กรณีศึกษาพื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

สุพจน์ ดำนตระกุล. ลาว-ไทย ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง? กรุงเทพฯ : สันติธรรม, 2531.

สุภลักษณ์ เขาวนัเกษม. ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทัศนะของคนลาว : กรณีกำแพงนครเวียงจันทน์. วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม.ภูมิภาคศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

โสเมเพ็ญ ชูทรานนท์. ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย : ศึกษานโยบายของไทยต่อลาวระหว่าง พ.ศ. 2518-2523. วิทยานิพนธ์ (ร.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

สุภาภรณ์ นันตา. การเปิดรับสื่อวิทยุ-โทรทัศน์จากสปป.ลาว ของผู้รับสารตามแนวชายแดนไทย. วิทยานิพนธ์ (นศ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ศุภมาส พยัคฆพันธ์. การลงทุนทางตรงของไทยในลาว. วิทยานิพนธ์ (ศ.ม.) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

ศรีวัฒน์ สุวรรณ. เศรษฐกิจการค้าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรมการค้าต่างประเทศ, 2535.

อมรทิพย์ อมราภิบาล. มิติวัฒนธรรมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาชายแดนไทย-ลาว พื้นที่จังหวัดหนองคาย. ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

Mayoury and Pheuipanh Kith and Kin Politics : the relationship between Laos and Thailand Manila : Journal of Contemporary Asia Publishers, 1994.

บทที่ 4

การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย

กรณีศึกษา สื่อ นักธุรกิจ และประชาชนเวียดนาม

ธีระ นุชเปี่ยม

มนธิรา ราโท

บรรยากาศทั่วไปของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม

แม้ไทยและเวียดนามจะมีได้มีพรมแดนทางบกติดต่อกัน แต่ก็ยังเป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิดที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันมาเป็นเวลานาน ลักษณะเฉพาะประการของความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านทั้งสองนี้ก็คือ การมีชาวไทยเชื้อสายเวียดนามอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ว่าไทยและเวียดนามจะเคยมีความขัดแย้งทั้งจากการแข่งขันทางอำนาจระหว่างกันในภูมิภาค และจากการเข้ามาแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอก แต่ปัจจุบันเพื่อนบ้านทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะภายในกรอบความร่วมมือที่กำลังพัฒนาไปสู่บูรณาการของอาเซียน

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างไทยและเวียดนามพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็วภายหลังการยุติปัญหาหมกพูกานในเดือนตุลาคม 1991 ไทยสนับสนุนเวียดนามอย่างกระตือรือร้นในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน ซึ่งเวียดนามได้เป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1995 จากนั้นความหวาดระแวงไม่เป็นมิตรที่เคยมีอยู่ระหว่างไทยกับเวียดนามก็ค่อยๆ เลือนคลายลงไปอย่างรวดเร็ว

ความเปลี่ยนแปลงทั้งในโลกและในภูมิภาค โดยเฉพาะการสิ้นสุดของสงครามเย็นเมื่อสิ้นทศวรรษ 1980 มีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพใหม่ระหว่างไทยและเวียดนามอย่างมากแล้ว พัฒนาการที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ คือ การใช้นโยบายปฏิรูปในเวียดนามตั้งแต่ปลาย ค.ศ. 1986 และความเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ทำให้กลุ่มการเมืองที่มีฐานสำคัญอยู่ที่พ่อค้าและนักธุรกิจขึ้นมามีอำนาจมากขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ก็มีผลสำคัญในการนำพาให้ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามเข้าสู่ยุคใหม่ดังกล่าว¹ ที่สำคัญไม่น้อยเช่นกันก็คือ โลกทัศน์และทัศนคติของผู้นำในทั้ง 2 ประเทศก็เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก กล่าวคือ ในขณะที่ผู้นำของไทยอย่างเช่น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณต้องการให้ไทยหลุดพ้นจากปัญหาหมกพูกานนั้น ผู้นำแนวปฏิรูปที่ได้ขึ้นมามีอำนาจในเวียดนามตั้งแต่ เหงวียน วัน ลินห์ (Nguyễn Văn Linh) และ ดั่ เหมื่อย (Đỗ Mười) มาจนถึงรุ่นต่อๆ มาต่างก็ต้องการที่จะขยายความสัมพันธ์ของเวียดนามให้

¹ David Stifel, “Vietnam’s Reform Process: Implications for Thailand”, *TDRI Quarterly Review*, Vol 7 (2), June 1992: 3-9

กว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะได้แสดงความปรารถนาที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียนตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980²

ยุคใหม่ของสัมพันธภาพไทย-เวียดนามเริ่มต้นในเชิงสัญลักษณ์โดยการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างนายกรัฐมนตรีหวอ วัน เกียต (Vo Văn Kiệt) ของเวียดนามและนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุนของไทย³ นายกรัฐมนตรีเวียดนามเดินทางมาเยือนไทยในเดือนตุลาคม 1991 และนายกรัฐมนตรีไทยก็ได้เดินทางไปเยือนเวียดนามเป็นการตอบแทนในมกราคมปีต่อมา จากการเริ่มต้นครั้งนี้ นอกจากไทยและเวียดนามจะประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่ค้างคามายาวนาน เช่น ปัญหาประมงและเขตน่านน้ำที่ทับซ้อนกัน ตลอดจนปัญหาชาวเวียดนามโพ้นทะเลที่พำนักอยู่ในประเทศไทยแล้ว ประเทศทั้งสองยังได้ทำความตกลงระหว่างกันเป็นจำนวนมาก (จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2010 มีการลงนามในความตกลงไปแล้วกว่า 40 ฉบับ) และในจำนวนนี้ที่สำคัญคือ ข้อตกลงเรื่องการยกเว้นการตรวจลงตรา (visa) ซึ่งสะท้อนมิตรภาพและสันทวมไตรที่มีต่อกันระหว่างประชาชนของทั้ง 2 ประเทศ⁴

การขยายการติดต่อสัมพันธ์ย่อมทำให้ท่าทีและทัศนคติที่มีต่อกันของประชาชนไทยและเวียดนามมีโอกาพัฒนาไปในทิศทางของการมีความเข้าใจและความเป็นมิตรเพิ่มมากขึ้นด้วย การสำรวจทัศนคติของคนไทยผู้มีความเกี่ยวข้องกับสนใจในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามเมื่อไม่นานมานี้บ่งชี้ชัดเจนว่า แม้จะหวั่นเกรงเวียดนามในฐานะคู่แข่งทางการค้า การลงทุน และอื่นๆ แต่ก็มิได้มองเพื่อนบ้านชาตินี้ไปในแง่ที่จะเป็นภัยคุกคามไม่ว่าจะในลักษณะใด การกล่าวถึงเวียดนามในฐานะที่เป็นคู่แข่งมีนัยของการย้ำเตือนคนไทยด้วยกันเองว่า ขณะนี้เวียดนามกำลัง “หายใจรดต้นคอ” ไทยแล้ว หากไทยไม่เร่งปรับตัว ก็จะถูกเวียดนามพัฒนาล้ำหน้าเหมือนอย่างที่เคยเป็นกับบางชาติ เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย ได้แซงหน้าไทยไปแล้ว⁵

นับเป็นความโชคดีที่พัฒนาการในช่วงหลังสงครามเย็นมีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยสมานบาดแผลจากความขัดแย้งที่เคยมี พัฒนาการเหล่านี้ทำให้เราต้องมองความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในมิติที่แตกต่างไปจากในอดีต มิติที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในโลกยุคโลกาภิวัตน์คือ การที่ประเทศต่างๆ ในโลกมีการเปิดพรมแดนและมีความเชื่อมโยง

² กวี จงกิจถาวร กล่าวไว้ในรายงานเนื่องในวาระครบรอบ “สามสิบปีความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม” [ลงพิมพ์หลายตอนในหนังสือพิมพ์คมชัดลึกระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2549] ว่า เขาได้ทราบจากเหงวียน โก แดก (Nguyễn Cô Thach) รัฐมนตรีต่างประเทศของเวียดนาม ตั้งแต่ ค.ศ. 1988 ว่าในที่สุดแล้วเวียดนามก็จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน กวีเห็นว่าท่าทีในเชิงบวกเช่นนี้เองของผู้นำเวียดนามที่ส่งผลต่อพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามและเวียดนาม-อาเซียนในเวลาต่อมา

³ โปรดดูสรุปพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามช่วงหลังปัญหากัมพูชาใน ัญญาทิพย์ ศรีพนา “25 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-เวียดนาม (1976-2001)”, *เอเชียปริทัศน์* ปีที่ 22 (3) กันยายน-ธันวาคม 2544: 14-21

⁴ ข้อตกลงนี้ ซึ่งลงนามกันเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2000 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 9 กรกฎาคมต่อมา ทำให้ชาวไทยและเวียดนามสามารถเดินทางเข้าไปในประเทศของอีกฝ่ายหนึ่งและพำนักอยู่ได้ 1 เดือนโดยไม่ต้องใช้วีซ่า

⁵ โปรดดูรายงานการสำรวจเรื่องนี้ใน Theera Nuchpiam, “Thai Stake-holders’ Perceptions and Thai-Vietnamese Relations”, *Asian Review*, Vol 20, 2007: 85-123

กันในด้านต่างๆ มากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน (people-to-people relations) ก็มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างชาติจึงต้องอาศัยรากฐานของสัมพันธภาพในระดับนี้มากขึ้นด้วย

ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region) ซึ่งมีไทยและเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งอยู่ด้วยนั้น มีการสร้างกรอบความร่วมมือด้านต่างๆ อย่างใกล้ชิด รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน สนามบิน และท่าเรือน้ำลึก ซึ่งมีผลอย่างมากในการขยายการติดต่อด้านการค้า การท่องเที่ยว ตลอดจนการติดต่อแลกเปลี่ยนด้านสังคมและวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ โครงสร้างการติดต่อคมนาคมที่เรียกว่า ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) และระเบียงเศรษฐกิจใต้ (Southern Economic Corridor) ทำให้การติดต่อระหว่างชาติในอนุภูมิภาค (และเชื่อมโยงไกลออกไปจากอนุภูมิภาคนี้) ในด้านต่างๆ ดังกล่าวมีการขยายตัวอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

การขยายการติดต่อเชื่อมโยงกันในด้านต่างๆ ที่มีมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดการคาดหวังได้ว่า ความเข้าใจระหว่างประชาชนของชาติที่มีการติดต่อเชื่อมโยงกันนั้น จะมีมากยิ่งขึ้นด้วย ปัจจุบันไทยและเวียดนามได้ขยายการติดต่อร่วมมือในแทบทุกด้านและทุกระดับออกไปอย่างมาก รวมทั้ง ในระดับประชาชนต่อประชาชน

ความสนใจของเราในที่นี้อยู่ที่ความสัมพันธ์ระดับประชาชนต่อประชาชน การติดต่อใกล้ชิดในระดับนี้ถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของทั้งความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีไทย-เวียดนามและความเป็นปึกแผ่นในอาเซียนที่กำลังจะพัฒนาไปเป็น “ประชาคม” ในอนาคตอันใกล้ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อกันจะเป็นหนทางหนึ่งในการแสวงหาแนวทางและวิธีการส่งเสริมความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อกันยิ่งขึ้นต่อไป อย่างไรก็ดี ในการศึกษาเรื่อง เราจะต้องเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจสถานะในปัจจุบันของความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ระหว่างไทยและเวียดนาม เพราะความสัมพันธ์ระหว่างกันทุกด้านย่อมเกี่ยวโยงและมีอิทธิพลต่อกันอย่างมาก

สถานะความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ระหว่างไทยและเวียดนาม

ตามการประเมินอย่างเป็นทางการของกระทรวงการต่างประเทศไทย ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม “อยู่ในระดับที่ดีมาก ไม่มีปัญหาสำคัญค้างคา มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง มีการไปมาหาสู่ระหว่างกันเพิ่มขึ้น รวมถึงในระดับท้องถิ่น จากการที่มีเส้นทางเชื่อมโยงถึงกันค่อนข้างสะดวก” การพัฒนาความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ระหว่างประเทศทั้งสองเท่าที่ผ่านมา กล่าวได้ว่า “มีลักษณะของการพัฒนาความร่วมมือบนผลประโยชน์ร่วมกันในเชิง ‘หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์’”⁶ เราจะสรุปภาพรวมของสถานะปัจจุบันของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในด้านต่างๆ ก่อนที่จะกล่าวถึงการรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเวียดนามที่มีต่อไทยต่อไป

⁶ กระทรวงการต่างประเทศ <http://www.mfa.go.th/web/848.php?id=273> หากมิได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะปัจจุบันของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามด้านต่างๆ ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มาจากกระทรวงการต่างประเทศเป็นสำคัญ

ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคง

ความขัดแย้งทางการเมืองและอุดมการณ์ ซึ่งนำไปสู่การที่ผู้นำไทยในช่วงสงครามเย็นมองว่าเวียดนามที่เป็นคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทย เคยเป็นปัญหาใหญ่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองตลอดช่วงสมัยดังกล่าว อย่างไรก็ดี เมื่อสงครามเย็นยุติลงและสัมพันธ์ภาพได้ค่อยๆ พัฒนาไปสู่ความเป็นมิตร ไทยและเวียดนามก็ได้พัฒนาความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงโดยมีทั้งการวางกรอบความร่วมมือระดับทวิภาคีหลายด้านและในระดับต่างๆ และการมีความร่วมมือในเรื่องสำคัญหลายเรื่อง

ในด้านการเมืองกรอบความร่วมมือระดับสูงสุดได้แก่กรอบการประชุมคณะรัฐมนตรีร่วมไทย-เวียดนามอย่างเป็นทางการ (Joint Cabinet Retreat: JCR)⁷ ในระดับรองลงมามีกลไกการหารือร่วม Joint Consultative Mechanism: JCM) ซึ่งเป็นกลไกการหารือในระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ภารกิจสำคัญคือการดูแลกรอบความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือในภาพรวม ในด้านความมั่นคงมีกลไกความร่วมมือสำคัญคือคณะทำงานร่วมว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง (Joint Working Group on Political and Security Cooperation: JWG on PSC) ซึ่งมีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นประธานฝ่ายไทย ในปัจจุบันทั้งไทยและเวียดนามตระหนักถึงปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ต่างๆ จึงเห็นความจำเป็นต้องร่วมงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อรับมือกับสิ่งท้าทายใหม่ๆ เหล่านี้ โดยได้จัดทำแผนงานความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงเรียกว่า “Thailand-Vietnam Joint Plan of Action on Political and Security Cooperation (2008-2010)” ขึ้น นอกจากนั้น ไทยและเวียดนามยังมีความร่วมมือด้านการทหารโดยมีบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการลาดตระเวนร่วมของกองทัพเรือไทยและกองทัพเรือเวียดนาม รวมทั้งมีการประชุมคณะทำงานร่วมไทย-เวียดนามว่าด้วยการจัดระเบียบทางทะเลอย่างสม่ำเสมอ

สิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างกันทั้งในทางการเมืองและความมั่นคงก็คือ การมีท่าทีที่แสดงออกถึงการเป็นมิตรและให้การสนับสนุนต่อกันในกรณีต่างๆ ในกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน ACMECS, EWEC และ GMS ไทยและเวียดนามต่างมีท่าทีสนับสนุนซึ่งกันและกัน และในเวทีระหว่างประเทศไทยได้ให้การสนับสนุนแก่เวียดนามในการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกและการเข้าเป็นสมาชิกไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงในวาระ 2008-2009⁸ นอกจากนั้น ในช่วงที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในไทยในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2011 เวียดนามที่ขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน ปฏิเสธเสียงเรียกร้องที่จะให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียนเพื่อพิจารณาปัญหานี้ โดยย้ำว่า นอกจากประเทศสมาชิกอาเซียนจะไม่เห็นด้วยแล้ว เวียดนามเคารพหลักการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกันด้วย⁹

⁷ มีการประชุมในลักษณะนี้เป็นครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2004 ที่เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม และภายหลังสมัยของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรแล้ว ก็ยังไม่มีการประชุมเช่นนี้อีก

⁸ “Vietnam-Thailand Relations” http://www.vietnamembassy-thailand.org/en/nr070521165956/news_object_view?newsPath=vnemb.vn/cn_vakv/ca_tbd/nr040819104152/ns07121214214

⁹ *Vietnam News*, 19 April 2010

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนามครอบคลุมทั้งด้านการค้าและการลงทุน ในด้านการค้านั้น ปัจจุบันไทยเป็นคู่ค้าลำดับที่ 9 ของเวียดนาม ส่วนเวียดนามเป็นคู่ค้าอันดับที่ 13 ของไทย ภายในกลุ่มอาเซียนนั้น ไทยเป็นคู่ค้าอันดับ 2 ของเวียดนาม¹⁰ ใน ค.ศ. 2006 มูลค่าการค้าระหว่าง 2 ประเทศขึ้นสูงกว่า 4.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ อีก 2 ปีต่อมาก็เพิ่มไปเป็นกว่า 6.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ ใน ค.ศ. 2009 วิกฤตเศรษฐกิจโลกส่งผลให้ปริมาณการค้าลดลงไปอยู่ที่ 5.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ ไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ากับเวียดนามตลอดช่วงสมัยดังกล่าว ใน ค.ศ. 2009 เวียดนามส่งออกมายังไทยมีมูลค่า 1.26 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่การนำเข้าสูงถึง 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทำให้ไทยเป็นประเทศที่เวียดนามนำเข้าเป็นมูลค่าสูงสุดในกลุ่มอาเซียน¹¹

สินค้าหลักที่ไทยส่งออกไปเวียดนาม ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป เม็ดพลาสติก เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาง เคมีภัณฑ์ เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ กระจก และผลิตภัณฑ์กระจก รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติก และปูนซีเมนต์ ส่วนสินค้าหลักที่ไทยนำเข้าจากเวียดนาม ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ น้ำมันดิบ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ ด้ายและเส้นใย เครื่องมือเครื่องใช้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ อาหารทะเลแช่เย็น แช่แข็ง เคมีภัณฑ์ กาแฟ ชา และเครื่องเทศ

ส่วนในด้านการลงทุนนั้น ใน ค.ศ. 2009 ไทยลงทุนในเวียดนามเป็นอันดับที่ 10 ในบรรดานักลงทุนต่างชาติทั้งหมด และมีมูลค่าการลงทุนในเวียดนามอยู่ในลำดับที่ 3 ในกลุ่มชาติอาเซียน โดยมีโครงการต่างๆ รวม 284 โครงการ มีมูลค่าการลงทุนรวม 6.19 พันล้านเหรียญสหรัฐ¹² แหล่งใหญ่ที่สุดในเวียดนามที่เอกชนไทยไปลงทุน คือ นครโฮจิมินห์และจังหวัดโกส๋เกียง เช่น จังหวัดด่งนาย (Đông Nai) จังหวัดบิ่งเซือง (Binh Duong)

สาขาสำคัญของการลงทุน คือ การท่องเที่ยว โรงแรม การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมการเกษตร อาหารสัตว์ อุตสาหกรรมพลาสติกและชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 67 ของการลงทุนของไทยในเวียดนามมีคนไทยเป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ บริษัทไทยที่สำคัญที่เข้าไปลงทุน ได้แก่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ลงทุนด้านอาหารสัตว์ เครือซีเมนต์ไทยลงทุนในอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระจก และวัสดุก่อสร้าง และกลุ่มอมตะลงทุนพัฒนาเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น

¹⁰ ประเทศคู่ค้า 3 ลำดับแรกของเวียดนามในอาเซียน คือ สิงคโปร์ ไทย และมาเลเซีย ตามลำดับ ในช่วง ค.ศ. 1995-2009 มูลค่าการค้าของเวียดนามกับทั้ง 3 ประเทศ คิดเป็นร้อยละ 72 ของการของเวียดนามกับอาเซียนทั้งหมด Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010*, Unpublished MA Thesis, Graduate School, Chulalongkorn University, May 2011 หน้า 113

¹¹ *เรื่องเดียวกัน* หน้า 113-114

¹² ประเทศอาเซียนที่เข้าไปลงทุนในเวียดนามมากที่สุด คือ มาเลเซีย ซึ่งปัจจุบันเข้าไปลงทุน 395 โครงการ มูลค่ารวมทั้งสิ้น 17.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ ตามมาด้วยสิงคโปร์ ซึ่งเข้าไปลงทุน 870 โครงการ มูลค่ารวมทั้งสิ้น 16.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ *เรื่องเดียวกัน* หน้า 120-121

นอกจากการลงทุนโดยตรงในกิจการต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ไทยยังสนใจที่จะลงทุนในตลาดหุ้นของเวียดนามด้วย โดยในช่วงต้น ค.ศ. 2010 คณะผู้แทนไทยได้เดินทางไปนครโฮจิมินห์เพื่อดูช่องทางในเรื่องนี้ และต่อมาก็มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างตลาดหลักทรัพย์แห่งฮานอย (Hanoi Stock Exchange) กับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันทั้งสอง จากการสำรวจโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของไทยจัดให้เวียดนามอยู่ในกลุ่ม 3 ประเทศที่มีโอกาสทางธุรกิจสูงสุด¹³

ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมและวิชาการ

ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมครอบคลุมหลายด้าน และเกี่ยวข้องกับการติดต่อแลกเปลี่ยนโดยตรงระหว่างประชาชนต่อประชาชนมากที่สุด ในด้านการกีฬาไทยและเวียดนามเข้าร่วมในการแข่งขันสำคัญของเอเชียทั้งหมด นอกจากนั้น ก็ยังมีนักฟุตบอลไทยหลายคนไปเล่นอยู่ในทีมสโมสรของเวียดนามด้วย เมื่อประกอบกับการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในด้านศิลปะและดนตรีซึ่งเวียดนามให้ความสำคัญอย่างมากแล้ว ความรู้สึกใกล้ชิดระหว่างประชาชนของทั้ง 2 ฝ่ายย่อมมีมากขึ้นกว่าในช่วงสมัยสงครามเย็นอย่างแน่นอน ในระดับทางการนั้น ไทยและเวียดนามมีความตกลงด้านวัฒนธรรมมาตั้งแต่ ค.ศ. 1996 และความสัมพันธ์ด้านนี้ยังมีชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเป็นสายสัมพันธ์สำคัญอยู่ส่วนหนึ่งด้วย¹⁴

กิจกรรมที่จะทำให้มีความใกล้ชิดระดับประชาชนอีกประการหนึ่งคือ การท่องเที่ยว ทั้งไทยและเวียดนามให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก แม้ความสนใจจากภาครัฐจะมุ่งไปที่ผลประโยชน์ในแง่ของรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ แต่ในทางวัฒนธรรมความสำคัญในแง่ของการเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างกันดูจะมีคุณค่ามากกว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยซ้ำ

ในระดับทางการไทยและเวียดนามมีความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวมาตั้งแต่เดือนมีนาคม 1994 และมีการทำความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราหนังสือเดินทางเมื่อเดือนพฤษภาคม 2000 จากข้อมูลของ ค.ศ. 2008 มีนักท่องเที่ยวชาวเวียดนามเดินทางเข้ามาในไทย 3.3 แสนคน และมีนักท่องเที่ยวไทยเดินทางไปเวียดนาม 1.8 แสนคน ในจำนวนนี้ประมาณร้อยละ 50 ของนักท่องเที่ยวของทั้ง 2 ฝ่าย เดินทางบกผ่านเส้นทางหมายเลข 9

ความร่วมมือที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง คือ ด้านวิชาการ ไทยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่เวียดนามมาตั้งแต่ ค.ศ. 1982 ตามกรอบการประชุมความร่วมมือทางวิชาการไทย-เวียดนามซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร) ปัจจุบันมีความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางวิชาการหลายด้าน สถาบันอุดมศึกษาของไทยหลายแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาเวียดนามเพื่อมาศึกษาใน

¹³ Vietnam News, 23 January 2010

¹⁴ โปรดดูเรื่องนี้ใน รัชฎาธิปไตย ศรีพนา และ Trinh Dieu Thin *เหวียดเกวียในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กันยายน 2548)

ประเทศไทย มีการการแลกเปลี่ยนการสอนภาษา โดยมีการสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัย 5 แห่งในเวียดนาม (ที่ฮานอย นครโฮจิมินห์ และนครดานัง) และสถาบันการศึกษาของไทยหลายแห่งก็เปิดสอนภาษาเวียดนาม ใน ค.ศ. 2006 เวียดนามได้สนับสนุนงบประมาณ 350,000 เหรียญสหรัฐเพื่อสร้างโรงเรียนสอนภาษาเวียดนามขึ้นที่จังหวัดนครพนม (เรียกว่า “ศูนย์มิตรภาพนครพนม-ฮานอย”) ซึ่งมีพิธีเปิดเป็นทางการเมื่อเดือนกันยายน 2008

นอกจากนั้น ในระดับหน่วยงานก็มีการตกลงร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของกันและกัน เช่น ในเดือนเมษายน 2010 มีการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารกลางของเวียดนาม (State Bank of Vietnam) เรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการตรวจสอบและควบคุมระหว่างธนาคารกลางของทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งจะมีผลทั้งในแง่ของการวางรากฐานสำหรับการที่สถาบันด้านสินเชื่อของไทยและเวียดนามจะไปเปิดสำนักงานสาขาในอีกประเทศหนึ่ง และการเป็นส่วนหนึ่งของการขยายความร่วมมือด้านการเงินทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลก¹⁵

ความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมักมุ่งความสนใจไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ซึ่งหมายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาลเป็นสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเรามีประเพณีทางความคิดที่มองว่า สังคมระหว่างชาติประกอบด้วยสังคมหรือรัฐชาติต่างๆ ที่เป็นเอกเทศแก่กัน ความเป็นเอกเทศเช่นนี้มีทั้งแนวคิดและหลักการทางกฎหมายที่เรียกว่า “อธิปไตย” (sovereignty) รองรับ โดยที่ความเป็นอธิปไตยของสังคมหรือรัฐชาติก็มีรากฐานอยู่ที่หลักการที่เรียกว่า “หลักดินแดน” (territoriality) อีกด้วย

ความเป็นเอกเทศของสังคมหรือรัฐชาติมีความเป็นรูปธรรมชัดเจน อันได้แก่การมีดินแดนที่มีขอบเขตแน่ชัดของตนเอง อธิปไตยของสังคมหรือรัฐชาติก็คืออธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าวนี้ ซึ่งมีหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งรองรับ คือ หลักบูรณภาพทางดินแดน (territorial integrity) โดยหลักการนี้ดินแดนของรัฐที่มีอธิปไตยจะถูกแบ่งแยกหรือล่วงละเมิดมิได้ ความสัมพันธ์ในสังคมระหว่างชาติเป็น “ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ” (inter-state relations) ซึ่งแตกต่างและเป็นเอกเทศจาก “ความสัมพันธ์ทางสังคม” (social relations) ที่ดำเนินอยู่ภายในบริบทของสังคมชาติ ที่มีรัฐบาลที่สามารถจัดระเบียบและบังคับใช้กฎหมายได้โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก

ดังนั้น เมื่อเรากล่าวถึงเรื่องของ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (stakeholders) เราก็มักจะนึกถึงผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสียอยู่ในกิจกรรมหรือการดำเนินงานใดๆ อย่างหนึ่งภายในสังคมหรือรัฐชาติเป็นสำคัญ จริงๆ แล้วมีความสนใจกันมากเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการพัฒนาแผนนโยบาย การดำเนินนโยบายสาธารณะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การบริหารโครงการ (project management) หรือการจัดการปัญหาความขัดแย้ง (conflict management) การดำเนินงานในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ต้องมีความเข้าใจทัศนะของบุคคลหรือกลุ่มที่อาจจะได้รับผลกระทบ เราเรียกบุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ว่า “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ในปัจจุบันมีความสนใจทางวิชาการโดยเฉพาะที่จะวิเคราะห์ทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “การบริหารผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (stakeholder management)

¹⁵ Vietnam News, 7 April 2010

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันเราอาจจะถือว่า “ความสัมพันธ์ทางสังคม” เป็นความสัมพันธ์ที่ดำเนินอยู่ในบริบทของสังคมหรือรัฐชาติเท่านั้นอีกต่อไปได้ ตรงกันข้าม “...ความสัมพันธ์ทางสังคมทุกประเภท...เกิดขึ้นในระดับโลกมากยิ่งขึ้น และรูปแบบทั้งมวลของความสัมพันธ์ทางสังคมทุกแห่งในโลกก็เชื่อมโยงกันอย่างน้อยก็โดยทางอ้อมเป็นเครือข่ายระดับโลก...”¹⁶ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน ที่เราเรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์ (age of globalization) ความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะในด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และการขนส่งและคมนาคม ได้ก่อให้เกิดเครือข่ายการติดต่อเชื่อมโยงถึงกันในด้านต่างๆ ทั่วโลกอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน การเข้าถึงกันด้านข่าวสารของประชากรในส่วนต่างๆ ของโลกได้อย่างทันทีทันใดโดยการสื่อสารผ่านดาวเทียมและเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์หลากหลาย ตลอดจนการคมนาคมและขนส่งที่ทำให้การเคลื่อนย้ายของคน สินค้า บริการ และอื่นๆ เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้โลกดูใกล้ชิดและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น การขยายตัวของทุนนิยมที่ได้รับแรงกระตุ้นอย่างสำคัญจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ได้ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจแพร่หลายโดยไร้พรมแดนขวางกั้นอย่างแท้จริง ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือ กระแสวัฒนธรรมที่มีรากฐานอยู่ที่วัฒนธรรมทุนนิยมตะวันตกได้แพร่ขยายไปทั่วโลกจนส่งผลกระทบทั้งในแง่ของการมีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมท้องถิ่นต่างๆ และการปะทะกับวัฒนธรรมเหล่านี้¹⁷

ในสภาพเช่นนี้ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงมิใช่แค่ “รัฐบาล” ของแต่ละประเทศเท่านั้นอีกต่อไป และโดยเฉพาะเมื่อการติดต่อเชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ ในระดับประชาชนต่อประชาชนมีมากขึ้น ประชาชนทั้งในฐานะของบุคคลและกลุ่มต่างๆ จึงกลายมาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้นทุกที ในกลุ่มประเทศอาเซียนพัฒนาการสำคัญที่กำลังเกิดขึ้น คือ การเชื่อมของ (connectivity) ในระดับและมิติต่างๆ คือการเชื่อมโยงในเชิงการภาพ อันได้แก่พัฒนาการของเครือข่ายการขนส่งคมนาคมที่กำลังขยายตัวอย่างกว้างขวาง การเชื่อมโยงในเชิงสถาบัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของระบบความผูกพันอย่างเป็นทางการในด้านต่างๆ และการเชื่อมโยงในระดับประชาชนต่อประชาชน การเชื่อมโยงในลักษณะประการหลังนี้นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในระดับนี้จะเป็นรากฐานสำคัญที่สุดสำหรับการเติบโตของ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ที่จะเกิดขึ้นในช่วงระยะอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder analysis) ของประเทศต่างๆ ในอาเซียนจึงสมควรจะเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งโดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงโอกาสและคู่ทางของประชาคมอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้น จริงอยู่ในแต่ละประเทศที่มีรูปแบบและระบบการปกครองแตกต่างกันไป ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาจจะมีบทบาทหรือความสำคัญแตกต่างกันไปด้วย กระนั้นก็ตาม การที่ประชาชนจากประเทศต่างๆ ในอาเซียนมีการติดต่อระหว่างกันมากขึ้น ความสำคัญของการเข้าใจทัศนคติของประชาชนในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ที่มีต่อกันเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้

¹⁶ Martin Shaw, *Global Society and International Relations* (Cambridge: Polity Press, 1992): 5

¹⁷ สำหรับแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับ “โลกาภิวัตน์” โปรดดู Manfred B Steger, *Globalization: A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2003)

กลุ่มประชาชนชาวเวียดนามที่เลือกศึกษาในโครงการนี้ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีตั้งแต่สื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์ออนไลน์) นักวิชาการ นักศึกษา นักท่องเที่ยว และผู้ใช้แรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทย กล่าวได้ว่ามีส่วนได้ส่วนเสียในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามทั้งในแง่ที่ว่ามีความสนใจเรื่องราวของประเทศไทยด้วยการติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศของเรา (โดยเฉพาะสื่อและนักวิชาการ) และจะได้รับผลกระทบไม่ว่าจะในทางบวกหรือลบจากพัฒนาการในสัมพันธภาพระหว่าง ๒ ประเทศ ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาเวียดนามที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศในจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี นักธุรกิจที่มีผลประโยชน์ด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และอื่นๆ หรือชาวเวียดนามที่เข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ย่อมจะได้รับผลกระทบโดยตรงหากมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในลักษณะใดก็ตามที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ในขณะที่เดียวกันความเข้าใจและทัศนคติที่บุคคลเหล่านี้มีต่อประเทศไทยก็สามารถจะมีผลต่อสัมพันธภาพนี้ด้วย

ปัจจุบันประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจเรื่องการเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างมาก (จริงแล้วเมื่อถึง ค.ศ. 2015 ไม่เพียงแต่ประชาคมเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็น “ประชาคมอาเซียน” เลยทีเดียวที่จะเกิดขึ้น) เมื่อประกอบกับการเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ที่ขยายตัวมากขึ้นดังกล่าวแล้ว การเป็นประชาคมอาเซียนสามารถคาดหมายได้ว่า จะมีผลทั้งในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมให้ชาติในอนุภูมิภาคและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด มีการติดต่อร่วมมือกันใกล้ชิดยิ่งขึ้น เมื่อสินค้า ทุน และผู้คน ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว นักธุรกิจ หรือแรงงานข้ามพรมแดนกันได้อย่างเสรีและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น พร้อมๆ กับการเกิดขึ้นของเขตพัฒนาหรือเขตเศรษฐกิจใหม่ๆ ที่มีพรมแดนเชื่อมติดต่อกันของชาติเหล่านี้ การเตรียมความพร้อมที่สำคัญที่สุดจึงได้แก่การมีความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้นนั่นเอง และการเข้าใจทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการทำ ความเข้าใจดังกล่าว

“ไทย” ในสื่อออนไลน์เวียดนาม

หลังยุคสงครามเย็นและตั้งแต่เวียดนามดำเนินนโยบายเปิดประเทศและเข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียน อาจกล่าวได้ว่าแวดวงสังคมไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเวียดนามมากยิ่งขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการตีพิมพ์และเผยแพร่มาอย่างต่อเนื่อง เช่น *เวียดนามหลังปี 1975* (ธีระ นุชเปี่ยม: 2537) *ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่อาณาจักรฟรังค์จนถึงปัจจุบัน* (สุด จอนเจดลิน: 2544) เป็นที่สังเกตว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับประเทศเวียดนามในแง่มุมอื่นๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมีการนำเสนอข้อมูลที่ตอบสนองต่อความต้องการด้านการค้าการลงทุนของภาคธุรกิจมากยิ่งขึ้น และสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศ เช่น ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้จัดทำหนังสือ *ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเทศเวียดนาม* (2551) มีการอ้างอิงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีขึ้นตามลำดับของไทยและเวียดนาม (หน้า 58-59) เช่น กรณีของการประชุมคณะรัฐมนตรีร่วมที่นครดานัง ประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2547 และมีการแถลงการณ์ว่าด้วยกรอบความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนาม 6 ข้อ ดังนี้

1. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เคารพในเอกราชอธิปไตยและไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน

2. จัดตั้งกลไกเพื่อหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทวิภาคีเพื่อสนับสนุนการเป็นหุ้นส่วนของทั้งสองประเทศ
3. จัดการประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างไทย-เวียดนาม เช่น คณะอนุกรรมการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
4. ส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคง
5. ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน รวมทั้งความร่วมมือในการผลิตและส่งออกข้าว เพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาข้าว
6. ส่งเสริมความร่วมมือด้านต่างๆ เช่น พลังงาน การศึกษา การเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การคลัง การธนาคาร วัฒนธรรม การศึกษา และการแก้ปัญหาความยากจน

นอกจากนี้ รัชฎาธิปไตย ศรีพนา (2550) ได้ชี้ให้เห็นถึงทิศทางและแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น นับตั้งแต่ความขัดแย้งในกัมพูชายุติลงและหลังจากที่เวียดนามได้ประกาศนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งเวียดนามได้ปรับนโยบายการต่างประเทศต่อไทยและนอกจากนี้ยังมองว่าไทยอยู่ในฐานะประตูเปิดไปสู่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้ง ความร่วมมือของรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหาชาวเวียดนามอพยพก็ส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยเวียดนามเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการเยี่ยมชมของผู้นำประเทศระดับต่างๆ ข้อตกลงและความร่วมมือด้านต่างๆ ซึ่งส่งผลให้ความหวาดระแวง ความขัดแย้งและความเป็นปรปักษ์ในอดีตเริ่มแปรเปลี่ยนเป็นความร่วมมือและมิตรภาพระหว่างกันปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสังคมไทยสนใจประเทศเวียดนามเพิ่มมากขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการที่เวียดนามกลายเป็นฐานการลงทุนที่น่าสนใจสำหรับนักธุรกิจไทย โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจต่างวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้เวียดนามเป็นประเทศที่น่าลงทุน ได้แก่ รัฐบาลมีเสถียรภาพ ประชากรมีคุณภาพ (ขยันขันแข็ง เรียนรู้เร็ว กระตือรือร้นในการทำงาน และค่าแรงงานถูก) สภาพเศรษฐกิจเข้มแข็งและเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามยังให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและอื่นๆ แก่นักลงทุน (วิทยา สุภธนากุล และคณะ: 2551, 24-30) เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การศึกษามุมมอง การรับรู้ และทัศนคติของคนเวียดนามต่อไทยนั้นจึงน่าจะมีประโยชน์ไม่เพียงแต่เป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดนโยบายของภาครัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หากแต่ยังจะเป็นประโยชน์ต่อภาคธุรกิจและเอกชนของไทยด้วยเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาอื่นๆ ที่น่าสนใจ เช่น ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ ได้วิเคราะห์เนื้อหาในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาของเวียดนามที่เน้นการปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติและแนวคิดชาตินิยม และได้ตั้งข้อสังเกตว่าในแบบเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 7 และ 8 กล่าวถึงความขัดแย้งภายในประเทศเวียดนามจนนำไปสู่สงครามกลางเมืองระหว่างกลุ่มเดยเซินและเจ้าตระกูลเหงวียน โดยที่มีกองทัพของสยามเข้าไปช่วยเหลือเจ้าตระกูลเหงวียนแต่ต้องพ่ายแพ้แก่กองกำลังของเดยเซินที่เมืองแหรกเก็ม-สว่ายมุด (2550, 134-135) ซึ่งประเด็นนี้น่าสนใจและควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปว่าเนื้อหาของตำราประวัติศาสตร์นั้นส่งผลต่อมุมมองและทัศนคติของคนเวียดนามหรือไม่และมากน้อยเพียงใด

นอกจากตำราเรียนแล้ว สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการหล่อหลอมการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศไทยต่อผู้อ่านชาวเวียดนาม งานที่เกี่ยวข้องได้แก่ บทความเรื่อง “ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในทัศนะของสื่อเวียดนาม (ปี พ.ศ. 2547-2552)” มนธิรา ราโท (2552, 1-32) ศึกษาการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของเวียดนามในช่วงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยตั้งข้อสังเกตว่าสื่อเวียดนามต่างระมัดระวังในการนำเสนอภาพข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้งในประเทศไทยโดยยึดหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้านและคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่เหตุการณ์การยึดสนามบินสุวรรณภูมิและการประท้วงในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนที่พญาซึ่งนำมาซึ่งการยกเลิกการจัดการประชุมในเวลาต่อมานั้นได้ทำให้สื่อเวียดนามเพิ่มพื้นที่ในการรายงานมากขึ้นและเปลี่ยนรูปแบบการเสนอข่าวจากการแปลข่าวจากสำนักข่าวต่างๆ ของไทยหรือต่างประเทศเป็นการรายงานข่าวภาคสนามและเพิ่มบทวิเคราะห์ข่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจในเหตุการณ์ทางการเมืองของไทย เนื่องจากเวียดนามประเมินว่าความขัดแย้งทางการเมืองไทยได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของเวียดนาม โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว

ในการศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนและการหนังสือพิมพ์ในเวียดนามมักให้พื้นที่กับการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสื่อประเภทต่างๆ หรือสำนักต่างๆ ในเวียดนาม และให้ความสำคัญกับบทบาทและหน้าที่ของสื่อ เช่น หนังสือเรื่อง *งานข่าวงานอันตราย* (Nghê bao nghê nguy hiêm) ซึ่งมีเจิ่น เตียน สวน เป็นบรรณาธิการ (Trần Tiên Duân (ed.): 2006) กล่าวถึงพัฒนาการของสื่อหนังสือพิมพ์ในเวียดนามว่าถือกำเนิดในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสและทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงทางการเมืองทั้งสื่อของกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลอาณานิคมและสื่อของผู้ต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศส จากนั้นในยุคของพรรคคอมมิวนิสต์ สื่อได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสังคมนิยมและการสร้างชาติ รวมถึงการปลุกกระดมมวลชนให้เข้าร่วมรบในสงครามอินโดจีนกับฝรั่งเศสและสงครามเวียดนามกับอเมริกา ฟาน กวาง (Phan Quang) ได้กล่าวไว้ในหนังสือรวมบทความชื่อ *งานข่าวงานเขียน* (Nghê bao nghiêp vãn) อย่างชัดเจนถึงนโยบายพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามต่อหน้าที่ของสื่อมวลชนว่าเป็นเครื่องมือในการปลุกฝังอุดมการณ์ปลุกกระดมและสร้างความสามัคคีให้กับคนในชาติ นอกจากนี้ ยังถือว่าเป็นเครื่องมือในการติดต่อและสื่อสารกับนานาชาติ รวมทั้งสื่อมวลชนยังต้องทำหน้าที่ในการควบคุมสังคม ซึ่งถือว่าเป็นพันธกิจที่สืบเนื่องมาจากยุคสงครามที่พรรคคอมมิวนิสต์มองว่านักข่าวมีสถานะของการเป็น “นักรบ” (chiên sĩ) นั่นคือเป็นสื่อมวลชนของการปฏิวัติ ต้องมีส่วนร่วมในการต่อสู้กับข้าศึกศัตรูและร่วมสร้างชาติไปพร้อมกันด้วย แม้ปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 แล้วก็ตาม ผู้เขียนได้เน้นให้สื่อมวลชนของเวียดนามมีความรอบคอบและระมัดระวังถึงผลอันสืบเนื่องจากแนวคิด “เสรีภาพของสื่อมวลชน” ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐได้ (Phan Quang: 2005)

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์นั่นเอง โดยใช้การปกครองประเทศแบบ “หนึ่งประเทศสองระบบ” กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบตลาดเสรีและระบบการเมืองเป็นแบบสังคมนิยมภายใต้การปกครองของพรรคการเมืองเดียว แต่การขยับเข้าใกล้ระบบทุนนิยมนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการปรับระบบโครงสร้างทางการเมืองให้เป็น “ประชาธิปไตย” มากยิ่งขึ้น แต่กระนั้นก็เห็นได้อย่างชัดเจนว่ารัฐบาลเวียดนามพยายามที่จะดึงกระบวนการเปิดประเทศให้เป็นไปอย่างระมัดระวัง เพื่อให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของเวียดนามมีลักษณะแบบ “วิวัฒนาการ” (evolution) มากกว่าที่จะ

เป็นแบบการปฏิรูป หรือการปฏิวัติ (revolution) ในขณะเดียวกันก็มีการประเมินกันว่าโลกาภิวัตน์ การเข้ามาของทุน การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร หรือเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นอาจสั่นคลอนอำนาจของรัฐและพรรคคอมมิวนิสต์¹⁸ และเหตุผลประการหนึ่งที่รัฐบาลเวียดนามพยายามเน้นย้ำเสมอคือความมั่นคงของรัฐและการเป็นประเทศที่มีความสงบสุขปราศจากความขัดแย้งทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สื่อทุกประเภทในเวียดนามอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเคร่งครัดจากรัฐบาลและถูกมองว่าเป็นกระบอกเสียงของรัฐหรือมีหน้าที่หลักในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ ดังนั้น การศึกษามุมมองและการรับรู้ของเวียดนามต่อไทยผ่านสื่อมวลชนนั้นจึงไม่เพียงแค่สะท้อนความคิดเห็นของคนเวียดนามโดยทั่วไปเท่านั้น หากแต่ยังสะท้อนถึงแนวนโยบายของรัฐบาลเวียดนามต่อไทยได้อีกทางหนึ่งด้วย

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนของไทย เช่น กาญจนา แก้วเทพ ได้กล่าวว่า การรายงานข่าวของสื่อมวลชนไม่ใช่ “กระบอกสะท้อนความเป็นจริงอย่างถูกต้อง” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “สื่อมิใช่กระบอกส่งโลก หากแต่เป็นตัวโลกเสียเอง” (กาญจนา แก้วเทพ: 2552, 260) นอกจากนี้ ยังได้อธิบายถึงความหมายของสิ่งที่เรียกว่า “ข่าว” ไว้ด้วย ดังนี้ “สิ่งที่เรียกว่า ‘ข่าว’ นั้นไม่ใช่การรายงานความเป็นจริงที่เกิดจากเหตุการณ์ หากแต่เป็นการ ‘ประกอบสร้าง’ ความเป็นจริงจากเหตุการณ์นั้นขึ้นมาในขณะที่ตัวเหตุการณ์เองมีหลายมิติมาก ก็แล้วแต่ว่านักข่าวแต่ละคนจะหยิบเอาเหตุการณ์นั้นมาประกอบสร้างเป็นข่าวอย่างไร” (หน้า 241-242) ดังนั้น การรายงานข่าวของสื่อมวลชนจึงไม่ใช่แค่ต้องการบอกเล่าเหตุการณ์ หรือ “แจ้งเพื่อทราบ” หากมีจุดมุ่งหมายที่จะปลูกฝังอุดมการณ์บางอย่างให้กับผู้รับสารด้วย (อ้างแล้ว หน้า 248) “ข่าว” จึงไม่ใช่ภาพสะท้อนของเหตุการณ์อย่างตรงไปตรงมา การรายงานข่าวคือการบรรยายข้อเท็จจริงอันประกอบไปด้วย เรื่องเล่าหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น วิธีการเล่าเรื่องหรือรายงาน ผู้เล่าเรื่อง ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง และผู้ฟังหรือผู้รับสาร หากแต่ในทางกลับกัน การรายงานของสื่อต่างๆ เป็นการทำให้ปรากฏการณ์หรือการกระทำต่างๆ กลายเป็นเหตุการณ์ขึ้นมา ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า สื่อสร้างการรับรู้บางอย่างให้กับประชาชนซึ่งมักจะสอดคล้องกับค่านิยมหลักในสังคม โดยสื่อทำหน้าที่เป็นผู้ “คัดสรรและคัดกรอง” ข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอต่อประชาชน (ไชยรัตน์ เจริญสิน โสพาร: 2551, 382-383) เป็นการบอกเล่าเหตุการณ์เท่านั้น หากแต่เป็นการส่งสารหรือข้อความบางอย่างไปยังผู้อ่านด้วยเช่นกัน ดังนั้น การศึกษาการนำเสนอข่าวของเวียดนามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยนั้นไม่เพียงแค่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการ “คัดสรรและคัดกรอง” ข้อมูลที่จะเสนอต่อผู้อ่านแต่ยังบ่งบอกถึงนัยหรือสาระสำคัญที่ต้องการส่งต่อไปยังผู้อ่านชาวเวียดนามซึ่งจะหล่อหลอมและสร้างกระบวนการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทยได้อีกทางหนึ่งด้วย

เป็นที่ตระหนักว่าภาพของการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทยที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ของเวียดนาม นั้นอาจไม่ใช่ภาพตัวแทนที่สมบูรณ์ หรือสะท้อนการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทยได้ทั้งหมด เนื่องจากสังคมเวียดนามประกอบด้วยหลายภาคส่วนด้วยกัน หากแต่สิ่งที่สะท้อนและการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับไทยของสื่อนั้นก็มีความน่าสนใจและนับวันยังมีบทบาทสำคัญในสังคมเวียดนามโดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ของเวียดนามซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางความสัมพันธ์หรือความร่วมมือกันระหว่างไทยและเวียดนามใน

¹⁸ Pierre, Andrew J., “Vietnam’s Contradictions”. *Foreign Affairs*, Vol. 9 (Nov. – Dec., 2000). Pp. 69 – 86.

อนาคต ในโลกยุคปัจจุบัน สื่อออนไลน์เริ่มมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการหล่อหลอมการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศไทยต่อผู้อ่านชาวเวียดนาม สื่อออนไลน์ของเวียดนามถือได้ว่ามีกลุ่มผู้อ่านกว้างขวางระดับหนึ่งและมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารพอสมควรเนื่องจากเป็นสื่อที่ต้องนำเสนออย่างทันเหตุการณ์ จึงยากต่อการตรวจสอบจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มคนอ่านส่วนใหญ่ของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ทั้งสามฉบับนี้เป็นคนรุ่นใหม่ คนชั้นกลางที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเมืองที่สามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตได้ง่าย สื่อประเภทนี้ยังเป็นทางเลือกใหม่ในการรับรู้ข่าวสารนอกเหนือไปจากสื่อประเภทโทรทัศน์หรือวิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ทั่วไป ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาเวียดนามในฮานอยพบว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีบทบาทต่อการรับรู้ของนักศึกษาเป็นอย่างมากเนื่องจากนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพักมักไม่มีโทรทัศน์แต่ใช้บริการจากร้านอินเทอร์เน็ตซึ่งมีราคาถูกและร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ในฮานอยนั้นมีจำนวนมากมายโดยเฉพาะในย่านเขตมหาวิทยาลัย

สถานภาพและบทบาทของสื่อในสังคมเวียดนาม

ในยุคเริ่มแรกๆ นั้น หนังสือพิมพ์ของเวียดนามมีเป้าหมายทางการเมืองเป็นหลัก กล่าวคือเพื่อมุ่งต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศสและเป็นกลไกหนึ่งของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ในการเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในการเตรียมการสร้างสังคมใหม่ตามแบบสังคมนิยม หนังสือพิมพ์ของเวียดนามยังมีบทบาทสำคัญอย่างมากในยุคสงครามเวียดนามในฐานะที่เป็นกลไกที่สำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ในการปลุกระดมมวลชนเพื่อร่วมรบในสงคราม ดังเห็นได้จากคำประกาศของสมาคมนักข่าวเวียดนามซึ่งก่อตั้งขึ้นในวันที่ 2 มิถุนายน 1950 ได้ระบุถึงพันธกิจของหนังสือพิมพ์คือ “อุทิศตนเพื่อการสร้างประชาธิปไตยของประชาชนและสงครามสร้างชาติด้วยวิถีชีวิตของตน”¹⁹ ในยุคหลังสงคราม หนังสือพิมพ์ของเวียดนามยังคงสถานะของการเป็นเครื่องมือของรัฐเช่นเดียวกับสื่อสารมวลชนแขนงอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอย่างใกล้ชิด ปัจจุบัน สื่อประเภทหนังสือพิมพ์ออนไลน์ในเวียดนามอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงข่าวสารและสื่อสารมวลชน (Ministry of Information and Communications of the Socialist Republic of Vietnam) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า MIC ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชนทุกแขนงในเวียดนาม สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ อินเทอร์เน็ต และเรดิโอวิทยุสื่อสารทางปัญญา²⁰

แม้ว่าสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ทั้งหมดสังกัดหน่วยงานของรัฐทั้งสิ้น แต่ในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย (Đổi mới) หรือการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 บรรยากาศในการทำงานของสื่อเปิดกว้างมากขึ้น และสมาคมนักข่าวเวียดนามยังมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับสมาคมนักข่าวของประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น ในปี ค.ศ. 2003 เป็นเจ้าภาพจัดประชุมผู้สื่อข่าวแห่งอาเซียนที่ฮานอยและกว๋างนิงห์ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการบริหารงานของสื่อเหล่านั้นแม้ในทางทฤษฎีถูกจำกัดอยู่ในกรอบหรือแนวปฏิบัติที่พรรคคอมมิวนิสต์กำหนด แต่หน่วยงานต่างๆ ก็มีอิสระมากขึ้นส่วนระดับของเสรีภาพหรือการเปิดกว้างในการนำเสนอข่าวนั้นขึ้นอยู่กับกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์แต่ละ

¹⁹ Trần Tiên Duân (ed). *Nghệ báo nghệ nguy hiểm* (งานข่าวงานอันตราย). Hanoi: NXB Thông Tân, 2006. นอกจากนี้ ดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ของสมาคมนักข่าวเวียดนามได้ที่เว็บไซต์ www.vja.org.vn

²⁰ รายละเอียดเพิ่มเติม โปรดดูที่เว็บไซต์ของกระทรวง <http://english.mic.gov.vn/intro/Trang/MainFunctions.aspx>

ฉบับเป็นสำคัญ ซึ่งทิศทางการนำเสนอข่าวสารต่างๆ นั้นมักสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศและให้ความรู้แก่ประชาชน

ในปัจจุบัน สมาคมนักข่าวเวียดนามมีสมาชิกกว่า 14,000 คน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านหนังสือพิมพ์และวารสาร 553 แห่ง ซึ่งตีพิมพ์วารสารจำนวน 713 ฉบับ และหนังสือพิมพ์จำนวน 1,000 ฉบับ สิ่งพิมพ์ดังกล่าวมุ่งให้ข่าวสารด้านต่างๆ ทั้งสำหรับผู้่านทั่วไปและเน้นกลุ่มผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม เช่น เกษตรกร ผู้หญิง เยาวชน เป็นต้น หนังสือพิมพ์และวารสารแพร่กระจายทั่วประเทศทั้งในเมืองใหญ่และถูกเผยแพร่ แต่ก็มีบางฉบับที่อยู่ในระดับท้องถิ่น มีนักข่าวอาชีพ (หรือที่มีบัตรอนุญาต) จำนวน 15,000 คน ในแต่ละปีเผยแพร่หนังสือพิมพ์ประมาณ 650 ล้านฉบับ หรือโดยเฉลี่ย 7.5 ฉบับ ต่อคน/ต่อปี สำหรับหนังสือพิมพ์ออนไลน์นั้นเริ่มเผยแพร่ในเวียดนามตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1997 และจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า เวียดนามมีสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเร็วที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน และมีเว็บไซต์ข่าวบนอินเทอร์เน็ตประมาณ 2,500 เว็บไซต์ ซึ่งหนึ่งในนั้นหนังสือพิมพ์ออนไลน์ Vnexpress ซึ่งตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษติดอันดับหนึ่งใน 300 ของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ที่มีผู้เข้าชมมากที่สุด²¹

ไทยในสื่อออนไลน์ภาษาเวียดนาม

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ กลุ่มข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือหนังสือพิมพ์ออนไลน์ภาษาเวียดนามจำนวน 3 ฉบับ คือ ด้วยแฉ่ (Tuôi Tre) แทงเนียน (Thanh Niên) และ เตียนฟอง (Tiên Phong) ซึ่งระยะเวลาในการเผยแพร่คือระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2553

(1) หนังสือพิมพ์ ด้วยแฉ่ (Tuôi Tre) ที่อยู่เว็บไซต์ www.tuoitre.com.vn ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีผู้อ่านกว้างขวางและแพร่หลายที่สุดในประเทศ โดยเฉพาะเป็นหนังสือพิมพ์ยอดนิยมของกลุ่มผู้อ่าน โดยเฉพาะทางภาคใต้ของเวียดนาม อยู่ในกำกับของคณะเยาวชนคอมมิวนิสต์เมืองโฮจิมินห์ (Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1975 ก่อนหน้านั้นการเผยแพร่ทำในรูปแบบของแผนพับเพื่อต่อต้านอเมริกาในช่วงสงครามเวียดนามซึ่งจัดทำโดยกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หนังสือพิมพ์ ด้วยแฉ่ ได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อที่เปิดกว้างทางความคิดและหัวก้าวหน้ากว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นในเวียดนาม

(2) หนังสือพิมพ์ แทงเนียน (Thanh Niên) สังกัดสมาคมเยาวชนเวียดนาม (Hội Liên Hiệp Thanh Niên Việt Nam) ที่อยู่เว็บไซต์ www.thanhnien.com.vn ซึ่งมีสำนักงานและผู้สื่อข่าวประจำกรุงเทพฯ ในปี ค.ศ. 1925 เหวียนอ้าย ก๊วก (โฮจิมินห์) ได้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ แทงเนียน (Thanh Niên) ซึ่งมีความหมายว่า “เยาวชน” เพื่อเป็นกระบอกเสียงสำคัญในการสนับสนุนขบวนการเรียกร้องเอกราชในเวียดนาม ฉบับแรกออกเผยแพร่เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ. 1925 ซึ่งต่อสมาคมผู้สื่อข่าวของเวียดนามให้เสนอให้วันที่ 21 มิถุนายน ของทุกปีเป็นวันหนังสือพิมพ์เวียดนาม ตามวันก่อตั้งหนังสือพิมพ์ แทง เนียน ซึ่งได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเมื่อ

²¹ เรียบเรียงจาก Trần Tiên Duân (ed), *Nghệ báo nghệ nguy hiểm* (งานข่าวงานอันตราย), Pp. 76 – 81. และ Phan Quang, *Nghệ Báo Nghiệp Vãn* (งานข่าวงานเขียน), Hanoi: NXB Thông Tân, 2005.

วันที่ 2 พฤษภาคม ค.ศ. 1985 หนังสือพิมพ์ *แทง เนียน* มีผู้สื่อข่าวประจำกรุงเทพฯ ทำให้ได้เนื้อหาข่าวที่มีการรายงานตรงจากพื้นที่

(3) หนังสือพิมพ์ *เตียนฟอง* (Tiên Phong) ที่อยู่เว็บไซต์ www.tienphong.vn หนังสือพิมพ์ *เตียนฟอง* มีความหมายว่า “แนวหน้า” หรือ “ผู้บุกเบิก” ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 1953 ที่จังหวัดเตวียน กวาง (Tuyên Quang) เพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ให้กับเยาวชนที่ร่วมทำงานปฏิวัติในเขตภาคเหวียด บัก (Việt Bắc) หรือตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศ และในยุคสงครามเวียดนาม หนังสือพิมพ์ฉบับนี้มีบทบาทสำคัญในฐานะสื่อของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ ทำหน้าที่เผยแพร่นโยบายของรัฐบาลและปลูกฝังอุดมการณ์ต่างๆ แก่ประชาชน ในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ *เตียน ฟอง* มุ่งนำเสนอข่าวสารทางด้านสังคมมากขึ้นดังที่เห็นได้จากหนังสือพิมพ์และวารสารในเครือจำนวน 6 ฉบับ (รวมทั้งฉบับออนไลน์) นำเสนอข่าวสารที่ให้ความรู้กับประชาชนไม่เพียงแต่ข่าวด้านการเมืองเหมือนในยุคที่เพิ่งก่อตั้ง

ผู้วิจัยเลือกสื่อหนังสือพิมพ์ออนไลน์ภาษาเวียดนาม 3 ฉบับนี้เนื่องจากเป็นสื่อที่มีการนำเสนอข้อมูลและรายงานข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ให้พื้นที่สำหรับข่าวจากประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ และมีการลงรายละเอียดในเนื้อหาพอสมควรต่างจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์อื่นๆ เช่น Vnexpress ซึ่งมักเป็นข่าวสั้น นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่มีการส่งผู้สื่อข่าวลงพื้นที่เพื่อรายงานข่าวจากภาคสนาม และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเป็นครั้งคราว อีกทั้งหนังสือพิมพ์ทั้งสามฉบับนี้ยังเข้าถึงกลุ่มคนอ่านทุกกลุ่มและมีฐานผู้อ่านจำนวนมาก

แหล่งข้อมูลในการเสนอข่าว

ในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยนั้น สื่อเวียดนามอาศัยแหล่งที่มาหรือหาข้อมูลจากแหล่งข่าวดังต่อไปนี้

- แปลข่าวจากสื่อหนังสือพิมพ์ของไทย (โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ เช่น The Nation และ Bangkok Post) สื่อต่างประเทศ (สำนักข่าวตะวันตก เช่น BBC CNN AFP/และสื่อจีนคือสำนักข่าวซินหัว)
- มีสำนักงาน/นักข่าวประจำในประเทศไทย (เช่น กรณีของหนังสือพิมพ์แทงเนียนหนังสือพิมพ์ญินเซิน (Nhân Dân) และสถานีวิทยุเวียดนาม)
- ส่งนักข่าวมารายงานข่าวภาคสนามในกรณีที่เป็นสถานการณ์พิเศษ เช่น การชุมนุมประท้วงของกลุ่มคนเสื้อเหลือง-เสื้อแดง การประชุมผู้นำอาเซียน (เช่น กรณีหนังสือพิมพ์ด้วยแฉ่)
- อ้างอิงข่าว/คัดลอกข่าว จากสื่อเวียดนามด้วยกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อของสำนักข่าวเวียดนาม (Vietnam News Agency) มักได้รับการอ้างอิงหรือผลิตซ้ำอย่างแพร่หลาย
- รายงานจากผู้อ่าน (เช่น คนเวียดนามที่ศึกษา/ทำงานอยู่ในประเทศไทย)

รูปแบบในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย

ข่าวสั้น 2-3 บรรทัด สำหรับรายงานสถานการณ์ข่าวสั้นๆ หรือ การเขียนเขียนของบุคคลสำคัญหรือหน่วยงานต่างๆ เช่น “เรือบของกองทัพเรือของไทยเยือนเมืองดานัง” (Tau Hai quân Thai Lan thăm Đà Nẵng) จากหนังสือพิมพ์ *เดียนฟอง* วันที่ 27/04/2010 “กลุ่มเสื้อแดงก่อจลาจล ระบบรถไฟไฟฟ้าหยุดชะงัก” (Ao đỏ Thai Lan lam rôi loan hệ thông tau điện) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแฉ* วันที่ 27/04/2010 “ประเทศไทย สถานการณ์รุนแรงขึ้น ตำรวจสองนายเสียชีวิต” (Thai Lan: Bao lưc leo thang 2 canh sat thiết mang) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแฉ* วันที่ 09/05/2010

การรายงานข่าว ซึ่งมักเป็นเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นและเป็นที่สนใจของนานาชาติ ได้แก่ เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของไทย การประท้วงของกลุ่มการเมืองต่างๆ การจัดประชุมผู้นำอาเซียนที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ เช่น “ทักษิณถูกยึดทรัพย์อย่างเป็นทางการ” (Ông Thaksin chinh thưc bi tịch thu tai san) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแฉ* วันที่ 11/08/2010 “ภาวะสงครามในใจกลางกรุงเทพฯ” (Diễn biến vùng chiến trong lòng Bangkok) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแฉ* วันที่ 15/05/2010 “ประกาศของประธานอาเซียนเกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศไทย” (Tuyên bố của chủ tịch ASEAN về tình hình Thai Lan) จากหนังสือพิมพ์ *เดียนฟอง* วันที่ 21/05/2010

บทความหรือคอลัมน์พิเศษ มักมีเนื้อข่าวที่มีรายละเอียดมาก ได้แก่ คอลัมน์แนะนำการท่องเที่ยว (แนะนำวัดพระแก้ว สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่) วัฒนธรรม (ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง หรือการไหว้ของคนไทย) แนะนำบุคคลสำคัญ เช่น แนะนำ CEO ของไทย (นายวิกรม กรมดิษฐ์) นักกีฬาไทย (เกียรติศักดิ์ เสนาเมือง) ตัวอย่างข่าว เช่น “สามเหลี่ยมทองคำอันสงบสุข” (Tam Giác Vàng Bình Yên) ในหนังสือพิมพ์ *แทงเนียน* วันที่ 04/07/2010 “ทัวร์ประเทศไทย” (Tour Thai Lan) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแฉ* วันที่ 22/09/2010 “สาวไทยอยากสอนภาษาเวียดนาม” (Cô Gai Thai muốn dạy tiếng Việt) จากหนังสือพิมพ์ *เดียนฟอง* วันที่ 24/10/2010

ทั้งนี้ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยยังปรากฏอยู่ในหมวดข่าวต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา กีฬา การท่องเที่ยว วัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสื่อเวียดนามให้ความสำคัญและพื้นที่เกี่ยวกับประเทศไทยมาก มีการนำเสนอข่าวอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น ความคืบหน้าเกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองไทย ไทยมี “พื้นที่” อยู่ในสื่อของเวียดนามอย่างสม่ำเสมอ และอาจกล่าวได้ว่ามีพื้นที่มากกว่าข่าวสารจากประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การนำเสนอข่าว ไม่เพียงแต่เป็นการรายงานสถานการณ์ แต่สะท้อนความสนใจในเรื่องของผู้คนและวัฒนธรรมของไทยด้วย อีกทั้งยังสะท้อนสำนึกของการเป็นประเทศเพื่อนบ้านและความเป็นภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรอบของอาเซียน และประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเลือกข่าวสารที่นำเสนอของสื่อออนไลน์เวียดนามมักเป็นนำเสนอข่าวที่เป็นกลางและมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและการพัฒนาประเทศของเวียดนามโดยรวม เช่น ข่าวเกี่ยวกับการศึกษา กีฬา เศรษฐกิจ ซึ่งมักมีการเปรียบเทียบกับกรณีของเวียดนามและประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ด้วยเพื่อให้ผู้อ่านเวียดนามเห็นถึงระดับของการพัฒนาในประเทศของตน นอกจากนี้ ยังเป็นที่น่าสนใจว่าสื่อในเวียดนามให้ความสนใจกับข่าวในประเทศไทยทุกด้านๆ แม้แต่การแนะนำบุคคลสำคัญ หนังสือหรือภาพยนตร์ที่น่าสนใจ ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อออนไลน์ภาษาอังกฤษของเวียดนาม เช่น เวียดนามนิวส์ (Vietnam News) แล้ว สื่อที่เป็นภาษาเวียดนามมีการลงรายละเอียดในเนื้อข่าวมากกว่าและเจาะลึกถึงสถานการณ์ทางการเมืองใน

ประเทศไทยมากกว่า ส่วนข่าวภาษาอังกฤษมักเน้นความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรของทั้งสองประเทศเป็นสำคัญ สังเกตได้จากการนำเสนอที่เน้นข่าวการเยี่ยมชมของผู้นำประเทศและการตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านต่างๆ

จากการสัมภาษณ์คุณเหงวียน เทง ฮวาน (Nguyễn Thanh Hoan) ผู้เคยทำหน้าที่ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์เวียดนามนิวส์ประจำประเทศไทย²² ทำให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมว่า แหล่งข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่สื่อเวียดนามใช้อ้างอิงกันอย่างกว้างขวางคือ Vietnam News Agency (VNA) ซึ่งมีสำนักงานอยู่ในประเทศไทยด้วย ซึ่งส่วนมากเลือกนำเสนอข่าวจากแหล่งข่าวที่เป็นทางการของไทยมากกว่าสำนักข่าวต่างประเทศอื่นๆ อย่างสำนักข่าวอเมริกาหรือยุโรป อีกช่องทางหนึ่งคือกระทรวงต่างประเทศเวียดนามซึ่งก็มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับกระทรวงต่างประเทศและกรมประชาสัมพันธ์ของไทยอยู่แล้ว ดังนั้นข่าวเกี่ยวกับไทยมักจะไม่มีข่าวในด้านลบเพราะเลือกจากแหล่งข่าวที่เป็นทางการ อีกทั้งเวียดนามมีนโยบายเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับไทย สื่อเวียดนามมีหลักการให้การเคารพและไม่แทรกแซงเรื่องภายในของประเทศไทย การนำเสนอข่าวมีหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำหรับข่าวด้านการเมืองของไทย เวียดนามเน้นการรายงานเฉพาะเหตุการณ์จริง ไม่มีความคิดเห็นใดๆ ไม่เลือกฝ่าย ส่วนการแปลข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศหรือหนังสือพิมพ์ของไทย ผู้สื่อข่าวของเวียดนามมีมติระวังที่จะนำเสนอแต่เนื้อหาข่าวเท่านั้น แต่จะตัดข้อความที่เป็นความเห็นส่วนตัวของนักข่าวหรือสำนักพิมพ์ออก ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ โดยรวมแล้ว การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยเป็นไปตามนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อไทยนั่นเอง

สรุปประเด็นข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับประเทศไทย

1) ประเด็นทางด้านการเมือง

สื่อออนไลน์ของเวียดนามให้ความสำคัญและเกาะติดสถานการณ์ทางการเมืองไทยอย่างใกล้ชิด มีการรายงานสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เช่น ความขัดแย้งทางการเมืองของไทย (กรณีเสื้อเหลือง-เสื้อแดง) ปัญหาสามจังหวัดภาคใต้ คดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ การลอบวางระเบิดสถานที่ราชการ การเลือกตั้งซ่อม ทักษิณและความพยายามในการยกระดับปัญหาสู่นานาชาติ (กรณีโรเบิร์ต อามสเตอร์คัม) เช่นในหัวข้อข่าว “อังกฤษเตือนประชาชนเลี่ยงเดินทางไปประเทศไทย” (Anh khuyên công dân tranh xa Thai Lan) จากหนังสือพิมพ์ *แทงเนียน* วันที่ 08/04/2010 “กลุ่มคนเสื้อแดงทะเลาะหน้าสำนักนายกฯ” (Phe "áo đỏ" tươí máu vào nhà Thủ tướng Thai Lan) จากหนังสือพิมพ์ *เตียนฟอง* วันที่ 17/03/2010 “ไทยขอตำรวจสากลช่วยจับทักษิณ” (Thái Lan yêu cầu Interpol giúp bắt giữ ông Thaksin) จากหนังสือพิมพ์ *เตียนฟอง* วันที่ 28/05/2010

²² คุณเหงวียน เทง ฮวาน (Nguyễn Thanh Hoan) เคยดำรงตำแหน่ง Senior Co-Ordinator Vietnam News มาประจำที่ประเทศไทยตั้งแต่ปี 2005-2008 รวม 3 ปี สัมภาษณ์วันที่ 3 พฤษภาคม 2554 ณ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ

2) ประเด็นด้านเศรษฐกิจ

ข่าวทางด้านการเศรษฐกิจของไทยมีพื้นที่ในสื่อเวียดนามรองลงมาจากข่าวด้านการเมือง ตัวอย่างข่าวที่ปรากฏในสื่อเวียดนาม ได้แก่ นโยบายการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของไทย (เช่น นโยบายลดค่าครองชีพ) การลงทุนของต่างชาติในไทย การครองตลาดสินค้าของไทยในลาว การส่งออกผลไม้และกาแฟมายังไทย การจัดแสดงสินค้าไทยในเวียดนาม เช่น “ประเทศไทยเหตุประท้วงเสียหายกว่า 4.6 พันล้านดอลลาร์” (Thai Lan: biCũ tình gây thiCũt hũđi 4,6 tũ USD) จากหนังสือพิมพ์ *แทงเนียน* วันที่ 26/05/2010

3) ประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สื่อออนไลน์ของเวียดนามให้พื้นที่ในนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับประเด็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศต่างๆ ด้วย เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา (กรณีเขาพระวิหาร การจับกุมคนไทยในกัมพูชา) ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม (เช่น การลาดตระเวนร่วมทางทะเล) ความร่วมมือในกรอบอาเซียน ความพยายามในการแก้ปัญหาแม่น้ำโขง เช่น “ไทยและกัมพูชาเจรจาปัญหาคคนไทยถูกจับ” (Campuchia thuong lư u ấť) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแจ้* วันที่ 30/12/2010

4) ประเด็นข่าวด้านปัญหาสังคม

ประเด็นข่าวด้านสังคมมักครอบคลุมข่าวด้านอาชญากรรม และประเด็นต่างๆ ที่เป็นปัญหาหลักในสังคมไทย เช่น ปัญหาวัยรุ่น การค้าประเวณี การทำแท้ง เป็นต้น ตัวอย่างข่าวในหมวดนี้ได้แก่ การทำแท้งในประเทศไทย ปัญหา ยาเสพติด/การจับกุมคดียาเสพติด นักเรียนตึกกัน/ตบกัน การค้ำมนุษย์ (ผู้หญิงเวียดนามถูกหลอกไปขายบริการในไทย) เช่น “ประเทศไทยปวดหัวจากปัญหานักเรียนหญิงตึกกัน” (Thai Lan cung đĩau đĩau vi nũ sinh chong nhau) จากหนังสือพิมพ์ *เตียนฟอง* วันที่ 31/03/2010 “เรื่อน่าสนใจของวัยรุ่นไทย” (Thũ v vOĩ giOĩ trũ Thai Lan) จากหนังสือพิมพ์ *แทงเนียน* วันที่ 05/09/2010 “ตรวจสอบเส้นทางนำหญิงสาวเข้าประเทศไทย” (xũ đũơng dũy đũra phu nũ sang Thai Lan) จากหนังสือพิมพ์ *เตียนฟอง* วันที่ 05/02/2010

5) ประเด็นข่าวด้านการศึกษา

ประเด็นเรื่องการศึกษาเป็นหัวข้อที่สื่อเวียดนามให้ความสนใจมากเช่นกัน เช่น สื่อออนไลน์ของเวียดนามมีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของครูไทยซึ่งมีผลปรากฏว่า ร้อยละ 95 ของครูใหญ่จำนวน 37,500 คน สอบไม่ผ่านภาษาอังกฤษและไอที ร้อยละ 88 ของครูไทยสอบตกวิชาที่ตนเองสอน นอกจากนี้มีการเสนอข่าวเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยของไทยในการจัดอันดับของมหาวิทยาลัยโลก สถิติจำนวนนักศึกษาเวียดนามเข้ามาเรียนต่อในไทยเพิ่มมากขึ้น (ปี 2009-2010 จำนวน 1,100 คน อเมริกา 13,000 คน) บทความเปรียบเทียบจำนวนศาสตราจารย์และงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและเวียดนาม และมีการตั้งข้อสังเกตว่าเวียดนามมีจำนวนศาสตราจารย์มากกว่าไทย แต่จำนวนงานวิจัยน้อยกว่าไทย (ประมาณ 1 ใน 5) และข่าวอื่นๆ เช่น ปัญหานักเรียนตึกกัน/ทัศนคติของวัยรุ่นไทยต่อเรื่องเพศ เช่น “ครูไทยส่วนใหญ่สอบไม่ผ่านวิชาที่ตนเองสอน” (Phũn lOĩ giao viũn Thai Lan thi trũOĩt chinh mũn minh dũy) จากหนังสือพิมพ์ *เตียนฟอง* วันที่ 12/06/2010 “นักศึกษาเวียดนามกว่า 1,100 คนเรียนต่อที่ประเทศไทย” (Hũn 1.100 sinh viũn VN du hoc Thai Lan) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแจ้* วันที่ 22/11/2010

6) ประเด็นข่าวด้านวัฒนธรรม

ตัวอย่างข่าวได้แก่ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมไทย-เวียดนาม อัตลักษณ์ไทย เช่น การใช้คำว่า สวัสดิ์ และ ขอบคุน แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เช่น วัดพระแก้ว หนังสือที่ได้รับรางวัลของไทย (เช่น รางวัลชมนาด) แนะนำคนไทย (เช่น วิกรม กรมดิษฐ์ นักศึกษาไทยที่เรียนภาษาเวียดนาม) เช่น “แนะนำหนังสือ “มือที่ไม่สร้างอาชีพของ วิกรม กรมดิษฐ์” (Giới thiệu sách - “Tay không xây dựng cơ đồ” của Vikrom Kromadit) จากหนังสือพิมพ์ ด้วยแจ้ง วันที่ 09/01/2010 นอกจากนี้ ยังมีการแปลหนังสือเล่มนี้และตีพิมพ์เป็นตอนๆ ในหนังสือพิมพ์ด้วย

7) ประเด็นข่าวกีฬา

สื่อมวลชนของเวียดนามติดตามความเคลื่อนไหวของทีมฟุตบอลไทยอย่างใกล้ชิดไม่ว่าข่าวคราวของทีมผู้ฝึกสอน โค้ช และผู้เล่น นอกจากนี้ ยังเห็นว่าไทยเป็น “พี่ใหญ่ของภูมิภาค” (anh ca khu vực) จากข่าว “ชัยชนะในมุมมองของไทย” (Thắng lợi của tâm nhìn Thai) จากหนังสือพิมพ์ ด้วยแจ้ง วันที่ 18/11/2010 ประเด็นข่าวที่น่าสนใจมีความหลากหลายทั้งการรายงานข่าว บทวิเคราะห์รูปแบบการเล่นฟุตบอลของทีมชาติไทย แนะนำนักเล่นคนสำคัญ ตัวอย่างข่าว เช่น กรณีความขัดแย้งในสมาคมฟุตบอลไทยและการประท้วงขับไล่นายกสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย (นายวรวิทย์ มะกุติ) แนะนำประวัตินักฟุตบอลไทย ในหนังสือพิมพ์ ด้วยแจ้งออนไลน์ มีคอลัมน์วิเคราะห์การแข่งขันฟุตบอลระดับภูมิภาคชื่อว่า “เกียรติศักดิ์วีเคราะห์” (Kiatisak binh luận) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเกียรติศักดิ์ เสนาเมือง ต่อการแข่งขันฟุตบอลนัดสำคัญในภูมิภาค ผลงานของนักกีฬาไทยในการแข่งขันระดับนานาชาติ เช่น “ไทยเสมอลาวอย่างยากลำบาก” (Thái Lan vất vả hòa Lào) จากหนังสือพิมพ์ เดียนฟอง วันที่ 01/12/2010 “วรวิทย์ยืนยันทันไม้ออก” (Worawi kiên quyết không từ chức) จากหนังสือพิมพ์ ด้วยแจ้ง วันที่ 11/12/2010

8) ข่าวปฏิกิริยาอื่นๆ ที่น่าสนใจ

นอกจากนี้ยังมีการเสนอข่าวอื่นๆ ที่น่าสนใจ เช่น ปัญหาช้างในกรุงเทพฯ ตะวันออกกลางซื้อที่ดินปลูกข้าวในไทย การซื้อเนื้อหมูจากท่าแร่ จังหวัดสกลนคร เสธ. แดงเคยช่วยซื้อไอเสียข้าวในเวียดนามและปลอมตัวเป็นมุสลิมเข้าไปในอาเจห์ รายงานข่าวการประชุมสัมมนาในประเทศไทย (เช่น การประชุมวิชาการระดับนานาชาติเรื่องอารมณ์ขันในอาเซียน ที่จุฬาฯ) เช่น “ความฝันของช้าง” (Co một giấc mơ voi) จากหนังสือพิมพ์

เดียนฟอง วันที่ 18/01/2010 “การพบซากจระเข้ร้อยล้านปีในประเทศไทย” (Phat hiện hóa thạch ca sấu 100 triệu năm ở Thái Lan) จากหนังสือพิมพ์ ด้วยแจ้ง วันที่ 29/11/2010

จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยในสื่อออนไลน์ของเวียดนามในช่วงต้น เราสามารถสรุปภาพของไทยที่สะท้อนผ่านการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทย จากการนำเสนอข้อมูลของหนังสือพิมพ์ออนไลน์เวียดนามได้ดังนี้

ไทยในฐานะตัวเปรียบเทียบ

ดังที่เห็นจากการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับไทยนั้นนอกจากการนำเสนอข่าวสารและข้อเท็จจริงต่างๆ แล้ว มักมีการเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมหรือแนวทางการพัฒนาประเทศของเวียดนามด้วยเสมอ เช่น เปรียบเทียบยุทธศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยวของไทยและเวียดนาม (เช่น ข่าวไทยทุ่มงบโฆษณาการท่องเที่ยวมากกว่าเวียดนาม การศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวในไทย) เปรียบเทียบคุณภาพด้านการศึกษา (ข่าวการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก/จำนวนงานวิจัยที่ไทยมีอันดับสูงกว่าและมีจำนวนงานวิจัยมากกว่า) เศรษฐกิจ (ข่าวความนิยมวัสดุสำนักงานของไทยในเวียดนามมากกว่าสินค้าจีนและสินค้าที่ผลิตในเวียดนามเอง) การกีฬา (มีการรายงานและติดตามความเคลื่อนไหวของทีมฟุตบอลไทยเป็นระยะๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งผู้ฝึกสอนหรือผู้เล่นในตำแหน่งสำคัญ) หรือประเด็นอื่นๆ เช่น ไทยบริโภคนมมากกว่าเวียดนาม ไทยมีสถาบันข้างแต่เวียดนามยังไม่มี

ตัวอย่างข่าว เช่น “สวัสดีและซินจ่าว” (Sawasdee va Xin Chao) จากหนังสือพิมพ์ ด้วยใจ วันที่ 30/08/2010

ในช่วงระยะเวลาเกือบสิบครั้งที่ฉันเดินทางไปประเทศไทย ไม่เคยเลยสักครั้งที่ได้ยินคนไทยทักทายด้วยคำว่า เฮลโล หรือ ไฮ ความรักและความภาคภูมิใจในประเทศของพวกเขาได้สะท้อนผ่านภาษาและรอยยิ้มสดใส ซึ่งทำให้พวกเขาทำคะแนนกับชาวต่างประเทศได้มากที่สุด และคงด้วยเหตุนี้กระมัง ประเทศไทยถึงสามารถฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วในช่วงหลังเหตุการณ์จลาจลและความวุ่นวายทางการเมือง สักวันหนึ่ง เมื่อคำว่า ซินจ่าว ติดหูมากกว่านี้ วันนั้นเวียดนามอาจกลายเป็นจุดหมายปลายทางแห่งการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและเป็นที่จดจำได้มากที่สุดก็ว่าได้

ข่าว “ขาดความสมดุลในงบประมาณสนับสนุนการวิจัย” (Thiếu cân đối trong tài trợ cho nghiên cứu khoa học) จากหนังสือพิมพ์ ด้วยใจ วันที่ 05/07/2010

ประเทศเวียดนามมีจำนวนศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์เกือบหนึ่งหมื่นคน มีคนจบระดับปริญญาเอกหลายหมื่นคน แต่มีจำนวนโครงการวิจัยไม่ถึงหนึ่งพัน โครงการต่อปีที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศไทยและมาเลเซีย เวียดนามมีจำนวนศาสตราจารย์มากกว่าแต่จำนวนงานวิจัยแค่เพียงหนึ่งในห้าของประเทศไทย ส่วนจำนวนสิ่งประดิษฐ์ยิ่งน้อยมาก

ไทยในฐานะมาตรวัดระดับการพัฒนาของเวียดนาม

จากการนำเสนอข่าวของสื่อของเวียดนาม สะท้อนให้เห็นว่าเวียดนามยอมรับถึงระดับการพัฒนาของไทยในหลายด้านนั้นมีความก้าวหน้ากว่าเวียดนาม ซึ่งหากเวียดนามต้องการที่จะเป็นผู้นำในอาเซียนหรือพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นก็ถึงหนิไม่พ้นที่จะต้องพัฒนาให้ทันประเทศไทยหรือมากกว่าไทย ดังนั้น ไทยจึงเป็นเป้าหมายในการพัฒนาหรือมาตรวัดระดับของการพัฒนาของเวียดนามด้วย ดังสะท้อนในข่าวเศรษฐกิจ (เช่น ข่าวเวียดนามติดลากลัมพูชาสำเร็จ แต่ไทยยังครองตลาดลาวอย่างเหนียวแน่น ส่งผลให้เวียดนามไม่สามารถเพิ่มยอดการส่งออกในลาว) การท่องเที่ยว (ไทยยังคงเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาค แต่เวียดนามเองก็เห็นว่าตนมีศักยภาพที่จะเป็น

ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคได้เช่นกัน) กีฬา (การแข่งขันฟุตบอลในระดับภูมิภาค) การศึกษา (สื่อของเวียดนามมักเปรียบเทียบมาตรฐานของการพัฒนาด้านการศึกษาของไทยและเวียดนาม)

ตัวอย่างข่าว เช่น “โตโยต้าผลิตพริอุสไฮบริดที่ประเทศไทย” (Toyota sản xuất Prius Hybrid tại Thái Lan) จากหนังสือพิมพ์ *เดียนฟอง* วันที่ 22/10/2010

ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่สามตามหลังญี่ปุ่นและจีนที่มีโรงงานผลิตและประกอบชิ้นส่วนรถยนต์ไฮบริดของโตโยต้า

ข่าว “ปัญหาในการส่งออกข้าวปี 2010” (Thách thức xuất khẩu gạo năm 2010) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแฉ่* วันที่ 22/02/2010

การที่ประเทศมหาอำนาจในการส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลกคือประเทศไทยได้จำกัดปริมาณการส่งออกข้าวเพื่อคงราคาข้าวในตลาดโลกไม่ได้ลดลงมากนักและตั้งราคาส่งออกข้าวไว้ต่ำกว่าราคาส่งออกในปี 2009 นั้นอาจเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง...การคาดคะเนล่าสุดของกระทรวงเกษตรของประเทศสหรัฐอเมริการะบุว่าถ้าอินเดียตัดสินใจนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพื่อให้ราคาข้าวในประเทศลดลง ก็คงนำเข้าด้วยปริมาณที่ไม่มากนัก และถ้าการคาดการณ์นี้เป็นจริง เป้าหมายในการเพิ่มราคาส่งออกข้าวของเวียดนามให้เท่ากับราคาส่งออกของข้าวไทย (ร้อยละ 90-92) เมื่อเทียบกับราคาส่งออกในปี 2009 คือร้อยละ 69.45 ก็คงเป็นเรื่องยาก

ข่าว “ความประทับใจจากคนไทย” (Ân tượng từ người Thái) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแฉ่* วันที่ 7/11/2010 ที่กล่าวถึงความประทับใจของผู้เขียนต่อการแข่งขันแบดมินตันระหว่างนักกีฬาไทยและนักกีฬาจีน ซึ่งนักกีฬาไทยซึ่งเป็นรองในด้านฝีมือแต่สามารถสู้กับนักกีฬาจีนได้อย่างเข้มแข็ง

ดูการแข่งขันแบดมินตันรอบชิงชนะเลิศระหว่างจีนและไทย เพิ่งได้เห็นถึงความก้าวหน้าของสาวไทย พวกเขาเล่นได้อย่างสง่างาม เข้มแข็งและมั่นใจในการเผชิญหน้ากับคู่ต่อสู้เจ้าของบ้านซึ่งเป็นผู้แข่งขันระดับต้นๆ ของโลก อีกทั้งพวกเขายังอายุน้อยมาก หนึ่งในนั้นอายุแค่ 15 ปี และสามารถเอาชนะมือวางอันดับหนึ่งของจีนได้ ถึงแม้ว่าแพ้ในรอบชิงชนะเลิศ แต่ก็เป็นที่สำคัญของการแบดมินตันไทย สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนากีฬาประเภทนี้ของไทย ซึ่งยากที่เวียดนามจะตามทันหากไม่มีการกำหนดแนวทางและวางแผนที่ดี นอกจากฝีมือการเล่นแล้ว ผู้เล่นของไทยยังสร้างความประทับใจด้วยการไหว้กรรมการทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนลูกขนไก่ แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่ก็แสดงออกถึงการแสดงความเคารพ มารยาท และวินัยของผู้เล่น และยังเป็นการแนะนำวัฒนธรรมของชาติตนด้วย

ไทยในกรอบของความร่วมมือระดับภูมิภาค

จากการศึกษาการนำเสนอข่าวของสื่อออนไลน์และการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเวียดนามที่ประจำอยู่ในประเทศไทยแล้วพบว่า สื่อเวียดนามมีความระมัดระวังในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยเนื่องจากปฏิกิริยาของสื่อมวลชนอาเซียนที่ไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศของกันและกัน เนื้อหาที่นำเสนอมีความเป็นกลางและเน้นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากกว่าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือเนื้อหาข่าวมากนัก ยกเว้นข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยที่สื่อเวียดนามต่างแสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาการเมืองใน

ประเทศไทยที่อาจขยายตัวและบานปลายจนอาจกระทบต่อเศรษฐกิจและเสถียรภาพของภูมิภาคอาเซียนได้ การนำเสนอข่าวของสื่อออนไลน์เวียดนามสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักถึงความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนามในกรอบของอาเซียนและความร่วมมือระดับทวิภาคี เช่น ความร่วมมือด้านความมั่นคง (การลาดตระเวนร่วม แก้ปัญหาการจับเรือประมง) การร่วมมือกันแก้ปัญหาแม่น้ำโขงซึ่งส่วนหนึ่งทางเวียดนามเชื่อว่าเป็นผลมาจากการสร้างเขื่อนของจีน

ตัวอย่างข่าว เช่น “อาเซียนสร้างเครือข่ายวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ” (ASEAN: Thanh lập mạng lưới nghiên cứu các trường đại học) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแจ้ง* วันที่ 06/12/2010 “ข้อพิพาทเขาพระวิหาร เวียดนามหวังการแก้ปัญหาในทางสันติ” (Tranh cãi đền Preah Vihear: Việt Nam mong giải quyết hòa bình) จาก *ด้วยแจ้ง* วันที่ 18/08/2010 จากตอนนีของข่าวนี้นะพบว่า

วันที่ 17 สิงหาคม (2010) เหวียน เฟือง งา โฆษกกระทรวงการต่างประเทศ ได้แถลงถึงท่าทีของเวียดนามต่อกรณีที่มีการเสนอให้อาเซียนเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับเขาพระวิหารว่า “เวียดนามหวังว่าไทยและกัมพูชาสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องเขาพระวิหารด้วยสันติวิธีผ่านการเจรจาที่ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบและยึดถือกฎหมายระหว่างประเทศ และหลีกเลี่ยงการใช้กำลังปะทะเพราะอาจกระทบต่อความสามัคคีในอาเซียน

ข่าว “ความมั่นคงของไทยคือประโยชน์โดยรวมของอาเซียน” (Sự ổn định của Thái Lan là lợi ích chung của ASEAN) จากหนังสือพิมพ์ *เดียนฟอง* วันที่ 08/05/2010

นายกรัฐมนตรีเหวียน เติน สุง กล่าวยืนยัน (กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย นาย

กษิต ภิรมย์) ว่าเวียดนามปรารถนาที่จะเห็นประเทศไทยสามารถจัดการสถานการณ์ สร้างความปรองดองระหว่างกลุ่มต่างๆ มีความมั่นคงและพัฒนา ทั้งนี้เพราะความมั่นคงของไทยมิได้เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยเท่านั้น หากแต่ส่งผลดีต่อประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนด้วย

ข่าว “เวียดนาม-ไทยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวหนึ่งล้านคนในปี 2015” (Việt Nam-Thái Lan 1 triệu du khách năm 2015) จากหนังสือพิมพ์ *ด้วยแจ้ง* วันที่ 02/10/2010

ปี 2009 มีนักท่องเที่ยวเวียดนามจำนวน 370,000 คน มาเที่ยวประเทศไทยและนักท่องเที่ยวไทยกว่าหนึ่งแสนคนไปเที่ยวเวียดนาม ในช่วงแปดเดือนแรกของปี 2010 มีนักท่องเที่ยวเวียดนามจำนวน 240,000 คน เข้ามายังประเทศไทย และนักท่องเที่ยวไทยจำนวน 120,000 คน ไปเวียดนาม นักท่องเที่ยวจากเวียดนามอยู่ในอันดับที่สามของจำนวนนักท่องเที่ยวจากประเทศอาเซียนที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย

ไทยในการรับรู้ของสื่อออนไลน์ภาษาอังกฤษ Viet Nam News

แหล่งข้อมูลหนึ่งในการศึกษาเรื่องไทยในการรับรู้ของชาวเวียดนาม คือหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษชื่อ Viet Nam News ผู้วิจัยได้สำรวจข่าวที่เกี่ยวกับ (หรือที่มีการพาดพิงถึง) ประเทศไทยในหนังสือพิมพ์นี้ทุกฉบับจาก website: <http://vietnamnews.vnagency.com.vn/> ของหนังสือพิมพ์ตลอดช่วงปี ค.ศ. 2010 ผลการสำรวจที่น่าสนใจสรุปได้ ดังนี้

1) รู้จัก *Viet Nam News*

Viet Nam News: The National English Language Daily ปรากฏสู่สายตาผู้อ่านเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1991²³ ขณะนั้นเป็นเพียงสิ่งพิมพ์พับเป็นหน้าคู่ขนาด A-4 รวมกันเพียง 4 หน้าเท่านั้น แต่ปัจจุบัน *Viet Nam News* ได้กลายมาเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษหลักของประเทศ ตีพิมพ์เป็นขนาด tabloid 28-32 ลักษณะที่น่าสนใจของหนังสือพิมพ์รายวันฉบับนี้ ได้แก่

1.1 ลักษณะการนำเสนอข่าว ในฐานะที่เป็นหนังสือพิมพ์ของรัฐบาล การนำเสนอข่าวของ *Viet Nam News* จึงเป็นไปตามแนวทางของรัฐบาล ที่ต้องการเสนอข่าวที่ “เป็นกลาง” กล่าวคือ นำเสนอเรื่องราวที่เป็นเนื้อข่าวล้วนๆ ว่าอะไรเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใด ฯลฯ โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ หรือให้ความเห็นใดๆ เพิ่มเติม²⁴ นอกจากนั้น ลักษณะการนำเสนอข่าวยังเห็นได้ชัดว่า สะท้อนความต้องการของรัฐบาลที่จะเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศเวียดนาม พร้อมๆ กับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับต่างประเทศ การนำเสนอข่าวส่วนใหญ่จึงมุ่งไปในทางบวก ครอบคลุมประเด็นที่เป็นความสนใจร่วมกันในภูมิภาคหรือในโลก รวมทั้งข่าวสารด้านศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา และหากเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็จะเน้นส่วนที่เป็นความร่วมมือมากกว่าที่เป็นความขัดแย้ง

1.2 เนื้อหาหลักที่มีการนำเสนอ ข่าวใน *Viet Nam News* ครอบคลุมทั้งกิจการภายในและต่างประเทศ เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่มุ่งไปที่ผู้อ่านที่เป็นชาวต่างชาติเป็นหลัก ดังนั้น แม้กระทั่งการนำเสนอเรื่องราวภายในประเทศก็มักจะมีการพาดพิงไปถึง (เช่น เปรียบเทียบกับ) ต่างประเทศ โดยเฉพาะชาติเพื่อนบ้าน ด้วยประเด็นข่าวที่หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ให้ความสำคัญอย่างคนเส้นคงว ได้แก่ การท่องเที่ยว กีฬา ศิลปะและวัฒนธรรม การเกษตร การลงทุน การค้า การส่งออก สิ่งแวดล้อม กิจการของภูมิภาค (โดยเฉพาะอาเซียน) และการต่างประเทศ โดยทั่วไป และนอกจากการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ยังมีหน้าพิเศษที่ลงบทวิเคราะห์ วิจารณ์ และรายงานด้านสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิถีชีวิต และประเด็นหลักด้านสังคมด้วย

2) การรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยของ *Viet Nam News*

ในการสำรวจการรับรู้ของเวียดนามเกี่ยวกับประเทศไทยโดยผ่าน *Viet Nam News* ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข่าวที่มีการพาดพิงถึงประเทศไทยทุกข่าว วิธีการสืบค้นก็คือใช้คำว่า Thailand ดึงข่าวจากเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ หากใช้คำอื่นด้วย เช่น Thai หรือ Bangkok ก็อาจจะได้จำนวนข่าวมากกว่านี้ แต่ก็จะต้องใช้เวลามากขึ้น และที่สำคัญคือ จะมีจำนวนข่าวที่ซ้ำกัน ทำให้ต้องใช้เวลาในการแยกแยะด้วย

²³ ผู้วิจัย (ธีระ นุชเปี่ยม) มีโอกาสเดินทางไปประเทศเวียดนามครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคมปีนั้น เพื่อเข้าร่วมการประชุม ASEAN-Vietnam Forum เรื่อง “Political and Economic Cooperation between ASEAN, Its Member States and the S.R. of Vietnam: Bi and Multilateral Perspectives” ซึ่งจัดโดย National Centre for Social Sciences of Vietnam และ Friedrich Ebert Stiftung ยังจำได้ว่า มี *Viet Nam News* ที่เข้าใจว่าเป็นฉบับปฐมฤกษ์มาแจกในที่ประชุมด้วย

²⁴ แนวทางการนำเสนอข่าวเช่นนี้ได้รับการยืนยันโดยนาย Do Minh Tuan ผู้สื่อข่าวของ Radio the Voice of Vietnam (VOV) ประจำประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสนัดสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2554

ข่าวส่วนใหญ่ที่มีคำว่า Thailand อยู่ด้วยไม่ได้เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรง เช่น ข่าวเกี่ยวกับกลุ่มประเทศองค์การ การประชุม ฯลฯ ที่มีชื่อประเทศไทยรวมอยู่ด้วยเท่านั้น แต่ในบางกรณีการพาดพิงถึงประเทศไทยก็นับสำคัญอยู่บางประการด้วย เช่น บ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมของไทยในกิจการของภูมิภาค หรือการเผชิญปัญหาบางประการร่วมกัน เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บเป็นส่วนใหญ่และคัดออกไปเพียงส่วนน้อยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข่าวที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรงจำนวนไม่น้อยด้วย ซึ่งในหลายกรณีน่าจะแสดงถึงการให้ความสำคัญหรือความสนใจต่อไทยอย่างน่าสนใจยิ่ง จำนวนข่าวที่สืบค้นและคัดเลือกมามีทั้งหมด 220

3) ลักษณะ/ประเภทของข่าวที่พาดพิงถึงหรือเกี่ยวข้องกับประเทศไทย

ข่าวที่พาดพิงถึงหรือเกี่ยวข้องกับประเทศไทยมีหลากหลายมาก แม้กระทั่งการพาดพิงถึงในลักษณะที่มีเพียงคำว่า Thailand ปรากฏอยู่ ก็ปรากฏอยู่ในหลายเรื่องราว ทำให้ยากจะจำแนกลักษณะ/ประเภทของข่าวให้ชัดเจนได้ ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงจะจำแนกออกเป็น 2 ประเภทกว้างๆ ก่อน คือ ข่าวที่เป็นเพียงการพาดพิงถึงประเทศไทยและข่าวที่เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรง จากนั้นก็จะชี้ให้เห็นว่า ในแต่ละประเภทหรือลักษณะของข่าวเหล่านี้ว่าจะแบ่งย่อยออกไปได้อีกอย่างไร ความสำคัญของจำนวนข่าวที่ระบุไว้อยู่ที่การเปรียบเทียบให้เห็นความมากน้อยของข่าวแต่ละประเภทมากกว่าจะมีนัยสำคัญใดๆ ในเชิงตัวเลขโดยตรง

3.1 ข่าวที่พาดพิงถึงประเทศไทย ดังได้กล่าวแล้วว่า ข่าวที่พาดพิงถึงประเทศไทย โดยเฉพาะที่มีเพียงคำว่า Thailand ปรากฏอยู่ด้วยนั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเทศไทยโดยตรง อย่างไรก็ตาม ข่าวเหล่านี้ก็มักจะมีนัยสำคัญอยู่ด้วย ซึ่งอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

การติดต่อแลกเปลี่ยนระดับพหุภาคี ข่าวในลักษณะนี้มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งได้แก่เรื่องราวหรือการพาดพิงถึงไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาค กิจกรรมความร่วมมือกับประเทศนอกภูมิภาค การเข้าร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรม เช่น งานแสดงสินค้า หรือเป็นส่วนหนึ่งของการค้า อุตสาหกรรม เช่น การท่องเที่ยว ตลอดจนกิจกรรมหรือปัญหาของเวียดนามที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาค หรือกับประเทศนอกภูมิภาค โดยมีไทยเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาค จึงมีชื่อประเทศไทยเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ข่าวประเภทนี้มีจำนวนมากถึง 118 ข่าว ตัวอย่างเช่น

- การจัดให้การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 ที่ประเทศไทยในเดือนตุลาคม 2009 เป็น 1 ในจำนวนข่าวเด่น 10 ข่าวของปีนั้น (1 มกราคม)
- ประเทศอาเซียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการต่อสู้ยาเสพติด (26 เมษายน)
- การพัฒนาแม่น้ำโขงสำคัญยิ่งต่อบทบาทโลกของเอเชีย (7 มิถุนายน)
- การประชุม East Asia Inter-regional Tourism Forum (2 สิงหาคม)
- ฮานอยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันเป็ยโนนานาชาติ (1 กันยายน)

การเปรียบเทียบกับประเทศไทย ข่าวกิจกรรมการดำเนินงานของเวียดนามในด้านใดด้านหนึ่ง มักจะมีการนำประเทศเพื่อนบ้านไปเปรียบเทียบ หรือพาดพิงถึงในแง่ที่เป็นคู่แข่ง เป็นแนวทาง หรือเป็นแบบอย่างสำหรับเวียดนาม ข่าวที่พาดพิงถึงประเทศไทยในลักษณะนี้มีจำนวน 68 ข่าว ตัวอย่างเช่น

- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเวียดนามยังตามหลังอินโดนีเซีย สิงคโปร์ ประเทศไทย และมาเลเซีย (3 มกราคม)
- ข้าวเวียดนามมุงยกระดับคุณภาพข้าว เพราะข้าวไทยและกัมพูชาซึ่งมีคุณภาพดีได้รับความนิยมในต่างประเทศมากกว่า (20 พฤษภาคม)
- ค่าขนส่งของเวียดนามที่แพงกว่าของจีนและไทยส่งผลต่อธุรกิจของเวียดนาม (28 พฤษภาคม)
- เวียดนามยังตามหลังประเทศในภูมิภาค เช่น ไทยและมาเลเซีย ในด้านการพัฒนาเครื่องหมายการค้า (16 สิงหาคม)
- สินค้าห้าติดกรรมของเวียดนามยังแข่งขันสู้หลายประเทศในเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยไม่ได้ (17 พฤศจิกายน)

3.2 ข่าวที่เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรง การนำเสนอข่าวของ *Viet Nam News* ตลอด ค.ศ. 2010 มีประเด็นข่าว (และบทความและสารคดีจำนวนหนึ่ง) เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรงอยู่มากพอสมควร คือ ประมาณ 44 ข่าว ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หรือเป็นเรื่องของไทยกับเวียดนามในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ตั้งแต่การเจรจาทำความตกลงและการลงทุน ไปจนถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม นอกจากนั้น ช่วง ค.ศ. 2010 มีเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศไทย และกรณีพิพาทระหว่างไทยและกัมพูชา เหตุการณ์ทั้งสองนี้จึงได้รับความสนใจพอสมควร (มีข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย 9 ข่าว และข่าวเรื่องความขัดแย้งไทย-กัมพูชา 3 ข่าว) ที่เหลือนอกจากนั้นเป็นเรื่องสิ่งละอันพันละน้อย ซึ่งเป็นลักษณะที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของการรับรู้และให้ความสนใจของ *Viet Nam News* ต่อประเทศไทย ข่าวในส่วนนี้แบ่งได้ดังนี้

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม ประเด็นข่าวในลักษณะนี้ถือได้ว่ามีสาระน่าสนใจที่สุด เพราะจริงๆ แล้วทำให้เราเองได้รับรู้พัฒนาการในความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศได้อย่างมาก จากรายงานข่าวของ *Viet Nam News* ในช่วง ค.ศ. 2010 มีความเคลื่อนไหวที่ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการสำคัญในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามเกิดขึ้นหลายครั้งที่เดียว ความเคลื่อนไหวในลักษณะนี้ถือว่าสำคัญยิ่ง จึงขอนำข่าวที่เห็นว่าสำคัญมากกล่าวถึงไว้ทั้งหมดในที่นี้ ได้แก่

- ในเดือนมกราคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งฮานอย (Hanoi Stock Exchange) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand) ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ที่กรุงฮานอยเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างตลาดหลักทรัพย์ทั้งสอง
- การลงทุนขนาดใหญ่ของไทย ซึ่งนับเป็นการลงทุนจากต่างประเทศขนาดใหญ่ที่สุดในเดือนมกราคม คือ การลงทุนก่อตั้งศูนย์การค้ามูลค่า 95 ล้านดอลลาร์ การลงทุนของกิจการ Hoya Lens Vietnam มูลค่า 66 ล้านดอลลาร์ และการลงทุน Yakult Vietnam มูลค่า 25.8 ล้านดอลลาร์
- ในเดือนมีนาคมไทยและเวียดนามได้หารือเกี่ยวกับการจัดทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันในประเทศไทย

- ในเดือนมีนาคมมีการลงนามในสัญญาความร่วมมือในโครงการท่อก๊าซ Block B-O ในซานอระหว่าง Petro Vietnam Gas Corporation (PV Gas), Chevron, MOECO (Japan) และ PTTEP (Thailand)
- ในเดือนพฤษภาคม กิจการด้านพลาสติกขนาดใหญ่ของไทย คือ Thailand's Plastic and Chemicals (TPT) เตรียมการลงทุนในเวียดนามโดยร่วมมือกับ SCG Chemical สร้างโรงงานปิโตรเคมีขึ้นในช่วง ค.ศ. 2011-2015
- ในเดือนมิถุนายน ตลาดหลักทรัพย์แห่งนครโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh City Stock Exchange) ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างตลาดหลักทรัพย์ทั้งสอง
- ในเดือนกรกฎาคม สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) (Thailand Convention and Exhibition Bureau) และ Viet Nam Trade Promotion Department ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ที่ซานอเพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้าน MICE (Meetings, Incentives, Conventions and Exhibitions) ระหว่างกัน
- ในเดือนกันยายน ไทยและเวียดนามยืนยันจะร่วมมือในการต่อต้านและปราบปรามยาเสพติดด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันให้มากขึ้น ทั้ง 2 ประเทศมีความตกลงในเรื่องนี้มาตั้งแต่ ค.ศ. 2001
- ในเดือนกันยายน นักลงทุนได้เข้าไปมีส่วนร่วมถึงร้อยละ 70 ของการลงทุนในการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพของ Phuc Nam Industrial Park ที่ดำเนินการโดย Viet Bio Ethanol Jsc โครงการนี้ ซึ่งจะเริ่มก่อสร้างใน ค.ศ. 2011 และจะดำเนินการได้ใน ค.ศ. 2012 มีมูลค่าการลงทุน 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
- ในเดือนตุลาคม สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในนครโฮจิมินห์แถลงว่าจะร่วมมือกับ Viet Nam National Administration of Tourism ในโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เรียกว่า “One Million Tourists in 2015”
- ในเดือนธันวาคม เครือเจริญโภคภัณฑ์ เตรียมขยายธุรกิจเวียดนามด้วยการลงทุน 150-200 ล้านดอลลาร์สหรัฐในการสร้างโรงงานใหม่ในช่วง 5 ปีข้างหน้า

การติดต่อแลกเปลี่ยนระดับทวิภาคีอื่นๆ กิจกรรมความเคลื่อนไหวลักษณะนี้มีอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งผู้วิจัยได้สืบค้นและแบ่งประเภทออกมาได้ทั้งหมด 26 ข่าว เช่น รายงานข่าวเกี่ยวกับกิจการลงทุนของไทย สินค้าไทยในเวียดนาม ซึ่งรวมไปถึงข่าว ผลไม้แม่กระทั้ง “กระทิงแดง” และความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ด้วย นอกจากนั้น สิ่ง que แสดงถึงความสนใจที่เวียดนามให้แก่ประเทศไทยด้วยเช่นกัน คือ ก่อนหน้าที่นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จะเดินทางไปร่วมประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 17 ในเดือนตุลาคม Tran Ngoc Tien ผู้สื่อข่าวของ Vietnam News Agency ได้สัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีไทย และเมื่อนำไปลงพิมพ์ใน Viet Nam News ก็ไปยั่วหัวข้อเรื่องนี้ว่า “Thailand ‘active’ in helping ASEAN achieve shared goals” หรือข่าวนายพิษณุ จันทร์วิทัน เอกอัครราชทูตไทย เข้าพบ

นายกรัฐมนตรี Nguyen Tan Dung เพื่ออำลาเมื่อพ้นวาระในเดือนธันวาคม ก็นับเป็นการให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์กับไทยเช่นกัน

ข่าวเกี่ยวกับไทยโดยเฉพาะ ข่าวในลักษณะนี้ ซึ่งมีจำนวน 17 ข่าว เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยเท่านั้น ประกอบด้วยการรายงานเหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศไทย (9 ข่าว) การปะทะกันตามชายแดนระหว่างไทยและกัมพูชา (3 ข่าว) และข่าวอื่นๆ ที่อาจเรียกว่าเป็นเรื่องลึกลับลึกลับน้อยดังกล่าแล้ว ได้แก่

- ทาฮา ยัง จะเปิดการแสดงที่นครโฮจิมินห์ (24 กุมภาพันธ์)
- แพทย์ไทยเสนอผลงานวิจัยที่กรุงฮานอย (21 เมษายน)
- เด็กไทยชนะเลิศการแข่งขันฟุตบอลสำหรับเด็กด้อยโอกาส (2 มิถุนายน)
- ภาพและข่าว “Miss Thailand” ได้รับรางวัล Miss Photogenic ในการประกวด Miss Earth (4 ธันวาคม)
- สารคดีเรื่อง “Ride High on the Chiang Rai State of Mind” โดย David Stout (15 มีนาคม)

4) ประเมินผลไทยในการรับรู้ของ *Viet Nam News*

การพาดพิงถึงประเทศไทยในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับรู้จากสื่อมวลชนไทย บ่งบอกได้ระดับหนึ่งถึงความสนใจหรือความสำคัญที่ *Viet Nam News* ให้แก่ประเทศไทย เราอาจมองการรับรู้ดังกล่าวนี้เป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

4.1 การรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทย ข่าวโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรง มีประเด็นสาระน่าสนใจทั้งในแง่ที่ทำให้เราได้รับรู้ถึงความเคลื่อนไหวในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามและเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะเรื่องราวเหล่านี้ แม้กระทั่งในกรณีที่น่าจะถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ ก็แทบจะไม่ปรากฏในรายงานของสื่อมวลชนไทย ทั้งนี้ยังไม่ต้องกล่าวถึงส่วนที่เป็นเรื่องลึกลับลึกลับน้อยนั้น ซึ่งจัดว่า *Viet Nam News* ให้ความสนใจเรื่องที่คนไทยส่วนใหญ่เองมักจะไม่ได้รับรู้หรือไม่เคยสนใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของแพทย์ไทยที่ไปนำเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับโภชนาการและพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กต่อที่ประชุมทางวิชาการเรื่อง “Methods to Stimulate Children’s Intelligence” ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงฮานอยในเดือนเมษายน 2010 หรือเรื่องราวของนักฟุตบอลเยาวชนไทยที่เป็นเด็กด้อยโอกาส ได้ตำแหน่งชนะเลิศในการแข่งขันที่เรียกว่า “Football Tournament for Disadvantaged Children” ที่นครโฮจิมินห์ เมื่อเดือนมิถุนายนปีเดียวกัน ซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับเงินรางวัลที่ได้รับ ชื่อนักฟุตบอลเยาวชนไทยซึ่งทำประตูได้สูงสุด ฯลฯ

ข่าวที่เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรงเหล่านี้อาจจะไม่ได้บอกระบุไร่มากนักว่า *Viet Nam News* หรือทางการเวียดนาม มองไทยอย่างไร เช่น ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2010 มักจะเป็นข่าวสั้นๆ เกี่ยวกับการออกมาแสดงท่าทีของรัฐบาลเวียดนาม ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน (จึงไม่อาจวางเฉยได้) และจะเป็นท่าทีแบบทางการ เช่น ให้มีการแก้ไขสถานการณ์โดยสันติวิธี มีเพียง 2 ข่าวที่มีการให้ความเห็นบ้าง คือ ความเห็นของผู้สื่อข่าวเวียดนามในฉบับวันที่ 26 มีนาคม 2010 ที่ไม่เชื่อว่าการชุมนุมจะสามารถโค่นล้มรัฐบาลได้ และการแสดงความเห็นของนายกรัฐมนตรีเวียดนามที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงและการก่อการร้าย

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการนำเสนอข่าวเหล่านี้ และที่ไม่เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรง แต่มีการพาดพิงถึงประเทศไทยด้วยในแง่ใดแง่หนึ่ง ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก บ่งบอกท่าทีด้านต่างประเทศของทางการเวียดนามอยู่ไม่น้อย และท่าทีเหล่านี้ก็อาจนำมาประเมินโดยทางอ้อมว่า เวียดนามมองไทยอย่างไรในระดับหนึ่ง

4.2 การสะท้อนท่าทีด้านต่างประเทศของเวียดนาม บรรดาข่าวที่มีการกล่าวถึงหรือพาดพิงถึงประเทศไทยในแง่ใดแง่หนึ่ง ซึ่งมีอยู่จำนวนมากนั้น ครอบคลุมเนื้อหาต่างๆ กว้างขวางดังที่ได้กล่าวแล้ว คือ การท่องเที่ยว กีฬา ศิลปะและวัฒนธรรม การเกษตร การลงทุน การค้า การส่งออก สิ่งแวดล้อม กิจกรรมของภูมิภาค (โดยเฉพาะอาเซียน) และการต่างประเทศโดยทั่วไป แม้ว่าข่าวเหล่านี้จะมีได้เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศทั้งหมด แต่ก็มักจะมีการพาดพิงถึงเพื่อนบ้านและชาติอื่นๆ ในเนื้อหาข่าวนั้นอยู่มาก มีข้อสังเกตเบื้องต้นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวต่างๆ ดังนี้

การให้ความสำคัญต่ออาเซียน ในเชิงปริมาณเรื่องราวของอาเซียนมีมากที่สุดในการนำเสนอข่าวที่เลือกมาทั้งหมดนี้ แน่นนอน นี่เป็นผลส่วนหนึ่งมาจากวิธีการเลือก นั่นคือการใช้คำ “Thailand” เป็น keyword ในการเลือกออกมา ไทยเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน ดังนั้น คำว่า “Thailand” จึงสามารถจะดึงข่าวที่เป็นเรื่องราวของอาเซียนออกมาได้แทบทั้งหมด กระนั้นก็ตาม เนื้อข่าวที่น่าสนใจเห็นได้ชัดว่า เวียดนามให้ความสำคัญต่อความร่วมมือในภูมิภาคอย่างมาก เช่น ในการจัดอันดับข่าวที่ *Vietnam News* เรียกว่า “Top 10 world events of 2009” นั้น ลำดับที่ 2 ของเหตุการณ์เหล่านี้ คือการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 เมื่อเดือนตุลาคมปีนั้น ที่ชะอำ-หัวหิน *Vietnam News* ฉบับวันที่ 1 มกราคม 2010 กล่าวถึงการประชุมครั้งนี้ว่า “The 15th ASEAN Summit was held with great success”.

ความกังวลสนใจเกี่ยวกับลุ่มแม่น้ำโขง ในเชิงปริมาณข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งครอบคลุมไปถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านคุณภาพและปริมาณน้ำในแม่น้ำสาขานี้ มีปริมาณมากรองจากเรื่องของอาเซียน แม้ว่าปริมาณข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับวิธีการเลือกเช่นเดียวกับกรณีของอาเซียน (เพราะไทยก็เป็นส่วนหนึ่งของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงด้วย) แต่ความกังวลสนใจของเวียดนามในเรื่องนี้ปรากฏชัดเจน เพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร โดยเฉพาะที่เป็นเกษตรกรในเขตดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำสาขานี้โดยตรง จึงให้ความสำคัญต่อการร่วมมือของชาติในอนุภูมิภาคนี้อย่างมาก

ความสนใจเรื่องการค้าและการลงทุนในภูมิภาค การให้ความสนใจต่อทั้งอาเซียนและอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เกี่ยวข้องเชื่อมโยงไปถึงความสนใจของเวียดนามที่จะขยายการค้าและการลงทุนในภูมิภาคนี้ด้วย ข่าวเกี่ยวกับโอกาสของเวียดนามในการดึงดูดลงทุนต่างชาติ หรือการขยายการค้าและการลงทุนของเวียดนามไปในชาติเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา ลาวและไทย มีอยู่เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน นอกเหนือไปจากการติดต่อสัมพันธ์ในด้านนี้กับชาตินอกภูมิภาค เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป

ความสนใจเรื่องการพัฒนาประเทศ เรื่องราวที่เป็นข่าวอยู่มากเช่นกันใน *Viet Nam News* ก็คือ โอกาส ลู่ทาง และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ด้านการพัฒนาทั้งในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม ที่ปรากฏเป็นข่าวค่อนข้างมากคือ ด้านการเกษตร โดยเฉพาะเรื่องข้าว ความสนใจเรื่องนี้ถือว่าเป็นท่าทีด้านต่างประเทศเพราะมักจะเกี่ยวข้องกับความร่วมมือทั้งในระดับภูมิภาคและกับชาติหรือสถาบันระหว่างประเทศ

การส่งเสริมการท่องเที่ยว ปริมาณข่าวใน *Viet Nam News* เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการรายงานจำนวนนักท่องเที่ยวแต่ละช่วง เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว หรือการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บ่งบอกชัดเจนว่าเวียดนามให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้อย่างมาก ข่าวหรือเรื่องราวที่อาจจะเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ ข่าวด้านศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การแสดง การแข่งขัน และการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ ข่าวด้านนี้มักจะเกี่ยวข้องกับความต้องการที่นำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของเวียดนามต่อโลกภายนอก ซึ่งจะส่งผลในเรื่องการท่องเที่ยวและการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านและต่างประเทศโดยทั่วไปด้วย

4.3 สรุปที่ต่อไทย คงจะเป็นการยากที่จะสรุปในขั้นนี้ว่า การนำเสนอข่าวของ *Viet Nam News* บ่งบอกอะไรบ้างเกี่ยวกับท่าทีของทางการเวียดนามต่อไทย สิ่งที่สามารถบอกได้โดยทางอ้อมก็อย่างเช่น การให้ความสำคัญต่อความร่วมมือใกล้ชิดในภูมิภาคและอนุภูมิภาค คงรวมไปถึงการมีความร่วมมือใกล้ชิดระดับทวิภาคีกับเพื่อนบ้านอย่างไทยพร้อมกันไปด้วย ที่น่าสนใจก็คือ ในการพาดพิงถึงประเทศไทยในการนำเสนอข่าวด้านต่างๆ ดังกล่าวทั้งหมดนั้น แม้ในหลายกรณีจะเป็นเพียงการเอ่ยชื่อประเทศไทยเพียง 1-2 ครั้ง (เช่น ในการประชุมที่มีประเทศไทยเข้าร่วมด้วย) แต่ในอีกหลายกรณีเป็นการพาดพิงในลักษณะเปรียบเทียบ เช่น ในการรายงานข่าวเกี่ยวกับปัญหาการขาดเตียงในโรงพยาบาลของเวียดนาม มีการยกตัวเลขขององค์การอนามัยโลกมาเปรียบเทียบกับเห็นชัดว่า ในขณะที่เวียดนามมีเตียงในโรงพยาบาล 18 เตียงต่อประชากร 10,000 คนนั้น ญี่ปุ่นมี 140 เตียง เกาหลีใต้ 86 เตียง และไทย 22 เตียง หรืออีกกรณีหนึ่ง คือการรายงานข่าวว่า เวียดนามแซงหน้าไทยไปแล้วในการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ลักษณะการรายงานข่าวเช่นนี้คงมิได้หมายความว่า เวียดนามต้องการจะเป็นคู่แข่งของไทยในเรื่องใดๆ (ยกเว้นกีฬา!) แต่น่าจะเป็นความปรารถนาที่จะมองตนเองว่า ไปถึงไหนแล้วในด้านการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ

ข้อสังเกตจากการศึกษาสื่อเวียดนาม

ไทยมี “พื้นที่” อยู่ในสื่อของเวียดนามอย่างสม่ำเสมอ และอาจกล่าวได้ว่ามีพื้นที่มากกว่าข่าวสารจากประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ การเลือกข่าวสารที่น่าสนใจมักเป็นการรายงานความเคลื่อนไหวในประเทศไทยและเป็นการรายงานข้อเท็จจริงที่อ้างอิงจากแหล่งข่าวในประเทศไทย สำนักข่าวต่างประเทศและบางกรณีเป็นการรายงานตรงจากผู้สื่อข่าวที่ประจำอยู่ในประเทศไทย การนำเสนอข่าว ไม่เพียงแต่เป็นการรายงานสถานการณ์ แต่สะท้อนความสนใจในเรื่องของผู้คนและวัฒนธรรมของไทยด้วย อีกทั้งยังสะท้อนสำนึกของการเป็นประเทศเพื่อนบ้านและความเป็นภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรอบของอาเซียน และประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเลือกข่าวสารที่น่าสนใจของสื่อออนไลน์เวียดนามมักเป็นนำเสนอข่าวที่เป็นกลางและมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและการพัฒนาประเทศของเวียดนามโดยรวม เช่น ข่าวเกี่ยวกับการศึกษา กีฬา เศรษฐกิจ ซึ่งมักมีการเปรียบเทียบกับกรณีของเวียดนามและประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ด้วยเพื่อให้ผู้อ่านเวียดนามเห็นถึงระดับของการพัฒนาในประเทศของตน นอกจากนี้ ยังเป็นที่น่าสนใจว่าสื่อในเวียดนามให้ความสนใจกับข่าวในประเทศไทยทุกด้านๆ แม้แต่การแนะนำบุคคลสำคัญ หนังสือหรือภาพยนตร์ที่น่าสนใจ ทั้งนี้ สื่อที่เป็นภาษาเวียดนามมีการลงรายละเอียดในเนื้อหาข่าวมากกว่าและเจาะลึกถึงสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยมากกว่า ส่วนข่าวภาษาอังกฤษมักเน้นความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรของทั้งสองประเทศ

จากการศึกษาการนำเสนอข่าวของสื่อออนไลน์และการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวเวียดนามที่ประจำอยู่ในประเทศไทยแล้วพบว่า สื่อเวียดนามมีความระมัดระวังในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยเนื่องจากปฏิตินโยบายของกลุ่มประเทศอาเซียนที่ไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศของกันและกัน เนื้อหาที่นำเสนอมีความเป็นกลางและเน้นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมากกว่าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือเนื้อหาข่าวมากนัก ยกเว้นข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยที่สื่อเวียดนามต่างแสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาการเมืองในประเทศไทยที่อาจขยายตัวและบานปลายจนอาจกระทบต่อเศรษฐกิจและเสถียรภาพของภูมิภาคอาเซียนได้

การนำเสนอข่าวของไทยในสื่อเวียดนามนั้นสะท้อนให้เห็นว่าไทยมีสถานะเป็นเสมือนตัวเปรียบเทียบหรือมาตรวัดความเจริญหรือการพัฒนาประเทศของเวียดนาม เช่น ข่าวทางด้านเศรษฐกิจ การกีฬา เป็นต้น จนบางครั้งอาจดูเหมือนน้ำเสียงเหมือนเป็น “คู่แข่ง” ที่สำคัญในภูมิภาค แต่ทั้งนี้ก็เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เช่น สื่อเวียดนามเสนอข่าวเกี่ยวกับความสำเร็จของนักกีฬาไทยในภูมิภาค ข่าวไทยขายได้ราคาดีกว่าเวียดนาม หรือไทยบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวได้ดีกว่าเวียดนาม จากการสำรวจสื่อเวียดนามในรอบปีที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าเวียดนามให้ความสนใจกับประเทศเพื่อนบ้านและความเป็นไปในอาเซียนมาก (อาจกล่าวได้ว่ามากกว่าไทย) ส่วนหนึ่งเป็นการสร้างสำนึกของความเป็นภูมิภาคและส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านให้กับประชาชนของตนในเวลาเดียวกันด้วย สังเกตได้จากการสัมภาษณ์นักวิชาการ นักศึกษา หรือแม้แต่เด็กท่องเที่ยวเวียดนาม พวกเขาแม้รู้จักนักการเมืองคนสำคัญของไทย และรู้เรื่องความขัดแย้งทางการเมืองไทยพอสมควร (เช่น กรณีของเสื้อเหลือง-เสื้อแดง อดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสื่อมวลชนของเวียดนามติดตามสถานการณ์ ทำความเข้าใจ และถ่ายทอดเหตุการณ์เหล่านั้นให้กับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ท่าทีและแนวทางการนำเสนอข่าวของสื่อ online เวียดนามที่เกี่ยวกับหรือที่พาดพิงถึงประเทศว่า สามารถยืนยันได้ถึง “ความสัมพันธ์ที่ดี” ที่มีอยู่ขณะนี้ระหว่างประเทศทั้งสอง นอกจากนั้น สิ่งที่พอจะเห็นได้อย่างค่อนข้างชัดเจนก็คือ ความสำคัญที่เวียดนามให้แก่การที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน ผลงานการศึกษาค้นคว้าของ Ninh Thi Dieu Le, *Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010* ที่ได้อ้างอิงแล้ว ยืนยันประเด็นนี้อย่างชัดเจน ท่าทีที่สะท้อนออกมาในลักษณะของการมองไทยในฐานะที่ตัวเปรียบเทียบหรือมาตรวัดระดับการพัฒนาของเวียดนามก็ดี น่าจะบ่งบอกถึงความสำคัญที่เวียดนามให้แก่การเร่งพัฒนาปรับปรุงประเทศของตนให้ก้าวหน้าทันสมัยมากกว่าจะเป็นเรื่องของการแข่งขันชิงดีชิงเด่นระหว่างกัน สถานะความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่เช่นนี้จึงน่าจะเป็นทั้งนิมิตรหมายที่ดีสำหรับสันทิวไมตรีระหว่าง 2 ประเทศ และเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะเสริมสร้างสัมพันธภาพนี้ให้ก้าวหน้าเข้มแข็งต่อไปอีก

การศึกษากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders)

การศึกษากาดสนามแบ่งออกเป็นสองส่วนได้แก่การสัมภาษณ์และการสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์นั้นเน้นกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับไทย เช่น นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและไทยศึกษา นักศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกลุ่มที่เรียนภาษาไทย นักข่าว แรงงาน และหน่วยงานของรัฐคือ สมาพันธ์สมาคมมิตรภาพโฮจิมินห์ (เป็นหน่วยงานที่ดูแลสมาคมมิตรภาพต่างๆ รวมทั้งสมาคมมิตรภาพเวียดนามไทย

ด้วย) ทั้งนี้เพื่อสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของพวกเราเกี่ยวกับประเทศไทยในแง่มุมต่างๆ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเสวนากลุ่ม (focus group) อนึ่ง ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยพบว่า กรณีของเวียดนามต่างจากอีกสามประเทศซึ่งอยู่ในชุดวิจัยเดียวกัน (กัมพูชา เมียนมาร์ และสปป.ลาว) เนื่องจากไม่มีพรมแดนทางบกติดกันทำให้ไม่มีกิจกรรมการค้าขายตามแนวชายแดนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งการค้าขายส่วนใหญ่มักทำผ่านลาวหรือกัมพูชา ส่วนการลงทุนของเวียดนามในประเทศไทยนั้นยังมีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้น นักรูทกิจจึงไม่ใช่เป้าหมายหลักในการสัมภาษณ์ แต่ให้ความสำคัญกับกลุ่มนักวิชาการ นักศึกษา และแรงงาน เป็นสำคัญ ซึ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย

นักวิชาการ

ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และไทยศึกษา ที่ทำงานประจำอยู่ในมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย) สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาฮานอย และมหาวิทยาลัยฮานอย จำนวน 5 คน

นักศึกษา

- 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย) จำนวน 13 คน
- 2) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 (เรียนภาษาไทย) คณะตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย) จำนวน 12 คน
- 3) นักศึกษาชั้นปีที่ 2 (เรียนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยฮานอย จำนวน 10 คน

ผู้สื่อข่าว

นักข่าวของสถานีวิทยุเวียดนาม หนังสือพิมพ์ *Vietnam News* มาประจำที่ประเทศไทยตั้งแต่ปี 2005-2008 รวม 3 ปี นักข่าวของหนังสือพิมพ์ *เดียนฟอง* จำนวน 4 คน ซึ่งรับผิดชอบงานข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยและส่วนใหญ่เคยมาทำงานประจำในประเทศไทย

สมาชิกของสมาพันธ์สมาคมมิตรภาพนครโฮจิมินห์

(The Ho Chi Minh City Union of Friendship Organisation - HUFO)

จำนวน 5 คน ซึ่งทำงานประสานกับฝ่ายไทยในด้านต่างๆ

แรงงานเวียดนามที่ทำงานในประเทศไทย

- 1) โรงงานคินี่ลี ฟาร์อีสต์ จังหวัดระยอง จำนวน 6 คน
- 2) โรงงาน Royal Bikes จังหวัดระยอง จำนวน 10 คน

ทั้งนี้ ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มข้อมูลด้วยคำถามเชิงลึกที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า (ดูเพิ่มเติมในส่วนของ ภาคผนวก ตอนท้ายของบทความ) ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกลุ่มย่อยได้ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ตั้งข้อสังเกตว่าแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเวียดนามและไทยมีลักษณะร่วมกันดังนี้ (1) พัฒนาตามแนวทางของตลาดเสรี ตามกลไกของตลาด (2) เน้นความร่วมมือกับต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป เอเชียตะวันออก (3) ให้ความสำคัญกับการส่งออกสินค้าทางการเกษตรเป็นสำคัญ ทำให้บางครั้งมีการแข่งขันกันเองในการส่งออกสินค้า ดังนั้น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนาคตควรเป็นความร่วมมือสามฝ่ายคือไทย เวียดนาม และการลงทุนจากประเทศใหญ่/ประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อให้มีตลาดกว้างขวางมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ไทยกับเวียดนามควรร่วมมือกันอย่างจริงจังในเรื่องการส่งออกข้าวเนื่องจากเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกเพื่อกำหนดส่วนแบ่งในตลาดและเพิ่มศักยภาพในการต่อรองราคาในระดับนานาชาติ และไม่ควรแข่งขันกันเอง

สินค้าไทยเป็นที่นิยมในตลาดเวียดนาม หากเทียบกับสินค้าญี่ปุ่นแล้ว สินค้าไทยมีราคาถูกกว่าและมีคุณภาพเป็นที่พอใจของลูกค้าในระดับหนึ่ง ส่วนสินค้าจีนแม้จะมีความหลากหลายของสินค้ามากกว่าและมีปริมาณการนำเข้าสินค้าจากจีนมากกว่า แต่คุณภาพด้อยกว่าสินค้าไทยและไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้บริโภคชาวเวียดนาม เนื่องจากไม่ไว้วางใจในคุณภาพและเกรงว่าจะมีการปลอมปนของสารพิษและเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ส่วนประเภทของสินค้าไทยที่ได้รับความนิยมได้แก่ สินค้าแปรรูปทางการเกษตร สินค้าอุปโภคและบริโภค เสื้อผ้า เครื่องสำอาง สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าการเกษตร รวมทั้งการบริการเช่น การท่องเที่ยว

สำหรับสินค้าของไทยนั้น คนเวียดนามนิยมสินค้าของไทยมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1980-1990 ถือว่าเป็นสินค้าชั้นดี เป็นที่ยอมรับมาก แต่ตอนหลังเริ่มมีสินค้าจีนเข้ามาได้รับความนิยมมากขึ้น สินค้าไทยได้รับความนิยมในแง่ของควมมีคุณภาพ มีความหรูหรา เทียบกับของจีนนั้น สินค้าจีนจะราคาถูกกว่า คุณภาพด้อยกว่าซึ่งจะได้รับความนิยมจากคนที่มียาได้ต่ำ สินค้าประเภทพลาสติกของไทยได้รับความนิยมในเวียดนาม

การลงทุนของไทยในเวียดนามมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน เช่น สิงคโปร์ ดังนั้นความรู้สึกของคนเวียดนามที่มีต่อการลงทุนของไทยและผู้ประกอบการไทยจึงยังไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่ทราบเพียงแต่ว่าไทยมีการลงทุนในเวียดนามแต่ยังข้อมูลที่ชัดเจนหรือมีภาพของการลงทุนในเวียดนามที่โดดเด่นอย่างการลงทุนจากไต้หวัน ญี่ปุ่น หรือเกาหลีใต้ จึงไม่มีภาพบวกหรือภาพลบ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้ว เช่น มาเลเซียซึ่งมีวัฒนธรรมต่างจากเวียดนามมาก คนเวียดนามมองว่าพวกเขาน่าจะทำงานกับนักลงทุนไทยได้ง่ายกว่าเนื่องจากมีวัฒนธรรมและลักษณะนิสัยใกล้เคียงกัน

อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่มองว่ารูปแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทยไม่เหมาะสมสำหรับเวียดนาม เนื่องจากมีรูปแบบทางการเมืองการปกครองที่ต่างกัน และส่วนใหญ่นโยบายทางเศรษฐกิจมักเกี่ยวข้องกับการเมือง

เวียดนามเป็นปกครองแบบพรรคเดียวซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เชื่อว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับเวียดนาม ส่วนใหญ่เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงมักนึกถึงรูปแบบของสิงคโปร์และได้หัวนมากกว่า

ด้านการเมืองการปกครอง

กลุ่มคนในเวียดนามให้ความสนใจกับความขัดแย้งทางการเมืองไทยต่างกัน นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนักการทูตต่างให้ความสนใจกับเหตุการณ์ในไทยและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด แต่ผู้คนทั่วไปให้ความสนใจในเชิงของการพูดคุยกันเกี่ยวกับข่าวสารเรื่อง “เสื้อเหลือง” และ “เสื้อแดง” และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพวกเขาบ้างในด้านการวางแผนการท่องเที่ยวในประเทศไทย

นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศประเมินว่า ในส่วนของรัฐบาลเวียดนามได้ประเมินเหตุการณ์ทางการเมืองของไทยว่าเป็น “ความล้มเหลวของประชาธิปไตยแบบตะวันตก” และความขัดแย้งทางการเมืองของไทยได้ช่วยตอกย้ำถึงความชอบธรรมของการปกครองแบบพรรคเดียวของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่ยังคงเสถียรภาพทางการเมืองไว้ได้อย่างมั่นคง อีกทั้ง รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยไม่เหมาะสมสำหรับเวียดนาม เนื่องจากทั้งสองประเทศมีพัฒนาการทางการเมืองที่ต่างกัน และประชาธิปไตยแบบไทยอาจทำให้สังคมเวียดนามเกิดความขัดแย้งและสังคมขาดเสถียรภาพจนรัฐบาลไม่อาจควบคุมได้ อย่างไรก็ตาม ต่างยอมรับว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยค่อนข้างแยกออกจากกัน เศรษฐกิจสามารถดำเนินต่อไปได้แม้มีปัญหาทางการเมือง ซึ่งมีการตั้งข้อสังเกตว่า แม้ว่าการเมืองของไทยจะมีความเปลี่ยนแปลงบ่อย แต่เศรษฐกิจก็ไม่หยุดชะงัก ยังคงพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนเวียดนามนั้นมีรัฐบาลจากพรรคการเมืองเดียวมาตลอด ไม่เคยเปลี่ยนแปลง จึงทำให้เกิดคำถามในหมู่คนเวียดนามว่า ทำไมการพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนามยังคงตามหลังไทยอยู่มาก ดังนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่า สาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยน่าจะมาจากปัญหาภาวะของเศรษฐกิจโลก หรือปัจจัยภายนอกประเทศมากกว่า

ส่วนสื่อมวลชนของเวียดนามลงข่าวเกี่ยวกับการเมืองไทยไม่มากนัก แต่มักให้ความสนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญๆ เช่น การประท้วงต่างๆ ส่วนข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมมีบ้างแต่ไม่มากนัก มีการนำเสนอละครไทยโทรทัศน์บ้างแต่ไม่ใช่ในช่วงเวลาหลักจึงมีผู้ชมไม่มากนัก เช่นเดียวกัน นักศึกษาส่วนใหญ่ทราบข่าวการประท้วงและเหตุการณ์ทางการเมืองไทยผ่านอินเทอร์เน็ต เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่หอพักซึ่งไม่มีโทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่มองว่าความขัดแย้งทางการเมืองของไทยไม่กระทบกับเวียดนามมากนักเนื่องจากเป็นปัญหาภายในประเทศ แต่อาจส่งผลเรื่องการท่องเที่ยว และการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศหรือการดำเนินงานของอาเซียนโดยรวม

นอกจากนี้ สื่อมวลชนของเวียดนามซึ่งติดตามสถานการณ์ในไทยอย่างใกล้ชิด มีความเห็นต่อการเมืองไทยดังนี้ ส่วนใหญ่มองว่าการเมืองไทยมีความซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย มีการขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา เพราะการเมืองไทยมีกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่ม / ขั้วเคลื่อนด้วยกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่ม การเมืองของไทยถูกขับเคลื่อนโดยสถาบันชั้นสูงของไทย เนื่องจากเห็นว่าเมื่อสถาบันฯ พุ่อะไร พรรคการเมือง/กลุ่มการเมืองต่างๆ ก็จะดำเนินการตามนั้น ถ้าการเมืองของไทยยังคงแปรผัน ขึ้นๆ ลงๆ อย่างไม่มีเสถียรภาพแบบนี้ ประเทศไทยก็จะเสียชื่อเสียงในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในระดับอาเซียน และแม้การเมืองไทยจะไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยมากนัก แต่ก็

ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาของชาติอื่นๆ ในภูมิภาค และในระดับนานาชาติ สื่อเวียดนามคนหนึ่งตั้งข้อสังเกตถึงเรื่องปัญหาระหว่างไทย-กัมพูชา เขามองว่า ไทยมักจะตำหนิฝ่ายกัมพูชาเสมอ และรัฐบาลก็มักจะฟังเสียง/ทำตามข้อเรียกร้องของกลุ่มคนเสื้อเหลืองเสมอ อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนของเวียดนามต่างยืนยันถึงจุดยืนในการนำเสนอข่าวว่า ในฐานะนักข่าวแล้ว ควรนำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง ไม่วิพากษ์วิจารณ์ หรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และในฐานะนักข่าวก็ต้องนำเสนอข่าวทุกด้านของไทย

ส่วนประชาชนเวียดนามทั่วไปติดตามหรือรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยผ่านทางหนังสือพิมพ์ ซึ่งพวกเขา ก็จะพบข่าวของกลุ่มเสื้อเหลือง-เสื้อแดง รวมถึงสถานการณ์ที่รุนแรงในประเทศไทย พวกเขาอาจจะมองว่าประเทศไทยไม่ดี เพราะภาพที่ออกไปไม่ดี ส่วนนักข่าวหรือคนที่ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยมานาน ก็พอจะเข้าใจได้ว่าสังคมไทย การเมืองไทยเป็นเช่นไร แต่ว่าคนเวียดนามทั่วไปส่วนใหญ่จะ ไม่ค่อยรู้จักประเทศไทยเท่าไร

ส่วนแรงงานเวียดนามนั้นกล่าวว่า ก่อนที่จะมาทำงานที่ประเทศไทยนั้น ต่างคิดว่าประเทศไทยไม่ค่อยดี เป็นประเทศที่น่ากลัวและอันตราย เพราะจากสื่อต่างๆ ที่นำเสนอภาพของไทยออกไปก็เห็นแต่ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาการเมือง รัฐบาลยุบสภา/เปลี่ยนแปลงตัวผู้นำ มีแต่การโต้ตอบกันตลอดเวลา จนคิดว่าประเทศไทยมีแต่เรื่องร้ายๆ ทุกอย่างกำลังจะล่มสลาย แต่พอมาถึงประเทศไทยแล้วก็พบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นมันไม่จริงเลย สถานการณ์ไม่เลวร้ายและไม่เป็นอย่างที่คิดเลย เป็นคนละเรื่องกับภาพที่คิดก่อนมาประเทศไทย สิ่งนี้คือสิ่งที่คนต่างชาติจะเห็นภาพของประเทศไทยได้อย่างนี้ก็ต่อเมื่อพวกเขาจะมารู้จัก/สัมผัสประเทศไทยด้วยตัวของเขาเองที่ประเทศไทย ดังนั้น ประเทศไทยควรจะให้สิ่งเหล่านี้ โดยควรทำให้ประเทศไทยมีเสถียรภาพ ลดความผันแปร ขึ้นๆ ลงๆ ทางการเมืองแบบที่เป็นอยู่ไม่เช่นนั้น ประเทศไทยก็จะสูญเสียภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของต่างชาติ กลุ่มแรงงานเล่าว่าเพื่อนญาติที่น้องในเวียดนามต่างถามถึงความปลอดภัยและสถานการณ์ในประเทศไทยด้วยความเป็นห่วง ซึ่งก็ได้บอกกับพวกเขาไปหลายครั้งว่าประเทศไทยไม่ได้เป็นอย่างที่ภาพข่าวเสนอไป และบอกให้พวกเขามาเยี่ยม มาเที่ยวที่ประเทศไทยด้วยตัวเองจะได้เห็นภาพที่เป็นจริงของประเทศไทยว่าเป็นอย่างไรด้วยตัวเขาเอง

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

หากเปรียบเทียบนโยบายทางการต่างประเทศรัฐบาลทักษิณและอภิสิทธิ์แล้ว ทางเวียดนามมองว่าดำเนินนโยบายไม่ต่างกัน คือทั้งสองรัฐบาลต่างเน้นความเป็นมิตรประเทศกับไทย แต่เวียดนามรู้สึกที่รัฐบาลของทักษิณให้ความสำคัญกับเวียดนามมากกว่า เช่น มีการจัดการประชุมร่วมกันที่นครพนม หรือนครดานัง ในขณะที่รัฐบาลของนายอภิสิทธิ์เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีปัญหาภายในประเทศมาก นอกจากนี้ ในเวียดนามมีการประเมินว่ารัฐบาลอภิสิทธิ์จะอยู่ในอำนาจไม่นานนัก และในการสัมภาษณ์ได้สังเกตเห็นว่านักการเมืองไทยที่นักศึกษาเวียดนามรู้จักมากที่สุดคือ ทักษิณ ชินวัตร เมื่อถึงชื่อของนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน แทบไม่มีนักศึกษาค้นคว้าได้ว่านายกรัฐมนตรีของไทยคนปัจจุบันชื่ออะไร ยกเว้นกลุ่มนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยและติดตามข่าวสารของไทยผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างสม่ำเสมอ

นักวิชาการเวียดนามได้ตั้งข้อสังเกตว่า สำหรับความสัมพันธ์ไทยเวียดนามนั้น รัฐบาลเวียดนามให้ความสำคัญกับนโยบายการต่างประเทศมากกว่าตัวบุคคลหรือผู้นำประเทศ และเชื่อมั่นว่าความสัมพันธ์ไทยเวียดนาม

นั้นมีพื้นฐานที่ได้อยู่แล้ว แม้จะเปลี่ยนรัฐบาลหรือตัวนายกรัฐมนตรีก็ไม่มีผลกระทบแต่อย่างใด ต่างจากความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับพม่าซึ่งมีรากฐานอยู่บนความใกล้ชิดระหว่างตัวผู้นำประเทศเป็นสำคัญ

ความสัมพันธ์ไทยเวียดนามมีแนวโน้มดีขึ้นมากในทุกมิติและทุกภาคส่วน ความขัดแย้งในอดีตในช่วงสงครามเย็น ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์ในปัจจุบันมากนัก ความเห็นของคนเวียดนามต่อประเทศไทยมองได้ 2 ระยะ (ตามสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-เวียดนาม) กล่าวคือในช่วงสงครามเย็น ประเทศไทยเป็นที่ตั้งของฐานทัพอเมริกันที่นำเครื่องบินไปทิ้งระเบิดในประเทศเวียดนาม และกองทัพของไทยได้ไปร่วมรบกับทหารของอเมริกาอยู่ในภาคใต้ของเวียดนาม คนเวียดนามจึงมองว่าประเทศไทยเดินตามหลังอเมริกา แต่หลังจากที่สงครามเวียดนามยุติลงแล้ว เวียดนามต้องการเป็นเพื่อนบ้านกับประเทศอาเซียนและต่อมาได้เข้ามาเป็นสมาชิกของอาเซียน ซึ่งหลังจากปี 1992 (หลังประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า) ความคิดของคนเวียดนามก็เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ในภูมิภาค และคนเวียดนามต้องการเปิดกว้างทางธุรกิจ อยากทำธุรกิจกับประเทศอาเซียน ดังนั้นจึงคิดว่าปัญหาของอดีตเป็นเรื่องของอดีต

อย่างไรก็ตาม คนเวียดนามบางส่วนยังคงรู้สึกไม่ค่อยไว้วางใจไทยอยู่ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ตกค้างจากยุคของสงครามเวียดนาม (ในเวียดนามเรียกว่าสงครามต่อต้านอเมริกา) เพราะไทยเป็นที่ตั้งของฐานทัพอเมริกาที่เข้าไปทิ้งระเบิดในเวียดนาม คนเวียดนามที่เคยประสบกับเหตุการณ์ในยุคนั้นก็จะยังคงรู้สึกไม่ไว้วางใจไทย รู้สึกไม่ดีกับไทย สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามบางคนก็ยังรู้สึกหวาดระแวงไทย ไม่ไว้วางใจไทย และไม่ค่อยอยากเห็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีของไทยเท่าไร อันเป็นลักษณะของคนที่ยังหวาดระแวงและไม่เชื่อใจไทยของคนเวียดนาม

ในปัจจุบัน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า นอกจากนี้ ประเทศไทยเองก็ให้ความช่วยเหลือเวียดนามหลายอย่าง รวมทั้งประเทศไทยก็มีข้อริเริ่มด้านความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศหลายโครงการด้วย ในช่วงทศวรรษ 1990 ทั้งสองประเทศก็ได้มีความร่วมมือกันมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ในมุมมองของคนเวียดนามแล้ว ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมมีการพัฒนาดีที่สุด รวมถึงความสัมพันธ์ในระดับประชาชนต่อประชาชนอยู่ในระดับที่ดีมาก สถาบันการศึกษาก็มีความร่วมมือกันมากขึ้น มหาวิทยาลัยของไทยก็มีการให้ทุนการศึกษากับชาวเวียดนามด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ไทยเวียดนามยังพัฒนาผ่านชาวเวียดนามที่อยู่ในเมืองไทยที่ได้เดินทางไปเยี่ยมเวียดนามมากขึ้นและสะท้อนความผูกพันกันด้านวัฒนธรรม เช่น คนเวียดนามนับถือลู่โฮ และคนไทยโดยเฉพาะคนในภาคอีสานบางส่วนก็นับถือลู่โฮเช่นกัน การจะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-เวียดนาม ทั้งนักวิชาการและนักข่าวของเวียดนามต่างมองว่า ไทยน่าใจส่งเสริมบทบาทด้านนี้ให้แก่คนไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในไทย โดยเฉพาะในภาคอีสานของไทย คนเหล่านี้จะสามารถเป็นผู้เชื่อมความสัมพันธ์ของไทย-เวียดนามได้ โดยเฉพาะในด้านการค้าการลงทุน ที่ปัจจุบันคนไทยเชื้อสายเวียดนามเหล่านี้ก็มีการสร้างตัวสร้างฐานะที่มั่นคงแล้ว และบางส่วนก็มีความสนใจ/ต้องการไปลงทุนทำการค้าในเวียดนาม แต่อาจจะยังไม่มีช่องทางที่จะไปได้ รัฐบาล ไทยควรสนับสนุนการลงทุนของคนไทยเชื้อสายเวียดนามในประเทศเวียดนาม

จากการแลกเปลี่ยนกับสมาชิกของสมาพันธ์สมาคมมิตรภาพนครโฮจิมินห์ คนเวียดนามตระหนักว่าเวียดนามและไทยมีความใกล้ชิดทางด้านวัฒนธรรม เช่น ต่างก็นับถือพุทธศาสนา เป็นสังคมเกษตรกรรม และเกี่ยวข้องกันทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามต่อต้านฝรั่งเศส เวียดนามยังสำนึกถึงความช่วยเหลือของไทยในการสนับสนุนด้านอาวุธ (รัฐบาลปรีดี พนมยงค์) และช่วยเหลือชาวเวียดนามอพยพในประเทศไทยเป็นอย่างดี ในเวียดนามมองว่าหากโฮจิมินห์เป็นผู้นำประเทศที่ดีที่สุดแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทยก็ถือว่าเป็นกษัตริย์ที่สมควรได้รับการยกย่องมากที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นบวก และเวียดนามมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อไทย สังเกตได้จากสิ่งของหรือผลไม้ที่เป็นที่นิยมก็มักมีคำว่า “เชียม” (สยาม) อยู่ด้วย เช่น หังเชียม (ละมุด) ทูเรียน กล้วยไม้ เป็นต้น ส่วนความร่วมมือที่ทางเวียดนามต้องการจากไทยคือความร่วมมือทางด้านเกษตรซึ่งเวียดนามประเมินว่าไทยมีความรู้และพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรและการเพาะพันธุ์พืชสูงกว่าเวียดนาม แต่เวียดนามมีทรัพยากร มีที่ดินสำหรับการเพาะปลูก มีแรงงาน ซึ่งทางเวียดนามเองได้จัดทริปเพื่อศึกษาเดินทางดูงานในประเทศไทยมาโดยตลอดตามที่ต่างๆ รวมทั้งที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และโครงการที่พระราชสวนจิตรลดา โดยในปัจจุบัน ทางราชการเน้นการศึกษาดูงานจากไทยและจีนเป็นหลักเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกันด้านภูมิประเทศความร่วมมือด้านอื่นๆ ที่ทางเวียดนามอยากให้อธิบายระดับความร่วมมือกันให้มากขึ้นได้แก่ การก่อสร้าง อุตสาหกรรม การกีฬา การท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เวียดนามประเมินว่าไทยมีศักยภาพและความพร้อมที่จะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้แต่ขาดเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งเวียดนามปรารถนาให้สถานการณ์ความขัดแย้งในไทยคลี่คลายและกลับเข้าสู่ภาวะปกติเพื่อไทยและเวียดนามจะได้ร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ เพราะแม้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาภายในประเทศของไทย แต่ก็สร้างความกังวลใจให้กับเวียดนามเนื่องจากเกรงจะมีผลกระทบต่อการส่งออกและนำเข้าสินค้าระหว่างไทยและเวียดนาม เช่น คณะดูงานของเวียดนามวางแผนไปดูงานที่ประเทศไทย แต่จำเป็นต้องเลี่ยงการเดินทางไปกรุงเทพฯ และเปลี่ยนเป้าหมายไปตามจังหวัดอื่นๆ แทนเนื่องจากเหตุการณ์ประท้วงทางการเมือง ทางเวียดนามมองว่าไทยไม่ควรปล่อยให้สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองยืดเยื้อหรือปล่อยให้การประท้วงเกิดขึ้นนานเกินไป และความขัดแย้งในไทยทำให้เวียดนามเห็นว่าระบบหลายพรรคนี้เป็นปัญหาต่อการบริหารประเทศ และประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สิงคโปร์ก็ปกครองด้วยพรรคการเมืองเดียวเป็นหลัก ส่วนอังกฤษ สหรัฐอเมริกามีเพียงสองพรรคใหญ่ ส่วนของไทยนั้นมีพรรคการเมืองจำนวนมากเกินไปจนเกิดปัญหา

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ามุมมองของคนเวียดนามต่อไทยเปลี่ยนจากคู่แข่งไปสู่ความเป็นมิตรที่มีความเข้าใจกันมากขึ้น หรือกล่าวโดยรวมคนเวียดนามมองว่าคนไทยน่าชื่นชมมากขึ้น รูปแบบความสัมพันธ์ควรเริ่มจากภาครัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐจะเป็นตัวกำหนดทำทีและนโยบายของความร่วมมือในภาคส่วนต่างๆ ต่อไปนอกจากนี้ ยังควรพัฒนาความร่วมมือในกรอบของอาเซียนให้มากขึ้นด้วย เวียดนามคาดหวังความร่วมมือจากไทยในด้านของนโยบายต่างประเทศที่จะคานอำนาจหรือต่อรองกับประเทศมหาอำนาจอื่นๆ เช่น จีนกำลังคุกคามด้านความมั่นคงในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเขื่อนในแม่น้ำโขง

กลุ่มนักศึกษาเสนอความคิดเห็นที่น่าสนใจว่า ในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนามควรให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือทางด้านสิ่งแวดล้อม สร้างเสถียรภาพในภูมิภาค ความร่วมมือด้านการเกษตร เช่น การส่งออกข้าว หรือแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีทางการเกษตร

หลายคนเห็นพ้องต้องกันว่าความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของไทยและเวียดนามนั้นมีมานานแล้ว ในปัจจุบัน มีนักลงทุนไทยเข้าไปลงทุนในเวียดนามในหลายๆ กิจกรรม เช่น ซีพี อมตะ เป็นต้น เวียดนามเองก็เป็นหนึ่งในตลาดการค้าของไทย อย่างไรก็ตาม ไทยและเวียดนามก็สามารถผลิตสินค้าส่งออกที่เหมือนกันได้หลายอย่าง เช่น ข้าว ยางพารา เป็นต้น แต่ไทยและเวียดนามยังไม่มีความร่วมมือกันในปัจจุบัน เพราะในความคิดของคนเวียดนามเองก็มองว่าไทยยังเป็คู่แข่งนอกเหนือไปจากเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้า การที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มากขึ้นในด้านนี้นั้น นักวิชาการเวียดนามบางคนมองว่าควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น อย่างความสัมพันธ์ระหว่างจังหวัดกับจังหวัด ภูมิภาคกับภูมิภาค เช่น จังหวัดในภาคอีสานของไทยกับจังหวัดทางภาคกลางของเวียดนาม ในกรณีของข้าวมองว่าเวียดนามและไทยน่าจะมีความร่วมมือระหว่างกันได้ อาจจะมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างสองประเทศในเรื่องการค้าข้าว ความร่วมมือตามกรอบความร่วมมือ โดยเฉพาะกรอบของ ACMECs ซึ่งมียุทธศาสตร์ EWEC เป็นช่องทางที่ดีในการช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยและเวียดนาม โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด (เมืองคู่แฝด) ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นของไทยและเวียดนาม การดำเนินความสัมพันธ์เช่นนี้จะมีความคล่องตัว สามารถดำเนินการได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐบาลส่วนกลางที่มีขั้นตอนมาก

การลงทุนของไทยในเวียดนามก็กำลังเป็นไปด้วยดีในปัจจุบัน เพราะรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ และให้ความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนต่างชาติในการเข้ามาลงทุนในเวียดนาม อย่างบริษัทอมตะ ของไทยก็ดำเนินการไปได้ด้วยดีในเวียดนาม หากเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนอย่างสิงคโปร์ ที่เข้ามาลงทุนในสาขาที่ต่างจากไทย โดยสิงคโปร์จะนิยมลงทุนในสาขาโรงแรม รีสอร์ทและสปา ในขณะที่ไทยนิยมไปลงทุนด้านการเกษตร วัสดุก่อสร้าง ธนาคาร แต่แม้ว่าไทยจะเข้าไปลงทุนในเวียดนามมากขึ้น แต่เมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียนแล้วยังน้อยกว่ามาก อย่างไรก็ตาม คนเวียดนามมองว่าปัญหาของการลงทุน ส่วนหนึ่งก็มาจากการทำงานของภาครัฐเวียดนามด้วย คือ เจ้าหน้าที่ต้องทำงานอย่างโปร่งใส และมีความคล่องตัวรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ในอนาคตต้องพัฒนาเรื่องของ One Stop service แต่หน่วยงานรัฐของเวียดนามทำงานช้า โดยเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการ ซึ่งเมื่อเทียบกับไทยแล้ว เวียดนามทำงานช้ามาก ไทยมี One Stop service มานานแล้ว แต่เวียดนามเพิ่งจะมีความริเริ่มในเรื่องนี้ได้ไม่นาน

หากเรียงลำดับประเทศที่เป็นมิตรกับเวียดนามมากที่สุดในอาเซียนได้แก่ ลาว ไทย และอินโดนีเซีย (มีบ้างที่ตอบว่า เมียนมาร์ ในอันดับสาม) คนเวียดนามมองว่าประเทศลาวเป็นประเทศบ้านพี่เมืองน้องกัน ส่วนใหญ่มักระบุไทยในอันดับที่สองหรือสามซึ่งสลับกับประเทศอินโดนีเซียและเมียนมาร์ ส่วนประเทศที่เป็นมิตรน้อยที่สุด ได้แก่ กัมพูชา (แต่คนเวียดนามส่วนใหญ่ลังเลที่จะแสดงความคิดเห็นในข้อนี้) เนื่องจากเวียดนามและกัมพูชามีปัญหาด้านการปักปันเขตแดนและมีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งยาวนาน อย่างไรก็ตาม นักวิชาการของเวียดนามประเมินว่า หากสุนเซนยังอยู่ในอำนาจก็จะเป็นประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชา แต่หากพ้นยุคของสุนเซน

หรือพรรคฝ่ายค้านของกัมพูชาขึ้นเป็นรัฐบาลก็จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านเขตแดนเวียดนาม-กัมพูชา ส่วนประเทศในเขตภาคพื้นสมุทรอย่างบรูไน และฟิลิปปินส์นั้นไม่ค่อยได้ติดต่อหรือร่วมมือกับเวียดนามมากนัก

สื่อของเวียดนามสะท้อนนโยบายของรัฐบาลเวียดนามต่อไทยคือ สิ่งที่ต้องการให้ประเทศไทยสนับสนุนเวียดนามในภาพรวมคืออยากให้ไทยช่วยสนับสนุนเวียดนามในเวทีของระดับภูมิภาคอาเซียน เพราะเวียดนามเพิ่งเข้ามาเป็นสมาชิกของอาเซียนได้ไม่นาน ก็ถือว่ายังใหม่อยู่ ในขณะที่ไทยเป็นสมาชิกที่ร่วมก่อตั้งอาเซียนมา เวียดนามต้องการเข้าร่วมและมีบทบาทในระดับอาเซียนให้มากยิ่งขึ้น เราจึงควรทำความรู้จักกันให้ดียิ่งขึ้น ส่วนในด้านการศึกษา นั้น อยากให้ประเทศไทยช่วยสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาของนักศึกษาเวียดนามให้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในปัจจุบันแม้จะอยู่ในระดับที่ดีมาก แต่มีประเด็นหนึ่งที่ทางเวียดนามรู้สึกไม่สบายใจคือการที่มีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลเวียดนามมาใช้ประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการของกลุ่ม ซึ่งรัฐบาลไทยเองได้ประกาศอย่างเป็นทางการแล้วว่าประเทศไทยจะไม่ยอมให้กลุ่มดังกล่าวใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการปฏิบัติการ และยังมีคนเวียดนามบางส่วนที่ยังคิดว่าประเทศไทยเป็นฐานปฏิบัติการของกลุ่มเหล่านี้ ดังนั้นทั้งสองประเทศจึงควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

ด้านวัฒนธรรม

สำหรับคำถามว่าประเทศใดน่าอยู่/ทำงาน/ท่องเที่ยวมากที่สุด ส่วนใหญ่มองว่าสิงคโปร์เป็นประเทศที่น่าอยู่และน่าทำงานมากที่สุด (ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยตอบว่าเวียดนามซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาตินิยมของคนเวียดนาม) เนื่องจากเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีความก้าวหน้ากว่าเวียดนามในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งยังใช้ภาษาอังกฤษแพร่หลายมากกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค

ส่วนไทยเป็นประเทศที่น่าท่องเที่ยวที่สุดในอาเซียน เมื่อพูดถึงประเทศไทยจะนึกถึงสถานที่ท่องเที่ยว เช่น พัทยา เชียงใหม่ วัฒนธรรมไทย เช่น ชุดประจำชาติ อาหารไทย รำไทยประเพณีต่างๆ มวยไทย เพลงลูกทุ่ง และ Alcaza show อีกทั้งประเทศไทยยังอยู่ใกล้กับเวียดนาม และค่าใช้จ่ายไม่แพงนัก สำหรับคนเวียดนามแล้ว ไทยเป็นประเทศที่ขึ้นชื่อในการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นมิตร ยิ้มแย้ม และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เช่น วัดวาอาราม และมีวัฒนธรรมหลายอย่างน่าสนใจ

ประเทศไทยมีความโดดเด่นในเรื่องการท่องเที่ยว ไทยมีความก้าวหน้า/ชำนาญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว การรักษาทัศนียภาพสำหรับการท่องเที่ยว และสามารถนำสิ่งที่มี (ทรัพยากร) มาทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ซึ่งเวียดนามยังไม่สามารถทำเช่นนี้ได้ คนไทยมีความสามารถ/ชำนาญในการให้บริการ คนไทยต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวได้ดีมาก ซึ่งต่างจากคนเวียดนาม

ลักษณะเด่นของคนไทย คือ เป็นคนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (realistic) ประโยชน์นิยม (ในความหมายเชิงบวก) ประณีประนอม ปรับตัวตามสถานการณ์ได้ดีและมีวิสัยทัศน์ ความเป็นมิตร โอบอ้อมอารี พูดตรงไปตรงมา ชอบแสดงออก (บางครั้งก็โอ้อวด) กลุ่มแรงงานเวียดนามซึ่งได้ทำงานร่วมกันกับคนไทยได้เล่าถึงความประทับใจเกี่ยวกับคนไทยคือ คนไทยในสายตาของพวกเขาเป็นคนที่ใจดี เป็นมิตร มีระเบียบ (การต่อคิว) คนที่ไม่ดีก็

มีและน้อย เช่น พวกลอลวงนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามคนไทยส่วนใหญ่ที่รู้จักและสัมผัสแล้ว เป็นคนดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

นักข่าวส่วนใหญ่กล่าวว่า อยู่ประเทศไทยได้รับความสะดวกสบายดี ประเทศไทยเปิดกว้างทางความคิดเห็น ไทยกับเวียดนามมีความคล้ายคลึงใกล้เคียงกันด้านวัฒนธรรม เช่น นับถือศาสนาพุทธ จึงรู้สึกคุ้นเคยและเกิดความผูกพันได้ง่าย เข้าใจกันได้มากกว่า โดยทั่วไป คนเวียดนามอยากมาเมืองไทย อยากมาซื้อของของไทย และรู้สึกว่าคนไทยเป็นคนดี เช่นจากประสบการณ์ มีคนเวียดนามหลงทาง คนไทยก็ช่วยขับรถไปส่งถึงสนามบิน เป็นต้น

นอกจากนี้ กลุ่มแรงงานและผู้สื่อข่าวที่เคยทำงานในไทยได้กล่าวว่าประเด็นทางวัฒนธรรมของไทยที่ต่างจากเวียดนามคือการแสดงออกทางเพศของกลุ่มเกย์และกะเทยที่ทำได้อย่างเปิดเผย รวมทั้งการค้าบริการทางเพศ และในที่ทำงานมีความเท่าเทียมกันทางเพศระหว่างหญิงชายมากกว่าในสังคมเวียดนามที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

ส่วนโอกาสของไทยในการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา หากพิจารณาในอนาคตอันใกล้แล้วมีความเป็นไปได้ไม่น้อยเนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร นักศึกษาเวียดนามอยากไปเรียนในประเทศที่มีสภาพแวดล้อมได้ใช้ภาษาอังกฤษมากกว่า เช่น สิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยดึงดูดนักศึกษาจากเวียดนามได้มากกว่ามาเลเซีย เพราะไทยมีความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมกับเวียดนามมากกว่าประเทศมุสลิมอย่างมาเลเซีย

แนวทางที่ดีที่สุดและเป็นที่น่าสนใจสำหรับนักศึกษาเวียดนามที่จะเดินทางมาศึกษาต่อในไทยคือการที่มหาวิทยาลัยต่างประเทศ (เช่น อเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย) มาตั้งที่ประเทศไทย จะดึงดูดนักศึกษาเวียดนามได้มากกว่าเนื่องจากค่าใช้จ่ายในประเทศไทยถูกกว่า และได้ปริญญาบัตรจากมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ นักศึกษาเวียดนามบางคนมองว่า สาขาวิชาเช่น การแพทย์ การตลาด บริหารธุรกิจ หรือการท่องเที่ยวของไทยน่าสนใจและน่าจะมีคุณภาพการสอนมากกว่าของเวียดนาม

นักวิชาการของเวียดนามส่วนใหญ่เสนอเพิ่มความร่วมมือที่ดีต่อกันด้วยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรและนักศึกษาในภูมิภาค

สื่อเป็นช่องทางที่ทำให้คนเวียดนามรู้จักประเทศไทยมากยิ่งขึ้น เช่น กรณีของสารคดีเกี่ยวกับลุงโฮที่ผลิตโดยคนไทยและมีการนำไปฉายที่ประเทศเวียดนาม หรือรายการโทรทัศน์ เช่น รายการพันแสงรุ่ง หรือ สารคดี (Spirit of Asia) เป็นต้น ล้วนแล้วแต่มีส่วนที่ทำให้ความคิดของคนเวียดนามต่อไทยเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งคนเวียดนามมักจะมองว่าถ้าใครนับถือโฮจิมินห์สามารถถือว่าเป็นคนที่ดีของเวียดนาม (ในกรณีนี้ สารคดีนำเสนอภาพในเชิงบวกต่อโฮจิมินห์) ส่วนรายการของเวียดนามที่นำเสนอเกี่ยวกับประเทศไทยก็มีเหมือนกัน แต่มักจะเป็นรายการสั้นๆ เช่น สารคดีเกี่ยวกับแม่น้ำโขงซึ่งนำเสนอให้เห็นชีวิตของชุมชนไทยตามริมแม่น้ำโขง งานวันชาติของไทย งานเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ระหว่างไทยเวียดนาม ส่วนรายการท่องเที่ยวไทยผ่านโทรทัศน์ของเวียดนามนั้นมีเป็นจำนวนมาก

การนำเสนอเรื่องวัฒนธรรมระหว่างกันได้ผลดีมากและทำให้ประชาชนได้รู้จักกันและกัน เข้าใจกันและกันได้ดีกว่านำเสนอเรื่องอื่นๆ นอกจากนี้ ภาษายังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน ผู้สื่อข่าวเวียดนามซึ่งเคยประจำในประเทศไทยต่างเห็นตรงกันว่าคนเวียดนามสนใจเรียนภาษาไทยมากกว่าคนไทยสนใจเรียน

ภาษาเวียดนาม นักข่าวคนหนึ่งกล่าวว่า “อันที่จริงคนเวียดนามเข้าใจประเทศไทย มากกว่าคนไทยเข้าใจประเทศเวียดนาม และคนเวียดนามก็มีหลายคนที่พูดภาษาไทยเก่งกว่าคนไทยพูดภาษาเวียดนาม” ที่เป็นแบบนี้ก็คิดว่าเพราะคนเวียดนามต้องติดต่อกิจการกับคนไทย เลยต้องเข้าใจภาษาไทย เขาต้องทำงานกับไทย เช่น บริษัทท่องเที่ยวเวียดนามที่มาประเทศไทยก็ต้องมีคนทีพูดและเข้าใจภาษาไทยทำงานในบริษัทด้วย เป็นต้น อีกเหตุผลหนึ่งคิดว่า ที่เวียดนามมีการกำหนดให้สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในคณะด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือด้านสังคมศาสตร์ ก็มีการกำหนดว่านักศึกษาที่เรียนอยู่ในคณะเหล่านี้ต้องเลือกเรียนภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่ง สำหรับกลุ่มภาษาของประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนามนั้น ภาษาไทยมีนักศึกษายากเรียนกันมากเพราะว่ามีโอกาสที่จะหางานได้ดีกว่า เมื่อเทียบกับกลุ่มภาษาของภูมิภาคอาเซียน อย่างไรก็ตาม แรงงานเวียดนามมักมีปัญหาเรื่องการสื่อสาร การไม่รู้ภาษาไทย ทำให้ทำงานหรือติดต่อกับคนทั่วไปได้ลำบาก ทำให้ต้องอยู่กันแต่ในหมู่คนเวียดนามเท่านั้น แม้จะอยากเรียนภาษาไทยแต่ก็รู้สึกว่ายากโดยเฉพาะระบบตัวเขียน

ส่วนในการสำรวจแบบสอบถามนั้น คณะผู้วิจัยให้ความสนใจกับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษานักท่องเที่ยว และแรงงาน ซึ่งเข้ามาศึกษา ท่องเที่ยว และทำงานในประเทศไทย เพื่อสำรวจความคิดเห็นต่อประเทศไทยทั้งก่อนและหลังเดินทางเข้ามาในประเทศไทย (ดังมีรายละเอียดของชุดถามและผลการประเมินแบบสอบถามในภาคผนวกหมายเลข 1) บุคคลทั้งสามกลุ่มนี้มีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยและสังคมไทยโดยตรง อีกทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลที่มีนัยสำคัญต่อความสัมพันธ์ไทยเวียดนามในอนาคต ในฐานะที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้และมุมมองต่อประเทศไทยเมื่อได้กลับไปยังเวียดนาม นอกจากนี้ เรายังอาจมองได้อีกว่านักศึกษานั้นเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ของเวียดนามซึ่งอนาคตของความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและเวียดนามนั้นต้องอาศัยความเข้าใจอันดีระหว่างวันของคนรุ่นใหม่เป็นสำคัญ ส่วนนักท่องเที่ยวนั้นอาจถือได้ว่าเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับไทยเนื่องจากในแต่ละปีชาวเวียดนามเดินทางเข้ามาในประเทศไทยด้วยจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวมากที่สุด²⁵

ข้อค้นพบจากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง

การประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง: นักศึกษา แรงงาน และนักท่องเที่ยวชาวเวียดนาม

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง
2. ภูมิหลังด้านการรับรู้และความเข้าใจที่มีต่อประเทศไทย และรูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประเทศไทย
3. ทศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประเทศไทย

²⁵ จากการให้ข้อมูลของนายเหงวียน ชูย ฮึง (Nguyễn Duy Hùng) ทูตพาณิชย์เวียดนามประจำประเทศไทย ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2553 มีนักท่องเที่ยวจากเวียดนามเดินทางมาเที่ยวไทยจำนวน 330,000 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากการสัมภาษณ์วันที่ 19 มกราคม 2554

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 62 เป็นเพศหญิงร้อยละ 38 ส่วนกลุ่มแรงงานผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 76.7 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 23.2 ขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72 และเป็นเพศชายร้อยละ 28

เพศ	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
ชาย	62	76.7	28
หญิง	38	23.2	72

1.2 ระดับอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี ร้อยละ 41.2 กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี ร้อยละ 68.4 ขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-24 ปี ร้อยละ 54.3

ช่วงอายุ (ปี)	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
15-19	9.8	0	0
20-24	27.5	2.6	54.3
25-29	41.2	68.4	23.8
30-34	17.6	23.7	13.3
35-39	3.9	5.3	1.0
40 ขึ้นไป	0	0	7.6

1.3 ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 51.9 กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 48.8 และกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 83.2

ระดับการศึกษา (ระดับที่จบสูงสุด)	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยวน
ไม่ได้ศึกษา	1.9	0	1.9
ประถมศึกษา	3.8	0	0
มัธยมศึกษาตอนต้น	7.7	20.9	0.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	1.9	23.3	0.9
อนุปริญญา / ปวส.	0	4.7	7.5
ปริญญาตรี	30.8	48.8	83.2
สูงกว่าระดับปริญญาตรี	51.9	2.3	5.6

*ที่ทำสีแดงนี้ คิดว่าผู้ตอบคงจะเข้าใจอะไรผิดไปบ้าง เพราะกลุ่มนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

1.4 ความสามารถในการใช้ภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ความสามารถในการอ่านภาษาไทยและความสามารถในการเขียนภาษาไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของทั้งกลุ่มนักศึกษา แรงงาน และนักท่องเที่ยวนไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ คิดเป็นร้อยละ 75.5 ร้อยละ 90.7 และร้อยละ 80.4 ตามลำดับ สำหรับความสามารถในการเขียนภาษาไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของกลุ่มนักศึกษา แรงงาน และนักท่องเที่ยวน ก็สามารถเขียนภาษาไทยได้เช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 88.5 ร้อยละ 97.7 และร้อยละ 85 ตามลำดับ

ความสามารถในการอ่านภาษาไทย	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยวน
อ่านไม่ได้	75.5	90.7	80.4
อ่านได้ แต่ไม่คล่องต้องสะกดคำ	15.1	9.3	5.6
อ่านได้คล่อง	9.4	-	14.0

ความสามารถในการเขียนภาษาไทย	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยวน
เขียนไม่ได้	88.5	97.7	85.0
เขียนได้	11.5	2.3	15.0

1.5 การติดต่อสื่อสารกับคนไทยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับคนไทย คิดเป็นร้อยละ 73.6 เช่นเดียวกันกับกลุ่มนักท่องเที่ยวนส่วนใหญ่ที่จะใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับคนไทย คิดเป็นร้อยละ 79.4 ในขณะที่กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับคนไทย คิดเป็นร้อยละ 53.5

ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนไทย	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
ไทย	22.6	53.5	15.9
อังกฤษ	73.6	34.9	79.4
อื่นๆ	3.8	11.6	4.7

2. ภูมิหลังด้านการรับรู้และความเข้าใจที่มีต่อประเทศไทย และรูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประเทศไทย

2.1 ความรู้สึกต่อประเทศไทยหรือคนไทยของกลุ่มตัวอย่างก่อนมาประเทศไทย พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะรู้สึกเฉยๆ หรือเป็นกลางต่อประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 52.8 รู้สึกชอบหรือรู้สึกดีต่อประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 28.3 ในทางตรงกันข้าม รู้สึกไม่ชอบหรือรู้สึกไม่ดีต่อประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 7.5 มีความรู้สึกที่ทั้งชอบและไม่ชอบ คิดเป็นร้อยละ 11.3

ในขณะที่กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่รู้สึกชอบหรือรู้สึกดีต่อประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 60.5 รู้สึกเฉยๆ / เป็นกลางต่อประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 37.2 รู้สึกทั้งชอบและไม่ชอบ คิดเป็นร้อยละ 2.3 แต่ไม่มีคนที่รู้สึกไม่ชอบหรือรู้สึกไม่ดีต่อประเทศไทย/คนไทย

สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็รู้สึกชอบหรือรู้สึกดีต่อประเทศไทย/คนไทยเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 62.3 รู้สึกเฉยๆ / เป็นกลางต่อประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 33 รู้สึกทั้งชอบและไม่ชอบ คิดเป็นร้อยละ 3.8 ในขณะที่รู้สึกไม่ชอบ/รู้สึกไม่ดีต่อประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 0.9

ความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทย ก่อนมาประเทศไทย	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
ไทย			
ชอบ	28.3	60.5	62.3
เฉยๆ/เป็นกลาง	52.8	37.2	33.0
มีทั้งชอบและไม่ชอบ	11.3	2.3	3.8
ไม่ชอบ	7.5	0	0.9

2.2 ความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทยภายหลังจากที่มาประเทศไทยแล้วมีการเปลี่ยนแปลงเช่นไร พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 67.9 ในขณะที่ ร้อยละ 13.2 ไม่เปลี่ยนแปลงความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทย และร้อยละ 11.3 มีความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลง

สำหรับกลุ่มแรงงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.4 จะรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่ร้อยละ 23.3 มีความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทยอย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง และร้อยละ 2.3 มีความรู้สึกเปลี่ยนไปในทางที่แย่ลง

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวนั้น ร้อยละ 77.4 มีความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทยในทางที่ดีขึ้น ในขณะที่ ร้อยละ 19.8 มีความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทยเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง มีเพียงร้อยละ 1.9 ที่มีความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทยเปลี่ยนไปในทางที่แย่ลง

ความรู้สึกต่อประเทศไทย/คนไทย ภายหลังจาก มาประเทศไทยแล้ว	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น	67.9	74.4	77.4
ไม่เปลี่ยนแปลงความรู้สึก	13.2	2.3	19.8
เปลี่ยนไปในทางที่แย่/เลวลง	11.3	23.3	1.9
อื่นๆ	7.5	0	0.9

2.3 ความถี่ของการเดินทางมาประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มนักศึกษาและกลุ่มแรงงานส่วนใหญ่ จะมีความถี่ในการเดินทางมายังประเทศไทยมากกว่า 1 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 30 และ ร้อยละ 53.5 ตามลำดับ ในขณะที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เพิ่งจะมาประเทศไทยเป็นครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 59.8

ความถี่ในการเดินทางมาประเทศไทย	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
เพิ่งเคยเดินทางมาเป็นครั้งแรก	28.0	7.0	59.8
น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี	12.0	4.7	9.3
1 ครั้งต่อปี	8.0	2.3	13.1
มากกว่า 1 ครั้งต่อปี	30.0	53.5	12.1
1 ครั้งต่อเดือน	4.0	0	2.8
มากกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	10.0	0	0.9
ทุกวัน	0	32.6	1.9
อื่นๆ	8.0	0	0

2.4 ช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างรู้จักประเทศไทย/คนไทยมากที่สุด พบว่า กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทย/คนไทยจากการเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาคือ รู้จักประเทศไทย/คนไทยจากญาติพี่น้องหรือเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 11.3

ส่วนกลุ่มแรงงานส่วนใหญ่รู้จักประเทศไทย/คนไทยจากการเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65 และรู้จักประเทศไทย/คนไทยจากสื่อประเภทต่างๆรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 20

ในกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะรู้จักประเทศไทย/คนไทยจากการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 45.1 และรู้จักประเทศไทย/คนไทยจากสื่อประเภทต่างๆเป็นลำดับลงมา ร้อยละ 25.5

ช่องทางที่ท่านรู้จักประเทศไทย/คนไทยมากที่สุด	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
จากการค้าขาย/ทำธุรกิจร่วมกับคนไทย	0	2.5	3.9
จากการเข้ามาศึกษาในประเทศไทย	66.0	2.5	6.9
รู้จักจากญาติพี่น้องหรือเพื่อน	11.3	2.5	5.9
จากการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย	5.7	5.0	45.1
จากโรงเรียน/หนังสือ/ตำราเรียน	3.8	2.5	9.8
จากสื่อประเภทต่างๆ	5.7	20.0	25.5
จากการทำงานในบริษัทของไทย	5.7	65.0	1.0
จากการใช้สินค้าไทย	1.9	0	2.0

2.5 คนไทยที่กลุ่มตัวอย่างติดต่อสมาคมด้วยบ่อยครั้งที่สุด พบว่า กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะติดต่อสมาคมกับกลุ่มเพื่อนนักศึกษาและอาจารย์คนไทยในมหาวิทยาลัยบ่อยครั้งที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.2

ในขณะที่กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่จะติดต่อสมาคมกับกลุ่มลูกจ้างและนายจ้างคนไทยบ่อยครั้งที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.5

ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่เลือกกลุ่มคำตอบที่มีให้ แต่จะตอบว่า “อื่นๆ” ซึ่งมีเพียงบางคนที่ให้ความหมายของ “อื่นๆ” ว่า ไม่เคยติดต่อสมาคมกับคนไทยกลุ่มใด หรือ มักคุเทศก์ไทย

คนไทยที่ท่านติดต่อสมาคมด้วยบ่อยครั้งที่สุด	ร้อยละ		
	กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว
ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ	3.8	0	2.9
พ่อค้าแม่ค้าในย่านการค้าต่างๆ	9.4	2.3	5.8
นายจ้าง/ลูกจ้าง	7.5	39.5	1.9
เพื่อนนักศึกษา/อาจารย์ในมหาวิทยาลัย	64.2	2.3	29.8
หุ้นส่วนทางธุรกิจ	3.8	0	8.7
เพื่อน/ญาติพี่น้องคนไทย	9.4	27.9	7.7
อื่นๆ	1.9	27.9	43.3
(ไม่เคยติดต่อสมาคมกับคนไทย / มักคุเทศก์ไทย)			

2.6 ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาของกลุ่มตัวอย่าง (ในคำถามข้อนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งในรายงานผลนี้จะนำเสนอเฉพาะคำตอบที่ถูกเลือกซ้ำมากที่สุด 5 อันดับแรก) พบว่า

เมื่อกล่าวถึงประเทศไทยแล้ว สิ่งแรกที่กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะคิดถึง คือ สถานที่ท่องเที่ยวของไทย คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงมา ได้แก่ วัฒนธรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 47.2 อาหารไทย คิดเป็นร้อยละ 28.3 การเมืองไทยและสถานศึกษาของไทยอยู่ในอันดับเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 24.5 และ เศรษฐกิจของไทย คิดเป็นร้อยละ 15.1

ส่วนกลุ่มแรงงานนั้น สิ่งแรกที่จะคิดถึงเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย คือ สถานที่ท่องเที่ยวของไทย คิดเป็นร้อยละ 55.8 รองลงมา ได้แก่ เศรษฐกิจของไทย คิดเป็นร้อยละ 48.8 วัฒนธรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 44.2 การเมืองไทย คิดเป็นร้อยละ 14 และอาหารไทย คิดเป็นร้อยละ 11.6

เช่นเดียวกันกับกลุ่มนักท่องเที่ยว สิ่งแรกที่จะคิดถึงเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย คือ สถานที่ท่องเที่ยวของไทย คิดเป็นร้อยละ 66.4 รองลงมา ได้แก่ วัฒนธรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 53.3 อาหารไทย คิดเป็นร้อยละ 37.4 การเมืองไทย คิดเป็นร้อยละ 30.8 และเศรษฐกิจของไทย คิดเป็นร้อยละ 12.1

ตัวเลือก 5 อันดับแรกของกลุ่มนักศึกษา

สิ่งที่ท่านคิดถึงเมื่อกล่าวถึง “ประเทศไทย”	ร้อยละ
สถานที่ท่องเที่ยว	49.1
วัฒนธรรม	47.2
อาหาร	28.3
การเมือง / สถานศึกษา	24.5
เศรษฐกิจ	15.1

หมายเหตุ: ร้อยละ คิดเทียบกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 53 ชุด และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตัวเลือก 5 อันดับแรกของกลุ่มแรงงาน

สิ่งที่ท่านคิดถึงเมื่อกล่าวถึง “ประเทศไทย”	ร้อยละ
สถานที่ท่องเที่ยว	55.8
เศรษฐกิจ	48.8
วัฒนธรรม	44.2
การเมือง	14.0
อาหาร	11.6

หมายเหตุ: ร้อยละ คิดเทียบกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 43 ชุด และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตัวเลือก 5 อันดับแรกของกลุ่มนักท่องเที่ยว

สิ่งที่ท่านคิดถึงเมื่อกล่าวถึง “ประเทศไทย”	ร้อยละ
สถานที่ท่องเที่ยว	66.4
วัฒนธรรม	53.3
อาหาร	37.4
การเมือง	30.8
เศรษฐกิจ	12.1

หมายเหตุ: ร้อยละ คิดเทียบกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 107 ชุด และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.7 ความคิดเห็นเรื่องความเกี่ยวข้องระหว่างประเทศไทยกับประเทศของกลุ่มตัวอย่าง (ในคำถามข้อนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งในรายงานผลนี้จะนำเสนอเฉพาะคำตอบที่ถูกเลือกซ้ำมากที่สุด 4 อันดับแรก) พบว่า

กลุ่มนักศึกษาเกือบครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ประเทศไทยเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงมามองว่า ประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้ากับประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 32.7 และมองว่าประเทศไทยเป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศในขณะเดียวกันก็เป็นคู่แข่งทางการพัฒนา/คู่แข่งทางการค้ากับประเทศเวียดนามด้วยเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 21.2

กลุ่มแรงงานกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนี้มีความเห็นว่า ประเทศไทยเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 62.8 รองลงมามองว่าประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้ากับประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 44.2 และมองว่าประเทศไทยเป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ คิดเป็นร้อยละ 32.6 รวมทั้งเป็นคู่แข่งทางการพัฒนา/คู่แข่งทางการค้า คิดเป็นร้อยละ 7

ในกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ของกลุ่มนี้คิดว่าประเทศไทยเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมามองว่าประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้ากับประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 45.8 มองว่าประเทศไทยเป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ คิดเป็นร้อยละ 21.5 และมองว่าประเทศไทยเป็นคู่แข่งทางการพัฒนา/คู่แข่งทางการค้ากับประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 9.3

ตัวเลือก 4 อันดับแรกของกลุ่มนักศึกษา

ประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศเวียดนาม	ร้อยละ
เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนม	40.4
เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้า	32.7
เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ	21.2
เป็นคู่แข่งทางการพัฒนา/คู่แข่งทางการค้า	21.2
หมายเหตุ: ร้อยละ คิดเทียบกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 53 ชุด และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ	

ตัวเลือก 4 อันดับแรกของกลุ่มแรงงาน

ประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศเวียดนาม	ร้อยละ
เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนม	62.8
เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้า	44.2
เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ	32.6
เป็นคู่แข่งทางการพัฒนา/คู่แข่งทางการค้า	7.0
หมายเหตุ: ร้อยละ คิดเทียบกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 43 ชุด และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ	

ตัวเลือก 4 อันดับแรกของกลุ่มนักท่องเที่ยว

ประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศเวียดนาม	ร้อยละ
เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนม	60.7
เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้า	45.8
เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ	21.5
เป็นคู่แข่งทางการพัฒนา/คู่แข่งทางการค้า	9.3
หมายเหตุ: ร้อยละ คิดเทียบกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 107 ชุด และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ	

2.8 สื่อแหล่งต่างๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทย (ในคำถามข้อนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งในรายงานผลนี้จะนำเสนอเฉพาะคำตอบที่ถูกเลือกซ้ำมากที่สุด 3 อันดับแรก) พบว่า

กลุ่มนักศึกษาเลือกส่วนใหญ่จะรับรู้ข่าวสารของไทยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของประเทศเวียดนามเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาได้แก่ สื่อโทรทัศน์ของประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 47.2 และสื่อหนังสือพิมพ์ของประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 43.4

กลุ่มแรงงานจะรับรู้ข่าวสารของไทยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของประเทศเวียดนามเป็นหลักเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 69.8 รองลงมา ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ของประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 53.5 และสื่อโทรทัศน์ของประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 41.9

กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเลือกรับรู้ข่าวสารของไทยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตของประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 77.6 รองลงมา ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ของประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 68.2 และสื่อหนังสือพิมพ์ของประเทศเวียดนาม คิดเป็นร้อยละ 61.7

2.9 ความถี่ของการรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทย 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 30.2 รองลงมาคือ เลือกรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยทุกวันและรับทราบข่าวสาร 3-4 ครั้งต่อเดือนในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 24.5

กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่เลือกรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมา ได้แก่ รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทย 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 20.9

กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทย 3-4 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 24.3 รองลงมา ได้แก่ 1-2 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 21.5

2.10 ประเด็น/เนื้อหาของข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยที่กลุ่มตัวอย่างสนใจรับทราบ (ในคำถามข้อนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งในรายงานผลนี้จะนำเสนอเฉพาะคำตอบที่ถูกเลือกซ้ำมากที่สุด 3 อันดับแรก) พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่สนใจข่าวสารของประเทศไทยในประเด็นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาได้แก่ ข่าวสารเกี่ยวกับวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 38

กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่สนใจข่าวสารของประเทศไทยในเรื่องการท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาได้แก่ ข่าวสารด้านวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 53.7 และข่าวสารด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 46.3

กลุ่มนักท่องเที่ยวมากกว่าครึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามเลือกสนใจข่าวสารของประเทศไทยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 78.5 รองลงมาได้แก่ ข่าวสารด้านวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 54.2 และข่าวสารด้านการเมือง คิดเป็นร้อยละ 29

2.11 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศไทยและคนไทยภายหลังจากที่เคยได้มาประเทศไทยและกลับไปประเทศเวียดนามแล้ว พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่เลือกที่จะกลับมาประเทศไทยอีกภายหลังจากจบการศึกษาที่ประเทศไทยแล้ว คิดเป็นร้อยละ 75.5 รวมถึงเลือกที่จะติดต่อกับเพื่อนคนไทยถึงร้อยละ 82.7 มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่คิดจะกลับมาประเทศไทยอีกและไม่คิดจะติดต่อกับคนไทยอีก คิดเป็นร้อยละ 18.9 และ 11.5 ตามลำดับ

กลุ่มแรงงานที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเลือกที่จะกลับมาประเทศไทยอีก คิดเป็นร้อยละ 100 และส่วนใหญ่เลือกที่จะติดต่อสมาคมกับคนไทยอีก คิดเป็นร้อยละ 95.3

กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกที่จะกลับมาเยือนประเทศไทยอีก คิดเป็นร้อยละ 96.3 ในขณะที่คนทำงานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะติดต่อสมาคมกับคนไทยอีก คิดเป็นร้อยละ 60.7

2.12 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประเด็นความรู้สึกในภาพรวมของชาวเวียดนามที่มีต่อประเทศไทยและคนไทย พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนเวียดนามส่วนใหญ่รู้สึกชอบประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 69.8 มีเพียงส่วนน้อยที่รู้สึกไม่ชอบประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 17

กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนเวียดนามส่วนใหญ่รู้สึกชอบประเทศไทย/คนไทย คิดเป็นร้อยละ 93

กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนเวียดนามส่วนใหญ่ก็ชอบประเทศไทย/คนไทยเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 77.6 ในขณะที่คนทำงานก็มีคนเวียดนามบางส่วนที่รู้สึกไม่ชอบและไม่ค่อยชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 22.4 โดยให้เหตุผลของความไม่ชอบ คือ ไม่ชอบเรื่องการประท้วงและการรัฐประหารของไทย

2.13 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประเด็นการรับรู้ในภาพรวมของชาวเวียดนามที่มีต่อประเทศไทย พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนเวียดนามส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ถูกต้องและเป็นจริงแล้ว คิดเป็นร้อยละ 58.5 และมีบางส่วนที่เห็นว่าชาวเวียดนามส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ถูกต้องเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 41.5

กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนเวียดนามส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ถูกต้องและเป็นจริงแล้ว คิดเป็นร้อยละ 79.1 และบางส่วนที่เห็นว่าชาวเวียดนามส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ถูกต้องเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 20.9

กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คนเวียดนามส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ถูกต้องและเป็นจริงแล้ว คิดเป็นร้อยละ 82.7 และบางส่วนที่เห็นว่าชาวเวียดนามส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ถูกต้องเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 17.3

2.14 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประเด็นความรู้สึกและความเข้าใจในภาพรวมของชาวเวียดนามที่มีต่อประเทศไทยเมื่อได้รับข่าวสารข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับประเทศไทย (ด้วยสมมติฐานที่ว่า เมื่อชาวเวียดนามเหล่านั้น

ได้มาเยือนประเทศไทยและรู้จัก/สมาคมกับคนไทย เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้มีโอกาสมาเรียน/ทำงาน/ท่องเที่ยวที่ประเทศไทยแล้ว) พบว่า

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หากคนเวียดนามได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริงเกี่ยวกับประเทศไทยแล้ว ชาวเวียดนามส่วนใหญ่จะรู้สึกดี/ชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 82.4 และมีบางส่วนที่เห็นว่าชาวเวียดนามส่วนใหญ่จะรู้สึกไม่ดี/ไม่ชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 17.6

กลุ่มแรงงานส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หากคนเวียดนามได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริงเกี่ยวกับประเทศไทยแล้ว ชาวเวียดนามส่วนใหญ่จะรู้สึกดี/ชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 97.6 และมีบางส่วนที่เห็นว่าชาวเวียดนามส่วนใหญ่จะรู้สึกไม่ดี/ไม่ชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 2.4

กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หากคนเวียดนามได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริงเกี่ยวกับประเทศไทยแล้ว ชาวเวียดนามส่วนใหญ่จะรู้สึกดี/ชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 97 และมีบางส่วนที่เห็นว่าชาวเวียดนามส่วนใหญ่จะรู้สึกไม่ดี/ไม่ชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 3

2.15 การจัดอันดับประเทศที่กลุ่มตัวอย่างชอบมากที่สุดในกลุ่มภาคอาเซียน (นำเสนอเฉพาะ 3 อันดับแรก) พบว่า กลุ่มนักศึกษาเลือกประเทศเวียดนามเป็นอันดับ 1 เลือกประเทศสิงคโปร์เป็นอันดับ 2 และเลือกประเทศไทยเป็นอันดับ 3

ส่วนกลุ่มแรงงานเลือกประเทศไทยเป็นอันดับ 1 อันดับ 2 คือประเทศสิงคโปร์ ส่วนอันดับที่ 3 นั้น ไม่มีประเทศที่ถูกเลือกให้เป็นอันดับที่ 3 เพียงประเทศเดียว เนื่องจากค่าคะแนนเฉลี่ยไปตกอยู่ที่หลากหลายประเทศเท่าๆกัน

สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวเลือกให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ชอบมากที่สุดที่อันดับ 1 และเลือกประเทศไทยเป็นอันดับ 2 ส่วนอันดับ 3 ไม่มีประเทศที่ถูกเลือกให้เป็นอันดับที่ 3 เพียงประเทศเดียว เนื่องจากค่าคะแนนเฉลี่ยไปตกอยู่ที่หลากหลายประเทศเท่าๆกัน เช่นเดียวกับกรณีของกลุ่มแรงงาน

3. ทักษะของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประเทศไทย

ในการวัดผลด้านทัศนคติที่มีต่อประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้ชุดคำถามทั้งสิ้น 20 คำถาม โดยชุดคำถามออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ ชุดคำถามด้านเศรษฐกิจ ชุดคำถามด้านการเมือง และชุดคำถามด้านสังคมวัฒนธรรม ซึ่งในแต่ละชุดคำถามนั้นจะมีทั้งคำถามในเชิงบวกและเชิงลบผสมกันไปเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างมีต่อประเทศไทย ทั้งนี้การประมวลผลด้านทัศนคติจะแบ่งระดับคะแนนทัศนคติออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับคะแนน 51-60 คะแนน หมายถึง มีทัศนคติที่ไม่ดี 2) ระดับคะแนน 61-70 คะแนน หมายถึง มีทัศนคติที่เป็นกลาง และ 3) ระดับคะแนน 71-80 คะแนนขึ้นไป หมายถึง มีทัศนคติที่ดี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมของผู้ตอบแบบสอบถามทุกกลุ่มตัวอย่าง คือ 68.1527 คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คะแนนทัศนคติที่เป็นกลาง หรือ มีผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกคำตอบที่มีค่าคะแนนทัศนคติที่ตกอยู่ในระดับคะแนน 61-70 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.1

เมื่อดูค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติโดยแยกเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มนักศึกษามีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมอยู่ที่ **66.1321** คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คะแนนทัศนคติที่เป็นกลาง หรือ มีผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่เลือกคำตอบที่มีค่าคะแนนทัศนคติที่ตกอยู่ในระดับคะแนน 61-70 คะแนน หมายถึง มีทัศนคติที่เป็นกลาง คิดเป็นร้อยละ **64.2**

ในขณะที่กลุ่มแรงงานมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมอยู่ที่ **71.8837** คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คะแนนทัศนคติที่ดี หรือ มีผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มแรงงานส่วนใหญ่เลือกคำตอบที่มีค่าคะแนนทัศนคติที่ตกอยู่ในระดับคะแนน **71-80** คะแนน หมายถึง มีทัศนคติที่ดี คิดเป็นร้อยละ **48.8**

และกลุ่มนักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมอยู่ที่ **67.6542** คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์คะแนนทัศนคติที่เป็นกลาง หรือ มีผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกคำตอบที่มีค่าคะแนนทัศนคติที่ตกอยู่ในระดับคะแนน 61-70 คะแนน หมายถึง มีทัศนคติที่เป็นกลาง คิดเป็นร้อยละ **65.4**

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างโดยดูจากข้อคำถามแต่ละข้อ พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติ (mean) ของกลุ่มตัวอย่างเป็นดังนี้

*หมายเหตุ: เกณฑ์คะแนนในการอ่านผลการศึกษา คือ ในข้อคำถามที่เป็นคำถามเชิงบวก (ข้อ 3.1-3.7, ข้อ 3.11-3.12 และข้อ 3.17-3.18) หากคะแนนค่าเฉลี่ยใกล้ 5 คะแนนมากเท่าไรก็หมายความว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยต่อคำถามมากเท่านั้น และข้อคำถามที่เป็นคำถามเชิงลบ (ข้อ 3.8-3.10, ข้อ 3.13-3.16 และข้อ 3.19-3.20) หากคะแนนค่าเฉลี่ยใกล้ 5 คะแนนมากเท่าไรก็หมายความว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความไม่เห็นด้วยต่อคำถามมากเท่านั้น

ตารางที่ 3-1 แสดงคะแนนค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มแบบเป็นรายคำถาม แยกแต่ละประเภทกลุ่มตัวอย่างและค่าเฉลี่ยรวมทุกกลุ่มตัวอย่าง

	ข้อความคำถาม	คะแนนค่าเฉลี่ย			
		กลุ่มนักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่มนักท่องเที่ยว	รวมทุกกลุ่ม
มิติเศรษฐกิจ	3.1 ประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน (+)	3.49	3.86	3.47	3.56
	3.2 เศรษฐกิจไทยมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของท่าน (+)	3.21	3.42	3.36	3.33
	3.3 ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม (+)	3.87	4.65	4.43	4.33
	3.4 ประเทศไทยเป็นเป้าหมายในการท่องเที่ยวอันดับแรกของท่าน (+)	3.28	4.12	3.85	3.76
	3.5 ประเทศไทยเป็นแหล่งหางานทำที่สำคัญของภูมิภาค (+)	3.02	3.40	3.13	3.16
	3.6 สินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี (+)	3.68	3.98	3.91	3.86
	3.7 ประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศท่าน (+)	3.34	3.65	3.58	3.53
	3.8 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำการผลิตอย่างไม่มี การควบคุมทำให้สถานะแวดล้อมของไทยเสียหาย (-)	3.09	3.23	3.08	3.12
	3.9 ประเทศไทยเข้ามาดักดวงทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	3.30	3.30	3.18	3.24
	3.10 ประเทศไทยกดขี่แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน (-)	3.34	3.65	3.20	3.33

	ข้อคำถาม	คะแนนค่าเฉลี่ย			
		กลุ่ม นักศึกษา	กลุ่มแรงงาน	กลุ่ม นักท่องเที่ยว	รวมทุก กลุ่ม
มิติการเมือง	3.11 รัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่ (+)	3.45	3.91	3.20	3.45
	3.12 การเลือกตั้งในประเทศไทยทำให้ได้คนดีไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ (+)	3.25	3.91	3.27	3.36
	3.13 ประเทศไทยมักเข้าไปก้าวก่ายเรื่องภายในของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	3.36	3.47	3.21	3.33
	3.14 การเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวาย มักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ (-)	2.49	2.42	3.27	2.38
	3.15 ความวุ่นวายทางการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	2.87	2.91	2.31	2.77
	3.16 นักการเมืองและข้าราชการไทย มักจะคดโกงและมีการคอร์รัปชันเสมอทำให้ประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร (-)	2.89	2.98	2.67	2.89
มิติสังคมวัฒนธรรม	3.17 ประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามน่าชื่นชม (+)	3.85	4.35	2.85	4.20
	3.18 คนไทยเป็นคนที่มีจิตใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง (+)	3.62	4.21	4.31	3.91
	3.19 คนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยมจากตะวันตกมากจนละทิ้งค่านิยมอันดีงามของตน (-)	3.25	3.05	3.93	3.15
	3.20 คนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาจนน้อยลง (-)	3.49	3.44	3.15	3.49

จากตารางที่ 3-1 แสดงให้เห็นถึงค่าคะแนนทัศนคติรวมทุกกลุ่ม

ตารางที่ 3-2 แสดงร้อยละของระดับความคิดเห็นแต่ละระดับที่ผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักศึกษาเวียดนามเลือกตอบในแต่ละข้อคำถาม (จากจำนวนนักศึกษารวม 53 คน)

	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มิติเศรษฐกิจ	3.1 ประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน (+)	0	13.2	34.0	43.4	9.4
	3.2 เศรษฐกิจไทยมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของท่าน (+)	0	20.8	41.5	34	3.8
	3.3 ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม (+)	0	11.3	18.9	41.5	28.3
	3.4 ประเทศไทยเป็นเป้าหมายในการท่องเที่ยวอันดับแรกของท่าน (+)	1.9	17	47.2	18.9	15.1
	3.5 ประเทศไทยเป็นแหล่งหางานทำที่สำคัญของภูมิภาค (+)	3.8	13.2	64.2	15.1	3.8
	3.6 สินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี (+)	0	9.4	24.5	54.7	11.3
	3.7 ประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศท่าน (+)	0	11.3	47.2	37.7	3.8
	3.8 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำการผลิตอย่างไม่มีการควบคุมทำให้สถานะแวดล้อมของไทยเสียหาย (-)	1.9	18.9	50.9	24.5	3.8
	3.9 ประเทศไทยเข้ามาดักดวงทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	1.9	3.8	66	18.9	9.4
	3.10 ประเทศไทยกดขี่แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน (-)	1.9	1.9	64.2	24.5	7.5

	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มิติการเมือง	3.11 รัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่ (+)	1.9	5.7	49.1	32.7	11.3
	3.12 การเลือกตั้งในประเทศไทยทำให้ได้คนดีไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ (+)	1.9	5.7	62.3	26.4	3.8
	3.13 ประเทศไทยมักเข้าไปก้าวก่ายเรื่องภายในของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0	3.8	58.5	35.8	1.9
	3.14 การเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวายมักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ (-)	11.3	47.2	28.3	7.5	5.7
	3.15 ความวุ่นวายทางการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0	32.1	49.1	18.9	0
	3.16 นักการเมืองและข้าราชการไทย มักจะคดโกงและมีการคอร์รัปชันเสมอทำให้ประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร (-)	3.8	15.1	69.8	11.3	0
มิติสังคมวัฒนธรรม	3.17 ประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามน่าชื่นชม (+)	0	9.4	17	52.8	20.8
	3.18 คนไทยเป็นคนที่มีความใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง (+)	1.9	3.8	32.1	54.7	7.5
	3.19 คนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยมจากตะวันตกมากเกินไปทั้งค่านิยมอันดีงามของตน (-)	1.9	7.5	56.6	32.1	1.9
	3.20 คนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาตนน้อยลง (-)	1.9	13.2	35.8	32.1	17

ตารางที่ 3-3 แสดงร้อยละของระดับความคิดเห็นแต่ละระดับที่ผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มแรงงานเวียดนามเลือกตอบในแต่ละข้อคำถาม (จากจำนวนแรงงานรวม 43 คน)

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
มิติเศรษฐกิจ	3.1 ประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน (+)	0	0	34.9	44.2	20.9
	3.2 เศรษฐกิจไทยมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของท่าน (+)	2.3	9.3	44.2	32.6	11.6
	3.3 ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม (+)	0	0	2.3	30.2	67.4
	3.4 ประเทศไทยเป็นเป้าหมายในการท่องเที่ยวอันดับแรกของท่าน (+)	0	4.7	20.9	32.6	41.9
	3.5 ประเทศไทยเป็นแหล่งงานทำที่สำคัญของภูมิภาค (+)	0	9.3	55.8	20.9	14
	3.6 สินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี (+)	0	4.7	20.9	46.5	27.9
	3.7 ประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศท่าน (+)	0	4.7	37.2	46.5	11.6
	3.8 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำการผลิตอย่างไม่มีการควบคุมทำให้สถานะแวดล้อมของไทยเสียหาย (-)	2.3	4.7	60.5	32.6	0
	3.9 ประเทศไทยเข้ามาดักตวงทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0	2.3	69.8	23.3	4.7
	3.10 ประเทศไทยกีดขี่แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0	0	41.9	51.2	7

	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มิติการเมือง	3.11 รัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่ (+)	0	0	34.9	39.5	25.6
	3.12 การเลือกตั้งในประเทศไทยทำให้คนดีไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ (+)	0	0	37.2	34.9	27.9
	3.13 ประเทศไทยมักเข้าไปก้าวก่ายเรื่องภายในของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0	0	55.8	41.9	2.3
	3.14 การเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวาย มักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ (-)	16.3	34.9	39.5	9.3	0
	3.15 ความวุ่นวายทางการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	4.7	20.9	53.5	20.9	0
	3.16 นักการเมืองและข้าราชการไทยมักจะคดโกงและมีการคอร์รัปชันเสมอทำให้ประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร (-)	2.3	11.6	72.1	14	0
มิติสังคมวัฒนธรรม	3.17 ประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามน่าชื่นชม (+)	0	0	7	51.2	41.9
	3.18 คนไทยเป็นคนที่มีความใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง (+)	0	0	14	51.2	34.9
	3.19 คนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยมจากตะวันตกมากเกินไปจนละทิ้งค่านิยมอันดีงามของตน (-)	9.3	9.3	48.8	32.6	0
	3.20 คนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาได้น้อยลง (-)	9.3	2.3	34.9	41.9	11.6

ตารางที่ 3-4 แสดงร้อยละของระดับความคิดเห็นแต่ละระดับที่ผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มนักท่องเที่ยวเวียดนามเลือกตอบในแต่ละข้อคำถาม (จากจำนวนนักท่องเที่ยวรวม 107 คน)

	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มิติเศรษฐกิจ	3.1 ประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน (+)	2.8	5.6	43	39.3	9.3
	3.2 เศรษฐกิจไทยมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของท่าน (+)	0.9	10.3	47.7	34.6	6.5
	3.3 ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม (+)	0	0	6.5	43.9	49.5
	3.4 ประเทศไทยเป็นเป้าหมายในการท่องเที่ยวอันดับแรกของท่าน (+)	0	5.6	31.8	34.6	28
	3.5 ประเทศไทยเป็นแหล่งงานทำที่สำคัญของภูมิภาค (+)	0	13.1	62.6	22.4	1.9
	3.6 สินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี (+)	0	1.9	18.7	66.4	13.1
	3.7 ประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศท่าน (+)	0	2.8	42.1	49.5	5.6
	3.8 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำให้การผลิตอย่างไม่มี การควบคุมทำให้สภาวะแวดล้อมของไทยเสียหาย (-)	0	8.4	74.8	16.8	0
	3.9 ประเทศไทยเข้ามาดักดวงทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0.9	1.9	77.6	17.8	1.9
	3.10 ประเทศไทยกีดขี่แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0	0	80.4	19.6	0

	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)				
		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มิติการเมือง	3.11 รัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่ (+)	0	7.5	60.7	29	2.8
	3.12 การเลือกตั้งในประเทศไทยทำให้คนดีไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ (+)	2.8	0.9	71	23.4	1.9
	3.13 ประเทศไทยมักเข้าไปก้าวร้าวเรื่องภายในของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	0	1.9	72.9	21.5	3.7
	3.14 การเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวายมักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ (-)	14	46.7	33.6	5.6	0
	3.15 ความวุ่นวายทางการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศเพื่อนบ้าน (-)	7.5	33.6	43.9	14	0.9
	3.16 นักการเมืองและข้าราชการไทยมักจะคดโกงและมีการคอร์รัปชันเสมอทำให้ประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร (-)	2.8	11.2	84.1	1.9	0
มิติสังคมวัฒนธรรม	3.17 ประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามน่าชื่นชม (+)	0	0	8.4	52.3	39.3
	3.18 คนไทยเป็นคนที่มึนจิตใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง (+)	0	1.9	20.6	59.8	17.8
	3.19 คนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยมจากตะวันตกมากจนละทิ้งค่านิยมอันดีงามของตน (-)	0.9	4.7	72.9	21.5	0
	3.20 คนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาได้น้อยลง (-)	2.8	5.6	42.1	37.4	12.1

ข้อสังเกตจากผลการสำรวจทัศนคติ

- กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมที่แสดงให้เห็นถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยมากที่สุด คือ กลุ่มแรงงานเวียดนาม ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจที่ไทยเป็นแหล่งรายได้แรงงานเหล่านี้
- การตอบคำถามทัศนคติ พบว่า หากเป็นข้อคำถามเชิงลบ คำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ของทุกกลุ่มตัวอย่างจะอยู่ที่ “ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ” ซึ่งอาจเป็นลักษณะนิสัยประการหนึ่งของชาวเวียดนามหรือชาวเอเชียโดยรวมที่มักเลี่ยงที่จะไม่พูดในสิ่งที่ไม่ดีและข้อด้อยของผู้อื่น

วิเคราะห์สรุปภาพรวม

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามจากกลุ่มนักศึกษา นักท่องเที่ยวและแรงงานจำนวน 143 ชุด ดังมีรายละเอียดในภาคผนวก 1 และการลงพื้นที่สัมภาษณ์นักวิชาการ นักศึกษา สื่อมวลชน และแรงงานเวียดนาม ดังมีรายละเอียดในภาคผนวก 3 ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ภาครัฐและผู้ประกอบการของไทยควรสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย เพราะภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการติดต่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนทำงานและแรงงานที่เข้ามาในไทย ควรจัดให้มีการรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยให้แก่คนกลุ่มนี้ ดังที่เห็นได้จากการสัมภาษณ์ กลุ่มแรงงานมีสนใจในเรื่องของภาษาไทย และเห็นว่าการไม่รู้ภาษาเป็นอุปสรรคสำคัญในการใช้ชีวิตในประเทศไทย อาจต่างจากกลุ่มนักศึกษาและนักท่องเที่ยวที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ

หากแต่ในมุมกลับกัน การสนับสนุนการศึกษาภาคภาษาอังกฤษในสถาบันการศึกษาไทยก็มีความจำเป็นเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามแสดงความเห็นสอดคล้องกันว่าไทยมีข้อจำกัดในการใช้ภาษาอังกฤษ ดังนั้น หากเลือกศึกษาต่อในกลุ่มประเทศอาเซียนต่างต้องการศึกษาต่อในประเทศสิงคโปร์เนื่องจากใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการและมีบรรยากาศที่เป็นนานาชาติมากกว่าไทย แม้ว่าไทยมีข้อได้เปรียบในด้านค่าครองชีพถูกกว่า มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมใกล้ชิดกับเวียดนามมากกว่าสิงคโปร์ก็ตาม ซึ่งในประเด็นนี้ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์สอดคล้องกัน

นอกจากนี้ จากการพูดคุยกับนักศึกษากลุ่มที่เรียนภาษาไทยกับกลุ่มที่ไม่ได้เรียนภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มที่เรียนภาษาไทยมีความรู้สึกผูกพันกับประเทศไทยมากกว่า และมองปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยด้วยความเข้าใจหรือรู้สึกเห็นอกเห็นใจมากกว่า ในขณะที่นักศึกษากลุ่มที่ไม่ได้เรียนภาษาไทยมักพูดถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมทางการเมืองด้วยมุมมองที่เป็นลบและน้ำเสียงที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความล้มเหลวของระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย อีกทั้ง นักศึกษาที่เรียนภาษาไทยเข้าใจถึงประเด็นละเอียดละอ่อนในสังคมไทยมากกว่า เช่น กรณีที่มีการพาดพิงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์หรือศาสนา เป็นต้น

ในปัจจุบัน กระทรวงการต่างประเทศของไทยให้การสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาไทยในเวียดนาม โดยการสนับสนุนในเรื่องของอุปกรณ์การศึกษา เช่น หนังสือ เครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยเห็นว่านอกเหนือไปจากนี้ควร

ริเริ่มกิจกรรมอื่นๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ไทยเวียดนามผ่านการเรียนการสอนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น เช่น การแลกเปลี่ยนบุคลากรและนักศึกษาระยะสั้น กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นต้น เพราะกลุ่มนักศึกษาและเยาวชนของเวียดนามนั้นมีความพร้อมที่จะเปิดรับข้อมูลและสนใจในวัฒนธรรมไทยอยู่แล้ว อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยในหมู่คนรุ่นใหม่ของเวียดนามอีกด้วย

2. การปฏิสัมพันธ์และการไปมาหาสู่กันของภาคประชาชนนั้นนำไปสู่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กล่าวคือ จากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มตอบตรงกันว่าทัศนคติต่อไทยดีขึ้นหลังจากที่ได้มีโอกาสมาประเทศไทย (นักศึกษาร้อยละ 67.9, แรงงาน 74.4, นักท่องเที่ยว 77.4) และการรับรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและคนไทยของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกิดจากประสบการณ์ตรง เช่น การเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย การเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย หรือ การเข้ามาทำงานในประเทศไทย

3. ประเทศไทยมีจุดเด่นในด้านของการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามซึ่งกลุ่มนักศึกษาร้อยละ 49.1 ตอบว่านี่คือการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรกเมื่อนึกถึงประเทศไทย ตามมาด้วยเรื่องวัฒนธรรมเป็นอันดับสอง ร้อยละ 47.2 ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวตอบท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน ร้อยละ 66.4 และรองลงมาคือวัฒนธรรมร้อยละ 55.3 ส่วนกลุ่มแรงงานนั้นระบุการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรกเช่นกัน ร้อยละ 55.8 แต่ในอันดับสองเลือกประเด็นเศรษฐกิจร้อยละ 48.8 ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่นึกถึงการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมเป็นลำดับต้นเมื่อพูดถึงประเทศไทย เช่น สถานที่ท่องเที่ยว (วัดพระแก้ว พัทยา เชียงใหม่ ภูเก็ต) ประเพณีไทย (สงกรานต์ ลอยกระทง) หรือการที่ไทยเป็นประเทศที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

หากพิจารณาในประเด็นนี้แล้ว พบว่าความสำเร็จส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวไทยมาจากความพยายามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทยในเวียดนาม สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในนครโฮจิมินห์มีการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวและโครงการการท่องเที่ยวต่างๆ (campaign) อย่างเป็นระบบด้วยการเชิญนักข่าวเวียดนามจากหนังสือพิมพ์ต่างๆ ให้ร่วมเดินทางมายังประเทศไทยและเขียนสื่อบอกแนะนำการท่องเที่ยวต่อไป ซึ่งวิธีการดังกล่าวประสบความสำเร็จมากในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยวไทย²⁶ นอกจากนี้ ยังจัดทำโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ราคาประหยัดให้กับนักศึกษาเวียดนามด้วย และหากมีข่าวที่อาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวไทย สำนักงานฯ จะทำหนังสืออธิบายและชี้แจงไปยังสื่อที่ลงข่าวนั้นๆ ทันที

4. สื่อประเภทอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญในกระบวนการรับรู้และความเข้าใจของชาวเวียดนามต่อไทย ดังจะเห็นได้จากข้อมูลจากแบบสอบถามที่ระบุว่าส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต นักศึกษาร้อยละ 66 แรงงาน 69.8 และนักท่องเที่ยว 77.6 และส่วนใหญ่ตอบว่าตนได้รับข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยผ่านสื่อ นอกจากนี้ เป็นที่น่าสนใจว่าทุกกลุ่มตัวอย่างยังระบุตรงกันถึงประเภทข่าวที่เป็นที่สนใจมากที่สุดคือข่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นักศึกษาร้อยละ 56 แรงงาน 56.1 นักท่องเที่ยว 78.5 ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ามีการใช้อินเทอร์เน็ตในเวียดนามอย่างแพร่หลายและเข้าถึงได้ง่าย เช่น ร้านบริการอินเทอร์เน็ต (internet cafe) ตามแหล่ง

²⁶ จากการสัมภาษณ์คุณ ดัง ถิ ดวาน (Dang Thi Doan) เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำนครโฮจิมินห์ วันที่ 13 มกราคม 2554

ท่องเที่ยวหรือเมืองใหญ่ๆ คิดค่าบริการเพียงชั่วโมงละ 10 บาท และสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีความเร็วพอประมาณ นอกจากนี้ ยังสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเยาวชนและคนรุ่นใหม่ของเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตเมืองส่วนใหญ่นิยมติดต่อดสื่อสารและบริโภคข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก

5. จากการสำรวจแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าโดยภาพรวมแล้วรู้สึกชอบประเทศไทย นักศึกษาร้อยละ 69.8 นักท่องเที่ยว 77.6 และแรงงาน 93 แต่เมื่อเทียบกับรู้สึกที่มีต่อประเทศอาเซียนอื่นๆ แล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบไทยน้อยกว่าสิงคโปร์ ยกเว้นกลุ่มแรงงานที่ชอบไทยมากกว่าสิงคโปร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มแรงงานอาจเห็นว่าไทยเป็นแหล่งรายได้และเอื้อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลจากแบบสอบถามสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองว่าสิงคโปร์มีความเจริญและการพัฒนาต่างก้าวหน้ามากกว่าไทย เป็นประเทศที่น่าทำงานและศึกษาต่อมากกว่า แต่มองว่าไทยเป็นประเทศที่น่าเที่ยวกว่า ส่วนประเทศลาวถือว่าเป็นประเทศที่มีความใกล้ชิดกับเวียดนามมากที่สุดรองลงมาเป็นไทยและกัมพูชา

นัยสำคัญและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสื่อออนไลน์ การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นว่าทั้งสื่อมวลชนและประชาชนเวียดนามในภาคส่วนต่างๆ มีทัศนคติที่เป็นบวกต่อไทย ความขัดแย้งและความหวาดระแวงในอดีตอาจมียังคงส่งผลกระทบอยู่บ้างสำหรับคนที่เติบโตมาในยุคของสงครามเย็น แต่สำหรับคนรุ่นใหม่แล้ว สิ่งเหล่านี้แทบจะไม่มีผลต่อการรับรู้ของพวกเขาต่อประเทศไทยและคนไทยเลย หากแต่เป็นความสำนึกแห่งการร่วมมือกันในภูมิภาคและการพัฒนาประเทศร่วมกันในโลกยุคใหม่ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดกรอบของมุมมองและความเข้าใจของเวียดนามต่อไทย ดังนั้น หากไทยต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเวียดนามหรือสร้างความรู้สึที่ดีต่อกันในระดับที่ดีขึ้นไปก็ควรให้ความสนใจกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนรุ่นใหม่ เช่น นักศึกษา นักท่องเที่ยว และแรงงาน เป็นต้น ผลการวิจัยซึ่งบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่ดีอย่างที่ได้กล่าวไว้ว่า ไม่เคยดีเช่นนี้มาก่อนนั้น อย่างไรก็ตาม คงไม่ได้หมายความว่าไม่ต้องมีการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีอยู่แล้วนี้ในเรื่องใดอีก ดังนั้น บนพื้นฐานของความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนาม ได้แก่

-กรอบความสัมพันธ์ที่จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ต่อไปนั้นมีอยู่แล้วทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะในระดับพหุภาคีนั้น กรอบสำคัญ คือ อาเซียน โดยที่ภายในกรอบนี้ก็ยังมีแนวทางส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างประชากรของชาติสมาชิก คือ การสร้างความเชื่อมโยง (connectivity) ในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ สถาบัน และที่สำคัญระหว่างประชาชนด้วยตนเอง ข้อมูลจากงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าทางเวียดนามให้ความสำคัญกับการเป็นสมาชิกอาเซียนและสนใจการพัฒนาความร่วมมือในระดับทวิภาคีกับไทยด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับหน่วยงานต่อหน่วยงาน เช่น ด้านการเกษตร การท่องเที่ยว สาธารณสุข นอกจากนี้ ยังต้องการให้มีการพัฒนาร่วมในระดับท้องถิ่น เช่น จังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและจังหวัดในภาคกลางของเวียดนามซึ่งอยู่ห่างกันไม่ไกลนัก เดินทางติดต่อกันได้สะดวก ทั้งนี้โดยไม่ต้องผ่านระดับประเทศหรือรัฐบาลซึ่งจะมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลาในการประสานงานมาก

- การส่งเสริมให้มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในภาคประชาชน ทั้งโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเอง สิ่งที่ยังเป็นปัญหาคือ คนไทยยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเวียดนาม (รวมทั้งเพื่อนบ้านอื่นๆ) น้อยมาก ดังนั้น การส่งเสริมด้านการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาควรจัดเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่สำคัญประการหนึ่ง ปัจจุบันมีหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษาเวียดนามและเวียดนามศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น แต่คนไทยทั่วไปก็ควรจะมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อนบ้านมากขึ้นด้วย แนวทางที่มีการพูดถึงกันมากแต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินงานอย่างจริงจัง คือการเสนอเรื่องราวของเพื่อนบ้านผ่านสื่อต่างๆ มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากสื่อสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง จากการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยว มวยไทย และอาหารไทยได้สร้างความประทับใจให้กับชาวเวียดนามจำนวนมาก และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไทยเป็นที่รู้จักและจดจำได้ง่าย ในทางกลับกันเราควรส่งเสริมความรู้ในด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมเวียดนามในหมู่คนไทยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นมิตรใกล้ชิดสนิทสนม และคุ้นเคยกันมากยิ่งขึ้น

- เนื่องจากปัจจุบันมีเส้นทางติดต่อระหว่างกันที่ค่อนข้างจะสะดวก จึงควรส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต และนักศึกษา ได้มีโอกาสได้เดินทางไปเยี่ยมเยือนและทัศนศึกษาในประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น หรืออาจจัดกิจกรรมในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนนักศึกษาหรือฝึกอบรมระยะสั้นร่วมกันเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศเพื่อนบ้านไปพร้อมกัน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการอบรมในสาขาวิชาเกี่ยวกับเวียดนามศึกษาหรือไทยศึกษาเท่านั้น หากรวมถึงวิชาอื่นๆ ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสารก็ได้ เช่น วิชาเกี่ยวกับอาเซียน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา หรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น สเปน ฝรั่งเศส ที่นักศึกษาไทยและเวียดนามสามารถทำกิจกรรมร่วมกันด้วยภาษานั้นๆ ได้²⁷ เป็นต้น

- การรณรงค์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และการแสดงซึ่งความเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นของประเทศเพื่อนบ้านในหมู่ประชาชนอย่างเป็นระบบผ่านระบบการศึกษาและสื่อมวลชน เป็นที่สังเกตได้ว่าสื่อของไทยมักนำเสนอภาพเกี่ยวกับเวียดนามในด้านลบซึ่งนอกจากสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีกับคนเวียดนามแล้วยังเป็นการปลุกฝังความรู้สึกลบต่อเพื่อนบ้านในหมู่คนไทยด้วย แม้กระทั่งในเรื่องเล็กๆ เช่น การใช้คำเรียกเพื่อนบ้านที่ไม่เหมาะสม เราไม่ควรเรียกชาวเวียดนามว่า “ญวน” หรือ “แกว” อีกต่อไป การเผยแพร่ข้อมูลที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของประชาชนนั้น นอกจากจะช่วยให้คนไทยเรียนรู้จากประสบการณ์หรือความสำเร็จของเวียดนามแล้ว ยังช่วยกระตุ้นให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ของไทยเกิดความตื่นตัวที่พัฒนาหรือแข่งขัน (ในทางบวก) มากยิ่งขึ้น

- หน่วยงานของรัฐควรทำงานในเชิงรุกในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและส่งเสริมภาพลักษณ์ของไทยในหมู่คนเวียดนามอย่างต่อเนื่อง เช่น ในกรณีของสำนักงานการท่องเที่ยวไทยในเวียดนาม ที่ทำงานในเชิงรุกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในด้านการให้ประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลการท่องเที่ยวและสถานการณ์ในประเทศไทยที่ถูกต้องนักท่องเที่ยวเวียดนาม รวมทั้งยังทำงานใกล้ชิดกับสื่อมวลชนเวียดนามซึ่งมีส่วนทำให้การท่องเที่ยวไทย

²⁷ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยฮานอย มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในสาขาวิชาภาษาสเปน โดยที่นักศึกษาเวียดนามมาร่วมเรียนกับนิสิตคณะอักษรศาสตร์ในชั่วโมงเรียนภาษาสเปนเป็นเวลาหนึ่งเดือน และนิสิตของคณะอักษรศาสตร์เดินทางไปเรียนที่ฮานอยหนึ่งเดือน ซึ่งช่วยให้นิสิตนักศึกษาใช้ภาษาสเปนมากยิ่งขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการเดินทางไปประเทศสเปน

ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในหมู่คนเวียดนาม ซึ่งในปัจจุบัน หน่วยงานต่างๆ อาจอาศัยช่องทางอินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์ที่สามารถอัพเดทข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว โดยเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาเวียดนามเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2552. หน้า 260.

_____. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์, 2549.

ดาร์วิน เมตตาริกานนท์. ประวัติศาสตร์เวียดนามในแบบเรียนชั้นประถม. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2550.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551. หน้า 382 – 383.

ัญญาทิพย์ ศรีพนา. นโยบายต่างประเทศของเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1986 กรณีนโยบายของเวียดนามต่อไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2550.

ธีระ นุชเปี่ยม. เวียดนามหลังปี 1975. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2537.

มนธิรา ราโท “ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในทัศนะของสื่อเวียดนาม (ปี พ.ศ. 2547-2552)” วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) หน้า 1-32.

วิทยา ศุภชนากุล และคณะ. เจาะตลาดเวียดนามผ่านกูรู. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุคส์, 2551.

สุด จอนเจดสิน. ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณาจักรมั่งฝรังเศสถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ, 2544.

ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ข้อมูลพื้นฐานสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.

ภาษาอังกฤษ

Le Thi Dieu Ninh. Vietnam's Role in ASEAN Political and Economic Cooperation from 1995 to 2010.

Unpublished MA Thesis, Graduate School, Chulalongkorn University, May 2011 หน้า 113.

Pierre, Andrew J., “Vietnam's Contradictions”. *Foreign Affairs*. Vol. 9 (Nov. – Dec., 2000). Pp. 69 – 86.

Shaw, Martin. *Global Society and International Relations*. Cambridge: Polity Press, 1992.

Steger, Manfred B. *Globalization: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2003.

Stifel, David. “Vietnam's Reform Process: Implications for Thailand”, *TDRI Quarterly Review*. Vol. 7 (2), June 1992: 3-9.

Theera Nuchpiam, “Thai Stake-holders’ Perceptions and Thai-Vietnamese Relations”, *Asian Review*. Vol 20, 2007: 85-123.

ภาษาเวียดนาม

Phan Quang. *Nghề bao nghiệp vắn* (งานข่าวงานเขียน). Hanoi: NXB Thông tấn, 2005.

Trần Tiên Duân (ed.). *Nghề bao nghề nguy hiểm* (งานข่าวงานอันตราย). Hanoi: NXB Thông tấn, 2006.

เว็บไซต์

“Vietnam-Thailand Relations” in

http://www.vietnamembassythailand.org/en/nr070521165956/news_object_view?newsPath=/vnemb.vn/cn_vakv/ca_tbd/nr040819104152/ns07121214214

<http://www.mfa.go.th>

www.vja.org.vn

<http://english.mic.gov.vn/intro/Trang/MainFunctions.aspx>

<http://vietnamnews.vnagency.com.vn/>

www.thanhnien.com.vn

www.tuoiitre.com.vn

www.tienphong.com.vn

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1) นักวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร. หว่าง คัก นาม (Hoang Khắc Nam) รองคณบดีคณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย). สัมภาษณ์. (11 มกราคม 2554) ณ กรุงเทพมหานคร

อาจารย์เหงวียน ถวี ถู่ย โจว (Nguyễn Thi Thuy Châu) คณะตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย).

อาจารย์เจิ่น วัน ฮวาน (Trần Văn Hoàn) ผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยฮานอย

อาจารย์เจิ่น หั่งอก ตู๋ (Trần Cẩm Tú) อาจารย์ประจำศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมไทย มหาวิทยาลัยฮานอย. สัมภาษณ์. (12 มกราคม 2554) ณ กรุงเทพมหานคร.

ศาสตราจารย์ ฟาม ดีก เชื่อง (Pham Đức Dường) อดีตผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาฮานอย. สัมภาษณ์ (3 มิถุนายน 2554) ณ กรุงเทพมหานคร.

2) นักศึกษา

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มหาวิทยาลัย
แห่งชาติฮานอย) จำนวน 13 คน. สัมภาษณ์. (11 มกราคม 2554) ณ กรุงฮานอย

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 (เรียนภาษาไทย) คณะตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มหาวิทยาลัย
แห่งชาติฮานอย). สัมภาษณ์. (12 มกราคม 2554) ณ กรุงฮานอย จำนวน 12 คน

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 (เรียนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยฮานอย จำนวน 10 คน. สัมภาษณ์. (12 มกราคม 2554) ณ กรุงฮานอย

3) ผู้สื่อข่าว

คุณโด่ มิง ต่วน (Đỗ Minh Tuấn) นักข่าวของสถานีวิทยุเวียดนาม ประจำประเทศไทย. สัมภาษณ์. (18 มกราคม 2554)
ณ กรุงเทพมหานคร

คุณเหงวียน แทง ฮวาน (Nguyễn Thanh Hoan) Senior Co-Ordinator Vietnam News มาประจำที่ประเทศไทยตั้งแต่ปี
2005-2008 รวม 3 ปี. สัมภาษณ์. (3 พฤษภาคม 2554) ณ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ.

คุณหวาง โต่ ฮวา (Hoang Tô Hoa) คอลัมนิสต์ สก๊อปข่าววัฒนธรรม สำนักพิมพ์เดียน ฟอง. สัมภาษณ์. (1 มิถุนายน
2554) ณ กรุงฮานอย.

คุณเหงวียน เล่ ถวี ฮื่อง (Nguyễn Thi Lê HUÔNG) ผู้สื่อข่าว หนังสือพิมพ์ Vietnam News. สัมภาษณ์. (2 มิถุนายน
2554) ณ กรุงฮานอย

4) สมาชิกของสมาพันธ์สมาคมมิตรภาพนครโฮจิมินห์

(The Ho Chi Minh City Union of Friendship Organisation - HUFO)

นายเล ฮึง ก๊วก (Lê HƯng Quốc) ประธานสมาพันธ์

นางเหงวียน แทง มาย (Nguyễn Thanh Mai) รองหัวหน้าฝ่ายวิรัชกิจ

นายเจิ่น วัน ห่าว (Trần Văn Hao) ผู้เชี่ยวชาญประจำประจำฝ่ายวิรัชกิจ

นายเจื่อง หว่อง (TrUỜng Hoang) รองหัวหน้าฝ่ายการเกษตร คณะกรรมการประชาชนนครโฮจิมินห์

นายเหงวียน ไท่ ห่ง (Nguyễn Thai Hông) ผู้ประสานงานเหวียดเกวียนในไทยและลาว. สัมภาษณ์. (14 มกราคม 2554)
ณ นครโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม

5) แรงงานเวียดนามที่ทำงานในประเทศไทย

โรงงานดิลี่ ฟาร์อีสต์ จังหวัดระยอง จำนวน 6 คน

โรงงาน Royal Bikes จังหวัดระยอง จำนวน 10 คน

วันที่ 3 มีนาคม 2554 จังหวัดระยอง

6) เจ้าหน้าที่

คุณ ดัง ติว ดวาน (Dang Thi Doan) เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำนครโฮจิมินห์. สัมภาษณ์.
(13 มกราคม 2554).

นายเหงวียน ชูย ฮึง (Nguyễn Duy Hùng) ทูตพาณิชย์เวียดนามประจำประเทศไทย. สัมภาษณ์. (19 มกราคม 2554).

ภาคผนวก แนวคำถามเชิงลึกในการสัมภาษณ์

คำถามด้านเศรษฐกิจ

1. ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจในเวียดนามเป็นอย่างไร มีส่วนที่เหมือนหรือต่างกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทยหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านประเมินความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนามอย่างไร และควรขยายความร่วมมือในด้านใดบ้าง (ประเภทธุรกิจ การค้า หรืออุตสาหกรรม)
3. การลงทุนของนักธุรกิจไทยในเวียดนามมีลักษณะอย่างไร เหมือนหรือต่างกับการลงทุนจากประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียอย่างไร
4. สินค้าไทยเป็นที่ยอมรับในตลาดเวียดนามมากน้อยเพียงใด (ระบุประเภทสินค้า) และสินค้าไทยมีจุดเด่นตรงไหน ต่างจากสินค้าจากจีนและญี่ปุ่นอย่างไร
5. ไทยเป็นต้นแบบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเวียดนามได้ในด้านใดบ้าง มีประเด็นใดที่ควรเอาอย่าง และประเด็นใดที่ไม่ควรเอาอย่าง

คำถามด้านการเมืองการปกครอง

1. ท่านติดตามข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองของไทยหรือไม่ และท่านมีทัศนคติต่อการเมืองการปกครองของไทยอย่างไร
2. ความขัดแย้งทางการเมืองของไทยมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามและภูมิภาคหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของการเมืองไทยอย่างไร และท่านมีความเห็นต่อประชาธิปไตยแบบไทยอย่างไร
4. พัฒนาการทางการเมืองของเวียดนามและไทยต่างกันหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านรู้จักนักการเมืองหรือผู้นำประเทศของไทยบ้างหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านรับรู้ข่าวสารด้านการเมืองไทยจากช่องทางใดบ้าง (หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต)

คำถามด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1. ท่านคิดว่าความสัมพันธ์ไทยเวียดนามในปัจจุบันเป็นอย่างไร (ดีขึ้นหรือแย่ลงกว่าในอดีตที่เคยเป็นมา)
2. ความสัมพันธ์และความขัดแย้งในอดีตมีผลต่อรูปแบบและระดับของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

3. ความสัมพันธ์ในภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน ระหว่างไทยเวียดนามเป็นอย่างไร ภาคส่วนใดที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด
4. ความสัมพันธ์ภาคประชาชนควรพัฒนาไปในทิศทางใด อย่างไร และมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านคิดว่าความสัมพันธ์ไทยเวียดนามควรพัฒนาไปในทางทิศทางใดและสุดท้ายควรนำไปสู่เป้าหมายใด
6. ประเทศใดในภูมิภาคอาเซียนเป็นมิตรประเทศที่ดีที่สุดของเวียดนามหรือมีความใกล้ชิดกับเวียดนามมากที่สุด (จัดลำดับสามลำดับ) และประเทศใดที่เป็นมิตรน้อยที่สุดหรือห่างเหินกับเวียดนามมากที่สุด
7. อะไรเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้ดียิ่งขึ้น

คำถามด้านวัฒนธรรม

1. ท่านคิดว่าเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของวัฒนธรรมไทยคืออะไร มีลักษณะเฉพาะหรือลักษณะร่วมกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนอย่างไร
2. ท่านคิดว่าคุณภาพด้านการศึกษาของไทยเป็นอย่างไร และไทยมีศักยภาพที่จะเป็น hub ด้านการศึกษาของภูมิภาคได้หรือไม่
3. ท่านคิดว่าจุดแข็งของการท่องเที่ยวไทยคืออะไร มีลักษณะเหมือนหรือต่างกับการท่องเที่ยวของเวียดนามอย่างไร
4. ขอให้ท่านจัดลำดับประเทศในอาเซียนสามลำดับแรกในมิติต่อไปนี้ – ประเทศที่น่าอยู่ – ประเทศที่มีมาตรฐานด้านการศึกษา – ประเทศที่น่าท่องเที่ยว
5. บุคลิกภาพและลักษณะเด่นของคนไทยคืออะไร มีจุดเด่นหรือจุดด้อยอย่างไร (อาจเทียบกับคนเวียดนามและชาติอื่นๆ ในภูมิภาค)

บทที่ 5

การรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย กรณีศึกษาภาคประชาสังคมกัมพูชา

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และไพรินทร์ มากเจริญ

ความนำ

ความสัมพันธ์และการรับรู้ของกัมพูชาและไทย มักมีการศึกษาแต่ความสัมพันธ์และการรับรู้ของรัฐต่อรัฐ (state to state relation) ในแง่ของกัมพูชา ดังตัวอย่างที่รัฐกัมพูชาได้ใช้ “พระโค พระแก้ว” กล่อมเกล้าให้ประชาชนกัมพูชาเชื่อว่า รัฐไทยขโมย “พระโค” ซึ่งเป็นของหมู่บ้านคูเมืองของกัมพูชา จนเป็นเหตุทำให้กัมพูชาอยากจน ทุกวันนี้ ความเจริญที่เคยมีอยู่ของกัมพูชาได้หมดไป เพราะรัฐไทยขโมยเอาของหมู่บ้านคูเมืองไป

ในแง่ของความสัมพันธ์และการรับรู้ของไทย รัฐไทยก็มีบทบาทสำคัญ มีการเสนอภาพให้เห็นว่า รัฐไทยมักคิดว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่า กัมพูชาเคยเป็นดินแดนของไทย ไทยเสียดินแดนให้กับกัมพูชาไปในยุคการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส นักวิชาการไทยบางส่วนถือว่า นี่เป็น คำอธิบายแนวชาตินิยม (nationalism) แบบ “ราชาชาตินิยม”¹ กล่าวคือ ราชสำนักของสยามได้สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยการสร้างให้กษัตริย์เป็นศูนย์รวมของชาติ เชิดชู กษัตริย์และวีระบุรุษ ทำให้เกิดความรักและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่แนวคิดนี้ทำให้รัฐและคนไทยจำนวนมากมีความคิดเอาชนะ เพราะคิดว่าตัวเองเหนือกว่ากัมพูชา

ในอดีต ในช่วงการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส ชนชั้นนำของสังคมไทยได้เขียนประวัติศาสตร์ให้คนไทยเกิดสำนึกชื่นชมในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงปฏิรูปประเทศและนำพาประเทศสยามให้รอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกได้²

ประวัติศาสตร์ชาตินิยมยังคงดำเนินมาอย่างสับสน เนื่องจากเหตุผลของคำอธิบายอาจแตกต่างกันไปบ้างตามยุคสมัย ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 1932 ประวัติศาสตร์ชาตินิยมถูกใช้อย่างเข้มข้นเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาลคณะราษฎร ในรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม การเสียดินแดน ไข่มุกทะเลทำให้เกิดความรักและหวง

¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ลัทธิชาตินิยม/สยามกับกัมพูชา : กรณีศึกษาปราสาทเขาพระวิหาร (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2552) : 8.

² ธงชัย วินิจกุล “ ภูมิภาษาและประวัติศาสตร์ ” แปลโดย พวงทอง ภวัครพันธุ์ ฟ้าเดียวกัน ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 : 94

แผ่นดินแดน รัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลวงวิจิตรวาทการ อธิปไตยกรรมศิลปากรในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีแนวคิดขยายดินแดนที่มีคนอาศัยเป็นคนไทย (Pan Thai Movement) โดยรณรงค์ให้ประชาชนสนับสนุนแนวทางต่อสู้เพื่อเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส

จอมพลป.ปลุกเร้าแนวคิดการขยายดินแดนโดยได้กล่าวว่า

...ที่นั่นมีเลือดเนื้อเชื้อไทยเราอยู่ 24 ล้านคน ซึ่งยังถือตนเป็นคนไทย พูดภาษาไทย มีชีวิตจิตใจเป็นไทย... ในไม่ช้า เราจะเป็นประเทศที่มีดินแดนราว 9,000,000 ตารางกิโลเมตรและมีพลเมืองไม่น้อยกว่า 40 ล้านคน เราจะเป็นมหาประเทศ³

ในช่วงนั้น มีการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์และแบบเรียนประวัติศาสตร์ เช่น ประวัติศาสตร์สากลของหลวงวิจิตรวาทการ⁴ ที่เป็นการเขียนประวัติศาสตร์จากทัศนะของรัฐบาลกรุงเทพอย่างเดียวน คนไทยจะรู้แต่เรื่อง การเสียกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่ได้รับรู้ถึงการเสียกรุงเวียงจันทน์ การเสียกรุงยโสธรประ/นครพนม โดยที่มีไทยเป็นศัตรู⁵

ประวัติศาสตร์ชาตินิยมถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองเกิดขึ้นกับทั้งผู้นำไทยและกัมพูชาอีกครั้งในปลายทศวรรษ 2000 ปี 2008 การขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกต่อองค์การยูเนสโก พันธมิตร-เสื้อเหลืองและพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านในขณะนั้น ได้ใช้ประเด็นปราสาทเขาพระวิหาร โคนล้มระบอบทักษิณ เล่นงานรัฐบาลสมัคร สุนทรเวชและรัฐบาล สมชาย วงศ์สวัสดิ์ที่เป็นตัวแทนทางการเมืองของระบอบทักษิณ

ในขณะที่ รัฐบาลกัมพูชาที่นำโดยสมเด็จ สุนเขินได้ใช้ประเด็นการขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารในการหาเสียงเลือกตั้ง จนชนะการเลือกตั้งอย่างขาดลอย ปัจจุบัน แม้สมเด็จ สุนเขินเป็นนายกรัฐมนตรีของกัมพูชาและนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรีของไทย ปราสาทเขาพระวิหารก็ยังเป็นเครื่องมือทางการเมืองของทั้งสองฝ่ายเพื่อเอาชนะศัตรูทางการเมืองของตนนั่นคือ ฝ่ายนายกรัฐมนตรี สมเด็จ สุนเขินได้กรณีนี้เผชิญหน้ากับไทยเพื่อสร้างค่านิยมทางการเมือง อีกทั้งยังได้สร้างปราสาทเขาพระวิหารเป็น ผลประโยชน์สูงสุดของกัมพูชา รัฐบาลกัมพูชาได้ตั้งปราสาทเขาพระวิหารเป็นวาระแห่งชาติ มีการติดโปสเตอร์โฆษณาไปทั่วประเทศ มีป้ายมรดกโลกและยูเนสโกติดอยู่ตามถนนหนทาง⁶ มีการสร้างถนนทางขึ้นปราสาทเขาพระวิหารได้โดยไม่ต้องขึ้นจากทางฝั่งไทย ถนนดังกล่าว รัฐบาลกัมพูชาอ้างว่า ได้ทุนก่อสร้างจากองค์การยูเนสโก

³ พงษ์พันธ์ พึ่งตน, “ปราสาทพระวิหาร : ประวัติศาสตร์กับชาตินิยมกัมพูชา,” สุรชาติ บำรุงสุข บรรณาธิการ จุลสารความมั่นคงศึกษา 79 (พฤษภาคม 2553) : 20-21.

⁴ เพิ่งอ้าง, : 34-35.

⁵ เพิ่งอ้าง, : 16.

⁶ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ข้าพเจ้าได้เห็นมา-กัมพูชา/และทางขึ้นปราสาทเขาพระวิหาร ทางด้านเขมรต่ำ/เขมรกรอม(ขอม) [ออนไลน์]. 22 มิถุนายน 2554. เข้าถึงได้จาก

ส่วนรัฐบาลพรรคประชาธิปไตยก็ใช้ปราสาทเขาพระวิหารและประเทศกัมพูชาเพื่อต่อสู้กับศัตรูทางการเมือง คนสำคัญของคนคือ ทักษิณ ชินวัตร

ด้วยลักษณะของการผูกขาดในการศึกษาที่มีแต่เฉพาะมุมมองแบบรัฐต่อรัฐที่มีมาช้านานนี้เอง ทำให้เกิดกระบวนการกล่อมเกล่า (socialization) และทำให้เชื่อว่าการรับรู้และความเข้าใจระหว่างไทยกับกัมพูชาเป็นไปในลักษณะศัตรูคู่อาฆาต ที่รอเพียงเวลาที่อีกฝ่ายเพลี่ยงพล้ำเพื่อเข้าบุกทำลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่การรับรู้เช่นนี้ถูกทำให้เข้มข้นมากขึ้นผ่านสถานการณ์และการประโคมข่าวความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

การรับรู้ที่เกิดขึ้นนี้เกิดขึ้นและยังดำรงต่อไปรวมถึงกลายเป็นวาทกรรมความเชื่อหลักของทั้งคนไทยและคนกัมพูชาทั้งนี้เนื่องจากความสัมพันธ์และการรับรู้ของกัมพูชา-ไทยมักขาดการศึกษาความสัมพันธ์และการรับรู้ภาคประชาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของภาคประชาสังคมของกัมพูชาที่การศึกษาความสัมพันธ์และการรับรู้ของภาคประชาสังคมกัมพูชาที่มีต่อไทยมีน้อยมาก ส่วนหนึ่งมีความเชื่อว่าเป็นความด้อยของสังคมกัมพูชา คือ “เป็นสังคมปิด” การแสดงออกของภาคประชาสังคมกัมพูชาที่น้อยซึ่งเป็นความจริง “แต่ไม่ใช่ไม่มีตัวตน” ในความหมายว่าแม้กัมพูชาจะเป็นสังคมปิด คือ เป็นสังคมที่รัฐเป็นใหญ่ รัฐมีกลไกครอบงำการรับรู้และความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่างๆจริง แต่ภาคประชาสังคมของกัมพูชาไม่ใช่ไม่มีตัวตน

โดยเฉพาะ ความสัมพันธ์และการรับรู้ของภาคประชาสังคมกัมพูชาที่มีต่อไทยกลับมีความสำคัญในการทำ ความเข้าใจว่า การรับรู้ของภาคประชาสังคมกัมพูชา ต่อสังคมไทยมีอย่างไรบ้าง เมื่อศึกษาการรับรู้แล้ว จะเห็น “พลัง” และ “พลวัต” ของภาคประชาสังคมกัมพูชาที่มีต่อไทย โดยเฉพาะในยามที่กัมพูชาและไทยมีปัญหา กระทบกระทั้ง ขัดแย้งและถึงขั้นปะทะด้วยกำลังต่อกัน แต่ความสัมพันธ์และการติดต่อกันระหว่างภาคประชาสังคม ทั้งกัมพูชาและไทยก็ยังมียู่ในลักษณะเชิงบวกและดีต่อกัน

เมื่อศึกษาการรับรู้ของภาคประชาสังคมกัมพูชาต่อไทย เราจะเห็น

1. แบ่งบวกต่อสังคมไทย ไม่ใช่มีแต่ในแง่ร้าย
2. มองเห็นเหตุผลทางเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์และการรับรู้ของทั้งสองฝ่าย

การปะทะสังสรรค์ (Interaction) นับเป็นกุญแจสำคัญที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาสังคมทั้งสองให้ดำเนินอย่างราบรื่น การปะทะสังสรรค์ของภาคประชาสังคมกัมพูชาต่อคนไทยกลุ่มต่างๆ เช่น ข้าราชการ พ่อค้า ครูอาจารย์ การเข้ามาหางานทำของแรงงาน การเข้ามาเรียนหนังสือของนักศึกษา กัมพูชากลับทำให้การรับรู้ของพวกเขาคือสังคมไทยมีความคิดในเชิงบวก หลากหลายและมีเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมรองรับ แทนที่จะมีแต่ความรู้สึกในแง่ลบเกลียดชัง โกรธแค้นอย่างที่เป็นการแสดงออกของรัฐกัมพูชาอย่างที่เข้าใจกัน

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาภายใต้โจทย์วิจัยที่สำคัญ คือ ต้องการศึกษาว่า ภาคประชาสังคมกัมพูชาได้แก่ พ่อค้า นักวิชาการ นักศึกษา แรงงาน นักท่องเที่ยวและประชาชนคิดเห็นและรับรู้ต่อสังคมไทยอย่างไร ปัจจัย

อะไร เช่น พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและการปะทะสังสรรค์ต่อกัน ทำให้ภาคประชาสังคมกัมพูชาแสดงความคิดเห็นและรับรู้ต่อสังคมไทยเช่นนั้น ซึ่งจากผลการศึกษาที่จะนำเสนอต่อไปจะเป็นการพลิกหน้าประวัติศาสตร์ที่สำคัญของภาคประชาสังคมกัมพูชา ที่จะสะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่ประวัติศาสตร์บันทึกและสิ่งที่รัฐกัมพูชาพยายามอย่างมากที่จะสร้างภาพให้แก่ประเทศไทยว่าเป็น “ศัตรู” มาอย่างยาวนานนั้น ความพยายามดังกล่าว “ยังไม่สำเร็จผล” หากแต่กลับเกิดมีเสียงสะท้อนใหม่ ที่ไม่ว่ารัฐกัมพูชาหรือรัฐไทยก็ไม่ควรมองข้ามอีกต่อไป

ในการดำเนินงานศึกษาในโครงการการรับรู้ละความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศกัมพูชาที่มีต่อไทย ในส่วนของภาคประชาชนทั่วไปนั้น คณะผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกัมพูชาจาก 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มนักศึกษา กัมพูชาที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย กลุ่มแรงงานชาวกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย และกลุ่มนักธุรกิจกัมพูชา ทั้งนี้การเลือกศึกษาภาคประชาสังคมทั้งสามกลุ่มดังกล่าว แม้ว่าปัจจุบันทั้งสามกลุ่มจะยังมีใช้ตัวแสดงหลักที่สามารถกำหนดนโยบายหรือความเป็นไปของรัฐบาลกัมพูชา หากแต่ทั้งสามกลุ่มก็เป็นตัวแสดงที่เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นและมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทั้งต่อประเทศไทยและกัมพูชา

กรณีของแรงงานกัมพูชาเป็นกลุ่มที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากและได้สัมผัสถึงประเทศไทยในหลายๆแง่มุมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ การที่ได้เข้ามาสัมผัสความจริงในประเทศไทยนี้เองที่จะเป็นเสียงสะท้อนที่มีน้ำหนักมากขึ้นต่อการรับรู้เกี่ยวกับไทยของชาวกัมพูชา มากไปกว่านั้นแรงงานกัมพูชาเหล่านี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงความเห็นที่ตรงข้ามรัฐซึ่งออกมาในรูปแบบของการไม่ปฏิบัติตามคำชักชวนของรัฐที่ให้เดินทางกลับประเทศหลังจากที่ประเทศไทยและกัมพูชาเกิดความขัดแย้งขึ้น รวมทั้งยังคงมีความมั่นใจทำงานในประเทศไทยต่อไปแม้ว่าสถานการณ์ระหว่างสองประเทศจะรุนแรงขนาดไหนก็ตาม ปรากฏการณ์นี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจและการมีการปะทะสังสรรค์ระหว่างแรงงานกัมพูชากับคนไทย ได้สร้างให้เกิดความคิด การรับรู้ และความเข้าใจต่อไทยในลักษณะที่แตกต่างจากรัฐชาติหรือผู้กำหนดนโยบายโดยสิ้นเชิง

ในส่วนของนักศึกษา กัมพูชา นั้นถือเป็นกลุ่มประชาสังคม “เลือดใหม่” ซึ่งนิสิต/นักศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยและที่คณะผู้วิจัยทำการศึกษาในครั้งนี้โดยมากมักจะเป็นข้าราชการของประเทศกัมพูชาอยู่ก่อนแล้วและได้รับทุนเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย จึงถือได้ว่าบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่มีโอกาสจะก้าวขึ้นมาเป็นชนชั้นที่จะกำหนดนโยบายหรือมีบทบาทสำคัญต่อกัมพูชาในอนาคต ดังนั้นการศึกษารับรู้และความเข้าใจต่อไทยของกลุ่มนักศึกษา กัมพูชา จะทำให้เข้าใจความรู้สึกและความคิดของกลุ่มปัญญาชนใหม่ของกัมพูชา และจะเป็นประโยชน์ต่อไทยในด้านการกำหนดนโยบายของประเทศไทยต่อกัมพูชาต่อไปได้ นอกจากนี้คนกลุ่มนี้ภาคหนึ่งคือคนที่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์และถูกกล่อมเกลามาโดยแบบเรียนของกัมพูชา แต่อีกภาคหนึ่งก็คือการได้เรียนรู้ในส่วนที่เป็นแบบเรียนของไทยเช่นเดียวกัน การที่คนกลุ่มนี้ได้รับสารจากทั้งสองฝ่ายและถูกขัดเกลามาโดยแบบเรียนและครูอาจารย์ทั้งของไทยและกัมพูชา จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ควรศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับไทยของคนกลุ่มนี้ว่าในท้ายที่สุดแล้วจะเป็นเช่นไร

ในส่วนของกลุ่มนักธุรกิจกัมพูชา กลุ่มนี้ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในการกำหนดความเป็นไปของประเทศกัมพูชาต่อรัฐบาลมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสองกลุ่มข้างต้น เพราะถือว่าเป็นกลุ่มที่กุมอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ

ของประเทศ และบางส่วนยังสามารถเข้าถึงเครือข่ายอำนาจทางการเมืองกัมพูชาได้อีกด้วย นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับกัมพูชาแล้วจะพบว่าระบบเศรษฐกิจการค้าของกัมพูชาผูกพันอยู่กับประเทศไทยอยู่ไม่น้อย ทั้งการนำเข้าสินค้าและการลงทุนจากนักลงทุนไทย ด้วยเหตุนี้ ความขัดแย้งและการต่อต้านรัฐไทยที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐกัมพูชา จึงไม่ทำให้เกิดผลดีต่อนักธุรกิจกัมพูชาแต่อย่างใด หน้าที่นักธุรกิจเหล่านี้ยังเรียกร้องไม่ให้มีการปิดด่านชายแดนหรือต่อต้านการที่รัฐบาลกัมพูชาทำสงครามกับประเทศไทยอีกด้วย นัยยะความคิดและการเคลื่อนไหวของนักธุรกิจกัมพูชาดังกล่าวนี้เองที่สะท้อนให้เห็นความน่าสนใจของภาคประชาสังคมกัมพูชาอีกกลุ่มหนึ่งที่คิดไม่ตรงกับรัฐ แม้ว่าในความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาที่เกิดขึ้นกลุ่มนักธุรกิจกัมพูชาจะแสดงบทบาทที่ไม่เป็นไปตามแบบที่รัฐต้องการ แต่ความสำคัญของการเป็นตัวแสดงหลักที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจของชาติทำให้รัฐบาลกัมพูชาไม่สามารถมองข้ามได้หรือกระทำการใดได้ ตรงกันข้ามนายกรัฐมนตรีสุนเซนกลับต้องออกมาประกาศว่ากัมพูชายังคงจะยังรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อไทยในด้านเศรษฐกิจและพร้อมที่จะต้อนรับนักลงทุนจากประเทศไทยอย่างเต็มที่ การกระทำเช่นนี้ของผู้นำประเทศกัมพูชา ย่อมแสดงให้เห็นแล้วว่า เสียงของนักธุรกิจกัมพูชา เป็นเสียงหลักที่รัฐบาลกัมพูชาต้องรับฟังและเห็นถึงความสำคัญ ดังนั้นในการศึกษาการเรียนรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศกัมพูชาที่มีต่อไทยในครั้งนี้จึงจะละเลยที่จะศึกษาการเรียนรู้ของนักธุรกิจกัมพูชาที่มีต่อไทยไม่ได้เลย

นอกจากการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกัมพูชาทั้งสามกลุ่มหลักข้างต้นแล้ว คณะผู้วิจัยยังได้มีการศึกษาการเรียนรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประเทศกัมพูชาที่มีต่อไทยจากกลุ่มอื่นๆ อาทิ นักท่องเที่ยวกัมพูชา นักวิชาการไทยที่ศึกษาด้านกัมพูชา รวมไปถึงนักธุรกิจไทยและเจ้าหน้าที่รัฐไทยที่ค้าขายและมีปฏิสัมพันธ์และการปะทะสังสรรค์กับชาวกัมพูชาอยู่เป็นประจำเพื่อให้เกิดความหนักแน่นต่อข้อค้นพบมากขึ้น ซึ่งรายละเอียดของข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้จะอภิปรายต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการเรียนรู้ของภาคประชาสังคมกัมพูชาต่อสังคมไทยใช้ระเบียบวิธีวิจัย 2 อย่างควบคู่กันไป คือ

1. **การวิจัยเชิงปริมาณ** โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่จังหวัดอุบลราชธานี สุรินทร์ และศรีสะเกษตอบ กลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสาคร และตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว และนักท่องเที่ยวกัมพูชาที่เข้ามาเที่ยวที่ตลาดโรงเกลือ ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 150 คน ประกอบไปด้วย กลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 69 ตัวอย่าง โดยเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 29 คน และเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 39 คน กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวกัมพูชาที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 70 ตัวอย่าง โดยเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 คน และจังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์จำนวน 40 คน แบ่งเป็นเพศชาย 53 คน เพศหญิง 17 คน และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวกัมพูชาบริเวณตลาดโรงเกลือ จำนวนทั้งสิ้น 12 ตัวอย่าง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่หนึ่ง คือ นักธุรกิจและเจ้าหน้าที่รัฐกัมพูชาของจังหวัดเกาะกง สีหนุวิลล์ กัมปอต และกรุงพนมเปญ

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการในไทยและนักธุรกิจไทยที่เกี่ยวข้องและค้าขายกับกัมพูชา ณ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากร เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ตลาดโรงเกลือ และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระแก้ว รวมทั้งกลุ่มนักวิชาการไทยที่มีความรู้ในประเทศกัมพูชา

ความสัมพันธ์และการรับรู้ของภาคประชาสังคมกัมพูชาที่มีต่อไทย

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชนชั้นปกครองของไทยและกัมพูชามีความพยายามที่จะสร้างให้การรับรู้และความเข้าใจของชนชั้นปกครองของตนให้มีภาพของความเป็น “ศัตรู” เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศ โดยผ่านแบบเรียน วรรณกรรม นิทาน เรื่องเล่าขาน ที่ชนชั้นปกครองของทั้งสองประเทศพยายามรังสรรค์ขึ้นเพื่อป้อนสู่การรับรู้ของประชาชนของทั้งสองประเทศให้เกิดความรู้สึกเกลียดชังซึ่งกันและกัน ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวอาจดำเนินไปได้ตามที่ชนชั้นปกครองมุ่งหวังหากไม่มีปัจจัยใดเข้ามาแทรกแซง แต่ผลการศึกษาที่จะอภิปรายต่อไปนี้จะเป็นการตีแผ่หน้าความพยายามดังกล่าวของชนชั้นปกครองโดยสิ้นเชิง ด้วยสาระสำคัญใหม่และวาทกรรมที่อีกชนชั้นหนึ่งหรือที่เราเรียกว่าภาคประชาสังคมกำลังทำให้เกิดขึ้น ซึ่งแม้จะยังไม่ใช่วาทกรรมหลัก แต่ก็เป็นวาทกรรมที่กำลังเกิดขึ้นและดำเนินการไปอย่างมีพลัง เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาภายใต้การรับรู้และความเข้าใจของภาคประชาสังคมกัมพูชา “ไทยคือมิตรมิใช่ศัตรู” ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่าง นิสิต/นักศึกษา แรงงาน และประชาชนชาวกัมพูชาบริเวณชายแดน ที่เข้ามาศึกษา ทำงาน และทำกิจกรรมต่างๆ ในประเทศไทยเรื่องการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อไทย โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

นักศึกษา กัมพูชา....ปัญญาชนตรงข้ามรัฐ

ภายใต้ความอ่อนแอของการจัดการด้านระบบการศึกษาของกัมพูชา ความพยายามเสาะแสวงหาแหล่งวิชาความรู้ของปัญญาชนกัมพูชาจึงมุ่งมาที่ประเทศไทยซึ่งเปิดกว้างและมีศักยภาพมากกว่า นิสิตนักศึกษา กัมพูชาที่เข้ามาเรียนในประเทศไทยโดยมาก คือ บุตรหลานของผู้มีอันจะกินทั้งข้าราชการและคหบดีในประเทศกัมพูชา ข้าราชการที่ได้รับทุนการศึกษาเพื่อมาศึกษาต่อ รวมไปถึงพระสงฆ์ที่เข้ามาศึกษาพุทธศาสนศึกษาในประเทศไทย ส่วนหนึ่งเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพรมแดนติดกับกัมพูชา และอีกส่วนหนึ่งกระจายไปตามมหาวิทยาลัยต่างๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวกัมพูชาที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 70 ตัวอย่าง โดยเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูล คือ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 คน และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 40 คน แบ่งเป็นเพศชาย 53 คน เพศหญิง 17 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อายุระหว่าง 18-31 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาประเทศไทยเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีมากที่สุด นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดสามารถอ่านภาษาไทยได้ แต่เขียนภาษาไทยได้น้อยมาก และส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับคนไทย

จากข้อมูลที่ได้รับจากนิสิต/นักศึกษา กัมพูชา ที่เข้ามาเรียนระดับปริญญาในประเทศไทย พบว่าชาว กัมพูชา กลุ่มนี้มีทัศนคติและการรับรู้ต่อประเทศไทยและคนไทย “ในแง่บวก” มากกว่าในแง่ลบ นิสิต/นักศึกษา กัมพูชา ส่วนใหญ่รู้สึกชอบประเทศไทยก่อนที่จะเดินทางมา มากไปกว่านั้นคือ เมื่อเดินทางมาแล้ว นิสิต/นักศึกษา กัมพูชาหลายคน มีความรู้สึกชอบประเทศไทยมากขึ้นกว่าเดิม

ตาราง: ความรู้สึกที่มีต่อไทยก่อนเดินทางมาประเทศไทย

ความรู้สึกที่มีต่อไทย ก่อนเดินทางมาประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
1 ชอบประเทศไทย	43	61.4
2 ไม่ชอบประเทศไทย	1	1.4
3 เฉยๆ เป็นกลาง	14	20.0
4 มีทั้งชอบและไม่ชอบ	12	17.1
รวม	70	100.0

จากการสอบถามถึงความรู้สึกที่มีต่อไทยก่อนเดินทางมาประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาว กัมพูชา ส่วนใหญ่มีความรู้สึกชอบประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 61.4 รองลงมามีความรู้สึกเฉยๆเป็นกลาง ร้อยละ 20.0 และรู้สึกทั้งชอบและไม่ชอบประเทศไทย ร้อยละ 17.1 ตามลำดับ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น คือ ร้อยละ 1.4 ที่รู้สึกไม่ชอบประเทศไทย

ตาราง : ความรู้สึกที่มีต่อคนไทยหรือประเทศไทยหลังจากมาประเทศไทย

ความรู้สึกที่มีต่อคนไทยหรือประเทศไทย หลังจากมาประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
1 เปลี่ยน ดีขึ้น	53	75.7
2 เปลี่ยน เลวลง	1	1.4
3 ไม่เปลี่ยน	6	8.6
4 อื่นๆ	10	14.3
รวม	70	100.0

ในส่วนของการรับรู้ที่มีต่อคนไทยหรือประเทศไทยหลังจากมาประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาว กัมพูชา ส่วนใหญ่ความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ ส่วนใหญ่รู้สึกชอบประเทศไทยมากขึ้น ร้อยละ 75.7 รองลงมา

คือ อื่นๆ ร้อยละ 14.3 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนักศึกษากลุ่มนี้ให้เหตุผลว่า รู้สึกธรรมดากับคนไทยและประเทศไทย รู้สึกเพียงแต่ประเทศไทยมีการพัฒนาที่เจริญก้าวหน้า และมีเพียงร้อยละ 1.4 หรือเพียง 1 คน เท่านั้น ที่หลังจากเดินทางมาประเทศไทยแล้วมีความรู้สึกต่อคนไทยหรือประเทศไทยแย่ลง

ในส่วนของการทัศนคติแล

ะการรับรู้ของนิสิต/นักศึกษาแกมพูชาที่มีต่อไทยในเบื้องต้น คือ เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดต่อกันรวมทั้งมีความรู้สึกเหมือนเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่สนิทสนมเหมือนอย่างพี่น้องและเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆต่อกัมพูชามากกว่าจะคิดถึงในแง่ของประเทศไทยที่มีความขัดแย้งต่อกัน

ตาราง: ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา

คิดว่าประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชาอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนม	49	42.2
เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ	14	12.1
เป็นผู้มาตัดดวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	7	6.0
เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ	8	6.9
เป็นเพื่อนบ้านที่มีความขัดแย้งกัน	8	6.9
เป็นส่วนส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้า	8	6.9
เป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/คู่แข่งทางการค้า	7	6.0
ตัวอย่างที่ไม่ดีที่มีผลต่อการบั่นทอนสภาพสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรม	2	1.7
อื่นๆ	13	11.2
รวม	116	100.0
หมายเหตุ: (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวแกมพูชาในประเทศไทยในเรื่องของความเกี่ยวข้องระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา พบว่า ในส่วนที่เป็นความคิดเห็นเชิงบวก กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชาวแกมพูชาเห็นว่าประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชาในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมมากที่สุด ร้อยละ 42.2 รองลงมา มีความคิดว่าประเทศไทยเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือต่อประเทศกัมพูชา ร้อยละ 12.1 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและด้านการค้าและเป็นประเทศตัวอย่างในการพัฒนา จำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 6.9

ในส่วนของการความคิดเห็นของนักศึกษาแกมพูชาในเชิงลบ พบว่า นักศึกษาชาวแกมพูชาเห็นว่าประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกัประเทศกัมพูชาในฐานะเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความขัดแย้งกันมากที่สุด ร้อยละ 6.9 รองลงมา คือ

เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศผู้มาดักดวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/คู่แข่งทางการค้าจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 6.0 และเห็นว่าไทยเกี่ยวข้องกับกัมพูชาในฐานะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีที่มีผลต่อการบั่นทอนสภาพสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรม น้อยที่สุด เพียงร้อยละ 1.7

นิสิต/นักศึกษา กัมพูชาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า สาเหตุที่ประชาชนชาวกัมพูชาทั่วไปไม่ชอบประเทศไทยเกิดจากการรับรู้ข่าวสารทางด้านการเมืองที่เกิดจากการกัมพูชาให้สื่อสารออกมาต่อประชาชนและการเมืองที่ยังติดอยู่กับความขัดแย้งในอดีต ในขณะที่นิสิต/นักศึกษา กัมพูชาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหลายคนเชื่อว่าหากคนกัมพูชาทั่วไปได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยอย่างถูกต้องเป็นจริงและเป็นกลาง ก็จะทำให้ทัศนคติของชาวกัมพูชาส่วนใหญ่รับรู้ข้อเท็จจริงและชอบประเทศไทยมากขึ้น

“...คนกัมพูชาส่วนมากไม่ได้มองว่าไทยเป็นศัตรู
แต่จะมองไทยเป็นประเทศที่ให้การช่วยเหลือกัมพูชามากกว่า...”⁷

ในส่วนช่องทางการรับรู้ข่าวสารของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า นิสิต/นักศึกษา กัมพูชาส่วนใหญ่รับรู้และสนใจติดตามข่าวสารความเป็นไปของประเทศไทยผ่านทางสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต และแบบเรียนหรือหนังสือของไทยเป็นหลัก (สื่อโทรทัศน์ของไทย ร้อยละ 14.2 สื่อวิทยุของไทย ร้อยละ 7.9 สื่อหนังสือพิมพ์ของไทย ร้อยละ 12.7 สื่ออินเทอร์เน็ตในประเทศไทยร้อยละ 13.7 สื่อนิตยสารของไทย ร้อยละ 9.9 และสื่อตำราเรียนของไทย ร้อยละ 13.5) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่นๆ ทั้งของประเทศกัมพูชาและต่างประเทศ จะเห็นว่านิสิต/นักศึกษา กัมพูชาใช้ช่องทางการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อของประเทศไทยมากที่สุด

ตาราง: ช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยในปัจจุบัน

ช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
สื่อโทรทัศน์จากประเทศกัมพูชา	21	5.3
สื่อโทรทัศน์ของประเทศไทย	56	14.2
สื่อโทรทัศน์ของต่างประเทศ	2	0.5
สื่อวิทยุจากประเทศกัมพูชา	10	2.5
สื่อวิทยุของประเทศไทย	31	7.9
สื่อวิทยุของต่างประเทศ	2	0.5
สื่อหนังสือพิมพ์จากประเทศกัมพูชา	5	1.3
สื่อหนังสือพิมพ์ของประเทศไทย	50	12.7

⁷ สัมภาษณ์นักศึกษากัมพูชา

ช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยในปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
สื่ออินเทอร์เน็ตจากประเทศกัมพูชา	44	11.2
สื่ออินเทอร์เน็ตของประเทศไทย	54	13.7
สื่ออินเทอร์เน็ตจากต่างประเทศ	5	1.3
สื่อนิตยสารจากประเทศกัมพูชา	4	1.0
สื่อนิตยสารของประเทศไทย	39	9.9
สื่อหนังสือ ตำราเรียนจากประเทศกัมพูชา	12	3.0
สื่อหนังสือ ตำราเรียนของประเทศไทย	53	13.5
สื่อหนังสือ ตำราเรียนจากต่างประเทศ	4	1.0
สื่ออื่นๆของประเทศไทย	1	0.3
สื่ออื่นๆจากต่างประเทศ	1	0.3
รวม	394	100.0

ในขณะที่ความสนใจในประเด็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทยได้รับความสนใจจากกลุ่มนิสิต/นักศึกษา กัมพูชาเป็นอย่างมาก แต่ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-กัมพูชา กลับไม่ได้รับความสนใจและถูกปล่อยไว้ให้อยู่ในอันดับท้ายๆ

ตาราง: ประเด็นของข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวกับประเทศไทยที่ต้องการรับทราบ

ประเด็นของข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
สังคม	37	20.2
เศรษฐกิจ	40	21.9
การเมือง	24	13.1
วัฒนธรรม	22	12.0
การท่องเที่ยว	17	9.3
ละคร/ภาพยนตร์	6	3.3
ดารานักร้อง	11	6.0
ความสัมพันธ์กับต่างประเทศและประเทศกัมพูชา	12	6.6
อื่นๆ	14	7.7
รวม	183	100.0
หมายเหตุ: (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		

จากการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นของข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยที่นักศึกษาชาว กัมพูชาต้องการรับทราบ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการรับทราบข่าวสารที่เป็นประเด็นทางด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ร้อยละ 21.9 รองลงมาเป็นประเด็นทางด้านสังคม ร้อยละ 20.2 ประเด็นทางการเมือง ร้อยละ 13.1 ส่วนประเด็นของข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่นักศึกษาชาว กัมพูชาต้องการรับทราบน้อย คือ ประเด็นทางด้านละครและภาพยนตร์ ซึ่งมี เพียงร้อยละ 3.3 เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มนิสิต/นักศึกษา ถึงเหตุผลที่ทำให้คนกัมพูชาทั่วไปใน ประเทศรู้สึกไม่ชอบประเทศไทย ส่วนใหญ่เห็นว่าเหตุผลหลักๆที่ทำให้คนกัมพูชาไม่ชอบประเทศไทยเกิดจากปัญหา ข้อพิพาทเรื่องดินแดน ความคิดเห็นที่ว่าคนไทยชอบเอาเปรียบคนอื่น คนไทยเห็นแก่ตัว ไม่รู้ประวัติศาสตร์ที่แท้จริง และต้องการแย่งดินแดนกับกัมพูชา ไทยและกัมพูชามีความขัดแย้งกันมาตั้งแต่อดีต และการทะเลาะเบาะแว้ง ระหว่างผู้นำที่ชักจูงความรู้สึกของประชาชนของทั้งสองประเทศรู้สึกเกลียดกันเป็นต้น

นอกจากนี้ เมื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างนิสิต/นักศึกษาชาว กัมพูชา ในประเด็นที่ว่าชาว กัมพูชาได้รับข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยหรือไม่ ส่วนใหญ่เห็นว่าชาว กัมพูชาได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงเกี่ยวกับ ประเทศไทย ร้อยละ 62.9 ในขณะที่อีกร้อยละ 18.6 เห็นว่า ชาว กัมพูชาได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นจริงเกี่ยวกับ ประเทศไทย และอีกร้อยละ 18.6 เห็นว่าได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นความจริงและไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับประเทศ ไทย

ตาราง: ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับ ประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริง	44	62.9
ไม่ใช่ ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริง	13	18.6
มีทั้งข้อมูลทั้งจริงและไม่จริง	13	18.6
รวม	70	100.0

ตาราง: ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทย

หากคนในประเทศของท่านได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริง เกี่ยวกับประเทศไทย พวกเขาจะรู้สึกอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ
1 รู้สึกดี/ชอบ	55	78.6
2 รู้สึกไม่ดี/ไม่ชอบ	12	17.1
3 อื่นๆ	3	4.3
รวม	70	100.0

แม้ว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่ของนิสิต/นักศึกษาแคมพูชา จะเห็นว่าคนแคมพูชาได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง หรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าหากคนแคมพูชา ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่เป็นจริงและถูกต้อง ก็จะสามารถทำให้คนแคมพูชาที่มีความรู้สึกชอบประเทศไทยมากขึ้น ถึงร้อยละ 78.6 และให้เหตุผลว่าข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเป็นจริงของประเทศไทย จะสามารถทำให้ชาวแคมพูชาที่ได้รับทราบมีความเข้าใจประเทศไทยมากขึ้น สามารถทำให้ความรู้สึกที่ไม่ดีเกี่ยวกับประเทศไทยหายไป ทำให้ไม่ต้องวิตกกังวลหากเวลาที่เกิดความขัดแย้งระหว่างไทย-แคมพูชาขึ้น เป็นต้น

ในด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างนิสิต/นักศึกษาแคมพูชา ทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนมากรับรู้และมีความทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศไทยในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศตัวอย่างในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของแคมพูชา ประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศแคมพูชา รวมไปถึงยอมรับในเรื่องคุณภาพของสินค้าไทย นอกจากนี้ยังเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศปลายทางหลักสำคัญที่ชาวแคมพูชานิยมเข้ามาทำงาน เป็นประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดี และส่งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ทั้งแรงงานและประเทศแคมพูชา

ส่วนภาพของไทยทางด้านการเมืองในการรับรู้ของนักศึกษาแคมพูชา ถูกมองว่าประเทศไทยเต็มไปด้วยปัญหา ความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศและยังส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยก็ยังคงถูกมองว่าเป็นระบอบที่จะนำมาซึ่งคนดีที่เข้ามาปกครองประเทศในสายตานิเทศกัมพูชาอยู่ และประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงามน่าชื่นชม

ในด้านสังคมและวัฒนธรรมภาพลักษณ์ของประเทศไทยและคนไทยในการรับรู้ของนักศึกษาแคมพูชา ยังคงอยู่ในแง่ดี คือ ถูกมองว่าคนไทยเป็นคนที่มีความใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง

แรงงานแคมพูชา....เสียงสะท้อนจากกลุ่มชายขอบนอกรัฐ

ปัจจุบันจำนวนแรงงานแคมพูชาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ประเทศไทย คือ “แผ่นดินทอง” เป็นแหล่งรายได้ที่จะสามารถจุนเจือและส่งเสียครอบครัวของตนได้ ผนวกกับปัจจัยความเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่สามารถเดินทางเข้ามายังประเทศไทยได้อย่างสะดวกสบาย ความต้องการแรงงานราคาถูกของโรงงานอุตสาหกรรมและประมง ประเภทงานที่คนไทยไม่ต้องการทำ และกระบวนการแก้ไขแรงงานเถื่อนของไทยโดยอนุญาตให้นำเข้าแรงงานแคมพูชาอย่างถูกต้องตามกฎหมายได้ส่งผลให้การเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นที่นิยมของแรงงานแคมพูชา

ตาราง: จำนวนแรงงานชาวกัมพูชาที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2549 – 2552

	2548	2549	2550	2551	2552
จำนวน แรงงานกัมพูชา (คน)	110,601	48,362	33,485	12,094	124,761

ที่มา: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2552 มีจำนวนแรงงานจากประเทศกัมพูชาเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด จำนวน 124,761 คน รองลงมา คือ ปี พ.ศ. 2548 มีจำนวน 110,601 คน อย่างไรก็ตาม จากตารางดังกล่าวพบว่า ในปี พ.ศ. 2549-2551 มีจำนวนแรงงานชาวกัมพูชาคงเหลือในประเทศไทยเพียง 48,362 คน 33,485 คน และ 12,094 คน ตามลำดับ ซึ่งเป็นตัวเลขที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับปี พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2552 ที่มีจำนวนแรงงานชาวกัมพูชาถึงกว่าแสนคน ซึ่งในส่วนนี้สามารถอนุมานได้ว่าในระหว่าง ปี พ.ศ. 2549-2551 ไม่ได้มีการเปิดให้มีการจดทะเบียนแรงงานกลุ่มใหม่ เป็นเพียงแต่เปิดให้มีการต่ออายุแรงงานเท่านั้น ส่วนในปี พ.ศ. 2548 กับ พ.ศ. 2552 เป็นปีที่รัฐบาลไทยผ่อนผันให้มีการจดทะเบียนแรงงานใหม่ขึ้น จึงทำให้จำนวนตัวเลขของแรงงานชาวกัมพูชาเป็นจำนวนมากในปีดังกล่าว อย่างไรก็ตามตัวเลขที่แสดงให้เห็นนี้เป็นตัวเลขของแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกกฎหมาย แต่หลายฝ่ายได้ทำการคาดคะเนว่าในประเทศไทยน่าจะมีจำนวนแรงงานจากประเทศกัมพูชาอยู่เป็นจำนวนมากกว่าแรงงานที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกกฎหมายหลายเท่าตัว จำนวนแรงงานกัมพูชาที่มีเป็นจำนวนมากนี้ มิใช่มีแต่เฉพาะตามเมืองชายแดนอย่างสระแก้ว ตราด สุรินทร์ ศรีสะเกษเท่านั้น แม้กระทั่งในกรุงเทพฯ และเมืองอุตสาหกรรมหลักๆ อย่างสมุทรสาคร ก็เต็มไปด้วยชุมชนแรงงานชาวกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในเรือประมง สวนเกษตร และโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ รวมทั้งแรงงานกลุ่มนี้ยังมีความมุ่งหวังอย่างแรงกล้าที่จะเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 69 คน เป็นชาย 38 คน และหญิง 31 คน ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.9 ข้อมูลในเบื้องต้น แรงงานส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 41.2 และร้อยละ 38.2 ตามลำดับ กลุ่มแรงงานกัมพูชามีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาประเทศไทยเพื่อทำงาน และเกือบทั้งหมดไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ แต่ส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยได้ ดังนั้นจึงใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับคนไทยหรือกับนายจ้างคนไทย

ตาราง: ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา

คิดว่าประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชาอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนม	38	55.1
เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ	12	17.4
เป็นผู้มาดักดวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	10	14.5
เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ	7	10.1
เป็นเพื่อนบ้านที่มีความขัดแย้งกัน	21	30.4
เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้า	25	36.2
เป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/คู่แข่งทางการค้า	10	14.5
ตัวอย่างที่ไม่ดีที่มีผลต่อการบั่นทอนสภาพสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรม	4	5.8
อื่นๆ	3	4.3
รวม	69	
หมายเหตุ: (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		

จากการศึกษาครั้งนี้ เมื่อประมวลผลการศึกษา ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการใช้แบบสอบถาม ในการรับรู้และความเข้าใจของแรงงานกัมพูชาที่มีต่อไทยนั้นสามารถกล่าวได้ว่า แรงงานกัมพูชาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้และทัศนคติ “แง่บวก” ต่อประเทศไทยมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษาทั้งหมด โดยมองว่าประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีสถานะความเกี่ยวข้องกันในฐานะเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันที่สุด (ร้อยละ 55.1) รองลงมา คือ เห็นว่าไทยเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา/เป็นคู่ค้า (ร้อยละ 36.2) แม้ว่าส่วนใหญ่จะมีทัศนคติต่อไทยในด้านบวก แต่แรงงานบางส่วนก็ยังเห็นว่าไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความขัดแย้งกับกัมพูชา (ร้อยละ 30.4) อยู่เช่นเดียวกัน

แม้ว่าภายใต้ทัศนคติในแง่บวกที่เผยออกมาผ่านผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่จะเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศหลักที่สำคัญในการหางานและประกอบอาชีพซึ่งเป็นเหตุผลมาจากทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ส่วนใหญ่ให้น้ำหนักของเรื่องนี้โดยสถิติทั้งภาพของสองประเทศที่มีความขัดแย้งทางด้านชายแดนไปอย่างหมดสิ้น กลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาคนหนึ่ง กล่าวว่า

“ความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นเพียงเรื่องของรัฐบาลของทั้งสองประเทศสร้างขึ้น แต่ประชาชนชาวกัมพูชาส่วนใหญ่ไม่เคยคิดเห็นหรือนับว่าประเทศไทยหรือคนไทยเป็นศัตรู แต่กลับเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นมิตร และคนไทยเองส่วนใหญ่ก็เป็นมิตร”⁸

⁸ สัมภาษณ์แรงงานกัมพูชา บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร (13 กุมภาพันธ์ 2554)

“ประเทศไทย คือ ประเทศที่คนกัมพูชาชอบและอยากมาเห็น ทั้งอยากมาทำงาน อยากมาเที่ยวพอได้มาทำงานแล้วก็รู้สึกชอบมากกว่าเดิม”⁹

นอกจากนี้ให้นักการรับรู้เชิงบวกเดิมที่มีอยู่ก่อนที่จะเดินทางมาทำงานประเทศไทยแล้ว ภายหลังจากเดินทางมาทำงานในประเทศไทยแล้วกลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาหลายคนรู้สึกชอบประเทศไทยมากขึ้นกว่าเดิม

ตาราง: ความรู้สึกที่มีต่อไทยก่อนเดินทางมาประเทศไทย

ความรู้สึกที่มีต่อไทยก่อนเดินทางมาประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
1 ชอบประเทศไทย	35	50.7
2 ไม่ชอบประเทศไทย	2	2.9
3 เฉยๆ เป็นกลาง	19	27.5
4 มีทั้งชอบและไม่ชอบ	13	18.8
รวม	69	100

ตาราง : ความรู้สึกที่มีต่อคนไทยหรือประเทศไทยหลังจากมาประเทศไทย

ความรู้สึกที่มีต่อคนไทยหรือประเทศไทยหลังจากมาประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
1 เปลี่ยน ดีขึ้น	24	34.8
2 เปลี่ยน เลวลง	1	1.4
3 ไม่เปลี่ยน	42	60.9
4 อื่นๆ	2	2.9
รวม	69	100

สาเหตุของความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงภายหลังจากการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย พบว่ามาจากการรับรู้ข่าวสารจากสื่อของประเทศไทยเป็นหลักทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ไทย กลุ่มตัวอย่างหลายคนชอบประเทศไทยมากขึ้นผ่านละครนักแสดงและนักร้องคนไทย ละครโทรทัศน์ไทยเป็นช่องทางการรับรู้และเข้าใจต่อไทยที่แรงงานกัมพูชาในประเทศไทยเปิดรับมากที่สุด ซึ่งตรงกับข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ว่าข่าวสารที่แรงงานกัมพูชานิยมเสพจากสื่อโทรทัศน์ของไทย คือ การติดตามละครและภาพยนตร์ และดารานักร้องของไทย ซึ่งได้รับความสนใจจากแรงงานกัมพูชาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การฟังเพลงผ่านคลื่นวิทยุไทยก็เป็นที่นิยมชมชอบของแรงงานกัมพูชาเช่นกัน

⁹ สัมภาษณ์แรงงานกัมพูชา สมุทรสาคร (30 มกราคม 2554)

ตาราง: เนื้อหาข่าวสารในสื่อเกี่ยวกับประเทศไทยที่ให้ความสนใจ

	จำนวน	ร้อยละ
เศรษฐกิจ	29	40.2
การเมือง	18	26.1
วัฒนธรรม	10	14.5
การท่องเที่ยว	9	13.0
ละคร/ภาพยนตร์	27	39.1
ดารา/นักร้อง	21	30.4
ความสัมพันธ์กับต่างประเทศและประเทศของท่าน	38	55.1
อื่นๆ	5	7.2
รวม	69	

อย่างไรก็ตามหลายคนก็ให้ความสำคัญกับการติดตามข่าวสารทางด้านการเมืองและความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาเช่นกัน แต่ที่น่าสังเกต คือ แรงงานกัมพูชาหลายคนหวาดกลัวผลกระทบจากความขัดแย้งทางด้านการเมืองระหว่างสีต่างๆในประเทศไทยมากกว่าหวาดกลัวเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ภายในอย่างกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยส่วนใหญ่มีความกังวลและอยากให้ทั้งสองประเทศยุติข้อขัดแย้งระหว่างกันและเห็นว่าความขัดแย้งดังกล่าวไม่ทำให้เกิดประโยชน์อะไรต่อทั้งสองประเทศ

ภาพ: แรงงานกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในโรงงานเฟอร์นิเจอร์แห่งหนึ่ง

นอกจากกลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาที่ศึกษาส่วนใหญ่จะมีทัศนคติต่อไทยในด้านบวกแล้ว กลุ่มตัวอย่างแรงงานที่ศึกษาในครั้งนี้ยังเห็นว่าคนกัมพูชาส่วนใหญ่ก็มีทัศนคติด้านบวกต่อไทย คือ ชอบประเทศไทย คือ ตัวอย่างแรงงานกัมพูชาที่ศึกษากว่าร้อยละ 72.5 เห็นว่าคนในประเทศกัมพูชารู้สึกชอบประเทศไทย ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 13.0 เท่านั้นที่เห็นว่าไม่ชอบประเทศไทย

ตาราง: ความคิดเห็นต่อความรู้สึกของคนกัมพูชาที่มีต่อคนไทยหรือประเทศไทย

	จำนวน	ร้อยละ
1 รู้สึกชอบ	50	72.5
2 รู้สึกไม่ชอบ	9	13.0
3 อื่นๆ	9	13.0
4 ไม่ทราบ/ไม่รู้	1	1.4
รวม	69	100

ในด้านการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชายังคิดเห็นว่าคนกัมพูชาทั่วไปส่วนมากได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยที่ไม่ถูกต้องเป็นจริง ร้อยละ 50.7 ซึ่งข้อค้นพบนี้ตรงข้ามกับความคิดเห็นของกลุ่มนิสิต/นักศึกษากัมพูชา

ตาราง: ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทย	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริง	29	42.1
ไม่ใช่ ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง/เป็นจริง	35	50.7
มีทั้งข้อมูลที่จริงและไม่จริง	5	7.2
รวม	69	100

ในด้านทัศนคติของแรงงานกัมพูชาที่มีต่อประเทศไทย พบว่าในกลุ่มนี้มีทัศนคติต่อประเทศไทยเป็นเชิงบวกในมิติทางเศรษฐกิจมากที่สุด คือ แรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่มีทัศนคติด้านบวกที่ว่าประเทศไทยเป็นแหล่งงานทำที่สำคัญของภูมิภาคมากที่สุด รองลงมาคือเห็นด้วยว่าสินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี ประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน และ เศรษฐกิจไทยมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกัมพูชา แต่ทัศนคติในด้านลบที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจของแรงงานกัมพูชา คือ ประเทศไทยกดขี่แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน

ในมิติทางด้านการเมือง พบว่า แรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการเมืองของประเทศไทยในด้านดี คือ มีทัศนคติด้านดีที่รัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่ ประเทศไทยมักเข้าไปก้าวก่ายเรื่องภายในของประเทศเพื่อนบ้าน การเลือกตั้งในประเทศไทยทำให้ได้คนดีไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างแรงงานกัมพูชาก็มีทัศนคติไม่ดีต่อปัญหาการเมืองไทยที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย มักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ และทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศเพื่อนบ้าน

ในด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า แรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่มีทัศนคติด้านบวกในมิตินี้ คือ คนไทยเป็นคนที่มีจิตใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง และประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามน่าชื่นชม ในทางตรงข้ามแรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่ก็มีทัศนคติด้านลบต่อไทยในประเด็นที่ว่าคนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาคนน้อยลง และคนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยมจากตะวันตกมาจนละทิ้งค่านิยมอันดีงามของตนเช่นเดียวกัน

นักธุรกิจกัมพูชา....ประชาสังคมที่รัฐไม่กล้มมองข้าม

แม้ว่ากัมพูชาจะไม่ใช่อู่อำนาจที่มีมูลค่าการค้าสูงสุดในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านของไทย แต่หากนำการค้าตามชายแดนที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบแล้วตัวเลขที่แท้จริงของมูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศนั้นสูงกว่าที่ปรากฏหลายเท่า และสิ่งหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ คือ กัมพูชาเป็นตลาดที่รองรับสินค้าเกษตรที่ล้นตลาด และสินค้าอุตสาหกรรมที่ตกเกรดจากประเทศไทย¹⁰ ดังนั้นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศจึงถูกต่อต้านจากนักธุรกิจไทย หากมีการปิดด่านชายแดนขึ้น เพราะจะทำให้สินค้าดังกล่าวไม่สามารถระบายออกสู่ตลาดกัมพูชาได้

“พ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายตามชายแดนกับกัมพูชาไม่มีใครอยากให้ปิดด่าน

ถ้ารัฐบาลประกาศปิดด่าน ก็คงต้องรวมตัวต่อสู้ เพราะจะกระทบมาก

เพราะขนาดแค่ปิดด่านช่องจอมที่สุรินทร์ เราก็กระทบมากแล้ว

ถ้าด่านที่ตราดปิดด้วย คงจะยอมไม่ได้”¹¹

ทัศนคติข้างต้นของแม่ค้าชาวไทยสื่อให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การปิดด่านชายแดนจากปัญหาความขัดแย้งมิใช่สิ่งที่พวกเขาต้องการจากการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและพ่อค้าแม่ค้าชาวกัมพูชาตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ที่เห็นตรงกันว่าการปิดด่านไม่ใช่หนทางที่จะช่วยให้อะไรดีขึ้น

¹⁰ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ออไลน์ www.depthai.go.th/DEP/DOC/53/53001765.doc (25 เมษายน 2554)

¹¹ สัมภาษณ์นักไทยกัมพูชาในจังหวัดตราด, 3 พฤษภาคม 2554

“เราจะไม่ขอพูดถึงประเด็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ...
แต่เราจะพูดและมองถึงแต่เฉพาะความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าขายกันอย่างน้อย
การปิดด่านพรมแดนตามที่รัฐบาลต้องการไม่ช่วยให้อะไรดีขึ้น....
มีแต่จะทำให้คนลำบาก การค้าขายก็ลำบาก....
แม้ว่าหอการค้าในกัมพูชา รัฐบาลจะเป็นผู้สนับสนุน
แต่ก็ไม่อยากให้ความสัมพันธ์ทางด้านธุรกิจเสื่อมสลาย
อยู่ใกล้กันก็เห็นใจกัน เพราะสงสารประชาชนทั้งสองประเทศ
อย่าเอาเรื่องเศรษฐกิจเข้าไปยุ่งกับเรื่องการเมือง”¹²

ข้อความดังกล่าวคือการบอกเล่าถึงความเชื่อมั่นและความเป็นมิตรของนักธุรกิจกัมพูชาที่มีต่อไทยภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างสองประเทศ ในแง่ของความเชื่อมั่นในด้านการค้าขายแล้ว ไทยถือเป็นหุ้นส่วนและผู้สร้างความตึงเครียดทางเศรษฐกิจรายใหญ่ให้แก่กัมพูชา

การรับรู้และความเข้าใจของนักธุรกิจกัมพูชาที่มีต่อไทย จากการศึกษามีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนว่าอยู่ในด้านดีมากกว่าด้านลบ ภาพที่ปรากฏเด่นชัดในความเข้าใจทั้งต่อนักธุรกิจกัมพูชาและประชาชนกัมพูชาทั่วไป อันดับหนึ่งคือ “คุณภาพสินค้าไทย” ความนิยมชมชอบสินค้าไทยที่แม้ว่าจะมีราคาแพงกว่าสินค้าจากชาติอื่นๆ ในท้องตลาดยังคงมีอยู่ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ตามร้านค้าหรือท้องถนนต่างๆ จะมีสินค้าไทยรวมถึงแผ่นป้ายโฆษณาสินค้าที่เป็นภาษาไทยให้พบเห็นอยู่เป็นจำนวนมาก จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจเมืองต่างๆ แทบทุกคนกล่าวเป็นเสียงเดียวกันในเรื่องของคุณภาพสินค้าไทย ซึ่งประเด็นนี้ได้สร้างให้เกิดการรับรู้ต่อไทยของกัมพูชาในแง่ของการเป็นผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ

นอกจากการรับรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าแล้ว ภาพลักษณ์ของนักธุรกิจไทยในสายตาของนักธุรกิจกัมพูชา ยังคงมีภาพที่ดี นักธุรกิจกัมพูชาส่วนมากสนใจที่จะค้าขายหรือทำธุรกิจกับนักธุรกิจไทยมากกว่านักธุรกิจจากประเทศอื่น

“...เราอยู่ใกล้ไทย เราก็ออยากให้ไทยเข้ามาลงทุนทำธุรกิจที่กัมพูชา
ถ้าจะเข้ามาลงทุนก็ขอให้ศึกษา ไม่อยากให้ทั้งสองประเทศเข้าใจผิดกัน...”¹³

นอกจากในส่วนนี้นักธุรกิจกัมพูชาแล้ว จากการศึกษาทัศนคติและการรับรู้ที่มีต่อไทยในส่วนนี้นักท่องเที่ยวและกลุ่มพ่อค้าแม่ค้ารายย่อยที่เข้ามาซื้อสินค้าในตลาดโรงเกลือเพื่อนำไปขายต่อในกัมพูชาบริเวณตลาด

¹² สัมภาษณ์นักธุรกิจกัมพูชาในจังหวัดเกาะกง, 3 พฤษภาคม 2554

¹³ สัมภาษณ์รองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกง, 3 พฤษภาคม 2554

โรงเกลือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว พบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติและการรับรู้ต่อประเทศไทยแบบเป็นกลาง คือ มีทั้งชอบและไม่ชอบประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ชอบประเทศไทยรับรู้และมีทัศนคติที่เกี่ยวกับประเทศไทยว่าประเทศกัมพูชาและประเทศไทยมีความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าเพื่อนบ้านที่มีปัญหาความขัดแย้งต่อกัน และเห็นว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพกว่าหลายๆประเทศ ชาวกัมพูชาจึงให้นิยามมากกว่าสินค้าที่มาจากประเทศอื่น หลายคนให้ความสำคัญกับการติดตามข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยอยู่เป็นประจำ อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มตัวอย่างที่รู้สึกไม่ชอบประเทศไทย ให้เหตุผลว่าที่ไม่ชอบประเทศไทยเพราะมีสาเหตุมาจากเรื่องเขตแดนบริเวณชายแดนเป็นหลัก

ภาพ: แผ่นป้ายโฆษณาสินค้าที่มาจากประเทศไทย โดยใช้นางแบบคนไทยและภาษาไทย ซึ่งแสดงถึงการยอมรับในสินค้าไทยของกัมพูชา

ภาพ: แผงค้าผลไม้ในตลาดกัมพูชาซึ่งผลไม้ส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศไทย

ภาพ: งานแสดงสินค้าและผลไม้จากภาคตะวันออกของไทยในกรุงพนมเปญ

โดยสรุป ภาคประชาสังคมกัมพูชา คือ พ่อค้า นักวิชาการ แรงงาน นักศึกษา นักท่องเที่ยวเหล่านี้ อาจไม่ใช่ตัวแทนของภาคประชาสังคมกัมพูชาทั้งหมด แต่การรับรู้และความสัมพันธ์ของพวกเขาต่อคนไทยกลุ่มต่างๆ ที่พวกเขาติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้แสดงให้เห็นว่า พวกเขาเป็นส่วนสำคัญของสังคมกัมพูชาที่เราไม่ควรละเลยที่จะศึกษาและเรียนรู้ ควรรู้ด้วยว่า พวกเขาเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ตามความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมกัมพูชา ที่สำคัญการรับรู้ของพวกเขาแตกต่างจากรัฐกัมพูชา และแตกต่างจากรัฐกัมพูชามากในยามที่กัมพูชาและไทยมีปัญหาขัดแย้งกันอย่างรุนแรง

ความสั่นไหว...สัญญาณอันตราย...

แม้ว่าโดยภาพรวมของการศึกษาครั้งนี้จะแสดงให้เห็นว่าการรับรู้และความเข้าใจของภาคประชาสังคมกัมพูชาต่อไทยยังเป็นไปในด้านบวก แต่ก็มิใช่ว่าเราจะสามารถนิ่งนอนใจได้ ทั้งนี้ เพราะความพยายามของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลกัมพูชาก็ยังไม่ลดละที่จะ “ปลุกกระแส” ความรักชาติหรือความคลั่งชาติ ให้เกิดขึ้นคนไทยและประเทศไทย ภาพของปราสาทพระวิหารที่มีร่องรอยการถูกทำลายของกระสุนปืน และภาพของทหารกัมพูชาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ที่บาดเจ็บและล้มตาย ถูกนำออกมาเผยแพร่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าผ่านทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุของกัมพูชาอย่างต่อเนื่อง เป็นความตั้งใจปลุกกระแสมและชักนำความคิดและทัศนคติประชาชนของรัฐบาลไทยให้เกลียดประเทศไทย และหันมาเข้าข้างฝ่ายรัฐบาลอย่างเห็นได้ชัดเจน เพราะดูเหมือนว่ารัฐบาลกัมพูชาเองก็พอที่จะรับรู้ได้ถึงทัศนคติแบบวกที่มีต่อไปของภาคประชาสังคมกัมพูชา อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าความพยายามดังกล่าวกำลังบังเกิดผล ดังสัญญาณบางอย่างจากข้อค้นพบข้างล่างนี้ที่รัฐบาลกัมพูชา กำลังใช้ “สัญญาณ” ซึ่งถือเป็นจุดรวมความรู้สึกของ

เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของความเป็นชาติ อย่างปราสาทพระวิหาร มาสร้างให้ประชาชนกัมพูชามีความรู้สึกต่อต้านไทยอย่างได้ผล

“....การสร้างความรักชาติของรัฐบาลและผู้นำกัมพูชา โดยผ่านการสร้างความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา โดยอาศัยข่าวการปะทะกับไทยที่กำลังเกิดขึ้นขณะนี้ เป็นกระบวนการที่กำลังได้ผลในหมู่ประชาชนกัมพูชาในประเทศ เพราะมีข่าวในโทรทัศน์ ออกอากาศทุกวัน แสดงให้เห็นภาพของความเสียหายของปราสาท และทหารกัมพูชาที่ต้องล้มตายจากเหตุการณ์การปะทะกับไทยทุกวัน ซึ่งมันส่งผลต่อจิตใจคนกัมพูชามากกว่าเหตุการณ์เผาสถานทูต ตอนนี้เดินไปไหนในกัมพูชาต้องพยายามลดตัวให้เล็กลง ความภูมิใจในประเทศไทยหรือเป็นคนไทยในประเทศกัมพูชา ณ ขณะนี้ถือเป็นอันตราอย่างมา...”¹⁴

ตัวตนของภาคประชาสังคมกัมพูชาในประเด็นทัศนคติและการรับรู้ที่มีต่อไทยในจากผลการศึกษาครั้งนี้ ได้ชี้ชวนให้คิดและติดตามไปต่อว่าเมื่อเราทราบเช่นนี้แล้ว รัฐไทยควรที่จะดำเนินการหรือทำอย่างไรต่อไป เพราะหากเป็นไปได้ คงไม่มีใครหรือชาติใดที่ต้องการจะเป็นศัตรูคู่กริณตลอดไปจนไม่เป็นที่สิ้นสุด

ไม่ว่าอนาคตความสัมพันธ์หรือทัศนคติการรับรู้ระหว่างไทย-กัมพูชา ทั้งระหว่างรัฐหรือระหว่างประชาชน จะเป็นเช่นใดก็ตาม การกระทำของทุกฝ่ายย่อมทำให้เกิดพลวัตรและสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ซึ่งจะเป็นไปในด้านดีหรือเลว ก็ย่อมขึ้นอยู่กับกรกระทำและน้ำมือของมนุษย์ทั้งสิ้น ดังที่ศาสตราจารย์ ดร. เขียน ธีระวิทย์ และสุนัย ผาสุก ได้ให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะที่น่าจะนำไปเป็นแนวทางในการจัดการปัญหาของทั้งสองประเทศได้อย่างแยบยล ดังนี้

“ทัศนคติความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันระหว่างคนไทยและเขมรนั้นมีทั้งเหตุผลผสมอารมณ์ คงจะลบเลือนไปไม่ได้ง่ายนัก อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในยุคหลังสงครามเย็น และการปฏิสัมพันธ์ของคนทั้งสองประเทศ มีสาระใหม่เป็นอันมากที่ไม่ซ้ำของเก่า เลี่ยงไม่พ้นที่จะมีทั้งของดีและเลว ถ้าคนรุ่นใหม่พยายามเข้าใจตรรกะของบรรพบุรุษของตัวเอง และคบกันตามครรลองของคำสอนของศาสนาพุทธ คนสองชาตินี้ก็มีโอกาสที่จะเป็นมิตรกันได้”¹⁵

นัยสำคัญและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศกัมพูชาควรที่จะดำเนินการเรื่องการรักษาและสร้างความสัมพันธ์อันดีทางด้านเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างก็ยังคงพึ่งพาอาศัยกันทางด้านเศรษฐกิจอยู่ (ไทยต้องพึ่งพากัมพูชาด้านการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ เนื่องจากกัมพูชายังเป็นประเทศ

¹⁴ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ, 6 พฤษภาคม 2554

¹⁵ เขียน ธีระวิทย์ และสุนัย ผาสุก กัมพูชา: ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2543)

ที่ได้สิทธิพิเศษทางการค้าจากสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศยุโรปอยู่ ในขณะที่กัมพูชายังต้องพึ่งพาไทยด้านการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคเพราะเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมในตลาดกัมพูชา) รวมทั้งหากจะเปรียบเทียบความสนใจทางการลงทุนในประเทศ CLMV นั้น นักลงทุนต่างชาติรวมทั้งนักลงทุนไทยยังให้น้ำหนักความสนใจในประเทศกัมพูชาสูงกว่าอีกหลายประเทศ จากเหตุผลเรื่องความมีเสถียรภาพทางการเมือง และความเหมาะสมทางด้านแรงงานและทรัพยากร ดังนั้นเสียงสะท้อนจากภาคเศรษฐกิจจะเป็นอีกเสียงที่ทำให้ความขัดแย้งคลี่คลายไปได้ไม่มากนัก

- เนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากกลุ่มทางการเมืองภายในของทั้งสองประเทศ (กรณีกัมพูชา เกิดจากความพยายามที่จะกลบข่าวความผิดพลาดของบุตรชายนายกรัฐมนตรีฮุนเซนเรื่องดินแดนตามแนวชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม ส่วนกรณีประเทศไทยก็เกิดจากการต่อต้านเรื่องดินแดนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย) แต่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของทั้งสองประเทศ หน้าที่ปรากฏการณ์จากภาคประชาสังคมของทั้งสองประเทศในกรณีความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา คือ “ไม่เห็นด้วย” เพราะมิใช่ “รัฐ” เท่านั้นที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง แต่ “ภาคประชาสังคม” คือ กลุ่มที่ต้องจำทนมากที่สุด ดังนั้นเศรษฐกิจจึงเป็นตัวแปรด้านเดียวที่จะรักษาความสัมพันธ์ที่หมิ่นเหม่ระหว่างสองประเทศนี้ให้คงอยู่ต่อไป การหาทางออกหรือแก้ไขความขัดแย้งระหว่างสองประเทศโดยวิธีการทางการเมือง การทหาร ไม่ใช่หนทางแห่งความอยู่รอดของประเทศชาติทั้งสองประเทศ หากแต่วิถีทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาสังคมของทั้งสองประเทศต่างหากที่จะนำไปสู่ประชาชนในประเทศและประเทศโดยรวมอยู่รอด ดังนั้นจึงควรใช้โอกาสสร้างความสัมพันธ์จากความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและการปะทะสังสรรค์ระหว่างภาคประชาสังคมของทั้งสองประเทศ เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการส่งออก. การค้าไทย-กัมพูชาในท่ามกลางความขัดแย้ง [ออนไลน์]. กรมส่งเสริมการส่งออก, แหล่งที่มา: www.dephtai.go.th/DEP/DOC/53/53001765.doc (25 เมษายน 2554).
- เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ. สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2554.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ลัทธิชาตินิยม/สยามกับกัมพูชา: กรณีศึกษาปราสาทเขาพระวิหาร. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2552.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ข้าพเจ้าได้เห็นมา-กัมพูชาและทางขึ้นปราสาทเขาพระวิหาร ทางด้านเขมรต่ำ/เขมรกรอม (ขอม). [ออนไลน์], สารคดี, แหล่งที่มา: <http://www.sarakadee.com/web/modules.php?name=Section&op=viewarticle&artid=966>. 22 มิถุนายน 2554.
- ธงชัย วินิจกูล. ภูมิทยาและประวัติศาสตร์. แปลโดย พวงทอง ภวัครพันธุ์. ฟ้าเดียวกัน. ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 : 94.
- นักศึกษา กัมพูชา กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์. (12 กุมภาพันธ์ 2554).
- นักธุรกิจชายแดนไทยกัมพูชาในจังหวัดตราด. สัมภาษณ์ (3 พฤษภาคม 2554).
- นักธุรกิจกัมพูชาในจังหวัดเกาะกง. สัมภาษณ์. (3 พฤษภาคม 2554).
- พงษ์พันธ์ พึ่งตน. ปราสาทพระวิหาร: ประวัติศาสตร์กับชาตินิยมกัมพูชา. ในสุชาติ บำรุงสุข บรรณาธิการ. จุลสารความมั่นคงศึกษา 79 (พฤษภาคม 2553) : 20-21.
- รองผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกง. สัมภาษณ์. (3 พฤษภาคม 2554).
- แรงงานกัมพูชา บางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์. (13 กุมภาพันธ์ 2554).
- แรงงานกัมพูชา สมุทรสาคร. สัมภาษณ์. (30 มกราคม 2554).

บทที่ 6

การรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย : สื่อหนังสือพิมพ์ของกัมพูชา

ไกลั้ว อามระดิษ

ไทยและกัมพูชามีการติดต่อเกี่ยวข้องกันมาอย่างยาวนานทั้งในมิติทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดระยะเวลากว่า 60 ปี หลังจากไทยและกัมพูชาสถาปนาความสัมพันธ์กัน ใน ค.ศ.1950 ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีทั้งการพิพาทบาดหมางและการร่วมมือร่วมใจ นับตั้งแต่ ค.ศ.2008 เป็นต้นมา ไทยและกัมพูชาได้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นอีกครั้งหลังจากกัมพูชาเสนอขอขึ้นทะเบียน ปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียว ความขัดแย้งนี้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ หลังจาก รัฐบาลที่สนับสนุนพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรหมดอำนาจและรัฐบาลจากพรรคประชาธิปัตย์ขึ้นครองอำนาจแทน ในความขัดแย้งครั้งนี้ กล่าวกันว่าสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยกระพือไฟแห่งความขัดแย้งระหว่างสอง ประเทศให้ลุกแรงขึ้นคือสื่อมวลชน ดังเชื่อกันว่าเกิดการทำให้ “สงครามสื่อ” ระหว่างสองประเทศ¹ ด้วยเหตุที่ สื่อมวลชนในยุคปัจจุบันมีเครือข่ายอันกว้างขวางและเข้าถึงคนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้น จึงสามารถ ส่งทั้งข่าวสาร และอุดมการณ์ทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่แฝงอยู่ไปสู่คนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะเช่นนี้ชวนให้สนใจศึกษาความเป็นไปของสื่อกัมพูชาที่มีต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ โดยจะ มุ่งศึกษาภาพของไทยที่ปรากฏในสื่อกัมพูชาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำสงครามกับรัฐบาลไทยจะ ปรากฏออกมาอย่างไรบ้างในยุคที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชามีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น มิได้ จำกัดอยู่เฉพาะความสัมพันธ์ระดับรัฐกับรัฐ แต่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความสัมพันธ์นี้มากขึ้น ทั้งยังสนใจที่ จะศึกษาด้วยว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาคือคนกลุ่มใดบ้างเมื่อพิจารณาจากสื่อ และ ได้ติดต่อสัมพันธ์กับคนไทยกลุ่มใดบ้าง นอกจากนี้ สื่อเองเมื่อพิจารณาในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่ม หนึ่ง เสนอภาพไทยอย่างไรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่นๆ ได้รับรู้

งานวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งพิจารณาการรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของประเทศกัมพูชาที่มีต่อไทย โดยเลือกเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันเป็นข้อมูลในการศึกษา แม้จะมีการ สืบค้นพบว่ามียังร้อยละ 6 ของประชาชนเขมรที่อ่านหนังสือพิมพ์ แต่มีผู้รับข่าวสารเฉพาะจากโทรทัศน์ ถึง 46% และวิทยุ 48% การเลือกหนังสือพิมพ์รายวันเป็นข้อมูลในการศึกษาเป็นเพราะสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ของกัมพูชาถูกควบคุมจากรัฐบาลอย่างเข้มงวด ในขณะที่มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกัมพูชาไม่ถึงร้อยละ 1²

¹ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับ “สงครามสื่อ” และการผลิตและส่งอุดมการณ์ต่างๆ ผ่านสื่อทั้งของไทยและกัมพูชาที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้ใน สุกัลลักษณ์ กาญจนขุนดี, “สื่อมวลชนไม่ควรมีชาติเป็นสรณะ” ใน *สยาม-ชะแมร์ คูรัก คู่ซัง คู่กรรม คู่เวร*, (กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2554) และ Anucha Charoenpo, “Desperately seeking a sense of balance” *Bangkok Post*, 18 January 2011, p. 4.

² ในปัจจุบัน มีสถานีวิทยุเพียงสถานีเดียวที่ไม่ใช่ฝ่ายรัฐบาล คือสถานีของ Women’s Media Center กระทรวงไม่ออกใบอนุญาตให้ ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลตั้งสถานีวิทยุของตน ดังกรณีของพรรคสมรังสีที่พยายามยื่นขอใบอนุญาตมาโดยตลอดแต่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเลือกศึกษาข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ซึ่งถูกควบคุมจากรัฐน้อยกว่าวิทยุโทรทัศน์ และมีกลุ่มผู้รับข่าวสารมากกว่าสื่ออินเทอร์เน็ต น่าจะช่วยให้มองเห็นทัศนคติทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนได้ดีกว่าสื่อประเภทอื่น

การศึกษาเรื่องการรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกัมพูชาที่มีต่อไทยจะศึกษาผ่านสื่อหนังสือพิมพ์กัมพูชา 3 ชื่อฉบับที่ออกจำหน่ายตลอดปี ค.ศ. 2010 โดยจะกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ตามลำดับ คือ พัฒนาการของหนังสือพิมพ์ในกัมพูชาและลักษณะทั่วไปของหนังสือพิมพ์ในยุคปัจจุบัน ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ที่ใช้ศึกษา การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย เนื้อหาของข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย ภาพของไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กัมพูชา และข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับไทย ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พัฒนาการของหนังสือพิมพ์ในกัมพูชาและลักษณะทั่วไปของหนังสือพิมพ์ในยุคปัจจุบัน

1. พัฒนาการของหนังสือพิมพ์ในกัมพูชา การพิมพ์ภาษาเขมรเกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 และมีพัฒนาการค่อนข้างช้าเพราะมีอุปสรรคหลายประการ³ หนังสือพิมพ์เอกชนภาษาเขมรฉบับแรกคือหนังสือพิมพ์ นครวัด ออกจำหน่ายเมื่อ ค.ศ. 1936 นครวัด มักวิจารณ์รัฐบาลและเสนอบทความปลุกจิตสำนึกชาตินิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อต้านฝรั่งเศสและเวียดนามจึงถูกรัฐบาลอาณานิคมควบคุมอย่างเข้มงวด⁴

หลังจากกัมพูชาได้รับเอกราช มีสื่อสิ่งพิมพ์เกิดขึ้นจำนวนมาก หนังสือพิมพ์รายวัน 13 ชื่อฉบับ มียอดพิมพ์รวมสูงถึง 70,000 ฉบับ⁵ หนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 ค่ายอย่างชัดเจน คือค่ายที่สนับสนุนรัฐบาลและค่ายที่สนับสนุนฝ่ายค้าน รัฐบาลสังคมนิยมของสมเด็จสีหนุซึ่งปกครองประเทศระหว่าง

รัฐบาลปฏิบัติเช่นนี้กับสื่อต่างชาติด้วย ดังใน ค.ศ. 2010 สถานีวิทยุเอเชียเสรีถูกถอนใบอนุญาตการออกอากาศในกัมพูชา ในด้านการใช้อินเทอร์เน็ต การสำรวจใน ค.ศ. 2008 พบว่าประชาชนกัมพูชารับข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ตเพียง 0.2% (Martin Ritter, "Kambodschas Medien – Eine Einführung" *ASIEN 107* (April 2008), p.16; A Lin Neuman, "Cambodia's Newspapers Emerge from a Repressive Era," available online at www.nieman.harvard.edu/reports/article/101379/Cambodia/ (accessed 6 October 2010); Cambodian Center for Independent Media, *Enhancing Independent Media in Cambodia: An Ethics Perspective*. (Phnom Penh: CCIM, 2009), pp.8-9 และ Martin Adam, Julianne Binder and Theresa Steffens, "Die Medienkompetenz der kambodschanischen Bevölkerung: Eine qualitative Studie zur Erforschung der Medienkritikfähigkeit" *Asien 107* (April 2007), pp.67-70.)

³ อุปสรรคเหล่านั้นคือการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรด้านการพิมพ์ ความต้องการสิ่งพิมพ์ภาษาเขมรในสังคมยังมีจำกัด นโยบายของรัฐบาลอาณานิคมไม่ต้องการให้มีสิ่งพิมพ์ภาษาเขมรเผยแพร่เพราะเกรงจะถูกใช้เป็นเครื่องมือปลุกความคิดชาตินิยม และการพิมพ์ถูกต่อต้านจากพระสงฆ์สายอนุรักษนิยมที่เกรงว่าเทคโนโลยีการพิมพ์สมัยใหม่จะทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของตัวอักษรเขมร (Jacques Nepote and Khing Hoc Dy, "Literature and Society in Modern Cambodia", in Tham Seong Chee (eds.) *Literature and Society in Southeast Asia*, (Singapore: Singapore University Press, 1981) p.62, 77.)

⁴ พัฒนาการของหนังสือพิมพ์ในยุคแรกเริ่ม สรุปความจาก Jacques Nepote, "Introduction à une Histoire de la Presse au Cambodge" *Presence Indochinoise* 2, 1979, pp.96-129.

⁵ Martin Ritter, op.cit., p.15.

ค.ศ.1955 - 1970 ปิดหนังสือพิมพ์ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและจับกุมคุมขังนักข่าวฝ่ายค้านอยู่เสมอ ในขณะเดียวกัน ก็ใช้หนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความนิยมให้แก่องค์กรผู้นำประเทศ และการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเข้มข้น ดังจะพบว่าระหว่าง ค.ศ.1958-1962 ซึ่งไทยและกัมพูชา ยืนอยู่คนละฝ่ายในสงครามอินโดจีน รัฐบาลสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาธิบดีแห่งกัมพูชาใช้หนังสือพิมพ์และวิทยุโจมตีไทยอย่างรุนแรง จนเกิดเป็น “สงครามสื่อ” ขึ้น อันนำไปสู่การประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตหลายครั้ง แม้สหประชาชาติจะพยายามเข้ามาไกล่เกลี่ย⁶ ต่อมาในสมัยสาธารณรัฐเขมร รัฐบาลของนายพลลอน นอลซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาควบคุมสื่อโดยเฉพาะสื่อที่เป็นกลางและสื่อฝ่ายซ้ายอย่างเข้มงวดมาก⁷

ในเดือนเมษายน ค.ศ.1975 กองกำลังเขมรแดงยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จ นักหนังสือพิมพ์เกือบทั้งหมดถูกสังหาร⁸ รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยออกสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาจำกัดเฉพาะการนำเสนอ นโยบายของรัฐบาลตามอุดมการณ์สังคมนิยมบริสุทธิ์ หลังจากกองทัพเวียดนามบุกเข้ามาขับไล่กลุ่มเขมรแดงในช่วงต้นค.ศ.1979 และสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาขึ้น รัฐบาลของเฮง สาร์รินและฮุน เซน ปกครองประเทศภายใต้การควบคุมและสนับสนุนของเวียดนาม หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับที่ออกในยุคนี้เป็นของรัฐบาลและมีต้นแบบคือหนังสือพิมพ์ของสหภาพโซเวียต⁹ เล่มที่มียอดพิมพ์สูงถึง 10,000 ฉบับคือ หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ *กัมพูชาที่มี* เขียว กาญจนาธิรท์ เป็นบรรณาธิการ¹⁰

สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดในสมัยสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาล้วนเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลในการเผยแพร่นโยบายต่างๆแก่ประชาชน และเป็นอาวุธหลักในการทำสงครามโฆษณาชวนเชื่อกับฝ่ายต่อต้าน รัฐบาลทั้งสามกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเขมรแดงและประเทศที่ให้การสนับสนุน เช่น สหรัฐอเมริกา จีน

⁶ ใน ค.ศ.1962 ไทยและกัมพูชาได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเด็ดขาดเมื่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตัดสินให้ปราสาทพระวิหารอยู่ในเขตอำนาจอธิปไตยของกัมพูชา ทั้งสองประเทศกลับมาฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกันอีกครั้งหลังจาก รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาธิบดีแห่งกัมพูชา และนายพลลอน นอล ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสาธารณรัฐเขมร วัชรินทร์ ยงศิริ, *มองหน้า แลหลัง วิกฤตความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา*, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 8.

⁷ สภาพการณ์โดยรวมของสื่อหนังสือพิมพ์ในสมัยสังคมนิยมและสมัยสาธารณรัฐเขมร สรุปความจาก Soth Polin and Sin Kimsuy, “Kamphuchea” in John A Lent, ed. *Newspaper in Asia: Contemporary Trends and Problems*, (Hong Kong: Heineman, 1982), p.224; Frederick P Munson et al, *Area Handbook for Cambodia*, (Washington DC: The American University, 1968), p.199; Donald P Whitaker et al, *Area Handbook for the Khmer Republic*, (Washington DC: The American University, 1973), p.166-167.

⁸ สมาคมนักข่าวกัมพูชารายงานว่า ในช่วงทศวรรษ 1990 มีนักหนังสือพิมพ์จากยุคก่อน ค.ศ. 1975 เหลืออยู่เพียง 10 คน (A Lin Neumann, op.cit.)

⁹ Tauch Chhuong, “Les Publications au Cambodge après 1980” in *Bilan et Perspectives des Études Khmères*, Pierre L. Lament, ed, (Paris: L'Harmattan, 1997), p.46.

¹⁰ เขียว กาญจนาธิรท์ เป็นปัญญาชนฝ่ายซ้ายที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ก่อน ค.ศ.1975 หลัง ค.ศ.1979 เขาเป็นสมาชิกสภาของสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาและรัฐกัมพูชามาอย่างต่อเนื่อง ใน ค.ศ.1993 เขาได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกัณดาล ของพรรคประชาชนกัมพูชาและได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงโฆษณาการและข่าวสาร ปัจจุบัน เขียวเป็นรัฐมนตรีกระทรวงข้อมูลข่าวสารและโฆษกรัฐบาล

และไทยด้วย รัฐบาลมีหน่วยงานเฉพาะในการควบคุมและตรวจสอบเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ¹¹ ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา รัฐบาลนายกรัฐมนตรีฮุน เซนเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นรัฐกัมพูชาและปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจให้เป็นระบบเสรีนิยมมากขึ้น ความเข้มงวดในการควบคุมสื่อและด้านเศรษฐกิจสังคมอื่นๆเริ่มผ่อนคลายลงบ้าง หนังสือพิมพ์ที่มีเหลืออยู่เพียง 2 ชื่อฉบับแม้จะยังไม่สามารถวิจารณ์รัฐบาลหรือพรรคคอมมิวนิสต์ได้โดยตรง แต่สามารถลงข่าวด้านลบเกี่ยวกับสังคมและระบบการบริหารได้¹²

สงครามกลางเมืองในกัมพูชาซึ่งต่อเนื่องมานานกว่าสองทศวรรษเริ่มจะยุติลงหลังการประชุมสันติภาพนานาชาติว่าด้วยกัมพูชาใน ค.ศ.1991 องค์การบริหารชั่วคราวของสหประชาชาติในกัมพูชา (United Nations Transitional Authority in Cambodia หรือ UNTAC) เข้ามารักษาสันติภาพและเตรียมความพร้อมเพื่อจัดการเลือกตั้งเป็นเวลาเกือบสองปี การเลือกตั้งผู้แทนทั่วประเทศในเดือนพฤษภาคม 1993 ทำให้กัมพูชากลับมาเป็นราชอาณาจักรที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 รวมทั้งการให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในสมัย UNTAC ทำให้เกิดหนังสือพิมพ์รายวันของเอกชนและหนังสือพิมพ์ของพรรคการเมืองต่างๆตั้งแต่ ค.ศ.1992 ส่วนใหญ่เป็นหนังสือพิมพ์ขนาด 4 หน้า มียอดพิมพ์ประมาณ 1,000 – 4,000 ฉบับต่อวัน ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในวงการหนังสือพิมพ์กัมพูชาเกิดขึ้นในช่วงกลาง ค.ศ.1993 เมื่อหนังสือพิมพ์ *รสมีกัมพูชา* ออกวางจำหน่ายและได้รับความนิยมสูงในทันที เพราะเน้นการนำเสนอที่ดึงดูดใจผู้อ่านทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ ในด้านเนื้อหา *รสมีกัมพูชา* นิยมสร้างความตื่นเต้นจากข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวปัญหาสังคมต่างๆและข่าวชาวบ้าน และสร้างความแปลกใหม่จากข่าวบันเทิงและข่าวกีฬาจากต่างประเทศ ภาษาที่ใช้ในการพาดหัวข่าวหรือนำเสนอรายละเอียดของข่าวก็เป็นภาษาที่ห้วนหยาบและให้รสชาดในการอ่าน ในด้านรูปแบบ *รสมีกัมพูชา* ถือเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่มีภาพประกอบในหน้าหนึ่งเป็นภาพสีสวยงามซึ่งเป็นผลมาจากการจัดพิมพ์ในประเทศไทยที่มีเทคโนโลยีการพิมพ์เจริญก้าวหน้ากว่ากัมพูชาในขณะนั้นมาก ภาพสีเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นภาพอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติต่างๆที่น่ากลัว ภาพอาชญากรรม และภาพผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตที่ไม่มีการตัดทอนหรือปิดบัง รูปแบบและเนื้อหาซึ่งมีต้นแบบมาจากหนังสือพิมพ์ไทยนี้ทำให้ *รสมีกัมพูชา* ได้รับความนิยมมากและมียอดพิมพ์สูงถึง 15,000 ฉบับต่อวัน¹³ กล่าวได้ว่า *รสมีกัมพูชา* เป็นแม่แบบให้กับหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรเล่มอื่นๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ขาวดำและหัวสี ดังจะเห็นว่า การนำเสนอรูปแบบ เนื้อหา และการใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์ฉบับใหญ่ๆในยุคปัจจุบันยังดำเนินรอยตามสิ่งที่ *รสมีกัมพูชา* ได้ริเริ่มไว้เมื่อเกือบ 20 ปีมาแล้ว

¹¹ Harish C Mehta, *Cambodia Silenced: The Press under Six Regimes*, (Bangkok: White Lotus, 1997), p.158.

¹² คำสัมภาษณ์ของ เขียว กาญจนาธิรต์ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 1995 อ้างถึงใน Ibid, p.157.

¹³ Ibid., p.185.

ความสำเร็จของรัศมีกัมพูชาทำให้หลังจากการเลือกตั้ง ค.ศ.1993 มีหนังสือพิมพ์เกิดใหม่อีกกว่า 30 ชื่อฉบับ ส่วนหนึ่งเป็นหนังสือพิมพ์เอกชนเล็กๆที่อาศัยการขายข่าวอาชญากรรมและนวนิยายเป็นเครื่องดึงดูดผู้อ่าน อีกส่วนหนึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีพรรคการเมืองหนุนหลังเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างพรรคของนายกรัฐมนตรีทั้งสองคน คือเจ้านโรดม รณฤทธิ์ และนายฮุน เซน หนังสือพิมพ์อิสระที่ให้ความสำคัญกับการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและการเมืองมีจำนวนน้อยและมีอายุสั้นด้วยเหตุผลที่ เชี่ยว กาญจนาธิรท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงข้อมูลข่าวสาร ให้สัมภาษณ์ไว้เมื่อ ค.ศ.1997ว่า “ปัญหาเรื่องแหล่งทุนของหนังสือพิมพ์ทำให้กัมพูชามีสื่อเสรีได้ยาก การที่เครื่องพิมพ์ อุปกรณ์การพิมพ์ และกระดาษพิมพ์มีราคาแพงทำให้นักหนังสือพิมพ์ต้องยอมรับเงินพรรคการเมืองและนักการเมือง ทำให้ไม่มีอิสรภาพ”¹⁴ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ รัฐบาลกัมพูชาหลังการเลือกตั้งยังคงควบคุมการเผยแพร่ข่าวสารและข้อคิดเห็นทางการเมืองของสื่อมวลชนประเภทต่างๆอย่างเข้มงวดเหมือนที่เคยปฏิบัติมาในสมัยสังคมนิยมแม้ว่าประเทศจะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยแล้ว และรัฐธรรมนูญ ค.ศ.1993 ก็ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการพิมพ์และการแสดงความคิดเห็น จึงปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าววิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลต้องเผชิญกับการข่มขู่คุกคามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเปิดเผย¹⁵ การใช้ความรุนแรงกับนักหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยตลอดในสังคมกัมพูชาในทศวรรษที่ 1990 ดังพบว่าเมื่อนายกรัฐมนตรีฮุน เซนยึดอำนาจใน ค.ศ.1997 ทำให้เจ้ารณฤทธิ์ต้องหนีออกนอกประเทศ นักหนังสือพิมพ์ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลก็หนีออกจากกัมพูชาด้วยเป็นจำนวนมากและสมาคมนักข่าวกัมพูชาต้องปิดตัวลงชั่วคราว¹⁶

2. ลักษณะทั่วไปของหนังสือพิมพ์ในยุคปัจจุบัน ในยุคปัจจุบันที่กัมพูชามีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นในทุกๆ ด้าน หนังสือพิมพ์กัมพูชาก็มีพัฒนาการมากตามไปด้วย ในด้านเทคโนโลยีการพิมพ์ การมีแท่นพิมพ์ที่ทันสมัย ทำให้นักหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่ออกเป็นหนังสือพิมพ์หัวสีที่มีจำนวนหน้ามากถึง 24 หน้า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนของข่าวสำคัญและข่าวในประเทศ ส่วนของข่าวต่างประเทศและข่าวภูมิภาค และส่วนของข่าวกีฬา ข่าวนันทนาการ หรือข่าวอาชญากรรมย่อยๆ หน้าแรกและหน้าหลังของแต่ละส่วนมีภาพสีสี่ประกอบจำนวนมาก

ในด้านเนื้อหา หนังสือพิมพ์ให้ความสนใจกับข่าวการเมือง ข่าวต่างประเทศ ข่าวการพัฒนาประเทศ ข่าวกีฬา และข่าวเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ และข่าวความรุนแรงในครอบครัวก็ยังเป็นประเด็นข่าวที่นักข่าวกัมพูชาให้ความสนใจสูงที่สุด และที่อาจเรียกได้ว่าเป็นพัฒนาการอย่างสูงใน

¹⁴ Beth Moorthy and Samreth Sopha, “Media hampered by linked to politics”, *Phnom Penh Post*, 14-27 May 1999, p.3.

¹⁵ นอกจากการข่มขู่คุกคามด้วยการทำร้ายร่างกายและการบุกเข้าทำลายสำนักงานหนังสือพิมพ์แล้ว ยังมีนักหนังสือพิมพ์ถูกสังหารถึง 4 คนระหว่าง ค.ศ.1994-1995 ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการคุกคามสื่อมวลชนหลัง ค.ศ.1993 ได้ใน Harish C Mehta, op. cit., pp.187-215.

¹⁶ A Lin Neuman, op.cit.

ด้านเนื้อหาก็คือ ตั้งแต่ ค.ศ.2008 เป็นต้นมา หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรเริ่มลงข่าวของพรรคฝ่ายค้านและกลุ่มที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลด้วย¹⁷

ในด้านจำนวนหนังสือพิมพ์ ในช่วงปลายทศวรรษที่ 2000 กัมพูชามีหนังสือพิมพ์ที่จดทะเบียนไว้ถึง 216 ชื่อฉบับ¹⁸ แต่มีเพียง 20 ชื่อฉบับเท่านั้นที่ออกตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ ที่เหลือเป็นหนังสือพิมพ์การเมืองที่ไม่ได้ออกเป็นประจำ¹⁹ หนังสือพิมพ์ที่ออกสม่ำเสมอส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และนักการเมืองเหมือนดังที่ปรากฏในทศวรรษก่อน เช่น *รสมีกัมพูชา* *เกาะสันติภาพ* และ *กัมพูชาใหม่* ก่อนข้างใกล้ชิดกับรัฐบาลและพรรคประชาชนกัมพูชา ส่วน *เสียงยูวชนเขมร* เป็นหนังสือพิมพ์ของฝ่ายค้าน *มนสิการเขมร* สนับสนุนพรรคสมรังสี และ *เขมรอมตะ* เป็นหนังสือพิมพ์ฝ่ายนิยมราชวงศ์ เหตุผลที่หนังสือพิมพ์แทบทั้งหมดในปัจจุบันยังต้องเลือกข้าง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์เป็นผู้ที่สนับสนุนรัฐบาลหรือมีความสนิทสนมใกล้ชิดกับผู้นำ อีกส่วนหนึ่งก็คือโฆษณาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลทุกวันนี้เป็นโฆษณาของธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญทั้งหลายในรัฐบาลไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง การซื้อโฆษณาในหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นการช่วยให้หนังสือพิมพ์ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงก็เป็นเสมือนการควบคุมทิศทางและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ให้สนับสนุนนโยบายต่างๆของรัฐบาล และช่วยส่งเสริมให้รัฐบาลได้รับความนิยมในหมู่ประชาชนมากขึ้น²⁰ ด้วยเหตุนี้เอง จึงกล่าวได้ว่า หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรยังไม่พัฒนาไปมากเท่าใดนักในแง่ของความเป็นกลาง

ในด้านเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ นักวิชาการด้านสื่อกัมพูชาเห็นพ้องกันว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศมีเสรีภาพมากกว่าหนังสือพิมพ์ภาษาเขมร และหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรเองก็ค่อนข้างจะมีเสรีภาพมากขึ้น เพราะหน่วยงานของรัฐที่ดูแลสื่อ คือกระทรวงข้อมูลข่าวสาร มีความเข้มงวดในการควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์น้อยลง ต่างจากหน่วยงานที่ดูแลสื่อวิทยุโทรทัศน์ที่ยังควบคุมเข้มงวดมาก ทำให้ประชาชนที่รับข่าวสารจากสื่อวิทยุและโทรทัศน์จะได้รับข่าวสารจากฝ่ายรัฐบาลเท่านั้น²¹ การที่รัฐบาล

¹⁷ Media Consulting & Development, *The Cambodian Press Monitoring – Results of Media Monitoring Activities during June 2004*, (Phnom Penh: Media Consulting & Development, 2005), p.13.

¹⁸ ถือว่ามากสำหรับชาติกำลังพัฒนาที่มีประชากรประมาณ 16 ล้านคน และร้อยละ 40 อ่านหนังสือไม่ออก

¹⁹ หนังสือพิมพ์เฉพาะกิจเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการเมืองบางประการ เช่น รับจ้างโจมตีพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งหรือนักการเมืองผู้ใดคนหนึ่ง เมื่อทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์และได้รับเงินจากผู้ว่าจ้างแล้วก็พร้อมที่จะปิดตัวเองทันที เพราะเจ้าของหนังสือพิมพ์มักเป็นนายทุนแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ลักษณะของการร่วมทุน ดังนั้น หนังสือพิมพ์อาจเลิกกิจการเมื่อใดก็ได้ หนังสือพิมพ์ในกัมพูชาส่วนใหญ่จึงมีอายุไม่ยืนยาว (Martin Ritter, op.cit., p.16.)

²⁰ ตัวอย่างที่ชัดเจนได้แก่กรณีของหนังสือพิมพ์ *มนสิการเขมร* ซึ่งสนับสนุนพรรคสมรังสี หนังสือพิมพ์ฉบับนี้เป็นหนังสือพิมพ์ข่าวดำ มีเพียงสี่หน้า และไม่มีโฆษณาเลยแม้แต่ชิ้นเดียว เห็นได้ชัดว่าอยู่ได้จากเงินสนับสนุนของพรรคเท่านั้น ในขณะที่หนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาลเช่น *รสมีกัมพูชา* *เกาะสันติภาพ* และ *กัมพูชาใหม่* มีโฆษณามากมายในทุกส่วน นอร์เบิร์ต ไคลน์ (Norbert Klein) แห่ง Open Forum Cambodia ประเมินว่า 99% ของรายได้จากการโฆษณาในหนังสือพิมพ์กัมพูชาทั้งหมดเป็นของหนังสือพิมพ์ประมาณ 10 ฉบับเท่านั้น และเฉพาะ *รสมีกัมพูชา* ฉบับเดียว ก็มีรายได้ค่าโฆษณาถึง 23% ของเงินค่าโฆษณาทั้งหมดในอุตสาหกรรมสื่อของกัมพูชา (A Lin Neuman, op.cit.)

²¹ หนังสือพิมพ์ทุกฉบับและนักข่าวทุกคนจะต้องขึ้นทะเบียนกับกระทรวงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกระทรวงมีสิทธิถอนใบอนุญาตทันทีหากเห็นว่ามิพพฤติกรรมการที่ไม่สมควร ในช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 รัฐบาลยังใช้วิธีการนี้มากในการควบคุมหนังสือพิมพ์อย่างเข้มงวด เช่น

คลายความเข้มงวดในการควบคุมหนังสือพิมพ์พิมพ์มีเหตุผลหลายประการ ประการแรก รัฐบาลเล็งเห็นว่า ในยุคปัจจุบันหนังสือพิมพ์ไม่ค่อยมีอันตรายต่อผู้ปกครองมากเท่าวิทยุและโทรทัศน์ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไม่อ่านหนังสือพิมพ์ ประชาชนเขมรที่อ่านหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่อยู่ในพนมเปญและเมืองใหญ่ เพราะยังไม่มีการจัดส่งหนังสือพิมพ์เข้าไปในชนบท กลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรคือชนชั้นกลางและชนชั้นกลางระดับล่างส่วนหนึ่งเท่านั้น²² ส่วนหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศนั้น ยังได้รับเสรีภาพมากกว่าเพราะในปัจจุบัน กัมพูชายังไม่มีกฎหมายควบคุมสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้อ่านภาษาต่างประเทศได้ แม้ไม่ได้รับข่าวจากหนังสือพิมพ์ในประเทศ ก็สามารถรับข่าวจากแหล่งอื่นๆทางอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา²³ นอกจากนั้น หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศในกัมพูชา มีเจ้าของและนายทุนเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถควบคุมได้เต็มที่

เหตุผลประการที่สองที่รัฐบาลผ่อนคลายการควบคุมสื่อสิ่งพิมพ์คือ การหันไปใช้การควบคุมทางอ้อมแทน กล่าวคือการทำหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรฉบับใหญ่ๆมีเจ้าของเป็นผู้สนับสนุนรัฐบาลหรือได้รับคำโฆษณาจากธุรกิจที่สนับสนุนรัฐบาลก็ทำให้บรรณาธิการและนักข่าวมีความระมัดระวังในการจัดพื้นที่ข่าวและหลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวบางข่าว เช่น แม้จะลงข่าวของฝ่ายค้าน แต่ก็ให้พื้นที่เพียงเล็กน้อยและไม่สม่ำเสมอ รวมทั้งหลีกเลี่ยงข่าวที่เห็นว่าไม่เป็นผลดีต่อผู้นำหรือรัฐบาล ดังมีการสำรวจความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวชาวเขมรพบว่า ประเด็นข่าวที่อ่อนไหว ไม่พึงกล่าวถึงหรือต้องใช้ความระมัดระวังมากในการรายงานข่าว นอกจากเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์แล้วก็ได้แก่ ปัญหาชายแดนกับเวียดนาม ความสัมพันธ์ของผู้มีอำนาจในปัจจุบันกับเขมรแดง และการฉ้อราษฎร์บังหลวง²⁴ นอกจากนั้นในปัจจุบัน หากหนังสือพิมพ์ไม่ระมัดระวังหรือจงใจลงข่าววิจารณ์บุคคลใดในรัฐบาลหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง บุคคลนั้นมักยื่นเรื่องฟ้องศาลทันทีซึ่งทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย และส่วนใหญ่นักข่าวและหนังสือพิมพ์มักเป็นฝ่ายแพคดี ต้องเสียค่าปรับสูงมากจนอาจต้องปิดตัวลง และแม้การข่มขู่คุกคามสื่อจะลดน้อยลงมากในทศวรรษที่ 2000 แต่มิได้หมายความว่า

ในวันที่ 17 ก.ค. 2002 นายกรัฐมนตรีถอนใบอนุญาตหนังสือพิมพ์ถึง 50 ฉบับโดยกระทรวงให้เหตุผลว่าทั้งหมดไม่ต่อใบอนุญาตและไม่พิมพ์สม่ำเสมอตามควร ในปัจจุบันลักษณะเช่นนี้ไม่ปรากฏอีก (Martin Ritter, op.cit., p.16 และ A Lin Neuman, op.cit.)

²² ในยุคปัจจุบัน ยอดพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ไม่เคยสูงเท่ากับทศวรรษที่ 1960-70 หนังสือพิมพ์ที่ใหญ่ที่สุดคือ *รัสมีกัมพูชา* และ *กัมพูชาใหม่* มียอดพิมพ์เพียงประมาณ 15,000 – 20,000 ฉบับ ส่วนหนังสือพิมพ์เล็กมียอดพิมพ์ประมาณ 1,000 ฉบับเท่านั้น มีประมาณการว่าชาวพนมเปญอ่านหนังสือพิมพ์ประมาณ 8% หรือประมาณ 100,000 คน ชาชนบทซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศไม่อ่านหนังสือพิมพ์ ในขณะที่คนชั้นกลางและชั้นสูงนอกจากจะอ่านหนังสือพิมพ์แล้ว ยังฟังข่าวและชมข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ด้วย (Ritter, op.cit., p.17; Cambodian Center for Independent Media, *Enhancing Independent Media in Cambodia: An Ethics Perspective*. (Phnom Penh: CCIM, 2009), pp.8-9. และ Martin Adam, Julianne Binder and Theresa Steffens, “Die Medienkompetenz der kambodschanischen Bevölkerung: Eine qualitative Studie zur Erforschung der Medienkritikfähigkeit” *Asien 107* (April 2007), pp.67-70.)

²³ Ibid.

²⁴ David Jalilvand, Felix Krebber and Charlotte Prümmer, op. cit., p.29.

ไม่มีการฉ้อฉลนั้นเกิดขึ้นอีก²⁵ กล่าวโดยรวมก็คือ แม้ในทางทฤษฎี กัมพูชาจะมีสื่อที่เป็นประชาธิปไตยถ้าพิจารณาจากกฎหมายสิ่งพิมพ์ที่ค่อนข้างให้เสรีภาพกับสื่อมากกว่าประเทศอื่น แต่การข่มขู่คุกคามและสังหารสื่อ รวมทั้งการควบคุมการนำเสนอข่าวด้วยเงินและเครือข่ายทางการเมือง ยังเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งที่จะพัฒนาหนังสือพิมพ์ในกัมพูชาให้เป็นสื่ออิสระและเป็นธรรมอย่างแท้จริง

ในด้านคุณภาพของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรโดยรวมยังมีคุณภาพค่อนข้างต่ำในด้านของเนื้อหา เพราะส่วนใหญ่ยังขาดการบรรณาธิกรณขั้นต้นฉบับ การสะกดคำไม่ค่อยมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และนิยมใช้ภาษาที่ห้วนเหวเพื่อดึงดูดความสนใจไม่ว่าข่าวนั้นจะเกี่ยวข้องกับเรื่องใด การลงข่าวในด้านลบซึ่งไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัดและการรายงานคำสัมภาษณ์ที่เป็นการตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์ผู้หนึ่งผู้ใดด้วยถ้อยคำอันรุนแรงและไม่สุภาพโดยไม่มีการตัดทอนเลยยังเป็นที่นิยมมาก²⁶ ส่วนการแปลข่าวหรือบทความของหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ทั้งหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศของกัมพูชาเองและหนังสือพิมพ์ของชาติอื่น รวมทั้งจากเว็บไซต์ของสำนักข่าวต่างๆ และจากวิทยุ มีน้อยครั้งที่จะมีการอ้างแหล่งข่าวหรือขออนุญาตจากผู้เขียนหรือผู้จัดพิมพ์

การที่หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรยังไม่มีพัฒนาการในด้านการรายงานข่าวนั้น มีสาเหตุหลักมาจากนักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ประสบการณ์ และจรรยาบรรณของสื่อ เมื่อประกอบกับการที่นักข่าวมีรายได้ค่อนข้างต่ำ ทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะอุทิศตนเพื่อทำข่าวที่มีคุณภาพ และพร้อมที่จะรับเงินเพื่อเขียนข่าวขึ้นชมหรือโจมตีผู้ใดผู้หนึ่ง²⁷ มีข่าวจำนวนมากที่ไม่มีการตรวจสอบที่มาของแหล่งข่าว ข่าวที่ลงจึงเป็นเพียงข้อสมมุติฐานของผู้สื่อข่าว หรือเป็นเพียงข่าวลือเท่านั้น และมักกลายเป็นการกล่าวหาโดยไม่มีมูลซึ่งก่อความเสียหายใหญ่โตกับสังคมกัมพูชาเองในภายหลังมาแล้ว ดังกรณีหนังสือพิมพ์ *รสมืออ้อมไกร* ลงข่าวว่าสุนันท์ คงยิ่งกล่าวว่ากัมพูชาขโมยปราสาทนครวัดไปจากไทย จนทำให้ประชาชนชาวเขมรลุกฮือขึ้นบุกเข้าทำลายและเผาสถานทูตไทยและธุรกิจของชาวไทยในกรุงพนมเปญ เหตุการณ์นั้นนอกจากจะ

²⁵ ใน ค.ศ. 2007 ยังมีการฉ้อฉลที่ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ *เสียงเขมรต่ำ* ถูกฆ่าตาย และก่อนการเลือกตั้งทั่วไปใน ค.ศ. 2008 ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านถูกฆ่าตายพร้อมกับบุตรชายกลางถนนในกรุงพนมเปญโดยมีผู้เห็นเหตุการณ์มากมาย หลังจากทำข่าวเรื่องการยึดครองที่ดินของรัฐบาลและการฉ้อราษฎร์บังหลวงของตำรวจ เชื่อว่าอดีตผู้บัญชาการตำรวจซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับนายกรัฐมนตรีเป็นผู้สั่งฆ่า คดีที่นักข่าวถูกฆ่าตายทั้งหมดตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 มาจนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีคดีใดจับคนร้ายได้ (Vincent MacIsaac, "In Cold Blood," *South China Morning Post*, October 1 2008, p.4 quoted in Cambodian Center for Independent Media, op.cit., pp.9-10.)

²⁶ เช่น ใน ค.ศ. 2010 ยังมีข่าวโจมตีภรรยาของนักการเมืองคนสำคัญว่าเป็นอดีตโสเภณีและเป็นฆาตกร หรือมีข่าวโจมตีไทยและเวียดนามว่า ทุงยางอนามยที่ทั้งสองประเทศบริจาคให้กัมพูชาในโครงการรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์เป็นทุงยางที่มีเชื้อ HIV ผสมอยู่ (A Lin Neuman, op.cit.)

²⁷ นักข่าวชาวกัมพูชาแทบทั้งหมดไม่ได้เรียนวิชาการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เคยผ่านการอบรมด้านสื่อจากองค์กรต่างประเทศก็มักไปทำงานกับสำนักข่าวต่างชาติหรือหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศมากกว่าหนังสือพิมพ์ภาษาเขมร เพราะเงินเดือนของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรกับภาษาต่างประเทศต่างกันมาก (30 กับ 200 ดอลลาร์ในช่วงปลายทศวรรษที่ 2000) (Cambodian Center for Independent Media, op. cit., p.9.)

ทำลายความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว รัฐบาลกัมพูชายังต้องชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินหลายร้อยล้านบาท²⁸

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ที่ใช้ศึกษา

งานวิจัยเรื่องนี้กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลหนังสือพิมพ์เป็นเวลา 1 ปี คือตลอดปี ค.ศ. 2010 โดยเลือกหนังสือพิมพ์รายวันทั้งหมด 3 ชื่อฉบับซึ่งเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านที่แตกต่างกัน เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีการรายงานข่าวและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับไทยอย่างต่อเนื่อง ให้พื้นที่ข่าวเกี่ยวกับไทยอย่างสม่ำเสมอ และมีการให้รายละเอียดในเนื้อหาหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับได้แก่ หนังสือพิมพ์ *รสมีกัมพูชา* ภาษาเขมร หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* ภาคภาษาอังกฤษ และหนังสือพิมพ์ *พนมเปญโพสต์*²⁹ ภาคภาษาเขมร หนังสือพิมพ์ทั้งสามมีประวัติความเป็นมา และลักษณะทั่วไปดังต่อไปนี้

1. หนังสือพิมพ์ รสมีกัมพูชา (รสมีกัมพูชา) เป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาเขมรที่มีอายุยืนยาวที่สุดและใหญ่ที่สุดในประเทศกัมพูชา ถือกำเนิดขึ้นในขณะที่ยังประเทศกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านจากระบอบสังคมนิยมมาสู่ระบอบประชาธิปไตยช่วงกลาง ค.ศ.1993 โดยการร่วมทุนระหว่าง เรง บุน มา นักธุรกิจชาวเขมรที่มีอำนาจและอิทธิพลสูงในสังคมกัมพูชาและเป็นพันธมิตรคนสำคัญของนายกรัฐมนตรีฮุน เซน กับนักธุรกิจด้านสิ่งพิมพ์ชาวไทย ในช่วงแรก *รสมีกัมพูชา* จัดพิมพ์ที่ประเทศไทยเพราะกัมพูชายังขาดโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพิมพ์จำนวนมาก ภาพสีสวยงามจากเทคโนโลยีการพิมพ์ที่ทันสมัยผนวกกับการเน้นความตื่นเต้นจากข่าวอาชญากรรมและปัญหาครอบครัวต่างๆทำให้ *รสมีกัมพูชา* ได้รับความนิยมตั้งแต่แรกออกและต่อเนื่องมาโดยตลอด จนกระทั่งเมื่อผู้ร่วมทุนชาวไทยขอถอนตัวเนื่องจากประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจใน ค.ศ.1997 กิจการของ *รสมีกัมพูชา* ก็ดีพอที่จะดำเนินต่อไปได้ด้วยตนเอง

รสมีกัมพูชา จัดเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจุดยืนเป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลและพรรคประชาชนกัมพูชาอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะแปน สามีทธิ ซึ่งเป็นบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึง ค.ศ.2009 มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีฮุน เซนและพรรคประชาชนกัมพูชามาอย่างยาวนาน รวมทั้งมีสายสัมพันธ์อันดีกับเวียดนามด้วย³⁰ หลัง ค.ศ.2009 แม้จะมีการเปลี่ยนบรรณาธิการ แต่ *รสมีกัมพูชา* ยังให้การสนับสนุนรัฐบาลอย่างเข้มแข็ง แม้จะพยายามยืนยันความเป็นกลาง

²⁸ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ได้ใน “สมมติฐานสองกระแสเบื้องหลังความรุนแรงในเขมร” เนชั่นสุดสัปดาห์ 11 (10 กุมภาพันธ์ 2546), หน้า 12 อ้างถึงใน วัชรินทร์ ยงศิริ, อ้างแล้ว, หน้า 27-30.

²⁹ ในการอ้างอิงหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 เล่มในตัวอย่างงานนี้ จะใช้ตัวอักษรย่อดังนี้ *รก* คือ *รสมีกัมพูชา*, *พปพ* คือ *พนมเปญโพสต์* และ *PPP* คือ *Phnom Penh Post*

³⁰ แปน สามีทธิเคยทำงานเป็นผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ *พนมเปญ* ระหว่าง ค.ศ.1981 – 1988 หนังสือพิมพ์ *พนมเปญ* เป็นของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาและอยู่ภายใต้การควบคุมของพรรคประชาชนปฏิวัติกัมพูชา ซึ่งในปัจจุบันคือพรรคประชาชนกัมพูชานั้นเอง แปน สามีทธิ เริ่มทำงานเป็นผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ *พนมเปญ* แล้วต่อมาได้รับการสนับสนุนให้ไปศึกษาวิชารัฐศาสตร์ที่ประเทศเวียดนาม เมื่อสำเร็จการศึกษาได้กลับมาเป็นบรรณาธิการของ *พนมเปญ* จนกระทั่งสิ้นสมัยรัฐบาล

รูปแบบของ *รสมีกัมพูชา* ในยุคปัจจุบัน จัดเป็นหนังสือพิมพ์หัวสีแบบ Broad Sheet มีขนาดประมาณ 570 x 400 มิลลิเมตร เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกจำหน่ายสัปดาห์ละ 6 ฉบับ คือ ฉบับประจำวันอาทิตย์-จันทร์ 1 ฉบับและฉบับวันอังคารถึงวันเสาร์วันละ 1 ฉบับ หนังสือพิมพ์มี 24 หน้า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ในส่วน ก เสนอข่าวใหญ่ประจำวันซึ่งอาจเป็นข่าวในประเทศหรือข่าวต่างประเทศก็ได้ และข่าวที่มีความสำคัญรองลงมาตั้งแต่ 2-4 ข่าว เนื้อหาของส่วน ก นอกจากจะเป็นการรายงานข่าวใหญ่อย่างละเอียด ยังมีข่าวอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับข่าวใหญ่และบทความแสดงความคิดเห็นของคอลัมนิสต์ ซึ่งก็มักสัมพันธ์กับข่าวใหญ่ของวันนั้นด้วย นอกจากนั้นจะเป็นการรายงานข่าวการเมืองในประเทศ ข่าวความมั่นคง ข่าวความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ข่าวของรัฐบาลและหน่วยราชการ รวมทั้งข่าวอาชญากรรมและข่าวปัญหาสังคมที่เป็นข่าวย่อย ส่วนที่สองของ *รสมีกัมพูชา* คือส่วน ข เน้นการนำเสนอข่าวอาชญากรรมใหญ่ๆ และข่าวอุบัติเหตุ ข่าวของหน่วยงานราชการทั้งในพนมเปญและส่วนภูมิภาค และข่าวองค์กรเอกชนต่างๆ ส่วนที่สาม คือ ส่วน ค นำเสนอข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬาและข่าวความรู้ทั่วไป ส่วนข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเกษตร สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมจะมีแทรกอยู่ในส่วนต่างๆ เป็นครั้งคราว ไม่ได้มีพื้นที่ประจำ กล่าวได้ว่า *รสมีกัมพูชา* ไม่ได้ให้ความสำคัญกับข่าวเหล่านี้เท่าใดนัก

ในปัจจุบัน *รสมีกัมพูชา* ยังคงเป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศ มียอดขายประมาณ 18,000 – 20,000 ฉบับต่อวัน และเป็นหนึ่งในหนังสือพิมพ์เพียงไม่กี่ฉบับที่ขายไปทั่วประเทศ ผู้อ่านกลุ่มสำคัญของ *รสมีกัมพูชา* คือชนชั้นกลางระดับล่าง แต่ในขณะ เดียวกัน ข้าราชการระดับต่างๆไปจนถึงผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญก็จะอ่าน *รสมีกัมพูชา* ด้วย³¹ เพราะให้พื้นที่กับข่าวของรัฐบาลเป็นจำนวนมาก

2. หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* (ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍) หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีอายุยืนยาวที่สุดในกัมพูชายุคปัจจุบัน ก่อตั้งโดยไมเคิล เฮย์ส (Michael Hayes) เมื่อค.ศ.1992 โดยออกเป็นหนังสือพิมพ์รายปักษ์ *Phnom Penh Post* ได้รับยกย่องว่าเป็นหนึ่งในสองของหนังสือพิมพ์ที่มีความเป็นกลาง มีการเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมาและได้รับความเชื่อถือจากผู้อ่านทั้งชาวต่างประเทศและชาวเขมร³² ใน ค.ศ.2008 เฮย์สได้ขายกิจการให้กับบิล คลัฟ (Bill Clough) นักธุรกิจชาวออสเตรเลีย ซึ่งครอบครัวยังมีกิจการสื่อสิ่งพิมพ์หลายอย่าง คลัฟและผู้ร่วมทุนอื่นๆได้ก่อตั้งบริษัท Post Media Co.Ltd. ขึ้นและเปลี่ยน *Phnom Penh Post* จากหนังสือพิมพ์รายปักษ์เป็นหนังสือพิมพ์รายวันตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2008 การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ *Phnom Penh Post* มีความเป็นสากลมากขึ้นและมีเครือข่าย

สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (Cambodian Center for Independent Media. *Enhancing Independent Media in Cambodia: An Ethics Perspective*. (Phnom Penh: CCIM, 2009), p.33.)

³¹ David Jalilvand, Felix Krebber and Charlotte Prümmer, op.cit., pp.31-32.

³² อีกเล่มหนึ่งคือ The Cambodia Daily

ด้านข่าวสารที่กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะทั้งผู้บริหาร บรรณาธิการข่าวด้านต่าง ๆ และผู้อ่านชาวต่างชาติล้วนคร่ำหวอดอยู่ในวงการหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในเอเชียมาอย่างยาวนาน³³

หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* เป็นหนังสือพิมพ์รูปแบบ tabloid มีขนาดประมาณ 430 x 280 มิลลิเมตร มีภาพ 4 สีประกอบทั้งเล่ม ความหนากระดาษ 20 – 24 หน้า เนื้อหาประกอบด้วย 5 ส่วนใหญ่ ๆ คือข่าวในประเทศ ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวต่างประเทศ ข่าวไลฟ์สไตล์ และข่าวกีฬา ข่าวในประเทศเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่มากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับข่าวการทำงานของรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านเท่าเทียมกัน ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาปากท้องและการดำรงชีวิตของคนทุกกลุ่มทั้งในเมืองและชนบท ก็เป็นเรื่องที่ *Phnom Penh Post* ให้ความสนใจมาก ข่าวเศรษฐกิจมีทั้งข่าวของกัมพูชา ข่าวของประเทศในกลุ่มอาเซียน และข่าวของประเทศอื่นๆในโลกโดยเฉพาะชาติที่มีการลงทุนมากในกัมพูชา เช่น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย อเมริกา ข่าวต่างประเทศก็เช่นเดียวกับข่าวเศรษฐกิจ คือให้พื้นที่ทั้งข่าวของประเทศในกลุ่มอาเซียน และข่าวของประเทศอื่นๆ ทั่วโลกในปริมาณที่เหมาะสม ข่าวไลฟ์สไตล์กินเนื้อหาครอบคลุมทั้งเรื่องศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ความรู้รอบตัว ซึ่งนำเสนอทั้งในรูปแบบข่าว สารคดี และรายงานพิเศษ เนื้อหาในส่วนนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของต่างประเทศ ข่าวกีฬาก็เช่นกัน *Phnom Penh Post* ให้พื้นที่แก่กีฬาต่างประเทศมากกว่าข่าวกีฬาในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกีฬาฟุตบอล กอล์ฟ และเทนนิส นอกจากนั้น ยังมีพื้นที่สำหรับบทวิเคราะห์ข่าวการเมือง เศรษฐกิจและเหตุการณ์ปัจจุบันของนักเขียนประจำ บทความแสดงทัศนะของนักเขียนรับเชิญ และจดหมายจากผู้อ่านถึงบรรณาธิการด้วย

การรายงานข่าวและบทวิเคราะห์เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันของ *Phnom Penh Post* ได้รับยกย่องว่ามีความละเอียดลึกซึ้งและเป็นอิสระ³⁴ หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* มีผู้อ่านกว่า 20,000 คนทั้งในกัมพูชาและประเทศต่าง ๆ กว่า 40 ประเทศทั่วโลก นอกจากผู้อ่านชาวต่างประเทศแล้ว กลุ่มผู้อ่านชาวเขมรจะจำกัดวงเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาสูงและนักธุรกิจรายใหญ่ๆ ที่ทำธุรกิจในระดับสากล นักการเมืองระดับสูงก็เป็นผู้อ่านของ *Phnom Penh Post* ด้วยเพราะให้ข้อมูลที่จำเป็นในการกำหนดนโยบาย

หลังจากบริษัท Post Media Co.Ltd. เปลี่ยน *Phnom Penh Post* จากหนังสือพิมพ์รายปักษ์เป็นหนังสือพิมพ์รายวันได้ประมาณหนึ่งปี ก็ได้ออกหนังสือพิมพ์รายวันอีกฉบับหนึ่งคือ *พนมเปญโพสต์* ภาษาเขมร ตั้งแต่เดือนกันยายน ค.ศ.2009 โดยมีเนตร เกียกตรา เป็นบรรณาธิการบริหาร นักข่าวและกองบรรณาธิการของ *พนมเปญโพสต์* และ *Phnom Penh Post* จะเป็นชุดเดียวกัน ในฉบับภาษาอังกฤษ

³³ เช่น รอส ดังก์ลีย์ (Ross Dunkley) ผู้พิมพ์ผู้โฆษณาและหุ้นส่วนคนหนึ่ง เคยเป็นเจ้าของและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *Myanmar Times* ในขณะที่ เดวิด อาร์มสตรอง (David Armstrong) ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานบริษัท Post Media Co.Ltd. ในปี ค.ศ. 2010 เคยเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *The Australian* และ *South China Morning Post* และเป็นประธานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของบริษัท Post Publishing ซึ่งเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ *Bangkok Post* มาก่อน (“Major reshuffle as Post eyes phase two of growth strategy” *Phnom Penh Post*, 11 June 2010, p.6.)

³⁴ ใน ค.ศ.2011นี้ *Phnom Penh Post* ได้รับรางวัลที่ 1 ด้านการรายงานข่าวด่วน และด้านมัลติมีเดีย และรางวัลที่ 2 ด้านการรายงานข่าวเศรษฐกิจ จากสมาคมผู้พิมพ์และโฆษณาแห่งเอเชีย

บรรณาธิการข่าวทุกส่วนเป็นชาวต่างชาติทั้งหมด ส่วนฉบับภาษาเขมร บรรณาธิการข่าวมีทั้งชาวเขมรและชาวต่างชาติ ในการทำข่าวของหนังสือพิมพ์ทั้งสอง ส่วนใหญ่จะทำข่าวเป็นภาษาอังกฤษก่อน แล้วจึงแปลเป็นภาษาเขมรสำหรับฉบับภาษาเขมร แต่ผู้รายงานข่าวก็มีอิสระในการเพิ่มเนื้อหาที่ตนเห็นว่าเหมาะสมเข้าไปได้ เนื้อหาหลักของ พนมเปญโพสต์ แบ่งออกเป็น 5 ส่วนใหญ่ๆ เช่นเดียวกับ *Phnom Penh Post* ยกเว้นข่าวไลฟ์สไตล์ในฉบับภาษาอังกฤษเปลี่ยนเป็นข่าวบันเทิงในฉบับภาษาเขมร และข่าวเศรษฐกิจก็จะให้พื้นที่แก่ข่าวเศรษฐกิจภายในประเทศมากกว่าต่างประเทศ ส่วนข่าวกีฬาก็จะให้พื้นที่แก่กีฬาฟุตบอลในประเทศมากขึ้นกว่าฉบับภาษาอังกฤษ ผู้อ่านพนมเปญโพสต์ส่วนใหญ่ได้แก่ คนชั้นกลางระดับสูงและนักธุรกิจ

การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงจำนวนข่าว และรูปแบบและแหล่งข้อมูลในการเสนอข่าว

1. จำนวนข่าว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ *รัสมีกัมพูชา* ฉบับวันศุกร์ที่ 1 มกราคม 2010 ถึงวันศุกร์ที่ 31 ธันวาคม 2010 ที่เก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติกรุงพนมเปญ เนื่องจากหนังสือพิมพ์หยุดออกในช่วงเทศกาลสำคัญ ประมาณ 7 วัน และมีบางฉบับที่ขาดหายไปจากชุดที่หอสมุดแห่งชาติเก็บไว้ จึงเก็บข้อมูลหนังสือพิมพ์ได้ทั้งหมด 275 ฉบับ มีข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยทั้งหมด 939 ข่าว เฉลี่ยประมาณเดือนละ 78.25 ข่าว หรือประมาณวันละ 3.4145 ข่าว บางฉบับมีข่าวเกี่ยวกับไทยมากถึง 10 ข่าว

หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* เก็บข้อมูลฉบับวันจันทร์ถึงวันศุกร์ของทุกสัปดาห์ตลอดปียกเว้นในช่วงหยุดเทศกาล ทั้งสองชื่อฉบับมี 256 ฉบับเท่ากัน มีข่าวเกี่ยวกับไทยประมาณชื่อฉบับละ 1,100 ข่าว เฉลี่ยเดือนละประมาณ 90 ข่าว หรือวันละประมาณ 4 ข่าวต่อชื่อฉบับ

การที่มีข่าวเกี่ยวกับไทยเป็นจำนวนมากในหนังสือพิมพ์ทั้งสาม นอกจากจะเป็นเพราะปี 2010 ที่ผ่านมามีข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยเองมาก ประกอบกับเกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยและกัมพูชาด้วย ยังแสดงให้เห็นระดับการให้ความสำคัญหรือความสนใจต่อประเทศไทยของชาวเขมรมีสูงเพียงใด

2. รูปแบบในการนำเสนอข่าวและแหล่งข้อมูลของหนังสือพิมพ์ การนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์กัมพูชามีรูปแบบดังนี้

- การรายงานข่าว เป็นการรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นและเป็นที่สนใจของสังคม เช่น การปะทะกันตามพรมแดน การประท้วงของกลุ่มการเมืองต่างๆ ในประเทศไทย การประชุมอาเซียน ฯลฯ การรายงานข่าวมีทั้งข่าวขนาดยาว ข่าวขนาดกลาง และข่าวขนาดสั้น ข่าวขนาดยาวมีทั้งเป็นพาดหัวข่าวใหญ่ประจำวันในหน้าแรกพร้อมภาพประกอบ และมีรายละเอียดของข่าวในหน้าถัดมา หรือข่าวใหญ่ของหน้าข่าวต่างประเทศ ข่าวขนาดกลาง อาจเป็นข่าวรองในหน้าแรก หรือ ข่าวรองของหน้าเศรษฐกิจหน้าต่างประเทศ หน้าไลฟ์สไตล์ และหน้ากีฬา ความยาวไม่เกิน 1 หน้า และข่าวขนาดสั้น เป็นข่าวในหน้าในของส่วนต่างๆ มักไม่มีภาพประกอบ ความยาวไม่เกิน 15 บรรทัด การรายงานข่าวทั้ง 3 ลักษณะนี้มีในหนังสือพิมพ์ทุกชื่อฉบับ

สำหรับแหล่งที่มาของข่าวในลักษณะรายงานข่าว ข่าวเกี่ยวกับไทยซึ่งอยู่ในส่วนของข่าวเศรษฐกิจ ข่าวต่างประเทศ ข่าวไลฟ์สไตล์ และข่าวกีฬา *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* ชื้อข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศและหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ เช่น Reuters, AFP, Bloomberg, AP, The Guardian, Bangkok Post³⁵ และนำมาลงโดยไม่ได้มีการตัดทอน *รัฐมีกัมพูชา* ก็นำข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศมาลงเช่นกันแต่ไม่ได้ระบุที่มาไว้ ส่วนข่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา หนังสือพิมพ์ทั้งสามเล่มจะมีผู้สื่อข่าวของตนเองออกไปทำข่าวในส่วนของกัมพูชา โดยส่วนใหญ่เป็นการรายงานคำสัมภาษณ์ของรัฐมนตรี ข้าราชการที่ทำหน้าที่เป็นโฆษกของหน่วยงานนั้นๆ และเจ้าหน้าที่อื่นๆที่เกี่ยวข้อง ส่วนข่าวทางฝั่งไทย *รัฐมีกัมพูชา* จะแปลมาจากข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยหลายฉบับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น เดลินิวส์ คมชัดลึก ASTV ผู้จัดการ The Nation Bangkok Post โดยนำข่าวมาจากเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ และนำมาจากสำนักข่าวต่างประเทศบ้าง *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* ใช้ข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศผสมกับการรายงานของผู้สื่อข่าว และข่าวจาก Bangkok Post และ The Nation

- ข่าวสั้นๆ เป็นคอลัมน์ในหน้าข่าวต่างประเทศ ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวกีฬาของหนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* เป็นพื้นที่ยาวๆแคบๆทางด้านขวามือของหน้า ข่าวหนึ่งยาวประมาณ 5-7 บรรทัด เป็นการรายงานสถานการณ์ปัจจุบันสั้นๆ ข่าวเหล่านี้ส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์ซื้อมาจากสำนักข่าวต่างประเทศ มีเพียงเล็กน้อยในข่าวในประเทศ ข่าวเศรษฐกิจและข่าวกีฬาที่เป็นรายงานของนักข่าวประจำหนังสือพิมพ์

- รายงานพิเศษ มีเฉพาะใน *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* เป็นการรายงานเหตุการณ์ที่หนังสือพิมพ์เห็นว่ามีความสำคัญมาก เนื้อข่าวมีทั้งการรายงานสถานการณ์ การวิเคราะห์ และตารางสรุปความเป็นมา เช่น เรื่องการตัดสินคดียึดทรัพย์ของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เหตุการณ์สลายการชุมนุมในเดือนพฤษภาคม

- บทสัมภาษณ์ มีเฉพาะใน *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* เป็นบทสัมภาษณ์นักการเมืองหรือนักธุรกิจไทยที่มาลงทุนในกัมพูชา มีเนื้อที่เต็มหนึ่งหน้า พร้อมรูปประกอบ เช่น บทสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะใน *Phnom Penh Post* และนายจำรูญ ชินธรรมมิตร ประธานบริษัทน้ำตาลขอนแก่นซึ่งลงทุนสร้างโรงงานน้ำตาลในกัมพูชา

- ภาพข่าว พร้อมคำบรรยายซึ่งเป็นข่าวสั้นๆ มีเฉพาะใน *Phnom Penh Post* เช่น ภาพควาญช้างพยายามจะยื่นอาหารให้นักท่องเที่ยวซื้อให้ช้างที่กรุงเทพฯพร้อมคำบรรยายว่า Don't feed our elephants – A Thai elephant handler stopping a foreign tourist along the famous Soi Cowboy street, urging him to pay for its feed. The Bkk Metropolitan Administration has began to issue public warning to

³⁵ เนื่องจากประธานของ บริษัท Post Media Co.Ltd. เคยเป็นผู้บริหารของหนังสือพิมพ์ Bangkok Post มาก่อน หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับจึงน่าจะมีความสัมพันธ์ซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนข่าวกัน ดังพบว่า ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยจำนวนมาก มาจาก Bangkok Post ส่วนข่าวเกี่ยวกับกัมพูชาที่ปรากฏมากขึ้นเรื่อยๆใน Bangkok Post ในช่วงสองปีที่ผ่านมา ก็มาจาก Phnom Penh Post หรือรายงานโดยนักข่าวชาวต่างประเทศและชาวเขมรของ Phnom Penh Post

foreign tourists not to buy food for street elephants in fresh measure to get rid of begging elephants in the city. (PPP, 14/7/2010, p.12)

- ภาพการ์ตูนล้อการเมือง พบเฉพาะใน *รัศมีกัมพูชา* เช่น ภาพชื่อ “นายกรัฐมนตรีหุ่นยนต์อภิสิต” ภาพใหญ่กลางภาพเป็นภาพหุ่นยนต์รูปนายอภิสิต เวชชาชีวะ ซึ่งพูดแต่คำว่า “ครับผม นายเปรม” “ครับ นายอนุพงษ์” ด้านซ้ายและขวาของภาพเป็นภาพพลเอกเปรม ติณสูลานนท์และพลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา ทั้งสองถือเครื่องควบคุมหุ่นยนต์

- บทวิเคราะห์สถานการณ์ และบทความแสดงทัศนะ บทวิเคราะห์สถานการณ์มักปรากฏใน *Phnom Penh Post* และ *พนมเปญโพสต์* เป็นบทวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ มักเริ่มด้วยการสรุปสถานการณ์ก่อนแล้วจึงอ้างการวิเคราะห์ของนักวิชาการชาติต่างๆ ส่วนบทความแสดงทัศนะมักปรากฏใน *รัศมีกัมพูชา* ส่วนใหญ่เป็นการวิจารณ์รัฐบาลไทย ใช้ถ้อยคำค่อนข้างรุนแรง

- จดหมายถึงบรรณาธิการ ปรากฏเฉพาะใน *Phnom Penh Post* เป็นจดหมายแสดงความคิดเห็นหรือข้อวิจารณ์อันสืบเนื่องมาจากรายงานข่าว หรือบทความที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ เช่น จดหมายของชาวเขมร-อเมริกันในรัฐฟลอริดา วิจารณ์ว่ารัฐบาลอภิสิตได้ใช้หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์เพื่อจัดการเรื่องข่าวเกี่ยวกับพระวิหารและทำให้ประชาคมนานาชาติเกิดความสับสนเกี่ยวกับเรื่องนี้ “Abhisit wants to take the land under your house”

เนื้อหาของข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับประเทศไทย

ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับมีทั้งข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรงและข่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา แม้มีข่าวหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดได้ แต่ก็จะนำเสนอแยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้มองเห็นภาพโดยรวม และจะนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรงก่อนแม้จะมีปริมาณข่าวน้อยกว่าแล้วจึงนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทยกัมพูชา เพื่อความสะดวกในการเชื่อมโยง

1. ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรง แบ่งออกเป็น 6 หัวข้อคือ ข่าวการเมือง ข่าวความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาชาติ ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ข่าวด้านสังคม และข่าวกีฬา

1.1 ข่าวการเมือง ข่าวการเมืองไทยเป็นข่าวที่หนังสือพิมพ์ของกัมพูชาให้ความสนใจมาก โดยทุกเล่มนำเสนอข่าวการเมืองไทยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื้อหาของข่าวที่เสนอครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างครบถ้วน และมีการให้พื้นที่ข่าวทุกลักษณะทั้งการรายงานข่าวขนาดยาวและขนาดกลาง ข่าวสั้น บทวิเคราะห์ และภาพข่าว ประเด็นที่นำเสนอมีดังต่อไปนี้

1.1.1 ข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมือง อาจแบ่งประเด็นได้เป็นการดำเนินการทางการเมืองของบุคคลและกลุ่มต่างๆ ที่เป็นคู่ขัดแย้ง และการดำเนินการของรัฐบาล ความขัดแย้งทางการเมืองไทยที่ดำเนินต่อเนื่องมาตลอดค.ศ.2010 เป็นเรื่องที่หนังสือพิมพ์กัมพูชาให้ความสำคัญมากเพราะมีผลกระทบกับกัมพูชาในแทบทุกด้าน หนังสือพิมพ์ทุกเล่มจึงให้พื้นที่อย่างมากกับเรื่องนี้ มีการนำเสนอในทุกลักษณะ ทั้ง

การรายงานข่าว บทวิเคราะห์ บทความวิจารณ์ และภาพข่าวจำนวนมาก รวมทั้งเสนอข่าวครอบคลุมทุกประเด็นโดยละเอียด ในที่นี้ไม่สามารถนำมากล่าวถึงและยกตัวอย่างประกอบให้เห็นทั้งหมดได้ จึงจะกล่าวถึงพอสังเขปเพื่อให้เห็นภาพโดยรวม ดังต่อไปนี้

- ข่าวเกี่ยวกับกลุ่มแนวร่วมประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ข่าวในกลุ่มนี้เป็นการรายงานกิจกรรมของกลุ่มนปช.ในการต่อต้านรัฐบาลและฝ่ายที่สนับสนุนรัฐบาลซึ่งเกิดขึ้นในแต่ละวันตั้งแต่ต้นปีไปจนถึงสิ้นปี เช่น ผู้ชุมนุมไปปิดล้อมบ้านพักที่เขายายเที่ยงของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์เพื่อใช้เป็นข้อโจมตีรัฐบาลว่า ดำเนินการสองมาตรฐาน การนัดชุมนุมใหญ่ของกลุ่มนปช.จากทั่วประเทศที่สะพานผ่านฟ้า การเทเลือดที่ทำเนียบรัฐบาลและพรรคประชาธิปัตย์ การปาอุจจาระใส่บ้านนายกรัฐมนตรี การเรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภา การชุมนุมปิดล้อมรัฐสภา การเคลื่อนย้ายผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งไปที่ราชประสงค์ เหตุการณ์นองเลือดที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและสี่แยกคอกวัวจนมีผู้เสียชีวิตรวมทั้งทหารและนักข่าวต่างชาติ การชุมนุมใหญ่ที่สี่แยกราชประสงค์ การเสียชีวิตของพล.ต.ชัชติยะ สวัสดิผล การประกาศเลิกการชุมนุมของแกนนำ เหตุจลาจลและการเผาสถานที่ต่างๆทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด แกนนำบางคนหนีออกนอกประเทศ การเกิดเหตุระเบิดตามสถานที่ต่างๆทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มนปช. การดำเนินการเพื่อขอประกันตัวแกนนำที่ถูกคุมขัง การชุมนุมเพื่อรำลึกเหตุการณ์ต่างๆ การยื่นเรื่องต่อเลขาธิการสหประชาชาติ การพยายามนำความขัดแย้งขึ้นสู่ศาลระหว่างประเทศ ฯลฯ ดังตัวอย่าง “พวกเสื้อแดงมากขึ้นและเข้าร่วมชุมนุมในวันที่ 11 มกราคม” (รท, 9/1/2010) “Former Thai PM's house surrounded by Thaksin supporters” (PPP, 11/1/2010) “Bomb located at Thai Supreme Court” (PPP, 15/2/2010) “เลือดผู้ชุมนุมประท้วงเสื้อแดงนองทำเนียบรัฐบาลและพรรคอภิสิทธิ์” (พป/พ, 17/3/2010) “Excrement thrown at Thai PM's residence” (PPP, 3/22/2010) “ชาวลิตบอกให้รัฐบาลยุบสภาตามที่เสื้อแดงเรียกร้อง” (รท, 24/3/2010) “Thai parliament is stormed” (PPP, 8/4/2010) “แม่ทัพอนุพงษ์และผู้นำพรรคฝ่ายค้านชาวลิตสนับสนุนการยุบสภาหลังการปะทะมีคนตาย 21 คน” (รท, 13-19/4/2010,) “Red Shirts obstruct Skytrain in attempt to thwart military” (PPP, 28/4/2010)

- ข่าวเกี่ยวกับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับ พ.ต.ท.ทักษิณมี 3 ประเด็นใหญ่ๆ คือ คดีความของ พ.ต.ท.ทักษิณ การเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ในการต่อสู้กับรัฐบาล และความนิยมต่อตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ในประเทศไทย

ในด้านคดีความของ พ.ต.ท.ทักษิณ หนังสือพิมพ์จะรายงานข่าวเกี่ยวกับคดีใหญ่ 2 คดีคือคดียึดทรัพย์ และคดีก่อการร้าย ในส่วนของคดียึดทรัพย์จะมีการรายงานความเป็นมาตั้งแต่ก่อนวันตัดสินคดี โดยมีลำดับเหตุการณ์ต่างๆและข้อมูลเรื่องทรัพย์สินและการโอนทรัพย์สินประกอบ การทำนายผลการตัดสินและผลกระทบที่จะเกิดกับสังคมไทย บรรยากาศในวันตัดสินคดี การปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องกับคดีและความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ ผลการตัดสินคดี บรรยากาศหลังการตัดสินและอารมณ์ความรู้สึกของ พ.ต.ท.ทักษิณเอง และคนกลุ่มต่างๆ ดังตัวอย่าง “ลูกๆ ทักษิณอ้างว่าเงินเป็นของพวกเขา” (พป/พ, 12/2/2010) “เงินเจ็ดหมื่นหกพันล้านบาทอาจถูกยึด” (พป/พ, 26/2/2010) “Thaksin verdict due today”

(PPP, 26/2/2010), “ศาลไทยยึดทรัพย์สมบัติทักษิณ 1,400 ล้านดอลลาร์ เงินที่เหลือถูกอายัด” (รท, 27/2/2010) “ทักษิณ: เงินหามาได้ด้วยความลำบาก แต่ถึงศาลตัดสินอย่างไรผมก็แก้ไขได้” (รท, 27/2/2010)

ในส่วนของคดีก่อการร้าย เป็นคดีที่ศาลตัดสินหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่ราชประสงค์แล้วมีการเผาสถานที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จะมีข่าวศาลตัดสินคดีแก่นำนปช. และพ.ต.ท.ทักษิณว่ามีส่วนร่วมในการก่อการร้าย และขอให้ตำรวจสากลจับกุมตัวมาดำเนินคดี ดังตัวอย่าง “ศาลไทยออกหมายจับคุณทักษิณในข้อหาก่อการร้าย” (พป/พ, 26/5/2101) “Thailand asks Interpol to help catch Thaksin” (PPP, 28/5/2010)

ในเรื่องการเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ในการต่อสู้กับรัฐบาลนั้น มีการรายงานข่าวการเคลื่อนไหวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ทุกรูปแบบ ทั้งการโจมตีรัฐบาลผ่านการให้สัมภาษณ์สื่อต่างประเทศ การโจมตีผู้สนับสนุนรัฐบาลผ่านระบบวิทยุโอดینگมายังกลุ่มผู้ชุมนุม นปช. การเรียกร้องให้ผู้ชุมนุมเดินทางชุมนุมต่อเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยและความยุติธรรมผ่านการส่งข้อความทางทวิตเตอร์ การให้ที่ปรึกษากฎหมายชาวไทยและทนายชาวต่างชาติออกมาให้สัมภาษณ์สื่อทั้งไทยและต่างประเทศโจมตีรัฐบาลไทย ทำหนังสือชี้แจงไปยังประเทศต่างๆ และพยายามนำเรื่องขึ้นสู่ศาลระหว่างประเทศ การเดินทางไปพบบุคคลสำคัญด้านประชาธิปไตยในประเทศต่างๆ เช่น ไปพบนายเนลสัน แมนเดลา หรือการพยายามเดินทางไปในประเทศที่เป็นผู้นำด้านประชาธิปไตย เช่น การออกข่าวว่าจะไปชี้แจงเรื่องประเทศไทยในรัฐสภาอเมริกัน ดังตัวอย่าง “ทักษิณ: กลุ่มอำมาตย์กำลังค้ำจุนรัฐบาลที่ประชาชนไม่ได้เลือก” (รท, 3-4/1/2010) “Thaksin sends mass text message to urge on his Red Shirt supporters” (PPP, 11/3/2010) “ที่ปรึกษาของทักษิณอ้างว่าสหภาพยุโรปกังวลเกี่ยวกับเสรีภาพและนักโทษไทย” (รท, 6/7/2010) “ทนายคานาดา: ไทยกำลังปกครองโดยพวกคนพาล” (รท, 20/8/2010) “ที่ปรึกษาทักษิณแสดงภาพถ่ายเพื่อลบล้างคำโจมตี” (รท, 2/9/2010)

ข่าวความนิยมที่มีต่อตัวพ.ต.ท.ทักษิณในประเทศไทย เช่น การที่ยังได้นับความนิยมสูงในภาคอีสาน โอกาสในการที่จะชนะเลือกตั้งอีก และการจะกลับมามีบทบาทมาก่อนการเลือกตั้งใหญ่ครั้งต่อไป ดังตัวอย่าง “Thaksin still loved in Thai NE” (PPP, 26/2/2010) “Thaksin to re-enter limelight” (PPP, 15/10/2010)

-ข่าวการดำเนินการของรัฐบาล ข่าวในกลุ่มนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับการรายงานข่าวกิจกรรมของกลุ่ม นปช. กล่าวคือจะเป็นการรายงานการดำเนินการของรัฐบาลในการรับมือกับฝ่ายต่อต้านรัฐบาลซึ่งเกิดขึ้นในแต่ละวันตั้งแต่ต้นปีไปจนถึงสิ้นปี เช่น การเตรียมการของฝ่ายความมั่นคงเพื่อรับมือกับการชุมนุม การตอบโต้ข้อเรียกร้องและข้อกล่าวหาต่างๆ ของกลุ่ม นปช. การจัดการกับข้อเรียกร้องต่างๆ ของ นปช. เช่น การจัดการพบกับแก่นำนปช. โดยมีการถ่ายทอดโทรทัศน์เพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหา การสลายการชุมนุมที่ราชดำเนิน การกระชับพื้นที่และสลายการชุมนุมที่ราชประสงค์ การประกาศภาวะฉุกเฉินในจังหวัดต่างๆ การดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดในการชุมนุมและการเผาสถานที่ต่างๆ การตั้งคณะกรรมการสอบสวนเหตุการณ์สลายการชุมนุม การส่งผู้แทนของรัฐบาลไปรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลอเมริกัน ฯลฯ ดังตัวอย่าง “รัฐบาลอนุมัติเงินกว่า 7 ล้านดอลลาร์ให้ซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ปราบปรามเสื้อแดง”

(รท, 6/1/2010) "คณะรัฐมนตรีได้รับคำเตือนให้ระวังตัว" (พป/พ, 4/3/2010) "อภิสิทธิ์ต้องตอบข้อเรียกร้องของกลุ่มเสื้อแดงเกี่ยวกับการยุบสภานี้" (พป/พ, 15/3/2010) "ทหารคนสนิทเปรมออกมาปฏิเสธข่าวว่าเปรมถูกยิงตาย" (รท, 2/4/2010) "เสียงปืนและแก๊สน้ำตาดังลั่นเมื่อทหารเริ่มปราบเสื้อแดง" (รท, 11-12/4/2010) "อภิสิทธิ์เสนอให้เลือกตั้ง 15 พ.ย." (รท, 5/5/2010) "อภิสิทธิ์ปัดข้อเสนอของชาวลิตในการตั้งรัฐบาลแห่งชาติ" (พป/พ, 6/7/2010) "สุเทพ: สนธิ-ทักษิณทำให้เกิดความวุ่นวายในประเทศพองกัน" (รท, 30/11/2010) "Thailand extends crisis rules" (PPP, 7/7/2010)

- ข่าวเกี่ยวกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มอื่นๆ ข่าวประเด็นนี้มีไม่มากนักสำหรับข่าวของกลุ่มพันธมิตร จะเป็นเรื่องที่แกนนำไปขึ้นศาลเรื่องคดีความต่างๆ เช่น คดียึดสนามบิน คดีหมิ่นประมาท ส่วนข่าวของกลุ่มอื่นได้แก่ ข่าวกลุ่มเสื้อหลากสีชุมนุมต่อต้านเสื้อแดง ดังตัวอย่าง "สนธิเข้ารับข้อกล่าวหาตำรวจ" (รท, 27/8/2010) "พวกต่อต้านเสื้อแดงชุมนุม" (รท, 23/4/2010) สังเกตว่าข่าวเกี่ยวกับกลุ่มพันธมิตรในลักษณะนี้จะมีน้อย เนื่องจากในปีที่ผ่านมา กลุ่มพันธมิตรชุมนุมด้วยเรื่องกรณีพิพาทปราสาทพระวิหาร ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกัมพูชาโดยตรง หนังสือพิมพ์กัมพูชาจึงจะลงข่าวกลุ่มพันธมิตรในประเด็นความขัดแย้งกับกัมพูชาเป็นส่วนใหญ่

- ข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยโดยรวม มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์เหตุการณ์ ทำนายเหตุการณ์ หรือวิพากษ์วิจารณ์โจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่ได้นำการรายงานเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยละเอียด ดังตัวอย่าง บทวิเคราะห์ความขัดแย้งในไทย "การปะทะกันระหว่างราชานิยมกับประชาธิปไตย" (รท, 9/1/2010) "การยุบสภาและการสิ้นสุดของรัฐบาล กำลังนับถอยหลังแล้ว" (รท, 28/1/2010) "Keep the army out of Bangkok" (PPP, 17/3/2010) "รัฐประหารเจียบในไทย เมื่อการประท้วงใหญ่เริ่มกระทบเศรษฐกิจด้านต่างๆ" (รท, 11/3/2010) "ทักษิณอาจสูญเสียทรัพย์สิน อภิสิทธิ์อาจสูญเสียอำนาจ ผู้ชนะคือพวกอำมาตย์" (พป/พ, 26/2/2010) "อภิสิทธิ์ทำลายการเมืองบนทางประชาธิปไตย" (รท, 22/5/2010) "มีเหตุผลมากมายสำหรับอภิสิทธิ์ที่จะลงจากอำนาจ" (รท, 23-24/5/2010) "Thailand's PM still standing after recent deadly protests" (PPP, 2/6/2010)

1.1.2 ข่าวเกี่ยวกับสถาบันต่างๆ ของสังคมไทย แบ่งออกเป็น 5 หัวข้อใหญ่ๆ คือ ข่าวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ข่าวเกี่ยวกับรัฐบาล ข่าวเกี่ยวกับพรรคการเมือง ข่าวเกี่ยวกับรัฐสภา และข่าวเกี่ยวกับกองทัพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ข่าวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ หนังสือพิมพ์ทั้งหมดให้ความสำคัญกับข่าวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างมาก ทั้งข่าวพระอาการประชวร และข่าวการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ได้แก่ การเสด็จพระราชดำเนินไปในงานพระราชพิธีต่างๆ และการพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้บุคคลต่างๆ เข้าเฝ้า นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ข่าวเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่นๆ คือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ก็มีการรายงานด้วย ทั้งในด้านพระพลานามัยและการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ดังตัวอย่าง "King Bhumibol returns to hospital" (PPP, 1/3/2010) "กษัตริย์ไทยอนุมัติบัญชีปรับคณะรัฐมนตรี" (รท, 10/3/2010) "Thai princess breaks leg" (PPP, 22/12/2010)

นอกจากนั้น ยังมีการลงข่าวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์และการเมืองด้วย เช่น “พระมหากษัตริย์ไทยในที่สุดหมดความสนใจที่จะเข้าแทรกแซง (เรื่องความขัดแย้งทางการเมือง)” (รท, 27/5/2010) ข่าวนี้รายงานย้อนไปถึงเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองแล้วโยงกับเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2553 “Cables reveal Thai queen accused over 2006 military coup” (PPP, 16/12/2010) รายงานการเผยแพร่คำพูดของนายสมัคร สุนทรเวชเกี่ยวกับเหตุการณ์รัฐประหารที่ปรากฏในเว็บไซต์วิกิลีก “กษัตริย์ซึ่งมีทรัพย์สินมากที่สุดในโลก” (รท, 27/5/2010) ข่าวนี้เป็นการรายงานเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ร้ายว่ที่สุดในโลก ซึ่งเป็นข่าวที่ฝ่าย นปช.นำไปเผยแพร่ในสื่อของตนมาก

กรณีการจับกุมฟ้องร้องผู้ที่มีนสสถาบันพระมหากษัตริย์และการแสดงทัศนวิพากษ์วิจารณ์ กฎหมายนี้ของคนกลุ่มต่างๆ ก็เป็นเนื้อหาที่มีปรากฏอยู่ ตัวอย่างเช่น “บรรณาธิการไทยอาจติดคุก 70 ปี” (พป/พ, 24/11/2010) “Thai politician indicted for insulting monarchy” (PPP, 22/10/2010)

- ข่าวเกี่ยวกับรัฐบาล เป็นข่าวการดำเนินการในด้านอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองโดยตรง เช่นการปรับคณะรัฐมนตรี การรายงานการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลในภาพรวม นอกจากนั้นยังมีการคาดการณ์อนาคตของรัฐบาลด้วย ดังตัวอย่าง “อภิสิทธิ์วัดความสำเร็จทางเศรษฐกิจของรัฐบาลเขา” (รท, 26-27/12) “กษัตริย์ไทยลงพระนามปรับรายชื่อคณะรัฐมนตรี” (รท, 10/3/2010) “รัฐบาลไทยของนายกรัฐมนตรีกอสิทธ์จะมาถึงลมหายใจสุดท้ายแล้วใช่หรือไม่” (พปพ, 25/1/2010) “รัฐบาลอภิสิทธิ์ถูกวิจารณ์เรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างน่าอาย” (รท, 27/1/2010) “อภิสิทธิ์ผ่านปี 2010 ที่เลวร้ายไปได้แต่ต้องเจอกับการเลือกตั้งปีหน้า” (รท, 28/12/2010)

- ข่าวเกี่ยวกับพรรคการเมือง ข่าวเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่หนังสือพิมพ์ทุกเล่มให้ความสนใจมาก คือข่าวการแข่งขันระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร ซึ่งพรรคเพื่อไทยส่งแกนนำ นปช.ที่ถูกคุมขังลงแข่งขัน อีกข่าวหนึ่งที่มีการรายงานข่าวอย่างต่อเนื่องคือข่าวการยื่นฟ้องยุบพรรคประชาธิปัตย์ โดยรายงานทุกขั้นตอนตั้งแต่การยื่นเรื่องฟ้องศาล นายกรัฐมนตรีไปขึ้นศาล จนถึงคำตัดสินของศาล ดังตัวอย่าง “ผู้นำเสื้อแดงไทยลงชื่อสมัครเลือกตั้งแข่งกับพรรคประชาธิปัตย์” (รท, 25-26/7/2010) “อภิสิทธิ์ขึ้นศาลขณะอาจถูกยุบพรรค” (พปพ, 18/10/2010) “Thailand’s ruling party escape ban over funds” (PPP, 10/12/2010) “ศาลยกคำร้องยุบพรรค อภิสิทธิ์รอดจากการถูกห้ามเล่นการเมือง 5 ปี” (รท, 30/11/2010)

- ข่าวเกี่ยวกับรัฐสภา เป็นการรายงานการดำเนินงานเรื่องต่างๆในรัฐสภาไทย ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในสมัยเปิดประชุมสภาตามปกติ และในโอกาสสำคัญต่างๆ คือการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล และการลงมติเกี่ยวกับการแก้รัฐธรรมนูญ ดังตัวอย่าง “อภิสิทธิ์ถูกวิจารณ์ในการปราบปรามผู้ประท้วง” (พป/พ, 1/6/2010) “อภิสิทธิ์ สุเทพ และรัฐมนตรีอีก 5 คนถูกพรรคเพื่อไทยไม่ไว้วางใจอีกครั้งในสภา” (พป/พ, 26/5/2010) “สภารับรองร่างกฎหมายแก้รัฐธรรมนูญของรัฐบาลแต่ไม่รับของฝ่ายค้าน” (รท, 27/11/2010)

- ข่าวเกี่ยวกับกองทัพ เรื่องที่หนังสือพิมพ์ให้ความสนใจคือเรื่องการเปลี่ยนแปลงผู้นำเหล่าทัพ โดยเฉพาะผู้บัญชาการทหารบก และการโยกย้ายทหารซึ่งไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง รวมทั้งเรื่องอาวุธของกองทัพไทย ทั้งการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ใหม่และการที่อาวุธหายไปจากคลังอาวุธ ดังตัวอย่าง “ประยุทธ์ จันทร์โอชาคือคนที่จะมาแทนอนุพงษ์” (รท, 5/8/2010) “เครื่องบินรบกริฟฟินไชนงประมาณ 5,000 ลำ” (รท, 22-23/8/2010) “700 ลำสำหรับปรับปรุงเครื่องบินเอฟ 16” (รท, 5/10/2010)

มีข้อสังเกตว่า ข่าวเกี่ยวกับกองทัพนี้หนังสือพิมพ์รัสมีกัมพูชาให้ความสำคัญมากที่สุด จะมีการรายงานข่าวเกี่ยวกับผู้บัญชาการทหารบกของไทยอย่างสม่ำเสมอ และเป็นหนังสือพิมพ์เดียวที่รายงานเกี่ยวกับอาวุธยุทโธปกรณ์ของไทย ทั้งนี้จะเป็นเพราะเรื่องกองทัพไทยมีความสำคัญกับกัมพูชามากในสถานการณ์ที่เกิดการปะทะกันอย่างต่อเนื่องตามแนวชายแดน และ *รัสมีกัมพูชา* ก็มีจุดยืนที่สนับสนุนนายกรัฐมนตรีฮุนเซนในเรื่องความขัดแย้งระหว่างกัมพูชาและไทย ทั้งในกรณีปราสาทพระวิหาร และความขัดแย้งภายในของไทยที่นายกรัฐมนตรีกัมพูชาถือหางพ.ต.ท.ทักษิณ ทำให้ค่อนข้างเห็นกองทัพไทยเป็นศัตรู

1.1.3 ข่าวด้านความมั่นคงของประเทศ ข่าวด้านความมั่นคงที่มีการนำเสนออย่างต่อเนื่องตลอดปีในหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 เล่มและปรากฏทั้งในรูปของการรายงานข่าวขนาดยาวและขนาดกลาง และข่าวสั้น ได้แก่ ข่าวความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พาดหัวข่าวทั้งหมดจะเน้นความสูญเสียของเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ข้าราชการครู กำนันผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนทั่วไป รวมทั้งกล่าวถึงนโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องนี้ด้วย *รัสมีกัมพูชา* จะลงภาพประกอบด้วยเสมอ ดังตัวอย่าง “Two killed in Thai South” (PPP, 7/1/2010) “อภิสัทธีประกาศมอบภารกิจให้ทหารพรานป้องกันบริเวณภาคใต้” (รท, 9/1/2010) “ตัดหัวทหารไทย 2 คนในจำนวนผู้เสียชีวิต 6 คน” (รท, 27/5/2010) “Car explosion injures seven in Thai South” (PPP, 31/12/2010)

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาชาติ

ข่าวในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นข่าวเกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งกล่าวถึงไทยในฐานะสมาชิกประเทศหนึ่ง ข่าวเหล่านี้ก็จะพูดถึงกัมพูชาด้วยแต่ไม่ได้เน้นในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา นอกจากนั้นก็จะเป็นข่าวความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเด็นข่าวในกลุ่มนี้ได้แก่

- การประชุมต่างๆ ของชาติในอาเซียนในทุกระดับ รวมทั้งผลการประชุมและแผนปฏิบัติการ และการประชุมหรือการพบปะกันระหว่างผู้นำอาเซียนกับชาติอื่นๆ ในโลก เช่น การพบปะกันระหว่างผู้นำอาเซียนกับประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน การประชุมสุดยอดของประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง การประชุมของข้าราชการระดับสูงด้านการท่องเที่ยว การประชุมวิชาการเรื่องต่างๆ ของประเทศในอาเซียน ดังตัวอย่าง “นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ไทย และผู้นำอาเซียนมีแผนการจะพบบาร์ด โอบามา” (พป/พ, 6/9/2010) “ASEAN summit set to begin” (PPP, 8/4/2010) “การประชุมสุดยอดของคณะกรรมการแม่น้ำโขงในไทย” (พป/พ, 5/4/2010) “Regional declaration issued” (PPP, 18/11/2010) “ข้าราชการระดับสูงด้านการท่องเที่ยวจากหกประเทศพบกันที่เสียมเรียบเพื่ออนุมัติแผนที่

แสดงเส้นทางพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว” (รท, 28/4/2010) “ASEAN nations discuss standards for shrimp” (PPP, 19/5/2010) “แผนการสร้างเครือข่ายถนนคอนกรีตในประเทศในลุ่มน้ำแม่โขงได้รับการอนุมัติ การขนส่งจะมีค่าใช้จ่ายลดลง” (พป/พ, 23/8/2010)

- ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในประเด็นต่างๆ มีข่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่ามากที่สุด เช่น ข่าวเกี่ยวกับนักศึกษาพม่าฝ่ายต่อต้านรัฐบาลหนีมาไทย ผู้ลี้ภัยชาวพม่าตามชายแดนถูกส่งกลับประเทศ ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลชนยาเสพติดข้ามมาไทยก่อนการเลือกตั้งในพม่า การเพิ่มการรักษาความปลอดภัยที่ชายแดนไทยเพราะเกรงชนกลุ่มน้อยก่อความไม่สงบก่อนการเลือกตั้งในพม่า รวมทั้งการปฏิบัติของไทยต่อแรงงานชาวพม่า ดังตัวอย่าง “Exile group blamed for April 15 grenade attack that killed 10 in Yangon” (PPP, 7/5/2010) “ไทยบังคับให้ชาวพม่า 166 คนกลับประเทศ” (รท, 30/12/2010) “Rebel groups in Myanmar unload drugs” (PPP, 20/9/2010) “Thai boost security at Myanmar border” (PPP, 9/10/2010) “Thailand tough on migrants” (PPP, 8/9/2010) นอกจากนั้น เป็นข่าวเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยชาวม้งที่ไทยส่งกลับลาว “Repatriated Hmong languish” (PPP, 29/3/2010) และข่าวไทยไม่ให้อำนาจเคลื่อนไหวที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลเวียดนามเข้าประเทศ “Thailand pressures Vietnam rights event” (PPP, 13/9/2010)

1.3 ข่าวเศรษฐกิจ

เนื้อหาของข่าวเศรษฐกิจไทยครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

- สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยโดยรวม เช่น การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจตั้งแต่ช่วงต้นปี 2010 การฟื้นตัวและการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในไตรมาสต่างๆ ดัชนีความเชื่อมั่นของผู้บริโภค เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย การกลับสู่ภาวะปกติของธุรกิจต่างๆ หลังเดือนพฤษภาคม 2010 เปอร์เซนต์การเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในแต่ละช่วง การทำนายการเติบโตของธุรกิจไทย ค่าเงินบาทในแต่ละเดือนและผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ค่าเงินบาทเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเงินสกุลอื่นๆ การรักษาอัตราแลกเปลี่ยน ภาวะเงินเฟ้อ การแก้ปัญหาเงินเฟ้อโดยการขึ้นอัตราดอกเบี้ย ตลาดหุ้นและการขึ้นลงของหุ้นกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทย ราคาทองคำ รวมทั้งข่าวการแต่งตั้งบุคคลที่มีตำแหน่งสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังตัวอย่างคือ “Thai consumer confidence rises as recovery takes hold” (PPP, 15/1/2010) “การส่งออกไทยโผล่พ้นจากการตกต่ำ” (พป/พ, 23/2/2010) “Thai economy under threat – Bkk clashes may undermine foreign investor confidence” (PPP, 18/5/2010) “ค่าเงินและตลาดหุ้นไทยยังดีเลิศ” (พป/พ, 25/5/2010) “HSBC ups Thai forecast” (PPP, 5/8/2010) “ปริมาณผลผลิตอุตสาหกรรมไทยเพิ่มขึ้นเพราะการส่งออกเติบโต” (พป/พ, 1/6/2010) “Decade high for baht, ringgit” (PPP, 7/9/2010) “ธนาคารแห่งประเทศไทยจะดูแลอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่” (พป/พ, 18/10/2010) “Thai consumer price inflation slows down” (PPP, 3/3/2010) “Thailand increases rates again” (PPP, 2/12/2010) “Thai stocks reach two-year high” (PPP, 23/7/2010) “หุ้นไทยเพิ่มขึ้นสองเท่า” (พป/พ, 20/8/2010) “ภาพข่าว Attractive returns for Thai gold” (PPP, 14/10/2010) “New head at Thailand’s central bank” (PPP, 7/7/2010)

- สินค้าส่งออกไทยในตลาดโลก ทั้งในด้านปริมาณการส่งออกโดยรวม มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นหรือลดลง ปริมาณการส่งออกสินค้าประเภทต่างๆ โดยเฉพาะผลผลิตการเกษตรสำคัญที่ไทยเป็นผู้ส่งออกอันดับหนึ่งอย่างข้าวและยางพารา การรายงานราคาข้าวและยางพาราในตลาดโลกและการเปรียบเทียบผลผลิตกับชาติต่างๆ นอกจากนั้น ยังให้ความสนใจสินค้าอื่นๆของไทยที่ส่งออกไปยังภูมิภาคต่างๆในโลกด้วย เช่น การส่งออกไอศกรีมไปที่ตะวันออกกลาง จีน ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ดังตัวอย่าง “Thailand’s trade soars to \$2bn surplus in June” (PPP, 22/7/2010) “ผลผลิตข้าวในไทยอาจจะลดลงเพราะภัยแล้ง ขณะที่กัมพูชาเพิ่มขึ้นเล็กน้อย” (พป/พ, 8/4/2010) “ราคาข้าวสูงขึ้นเมื่อไทยมีผลผลิตข้าวน้อยลงเพราะน้ำท่วม” (รท, 28-29/11/2010) “ไทยมีแผนเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพารา” (พป/พ, 15/1/2010) “Thai ice cream exports” (PPP, 31/8/2010)

- อุตสาหกรรมและธุรกิจแขนงต่างๆในประเทศไทยทั้งในด้านการดำเนินการ การเจริญเติบโต ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งผลกระทบของการดำเนินการที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจรถยนต์ ธุรกิจการสื่อสารและโทรคมนาคม ธุรกิจการบิน ธุรกิจศูนย์การค้าและห้างค้าปลีก เป็นต้น ดังตัวอย่าง “Bangkok Bank reaps second-quarter profit” (PPP, 21/7/2010) “Bangkok feels the heat” (PPP, 25/11/2010) “Thai Toyota car sales to hit record in 2010” (PPP, 4/8/2010) “Thai telecoms head for ‘disaster’” (PPP, 16/11/2010) “บริษัทปตท.ยื่นข้อเสนอซื้อห้างค้าปลีกของฝรั่งเศส” (พป/พ, 10/9/2010) “Industrial ruling fuels anger” (PPP, 6/9/2010) “อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์กำลังประสบปัญหาค่าแรงสูงขึ้นเรื่อยๆ” (พป/พ, 12/10/2010)

- การลงทุนของบริษัทต่างชาติในประเทศไทย เช่น บริษัทรถยนต์ และการลงทุนของบริษัทไทยในต่างประเทศ ดังตัวอย่าง “ฟอร์ดวางแผนขายรถยนต์ผลิตในไทยไปยังประเทศอาเซียน” (พป/พ, 30/8/2010) “บริษัทโตโยต้าผลิตรถยนต์ลูกผสมพรีอัสในไทย” (รท, 17-18/10/2010) “Thai Airways and Tiger in joint venture” (PPP, 2/8/2010) “Thai oil firm blamed in Australian disaster” (PPP, 25/11/2010)

- ธุรกิจและเศรษฐกิจไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆในอาเซียนและเอเชีย เช่น ค่าเงินสกุลต่างๆในเอเชีย ตลาดรถยนต์ในอินโดนีเซียเมื่อเปรียบเทียบกับไทย การเปรียบเทียบการลงทุนของจีนและไทยในพม่า ดังตัวอย่าง “Asian currencies gathering steam” (PPP, 20/8/2010) “Region’s car sales rise” (PPP, 30/7/2010) “Chinese FDI tops \$8bn in Myanmar this year” (PPP, 17/8/2010)

มีข้อสังเกตว่าข่าวเศรษฐกิจไทยเป็นข่าวที่หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* ให้ความสำคัญอย่างเห็นได้ชัด ดังปรากฏว่ามีการนำเสนอข่าวด้านนี้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื้อหาของข่าวที่เสนอครอบคลุมประเด็นต่างๆอย่างครบถ้วน และมีการให้พื้นที่ข่าวทุกลักษณะทั้งการรายงานข่าวขนาดยาวและขนาดกลาง ข่าวสั้น บทวิเคราะห์ และภาพข่าว หนังสือพิมพ์ *พนมเปญโพสต์* แม้จะเสนอข่าวเศรษฐกิจไทยอย่างสม่ำเสมอแต่ให้พื้นที่ขำน้อยกว่า *Phnom Penh Post* และเน้นการเสนอสถานการณ์โดยรวมทางเศรษฐกิจมากกว่าการนำเสนอเจาะลงไปในเรื่องธุรกิจประเภทต่างๆ ประเด็นข่าวที่ *พนมเปญโพสต์* ให้ความสำคัญมากคือ ข่าวการผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรของไทย เช่น ข้าว ยางพารา น้ำตาล ซึ่งเป็นสินค้าที่กัมพูชาเริ่มส่งออก

สู่ตลาดโลกเช่นกัน รัฐมีกัมพูชา ก็สนใจเฉพาะข่าวเรื่องข้าวและยางพารา ส่วนข่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจไทยโดยตรงด้านอื่นๆ แทบจะไม่มีใน รัฐมีกัมพูชา เลย

1.4 ข่าวเหตุการณ์สำคัญต่างๆ

ข่าวเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ของไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับมีทั้งข่าวภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ ปัญหาสังคม การก่ออาชญากรรมและคดีความต่างๆ ทั้งของชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมทั้งข่าวใหญ่ๆ เกี่ยวกับคนไทยที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ซึ่งมีประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ข่าวภัยธรรมชาติ เช่น ข่าวเรื่องน้ำท่วม การเสียชีวิตของประชาชนและความเสียหายทางการเกษตรในจังหวัดต่างๆ ดังตัวอย่าง “Flash floods claim seven” (PPP, 20/10/2010) “น้ำท่วมในไทยมีคนตาย 68 คนและทำลายข้าวกว่า 1 ล้านตัน” (รท, 29/10/2010)

- ข่าวอุบัติเหตุ มีทั้งข่าวอุบัติเหตุใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและอุบัติเหตุของชาวไทยที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น ข่าวเฮลิคอปเตอร์ตก ข่าวเรือท่องเที่ยวชนกัน ข่าวรถทัวร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยคว่ำในมาเลเซีย ดังตัวอย่าง “Copter crash kills five” (PPP, 19/8/2010) “42 คนบาดเจ็บเพราะเรือทัศนาวรชนกันไนไทย” (รท, 29/6/2010) “มาเลเซียสอบสวนอุบัติเหตุรถทัวร์มีคนตาย 27 คน” (พป/พ, 22/12/2010)

- ข่าวการก่ออาชญากรรมและคดีความต่างๆ ข่าวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีทั้งที่เกี่ยวกับชาวไทยและชาวต่างประเทศ และข่าวชาวไทยที่ก่อคดีในต่างประเทศ เช่น นักโทษก่อการจลาจลในคุก ตำรวจไทยถูกฟ้องในคดีเพชรซาอุ เครื่องบินขนอาวุธสงครามลงจอดที่กรุงเทพฯ ชาวไทยขนยาเสพติดไปยังประเทศต่างๆ และชาวต่างชาติขนยาเสพติดเข้าไทย ข่าวหญิงไทยถูกหลอกไปค้าประเวณีในต่างประเทศ ชาวต่างชาติถูกจับกุมในคดีส่งละเมิดทางเพศเยาวชนไทย การลักลอบนำสัตว์สงวนหรืออาจเข้าประเทศไทย ดังตัวอย่าง “Thai inmates riot over confiscated cell phones” (PPP, 26/11/2010) “ตำรวจไทย 5 คนถูกกล่าวหาในคดีฆาตกรรมแสนลึกลับคดีหนึ่ง” (รท, 14/1/2010) “Thailand drops NKorea arms smuggling charges” (PPP, 21/2/2010) “Smuggler swallows 1,200 ecstasy pills” (PPP, 21/12/2010) “แอฟริกาใต้ช่วยปล่อยหญิงไทย 21 คน” (พป/พ, 1/6/2010) “Russian conductor charged with raping boy in Thailand” (PPP, 7/8/2010) “จับได้งาช้างราคา 3.6 ล้านเหรียญไนไทย” (รท, 27/2/2010) “Thai customs seize endangered tortoises” (PPP, 30/9/2010)

สำหรับข่าวคดีความของชาวต่างชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและได้รับความสนใจมากในหนังสือพิมพ์กัมพูชาคือข่าวเกี่ยวกับวิคเตอร์ บูธ พ่อค้าอาวุธชาวรัสเซียซึ่งถูกจับได้ในประเทศไทยและเป็นที่ต้องการตัวของอเมริกา หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 เล่มลงข่าวเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งบูธถูกส่งตัวไปอเมริกาแล้วก็ยังมีการเสนอข่าวต่อไปอีก ดังตัวอย่าง “อเมริกายื่นฟ้องพ่อค้าอาวุธรัสเซียอีก” (พปพ, 19/2/2010) “ศาลไทยตัดสินว่าผู้ต้องสงสัยเป็นพ่อค้าอาวุธชาวรัสเซียสามารถส่งตัวไปอเมริกาได้” (รท, 21/8/2010)

1.5 ข่าวด้านสังคม สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การท่องเที่ยว และศิลปวัฒนธรรม มีประเด็นข่าวต่างๆดังต่อไปนี้

- ปัญหาสังคมและการสาธารณสุข เช่น การผลิตและจำหน่ายภาพยนตร์ลามกอนาจาร ปัญหาการทำแท้ง นักท่องเที่ยวป่วยและเสียชีวิตไนไทยมาก คนเป็นโรคอ้วน ดังตัวอย่าง “Child-porn crackdown”

(PPP, 12/10/2010) “วัดไทยกลายเป็นที่ทิ้งซากศพเด็กที่แม่ทำแท้ง” (รท, 18/11/2010) “When a holiday turns deadly” (PPP, 1/11/2010) “หญิงไทยหนัก 273 กิโลออกจากบ้านเป็นครั้งแรกในรอบ 3 ปี” (รท, 29/8/2010)

- ข่าวการประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น โครงการฝนหลวง การผลิตรถที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ดังตัวอย่าง “Royal rainmakers take flight” (PPP, 19/8/2010) “The future looks sunny for Bangkok's legions of tuk-tuks” (PPP, 30/6/2010)

- ข่าวภาพยนตร์ มีทั้งข่าวภาพยนตร์ไทยได้รับรางวัลในระดับนานาชาติ และการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างชาติในไทย เช่น “Asia's Cannes Festival contenders named” (PPP, 6/5/2010) “Michelle Yeoh to star in Suu Kyi film” (PPP, 10/12/2010)

- ข่าวการท่องเที่ยว เช่น ข่าวสถานที่ท่องเที่ยวแปลกๆ ในไทย ข่าวการจัดกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งข่าวผู้มีชื่อเสียงเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย เช่น “Thai cowboys celebrate Wild West way of life” (PPP, 3/3/2010) “เคท มอสกับเพื่อนชายมาฉลองปีใหม่ที่ไทย” (รท, 2/1/2010) “World's hottest chefs cooking in Bangkok” (PPP, 6/9/2010)

1.6 ข่าวกีฬา

หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อนับบับสนใจข่าวกีฬา 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ ฟุตบอล กอล์ฟ และเทนนิส ข่าวเกี่ยวกับกีฬาไทยก็จะเป็นข่าวเกี่ยวกับกีฬาเหล่านี้ ประเด็นที่น่าสนใจได้แก่

- ผลงานของนักกีฬาไทยในระดับนานาชาติ ทั้งการที่ไทยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ และนักกีฬาอาชีพและนักกีฬาสสมัครเล่นของไทยร่วมการแข่งขันระดับนานาชาติ เช่น แชมป์กอล์ฟชาวญี่ปุ่นมาแข่งขันในไทย “Katayama has Thai Open in his sights” (PPP, 26/8/2010) นักกีฬาไทยในการแข่งขันเทนนิสออสเตรเลียโอเพ่น “Tamarine wins through, but Asian hopes fade in Australia” (PPP, 20/1/2010) ทีมฟุตบอลไทยในการแข่งขันซูซูกิกัดฟิอินโดนีเซีย “Thailand held by Laos, Indonesia rout Malaysia” (PPP, 3/12/2010)

- นักธุรกิจไทยไปลงทุนในกีฬาฟุตบอลที่อังกฤษ เช่น บริษัทิงพาวเวอร์ซื้อสโมสรเลสเตอร์ซิตี “Thai buys Leicester” (PPP, 13/8/2010) บริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของไทยโฆษณากับทีมฟุตบอลอังกฤษ “นักธุรกิจไทยกำลังสนใจฟุตบอลอังกฤษ” (พป/พ, 23/9/2010)

หนังสือพิมพ์ที่ให้ความสนใจกับข่าวกีฬาไทยมากที่สุดคือ *Phnom Penh Post* ซึ่งลงข่าวเรื่องนักกอล์ฟและนักเทนนิสไทยเป็นประจำ *พนมเปญโพสต์* ลงเฉพาะข่าวใหญ่ๆ ส่วน *รัสมีกัมพูชา* ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เท่าใดนัก

2. ข่าวความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อคือ ข่าวความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาด้านการเมือง ข่าวความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาด้านสังคม ข่าวความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาด้านเศรษฐกิจ และข่าวความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาด้านกีฬา

2.1 ขาวความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชาด้านการเมือง ขาวในกลุ่มนี้เป็นขาวที่ปรากฏมากที่สุดในการบรรดาขาวเกี่ยวกับไทยทั้งหมด หนังสือพิมพ์ทุกเล่มให้พื้นที่มากที่สุดกับขาวความสัมพันธ์ทางการเมือง มีการนำเสนอในทุกลักษณะ ทั้งการรายงานข่าว บทวิเคราะห์ บทความวิจารณ์ และภาพข่าวจำนวนมาก รวมทั้งเสนอข่าวครอบคลุมทุกประเด็นโดยละเอียด ในที่นี้ไม่สามารถนำมากล่าวถึงและยกตัวอย่างประกอบให้เห็นทั้งหมดได้ จึงจะกล่าวถึงพอสังเขปเพื่อเห็นภาพโดยรวม ประเด็นขาวที่สำคัญได้แก่

2.1.1 กรณีพิพาทเรื่องปราสาทพระวิหารและเรื่องพรมแดน ขาวเรื่องนี้ หนังสือพิมพ์ทุกเล่มลงอย่างละเอียดและครอบคลุมทุกประเด็น ซึ่งแบ่งออกได้เป็นหัวข้อใหญ่ๆ คือ การดำเนินการของรัฐบาลทั้งสองประเทศในกรณีพิพาท การต่อสู้กันด้วยกำลังทหาร การต่อสู้ของภาคประชาชน การต่อสู้กันผ่านสื่อ ความพยายามในการแก้ไขปัญหา และภาพรวมของสถานการณ์

- การดำเนินการของรัฐบาลทั้งสองประเทศในกรณีพิพาท ขาวในหัวข้อนี้เป็นการรายงานข่าวการดำเนินการต่างๆ ของรัฐบาลไทยและกัมพูชาโดยตลอดทั้งปี เช่น นายกรัฐมนตรีสุน เชนเดินทางไปสักการะปราสาทพระวิหารและตรวจเยี่ยมทหารบริเวณพรมแดน กัมพูชาจะนำกรณีพิพาทไปสู่ศาลโลกอีกครั้ง รัฐบาลไทยคัดค้านการยื่นแผนบริหารจัดการปราสาทพระวิหารในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก รัฐบาลกัมพูชาขอให้ภาคธุรกิจช่วยสนับสนุนกองทัพ รัฐบาลไทยนำปัญหาพรมแดนเสนอให้ศาลลงมติ รัฐบาลกัมพูชาขอให้อาเซียนเข้ามาจัดการปัญหาพรมแดน รัฐบาลทั้งสองประเทศส่งจดหมายถึงเลขาธิการสหประชาชาติ การถอนทหารของทั้งสองชาติ การเปิดพรมแดนบริเวณปราสาทพระวิหาร ดังตัวอย่าง “Hun Sen visits Preah Vihear” (PPP, 8/2/2010) “กัมพูชาจะเอาความขัดแย้งเรื่องพรมแดนไปศาลโลก” (พป/พ, 4/3/2010) “ไทยขัดขวางการยื่นแผนบริหารจัดการปราสาทพระวิหาร” (พป/พ, 21/7/2010) “ไทยขู่ไม่ร่วมมือกับยูเนสโกหากรับแผนบริหารจัดการปราสาทพระวิหาร” (พป/พ, 29/7/2010) “ASEAN mediation sought: Cambodia makes bid to avert ‘armed conflict’ over Thai issue” (PPP, 16/8/2010) “นายกรัฐมนตรีฟ้องเลขาธิการสหประชาชาติว่าไทยอยากสูบดินแดนเขมร” (พป/พ, 28/10/2010) “ไทยถอนทหาร 1,200 คนจากพรมแดนพระวิหาร” (พป/พ, 6/10/2010)

- การต่อสู้กันด้วยกำลังทหาร ขาวการปะทะกันของกำลังทหารทั้งสองประเทศที่เกิดขึ้นทุกครั้งจะมีการรายงานโดยตลอด รวมทั้งมีการรายงานลำดับเหตุการณ์การปะทะกันของทั้งสองฝ่ายอยู่เสมอ ขาวการตั้งหน่วยทหารใหม่ การเพิ่มลดกำลังพล การตรวจกำลังพล การซ้อมรบ การระดมทุนเพื่อใช้ในการรบของทั้งสองฝ่าย ก็เป็นประเด็นที่มีการรายงานโดยตลอด ดังตัวอย่าง “ทหารเขมร-ไทยสาธิตอาวุธใส่กันที่บริเวณจิวมแต กัมพูชาไม่มีความเสียหาย ส่วนไทยมีตายและเจ็บ” (พป/พ, 25/1/2010) “ปะทะกันที่ถมอตา ทหารไทยตาย 1” (รก, 31-1/1-2/2010) “ถ้ากองทัพไทยไม่ถอยจากวัดแก้วสิกขาคีรีสวาระ จันก็ต้องบอกว่า รุกรานกัมพูชา” (รก, 9/2/2010) “แม่ทัพกัมพูชาตรวจพลตามแนวหน้าขณะที่ไทยส่งกำลังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามแนวพรมแดนหน้าปราสาทพระวิหาร” (รก, 1-2/8/2010)

- การต่อสู้ของภาคประชาชน มีขาวการต่อสู้ของภาคประชาชนทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา ขาวเกี่ยวกับฝ่ายไทยส่วนใหญ่คือขาวการดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยซึ่ง

รณรงค์เรื่องปราสาทพระวิหารมาตั้งแต่ค.ศ.2008 เช่น การประท้วงเรื่องการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกทั้งที่กรุงเทพฯและที่บริเวณปราสาทพระวิหาร การเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิก MOU กับไทย การพยายามถอนหลักและปักหลักเขตแดนไทย-กัมพูชา การชุมนุมต่อต้านรัฐบาลที่ไม่ทำตามข้อเรียกร้องของตนเกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหาร การไปสำรวจเขตแดนของแกนนำพันธมิตรจนถูกกัมพูชาจับกุมตัวเป็นต้น ส่วนการต่อสู้ของภาคประชาชนฝ่ายกัมพูชา เช่น การจัดการชุมนุมประท้วงต่อต้านไทยในโอกาสครบรอบสองปีที่ไทยรุกรานปราสาทพระวิหาร การส่งจดหมายเปิดผนึกประท้วงมายังนายกรัฐมนตรีไทย เป็นต้น ดังตัวอย่าง “กัมพูชาไล่พวกเสื้อเหลืองไทยที่มาปักหลักเขตแดน” (พป/พ, 27/1/2010) “พวกเสื้อเหลืองยืนยันจะชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาลวันเสาร์นี้ถึงแม้รัฐบาลห้าม” (รท, 7/8/2010) “พวกไทยหัวรุนแรงขีดเส้นตายให้รัฐบาล 7 วันเพื่อเลิก MOU กับกัมพูชา” (รท, 8-9/8/2010) “Yellow Shirt protest foiled by Thai troops” (PPP, 25/8/2010) “กัมพูชาจับสมาชิกสภาและคนไทย 7 คนในข้อหาเข้าแผ่นดินกัมพูชาโดยผิดกฎหมาย” (รท, 30/12/2010) “ชายแดนมีการเตรียมพร้อม กลุ่มเสื้อเหลืองใหม่กล้าเข้ามาอีก” (รท, 30/12/2010) “Thai MP faces charges” (PPP, 31/12/2010) “ชุมนุมต่อต้านไทยที่วัดปทุมวดี ครบ ๒ ปี ไทยรุกรานพระวิหาร” (พป/พ, 30/6/2010) “เอ็นจีโออยากจัดงานวันแห่งความโกรธแค้นไทยรุกรานข้าราชการระดับสูงขึ้นชม” (รท, 29/6/2010) “เจ้าโรมิโอ: กัมพูชาต่างหากที่เป็นคนรับเคราะห์เสียดินแดน” (รท, 3/8/2010)

- การต่อสู้กันผ่านสื่อ การโจมตีและตอบโต้กันและกันที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กัมพูชาเป็นการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลกัมพูชากับรัฐบาลไทย รัฐบาลกัมพูชากับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย รัฐบาลกัมพูชากับสื่อสิ่งหนังสือพิมพ์ของไทยฉบับอื่นๆ และรัฐบาลกัมพูชากับพรรคฝ่ายค้านกัมพูชา ดังจะพบว่า มีการลงข่าวคำปราศรัยและคำสัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีของทั้งสองชาติที่เป็นลักษณะของการตอบโต้กันโดยไม่มีการตัดทอน รวมทั้งมีการลงคำสัมภาษณ์ของฝ่ายไทยที่เป็นคู่ขัดแย้งเพื่อสนับสนุนความเห็นของฝ่ายกัมพูชา ในกรณีของภาคประชาชนก็เช่นกัน คำปราศรัยบนเวทีชุมนุมและคำสัมภาษณ์ของแกนนำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ปรากฏในสื่อของพันธมิตรและสื่ออื่นๆของไทย มักมีการลงข่าวอย่างละเอียดเสมอ ซึ่งนำไปสู่การตอบโต้อย่างรุนแรงจากฝ่ายกัมพูชาทุกระดับตั้งแต่นายกรัฐมนตรีลงมา น่าสังเกตว่า การตอบโต้ระหว่างรัฐบาลกัมพูชากับฝ่ายพันธมิตร มักจะมีประเด็นที่เกินเลยจากเรื่องพรมแดนออกไปสู่เรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องรวมทั้งเรื่องส่วนตัวด้วย สำหรับการโจมตีกันระหว่างรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านกัมพูชา ก็จะมีการนำคำพูดของฝ่ายไทยเกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหารมาสนับสนุนการโจมตีฝ่ายตรงข้าม การต่อสู้กันผ่านสื่อมีตัวอย่างดังต่อไปนี้ “PM bashes Thai government” (PPP, 13/1/2010) “นายกรัฐมนตรีแถลงว่ากัมพูชาไม่ได้เตรียมทำสงคราม” (พป/พ, 1/3/2010) “ฮอ ณาฮง: อภิสัทธีกำลังผันเรื่องการขึ้นทะเบียนร่วม” (รท, 3/8/2010) “กัมพูชาเตือนว่าไทยจะกลายเป็นคนนอกกฎหมายถ้ากล้าตัดสินใจยกเลิก MOU กับกัมพูชา” (รท, 8-9/8/2010) “Cambodia denies Red Shirt rumour” (PPP, 16/8/2010) “สมเด็จพระเจ้าเห็นว่สนธิแกนนำเสื้อเหลืองเป็นคนนอกศตวรรษที่ 21” (รท, 2/9/2010) “สุเทพ- วีระ สมความคิดทำให้การเจรจากับกัมพูชาลำบาก” (รท, 31/12)

- ข่าวดความพยายามในการแก้ปัญหา มีทั้งความพยายามในการแก้ปัญหาโดยรัฐบาลของทั้งสองฝ่าย และความพยายามในการแก้ปัญหาโดยฝ่ายทหาร สำหรับการแก้ปัญหาโดยรัฐบาล จะเป็นลักษณะของการที่ผู้นำทั้งสองฝ่ายจะพบปะพูดคุยกัน รวมทั้งการพบปะกันในระดับรัฐมนตรี ข้าราชการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งสื่อด้วย นอกจากนี้ยังมีข่าวความพยายามของอาเซียนและนานาชาติที่อยากให้ความขัดแย้งยุติลง ดังตัวอย่าง "อภิสิทธิ์เสนอพบท่านฮุนเซนที่นิวยอร์ก" (พป/พ, 10/9/2010) "กัมพูชา-ไทย เปิดความสัมพันธ์ระดับรัฐมนตรีข่าวสารเพื่อยุติสงครามถ้อยคำ" (รท, 3/9/2010) "ASEAN to consider border talks" (PPP, 19/8/2010) "เอกอัครราชทูตเยอรมนีอยากให้กัมพูชามีความสัมพันธ์ทางการทูตตามปกติกับประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง" (รท, 23/6/2010)

สำหรับความพยายามในการแก้ปัญหาโดยฝ่ายทหาร จะพบข่าวเกี่ยวกับการพบปะกันระหว่างทหารทั้งสองฝ่ายอยู่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นช่วงที่สถานการณ์ตึงเครียดหรือผ่อนคลายลง เช่น ข่าวการพบปะและประชุมกันของทหารระดับสูงทั้งในประเทศไทยและกัมพูชา ข่าวการจัดการแข่งขันกีฬาของทหารทั้งสองชาติ ข่าวการร่วมรับประทานอาหารของทหารที่ปฏิบัติการณ์อยู่ที่พรมแดน ดังตัวอย่าง "Commanders meet near Preah Vihear" (PPP, 21/1/2010) "แม่ทัพเขมร-ไทยพิจารณาเรื่องการถอนทัพ" (พป/พ, 12/10/2010)

- ข่าวภาพรวมของสถานการณ์ จะมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์โดยรวมในช่วงเวลาต่าง ๆ รวมทั้งบทความแสดงทัศนะวิจารณ์ และการทำนายความเป็นไปในอนาคต เกี่ยวกับกรณีพิพาทเรื่องปราสาทพระวิหารและปัญหาพรมแดนไทย-กัมพูชา ดังตัวอย่าง "ไทยจะร้องให้ กัมพูชาจะหัวเราะในที่สุดสำหรับปัญหาพระวิหาร" (รท, 1-2/8/2010) "ไทยอย่าเอาชีวิตของผู้ชุมนุมประท้วงมาเป็นเครื่องจุดไฟความขัดแย้งตามพรมแดนเลย" (รท, 6/8/2010)

2.1.2 ความขัดแย้งกรณีรัฐบาลกัมพูชาให้การสนับสนุนพ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มนปช. ข่าวในกลุ่มนี้เป็นการรายงานเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทยและประเทศกัมพูชาในแต่ละวันตั้งแต่ต้นปีไปจนถึงสิ้นปี รวมทั้งการรายงานท่าทีของรัฐบาลแต่ละฝ่ายต่อเหตุการณ์ต่างๆ เช่น พ.ต.ท.ทักษิณเดินทางมากัมพูชา และเดินทางออกไปก่อนกำหนดระหว่างกลุ่มนปช.ชุมนุมใหญ่ รัฐบาลกัมพูชาถือว่าเป็นเรื่องภายในประเทศ ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลไทยและยืนยันจะไม่ส่งตัวให้รัฐบาลไทย ข่าวกัมพูชาเรียกร้องให้อาเซียนเข้ามาแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในไทยแต่รัฐบาลไทยปฏิเสธ ข้าราชการไทยกล่าวว่าแกนนำนปช.หลบหนีการจับกุมมาอยู่ที่กัมพูชา และการตอบโต้ของรัฐบาลกัมพูชา ข่าวการจับกุมสมาชิกนปช.ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระเบิดพรรคภูมิใจไทย ข่าวพ.ต.ท.ทักษิณลาออกจากการเป็นที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของกัมพูชา ข่าวการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตหลังพ.ต.ท.ทักษิณลาออกจากการที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ ข่าวทางการไทยกล่าวว่ากัมพูชาช่วยฝึกและสนับสนุนอาวุธแก่ชายชุดดำที่จะลอบสังหารนายกรัฐมนตรีไทย เป็นต้น ดังตัวอย่าง "ฮุน เซน: กษัตริย์เป็นผู้ก่อการร้าย คอยรัฐบาลใหม่เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ทางการทูต" (พป/พ, 13/1/2010) "Thaksin in Kingdom for third visit" (PPP, 21/1/2010) "ทักษิณออกจากกัมพูชาเพราะเสียแรงประท้วงรุนแรงล้มรัฐบาล" (พป/พ, 22/1/2010) "ฮอ ณาองขอให้อาเซียนช่วยแก้ปัญหาการเมืองในไทย" (พป/พ, 12/4/2010) "กัมพูชายืนยันจะไม่ส่งทักษิณให้ไทยถ้ามา" (พป/พ, 3/6/2010) "ส่ง

ผู้ก่อการร้ายไทย 2 คนให้ไทยที่สนามบินพนมเปญ” (รท, 6/7/2010) “ทักษิณลาออกจากการเป็นที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ” (รท, 24/8/2010) “ดีเอสไอว่ากัมพูชาฝึกอาวุธให้เสื้อแดง” (พป/พ, 12/10/2010)

2.1.3 ชาวความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในด้านบวก มีเพียงเล็กน้อย ได้แก่ ชาวการฉลองความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา 60 ปี การให้ความช่วยเหลือของไทยแก่กัมพูชาในด้านต่างๆ ได้แก่ การสร้างถนน การให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษา การให้เงินช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยร้ายแรง การให้ความร่วมมือในด้านวิชาการ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เช่น นักวิชาการเขมรศึกษาเรื่องไทย การทดลองใช้ยารักษาโรคที่คิดค้นขึ้นใหม่ร่วมกัน ผู้สร้างภาพยนตร์เขมรไปร่วมงานประกวดภาพยนตร์ในไทย และชาวการทำบุญร่วมกันระหว่างชาวไทยและเขมรตามชายแดน ดังตัวอย่าง “ฉลองความสัมพันธ์ ๖๐ ปีไทยกัมพูชา” (พป/พ, 20/12/2010) “ไทยให้เงินสนับสนุนการสร้างถนน ๒๑ ล้าน” (พป/พ, 30/8/2010) “ข้าราชการสระแก้วและบ๊องเตี้ยเยี่ยมเยียนพบกัน” (รท, 24-25/5/2010) “Scholars to trace the origins of ethnic Tais” (PPP, 9/4/2010) “อิทธิพลเขมรต่อคนไทยสมัยสุโขทัย” (รท, 23/4/2010) “ไทยจะให้ทุนการศึกษานักศึกษาเขมรในปีต่อไป” (รท, 26/10/2010) “พระพุทธรูปสร้างตามแบบศิลปะไทยยังมีเคารพบูชาในวัดตามชนบทจำนวนหนึ่ง” (รท, 3/11/2010) “กฐินมาจากไทยผูกสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา” (รท, 16/11/2010) “กัมพูชา-ไทยร่วมทอดกฐินได้ปัจจัย 102 ล้านเรียลถวายวัดรัตนมาโล” (รท, 19/11/2010) “สระแก้ว-บ๊องเตี้ยเยี่ยมเยียนร่วมมือกันด้านสาธารณสุขจัดงานวันต่อต้านเอดส์โลก” (รท, 3/12/2010)

2.2 ชาวความสัมพันธ์ด้านสังคม เป็นข่าวที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของภาคประชาชนไทย-กัมพูชา ข่าวที่พบมากที่สุดนี้คือข่าวชาวเขมรกลุ่มต่างๆที่เข้ามาในประเทศไทย เช่น ผู้ใช้แรงงาน ขอด่าน หญิงขายบริการ ผู้ลักลอบตัดไม้เถื่อน ผู้ลักลอบขนยาเสพติด เป็นต้น ข่าวเรื่องการปฏิบัติของคนไทยกลุ่มต่างๆต่อชาวเขมรเหล่านี้ก็เป็นประเด็นที่หนังสือพิมพ์กัมพูชาให้ความสนใจมาก นอกจากนั้น ยังมีข่าวเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทยต่อชาวเขมรที่เข้ามาในประเทศไทย ข่าวการลักลอบข้ามแดนผิดกฎหมายของทั้งชาวเขมรและชาวไทย และข่าวเกี่ยวกับชาวไทยในกัมพูชา

- ข่าวเกี่ยวกับชาวเขมรกลุ่มต่างๆในไทย ประกอบด้วยข่าวที่กล่าวถึงสาเหตุที่ชาวเขมรข้ามไปทำงานในประเทศไทยเพราะความยากจนและภาวะแห้งแล้งในประเทศ การทำงานในประเทศไทยมีรายได้สูง การข้ามมาทำงานทั้งมาโดยสมัครใจและถูกหลอกจากนายหน้าทั้งชาวเขมรและชาวไทย การตั้งบริษัทในพนมเปญที่รับจ้างพาคนงานมาทำงานที่ประเทศไทย การได้รับการปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้ายจากนายจ้างชาวไทย เช่น เจ้าของเรือประมง เจ้าของโรงงาน การหนีกลับประเทศ ดังตัวอย่าง “ประชาชนเขมรเริ่มลอบข้ามแดนไปทำงานในไทย” (พป/พ, 19/8/2010) “Migrant workers repatriated after working ‘hell’ abroad” (PPP, 19/8/2010) “กรรมกร 21 คนถูกทิ้งและส่งกลับ” (รท, 29/9/2010) “กัมพูชาจะสืบสวนเรื่องไทยจับตัวกรรมกรเขมร” (พป/พ, 1/3/2010)

นอกจากนั้น หนังสือพิมพ์ยังให้ความสำคัญกับข่าวเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทยต่อแรงงานชาวเขมร เช่น “กรรมกรเขมรเจอการจับส่งกลับ” (พป/พ, 23/2/2010) “Migrants face up to Thai registration deadline” (PPP, 25/2/2010) “แรงงานเขมรถูกกัก 400 คนหลังไทยออกนโยบายใหม่” (พป/พ, 21/6/2010) “กฎหมายแรงงานต่างด้าวใหม่ของไทยทำให้เกิดความกลัวและมีคำวิจารณ์” (รท, 9/7/2010)

ข่าวชาวเขมรกลุ่มอื่นๆนอกจากผู้ใช้แรงงานได้แก่ ขอทาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข่าวเกี่ยวกับการถูกทางการไทยจับส่งกลับ ชาวผู้หญิงและเด็กถูกหลอกล่อมาค้าประเวณีในไทย ดังตัวอย่าง “Bangkok beggar rings highlight human trafficking problem” (PPP, 20/1/2010) “Beggars face deportation by Thailand” (PPP, 21/1/2010) “ไทยกำลังเตรียมส่งขอทานเขมร 500 คนกลับมา” (พป/พ, 22/1/2010) “ตำรวจไทยจับกลุ่มคนขอทาน 30 คนในกรุงเทพฯ” (รก, 9/1/2010) “ลักลอบส่งผู้หญิงและเด็กมาค้าประเวณีในไทย” (พป/พ, 21/7/2010)

ข่าวชาวเขมรลักลอบข้ามแดนมาตัดไม้ก็เป็นข่าวที่พบมาก ข่าวส่วนใหญ่จะเน้นที่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ชาวไทยต่อผู้ลักลอบตัดไม้ทั้งการจับกุมคุมขังและส่งฟ้องศาล และการถูกทหารไทยยิง รวมทั้งข่าวรัฐบาลกัมพูชาพยายามห้ามคนของตนทั้งทหารและพลเรือนไม่ให้ข้ามแดนมาตัดไม้ และการพยายามให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ถูกจับกุม ส่วนภาคประชาสังคมเสนอให้รัฐบาลกัมพูชาสร้างงานตามพรมแดนเพื่อชาวบ้านเขมรไม่ต้องข้ามมาลักลอบตัดไม้ในไทย ดังตัวอย่าง “Cambodia to appeal on behalf of loggers” (PPP, 25/2/2010) “ศาลไทยลดโทษกึ่งหนึ่งเขมร 16 คนข้ามแดนตัดไม้” (รก, 3/8/2010) “Stop illegal loggers, PM tells troops” (PPP, 8/2/2010) “คนตัดไม้ที่หายไปคงถูกไทยฆ่าแล้ว” (พป/พ, 29/1/2010) “ทะเลาะแย่งไม้ยาง ทหารไทยฆ่าทหารเขมร 1 ประชาชน 1” (รก, 9/12/2010) “ภาคประชาสังคมและพรรคฝ่ายค้านเสนอให้รัฐบาลสร้างงานตามพรมแดน” (พป/พ, 15/1/2010) “Man says Thais shot him, seeks money” (PPP, 7/1/2010) “กัมพูชาปล่อยผู้ต้องคดีไทยสามคน ส่วนกรุงเทพฯสัญญาว่าจะหยุดยิงประชาชนเขมรที่ข้ามแดน” (พป/พ, 21/12/2010)

- ข่าวชาวไทยในกัมพูชา พบไม่มาก เป็นข่าวการก่ออาชญากรรมของคนไทยในกัมพูชา เช่น “ชายไทยฆ่าแฟนเขมร” (รก, 2/3/2010) “คนไทยโดนโทษ 20 ปีจากการวางระเบิด” (พป/พ, 15/2/2010)

2.3 ข่าวความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในด้านเศรษฐกิจ มีประเด็นข่าวดังต่อไปนี้

- ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-กัมพูชาโดยรวม เช่น อัตราการเติบโตทางการค้าระหว่างไทย-กัมพูชา การร่วมมือกันตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ชายแดนทั้งสองประเทศ การฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตช่วยกระตุ้นธุรกิจ การจัดงานแสดงสินค้า การเชิญชวนให้นักธุรกิจชาวไทยมาลงทุนในกัมพูชา ดังตัวอย่าง “กัมพูชา-ไทยเพิ่มความสัมพันธ์ทางการค้าหลังฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูต” (รก, 29-30/8/2010) “งานแสดงสินค้าไทยในกัมพูชาช่วยส่งเสริมการค้าทวิภาคี” (พป/พ, 15/6/2010) “กัมพูชาไทยจะเร่งสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษหลังจากฟื้นฟูสัมพันธ์ทางการทูต” (พป/พ, 30/8/2010) “Trade with Thailand rises 20%” (PPP, 30/8/2010) “พาณิชย์กรมทวิภาคีกัมพูชาไทย 7 เดือนเพิ่มร้อยละ 76” (พป/พ, 23/8/2010) “กัมพูชาเชิญชวนให้นักธุรกิจไทยมาลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารจากพืชผลการเกษตรในประเทศกัมพูชา” (พป/พ, 27/12/2010) “สินค้าไทยวางขายที่ศูนย์การค้าพาราไดม์ตั้งแต่วันที่ 2-8 กรกฎาคม 2010” (รก, 4-5/7/2010)

- การลงทุนของไทยในกัมพูชา และการลงทุนของธุรกิจต่างชาติในกัมพูชาผ่านบริษัทในประเทศไทย มีการลงทุนของนักธุรกิจไทยในธุรกิจและอุตสาหกรรมแทบทุกประเภท เช่น อุตสาหกรรมผลิตผลทางการเกษตร ธุรกิจการพลังงาน ธุรกิจการบิน ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการสื่อสารและโทรคมนาคม อุตสาหกรรม

ก่อสร้าง ธุรกิจร้านอาหาร เช่น โรงงานน้ำตาลแห่งแรกในกัมพูชา “We lack workers, Khon Kaen tells PM” (PPP, 12/1/2010) “โรงงานน้ำตาลไทยในจังหวัดเกาะกงยังดำเนินการไม่ได้” (พป/พ, 12/1/2010) “การบินไทยต่อสัญญาให้บริการดูแลซ่อมบำรุงเครื่องบินที่สนามบินพนมเปญและเสียมเรียบ” (พป/พ, 11/8/2010) “ทางเกยยี่งที่มีชื่อเสียงที่สุดของอเมริกาจะนำเข้ามาขายในพนมเปญ” (พป/พ, 11/9/2010) “New factory to make 30,000 tiles each day” (PPP, 21/5/2010) “ราคาน้ำมันตามปั้มน้ำมันใหญ่ๆในกัมพูชาสูงขึ้นหลังจากราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่ม” (พป/พ, 12/4/2010)

- การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา มีประเด็นต่างๆหลายประเด็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนกัมพูชา ประเด็นแรกคือการกล่าวถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโดยรวม การทำธุรกิจประเภทต่างๆตามพรมแดนซึ่งมีลูกค้าเป็นอีกชาติหนึ่ง เช่น ชาวกัมพูชานอกจากจะนำสินค้าเข้ามาขายที่ไทยแล้ว ยังนิยมข้ามมาพบแพทย์และเสริมสวยที่ไทยด้วย และเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้น เช่น “การทำมาหากินยังปกติ การเมืองและทหารเป็นเรื่องข้างบน” (รก, 28/2-1/3/2010) “อาชีพของชาวเขมรตามพรมแดน” (รก, 24/4/2010) “เจ้าหน้าที่ไทยตรวจตราคนเขมรที่ค้าขายที่โรงเกลือ” (รก, 6/8/2010) “ตลาดช่องจอมไฟไหม้ถึงหน้าด่านโสมจ้ทำลายสินค้าเขมร-ไทยกว่าล้านบาท” (รก, 29/9/2010)

ประเด็นที่สองคือสินค้าที่นำเข้ามาจากไทยตามพรมแดน มักเป็นการลักลอบนำเข้าโดยผิดกฎหมาย ซึ่งก็ได้รับความนิยมเพราะมีราคาถูกกว่าที่ขายอยู่ในประเทศ แต่ขณะเดียวกัน ชาวเรือสินค้าจากไทยไม่มีคุณภาพ นำเข้ามาแล้วต้องทำลายทิ้งก็พบมาก ดังตัวอย่าง “ปริมาณตึกแดนลดลงผู้ประกอบการอาชีพจับตึกแดนต้องจำใจนำเข้าจากไทยเพื่อสนองความต้องการ” (พป/พ, 28/7/ 2010) “ปลาเขมรไม่ค่อยมาก ปลาไทยรุกเข้ามาขาย” (รก, 6/11/12) “มอเตอร์ไซด์แพง จึงมีการลักลอบนำเข้ามาจากเมืองไทยหนีภาษีมากขึ้น” (รก, 31/1-1/2/2010) “ศุลกากรจับเนื้อไก่ห้ามนำเข้าเกือบหนึ่งตัน” (รก, 26/10/2010) “เจ้าหน้าที่ตรวจจับและทำลายสินค้าด้วยคุณภาพนำเข้าจากไทยอีกแล้ว” (รก, 23-24/5/2010)

- ปัญหาการเมืองไทยที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจกัมพูชา ธุรกิจด้านที่กระทบมากที่สุดคือธุรกิจการท่องเที่ยวของกัมพูชา เพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวกัมพูชามักเดินทางผ่านเข้ามาจากประเทศไทย ทำให้กัมพูชาหันไปหาเวียดนามให้เป็นประตูของนักท่องเที่ยวแทน การยกเลิกวีซาระหว่างไทย-กัมพูชาหลังจากฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตทำให้กัมพูชาหวังว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่าง “Tourism sector eyes Vietnam – Thai instability leads officials to consider Vietnam as ‘gateway’ to the kingdom” (PPP, 10/5/2010) “เหตุการณ์รุนแรงในไทยอาจกระทบการท่องเที่ยวกัมพูชา” (พป/พ, 18/5/2010) “Thai tourist and business boom begins” (PPP, 17/12/2010) “คนไทยเข้ามายังกัมพูชาเพิ่มหกเท่าหลังจากยกเลิกวีซ่าได้หกวัน” (พป/พ, 22/12/2010)

- ธุรกิจการส่งออกของกัมพูชาเมื่อเปรียบเทียบกับไทยและเพื่อนบ้านอื่นๆในอาเซียน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการผลิตและราคาผลผลิตทางการเกษตรที่กัมพูชาเริ่มจะส่งออกและเป็นคู่แข่งรายใหม่ของไทยและเวียดนาม โดยเฉพาะข้าวและยางพารา ดังตัวอย่าง “ราคายางแห้งในเดือนเมษายนนี้เพิ่มขึ้นสามเท่าถ้าเทียบกับปีก่อน” (พป/พ, 19/4/2010) “กัมพูชาต้องเรียนรู้จากเพื่อนบ้านเกี่ยวกับเกษตรกรรม” (พป/พ, 11/5/2010) “Cambodian rice worries Thai firms” (PPP, 14/12/10)

2.4 ขาวความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในด้านกีฬา มีประเด็นขาวดังต่อไปนี้

- นักกีฬาและผู้ฝึกสอนชาวเขมรมาร่วมแข่งขัน มาฝึกและมาทำงานที่ประเทศไทย และนักกีฬาไทยไปแข่งขันที่กัมพูชา ผู้ฝึกสอนกีฬาชาวไทยไปทำงานกับทีมกัมพูชา เช่น นักมวยชาวเขมรมาหาประสบการณ์ชกมวยในประเทศไทยก่อนจะกลับไปเป็นนักมวยอาชีพในกัมพูชา อดีตนักฟุตบอลอาวุโสเคยเป็นผู้เล่นของสโมสรราชประชา ชาวไทยไปเป็นโค้ชทีมฟุตบอลพนมเปญคราวน์ นักกีฬาประเภทต่างๆ มาร่วมการแข่งขันที่จัดขึ้นในประเทศไทย นักกีฬากอล์ฟและเทนนิสไทยไปแข่งขันในกัมพูชา ดังตัวอย่าง “ทีมรักบี้เขมรไปเล่นในไทยวันนี้” (พป/พ, 19/2/2010) “คุณแปน ผาด (ซึ่งเคยเป็นนักฟุตบอลทีมราชประชา) พาทีมเขมร-ฝรั่งเศสมาแข่งที่พนมเปญ” (พป/พ, 3/11/2010) “Cambodia, Thailand take one match each” (PPP, 9/12/2010) “นักกีฬาไทยได้รางวัลชนะเลิศกอล์ฟนานาชาติอาเซียนทัวร์ (รท, 14/12/2010) “Champions Crown lose manager and coach” (PPP, 15/9/2010)

- กัมพูชาและไทยร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ เช่น “ไทยพร้อมเป็นเจ้าภาพหนึ่งครั้งในขณะที่กัมพูชารับสองครั้งในการแข่งขันกอล์ฟอาเซียนเซอร์กิต” (พป/พ, 24/12/2010)

- นักกีฬาไทยและกัมพูชาพบกันในการแข่งขันระดับนานาชาติ เช่น ในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ นักกีฬาเทควันโดหญิงของไทยชนะนักกีฬากัมพูชาที่มีความหวังว่าจะได้ “ความหวังเหรียญของกัมพูชาจบลงแล้ว” (พป/พ, 22/11/2010)

มีข้อสังเกตว่า หนังสือพิมพ์ รัสมีกัมพูชา ให้ความสนใจขาวความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในด้านกีฬาน้อยมาก

ภาพของไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ของกัมพูชา

วิธีการศึกษาภาพเกี่ยวกับไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการได้แก่

- ก) การใช้ภาษาในการนำเสนอขาว มุ่งศึกษาการเลือกใช้คำทั้งในการพาดหัวขาว แบ่งหัวขาว และรายงานขาว โดยจะให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อภาษาที่ใช้ในการพาดหัวขาว เพราะเป็นการแสดงทัศนคติของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อเรื่องนั้นๆ โดยตรง
- ข) การนำเสนอเนื้อหาของขาว มุ่งพิจารณาตั้งแต่แนวโน้มโดยรวมว่าหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับขาวเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งดูได้จากความถี่ในการนำเสนอ จากนั้นจะพิจารณาขาวแต่ละขาวว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด เน้นประเด็นใดและเกี่ยวกับฝ่ายใดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มใดเป็นหลัก ซึ่งศึกษาได้ตั้งแต่ขนาดของขาว การให้พื้นที่และรายละเอียดของขาว ประเด็นที่นำมาพาดหัวขาว รวมทั้งการเลือกและการให้นาหน้าของแหล่งขาวที่แตกต่างกัน

ภาพของไทยในหนังสือพิมพ์กัมพูชาทั้ง 3 เล่มปรากฏเป็นภาพทั้งด้านบวกและด้านลบแต่ภาพด้านลบมีมากกว่าด้านบวก จึงจะกล่าวถึงภาพด้านลบก่อน ภาพของไทยทั้งด้านลบและด้านบวกมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ภาพด้านลบ ภาพด้านลบเกี่ยวกับประเทศไทยและคนไทยแบ่งออกได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

- ประเทศไทยเป็นดินแดนที่อันตราย เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความวุ่นวายที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงขึ้นในบริเวณต่างๆ ทั่วประเทศ ทำให้เกิดการบาดเจ็บล้มตายและสูญเสียทรัพย์สิน ความรุนแรงเหล่านี้คนไทยเป็นผู้ก่อขึ้นเองทั้งสิ้น ประเทศไทยจึงเป็นสถานที่ที่ไม่มีความปลอดภัยไม่ว่าจะสำหรับคนไทยด้วยกันเองหรือชาวต่างชาติ ดังพบว่าเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองภายในของไทยได้รับความสนใจมากจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ชื่อฉบับ มีการรายงานเหตุการณ์เหล่านี้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เหตุการณ์ใหญ่ๆ มักได้รับเลือกให้เป็นข่าวหน้า 1 พร้อมภาพประกอบขนาดใหญ่เสมอ³⁶ นอกจากนั้น ยังมีการนำเสนอข่าวความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งแม้จะไม่เคยปรากฏเป็นข่าวขนาดใหญ่ส่วนใหญ่เป็นข่าวขนาดกลาง ข่าวขนาดเล็ก และข่าวสั้นๆ แต่ก็มีการนำเสนอข่าวเรื่องนี้ตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post*

การนำเสนอภาพประเทศไทยว่าเป็นดินแดนอันตรายที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง เห็นได้จากการใช้ถ้อยคำในการนำเสนอข่าวที่กล่าวถึงสภาพความวุ่นวาย การใช้คำแสดงกิริยาอาการอันเป็นการใช้ความรุนแรง การใช้คำแสดงภาพ แสง สี และเสียงของความรุนแรง และคำที่แสดงความเสียหาย เช่น “เมืองไทยกำลังจลาจลหลังจากมีคนตาย 20 คนในการปะทะกันนองเลือด” (พป/พ, 12/4/2010) “คนอย่างน้อย 3 คนตาย กว่า 50 คนบาดเจ็บ ขณะที่เสียงอาวุธยังดังอย่างต่อเนื่องในกรุงเทพฯ, เสธ.แดงไม่มีหวังรอด” (รก, 15/5/2010) “เลือดผู้ชุมนุมประท้วงสีแดงราดนองทำเนียบรัฐบาล” (พป/พ, 17/3/2010) “คนตายและเจ็บเพิ่มขึ้นไม่หยุดในไทย สหประชาชาติเรียกร้องให้เจรจา” “ไทยขยายประกาศภาวะฉุกเฉิน” (PPP, 7/7/2010) “โลกจับตามองเหตุการณ์นองเลือดในไทย” (รก, 25-26/4/2010) “ทักษิณ: ไทยอาจมีความรุนแรงทั้งประเทศเหมือนภาคใต้” (รก, 5/5/2010) “วิบัติความรุนแรงในไทยอาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวกัมพูชา” (พป/พ, 18/5/2010) นอกจากนั้นยังมีการเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ที่ไม่มีความปลอดภัย และการใช้คำที่แสดงการกระทำซึ่งสะท้อนความหวาดกลัวว่าไทยเป็นสถานที่ที่ไม่มีความปลอดภัยไม่ว่าจะสำหรับคนไทยด้วยกันเองหรือชาวต่างชาติไทย เช่น ไทยเป็นดินแดนที่อันตราย “..เหมือนอิรักและอัฟกานิสถาน” (รก, 19/2/2010) “กัมพูชาขอให้ประชาชนของตนระวังเมื่อเดินทางมาไทย” (พป/พ, 23/2/2010) “ครอบครัวทักษิณออกนอกประเทศหลังมีข่าวระเบิด ๔๐ แห่ง” (รก, 11/3/2010) “กระทรวงการต่างประเทศกัมพูชา: ไทยต้องดูแลสวัสดิภาพของฮุน เซน 100 เปอร์เซ็นต์เมื่อไปประชุมแม่น้ำโขง” (รก, 27/3/2010) “สส.ไทยเตรียมบันไดปืนหนีผู้ชุมนุมประท้วงที่รัฐสภา” (รก, 24/11/2010) และ “คณะรัฐมนตรีถูกเตือนให้ระวัง” (พป/พ, 4/3/2010) ข่าวนี้นับเป็นรายงานข่าวที่นายสุเทพ เทือกสุบรรณเตือนคณะรัฐมนตรี ผู้นำกองทัพ และครอบครัวให้เพิ่มความระมัดระวังเพราะมีข่าวลือว่ากลุ่มต่อต้านรัฐบาลต้องการจับเป็นตัวประกัน

³⁶ โปรดกลับไปดูรายละเอียดในหัวข้อ เนื้อหาของข่าวเกี่ยวกับไทย ข้อ 1.1.1

หนังสือพิมพ์กัมพูชาเสนอให้เห็นว่าการที่เมืองไทยเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยความรุนแรงก็เพราะคนไทยเป็นผู้ที่นิยมใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาขัดแย้ง ไม่ว่าจะฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายต่อต้านรัฐบาล เห็นได้จากการนิยมเสนอภาพข่าวการปะทะกันของรัฐบาลกับผู้ชุมนุมหรือภาพพฤติกรรมของผู้ชุมนุมที่แสดงหน้าตาทำทางอันก้าวร้าว อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่า หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรทั้งสองเล่มค่อนข้างจะเสนอภาพรัฐบาลของนายกรัฐมนตรือภิสิตร์ เวชชาชีวะว่าเป็น “ผู้กระทำ” และฝ่ายต่อต้านรัฐบาลเป็นฝ่าย “ผู้ถูกกระทำ” โดยรัฐบาลถูกนำเสนอว่าเป็นฝ่ายปราบปรามผู้ชุมนุมด้วยความรุนแรง ดังพบว่าการพาดหัวข่าวมีกรายงานการกระทำของฝ่ายรัฐบาลมากกว่าฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล เช่น “เสื้อแดงขอให้ยุบสภาใน ๓๐ วันแต่รัฐบาลสั่งให้ทหารใช้กำลัง” ข่าวใหญ่นี้มีการลงภาพกองทหารเดินแถวถือปืนเป็นภาพใหญ่ประกอบด้วย (รท, 25-26/4/2010) “รถกระชากโจมตี ผู้ชุมนุมเสื้อแดงแตกกระจาย จุดไฟเผากรุงเทพฯ” (รท, 20/5/2010) “เสียงปืนและแก๊สน้ำตาดังลั่นเมื่อทหารเริ่มปราบเสื้อแดง” (รท, 11-12/4/2010) “รัฐบาลอนุมัติเงินกว่า 7 ล้านดอลลาร์ให้ซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ปราบปรามเสื้อแดง” “ภาคประชาชนไทย-เขมรขออย่าให้กองทัพใช้อาวุธ” (รท, 28/4/2010) ที่เห็นได้ชัดเจนนากก็คือ การรายงานข่าวเหตุการณ์การสลายการชุมนุมที่สี่แยกราชประสงค์และการเผาสถานที่ต่างๆทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดของกลุ่มผู้ชุมนุม หนังสือพิมพ์รัสมีกัมพูชาและพนมเปญโพสต์ ค่อนข้างจะให้พื้นที่กับภาพรถกระชากลายเครื่องกีดขวางของผู้ชุมนุม ทหารถืออาวุธ ผู้บาดเจ็บฝ่ายผู้ชุมนุม ผู้ชุมนุมเสื้อแดงร้องไห้ มากกว่าภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้ชุมนุม

สำหรับภาพของรัฐบาลนายอภิสิตร์ เวชชาชีวะที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กัมพูชา พบว่าในหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรทั้งสองฉบับนำเสนอว่ารัฐบาลนายอภิสิตร์เป็นรัฐบาลเผด็จการที่ไม่นิยมระบอบประชาธิปไตย ขึ้นมาครองอำนาจได้ด้วยการสนับสนุนของ “อำมาตย์” และทหาร จึงปกครองประเทศด้วยการใช้กำลัง การดำเนินการต่างๆของรัฐบาลเป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มตน มิได้เป็นการกระทำเพื่อประเทศชาติและประชาชน ประชาชนขาดสิทธิเสรีภาพและถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน สิ่งเหล่านี้ทำให้รัฐบาลจะต้องล้มไปในเวลาไม่นานเพราะขาดความชอบธรรม ทั้งยังไม่เป็นที่ยอมรับของประชาคมนานาชาติ ดังพบว่ามีการใช้คำเหล่านี้กล่าวถึงอย่างตรงไปตรงมาเสมอ ทั้งในพาดหัวข่าวและการรายงานข่าว เช่น การพาดหัวข่าวว่า “อภิสิตร์ทำลายการเมืองบนทางประชาธิปไตย” (รท, 22/5/2010) “การปะทะกันระหว่างราชานิยมกับประชาธิปไตย” (รท, 9/1/2010) “ประเทศไทย: การเมืองเพื่อประเทศหรือประเทศเพื่อการเมือง” (รท, 7/8/2010) “การยุบสภาและการสิ้นสุดของรัฐบาล กำลังนับถอยหลังแล้ว” (รท, 28/1/2010) “มีเหตุผลมากมายสำหรับอภิสิตร์ที่จะลงจากอำนาจ” (รท, 23-24/5/2010) ในการรายงานข่าว มีการรายงานข่าวที่อ้างถึงถ้อยคำขององค์กรเอกชนต่างประเทศแห่งหนึ่งที่เห็นว่าไทย “..เป็นเผด็จการกว่าเดิม” (รท, 12-13/12) หรือการรายงานข่าวของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์รัสมีกัมพูชา ในโอกาสที่นายอภิสิตร์ เวชชาชีวะได้พบปะกับนักข่าวของ Asia News Network ซึ่งมีหนังสือพิมพ์ใหญ่ๆในเอเชียเป็นสมาชิก มีการรายงานว่ นายกรัฐมนตรียไทยพบกับนักข่าวในเอเชียคงจะเพื่อ “กอบกู้หน้าตาของประเทศหลังจากปราบปรามพวกผู้ชุมนุมจนทำให้มีการเสียชีวิตเนื้อ โดยมีคนตาย 89 คน และบาดเจ็บอีก 1,900 คน รัฐบาลไทยถูกมองว่ากำลังเปิดการต่อสู้ผ่านสื่อสาธารณะครั้งใหญ่เพื่อรักษาหน้าตาของประเทศ โดยแรก

สदनายกรัฐมนตรีได้ออกหน้าแถลงต่อสาธารณชนเพื่ออธิบายความจำเป็นในการปราบปรามผู้ชุมนุมเสื้อแดง ต่อมาได้เชิญเอกอัครราชทูตมาอธิบายและได้จัดให้มีการสัมมนานักข่าวต่างประเทศ และได้พบนักข่าวเอเชีย พุดง่ายๆก็คือดำเนินการล้างภาพสกปรกที่เบือนรัฐบาลหลังจากการปราบปรามถูกประชาคมนานาชาติวิจารณ์ ส่วนเลขาธิการสหประชาชาติ นายบันคีมูนก็ได้เสนอให้มีการสืบสวนโดยอิสระเพื่อหามาตรการที่ฆ่าประชาชนไทยในการปราบปรามวันที่ 19 พฤษภาคม ดังนั้น ยังไม่ชัดเจนว่ากรุงเทพฯ จะได้รับการสนับสนุนอีกหรือไม่จากทั้งในและนอกประเทศ การทำให้ถูกต้องตามกฎหมายก็ดูจะไม่ได้รับความสนใจ การเลือกตั้งก็ดูจะอีกไกล นายกปฏิสเทธที่จะตอบว่าจะมีการเลือกตั้งหรือไม่ปีหน้า....” (รท, 12/8/2010)

วิธีการหนึ่งที่หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรใช้มากในการนำเสนอภาพด้านลบของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะก็คือการนำคำพูดของฝ่ายต่อต้านรัฐบาล หรือฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลมาพาดหัวและรายงานข่าว ดังตัวอย่างเช่น “ทักษิณ: กลุ่มอำมาตย์กำลังค้ำจุนรัฐบาลที่ประชาชนไม่ได้เลือก” (รท, 3-4/1/2010) “ทนายคานาดา: ไทยกำลังปกครองโดยพวกคนพาล” (รท, 20/8/2010), “ฝ่ายค้าน: จะชนะ 255 เก้าอี้ในการเลือกตั้ง” (รท, 1-2/8/2010) “ทักษิณ: อนุพงศ์สั่งให้ทหารปราบและยิงผู้ชุมนุม” (รท, 10/6/2010) ข่าวเหล่านี้มักเป็นการรายงานคำสัมภาษณ์ของบุคคลที่กล่าวถึงในพาดหัวข่าว ซึ่งไม่ได้มีเพียงชาวไทยที่เป็นฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลไทยเท่านั้น ผู้นำระดับสูงในรัฐบาลกัมพูชาก็กล่าวถึงผู้นำไทยในด้านลบอยู่เสมอ พร้อมไปกับการกล่าวถึงฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลในด้านบวก เช่น กล่าวถึงพ.ต.ท.ทักษิณว่าเป็นนักประชาธิปไตยที่ได้คะแนนอย่างล้นหลามจากการเลือกตั้ง เป็นคนมีเกียรติและมีความสามารถ ส่วนกลุ่มนปช.และประชาชนที่สนับสนุนกลุ่มเสื้อแดงก็เป็นผู้รักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังตัวอย่างเช่น ในการรายงานข่าวคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรีสุน เชนในการไปแจกปริญญาบัตรที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง หนังสือพิมพ์ รัสมีกัมพูชา และ พนมเปญโพสต์ รายงานคำกล่าวของผู้นำกัมพูชาตรงกันว่า “.....ทักษิณยังเป็นเพื่อนของผมอยู่ถึงจะลาออกแล้ว ยังเป็นเพื่อนดี ไม่มีใครมาห้ามได้ ทักษิณมีงานการของตนต้องรับผิดชอบ เมื่อทำหน้าที่ที่ปรึกษาไม่ได้ก็ลาออกไป...เป็นอดีตนายกรัฐมตรีก็เกียรติ ได้รับความนิยมได้รับเลือกตั้งมากกว่าสองในสามของประเทศ” (พป/พ, 2/9/2010) น่าสังเกตว่า ถ้อยคำที่ด้านลบและบวกเหล่านี้ซึ่งปรากฏในหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรเป็นถ้อยคำชุดเดียวกับที่กลุ่มนปช.ใช้ในการโจมตีรัฐบาลและกล่าวถึงตนเอง เช่น การใช้คำว่า “อำมาตย์” ในพาดหัวข่าว “ทักษิณอาจสูญเสียทรัพย์สิน อภิสิทธิ์อาจสูญเสียอำนาจ ผู้ชนะคือพวกอำมาตย์” (พป/พ, 26/2/2010) หรือการกล่าวถึงประชาชนซึ่งสนับสนุนกลุ่มเสื้อแดงว่าเป็นผู้รักประชาธิปไตยอย่างแรงกล้าจนยอมสละชีวิตตนเองได้ ดังตัวอย่างในบทวิเคราะห์การเมืองต่อไปนี้ “....ประชาชนไทยส่วนหนึ่งคือทหาร ชนชั้นกลาง กลุ่มเสื้อเหลือง และรัฐบาลปัจจุบันเห็นว่าราชานิยม (ในที่นี้หมายถึงสถาบันกษัตริย์- ผู้วิชัย) กำลังถูกคุกคามอย่างหนัก ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ตามชนบทสนับสนุนประชาธิปไตยอย่างแรงกล้า อยากเห็นผู้ที่ตนเลือกมาปกครองประเทศ กลุ่มเสื้อเหลืองซึ่งกล่าวว่าระบบกษัตริย์จะล้มลงนั้นเกิดขึ้นในปี 2005 ขณะที่พ.ต.ท.ทักษิณกำลังมีอิทธิพลสูงและได้รับความนิยมจากนโยบายประชานิยม จึงถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อสถาบัน เพราะต้องการทำให้ไทยกลายเป็นสาธารณรัฐ....การชุมนุมประท้วงของประชาชนถูกตอบโต้โดยการปราบปรามอย่างนองเลือดในเดือนเมษายน 2009 พร้อมทั้งการประกาศใช้กฎหมายความมั่นคงในประเทศ ให้อำนาจทหารออกมาปราบปราม

ผู้ประท้วง แต่การปราบปรามก็ไม่ทำให้เสียงเรียกร้องประชาธิปไตยเงียบลงได้ เสียงเรียกร้องเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนมีแต่จะดังขึ้นเรื่อย ๆ... (รท, 19/1/2010) ลักษณะการรายงานข่าวซึ่งหนังสือพิมพ์ตั้งใจใช้วาทกรรมชุดเดียวกับของกลุ่มคนเสื้อแดงแทบจะไม่ปรากฏเลยใน *Phnom Penh Post*

- ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของอบายมุข สิ่งผิดกฎหมายและผิดศีลธรรมทุกประการ จึงเป็นที่รวมและจุดหมายปลายทางของผู้กระทำผิดทั้งหลาย ดังปรากฏในเนื้อหาข่าวที่พบว่าชาวต่างชาติชนอาวูร สงคราม ยาเสพติด ล่องลอยสตรีและเด็กเข้ามาค้าประเวณีในไทย ชาวไทยขนยาเสพติดออกไปต่างประเทศ ผู้กระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ จากกัมพูชาล้นหนึ่เข้ามาในประเทศไทย ทั้งผู้ล่องลอยผิดทางเพศผู้เยาว์ อาชญากร และนักการเมืองฝ่ายค้านที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ดังปรากฏในการใช้คำที่กล่าวถึงประเทศไทย เช่น ในรายงานข่าวเกี่ยวกับการหลอกลวงแรงงานกัมพูชามาทำงานที่ไทยแล้วถูกส่งไปทำงานในเรือประมงกลางมหาสมุทรอินเดียจนไปติดคุกอยู่ที่อินเดีย ข่าวรายงานว่า แรงงานเหล่านี้ถือหนังสือเดินทางปลอมของไทย จึงถูกส่งกลับมากที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็น “จุดหมายปลายทางประจำของเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์” (PPP, 8/6/2010) ในรายงานข่าวเกี่ยวกับวาทกรรมชาวรัสเซียถูกจับที่กรุงเทพฯ ในข้อหาข่มขืนกระทำชำเราเด็ก หนังสือพิมพ์รายงานว่าประเทศไทย “มีชื่อเสียงเรื่องโสเภณีและขบวนการค้าเด็กเพื่อขายบริการทางเพศ และกำลังพยายามที่จะล้างภาพนี้ออก...” (PPP, 8/7/2010) หรือปรากฏในการเลือกประเด็นนำเสนอในการพาดหัวข่าว เช่น “ศพชายชาวเขมรตายเพราะยาเสพติด หญิงตายเพราะถูกยิงในไทย” (รท, 31/8/2010) นอกจากไทยจะเป็นศูนย์กลางของความเลวร้ายทั้งปวงแล้ว ยังเป็นแหล่งเผยแพร่ความเลวร้ายเหล่านี้ไปสู่กัมพูชาด้วย เช่น ข่าวชายเขมร “.....ติดโรคเอดส์และเป็นหนี้กลับมาจากเมืองไทย” จึงฆ่าตัวตายในที่สุด (รท, 17-18/1/2010) แม้กระทั่งเชื้อโรคที่ทำลายพืชผลในกัมพูชาก็ยัง “ข้ามเข้ามาจากประเทศไทย” (รท, 23-24/5/2010)

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา ภาพด้านลบของไทยมีลักษณะดังนี้

- ไทยเป็นผู้รุกรานอธิปไตยของกัมพูชาในกรณีพิพาทเรื่องปราสาทพระวิหารโดยไม่เคารพคำตัดสินของศาลโลก เพราะต้องการทั้งดินแดนและมรดกทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ และความขัดแย้งและการปะทะกันด้วยกำลังทหารอันเกี่ยวเนื่องกับกรณีพิพาทเรื่องปราสาทพระวิหารและเรื่องพรมแดนนั้น ไทยเป็นผู้ก่อเรื่องทุกครั้ง เช่น “สุน เชน: ทหารและปืนใช้เพื่อสกัดกั้นโจรรุกรานแผ่นดินเขมร” (พป/พ, 8/2/2010) “48 ปีหลังศาลโลกกรุงเฮกตัดสินคดี ไทยก็ยังคงเอาเปรียบกัมพูชา” (พป/พ, 15/6/2010) “.....ปัญหาเกิดจากการรุกรานของไทย ยกทัพเข้ามาควบคุมวัดแก้ว และบริเวณนั้นตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2008 จนบัดนี้ยังไม่ถอนออกไป.....ไทยลวงล้ำและสร้างปัญหา 193 ครั้งตั้งแต่บุกรุกพรมแดนพระวิหารเป็นต้นมา....48 ปีหลังจากคำตัดสินของศาลโลก ไทยยังคงปฏิบัติอย่างเลวร้ายต่อกัมพูชา ถ้ากองทัพไทยไม่ถอยจากวัดแก้ว ฉันก็ต้องบอกว่ารุกรานกัมพูชา” (รท, 9/2/2010) หรือแทบทุกข่าวในหนังสือพิมพ์พมเปญโพสต์ที่พูดถึงการปะทะกันตามพรมแดนของทหารทั้งสองชาติ ข่าวมักจบลงด้วยประโยคที่ว่า “....ความสัมพันธ์อันตึงเครียดของทหารทั้งสองฝ่ายเริ่มขึ้นตั้งแต่กองทัพไทยเข้ามารุกรานแผ่นดินกัมพูชาในวันที่ 15 กรกฎาคม

2008” (พป/พ, 1/3/2010) การรุกรานอธิปไตยของกัมพูชาไม่ได้กระทำเฉพาะในระดับรัฐบาล แม้แต่ในระดับจังหวัดก็มีปรากฏ เช่น “แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์พิมพ์รุกรานอธิปไตยกัมพูชา”

การรุกรานอธิปไตยของกัมพูชาโดยไม่เคารพคำตัดสินของศาลนี้ ทำให้ไทยไม่ยอมให้นำเรื่องนี้ไปแก้ปัญหาในระดับนานาชาติเพราะกลัวจะแพ้ “ไทยไม่กล้าแก้ปัญหาพรมแดนที่ศาลโลก” (รก, 11/2/2010) จึงเป็นที่น่ารังเกียจในสายตาชาวโลก “อภิสิทธิ์กำลังทำตัวให้นานาชาติรังเกียจ” (รก, 8-9/8/2010) และความขัดแย้งทุกครั้ง ไทยเป็นผู้ก่อเรื่อง หรือหาเรื่องก่อน เช่น “ทหารพรานไทยหาเรื่องและรบกวนทหารกัมพูชา” (รก, 29/9/2010) “ไทยหาเรื่องเขมรต่อเกี่ยวกับปราสาทพระวิหาร ยูเนสโกว่าไม่มีปัญหา” (พป/พ, 15/2/2010) ในรายงานข่าวเรื่อง“กัมพูชาไล่พวกเสื้อเหลืองที่มาปักหลักเขตแดน” หนังสือพิมพ์ใช้ถ้อยคำว่า “.....พวกเขาอยากก่อปัญหาตามพรมแดนกับกัมพูชา....” (พป/พ, 27/1/2010) กล่าวได้ว่า คำว่า รุกราน/บุกรุก/เอาเปรียบ เป็นคำที่ปรากฏมากที่สุดในการรายงานข่าวเกี่ยวกับกรณีพิพาทเรื่องปราสาทพระวิหารและเรื่องพรมแดน โดยปรากฏทั้งในพาดหัวข่าว และการรายงานข่าว

- ในการมีปฏิสัมพันธ์กับกัมพูชา คนไทยทุกระดับปฏิบัติต่อชาวเขมรอย่างเลวร้าย ไร้ซึ่งจริยธรรมและมนุษยธรรม

ในส่วนของรัฐบาล ทั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ไม่มีคุณธรรม ชอบโกหกหลอกลวงและใช้เล่ห์เหลี่ยมกลอุบาย ไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหา สร้างความขัดแย้งกับเพื่อนบ้านเพื่อประโยชน์ทางการเมืองของตน ดังปรากฏในพาดหัวข่าวมากมาย “รัฐมนตรีต่างประเทศเขมรแฉความหลอกลวงของนายกไทย” (รก, 7/8/2010) “รัฐมนตรีต่างประเทศตำไทยบ้าตั้งแต่นายกลองมา” (รก, 9/2/2010) “ฮุน เซน: กษัตริย์เป็นผู้ก่อการร้าย คอยรัฐบาลใหม่เพื่อเชื่อมสัมพันธ์การทูต” (พป/พ, 13/1/2010) “นักศึกษาไทยประณามการนำปราสาทพระวิหารมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง” (รก, 10/8/2010) ในการรายงานข่าวก็ปรากฏการใช้คำลักษณะนี้กับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีของไทยมากมาย ดังตัวอย่าง ผู้นำกัมพูชากล่าวถึงผู้นำไทยว่า “....คุณจับมือผมแต่เหยียบเท้าผมไปด้วย” (PPP, 2/9/2010) รองนายกรัฐมนตรีกัมพูชากล่าวถึงรัฐบาลไทยว่า “....ทางกัมพูชาก็อยากมีสัมพันธ์อันดีกับไทย แต่ไทยชอบ “พูดอย่าง ทำอย่าง” แต่อย่างไรก็ตาม กัมพูชาก็จะรักษาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน....” (รก, 23/6/2010) ในการรายงานข่าวของนักข่าวจากรัสเซียกับกัมพูชาที่ได้เข้าพบผู้นำไทยที่กรุงเทพฯ มีข้อความว่า “.....นายกรัฐมนตรีไทยไม่ชัดเจนเรื่องการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับกัมพูชา นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะจะตอบอ้อม ๆ ต่อคำถามของผู้สื่อข่าวรัสเซียกับกัมพูชาว่าเมื่อไหร่ความสัมพันธ์จะเป็นปกติเหมือนเดิม...คำตอบของนายอภิสิทธิ์ไม่ตรงคำถาม และเป็นการตอบแบบการทูตซึ่งสะท้อนให้เห็นความไม่จริงใจในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ ไม่ได้บอกเวลาให้ชัดเจนว่าจะมีความสัมพันธ์ปกติเมื่อไหร่ และไม่ให้รายละเอียดว่าการเจรจาระหว่างผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา บอกแต่ว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสองประเทศพยายามทำงานร่วมกันไม่ให้มีการปะทะกัน.....” (รก, 12/8/2010) หรือ “....ประเทศกัมพูชาได้ยื่นแผนบริหารจัดการนี้ไปตามกำหนดเวลาของคณะกรรมการมรดกโลก แต่ (นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) ก็ยังโกหกและทำอุบายต่อไปว่าไม่ทราบ และได้จัดการให้ชาวมืดๆเกี่ยวกับปัญหาปราสาทพระวิหาร....” (พป/พ,

15/2/2010) และ “...(นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ)ขึ้นครองอำนาจหลังมีการล้อมปิดสนามบินที่กรุงเทพฯ ในปี 2008 ซึ่งทำให้รัฐบาลก่อนซึ่งเป็นรัฐบาลที่สนับสนุนพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรต้องพ้นจากอำนาจ....นายกษิต ภิรมย์มีความเกี่ยวข้องกับการปิดสนามบินซึ่งกระทำโดยขบวนการของพวกราชานิยม “เสือเหลือง” และพวกนี้ได้ช่วยในการก่อรัฐประหารล้มรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณในปี 2006....” (พป/พ, 13/1/2010)

นอกจากรัฐบาลไทยจะไม่มีคุณธรรมแล้วยังไม่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งเมื่อประกอบกันแล้วจะทำให้ไทยเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในที่สุด ดังตัวอย่างเช่น “รัฐมนตรีต่างประเทศไทยปราศรัยในการเจรจาขอให้ปล่อยคนไทย 7 คน” (รท, 31/12/2010) “ไทยจะร้องให้ กัมพูชาจะหวัระเหในที่สุดสำหรับปัญหาพระวิหาร” (รท, 1-2/8/2010) เมื่อเปรียบเทียบภาพของนายกรัฐมนตรีไทยกับผู้นำกัมพูชาก็จะยิ่งเห็นชัดเจนว่านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะไม่มีความสามารถในการทำงาน ด้อยทั้งอาวุโสและประสบการณ์ จึงไม่มีเกียรติและไม่สมควรได้รับการยกย่อง ดังปรากฏในพาดหัวข่าวเกี่ยวกับการที่ผู้นำของสองประเทศจะพบปะกันที่นิวยอร์ก “สมเด็จพระเทพฯบอกแนวปฏิบัติให้อภิสิทธิ์สำหรับการพบกันในการประชุมเอเชียยุโรปที่รัสเซลล์เพื่อไม่ให้ลำบากใจเวลาพบกัน” แม้กระทั่งการเรียกขานผู้นำทั้งสองชาติก็เห็นลักษณะเช่นนี้ชัดเจนจากคำว่า “สมเด็จพระเทพฯ” และการเรียกชื่อ “อภิสิทธิ์” เฉยๆ (รท, 2/9/2010) ลักษณะเช่นนี้ปรากฏโดยตลอดในรัสมีกัมพูชา

ในการเสนอภาพรัฐบาลไทยว่าไม่มีความสามารถในการทำงาน หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรนิยมนำคำกล่าวของฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลหรือผู้ที่มีความเห็นต่างจากรัฐบาลมาพาดหัวข่าวเพื่อแสดงให้เห็นว่าการกระทำของรัฐบาลไทยเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่มีเหตุผล และคำกล่าวนั้นมีลักษณะเป็นการสนับสนุนหรือให้ประโยชน์แก่กัมพูชา เช่น “นักวิชาการไทย (ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ): คำว่าพระวิหารใช้มานานแล้ว” (รท , 22-23, 24/8/2010) “นักกฎหมายไทยให้ประชาชนพิจารณาคำตัดสินศาลโลก” (รท, 29/8/2010) “เพื่อไทยถาม จะขึ้นทะเบียนร่วมไปทำไม” (รท, 7/8/2010) “เตช บุนนาคอดีตรัฐมนตรีไทยอธิบายไม่ควรเลิก MOU กับกัมพูชา” (รท, 15-16/8/2010)

กลุ่มการเมืองภาคประชาชนอย่างเช่นกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือกลุ่มเสือเหลืองถูกนำเสนอในหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรว่าเป็นกลุ่ม “นิยมกษัตริย์” และ “ชาตินิยม” ที่สุดโต่ง เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลเหนือรัฐบาล และอยู่ตรงข้ามกับประชาชนผู้รักประชาธิปไตย ดังตัวอย่างเช่น “สภาไทยไม่กล้ารับรอง GBC เพราะกลัวเสือเหลือง” (รท, 18/8/2010) “...ประชาชนไทยส่วนหนึ่งคือทหาร ชนชั้นกลาง กลุ่มเสือเหลือง และรัฐบาลปัจจุบันเห็นว่าราชานิยมกำลังถูกคุกคามอย่างหนัก ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ตามชนบทสนับสนุนประชาธิปไตยอย่างแรงกล้า อยากเห็นผู้ที่ตนเลือกมาปกครองประเทศ กลุ่มเสือเหลืองซึ่งกลัวว่าระบบกษัตริย์จะล้มลงนั้นเกิดขึ้นในปี 2005 ขณะที่พ.ต.ท.ทักษิณกำลังมีอิทธิพลสูงและได้รับความนิยมมากจากนโยบายประชานิยม จึงถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อสถาบัน เพราะต้องการทำให้ไทยกลายเป็นสาธารณรัฐ....” (รท, 19/1/2010) ส่วนผู้นำของกลุ่มพันธมิตรคือนายสนธิ ลิ้มทองกุล มีภาพเป็นคนที่ไร้คุณธรรม เป็นศัตรูคนสำคัญของผู้นำกัมพูชาและเป็นอันตรายยิ่งต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา ดังปรากฏในรายงานข่าวคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรีฮุน เซนเรื่อง “สมเด็จพระเทพฯจัดให้สนธิผู้นำเสือเหลืองเป็นคนนอกศตวรรษที่ 21” ซึ่งได้กล่าวถึงนายสนธิว่า “...เป็นพวกสุดโต่งกล้าใช้คำหยาบคายไร้คุณธรรมซึ่งในศตวรรษนี้ไทยยังมีคนแบบนี้อยู่อีก สมัยก่อนเคยเอาพญาละแวกไปตัดหัวล้างเท้า แต่สนธิได้สับประมาท

ว่าสุนเซนนี่ไม่เพียงแต่ตัดหัวเอาเลือดมาล้างเท้า แต่ต้องตัดหัวเอาไปแห่ประจาน สมเด็จได้ถามว่ารัฐบาลไทยอนุญาตให้คนแบบนี้กล่าวสบประมาทผู้นำประเทศที่มีอธิปไตยได้หรือ กัมพูชาไม่ได้กล่าวสบประมาทผู้นำไทยจนถึงตายแบบนี้ มีเพียงการเปรียบเทียบ แต่การพูดอาฆาตเอาชีวิตไม่มี และยังทำคาถาอาคมใส่คือเอารูปไปผูกกับต้นกล้วยแล้วเอาดาบฟัน... โชคดีแล้วที่รัฐบาลอภิสิทธิ์ไม่ทำตามคนนี้ ถ้าทำตามจะเป็นอันตรายใหญ่ต่อความสัมพันธ์สองประเทศยิ่งกว่านี้....” (รท, 2/9/2010)

วิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการนำเสนอภาพลักษณ์ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นอกจากการใช้ภาษาและการนำเสนอเนื้อหาแล้ว การเลือกแหล่งข่าวมาใช้ในการนำเสนอก็มีความสำคัญมากในการขบเน้นภาพด้านลบให้เด่นกว่าความเป็นจริง ดังปรากฏในการรายงานข่าวเกี่ยวกับการจับกุมคนไทย 7 คนซึ่งรวมถึงนายพนิช วิจิตเศรษฐ และนายวีระ สมความคิด ที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ *พนมเปญโพสต์* ในขณะที่หนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post* นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจับที่สำคัญสองคน รวมทั้งลงคำให้สัมภาษณ์ของบุคคลต่างๆ ในลักษณะที่มีเหตุมีผลและมีความสมดุล คือมีทั้งความเห็นของนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศของไทยซึ่งอยู่พรรคเดียวกับสส.ที่ถูกจับ และคำให้สัมภาษณ์ของโฆษกกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับนายวีระและผู้ถูกจับกุมคนอื่นๆ รวมทั้งคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีสุนเซน คำให้สัมภาษณ์ของนายฮอ ณาอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศกัมพูชา หนังสือพิมพ์ *พนมเปญโพสต์* กลับไม่ลงคำให้สัมภาษณ์ของฝ่ายสื่อเหลือง แต่ให้พื้นที่แก่คำให้สัมภาษณ์ของโฆษกพรรคเพื่อไทยซึ่งใช้โอกาสนี้โจมตีรัฐบาลและกลุ่มพันธมิตรมากเป็นพิเศษ ทั้งที่พรรคเพื่อไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ที่ถูกจับกุม นอกจากนั้น *พนมเปญโพสต์* ยังลงคำสัมภาษณ์ของรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมของไทยที่มีการอ้างถึงพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ว่า “....พล.อ.เปรมขอให้ทหารไทยรับหาทางช่วยคนไทยทั้ง 7 คนโดยเร็ว และเห็นว่าทั้ง 7 คงไม่ได้เข้าไปในกัมพูชา เพราะพรมแดนยังไม่ได้กำหนดชัดเจน....” (พป/พ, 31/12/2010) การเลือกให้ลงคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มสื่อเหลืองแต่กลับให้พื้นที่มากแก่กลุ่มสื่อแดงซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้รวมทั้งยังรายงานคำให้สัมภาษณ์ของรัฐมนตรีกลาโหมที่มีการอ้างถึงพล.อ.เปรม แสดงจุดยืนของหนังสือพิมพ์อย่างชัดเจนว่าอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มพันธมิตร และยังเป็นการพยายามโยนให้เห็นความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างพล.อ.เปรมซึ่งเป็นองคมนตรีกับกลุ่มสื่อเหลืองและรัฐบาลด้วย

สำหรับเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจไทย ภาพที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กัมพูชาจะมี 2 ลักษณะสำหรับทหารที่สู้รบกับกองทัพกัมพูชา แม้ไทยจะมีอาวุธยุทธโศปกรณ์มากกว่าและทันสมัยกว่า แต่ทหารไม่มีความสารถในการรบ เมื่อปะทะกัน ไทยจะเป็นฝ่ายสูญเสียมากกว่าเสมอ เห็นได้ชัดจากการพาดหัวข่าวเช่น “ปะทะกันที่ถมอตา ทหารไทยตาย 1” (รท, 31-1/1-2/2010) “ทหารเขมร-ไทยลั่นอาวุธใส่กันที่บริเวณจิวมเต: กัมพูชาไม่มีสูญเสีย ส่วนไทยมีตายและเจ็บ” (พป/พ, 25/1/2010) ส่วนทหารที่ปฏิบัติการลาดตระเวนอยู่ตลอดแนวพรมแดนไทย-กัมพูชานั้น มีภาพว่าเป็นกลุ่มที่ปฏิบัติต่อประชาชนพลเรือนเขมรในลักษณะของการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุด มีจิตใจทารุณโหดร้ายสามารถกระทำทารุณหรือฆ่าคนที่ไม่มีอาวุธและไม่มีทางสู้ได้อย่างเลือดเย็น ดังพบว่า ในการรายงานข่าวเกี่ยวกับการข้ามแดนโดยผิดกฎหมายของชาวเขมร ไม่ว่าจะเพื่อไปลักลอบตัดไม้ หาของป่า ข้ามไปทำงานในไทย หรือข้ามไปโดย

รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 เล่มจะเน้นพาดหัวข่าวที่พฤติกรรมของทหารไทยและความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับชาวเขมร เช่น “ทหารไทยยิง 8 คนลักลอบตัดไม้เถื่อน” “คนตัดไม้ที่หายไปคงถูกไทยฆ่าแล้ว” (พป/พ, 29/1/2010) “กัมพูชาปล่อยผู้ต้องคดีไทยสามคน ส่วนกรุงเทพฯ สัญญาว่าจะหยุดยิงประชาชนเขมรที่ข้ามแดน” (พป/พ, 21/12/2010) ในรายงานข่าวก็มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้ “.....ADHOC (องค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนในกัมพูชา) ประกาศว่าจะส่งหลักฐานเพิ่มเติมไปยังรัฐบาลไทยเพื่อผลักดันให้เปิดการสืบสวนเรื่องทหารไทยยังคงยิงพลเรือนเขมรอยู่....” (พป/พ, 4/3/2010) ในรายงานข่าวเรื่อง “ทหารไทยล้อมจับประชาชนเขมรจำนวน 6 คนที่โอรสมัจ” มีการรายงานคำสัมภาษณ์ของชาวบ้านที่ถูกจับว่า “....ชาวบ้าน 7 คนได้ขึ้นไปบนภูเขาตงรักเพื่อหาของป่าและหาขายสำหรับทำกระบุงตะกร้าตามที่พ่อค้าไทยสั่ง เวลาประมาณเที่ยงสี่สิบ มีทหารไทยประมาณ 20-30 คนเข้าล้อมแล้วจับตัวพวกเรา 6 คน เป็นหญิง 4 และชาย 2 อีกคนหนึ่งหลบหนีกลับมาได้...ครั้งนี้เพราะเขาเห็นว่าผู้หญิงจึงไม่ฆ่าเรา ถ้าเป็นผู้ชายทั้งหมด คงจะฆ่าเราอย่างโหดเหี้ยมเหมือนครั้งก่อนๆแน่ๆ...นี่เป็นครั้งที่ 6 แล้วที่ทหารไทยยิงและจับตัวชาวบ้านบริเวณนี้...ทหารไทยจับตัวชาวบ้านอยู่เรื่อยๆแล้วส่งไปคุมขัง จะปล่อยตัวก็ต่อเมื่อครอบครัวของผู้ที่ถูกจับนำเงินไปจ่ายให้ 4,000-5,000 บาท....ในปี 2009 ในจังหวัดนี้ (อุดรมีชัย) มีกรณีทหารไทยยิงและจับตัวชาวเขมร 8 กรณี มีคนตาย 9 คน ในปี 2010 นับถึงวันที่ 26 มกราคม มีการยิงจากฝ่ายทหารไทย 2 กรณี ทำให้ประชาชนเขมรตาย 2 คน” (พป/พ, 27/1/2010)

ในการเสนอภาพทหารไทยปฏิบัติต่อพลเรือนชาวเขมรอย่างทารุณโหดร้ายนั้น วิธีการที่หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรใช้มากคือการให้รายละเอียดพฤติกรรมของทหารไทยเพื่อขับเน้นความทารุณโหดร้ายให้เด่นชัดขึ้น ดังพบว่า เมื่อลองเปรียบเทียบการรายงานข่าวข่าวเดียวกันของหนังสือพิมพ์ Phnom Penh Post และพนมเปญโพสต์ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดทั้งการให้พื้นที่ข่าว การพาดหัวข่าวและการรายงานข่าว โดยจะแสดงการเปรียบเทียบให้เห็นดังนี้ กรณีทหารไทยยิงชาวเขมรที่ลำแดนในเดือนมกราคม 2010 หนังสือพิมพ์ Phnom Penh Post เสนอเป็นข่าวสั้นๆในคอลัมน์ In Brief หน้าข่าวในประเทศ โดยพาดหัวข่าวว่า “ทหารไทยยิงคน พี่สาวกล่าว” และรายงานสั้นๆว่า “ทหารไทยยิงชายเขมรอายุ ๒๕ เมื่อวันอาทิตย์ขณะออกไปหาต้นไม้กับเพื่อนใกล้พรมแดนบริเวณภูเขาตงรัก จังหวัดบ็อนเตียเยนเจีย เพ็ต ภูมิภาคได้รับบาดเจ็บที่ขาและถูกนำส่งโรงพยาบาลมณฑลบุรี เพ็ต ณจ พี่สาวของเขากล่าว ผู้ถูกยิงได้รับการผ่าตัดแต่แพทย์ไม่รับรองว่าขาของเขาจะใช้งานได้ โสม จันเกียจาก Adhoc กล่าวว่า จะส่งจดหมายถึงองค์กรเอกชนที่ประเทศไทย ส่วนผู้ว่าราชการจังหวัดบ็อนเตียเยนเจียไม่ยอมให้ความเห็น” (PPP, 4/1/2010) ส่วนหนังสือพิมพ์พนมเปญโพสต์ รายงานข่าวนี้นี้เป็นข่าวรองของหน้า 1 โดยพาดหัวข่าวว่า “ทหารไทยยังคงยิงชาวเขมรตามชายแดน” และรายงานข่าวอย่างละเอียด “....ชายเขมรอายุ ๒๕ ปีถูกทหารไทยยิงมีบาดแผลฉกรรจ์ได้เข้าชาย เหตุเกิดเมื่อวานนี้ขณะเขาและเพื่อนอีก ๓ คนออกไปหาต้นไม้ในแถบภูเขาตงรัก จังหวัดบ็อนเตียเยนเจีย ใกล้พรมแดน นางสาวเพ็ต ณจ อายุ ๒๖ ปี กล่าวว่าน้องชายของเธอที่ถูกทหารไทยยิงขณะนี้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลมณฑลบุรี แพทย์ผ่าตัดขาให้เขาแต่ไม่รับรองว่าจะใช้งานได้ดังเดิม เขาถูกทหารไทยยิงในเวลาประมาณ ๙ นาฬิกา ขณะเดินไปใกล้พรมแดนในเขตจังหวัดบ็อนเตียเยนเจีย โสม จันเกีย นักสิทธิมนุษยชนขององค์กร ADHOC กล่าวว่าทหารไทยยิง

กระสุนใส่คนทั้งสี่ ๓ นัด แต่มีเพียงนัดเดียวที่ถูกขาฟัด ภูมิ หลังจากเขาได้รับบาดเจ็บทหารไทยก็ยังไม่หยุดยิง แต่โชคดีทั้งสี่หนีไปหลบใต้ต้นไม้ ทหารไทยจึงหาพวกเขาไม่พบ พี่สาวกล่าวว่ายังไม่มีข้าราชการไทยมาดูแลน้องชายเลย.....” (พป/พ, 4/1/2010) เห็นได้ชัดว่าหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก และใช้วิธีการนำเสนอที่ขับเน้นความโหดร้ายของทหารไทยมากกว่าฉบับภาษาอังกฤษ

ไม่เพียงแต่ทหารไทยเท่านั้นที่ปฏิบัติต่อประชาชนธรรมดาชาวเขมรอย่างไม่มีมนุษยธรรม ข้าราชการไทยฝ่ายอื่นๆ ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการตุลาการก็ปฏิบัติไม่ดีต่อประชาชนเขมรเช่นกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจมักมีภาพเป็นผู้ “กวาดจับ” และกระทำทารุณต่อกรรมกร ขอทาน หรือผู้กระทำความผิดชาวเขมรอยู่เสมอ เช่น “...เจ้าหน้าที่ไทยเริ่มปฏิบัติการกวาดล้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย...” (พป/พ, 1/3/2010) “สถานทูตกัมพูชา: ตำรวจทารุณกรรมกรเขมรเพื่อให้รับสารภาพ” (รท, 4/6/2010) “...สถานทูตกัมพูชาในประเทศไทยกล่าวว่าตำรวจชายเขมรที่ถูกจับระหว่างการสลายการชุมนุมในเดือนพฤษภาคมและบังคับให้รับสารภาพ...” (PPP, 4/6/2010) “ไทยปิดข่าวการทำทารุณกรรมชายชาวกัมพูชา” (พป/พ, 14/7/2010) แม้แต่ข้าราชการตุลาการ ก็ไม่ได้ปฏิบัติต่อชาวเขมรอย่างเป็นธรรม “กัมพูชาสืบเรื่องไทยแอบตัดสินคดีเขมร” (พป/พ, 23/2/2010) ประชาชนไทยทั่วไปก็ไม่แตกต่างจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือปฏิบัติต่อชาวเขมรอย่างเหี้ยมโหดทารุณ “ไทยยิงคนเขมรแล้วทิ้งยาเสพติดและระเบิดเอาไว้ข้างศพเพื่อยัดความผิด” (รท, 18/3/2010) “ฆ่าเขมรแล้วเผาทำลายหลักฐาน” (รท, 14/9/2010) หากไม่ปฏิบัติอย่างเหี้ยมโหดทารุณก็มักเป็นฝ่ายหาเรื่องหรือก่อเรื่องขึ้นก่อนเสมอ เช่น ข่าวเรื่อง “พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการก่อเรื่องของเสียมสองกรณีใกล้ช่องบึงตรอกวน-ตาพระยาต้องแก้ไข” กล่าวถึงการทะเลาะกันระหว่างชาวนาไทยและชาวนาเขมรที่มีที่นาอยู่ตรงพรมแดน และชาวนาไทย “.....กล่าวว่าชาวนาเขมรว่ารุกล้ำเข้ามาไถนาในที่นาของตน” (รท, 15/6/2010)

นักธุรกิจไทยที่เป็นเจ้าของกิจการต่างๆ นายจ้างชาวไทยที่ใช้แรงงานชาวเขมร รวมทั้งผู้ที่ลักลอบค้ามนุษย์เป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีภาพด้านลบมาก กล่าวคือมีภาพว่าใช้แรงงานชาวเขมรอย่างหนักและปฏิบัติต่อชาวเขมรอย่างเลวร้าย ไร้คุณธรรมและมนุษยธรรม เช่น รายงานข่าวชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับกรรมกรชาวเขมรในโรงงานเนื้อสัตว์ที่สมุทรสาครถูกนายจ้างชาวไทยกระทำทารุณกรรม ข่าวรายงานว่า “...แรงงานชาวเขมรมักถูกกระทำทารุณและข่มขู่จากนายจ้างและเจ้าหน้าที่ไทย...” (PPP, 8/6/2010) “แรงงานต่างด้าวถูกส่งกลับประเทศหลังจากทำงานในนรกที่ต่างประเทศ” (PPP, 19/8/2010) “กรรมกร 21 คนถูกทิ้งและส่งกลับ” (รท, 29/9/2010) “ลักลอบส่งผู้หญิงและเด็กมาค้าประเวณีในไทย” (พป/พ, 21/7/2010) ส่วนพ่อค้าไทยที่ขายสินค้าให้ชาวเขมรก็เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตน ไม่ได้ทำการค้าอย่างซื่อสัตย์ ชอบส่งสินค้าที่ด้อยคุณภาพหรือหมดอายุมาขายให้ชาวเขมร เช่น “นมไทยหมดอายุก็เอามาวางขาย” “ระวังยานำเข้าจากไทย” “ตรวจพบสินค้าไม่มีคุณภาพจากไทย” (รท, 13/8/2010) “เจ้าหน้าที่ตรวจจับและทำลายสินค้าด้อยคุณภาพนำเข้าจากไทยอีกแล้ว” (รท, 23-24/5/2010)

2. ภาพด้านบวก ภาพด้านบวกของไทยเป็นภาพที่มาจากข่าวด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก และมีปรากฏบ้างในข่าวกีฬาและศิลปวัฒนธรรม ภาพด้านบวกแทบทั้งหมดปรากฏในหนังสือพิมพ์ *Phnom Penh Post*

และมีบางส่วนใน พนมเปญโพสต์ และรัสมีกัมพูชา ภาพด้านบวกของไทยมักปรากฏจากเนื้อหาของข่าวมากกว่าการใช้ภาษาในการรายงานข่าวหรือการพาดหัวข่าว เนื่องจากข่าวเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นข่าวที่แปลมาจากข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศ มีไม่มากนักที่นักข่าวเป็นผู้ทำข่าวเอง ดังนั้นภาษาที่นำเสนอจึงค่อนข้างเป็นทางการ ไม่ปรากฏภาษาหรือหยาที่แสดงทัศนคติหรือมุ่งโน้มน้าวใจอย่างชัดเจน เป็นการรายงานข่าวเรียบ ๆ มากกว่า ภาพด้านบวกมีดังนี้

- ประเทศไทยมีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แม้จะเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจบ้าง แต่ก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว ยังสามารถดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนได้ ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มากมาย จึงดึงดูดให้ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกัมพูชาอยากเข้ามาทำงานเพราะมีรายได้สูงกว่าที่ประเทศตนมาก คู่กับความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ นอกจากนั้นไทยยังเป็นผู้นำทางธุรกิจหลายอย่างที่เพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้ต้องดูเป็นตัวอย่าง เช่น การเป็นผู้นำในการส่งออกสินค้าการเกษตรหลายอย่างในโลก นักลงทุนไทยเป็นนักลงทุนที่มีศักยภาพสูง เป็นที่ต้องการของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งกัมพูชา ดังตัวอย่างเช่น “ค่าเงินและตลาดหุ้นไทยยังดีเลิศ” (พป/พ, 25/5/2010) “ปริมาณผลผลิตอุตสาหกรรมไทยเพิ่มขึ้นเพราะการส่งออกเติบโต” (พป/พ, 1/6/2010) “เงินฟือในไทยลดลง” (PPP, 3/3/2010) “หุ้นไทยขึ้นสูงสุดในรอบสองปี” (PPP, 23/7/2010) “หุ้นไทยเพิ่มขึ้นสองเท่า” (พป/พ, 20/8/2010) “บริษัทโตโยต้าผลิตรถยนต์ลูกผสม ฟรีอัส ในไทย” “กัมพูชาต้องเรียนรู้จากเพื่อนบ้านเกี่ยวกับเกษตรกรรม” (พป/พ, 11/5/2010) “กัมพูชาเชิญชวนให้นักธุรกิจไทยมาลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารจากพืชผลการเกษตรในประเทศกัมพูชา” (พป/พ, 27/12/2010)

- ประเทศไทยมีความก้าวหน้าทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ เช่น “ภาพยนตร์เรื่องลุงบุญมีได้รับรางวัลจากเมืองคานส์” และมีนักกีฬาที่มีความสามารถ เป็นตัวแทนของชาวเอเชียที่นำภูมิใจ “นักกีฬาไทยได้รางวัลชนะเลิศกอล์ฟนานาชาติอาเซียนทัวร์”

หากจะกล่าวโดยรวม ภาพของไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กัมพูชาตลอดปี ค.ศ. 2010 เป็นภาพด้านลบเป็นหลัก ส่วนใหญ่มาจากข่าวเกี่ยวกับการเมือง สังคม และข่าวความสัมพันธ์กับกัมพูชาในด้านต่าง ๆ ภาพเหล่านี้เป็นภาพที่ครอบคลุมคนไทยแทบทุกภาคส่วนและแทบทุกระดับชั้น ในขณะที่ภาพรัฐบาลและทหารไทยเป็นภาพที่ถูกนำเสนอในด้านลบมากเป็นพิเศษในหนังสือพิมพ์ภาษาเขมร ส่วนภาพด้านบวกที่มีปรากฏอยู่บ้างก็จะมาจากข่าวเศรษฐกิจในหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษเป็นหลัก

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

1. ข้อสังเกต จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวเกี่ยวกับไทยและภาพของไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับกิจการหนังสือพิมพ์ของกัมพูชาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน มีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

- ข่าวเกี่ยวกับไทยมีมากเป็นพิเศษในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ทั้งนี้เป็นเพราะเกิดกรณีพิพาทเรื่องปราสาทพระวิหารระหว่างไทยและกัมพูชาซึ่งดำเนินต่อเนื่องมาตั้งแต่ ค.ศ.2008 กรณีพิพาทนี้เป็นสิ่งที่ชาว กัมพูชาให้ความสำคัญมาก หนังสือพิมพ์จึงให้พื้นที่มาก ในประเทศไทยเอง เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่มีความขัดแย้งและความรุนแรงตลอดทั้งปีซึ่งเป็นข่าวไปทั่วโลก ยิ่งไปกว่านั้น ความขัดแย้งทางการเมืองในไทยยังไปเกี่ยวข้องกับกัมพูชาด้วย เพราะผู้นำกัมพูชาให้การสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลอย่างเปิดเผย ในด้านเศรษฐกิจ พัฒนาการทางเศรษฐกิจของทั้งไทยและกัมพูชาทำให้เกิดการขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่กว้างขวางและครอบคลุมภาคส่วนต่าง ๆ มากขึ้น เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ข่าวเกี่ยวกับไทยมีมากเป็นพิเศษในช่วงปี ค.ศ.2010 ซึ่งอาจจะมองได้ว่าไม่ได้สะท้อนภาพของชาวไทยในการรับรู้ของกัมพูชาในสภาวะปกติ แต่หากมองอีกด้านหนึ่ง ก็แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่ขยายวงกว้างและมีความซับซ้อนยิ่งในปัจจุบัน ภาพและทัศนคติก็มีลักษณะเป็นปัจจุบันอย่างยิ่ง

- กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชาวกัมพูชาที่สะท้อนผ่านข่าวเกี่ยวกับไทยนั้นเป็นคนแทบทุกกลุ่มและทุกระดับชั้น ตั้งแต่ผู้นำประเทศและคณะรัฐมนตรี นักธุรกิจรายใหญ่ที่ร่วมทุนกับไทย พนักงานชาวเขมรที่ทำงานกับกิจการของไทยในกัมพูชา แรงงานชาวเขมรที่ทำงานในโรงงานของคนไทยในกัมพูชา ประชาชน ผู้บริโภคสินค้าไทยในกัมพูชา พ่อค่านักธุรกิจรายย่อยตามพรมแดน ชาวบ้านตามชายแดน แรงงานกัมพูชาในไทย ขอทาน หญิงขายบริการ ผู้ที่ประกอบอาชีพผิดกฎหมายทั้งหมดกับไทย นายหน้าค้ามนุษย์ ไปจนถึงชาวบ้านที่รับจ้างตัดไม้เถื่อน ส่วนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชาวกัมพูชาที่เป็นผู้รับสารและอุดมการณ์เกี่ยวกับไทยผ่านหนังสือพิมพ์ทั้งสามเล่มนี้ครอบคลุมทั้งผู้บริหารประเทศซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ความสัมพันธ์ นักธุรกิจรายใหญ่ซึ่งมีธุรกิจทั้งในกัมพูชาและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ่อค่านักธุรกิจระดับกลางและรายย่อย ชนชั้นกลางที่มีการศึกษา และชนชั้นกลางระดับล่าง

- ภาพที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นภาพด้านลบ ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างประกอบกันทำให้เกิดเป็นภาพด้านลบเหล่านี้ ปัจจัยแรกก็คือ ตัวสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงทั้งในเมืองไทยและในความสัมพันธ์กับกัมพูชาแทบทั้งหมดล้วนเป็นปัญหาและความขัดแย้ง ภาพจึงย่อมออกมาในด้านลบมาก ปัจจัยประการที่สองก็คือ อิทธิพลของรัฐบาลที่มีต่อสื่อ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสื่อหนังสือพิมพ์ภาษาเขมรส่วนใหญ่มีจุดยืนที่ค่อนข้างสนับสนุนรัฐบาล และรัฐบาลยังใช้วิธีการต่างๆ ในการควบคุมสื่อ ในกรณีความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา ทั้งเรื่องปราสาทพระวิหารและเรื่องการเมืองไทยในครั้งนี้ เห็นได้ชัดว่านายกรัฐมนตรีฮุน เซนตั้งใจใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการทำสงครามข่าวสารกับไทยอีกครั้ง³⁷ เช่นเดียวกับที่สมเด็จพระเจ้าสุทนต์มณีเคยใช้มาแล้วในทศวรรษที่ 1950 ดังพบว่า นายกรัฐมนตรีกัมพูชาจงใจกล่าวโจมตีไทยในการพูดในที่สาธารณะในทุกโอกาสไม่ว่าจะในพิธีแจกปริญญาบัตร เปิดการประชุม หรือเปิดอาคารสถานที่ใด เพื่อให้สื่อนำไปเผยแพร่ ดังพบว่า การปราศรัยในที่สาธารณะของนายกรัฐมนตรีฮุน เซนทุกครั้งจะมีการนำไปออกอากาศทางโทรทัศน์และลงพิมพ์

³⁷ สำนักข่าวต่างประเทศรายงานคำกล่าวของนายเขียว กาญจนาธิร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงข้อมูลข่าวสารของกัมพูชาว่า นายกรัฐมนตรีฮุนเซนได้สั่งการให้สื่อทุกสำนักในประเทศละเว้นการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาโจมตีหรือให้ร้ายต่อ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตรที่ก้าวขึ้นมารับตำแหน่งผู้นำรัฐบาลไทยอย่างเป็นทางการ โดยยุติการทำ "สงครามสื่อ" ทุกรูปแบบที่รัฐบาลกัมพูชาเคยนำมาใช้กับรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่เพิ่งหมดอำนาจลงไป (แนวหน้า 10 ส.ค. 2554, หน้า 7)

ในหนังสือพิมพ์โดยไม่มีการตัดทอน (เห็นได้ชัดในกรณีของรัสมีกัมพูชา ซึ่งลงข่าวการปราศรัยในโอกาสต่างๆของนายกรัฐมนตรีทุกครั้งตั้งแต่ต้นจนจบ) ดังนั้นการพูดเกี่ยวกับประเทศไทยประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นการโจมตีรัฐบาลหรือตอบโต้กับสื่อชาวไทย จึงเป็นความจงใจที่จะ “ล้าเส้น” โดยตรงทั้งของนายกรัฐมนตรีเองและของสื่อ ในกรณีนี้ นักวิชาการด้านสื่อของกัมพูชาเองเห็นว่าหากสื่อไม่พิจารณาตัดทอน ก็เป็นเสมือนการ “ราดน้ำมันเข้าไปในกองไฟ” ซึ่งไม่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศดีขึ้น ทั้งยังแสดงให้เห็นความไม่เป็น “มืออาชีพ” ของสื่อกัมพูชา³⁸ หลักฐานอีกประการหนึ่ง que แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าหนังสือกัมพูชาส่วนหนึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำ “สงครามสื่อ” กับไทยอย่างชัดเจนก็คือ แนวโน้มของการนำเสนอข่าวเป็นไปตามการดำเนินนโยบายของรัฐบาลกับไทยอย่างชัดเจน เช่น กรณีของรัสมีกัมพูชา เห็นได้ว่าก่อนที่ไทยจะถอนทหารออกจากบริเวณวัดแก้วสิกขาจารีสวาระ รัฐบาลกัมพูชาถือว่าไทยรุกรานกัมพูชา แนวโน้มของข่าวเกี่ยวกับไทยจะเป็นข่าวในด้านลบแทบทั้งสิ้น แต่หลังจากไทยถอนทหารออกในช่วงต้นเดือนธันวาคม ก็มีข่าวความสัมพันธ์ในด้านบวกปรากฏขึ้นทันที

ปัจจัยอีกประการหนึ่งก็คือทัศนคติของนักข่าวกัมพูชาที่เห็นว่า ในยามที่ชาติเกิดวิกฤต นักข่าวต้องยอมละทิ้งจรรยาบรรณเพื่อความรักชาติ ซึ่งเป็นคุณสมบัติอันพึงยกย่องยิ่งกว่าการรายงานข่าวโดยปราศจากอคติ³⁹ ดังพบว่าข่าวเกี่ยวกับกรณีพิพาทเรื่องปราสาทพระวิหาร หนังสือพิมพ์ภาษาเขมรทั้งสองเล่ม ล้วนนำเสนอข่าวสนับสนุนรัฐบาลกัมพูชาด้วยการใช้ถ้อยคำที่ค่อนข้างจะเต็มไปด้วยความรู้สึกรักชาติ และเห็นตรงกันว่าไทยเป็นผู้รุกราน⁴⁰ ส่วนหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ ข่าวที่นำเสนอจะมีการวิเคราะห์มากกว่าและเป็นกลางมากกว่า อย่างไรก็ตาม จะกล่าวว่าภาพด้านลบนั้นเป็นภาพที่ถูกครอบงำด้วยปัจจัยทางการเมืองไปเสียทั้งหมดก็คงจะไม่ได้ น่าเชื่อได้ว่า ประชาชนชาวกัมพูชาก็น่าจะมีทัศนคติที่ค่อนข้างจะสอดคล้องกับรัฐบาลและสื่อในแง่นี้ มิเช่นนั้น ถึงจะถูกครอบงำมากเพียงใด แต่ถ้าข่าวที่ลงไม่เป็นที่ถูกใจของประชาชน หนังสือพิมพ์ก็คงไม่สามารถดำเนินการอยู่ได้

- ภาพด้านบวกของไทยปรากฏเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ และปรากฏมากใน Phnom Penh Post ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนชั้นสูงของกัมพูชาค่อนข้างให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องการเมือง ข่าวความสัมพันธ์ที่ปรากฏน้อยจนน่าประหลาดใจคือข่าวด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งน่าจะเป็นเพราะนโยบายของรัฐบาลที่ต่อต้านการครอบงำของวัฒนธรรมไทยในสังคมกัมพูชา โทรทัศน์กัมพูชาในปัจจุบันจึงไม่สามารถออกอากาศรายการจากเมืองไทยได้อีกต่อไป (แม้ในความเป็นจริงผู้ชมชาวเขมรยังนิยมดูละครไทยเป็นอย่างมากผ่านทางเคเบิลทีวี) ทำให้ข่าวบันเทิงของไทย ซึ่งในสองทศวรรษก่อนมีเนื้อที่มากในรัสมีกัมพูชาหายไปจนหมดสิ้น

³⁸ “Media treads fine line in border row” *Phnom Penh Post*, 10 February 2010, p.4.

³⁹ Cambodian Center for Independent Media, op.cit., p.10.

⁴⁰ ภาพของไทยในลักษณะนี้ถูกประกอบสร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยกัมพูชายังเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และได้รับการหล่อเลี้ยงให้ดำรงอยู่ในสังคมกัมพูชามาเป็นเวลายาวนาน ดูรายละเอียดได้ใน ไกล่รุ่ง อามระดิษ, “ภาพตัวแทนของคนไทยและเมืองไทยในวรรณกรรมเขมร” ในรายงานการวิจัยชุด *ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน*, กรุงเทพฯ: สกว., 2009.

2. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับไทย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นดังนี้

- ในด้านสื่อ โครงการนำผู้สื่อข่าวเขมรมาประเทศไทยต้องอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อาจทำในลักษณะของการจัดการอบรม สัมมนา ประชุม โดยไม่จำเป็นต้องทำเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์อย่างเดียว แต่ทำในลักษณะการให้ความรู้ในศาสตร์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เทคนิคสมัยใหม่ด้านการพิมพ์ การถ่ายรูป การดำเนินการไม่จำเป็นต้องให้รัฐบาลเป็นผู้จัดอย่างเดียว ควรขอความร่วมมือจากสื่อค่ายใหญ่ๆ ในไทยในการจัด โดยขอให้สื่อเป็นเจ้าภาพแล้วรัฐบาลให้การสนับสนุน ควรมีโครงการแลกเปลี่ยนให้นักข่าวไทยไปกัมพูชาด้วย เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกัมพูชาให้กับชาวไทยด้วย นอกจากนี้สถานบันการศึกษาควรให้ทุนการศึกษานักศึกษาชาวเขมรมาศึกษาในด้านการหนังสือพิมพ์ที่เมืองไทยมากขึ้น

- รัฐบาล/สถาบันการศึกษา ควรตั้งศูนย์ข่าวกัมพูชาเพื่อเก็บรวบรวมสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาเขมรที่สำคัญไว้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับสื่อกัมพูชาในด้านต่างๆ ศูนย์นี้ควรมีโครงการวิจัยระยะยาวเกี่ยวกับสื่อกัมพูชาออกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทั้งสื่อไทยและชาวไทยเกิดความตระหนักรู้และมีความละเอียดอ่อน/ระมัดระวังในการดำเนินการต่างๆ

- ควรมีการสร้างเว็บไซต์ที่เสนอข่าวเกี่ยวกับไทยเป็นภาษาเขมร ข่าวควรเป็นข่าวที่มีความหลากหลาย และดึงดูดความสนใจของผู้อ่านชาวเขมรได้ ไม่ควรเป็นข่าวของราชการอย่างเดียว และไม่ควรเป็นข่าวที่กล่าวถึงประเทศไทยในด้านเดียว ต้องเป็นข่าวที่เป็นจริงและเป็นข่าวสำหรับคนทุกระดับ อาจมีข่าวกีฬา ข่าวดาราศาสตร์ ข่าวแฟชั่น ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ เพื่อแสดงว่าเป็นสื่ออิสระที่น่าเชื่อถือเพราะเสนอภาพไทยทั้งด้านบวกและลบ

- ในโรงเรียน ควรให้นักเรียนได้เรียนเรื่องประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น และวิชาที่ไม่ควรจำกัดเฉพาะแต่ประวัติศาสตร์ ควรเรียนเกี่ยวกับกัมพูชาในฐานะประเทศหนึ่ง ไม่จำเป็นที่จะต้องเน้นอยู่แต่ในแง่มุมของความสัมพันธ์กับไทย

- คนไทยทุกระดับชั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกัมพูชา ควรมีการผลิตงานวิชาการฉบับอ่านง่าย ให้ความรู้พื้นฐานในด้านต่างๆ เกี่ยวกับกัมพูชาในยุคปัจจุบัน ไม่ใช่ผลิตแต่งงานที่เกี่ยวกับอดีต งานวิจัยเป็นสิ่งที่มียประโยชน์ แต่ได้ใช้ประโยชน์จริงน้อย ไม่มีอิทธิพลในวงกว้าง กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์มีจำกัด ความรู้เกี่ยวกับกัมพูชาจะทำให้เราเกิดความเข้าใจและใช้ความละเอียดอ่อนในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้น

- หน่วยงานทุกหน่วยที่จะต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการมหาดไทย ข้าราชการในหน่วยงานเกี่ยวกับการพาณิชย์ การท่องเที่ยว แรงงาน ฯลฯ สื่อทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องได้รับการอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกัมพูชา ให้ได้ตระหนักเกี่ยวกับการรับรู้ของกัมพูชาเกี่ยวกับไทยและมีความละเอียดอ่อนและระมัดระวังในการปฏิบัติงาน การให้การอบรมต้องทำสำหรับบุคลากรทุกระดับตั้งแต่ระดับหัวหน้าลงไปถึงระดับผู้ปฏิบัติงานชั้นล่างสุด ต้องชี้ให้เห็นว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับกัมพูชาเป็นประโยชน์สำหรับไทย เพื่อจะได้ปฏิบัติอย่างดี ทุกหน่วยงานควรมีข้าราชการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกัมพูชาโดยตรงที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี และรู้ภาษาเขมร ในด้านการส่งออก

ต้องให้ข้อมูลผู้ส่งออกและพ่อค้ารายย่อยทุกระดับว่าการส่ง/ขายสินค้าไม่ดีให้กัมพูชาทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศเสียหายมาก ไม่ควรทำ

- การให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชาหากเกิดภัยพิบัติควรดำเนินการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วที่สุด เพื่อแสดงมนุษยธรรมของเราที่มีต่อเพื่อนบ้านอย่างจริงใจ

การศึกษาชาวเกี่ยวกับไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กัมพูชา แม้จะเป็นการศึกษาในระยะเวลาเพียงหนึ่งปี แต่ก็แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศในยุคปัจจุบันนั้นมีความซับซ้อนมากเพียงใด และเป็นสิ่งที่มีความเป็นมาเป็นไปต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน ภาพของไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กัมพูชามีทั้งภาพที่ดำรงอยู่มาอย่างยาวนานในสังคมกัมพูชา และถูกเสริมให้หนักแน่นขึ้นด้วยปัจจัยจากทั้งฝ่ายไทยเองและฝ่ายกัมพูชา รวมทั้งมีภาพใหม่ๆที่เกิดขึ้นอันแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มใหม่ที่ขยายตัวมากขึ้น ชาวเกี่ยวกับไทยในหนังสือพิมพ์กัมพูชาแสดงให้เห็นว่าชาวกัมพูชามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไทยและความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่ครอบคลุมกว้างขวางมากกว่าการรับรู้ของชาวไทยเกี่ยวกับกัมพูชามากเพียงใด สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนในสังคมไทยพึงตระหนักและระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินความสัมพันธ์กับกัมพูชา

บรรณานุกรม

- ไกล่รุ่ง อามระดิษ. “ภาพตัวแทนของคนไทยและเมืองไทยในวรรณกรรมเขมร” ในรายงานการวิจัยชุด ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน. กรุงเทพฯ: สกว., 2009.
- ราชบัณฑิตยสถาน. ศัพท์บัญญัติวิชาการหนังสือพิมพ์ อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2539.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. มองหน้า แลหลัง วิกฤตความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. “สื่อมวลชนไม่ควรมีชาติเป็นสรณะ” ใน สยาม-ชะแมร์ คู่รัก คู่ซัง คู่กรรม คู่เวร. กรุงเทพฯ: โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

กฎกระทรวง. 1 ชกภ - 31 ฐ 2010. (พนมเปญโพสต์. 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2010.)

รฐีกฤษฎี. 1 ชกภ - 31 ฐ 2010. (รัสมีกัมพูชา. 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2010.)

- Adam, Martin, Binder, Julianne and Steffens, Theresa. "Die Medienkompetenz der kambodschanischen Bevölkerung: Eine qualitative Studie zur Erforschung der Medienkritikfähigkeit" *ASIEN 107* (April 2007), pp.59-77.
- Cambodian Center for Independent Media. *Enhancing Independent Media in Cambodia: An Ethics Perspective*. Phnom Penh: CCIM, 2009.
- Anucha Charoenpo. "Desperately seeking a sense of balance" *Bangkok Post*, 18 January 2011, p. 4.
- Media Consulting & Development. *The Cambodian Press Monitoring – Results of Media Monitoring Activities during June 2004*. Phnom Penh: Media Consulting & Development, 2005.
- Jalilvand, David, Krebber, Felix and Prümmer, Charlotte. Printjournalismus in Kambodscha *ASIEN 107* (April 2008), pp.26-37.
- Mehta, Harish C. *Cambodia Silenced: The Press under Six Regimes*. Bangkok: White Lotus, 1997.
- Moorthy, Beth and Samreth Sopha. "Media hampered by linked to politics", *Phnom Penh Post*, 14-27 May 1999, p.3.
- Munson, Frederick P et al. *Area Handbook for Cambodia*. Washington DC: The American University, 1968.
- Nepote, Jacques. "Introduction à une Histoire de la Presse au Cambodge" *Présence Indochinoise* 2, 1979, pp.96-129.
- Nepote, Jacques and Khing Hoc Dy. "Literature and Society in Modern Cambodia", in Tham Seong Chee, eds. *Literature and Society in Southeast Asia*. Singapore: Singapore University Press, 1981.
- Neumann, A. Lin. "Cambodia's Newspapers Emerge from a Repressive Era," available online at www.nieman.harvard.edu/reports/article/101379/Cambodia (accessed 6 October 2010).
- Phnom Penh Post*, 1 January -31 December 2010.
- Ritter, Martin. "Kambodschas Medien – Eine Einführung" *ASIEN 107* (April 2008), pp.1-18.
- Soth Polin and Sin Kimsuy. "Kamphuchea" in John A Lent, ed. *Newspaper in Asia: Contemporary Trends and Problems*. Hong Kong: Heineman, 1982.
- Tauch Chhuong, "Les Publications au Cambodge après 1980" in Pierre L. Lament, ed. *Bilan et Perspectives des Études Khmères*, Paris: L'Harmattan, 1997.
- Whitaker, Donald P et al. *Area Handbook for the Khmer Republic*. Washington DC: The American University, 1973.

แบบสอบถามเพื่อสำรวจ

“การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อประเทศไทย”

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีต่อไทย โดยข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและรัฐบาลของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ภูมิหลังเรื่องการรับรู้และความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อประเทศไทย และรูปแบบความสัมพันธ์ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อประเทศไทย
- ส่วนที่ 3 ทศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อประเทศไทย

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาทำเครื่องหมาย ☐ ล้อมรอบตัวเลขที่ตรงกับคำตอบและกรุณาเติมข้อความลงในช่องว่าง.....ที่กำหนดให้

1.1 หมายเลขแบบสอบถาม ☐☐☐

1.2 ท่านมีสัญชาติใด

1. พม่า	3. เวียดนาม
2. ลาว	4. กัมพูชา

1.2 เพศ 1. ชาย 2. หญิง

1.3 อายุ ปี

1.5 เหตุที่ท่านเดินทางมาประเทศไทยครั้งนี้

1. ทำงาน	3. ท่องเที่ยว
2. ศึกษาต่อ	4. อื่นๆ (ระบุ.....)

1.6 ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านประกอบอาชีพที่มีรายได้หรือไม่ ประกอบอาชีพหลักอะไร

(อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาในการทำมากที่สุดในรอบปีที่ผ่านมา)

1. ข้าราชการ, รัฐวิสาหกิจ	4. พ่อค้า, นักธุรกิจ
2. เกษตรกร	5. นักเรียน, นักศึกษา
3. รับจ้าง (ระบุ).....	6. อื่นๆ (ระบุ.....)

1.7 ท่านเรียนจบการศึกษาสูงสุดระดับใด

1. ไม่ได้เรียน	5. ปริญญาตรี
2. ประถมศึกษา	6. สูงกว่าปริญญาตรี
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	7. อื่นๆ (ระบุ.....)
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	

1.8 ท่านอ่านภาษาไทยได้หรือไม่

1. อ่านไม่ได้	3. อ่านได้คล่อง
2. อ่านได้แต่ไม่คล่อง ต้องสะกดคำ	

1.9 ท่านเขียนภาษาไทยได้หรือไม่

1. เขียนไม่ได้	2. เขียนได้

1.10 เมื่อติดต่อกับคนไทย ส่วนใหญ่ท่านใช้ภาษาอะไรในการติดต่อ (กรุณาตอบเพียงคำตอบเดียว)

1. ภาษาไทย	3. อื่นๆ (ระบุ.....)
2. ภาษาอังกฤษ	

ส่วนที่ 2 การรับรู้และภูมิหลังที่มีต่อไทยก่อนและหลังมาประเทศไทยและรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามกับไทย

2.1 ก่อนมาประเทศไทยท่านรู้สึกอย่างไรกับคนไทยหรือประเทศไทย

1. ชอบประเทศไทย	2. ไม่ชอบประเทศไทย
3. เฉยๆ เป็นกลาง	4. มีทั้งชอบและไม่ชอบ

2.2 ท่านเดินทางมาประเทศไทยกี่ครั้ง (รวมการเดินทางมาในครั้งนี้นี้ด้วย) จำนวน.....ครั้ง

2.3 ท่านเดินทางมาประเทศไทยบ่อยครั้งแค่ไหน

1. เพิ่งเคยเดินทางมาเป็นครั้งแรก	5. 1 ครั้งต่อเดือน
2. น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี	6. มากกว่า 1 ครั้งต่อเดือน
3. 1 ครั้งต่อปี	7. อื่นๆ (โปรดระบุ.....)
4. มากกว่า 1 ครั้งต่อปี	

2.4 ระยะเวลาที่ท่านอยู่ในประเทศไทยนานที่สุด คือ วัน หรือ.....เดือน

2.5 หลังจากมาประเทศไทยแล้ว ความรู้สึกของท่านที่มีต่อคนไทยหรือประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ดีขึ้น หรือ เลวลง

1. เปลี่ยน ดีขึ้น	3. ไม่เปลี่ยน
2. เปลี่ยน เลวลง	4. อื่นๆ (ระบุ).....

2.6 เมื่อพูดถึง “ประเทศไทย” ท่านนึกถึงอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ) (อ่านเพียงข้อคำถามไม่อ่านตัวเลือก)

1. เศรษฐกิจ	6. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
2. การเมือง	7. สถานที่ศึกษา
3. วัฒนธรรม	8. สถานพยาบาล
4. สถานที่ท่องเที่ยว	9. ละคร / ภาพยนตร์ / คอนเสิร์ตเพลง
5. ดารา / นักร้อง	10. อาหาร
	11. อื่นๆ (ระบุ).....

2.7 ท่านคิดว่าประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (อ่านเพียงข้อคำถาม ไม่อ่านตัวเลือก)

1. เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนม	7. เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์การพัฒนา / เป็นคู่ค้า
2. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ	8. เป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์การพัฒนา / คู่แข่งทางการค้า
3. เป็นผู้มาดักตวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	9. ตัวอย่างไม่ดีที่มีผลต่อการบั่นทอนสภาพสังคม ศิลปะ และวัฒนธรรม
4. เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ	10. อื่นๆ (ระบุ).....
5. เป็นเพื่อนบ้านที่มีความขัดแย้งกัน	

2.8 ท่านติดต่อหรือสมาคมกับคนไทยกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. พ่อค้า, นักธุรกิจ	5. นายจ้างหรือเจ้านายคนไทย
2. ครู, อาจารย์, นักวิชาการ	6. ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐไทย
3.ญาติพี่น้องหรือเพื่อนที่เป็นคนไทย	7. อื่นๆ (ระบุ).....
4. ดารา, นักร้อง, นักแสดง, พิธีกร	

2.9 ท่านรู้จักประเทศไทยหรือคนไทยจากช่องทางใดมากที่สุด

1. คำขายทำธุรกิจร่วมกับคนไทย	5. สื่อประเภทต่างๆ (วิทยุ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ)
2. เข้ามาศึกษาในประเทศไทย	6. ทำงานในบริษัทของไทย
3. จากญาติพี่น้องหรือเพื่อน	7. ใช้สินค้าของประเทศไทย
4. เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย	8. อื่นๆ (ระบุ).....
5. โรงเรียน หนังสือ หรือตำราเรียน	

2.10 ท่านติดต่อกับคนไทยกลุ่มใดบ่อยครั้งมากที่สุด

1. ข้าราชการ/ เจ้าหน้าที่รัฐ	5. หุ่นส่วนทางธุรกิจ
2. พ่อค้าในย่านการค้าต่างๆ	6. เพื่อนหรือญาติพี่น้องที่เป็นคนไทย
3. นายจ้าง/ ลูกจ้าง	7. อื่นๆ (ระบุ).....
4. เพื่อนนักศึกษา/อาจารย์ในมหาวิทยาลัย	

2.11 ปัจจุบันท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยจากแหล่งใดบ้าง

ประเภท	สื่อของประเทศของท่าน	สื่อของประเทศไทย	สื่อของต่างประเทศ
1. โทรทัศน์			
2. วิทยุ			
3. หนังสือพิมพ์			
4. อินเทอร์เน็ต			
5. นิตยสาร			
6. หนังสือ, ตำราเรียน			
7. อื่นๆ (ระบุ.....)			

2.12 ท่านรับทราบข้อมูล ข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวกับประเทศไทยบ่อยแค่ไหน

1. ทุกวัน	5. 1-2 ครั้ง/เดือน
2. 1-2 ครั้ง/สัปดาห์	6. 3-4 ครั้ง/เดือน
3. 3-4 ครั้ง/สัปดาห์	7. อื่นๆ (ระบุ).....

2.13 ท่านสนใจรับทราบข้อมูล ข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวกับประเทศไทยในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. สังคม	4. วัฒนธรรม	7. ดารา / นักร้อง
2. เศรษฐกิจ	5. การท่องเที่ยว	8. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศและประเทศของท่าน
3. การเมือง	6. ละคร / ภาพยนตร์	9. อื่นๆ (ระบุ).....

2.14 ในบรรดาประเทศในภูมิภาคอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ท่านชอบประเทศใดมากที่สุด

(โดยกรุณาเรียงลำดับประเทศที่ท่านชอบมากที่สุดเพียง 3 ประเทศ และใส่หมายเลข 1 ถึง 3 โดยหมายเลข 1 หมายถึง ชอบมากที่สุด)

1. ไทย.....	6. มาเลเซีย.....
2. ลาว.....	7. อินโดนีเซีย.....
3. พม่า.....	8. สิงคโปร์.....
4. เวียดนาม.....	9. บรูไน.....
5. กัมพูชา.....	10. ฟิลิปปินส์.....

2.15 เมื่อท่านกลับไปประเทศของท่านและมีโอกาสท่านจะกลับมาประเทศไทยอีกหรือไม่

1. กลับมา เพราะ.....	3. อื่นๆ (ระบุ).....
2. ไม่กลับมา เพราะ.....	

2.16 เมื่อท่านกลับไปประเทศของท่านแล้วท่านจะติดต่อ คบหา กับคนไทยอีกหรือไม่

1. ติดต่อ คบหาอีก	3. อื่นๆ (ระบุ).....
2. ไม่ติดต่อ คบหาอีก	

2.17 คนในประเทศของท่านรู้สึกอย่างไรกับ คนไทย/ประเทศไทย

1. รู้สึกชอบ เพราะ.....	3. อื่นๆ (ระบุ).....
2. รู้สึกไม่ชอบ เพราะ.....	

2.18 จากประสบการณ์ที่ท่านได้สัมผัสกับประเทศไทย / คนไทย ท่านคิดว่าคนในประเทศของท่าน ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยหรือไม่

1. ใช่ ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง/เป็นจริง	2. ไม่ใช่ ไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง/เป็นจริง

2.19 หากคนในประเทศของท่าน ได้รับข้อมูล ข่าวสารที่เป็นจริงหรือถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยแล้ว พวกเขาจะรู้สึกอย่างไรกับประเทศไทย / คนไทย

1. รู้สึกดี / ชอบ เพราะ.....	2. รู้สึกไม่ดี / ไม่ชอบ เพราะ.....

ส่วนที่ 3 ทศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อไทย

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อคำถาม		ระดับความเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่ทราบ
3.1	ประเทศไทยเป็นต้นแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน						
3.2	เศรษฐกิจไทยมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของท่าน						
3.3	ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน และศิลปวัฒนธรรม						
3.4	ประเทศไทยเป็นประเทศเป้าหมายในการท่องเที่ยวอันดับแรกของท่าน						
3.5	ประเทศไทยเป็นแหล่งงานทำที่สำคัญของภูมิภาค						
3.6	สินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี						
3.7	ประเทศไทยเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศท่าน						
3.8	การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทำการผลิตอย่างไม่มีการควบคุมทำให้สถานะแวดล้อมของไทยเสียหาย						
3.9	ประเทศไทยเข้ามามีอิทธิพลทางทรัพยากรของประเทศเพื่อนบ้าน						
3.10	ประเทศไทยกีดกันแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน						
3.11	รัฐบาลไทยให้อิสระแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้เต็มที่						
3.12	การเลือกตั้งในประเทศไทยทำให้ได้คนดีไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ						
3.13	ประเทศไทยมักเข้าไปก้าวก่ายเรื่องภายในของประเทศเพื่อนบ้าน						
3.14	การเมืองไทยเต็มไปด้วยความวุ่นวาย มักเกิดความขัดแย้งของคนในสังคมเสมอ						
3.15	ความวุ่นวายทางการเมืองของไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศเพื่อนบ้าน						

3.16	นักการเมืองและข้าราชการไทย มักจะคดโกงและมีการคอร์รัปชันเสมอทำให้ประเทศไทยไม่พัฒนาเท่าที่ควร						
3.17	ประเทศไทยมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามน่าชื่นชม						
3.18	คนไทยเป็นคนที่มีความใจดีงาม มีความเมตตาต่อบุคคลรอบข้าง						
3.19	คนไทยรับเอาแบบอย่างค่านิยมจากตะวันตกมากจนละทิ้งค่านิยมอันดีงามของตน						
3.20	คนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักศาสนาลดน้อยลง						